

MORAVAN.

Kalendář na rok přestupný 1864.

Ročník třináctý.

Nákladem Dědictví ss. Cyrilla a Methodia.

Pořadatel:

Ignát Vurm.

Hvězdářskou část vzdělal:

Dr. Florian Šindler,

ředitel techniky v Brně.

V Brně.

V košicích u Antonína Nitsche.

Tiskem Rudolfa M. Rothera.

Vyzvání.

Morava koná letos tisíciletou slavnost uvedení křesťanské víry svatými apoštolý Cyrilem a Methodem. Veškerá země hotoví se, dílem velkolepými slavnostmi ku probuzení spomínky na tuto tak důležitou a blahonosnou událost, dílem trvalými zřízeními ku zakládání památek věčně: sti pro budoucí časy.

I také paní a panny moravské povolány jsou, aby k tomuto zbožnému a vlasteneckému dílu přispívaly, by tudíž vlast přesvědčila se, že i její dcery věly a vroucí podíl ve všem berou, cokoli se jí týká.

Vyozdobení chrámu a oltářův na posvátném Velehradě jest zajisté důstojným cílem činnosti paní a panen moravských.

Pro dosažení sjednoceného spolupůsobení dovolují si podepsané na paní a panny moravské prosbu vznésti, aby buď peněžnými příspěvky neb ručními pracemi v tomto úkolu podíl braly, a ochotny jsou nejenom ku přijímání každého takového příspěvku, aby dotčeného cíle došel, nýbrž nabízejí se také na poptávky dárkyň, kteréž vlastnoruční práce zpomenutému účelu věnovati chtějí, o druhu a způsobu rouch kostelních, jichžto objednání by žádoucně bylo, potřebné zprávy podati. I žádají, aby přípis a příspěvky se odesílaly výboru pro sbírání rouch kostelních pro chrám Velehradský v Brně č. 294 v městě.

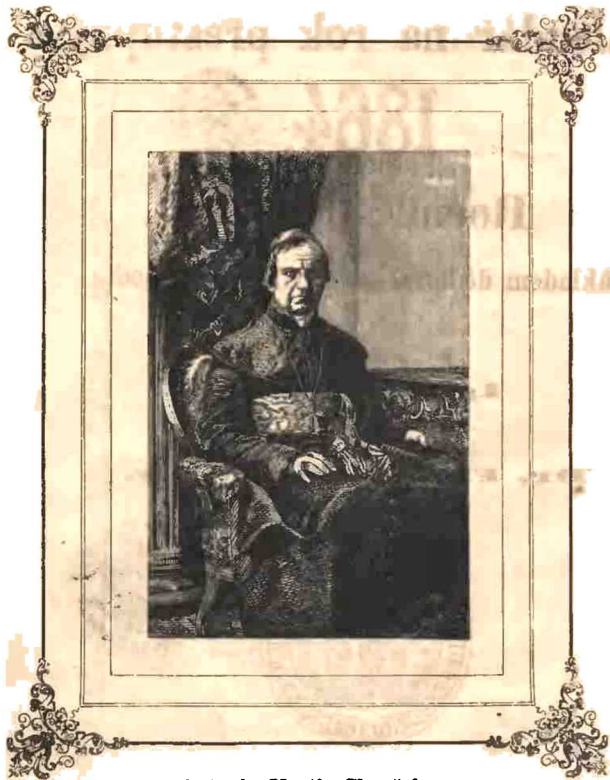
V ý b o r:

Hraběnka Belcredi-Nosticová mp.

Hraběnka Kaunic-Thunová mp.

Antonie Pražáková mp.

Božena Helzeletova mp.

Antonín Martin Slomšek,

katechetik Lubolcký.

Typografická Rudolfů M. Rohrerů v Brně.

Moravan.

— 1864 —
**Kalendář na rok přestupný
1864.**

Ročník třináctý.

Nákladem dědictví ss. Cyrilla a Methodia.

P o ř a d a t e l :
Ignát Vurm.

Hvězdářskou část vzdělal:
Dr. Florian Šindler,
ředitel techniky v Brně.

V Brně.

V Brně v komissí u Antonína Nitsche,
v Olomouci u Grosse,
v Praze u Františka Řivnáče.

Tiskem Rudolfa M. Rohrera.

Tisícletá památka.

Od Fr. Sušila.

S hor Božích, otkad v zvozněm hlasu
Se valí řeka dob a času,
Co veleprůdný stříbrotok
Teď k nám se běte nový rok.

O vřtěj blahé nově léto,
Ty tisícerych tužeb méto,
O vřtěj s věčných oborů
Sem do slovanských prostorů.

Tys doba bláhy milovděká,
Let tisíc tebe národ čeka,
Zjev blahodárnou svoji zář,
A obnov krajů našich tvář.

O ve skvroucím si provod hávu,
A vyveď z hrobu dávnou slávu,
A k živobytu reky zbud,
Jímž láskou svatou plála hruď.

Co zřím? Aj Pravda, Boží družo,
Dva od blankytu tvatě mně,
Jenž zosnovali ji tn chrám,
Sem do krajiny vede k nám.

Hele, jak se berou v libém nachu!
Lid všechen padá s úctou prachu,
A všechen kraj jím pje čest,
Neb Cyrill to a Method jest.

O Otci naši, buďte zdrávi,
Již pojďte ujmoté žeslo správy,
By vzešel mezi námi věk,
Jenž Bohu jest a lidu věk.

Teď po slovanškém po okrašu
Se vlády rozvíň prapor plesu,
A ze všech zamakých obyťá
Se vznášej Sláva k blankytu.

Leden (měsíc tříkrálový) má 31 dní.

Polsky: **Styczeń.** Ilirsky: **Sečanj.** Slovinsky: **Prosijneč.** Rusky: **Januar.**

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Neděle	Sv. Makaria, poust.	7	58	4	10	ráno	10	49	Posled. čtvrt dne 2. v sobotu o 2 hod. 46 min. ráno.	
2	Sobota	Sv. Makaria, poust.	7	57	4	11	0	7	11		13
Pátek neděle v roce. Vášňá v večerní díl i v úterý 11. 11. 11.											
3	Neděle	Sv. Genovefy, panny	7	57	4	11	1	14	11	38	Nový měsíc dne 9. v sobotu o 8 hod. 53 min. ráno.
4	Pondělek	S. Tila, biskupa.	7	57	4	12	2	20	večer		
5	Úterý	S. Telesfora, pap.	7	56	4	13	3	32	0	44	Prvá čtvrt dne 16. v pátek o 0 hod. 12 min. ráno.
6	Středa	S. Valentin, biskup.	7	56	4	15	4	40	1	29	
7	Čtvrtek	S. Valentina. Rajm.	7	56	4	16	5	42	2	25	Úplněk dne 28. v sobotu 10 hod. 11 min. večer.
8	Pátek	S. Severina. Nor.	7	55	4	17	6	46	3	44	
9	Sobota	S. Marcelina. Jol.	7	55	4	19	7	35	5	2	Slunce vstoupí do znamení vodníka, což ve středu dne 20. ledna.
Vedete prouti po žev. Panč. Káj. byl 500. ledě ve 12 letech. Luk. 2.											
10	Neděle	S. Pavla, poust.	7	55	4	20	8	17	6	23	Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.
11	Pondělek	S. Hygina, pap.	7	54	4	21	8	49	7	47	
12	Úterý	S. Arnošta. Arkadia.	7	54	4	22	9	17	9	5	1. Sítěchůk až moc — kde se sládká mha od huby, práši ze srdce ledového, pak silně náměty gratular, vímáh, přání, kont a jiných rozličných nezapravných od lonska oučů G. silná zima, ale proto přece k zdření, nebo husy ještě bosy chodějí. 7. počíná masopustní výchřice, v křesťanských kruzích jen do půl noci pak kapitulní sanice, kde jest dosti sněhu. Proto kalendář tento neplatí ani pro Itálii ani pro Egypt. Zimy přibývá až do sv. Fabiana a
13	Středa	S. Veroniky.	7	53	4	24	9	47	10	27	
14	Čtvrtek	S. Felixe, kněze.	7	53	4	25	10	15	11	39	Selastiana. Valáš na Sibiti není radno, aby se dvě dobré známé na slovíčko zastavily, sic v pěti minutách vzor dobrého polybování zůstaly; jejich jasežky botovými rampouchy. Ku konci se otepluje, v tančárnách. 28. dubao, v hrudi přeč chladao a k ránu i v srdci obyčejně polmournao.
15	Pátek	S. Maury a Britty.	7	52	4	27	10	41	ráno		
16	Sobota	S. Marcolla, pap.	7	51	4	28	11	12	10	54	
Neděle druhá (Septuagesima). Hospodář najímá dělníky. Mat. 20.											
17	Neděle	S. Antonína, poust.	7	51	4	30	11	43	2	7	S. Silná zima, ale proto přece k zdření, nebo husy ještě bosy chodějí. 7. počíná masopustní výchřice, v křesťanských kruzích jen do půl noci pak kapitulní sanice, kde jest dosti sněhu. Proto kalendář tento neplatí ani pro Itálii ani pro Egypt. Zimy přibývá až do sv. Fabiana a
18	Pondělek	S. Prisky, pan. muč.	7	50	4	32	večer	3	16		
19	Úterý	S. Kanuta, krále.	7	49	4	33	1	7	4	16	Selastiana. Valáš na Sibiti není radno, aby se dvě dobré známé na slovíčko zastavily, sic v pěti minutách vzor dobrého polybování zůstaly; jejich jasežky botovými rampouchy. Ku konci se otepluje, v tančárnách. 28. dubao, v hrudi přeč chladao a k ránu i v srdci obyčejně polmournao.
20	Středa	S. Fabiana a Šeb.	7	48	4	34	1	42	5	11	
21	Čtvrtek	S. Anežky, pan. m.	7	47	4	36	2	38	5	39	
22	Pátek	S. Vincencia, muč.	7	46	4	37	3	37	6	21	
23	Sobota	Zasnouhnutí P. Marie.	7	45	4	39	4	39	6	58	
Neděle (Septuagesima). Hospodář najímá dělníky. Mat. 20.											
24	Neděle	S. Timothea, bisk.	7	44	4	40	5	41	7	26	S. Silná zima, ale proto přece k zdření, nebo husy ještě bosy chodějí. 7. počíná masopustní výchřice, v křesťanských kruzích jen do půl noci pak kapitulní sanice, kde jest dosti sněhu. Proto kalendář tento neplatí ani pro Itálii ani pro Egypt. Zimy přibývá až do sv. Fabiana a
25	Pondělek	Obrác. sv. Pavla.	7	43	4	42	6	44	7	52	
26	Úterý	S. Polykarpa, bisk.	7	42	4	44	7	47	8	15	Selastiana. Valáš na Sibiti není radno, aby se dvě dobré známé na slovíčko zastavily, sic v pěti minutách vzor dobrého polybování zůstaly; jejich jasežky botovými rampouchy. Ku konci se otepluje, v tančárnách. 28. dubao, v hrudi přeč chladao a k ránu i v srdci obyčejně polmournao.
27	Středa	S. Jana Zlatoust.	7	41	4	45	8	50	8	36	
28	Čtvrtek	S. Karla Velk.	7	40	4	47	9	54	8	55	
29	Pátek	S. Františka Šal.	7	39	4	49	11	4	9	20	
30	Sobota	S. Martiny, panny.	7	38	4	51	ráno	9	40		
Neděle 4. po Devit. (Sexagesima). Slovo Bpži jako semeno. Luk. 8.											
31	Neděle	S. Petra z Nolasky.	7	36	4	52	0	6	10	9	

Únor (měsíc hromniční) má 29 dní.

Polsky: Luty. Nizsky: Veljača. Slovinsky: Svečan. Rusky: Februar.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pondělek	S. Ignacia, biskupa.	7	34	4	54	ráno	10	44	<p>☾ Posled. čtvrt dne 1. v pondělí o 1 hod. 23 min. ráno.</p> <p>☀ Nový měsíc dne 7. v neděli o 7 hod. 15 min. ráno.</p> <p>☽ Prvá čtvrt dne 14. v neděli o 2 hod. 30 m. ráno.</p> <p>☾ Úplněk dne 22. v pondělí o 6 hod. 9 min. večer.</p> <p>☀ Slunce vstuop do znamení ryb ☉ v pátek dne 19.</p> <p>☀ Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.</p> <p>Únor tolik coumor, krásných nadějí na námulvy a zdavky, kde posud nejsou chlášky, — také na hromnice šurovo, mráz probíhá kosti, pozděj nebe se kaboní i snih padá; však ne zhusta ale jako zmrzlé slzičky zklamanych frajlat a nedočkavých holek 5. silný tuh přeleta vých ptáků buď do zastaváren, nebk překupníkovi aneb do chlázku. Od 7. — 9. hned jasno hned pošmourno, veselo až k pláti, škaredá středa letos připadá juž v úterý pro každého kdo juž v pondělí zapomněl býti — tolvěkem. 10. poslední masopust pro takové křeči jsou kamarádi velkých pádn, jakož jsou sekretátové sv. Marka a Lukáše.* Zima popouští, voda pronika do bot masopustným rekům, a zpusilým čeledinům.</p> <p>* Tito sekretátové jsou osel a vůl.</p>	
2	Úterý	Očistování P. Mario	7	33	4	56	2	14	11		20
3	Středa	S. Blažeje, biskupa.	7	32	4	57	3	23	večer		
4	Čtvrtek	S. Veroniky.	7	30	4	59	4	28	1		21
5	Pátek	† S. Agathy. Frant.	7	29	5	0	5	22	2		31
6	Sobota	S. Doroty, panny.	7	27	5	2	6	7	3		46
Ned. 2. po Devít. (Quinquagesima). Slepý u Jericha. Luk. 18.											
7	Neděle	S. Romualda, op.	7	26	5	4	6	43	5	10	
8	Pondělek	S. Jana z Mathy.	7	24	5	5	7	15	6	34	
9	Úterý	S. Apolonie, p.	7	23	5	7	7	47	7	56	
10	Středa	† Popelec. S. Schol.,	7	21	5	9	8	16	9	18	
11	Čtvrtek	S. Eufrosiny, panny.	7	19	5	10	8	43	10	35	
12	Pátek	S. Eulalie, panny.	7	18	5	12	9	15	11	51	
13	Sobota	S. Kateřiny, Rič.	7	16	5	14	9	42	ráno		
Ned. 1. postní. (Invocavit). Pán Ježíš pokoušen od ďábla. Mat. 4.											
14	Neděle	Den úm. s. Cyrilla	7	14	5	16	10	24	1	5	
15	Pondělek	† S. Faustina a Jovit.	7	12	5	17	11	7	2	7	
16	Úterý	† S. Juliany, pan.	7	11	5	19	11	39	3	6	
17	Středa	† S. Juliana a sp.	7	9	5	20	večer	3	35		
18	Čtvrtek	† S. Flaviana. S.	7	7	5	22	1	31	4	21	
19	Pátek	† S. Mansveta.	7	5	5	24	2	32	4	59	
20	Sobota	† S. Eucharis, Suché dni	7	3	5	26	3	33	5	30	
Ned. 2. postní. (Reminiscere). Proměna Christa Pána. Mat. 17.											
21	Neděle	S. Eleonory.	7	1	5	27	4	36	5	57	
22	Pondělek	† Sídlení s. Petra.	7	0	5	29	5	40	6	21	
23	Úterý	† S. Romana	6	58	5	30	6	42	6	43	
24	Středa	† S. Petra Dam.	6	56	5	33	7	44	7	4	
25	Čtvrtek	† S. Matěje, ap.	6	54	5	34	8	53	7	25	
26	Pátek	† S. Valburgy.	6	52	5	35	9	56	7	48	
27	Sobota	† S. Alexandra.	6	50	5	37	11	0	8	16	
Ned. 3. postní. (Kýchavná, Oculi). Ježíš vymítal ďábelství. Luk. 11.											
28	Neděle	S. Leandra.	6	48	5	39	ráno	8	47		
29	Pondělek	† S. Osvalda.	6	46	5	40	0	8	9	20	

Březen (měsíc postní) má 31 dní.

Polsky: Marzec. Irsky: Oíujak. Slovinsky: Sušec. Rusky: Mart.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Úterý	† Albina, biskupa.	6 45	5 42	1 9	10 5					☾ Posled. čtvrt dne 1. v úterý o 2 hod. 18 min. odpoledne. ☀ Nový měsíc dne 8. v úterý o 5 hod. 5 m. ráno. ☽ Prvá čtvrt dne 15. v úterý o 7 hod. 18 m. ráno. ☽ Úplněk dne 23. ve středu o 11 h. 31 min. ráno. ☾ Posled. čtvrt dne 30. ve středu o 11 h. 26 m. več.
2	Středa	† S. Simplicia, p.	6 44	5 44	2 16	11 9					
3	Čtvrtek	† S. Kunhuty.	6 42	5 45	3 10	večer					
4	Pátek	† S. Kazimíra. Adria.	6 40	5 46	3 56	1 23					
5	Sobota	† S. Adriana.	6 38	5 48	4 37	2 41					
Ned. 4. postní. (Latare, družebná). P. Ježíš nasitil 5000 mužů. Jan 6.											
6	Neděle	S. Bedřicha, kláš.†	6 36	5 50	5 10	4 3					
7	Pondělek	† S. Tomáše Akv.	6 34	5 51	5 41	5 24					
8	Úterý	† S. Jana Božího.	6 32	5 52	6 12	6 46					
9	Středa	† S. Franěšky	6 30	5 54	6 42	8 5					
10	Čtvrtek	† S. 40 mučenců	6 28	5 55	7 14	9 24					
11	Pátek	† S. Anjely. Heraklia	6 25	5 57	7 45	10 40					
12	Sobota	† S. Řehoře velk.	6 23	5 58	8 19	11 52					
Ned. 5. postní (Judica, smrtelná). Kdo z vás bude mno z hříchu trestati? Jan 8.											
13	Neděle	S. Rosiny, p.	6 21	6 0	9 1	ráno					
14	Pondělek	† S. Mathildy.	6 19	6 1	9 51	0 55					
15	Úterý	† S. Longina.	6 16	6 3	10 27	1 50					
16	Středa	† Heriberta, b.	6 14	6 4	11 24	2 16					
17	Čtvrtek	† B. Jana Sarkandra.	6 12	6 6	večer	2 57					
18	Pátek	S. Eduarda, krále	6 10	6 7	1 25	3 32					
19	Sobota	† S. Josefa pěstouna.	6 8	6 9	2 28	3 59					
Ned. květná. P. Ježíš na oslici slavně jede do Jeruzaléma. Mat. 21.											
20	Neděle	S. Joachima.	6 6	6 10	3 30	4 25					
21	Pondělek	† S. Benedikta.	6 4	6 12	4 35	4 47					
22	Úterý	† S. Oktaviana.	6 2	6 13	5 36	5 7					
23	Středa	† S. Otha, bisk.	6 0	6 15	6 43	5 29					
24	Čtvrtek	† Zelený čtvrtek.	5 57	6 16	7 51	5 54					
25	Pátek	† Velký pátek.	5 55	6 18	8 54	6 18					
26	Sobota	† Bílá sobota.	5 53	6 19	9 58	6 49					
Boží hod velikonoční. P. Ježíš vstal z mrtvých. Mark. 16.											
27	Neděle	Neděle velikonoční	5 51	6 21	11 3	7 26					
28	Pondělek	Pondělek velikonoční	5 49	6 22	ráno	8 4					
29	Úterý	S. Eustachia.	5 47	6 24	0 4	8 53					
30	Středa	S. Kvirina.	5 43	6 25	0 54	9 53					
31	Čtvrtek	S. Kvidona.	5 43	6 27	1 52	11 8					

☀ Slunce vstoupí do znamení skopce (♏) v neděli dne 20. o 9 hod. 37 min. ráno. Začátek jara.

Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.

Jasno a veselo po kraji; úleva kontrabuenským sejkám k nimžto však ku velikému zármutku všech nedbalých hospodářův zaržste na přes rok cesta travou. 5. rozličné přehánky: ledu po hídka. Mráz ale nepřesává svírat ruky — kde v kapse vinýy není. 8. zem se počíná otvírat, vše se chytá k seti. Krásně, jasno a světlo i v mnohých komorách takových sedlákův, jímto pálenka milejší než hospodářské listy. 19. první jarní den, pak chnuo-lice, větry, víbko a bláta dost okolo stavení. 28. veselé přehánky po vsích a městech; sem a tam i nepřijemno.

Smíření nepřátel jako v březnu led.

Duben (měsíc velikonoční) má 30 dní.

Polsky : Kwiecień. Ilirsky : Travanj. Slovinsky : Mali traven. Rusky : Aprelj.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce, a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pátek	S. Huga biskupa.	5	41	6	29	2	32	0	22	<p>☉ Nový měsíc dne 6. ve středu o 2 hod. 54 min. večer.</p>
2	Sobota	S. Františka z P.	5	39	6	31	3	9	1	40	
Ned. 1. po Velikonoci. P. Ježíš vsel zavřenými dveřmi. Jan 20.											
3	Neděle	S. Richarda.	5	37	6	32	3	40	2	57	<p>☽ Prvá čtvrt dne 14. ve čtvrtek o 1 hod. 14 min. večer.</p>
4	Pondělek	Zvěstování P. Marie	5	34	6	33	4	8	4	17	
5	Úterý	S. Vincence Fer.	5	32	6	34	4	39	5	39	<p>☽ Úplněk dne 22. v pátek o 2 hod. 27 min. ráno.</p>
6	Středa	Den. ún. sv. Metodía	5	30	6	36	5	8	6	55	
7	Čtvrtek	S. Hermanna.	5	28	6	38	5	41	8	13	<p>☽ Posled. čtvrt dne 29. v pátek o 5 hod. 40 min. ráno.</p>
8	Pátek	S. Diviše	5	26	6	39	6	13	9	29	
9	Sobota	S. Marie Egypt.	5	24	6	41	6	54	10	37	
Ned. 2. po Velikonoci. Já jsem pastýř dobrý. Jan 10.											
10	Neděle	S. Ezechiele, pror.	5	21	6	43	7	42	11	37	<p>☽ Slunce vstoupí do znamení býka (♉) ve středu dne 20.</p>
11	Pondělek	S. Lva Velkého, pap.	5	19	6	45	8	17	ráno		
12	Úterý	S. Zena.	5	17	6	46	9	13	0	8	<p>☽ Stolelý nový kalendář třeba na tisíc let.</p>
13	Středa	S. Hermenegida	5	15	6	48	10	13	0	51	
14	Čtvrtek	S. Tiburcia a Val.	5	13	6	49	11	14	1	29	<p>☽ Bláznivý čas u všech, kteří ještě rozumu nenabyli, neb se s ním minuli, jak od 1. po celý oktav, potrvá ještě dlouho pakli si nezjednájí léky z některé nábožensko-národní apatéky, jež vůbec nazýváme „Údectví ss. Cyrilla a Methodia; sv. Jána; Malíčkůch; sv. Ludmily pro dívky a sv. Prokopa.“ 9. dešt na mnohých místech. Na horách nevidět již sněhu, od 15. příjemné počasí. 24. zrana veselé počasí k večeru sem tam pršky blyškání v očích i hrombítí jak kde obyčej o sv. Jiří, pak mlhavo i deštivo až se vše skončí — a posledním apřilem.</p>
15	Pátek	† Lidviny.	5	11	6	50	večer		1	59	
16	Sobota	S. Turibia,	5	9	6	51	1	18	2	26	
Ned. 3. po Velikonoci. Malíčko a neuzříte mne. Jan 16.											
17	Neděle	S. Aniceta.	5	7	6	52	2	21	2	50	<p>☽ S apřilem koho poslati.</p>
18	Pondělek	S. Apollonia bisk.	5	5	6	53	3	24	3	14	
19	Úterý	S. Lva IX. papežo.	5	3	6	55	4	29	3	32	<p>☽ S apřilem koho poslati.</p>
20	Středa	S. Anežky, Marcel.	5	1	6	57	5	38	3	56	
21	Čtvrtek	S. Anselma bisk.	4	59	6	59	6	43	4	22	<p>☽ S apřilem koho poslati.</p>
22	Pátek	S. Sotera a Kaja.	4	58	7	1	7	48	4	50	
23	Sobota	S. Vojtěcha, bisk.	4	56	7	4	8	55	5	25	
Ned. 4. po Velikonoci. Jdu k tomu, kterýž mne posal. Jan 16.											
24	Neděle	S. Jiří, ryt. a muč.	4	54	7	5	9	55	6	2	<p>☽ S apřilem koho poslati.</p>
25	Pondělek	S. Marka, evangel.	4	52	7	7	10	59	6	51	
26	Úterý	S. Kleta a Marcel.	4	50	7	8	11	51	7	58	<p>☽ S apřilem koho poslati.</p>
27	Středa	S. Anastasia, pap.	4	49	7	9	ráno		9	1	
28	Čtvrtek	S. Vitalisa, muč.	4	47	7	10	0	33	10	12	<p>☽ S apřilem koho poslati.</p>
29	Pátek	S. Petra Veronsk.	4	45	7	11	1	9	11	26	
30	Sobota	S. Kateřiny Sienské.	4	43	7	12	1	41	0	45	

Květen (měsíc Mariánský) má 31 dní.

Polsky: **Maj.** Nizsky: **Svihanj.** Slovinsky: **Velki traven.** Rusky: **Maj.**

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce		Měsíc			Čtvrti měsíce, a národní přísloví.
			východ	západ	východ	západ		
			h. m.	h. m.	h.	m.	h. m.	
Ned. 5. p. Velikonoc. Budete-li si: prosit Oton. Jan 16.								<p>☉ Nový měsíc dne 6. v pátek o 1 hod. 20 min. ráno.</p> <p>☽ Prvá čtvrt dne 13. v pátek o 7 hod. 27 min. večer.</p> <p>☾ Úplněk dne 21. v sobotu o 2 hod. 30 min. večer.</p> <p>☼ Posled čtvrt dne 28. v sobotu o 10 h. 27. min. ráno.</p> <p>Slunce vstoupí do znamení blíženců (II) v pátek dne 20. května.</p>
1 Neděle	S. Filipa a Jakoba.	4 41	7 14	ráno	večer			
2 Pondělek	S. Athanasia	4 40	7 15	2 39	3 18			
3 Úterý	Nalezení sv. kříže.	4 38	7 16	3 8	4 32			
4 Středa	S. Floriana, m.	4 36	7 18	3 36	5 49			
5 Čtvrtek	Nám. býv. ap. P.	4 35	7 19	4 9	7 5			
6 Pátek	S. Jana z Damasku.	4 33	7 21	4 46	8 19			
7 Sobota	S. Stanislava, bisk.	4 32	7 22	5 31	9 21			
Ned. 6. po Velikonoci. Když přijde utěšitel. Jan 15.								
8 Neděle	Zjov. sv. Michala.	4 30	7 24	6 3	9	9 9		
9 Pondělek	S. Řehoře Nazian.	4 28	7 25	7 0	10	10 10		
10 Úterý	S. Isidora. Antonina.	4 27	7 26	8 0	11	11 11		
11 Středa	S. Mamerta, b.	4 25	7 28	8 59	ráno			
12 Čtvrtek	S. Pankrácía, muč.	4 24	7 29	10 4	0	3		
13 Pátek	Sv. Servacia, bisk.	4 23	7 30	11 7	0	25		
14 Sobota	Boniface.	4 21	7 32	0 0	0	52		
Boží hod svatodušní. Milujc-li kdo mne. Jan 14.								
15 Neděle	Ned. svatodušní	4 20	7 33	1 13	1	15		
16 Pondělek	Per 1 svatodušní.	4 19	7 34	2 23	1	36		
17 Úterý	S. Brunona, bisk.	4 17	7 36	3 18	1	50		
18 Středa	S. Venancia, muč.	4 16	7 37	4 27	2	24		
19 Čtvrtek	S. Isa. Petra C.	4 15	7 38	5 34	2	50		
20 Pátek	S. Bernardina.	4 14	7 40	6 41	3	21		
21 Sobota	† Felixe, kapuc.	4 13	7 41	7 45	3	59		
Ned. 1. po sv. duchu. Slavnost nejsv. Trojice Boží. Mat. 28.								
22 Neděle	S. Julie pan., muč.	4 11	7 42	8 47	4	42		
23 Pondělek	S. Desideria, bisk.	4 10	7 43	9 46	5	36		
24 Úterý	S. Johanny.	4 9	7 44	10 34	6	51		
25 Středa	S. Urbana I.	4 8	7 45	11 12	8	1		
26 Čtvrtek	Božího Těla.	4 7	7 46	11 45	9	18		
27 Pátek	† S. Magdaleny P.	4 6	7 48	ráno	10	33		
28 Sobota	Jana a Petra.	4 5	7 49	0 13	11	50		
Ned. 2. po sv. Duchu. Člověk učinil večer velikou. Luk. 13.								
29 Neděle	S. Maximiliana.	4 5	7 50	0 43	1	9		
30 Pondělek	S. Ferdinanda.	4 4	7 51	1 10	2	20		
31 Úterý	S. Petronilly.	4 3	7 52	1 38	3	35		

☉ Nový měsíc dne 6. v pátek o 1 hod. 20 min. ráno.

☽ Prvá čtvrt dne 13. v pátek o 7 hod. 27 min. večer.

☾ Úplněk dne 21. v sobotu o 2 hod. 30 min. večer.

☼ Posled čtvrt dne 28. v sobotu o 10 h. 27. min. ráno.

Slunce vstoupí do znamení blíženců (II) v pátek dne 20. května.

Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.

Studený máj vstodolách ráj 5. jasna a veselo. Potom neosichá hl hl pastýřovi v ruce, zůstane v děsti na poli. 15. příjemna a blaze zvláště v Praze, kdo má peníze a čistě svědomí. 26. sráno velmi krásné. Panický, a páni z měst chtěou míti příný čas po celý máj; proto přece sem a tam práhy a bouřky. Rozvážejí se knihy z Dediciví práského do všech končin československých

Aj aj, pan Máj, teplý a hladový.

Když se osve v Májí hrom, chytka men a nebo strom.

V Májí hřimotyně dělají trampoty.

Boris a Gleb seji jarní chleb.

Svatý kříž, ovce stráž.

Červen (měsíc Božího Těla) má 30 dní.

Polsky: Czerwiec. Ilirsky: Lipanj. Slovinsky: Rožnik. Rusky: Junij.

den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Středa	S. Juvencia, Fortun.	4	2	7	53	2	11	večer		
2	Čtvrtek	S. Erazima, m.	4	1	7	54	2	41	6	4	
3	Pátek	S. Klotildy, Srd. J.	4	0	7	55	3	24	7	8	
4	Sobota	Š. Optata.	3	59	7	56	4	12	8	6	
Ned. 3. po sv. Duchu. O ztracení ovci. Luk. 15.											
5	Neděle	S. Bonifácia, bisk.	3	59	7	57	4	48	8	37	
6	Pondělek	S. Norberta, bisk.	3	58	7	58	5	45	9	22	
7	Úterý	S. Roberta.	3	58	7	59	6	46	10	1	
8	Středa	S. Medarda bisk.	3	57	8	0	7	50	10	29	
9	Čtvrtek	S. Prima a Felicit.	3	57	8	1	8	53	10	55	
10	Pátek	+ S. Markéty, králov.	3	57	8	2	9	56	11	18	
11	Sobota	Š. Barnabáše.	3	56	8	2	10	58	11	42	
Ned. 4. po sv. Duchu. Ježíš učil z loďky zástupy. Luk. 5.											
12	Neděle	S. Jana z Fak.	3	56	8	3	11	59	ráno		
13	Pondělek	S. Antonína P.	3	56	8	3	0	13	0	2	
14	Úterý	S. Basilia Velk.	3	56	8	4	2	13	0	25	
15	Středa	S. Vít.	3	56	8	5	3	14	0	50	
16	Čtvrtek	S. Benna. S. Františ.	3	56	8	5	4	18	1	19	
17	Pátek	+ S. Rajnera, zpěv.	3	56	8	5	5	27	1	55	
18	Sobota	Š. Marka a Marc.	3	56	8	6	6	30	2	34	
Ned. 5. po sv. Duchu. Nebude-li hojnější spravedlnost vaše. Mat. 5.											
19	Neděle	S. Gervasia a Prot.	3	56	8	6	7	36	3	24	
20	Pondělek	S. Silvera, papeže.	3	56	8	6	8	27	4	34	
21	Úterý	S. Aloisia z Gonz.	3	56	8	7	9	10	5	43	
22	Středa	S. Pavlina, bisk.	3	56	8	7	9	45	7	0	
23	Čtvrtek	S. Agripiny, muž.	3	56	8	7	10	16	8	18	
24	Pátek	+ S. Jana křestitele.	3	57	8	7	10	47	9	38	
25	Sobota	S. Prospera, bisk.	3	57	8	7	11	15	10	55	
Ned. 6. po sv. Duchu. P. Ježíš nasytil 4000 mužův na poušti. Mark. 8.											
26	Neděle	S. Jana a Pavla.	3	57	8	7	11	44	1	1	
27	Pondělek	S. Ladislava, krále.	3	58	8	7	ráno	1	26		
28	Úterý	+ Lva II., pap.	3	58	8	7	0	12	2	39	
29	Středa	Sv. Petra a Pavla	3	59	8	7	0	51	3	46	
30	Čtvrtek	Památka sv. Pavla.	3	59	8	7	1	21	5	0	

Nový měsíc dne 4. v sobotu 0 hod. 47 minut večer.

Prvá čtvrt dne 12. v neděli o 0 hodin 65 minut ráno.

Úplněk dne 20. v pondělí o 0 h. 0 min. večer.

Posled. čtvrt dne 26. v neděli o 3 hod. 21 min. večer.

Slunce vstoupí do znamení rakab (♋) v úterý dne 21. o 5 hod. 20 min. ráno. Začátek léta.

Staletý nový kalendář třeba na tisíc let.

Jak si hospodářové přejí déle od 5. mírné teplo, pak bouřky i v staveních, kde víc kuráto než rozumu; pánovitosti více než lásky. V té době scházejí se hospodářové do svých schůzí i byty šindelky padaly. Dobrá polovice učitelův již si oddychuje po skouškách od 15. pěkné časy, kde se dělá seno. Mírný vzduch i v hospodách, kde se nerádo dává na křidla. Dostávají se spisy z Dedicví sv. Cyrilla a Methodia.

Červen studený, sedlák krčí rameny.

Do Jana křestitele nechoval ječmene.

Červenec (měsíc apostolský) má 31 dní.

Polsky: Lipiec. Uirsky: Šarpanj. Slovinsky: Mali Serpan. Rusky: Julji.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pátek	† S. Theobalda, ps.	4	0	8	7	2	7	6	0	☉ Nový měsíc dne 4. v pondělí 1 hod. 30 minut ráno.
2	Sobota	Navštíř. P. Marie.	4	1	8	6	2	38	6	33	
Ned. 7. po sv. Duchu. Varujte se falšných proroků. Mat. 7.											
3	Neděle	S. Eulogia. Heliod.	4	1	8	6	3	36	7	19	☽ Prvá čtvrt dne 12. v úterý o 4 hod. 57 m. ráno.
4	Pondělek	Prokopa, opata.	4	2	8	6	4	34	8	0	
5	Úterý	S. Cyrilla a Methoda	4	3	8	5	5	47	8	34	☽ Úplněk dne 19. v úterý o 7 hod. 42 m. ráno.
6	Středa	S. Isaiáše, pror.	4	3	8	5	6	41	8	59	
7	Čtvrtek	S. Vilibalda, bisk.	4	4	8	4	7	43	9	24	☾ Posled. čtvrt dne 25. v pondělí o 9 hod. 52 min. večer.
8	Pátek	† S. Kiliana, biskupa.	4	5	8	4	8	44	9	47	
9	Sobota	S. Aloisie. Cyrilla.	4	6	8	3	9	47	10	6	
Ned. 8. po sv. Duchu. Co slyším o tobě? Vydej počet. Luk. 16.											
10	Neděle	S. Amalie, kněžny.	4	7	8	3	10	48	10	30	☽ Slunce vstoupí do znamení Lva (♌) v sobotu dne 23.
11	Pondělek	S. Pia I., papeže.	4	8	8	2	11	53	10	53	
12	Úterý	S. Jana Gual. Jindr.	4	9	8	1	0	59	11	18	☽ Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.
13	Středa	S. Eugena. Market.	4	9	8	1	2	3	11	50	
14	Čtvrtek	S. Karoliny. Bonav.	4	10	8	0	3	8		ráno	☽ Poutníci libují si pěknou cestu k posvátnému Velehradu. 4. Veltebné chvění celé přírody. — 5. Rozkošná slast v útrokách všech Slovanů. Od severu blýskání a neškodné bouřky. Na výsinnách ohně radostí a rány zvalašských kanonův, pak trochunáhlé deště. Od 13. pěkné počasí nastávají příjemní dnové, kde osení pěkně stojí, píče dosti k kra- vičky hojně dojí. Duš-no ale v studýrnách, kde to a hlavou bíd-né stojí, a student v čamáte profesora se bojí. Kde je jasno v pilné hlavě, tu i při neškodném krupobití volno a libezno jest okolo srdce, až do konce, kde zavítá pil-ný student k milé ma-tince.
15	Pátek	Rozeslání sv. ap.	4	11	7	59	4	11	0	26	
16	Sobota	S. P. Marie Karmelské	4	13	7	58	5	19	1	12	
Ned. 9. po sv. Duchu. P. Ježíš plakal nad Jeruzalémem. Luk. 19.											
17	Neděle	S. Aleše, zebřáka.	4	14	7	57	6	15	2	17	☽ Svatý Prokop, ko-fen nakop.
18	Pondělek	S. Symforosy. Arn.	4	15	7	56	7	2	3	20	
19	Úterý	S. Vincencia z P.	4	16	7	55	7	42	4	35	
20	Středa	S. Eliáše, pror.	4	17	7	54	8	17	5	55	
21	Čtvrtek	S. Daniela, pror.	4	18	7	53	8	44	7	16	
22	Pátek	† S. Maří Magdal.	4	19	7	52	9	19	8	35	
23	Sobota	S. Apollináře. Libor.	4	20	7	51	9	45	9	54	
Ned. 10. po sv. Duchu. O fariseovi a publikánovi. Luk. 18.											
24	Neděle	S. Christiny, muč.	4	21	7	50	10	16	11	11	☽ večer
25	Pondělek	S. Jakoba Většího.	4	23	7	49	10	48			
26	Úterý	S. Anny.	4	25	7	48	11	24	1	43	
27	Středa	S. Pantaleona.	4	26	7	46		ráno	2	51	
28	Čtvrtek	S. Innocencia I.	4	28	7	45	0	5	3	54	
29	Pátek	† S. Marthy, panny.	4	29	7	44	0	54	4	48	
30	Sobota	S. Abdona a Sen. I.	4	30	7	42	1	29	5	18	
Ned. 11. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil hluchoněmého. Mark. 7.											
31	Neděle	S. Ignácia z Lojoly.	4	32	7	40	2	28	6	0	

Srpen (měsíc poutnický) má 31 dní.

Polsky: Sierpień. Ilirsky: Kolovoz. Slovinsky: Veliki Serpan. Rusky: August.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pondělek	S. Petra v okov.	4 33	7 38	ráno	večer					<p>☉ Nový měsíc dne 2. v úterý o 3 hod. 40 min. večer.</p> <p>☽ Prvá čtvrt dne 10. ve středu o 7 hod. 3 min. večer.</p> <p>☽ Úplněk dne 17. ve středu o 2 hod. 43 min. večer.</p> <p>☽ Poslední čtvrt dne 24. ve středu o 7 hod. 10 min. ráno.</p> <p>☀ Slunce vstoupí do znamení panny (♍) v úterý dne 23.</p> <p>Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.</p> <p>Plně stodoly, mnoho práce pro koně i pro voly; z počátku stráží dobit pšenicám až do 5. pak pěkne, 15. utěchplně jasno v tvářích všech blažených Marišek. Na Velehradě pino lidstva za příčinou povisení mnoho vzděchů nad straccným hrobem s. Methodia. Trvá se do 23. nepřetržitě to dešt neb i bouřky. Srpen nasažuje i kosačm rohy, a někde i oslům ostrohy.</p> <p>S počátkem toho měsíce říká se, že opět studený, vítr ze strážní fouká.</p> <p>Přideš Spas, vezmi rukavice zas.</p> <p>Bartoloměj svatý, odpoledne krát.</p>
2	Úterý	Porciunkuly Alf.	4 34	7 37	4 31	7 2					
3	Středa	Nalez. sv. Štěpána.	4 36	7 35	5 33	7 30					
4	Čtvrtek	S. Dominika, mnich.	4 37	7 34	6 36	7 53					
5	Pátek	Panny Marie Sněž.	4 38	7 32	7 39	8 11					
6	Sobota	Proměnění P. Ježíše.	4 40	7 31	8 40	8 33					
Ned. 12. po sv. Duchu. O milosrdeném Samaritánu. Luk. 10.											
7	Neděle	S. Kajetana, klášť.	4 41	7 29	9 43	8 59					
8	Pondělek	S. Cyriaka a spoluh.	4 42	7 28	10 50	9 22					
9	Úterý	S. Romana, vojáka.	4 44	7 26	11 49	9 40					
10	Středa	S. Vavřince, muč.	4 45	7 24	0 54	10 24					
11	Čtvrtek	S. Susany, muč.	4 47	7 23	1 56	11 3					
12	Pátek	S. Klery, panny.	4 48	7 21	2 55	11 51					
13	Sobota	S. Hippolyta, kn.	4 49	7 19	4 0	ráno					
Ned. 13. po sv. Duchu. P. Ježíš zhojil 10 málomocných. Luk. 17.											
14	Neděle	S. Eusebia, muč.	4 51	7 17	4 51	0 59					
15	Pondělek	Narodivzeš P. M. rie	4 52	7 16	5 34	2 7					
16	Úterý	S. Rocha. Theod.	4 53	7 14	6 12	3 24					
17	Středa	S. Liberta, muč.	4 55	7 12	6 43	4 44					
18	Čtvrtek	S. Heleny, císařov.	4 56	7 10	7 18	6 6					
19	Pátek	S. Ludvíka krále.	4 58	7 8	7 49	7 27					
20	Sobota	S. Bernarda, opata.	4 59	7 6	8 18	8 51					
Ned. 14. po sv. Duchu. Žádný nemůže dvěma pánům sloužit. Mat. 6.											
21	Neděle	S. Johanny Chant.	5 1	7 5	8 52	10 10					
22	Pondělek	S. Timothea, muč.	5 2	7 3	9 24	11 26					
23	Úterý	S. Filipa Bennizzi.	5 3	7 1	10 4	0 40					
24	Středa	S. Bartoloměje.	5 5	6 59	10 52	1 48					
25	Čtvrtek	S. Ludvíka XI. král.	5 6	6 57	11 26	2 45					
26	Pátek	S. Samuela Zefir.	5 8	6 55	ráno	3 15					
27	Sobota	S. Josefa Kalazansk.	5 9	6 53	0 22	3 59					
Ned. 15. po sv. Duchu. P. Ježíš vzkřísil mrtvého v Najmu. Luk. 7											
28	Neděle	S. Augustina, bisk.	5 10	6 51	1 22	4 37					
29	Pondělek	S. Jana stětí.	5 12	6 49	2 25	5 4					
30	Úterý	S. Růženy Lim.	5 13	6 47	3 25	5 33					
31	Středa	S. Rajmunda.	5 15	6 45	4 28	5 56					

Září (měsíc anjelský) má 30 dní.

Polsky : Wrzesień. Nírsky : Rujan. Slovinsky : Kimovec. Rusky : Septembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce		Měsíce		Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod	západ	vý- chod	západ	
			h. m.	h. m.	h. m.	h. m.	
1	Čtvrtek	S. Jiljí, poustev.	5 17	6 42	5 42	6 9	☉ Nový měsíc dne 1. ve čtvrtek o 7 hod. 14 m. ráno
2	Pátek	S. Justina, Vilém.	5 19	6 40	6 31	6 39	
3	Sobota	S. Másveta, bisk.	5 20	6 38	7 32	7 5	
Ned. 16. po sv. Duchu. Slušili v sobotu uzdravovati? Luk. 11.							
4	Neděle	Slavnost anjelské stráž.	5 21	6 36	8 39	7 28	☽ Prvá čtvrt dne 9. v pátek o 6 hodin 58 minut ráno.
5	Pondělek	S. Vavřince Just.	5 23	6 34	9 40	7 55	
6	Úterý	S. Zachariáše.	5 24	6 32	10 41	8 28	
7	Středa	S. Reginý	5 26	6 30	11 45	9 3	☽ Úplněk dne 15. ve čtvrtek o 10h. 15 min. večer.
8	Čtvrtek	Slavnost P. Marie	5 27	6 27	0 45	9 46	☽ Posled. čtvrt dne 22. ve čtvrtek o 8 hod. večer.
9	Pátek	S. Georgina a spol.	5 28	6 25	1 47	10 50	
10	Sobota	S. Pulcherie, Mikul.	5 30	6 23	2 39	11 51	
Ned. 17. po sv. Duchu. Milovati budež Pána Boha. Mat. 22.							
11	Neděle	Slavn. im P. Marie	5 31	6 21	3 26	ráno	☉ Nový měsíc dne 30. v pátek o 11 hod. 49 min. večer.
12	Pondělek	S. Guida chudého.	5 33	6 19	4 4	1 0	
13	Úterý	S. Liguriáše, muč.	5 34	6 17	4 38	2 17	
14	Středa	Podvižení sv. Kříže.	5 36	6 15	5 9	3 37	☽ Slunce vstoupí do znamení váh (♎) 22. Začátek podzimku.
15	Čtvrtek	S. Nikodema, muč.	5 37	6 13	5 45	4 58	
16	Pátek	S. Ludm., kn. česk.	5 38	6 11	6 15	6 19	
17	Sobota	S. Lamberta.	5 40	6 8	6 47	7 39	☽ Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.
Ned. 18. po sv. Duchu. Doufej, synu, odpoči se tobě hříchů. Mat. 9.							
18	Neděle	S. Tomáše z V.	5 41	6 6	7 22	9 0	☽ Září vino vaří, a pivo sládcí. Dešt od 7. jasno, příjemno. Studenti mají mnoho práce, aby sebesedy výborně daly. V Utrecku spomínky jak je Jan Sobieski karáčoval, když je koze svrběla u Vídně 15. pástávají sichrávé dny, 20. i dešt odtud až ku konci potěd pořimournějí, i dešt, přehánky vsiastudentů od maminky do študfren. Klenoty svato-vaclavské objevují se u sv. Víta v září občáních světel. Trudno vám, kteří staré byty musejí opouštět, a 30. ještě neví o nových. ☽ Po sv. Matouši čepice na uši. ☽ Na péknou ozim nepřistavuj stodol.
19	Pondělek	S. Josefa Kuper.	5 43	6 4	8 3	10 18	
20	Úterý	S. Januara.	5 44	6 2	8 46	11 32	
21	Středa	S. Malouče.	5 46	6 0	9 20	0 35	
22	Čtvrtek	S. Morice, pluk.	5 47	5 58	10 18	1 9	
23	Pátek	S. Tekly, pan.	5 48	5 56	11 16	1 55	
24	Sobota	S. Gerbar. Rup.)	5 50	5 53	árno	2 37	
Ned. 19. po sv. Duchu. Království nebeské jako svadba. Mat. 22.							
25	Neděle	S. Kleofáše uč. P.	5 51	5 51	0 17	3 6	
26	Pondělek	S. Justiny, Cypria.	5 53	5 49	1 19	3 37	
27	Úterý	S. Kosmy a Dam.	5 54	5 47	2 21	4 2	
28	Středa	S. Václava, kněž. č.	5 56	5 45	3 22	4 25	
29	Čtvrtek	S. Michala archanj.	5 57	5 43	4 24	4 46	
30	Pátek	S. Jeronyma, uč. c.	5 59	5 41	5 24	5 9	

Ríjen (měsíc posvěcení chrámů Páně) má 31 dní.

Polsky: Pазdziernik. Ilirsky: Listopad. Slovinsky: Kolopersk. Rusky: Oktobr.

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Sobota	S. Remigia, biskupa.	6	0	5	39	6	28	5	34	Prvá čtvrt dne 8. v sobotu o 4 hod. 43 minut večer.
Ned. 20. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil syna kráľkova. Jan 4.											
2	Neděle	S. n. zbl. n. c. g.	6	2	5	37	7	35	5	59	Úplněk dne 15. v sobotu o 7 h. 23 min. ráno.
3	Pondělek	S. Kandida, mučen.	6	3	5	34	8	35	6	30	
4	Úterý	S. Františka Seraf.	6	4	5	32	9	37	7	7	Posled. čtvrt dne 22. v sobotu o 0 hod. 34 min. večer.
5	Středa	S. Placida, muč.	6	6	5	30	10	38	7	45	
6	Čtvrtek	S. Bruna, zakl. řádu	6	7	5	28	11	35	8	34	Nový měsíc dne 30. v neděli, o 4 hod. 34 minut večer.
7	Pátek	S. Justiny.	6	9	5	26	0	32	9	43	
8	Sobota	S. Brigitty, jept.	6	10	5	24	1	19	10	46	
Ned. 21. po sv. Duchu. Král klade počet se služebníky svými. Mat. 18.											
9	Neděle	S. Diviše, biskupa.	6	12	5	22	2	1	11	56	Slunce vstoupí do znamení štíra (♏) v neděli dne 23
10	Pondělek	S. Františka Borg.	6	13	5	20	2	35	ráno		
11	Úterý	S. Burkharda, bisk.	6	15	5	18	3	7	1	13	Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.
12	Středa	S. Maximiliana, b.	6	16	5	16	3	39	2	30	
13	Čtvrtek	S. Eduarda III., král.	6	18	5	14	4	12	3	48	Až do 3. sicbravo, z rána mlhy, pod čepicama studentů děst, pak jasno a veselo; po 15. nebo již ne- boudi, z komínů se veselo kouří, o posvěcení přijemně blahé dny až do pátku; pak sucho — vkrku nejvíc; mráz svírá kapsy až do konce.
14	Pátek	S. Kalixta, papeže.	6	20	5	12	4	42	5	10	
15	Sobota	S. Teresie, panny.	6	21	5	10	5	0	6	29	
Ned. 22. po sv. Duchu. Posvěc. chrámu Páně. Sluší-li daň dávat císaři? Mat. 22.											
16	Neděle	S. Havla, zakl. řádu.	6	23	5	8	5	37	7	29	Bude-li první den Babího léta jasný, nastane teplý podzimek. Divoké husy na odletu, konec i babímu létu.
17	Pondělek	S. Hedvivy, věv.	6	25	5	5	6	52	9	8	
18	Úterý	S. Ferdinanda.	6	27	5	3	7	27	10	16	Sv. Havel do všeho i do zelí velel. Do svatého Lukáše kde chceš, ruce máj, a po sv. Lukáši za hádra je dej.
19	Středa	S. Petr z Aik.	6	28	5	1	8	6	11	17	
20	Čtvrtek	S. Vendeliana, Felic.	6	30	4	59	9	6	11	49	Na sv. Lukáše hojnost chleba i kaše. Svátek Šimona Judy, tuhnou na poli hrůdy. Šimona Judy, sněh nebo hrůdy.
21	Pátek	+ S. Vorskily.	6	31	4	57	10	6	večer		
22	Sobota	S. Korduly, panny.	6	33	4	56	11	9	1	10	
Ned. 23. po sv. Duchu. Kniže klanělo se P. Ježíši. Mat. 9.											
23	Neděle	S. Severina, Jana K.	6	34	4	54	ráno	1	38		
24	Pondělek	S. Rafaela arch.	6	36	4	52	0	12	2	3	
25	Úterý	S. Krispina a Kris.	6	38	4	50	1	12	2	29	
26	Středa	S. Evarista I., pap.	6	39	4	48	2	16	2	48	
27	Čtvrtek	S. Sabiny, mučen.	6	41	4	46	3	14	3	12	
28	Pátek	S. Šimona a Judy.	6	42	4	45	4	20	3	38	
29	Sobota	S. Zenobia, Narcissa.	6	44	4	43	5	26	4	3	
Ned. 24. po sv. Duchu. O bouři mořské. Mat. 8.											
30	Neděle	S. Marcella, setníka.	6	46	4	41	6	26	4	31	
31	Pondělek	S. Wolfganga, bisk.	6	47	4	40	7	29	5	6	

Listopad (měsíc všech Svatých) má 30 dní.

Polsky : Listopad. Ilirs. : Studenj. Slovinsky : Listopad. Rusky : Novembr.

Den měsíce	Den v témd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Úterý	Všech Svatých	6 49	4 38	8 32	5 44					☾ Prvá čtvrt dne 7. v pondělí o 0 hod. 59 minut ráno. ☽ Úplněk dne 13. v neděli o 6 h. 39 min. večer. ☾ Posled. čtvrt dne 21. v pondělí o 8 hod. 23 min. ráno. ☽ Nový měsíc dne 29. v úterý o 8 hod. 23 min. ráno.
2	Středa	Všech věrn. duš.	6 50	4 36	9 30	6 31					
3	Čtvrtek	S. Iluberta, biskupa.	6 52	4 35	10 31	7 36					
4	Pátek	S. Karla Boromej.	6 54	4 33	11 18	8 40					
5	Sobota	S. Emericha Zachar.	6 56	4 32	večer	9 46					
Ned. 25. po sv. Duchu. Podobenství o dobrém semenu a koukoli. Mat. 13.											
6	Neděle	S. Leonarda, poust.	6 57	4 30	0 36	10 59					
7	Pondělek	S. Engelberta, bisk.	6 58	4 28	1 9	11 34					
8	Úterý	S. Bohunira, bisk.	7 0	4 27	1 37	ráno					
9	Středa	S. Theodora, muč.	7 2	4 26	2 9	1 30					
10	Čtvrtek	S. Ondřeje Avellin.	7 4	4 24	2 39	2 48					
11	Pátek	S. Martina, bisk.	7 6	4 23	3 10	4 3					
12	Sobota	S. Martina, papež.	7 8	4 21	3 32	5 22					
Ned. 26. po sv. Duchu. O semenu hořčičném. Mat. 13.											
13	Neděle	S. Stanisl. Kostky.	7 10	4 20	4 26	6 58					
14	Pondělek	S. Jukunda. Serap.	7 11	4 19	5 15	7 53					
15	Úterý	S. Leopolda IV.	7 13	4 18	5 52	8 58					
16	Středa	S. Edmunda. Otm.	7 14	4 16	6 51	9 35					
17	Čtvrtek	S. Řehoře divotvor.	7 15	4 15	7 51	10 23					
18	Pátek	S. Odonu Eugena.	7 16	4 14	8 53	11 6					
19	Sobota	S. Alžběty, kněžny.	7 18	4 13	9 58	11 38					
Ned. 27. a poslední po sv. Duchu. Když užijte ohavnost spuštěn. Mat. 24.											
20	Neděle	S. Felixe z Valois.	7 19	4 12	10 59	večer					
21	Pondělek	Obětování P. Marie.	7 20	4 11	ráno	0 31					
22	Úterý	S. Cecílie, mučen.	7 22	4 10	0 2	0 55					
23	Středa	S. Klementa, pap.	7 23	4 9	1 2	1 15					
24	Čtvrtek	S. Jana z kříže. Flory.	7 25	4 8	2 3	1 40					
25	Pátek	S. Kateřiny, mučen.	7 26	4 7	3 9	2 4					
26	Sobota	S. Konrada biskupa.	7 28	4 7	4 13	2 31					
Ned. 1. adventní. O posledním soudu. Luk. 21.											
27	Neděle	S. Virgila, biskupa.	7 29	4 6	5 16	3 3					
28	Pondělek	S. Sosthena. Štěp.	7 31	4 5	6 17	3 45					
29	Úterý	S. Saturnina, bisk.	7 32	4 4	7 21	4 24					
30	Středa	† S. Ondřeje, apost.	7 33	4 4	8 23	5 28					

Slunce vstoupí do znamení sířelce (♏) v úterý dne 22.

Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let.

Měhy v údořích, na kopcích se práší — v teplé jízbě klevetníkam od huby a kuřákům leckde. 6. děst, kde práší, někde, snad v Siberii sněh, v Itálie pršky. 9. Obnovují se výroční tužby v srdci čímsi. Od 12, až do 18. jak kde, pořád nejisté počasí. Pak mrázy, někdy prodírá se mračnami slunko, bouřlivé větry. Dne 23. zazijmaji nyslupominky svatoklementské.

Na svat. Martina kouřivá se z komína. Má se jako husy o Martině.

Na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.

Co u vlka v zubech to mu Jiří dal. Klímest simu oblihuje, ji sv. Peter ucezuje.

Prosinec (měsíc vánoční) má 31 dní.

Polsky: Grudzień. Nizsky: Prosinec. Slovinsky: Gruden. Rusky: Decembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			m.	h.	m.	h.	h.	m.	h.	m.	
1	Čtvrtek	S. Eligia, biskup.	7	35	4	3	9	15	6	31	Prvá čtvrt dne 6. v úterý o 8 h. 40 minut ráno.
2	Pátek	S. Bibiány p. Aur.	7	36	4	2	10	1	7	37	
3	Sobota	S. Františka Xav.	7	37	4	1	10	42	8	48	
Neděle 2. adventní. Ty-li jsi, ten, kterýž přijít má. Mat. 11.											
4	Neděle	S. Barbory, panny.	7	39	4	0	11	11	10	4	Poslední čtvrt dne 21. ve středu o 6 hod. 9 min. ráno.
5	Pondělek	S. Sabbasa, Lucia.	7	41	4	0	11	42	11	19	
6	Úterý	S. Mikuláše, biskup.	7	42	4	0	11	4	ráno		
7	Středa	Ambrože, bisk.	7	43	4	0	0	42	0	28	Nový měsíc dne 26. v pondělí o 10 hod. 28 m. večer.
8	Čtvrtek	Pečelí, Mat. P. Mari	7	44	3	59	1	12	1	49	
9	Pátek	S. Leokadie, panny.	7	45	3	59	1	45	3	4	
10	Sobota	S. Judithy, Melchiad.	7	46	3	59	2	19	4	19	Slunce vstoupí do znamení korozece (♋) ve středu dne 21. Zčátek zimy.
Neděle 3. adventní. Poslali židé z Jeruzaléma kněze k Jemovi. Jan 1.											
11	Neděle	S. Damasa, pap.	7	47	3	59	3	3	5	35	
12	Pondělek	S. Synesia, Max.	7	48	3	59	3	54	6	42	Stoletý nový kalendář třeba na tisíc let. Počíná být hodné sychravo na řemeslníky, zvláště tesaře a zedníky, kteří si neopatrili v létě hubky na kresání a útrsek na otop; což potrvá až do sv. patrona tesařův. Od 5. až do 13. mrazivo ná zuby drkotají, především dětem, které si netroufají sv. Mikuláši odpovídat. Mrazy, sníh; ptace však zimna není tak nesnesitelná, neboť vycházejí na daleké přecházky bosí cikáni i cikánky; a cikánštá grepčí i nahé po ulici, aby potom za grýcarek ohráli se při páleném v krémě. Od 15. zimy přibývá, sníh roste; 24. zamrzá pastýřům itrouba před okny, kde jim hospod. ň s teplým koláčem dlouho neotvára dvéři. 25. jasno ve tvářích kde se z komínů unavý kouř valí.
13	Úterý	S. Lucie p., muč.	7	49	3	59	4	34	7	43	
14	Středa	Spiridions.	7	50	3	59	5	34	8	13	
15	Čtvrtek	S. Irene, muč.	7	51	4	0	6	36	9	1	
16	Pátek	S. Adelaidy, c.	7	52	4	0	7	42	9	39	
17	Sobota	† S. Lazara.	7	52	4	0	8	47	10	6	
Neděle 4. adventní. Léta 15. císařství Tiberia. Luk. 3.											
18	Neděle	S. Graciana, b.	7	53	4	0	9	47	10	32	
19	Pondělek	S. Mára.	7	54	4	1	10	50	10	59	
20	Úterý	S. Amona.	7	54	4	1	11	49	11	21	
21	Středa	S. Tomáše, ap.	7	55	4	1	ráno	11	42		
22	Čtvrtek	S. Zena, Beaty.	7	55	4	2	0	54	večer		
23	Pátek	S. Viktorie, panny.	7	56	4	2	2	0	0	32	
24	Sobota	Adama a Evy.	7	56	4	3	3	0	1	1	
Boží hod vánoční, čili Narození Pána Ježíše křista. Luk. 2. 1.											
25	Neděle	Narození Páně	7	57	4	4	4	0	1	37	
26	Pondělek	S. Štěpána	7	57	4	4	5	5	2	17	
27	Úterý	S. Jana, ap. evang.	7	57	4	5	6	4	3	5	
28	Středa	S. Mladátek.	7	58	4	6	7	8	4	13	
29	Čtvrtek	S. Tomáše, arcibisk.	7	58	4	7	7	57	5	19	
30	Pátek	† S. Davida, krále.	7	58	4	8	8	39	6	34	
31	Sobota	S. Sylvestra, papeže.	7	58	4	8	9	16	7	48	

Přehled židovského kalendáře na rok 1864.

Dle počtu židovského 5623—5624.

Počet křesťanský.	Počet židovský.	Počet křesťanský.	Počet židovský.
9. ledna	1. Šebat.	21. červenc.	Půst dobytí chrámu.
8. února	1. Adar.	3. srpna	1. Ab.
9. března	1. Vešdar.	11. „	Půst spálení chrámu.*
21. „	Půst Esther.	2. září	1. Elul.
22. „	Purim.	1. října	Nový rok 5625.
23. „	Sušan Purim.	2. „	Druhý svátek novoroční.*
7. dubna	1. Nisan.	3. „	Půst Gedaljah.
21. „	Začátek svátků velkon.*	10. „	Slavnost smíření.*
22. „	Druhý svátek.*	15. „	Slavnost pod zeleným.*
27. „	Sedmý svátek.*	16. „	Druhý svátek.*
28. „	Konec svátků velkonoč.*	21. „	Slavnost palmová.
7. května	1. Ijar.	22. „	Konec slavn. pod zel.*
24. „	Lag beomer.	23. „	Radost ze zákona.*
5. června	1. Sivan.	31. „	1. Marchešvan.
10. „	Slavnost letnic.*	30. listopad.	1. Kislev.
11. „	Druhý svátek.*	24. prosince	Posvěcení chrámu.
5. červenc.	1. Tamuz.	30. „	1. Tebeth.

Poznamenání: Slavnosti hvězdičkou * znamenají u Židů přísně se světit.

I. Pohyblivé svátky na rok 1864.

Jména Ježíše . . .	17. ledna.
Neděle Devítník . . .	24. ledna.
Památka modlit. P. J. Ch. . .	26. ledna.
Památka unuč. P. J. Ch. . .	2. února.
Popelční středa . . .	10. února.
Památka trnové koru- ny P. J. Ch. . .	12. února.
Neděle první postní . . .	14. února.
Památka kopí a hřeb. P. . .	19. února.
„ plátna P. J. Ch. . .	26. února.
„ 5 ran P. J. Ch. . .	4. března.
„ nejdražší krve P. J. Ch. . .	11. března.
Slavnost 7 bolestí Bl. P. M.	18. března.
Neděle květná . . .	20. března.
Zelený čtvrtek . . .	24. března.
Hod Boží velikonoční . . .	27. března.
Prosební dny 2., 3., 4. května.	

Na nebe vstoupení Páně . . .	5. května.
Hod Boží svatodušní . . .	15. května.
Nejsvětější Trojice . . .	22. května.
Hod Božího těla . . .	26. května.
Slavnost nejsv. Srdce P. Ježíše	3. června.
Slavnost přecházení srdce P. Marie	5. června.
Slavnost sv. Anjelův stráž- ných	4. září.
Slavnost Jména P. Marie . . .	11. září.
Neděle růžencová . . .	2. října.
Památka materství bl. P. M. . .	9. října.
Obecné posvěcení chrámu . . .	16. října.
Památka čistoty bl. P. M. . .	23. října.
Památka ochrany bl. P. M. . .	26. listop.
První neděle adventní . . .	27. listop.
Masopust počínaje dne 7. ledna, trvá do 10. února.	

II. Dnové postni.

Dnové postni jsou w kalendáři našem pro úplnou jistotu a pohodlnost znamenání trojím znamením. Dnové malým červeným křížkem znamenání jsou takowi dnové postni, kdy každých katolických křestan masitých pokrmů zdržeti se musí. — Dnové malým černým křížkem znamenání jsou rovněž dnové postní, na kteréž masitých pokrmů jísti se

domoluje, ale poručí se Církví swatou ujmu sobě učiniti a jmenovitě jen jednou za den do syta se najísti. — Dnové velkým červeným křížkem znamenání jsou nejpřísnější dnové postni, kdy powinno jest i masitých pokrmů se zdržeti i ujmu sobě učiniti a jen jednou za den se najísti.

III. Čtvero suchých čili kwatembrowých dni.

1. Dne 17., 19. a 20. února.
2. Dne 18., 20. a 21. kwětna.

3. Dne 21., 23. a 24. září.
4. Dne 14., 16. a 17. prosince.

IV. Posvátný čas welikonočni

trvá ob čtverté neděle postní až do soboty Nejswětější Trojice.

W tomto posvátném čase powinnowán jest každých katolických křestan, swému na-

kizenému Inězi ze swých hříchů stroupeně a úplně se wyžnati čili zpowidati, a nejswětější swatosti oltární s plamennou po-
božností i s roznicenou touhou přijmouti.

V. Noremní dnové.

Posvátné doby (Tempus sacratum), v nichžto po zákonu církevním zapovězeny jsou všeliké hluché kratochvíle, plesy čili bály, veřejné hudby čili musiky a těm podobné zábavy, jsou:

1. Doba adventní a svátky vánoční až do slavnosti swatých tří Králův.

2. Celý čtyřcetidenní postní čas a týhoden welikonočni až do neděle provodní.

3. O čtveru suchých čili kwatembrowých dnech, jakož i v pátek a w sobotu po celý rok.

4. Ve swatvečer před hlavními svátky.

5. Na den swatých spostolův našich, Cyrilla a Methodia, k němuž jistě každý katolík w národě našem dobro-

volně přidá den úmrtí sv. Cyrilla, 14. února, a den úmrtí sv. Methodia, 6. dubna.

Plesy (bály), hudby (musiky), všeliké divadelní hry a všechny zábavy veřejné zakázány jsou též nejvyššími zákony císařskými:

1. Poslední 3 dni adventní, dne 22., 23. a 24. prosince.

2. Na Boží hod vánoční, dne 25. prosince.

3. Na středu popelčnou, dne 10. února.

4. Na slav. Zvěstování P. Marie.

5. Po celý swatý týden před Welikonočí.

6. Na Boží hod welikonoční.

7. Na Boží hod swatodušní.

8. Na slavnost Božího Těla.

9. Na slavnost Narození P. Marie.

VI. Sváti patronové zemští,

jichžto památka slavně se koná v zemích našeho císařství Rakouského.

Sv. Cyrill a Method, dne 5. čer- vence na Moravě.	Sv. Michael, dne 29. září v Ha- lici.
Sv. Jan Nepomucký, dne 16. května v Čechách.	Sv. Hedvika, dne 15. října ve Slezsku.
Sv. Václav, dne 28. září v Če- chách.	Sv. Ladislav, dne 27. června v Sedmíhradsku.
Sv. Štěpán, dne 20. srpna v Uhřích.	Sv. Stanislav, dne 7. května v Haliči.
Sv. Eliáš, dne 20. července v Chor- vatsku.	Sv. Leopold, dne 15. listopada v Dolním Rakousku.
Sv. Rochus, dne 16. srpna v Chor- vatsku.	Sv. Florian, dne 4. května v Hor- ním Rakousku.
Sv. Jan Křestitel, dne 24. červ. v Slavonsku.	Sv. Marek, dne 25. dubna v Be- nátsku.
Sv. Jiljí, dne 1. září v Koru- tansku.	Sv. Ruprecht, dne 14. září v Sol- nohradsku.
Sv. Jiří, dne 23. dubna v Kra- jinsku.	Sv. Spiridion, dne 14. prosince v Dalmatsku.
Sv. Josef, dne 19. března v Koru- tansku, v Krajinsku, v Po- moří, ve Štýrsku a v Sever- ním Tyrolsku.	Sv. Virgil, dne 27. listopada v Jižním Tyrolsku.
	Sv. Justus, dne 1. listop. v Terstě

VII. Letopočet nové doby.

Rok 1864 po Narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Christa jest rok přestupný mající 366 dní.

Rok tento jest:

Ob stvoření světa	6029
Ob potopy světa	4258
Ob založení Říma	2617
Ob Narození Christa Pána . . .	1864
Ob pláň Jeruzaléma	1795
Ob císaře Konstantina	1558
Ob příchodu sv. Cyrilla a Me- thodia do krajin česko-slo- wanských	1001
Ob založení Pražského arcibiskupství	520
Ob vynalezení Ameriky	372

Rok tento jest:

Ob bitvy na Bílé Hoře	244
Ob smrti císaře Josefa II.	72
Ob založení Rakouského mocnářství	60
Ob nastoupení císaře Františka Jo- sefa I. (dne 3. prosince 1848)	16
Ob uvedení jazyka českého do ústa- ví a do škol	16
Ob založení Dědictví sv. Cyrilla a Methodia v Brně (na den sv. Víta 1850)	14

VIII. Znamení oběžnic čili bludic světších.

Jména.	Znamení.	Jména.	Znamení
1. Dobropán (Mercurius)	♿	5. Králemoc se 4 měš. (Jupiter)	♃
2. Krásopani čili Vaba (Venus)	♀	6. Hlubolet s 8 měš. (Saturnus)	♄
3. Země s 1 měsícem (Tellus)	♁	7. Nebeslanka s 8 měš. (Uranus)	♅
4. Smrtonos (Mars)	♂	8. Wodan (Neptun).	♆

Mimo tyto světší oběžnice jest mnoho jiných menších, podobajících se hvězdám 9.—12. velikosti, to jest tak malým ano zdánlivě nejmenším hvězdám, které prostým okem, bez hvězdařských dalekohledů nejsou ani k spatření. Posud jich bylo 54 wy-
pátráno, z nichž nemají společný posud ani jména, aniž znamení, ba ani čas jejich oběhu není znám. Nazývají se Planetoidy.

IX. Zatmění na slunci a na měsíci.

Roku 1864. budou dvě zatmění slunce, ale žádné zatmění měsíce. První zatmění slunce bude 5. května, druhé 20. října. Žádné z nich není v Evropě viditelné.

Povaha roku 1864.

Zdaří-li se ná Hané: proso, žito
a pšenice,
V horách zase len, brambory zeli
a ovoce;
Z Ameriky dostanou-li bavlnu
zas tkalci
stanou-li se obrazy Božimitaké ožralci,
Práce chopí-li se pilně nedbalci,

Procitnou-li k žití ospalci,
Poskytnou-li „Dědictví“ nám, hoj-
ných pěkných knih,
Budem-li pak už i te čně čítat v nich,
Tut se stane k blaženosti valný
krok
A tak jistě budem míti- dobrý rok.

Hvězdát od východu.

Nejvyšší císařský rod panující v říši Rakouské.

J. ap. Veličenstvo František Josef I., z Boží milosti Císař Rakouský, král Uherský, Český, Lombardský, Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Ladimírský a Ilirský, markrabě Moravský, atd., narodil se dne 18. srpna 1830, za plnoletého prohlášen dne 1. pros. 1848. Když byl Jeho strýc, císař P. Ferdinand I, dne 2. prosince 1848 v Olomouci korunu složil, a Jeho otec, arcivojvoda František Karel trůnu se odřekl, nastoupil vládu. — Choť císaře Pána: Eližběta Amalie Eugenia dcera Jeho k. Výsosti Maximiliana Josefa, vojvody v Bavořích, a Její k. Výsosti Ludovíky Vileminy, nar. 24. pros. 1837, zasnoubena ve Vídni dne 24. dubna 1854

Děti Jeho Velič. císaře Pána.

Cis. Výsost, arcivévodkyně Gisela, narozena dne 12. července 1856.

Rudolf, králevic, naroz. 21. srpna 1858.

Rodičové J. Velič. císaře Pána.

František Karel (Jos.), syn císaře Františka I. († 1835), narozen dne 7. prosince 1802. Choť jeho

Žofie (Bedřiška, Dorothea, Vilemina) dcera † krále Bavorského Maximiliana Josefa, nar. 25. ledna 1805, zasnoubena dne 4. listopadu 1824.

Bratři Jeho Velič. císaře Pána.

Ferdinand (Maximilian. Josef), nar. dne 6. července 1832.

Karel Ludvík, nar. dne 30. července 1833.

Ludvík (Josef, Anton, Viktor), nar. dne 3. května 1842.

Bratr a sestra otce Jeho Velič. císaře Pána.

Ferdinand I. Dobrotivý, bývalý císař Rakouský, narozen dne 18. dubna 1793. Zasnouben s Marií Annou, dcerou † krále Sardinského, Viktora Emanuela, nar. dne 19. září 1803, zasnoubena ve Vídni dne 27. února 1831.

Maria Klementina, narozena dne 1. března 1798, zasnoubena dne 18. července r. 1817 s král. princem obojí Sicílie, Leopoldem.

poplatky kolkové podle zákonu od 13. prosince r. 1862.

Skřítka I.		Poplatek		Mimořádná přirážka		Úhrnem	
pro směnky, utázky peněžní, od kupců a na kupce, konečné pro listiny dlužní, od veřejného ústavu na sčeni telu papíry nebo zboží, avšak jen na tři měsíce půjčené nebo prodloužené zálohy.	do	z 1. kr.	z 2. kr.	z 1. kr.	z 2. kr.	z 1. kr.	z 2. kr.
		v rakousk. čísle		v rakousk. čísle		v rakousk. čísle	
přes 75 "	150 "	5	7	5	7	5	7
" 150 "	225 "	10	13	10	13	10	13
" 225 "	375 "	15	19	15	19	15	19
" 375 "	750 "	25	32	25	32	25	32
" 750 "	1125 "	50	63	50	63	50	63
" 1125 "	1500 "	75	94	75	94	75	94
" 1500 "	3000 "	1	25	1	25	1	25
" 3000 "	4500 "	2	50	2	50	2	50
" 4500 "	6000 "	3	75	3	75	3	75
" 6000 "	7600 "	4	1	4	1	4	1
" 7600 "	9000 "	5	125	5	125	5	125
" 9000 "	12000 "	6	150	6	150	6	150
" 12000 "	15000 "	8	2	8	2	8	2
" 15000 "	18000 "	10	250	10	250	10	250
" 18000 "	21000 "	12	3	12	3	12	3
" 21000 "	24000 "	14	350	14	350	14	350
" 24000 "	27000 "	16	4	16	4	16	4
" 27000 "	30000 "	18	450	18	450	18	450
" 30000 "		20	5	20	5	20	5
Z více nežli 30000 zl. platí se z každých 1500 zl. o 1 zl. více a přirážkou o 25 kr., tedy dohromady o 1 zl. 25 kr. více, když se obnos pod 1500 zl. považuje za úplný.							
Skřítka II		Poplatek		Mimořádná přirážka		Úhrnem	
pro věčky právní záležitosti, za nanež se má dávka podle skaly ovlivňují, a které se nevadí-jí ve skále I. nebo III., k. p. pro kvitance, smlouvy pojistovací a t. d.	do	z 1. kr.	z 2. kr.	z 1. kr.	z 2. kr.	z 1. kr.	z 2. kr.
		v rakousk. čísle		v rakousk. čísle		v rakousk. čísle	
přes 20 "	40 "	5	7	5	7	5	7
" 40 "	60 "	10	13	10	13	10	13
" 60 "	100 "	15	19	15	19	15	19
" 100 "	200 "	25	32	25	32	25	32
" 200 "	300 "	50	63	50	63	50	63
" 300 "	400 "	75	94	75	94	75	94
" 400 "	800 "	1	25	1	25	1	25
" 800 "	1200 "	2	50	2	50	2	50
" 1200 "	1600 "	3	75	3	75	3	75
" 1600 "	2000 "	4	1	4	1	4	1
" 2000 "	3000 "	5	125	5	125	5	125
" 3000 "	4000 "	6	150	6	150	6	150
" 4000 "	5000 "	8	2	8	2	8	2
" 5000 "	6000 "	10	250	10	250	10	250
" 6000 "	8000 "	12	3	12	3	12	3
" 8000 "	10000 "	14	350	14	350	14	350
" 10000 "	12000 "	16	4	16	4	16	4
" 12000 "	15000 "	18	450	18	450	18	450
" 15000 "	20000 "	20	5	20	5	20	5
Z více nežli 8000 zl. má se z každých 400 zl. zapraviti i s mimořádnou přirážkou 1 zl. 25. nkr. více, při čemž se má rest, účinněm 400 zl., pokládati za plných 400 zl.							
Skřítka III.		Poplatek		Mimořádná přirážka		Úhrnem	
pro smlouvy půjčovní, když dlužní úplaty zni na doručitele, smlouvy služební, společnosti akciové, dědiškas než 10 let trvající, pro kladý komanditův, pro výhry loterií, důchody životní, smlouvy kupní a výměňovací a p.	do	z 1. kr.	z 2. kr.	z 1. kr.	z 2. kr.	z 1. kr.	z 2. kr.
		v rakousk. čísle		v rakousk. čísle		v rakousk. čísle	
přes 10 "	20 "	5	7	5	7	5	7
" 20 "	30 "	10	13	10	13	10	13
" 30 "	50 "	15	19	15	19	15	19
" 50 "	100 "	25	32	25	32	25	32
" 100 "	150 "	50	63	50	63	50	63
" 150 "	200 "	75	94	75	94	75	94
" 200 "	400 "	1	25	1	25	1	25
" 400 "	600 "	2	50	2	50	2	50
" 600 "	800 "	3	75	3	75	3	75
" 800 "	1000 "	4	1	4	1	4	1
" 1000 "	1200 "	5	125	5	125	5	125
" 1200 "	1500 "	6	150	6	150	6	150
" 1500 "	1800 "	8	2	8	2	8	2
" 1800 "	2000 "	10	250	10	250	10	250
" 2000 "	2400 "	12	3	12	3	12	3
" 2400 "	2800 "	14	350	14	350	14	350
" 2800 "	3200 "	16	4	16	4	16	4
" 3200 "	3600 "	18	450	18	450	18	450
" 3600 "	4000 "	20	5	20	5	20	5
Z více nežli 4000 zl. má se z každých 200 zl. zapraviti i s mimořádnou přirážkou o 1 zl. 25 kr. více, při čemž se má rest, účinněm 200 zl., pokládati za plně 200 zl.							

Sbor k tisícletému jubileu Cyrillo-Methodějskému.

Ajhle hod nám kyne svatý,
Zbožní Slávy synové,
Velehrad, náš Sion zlatý,
Skví se v záři nachové;
Z dávné probírá se mdloby,
Zve nás k době památné,
Věncem tisícletý zdobí
Skráně jeho posvátné.

Královské již nemá krásy,
Kterou druhdy vévodil,
An se nám Král věčné spásy
V lůnu jeho narodil;
Bouře dávná rozdrtila
Slávu jeho, moc a květ,
A přec jako hvězda milá
Po tisíc nám září let.

Ano záříš pravdou, láskou,
Záříš budeš na věky,
Ty nás jednou družíš páskou
Slovanův kraj daleký;
Nechť bouře hory sklátí,
Přemilostný Slávy sad
Vděčně věkův nepodvrátí,
Pokud žije Velehrad.

Nuže spějme k otci svému,
Vděčné ditky slovanské,
K Velehradu královskému,
Ku kolébce křesťanské;
Zasvěťme tam duši celou
Bohu, vlasti, národu,
Zplaňme láskou věčné vřelou
K Cyrillu a Methodu.

Jan Souk op.

Zpráva o Dědictví ss. Cyrilla a Methodia

za rok 1862.

Na vše strany zakládají se školní a obecní knihovny, staví se oltáře a sochy, vydávají se spisy cyrilomethodějské a obnovuje se — Velehrad. Mezi pomníky těmito k počtě, a z vděčnosti ku sv. apoštolům za příčinou tisícleté památky od několika let podnikanými důstojné místo zaujímá naše Dědictví, jehožto blahodárným působením utužuje se sv. víra a rozšiřuje křesťanská osvěta v rodinách, v obcích, v národě. Nákladem tétož Dědictví vyšlo 13 ročníkův Moravana a 14 knih rozličného druhu po nejvíce obábných životů svatých, aby se na nich lid náš vzdělával, ve pravdě utvrzoval a taktó sobě poklid zemský a šťastnou věčnost připravoval. Letos vydán život sv. Augustina. Kniha hospodářská dostaví se příště, aby se letošní rozesылka ještě před slavností cyrilomethodějskou provedla. Taktéž k

tisku přichystán popis Svaté Zemi od poutníka do Paléstyiny dra Josefa Chmelička. Týž kněz popíše nám bohdá také zajímavým pérem svým své cesty po Německu, Francouzku, Španhelsku i po Itálii, jakož se od jeho bratra Bedřicha nadějeme spisu o Americe, kamž se byl letošního roku za povoláním věrověsta odebral.

— Jelikož zpráva loňská o zpěvníku od mnohých v ten smysl vykládána byla, jakoby se naše Dědictví bylo na vždy odřeklo opatření kancionalu, činíme známo, že výbor dotud nepřestal prohlédati k tomu, aby časem svým se mohl vydati zpěvník za příkladem Dědictví pražského, jak mile k tomu dospějí všeliké přípravy. Do té doby postačí bohdá! Kancional svatojanský, jemuž také na Moravě hojného rozšíření přejeme.

U č t y.

a) Přijmy roku 1862.	zl.	fr. r. f.
Prásky nových spolumů a doplatty	9604	95
Uroky z jistiny a jiné příjmy	3868	64
	Dohromady	13473 59
b) Vybání roku 1862	9854	1 ⁵ / ₁₀
	Bylo roku 1862	3619 57 ⁵/₁₀
Hotovost na konci roku 1861	71606	29
Deficitá hotovost na konci roku 1862	75225	86 ⁵ / ₁₀

Stanovy.

§. 1.

Název Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Dědictví pečuje o zvelebení libu Oravského, jakého název čas požaduje; o zvelebení vosestranné, avšak na základě věry katolické, s vyloučením vosestřité politiky.

§. 2.

Prostředky k dosazeni účelu tohoto.

1. Spisování a vydávání knih, a sice netoliko vohhradně náboženstých, nýbrž vůbec vohbělávacích a k buchovení potřebám věku našeho prohlédavších, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, zeměsel a orby a t. d. Z vohbávaných spisůch obsahována bývá má buh obrana, buh utvořování pravdy některé katolické, jisto se odpor časových dovtů.

Vydávati se budou Dědictvím knihy ve trojí řadě:

- a) Obširné životopisy Svatých.
- b) Spisy poučné.
- c) Spisy zábavné.

2. Časopisy a vosestřité listy běžné. — Organem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia jest: „Glas, časopis církevní.“*)

3. Předměty umělede, t. p. obrázky, zemětroby čili mapy a t. d.

§. 3.

Setření jachonův tiskových.

Vři vohbávání časopisův, knih, běžných listů, obrázů a t. d. budou se stávající jachony tiskové zevrubně zachovávat.

§. 4.

Příjem Dědictví.

1. Spolumodem Dědictví státi se může každý, kdož za sebe jedentrate za vohby položí 10 zl. st. (10 zl. 50 fr. r. č.)

2. Kdo vosestřitému ústavu 100 zl. st. (105 zl. r. č.) věnuje, považován bude za spoluzakladatele, a obdrží 4 vohstity věci Dědictvím vohdaných zdarma.

3. Kdo jednou na vohby dá 40 zl. st. (42 zl. r. č.), bude téhož ústavu spolumodem 1. třídy, a obdrží 3 vohstity. — Kdo 20 zl. st. (21 zl. r. č.) dá, stane se spolumodem 2. třídy, a obdrží dva vohstity. — Kdo 10 zl. (10 zl. 50 fr. r. č.) položí, bude spolumodem 3. třídy, a obdrží 1 vohstif zdarma.

Kdyby bylo zapotřebi druhého neb třetího vohbání některé již vohbané knihy, spolumodem ji dosazovati nebudou, nýbrž bude se probávati ve prospěch vohbávnice Dědictví, aby se nákladnější díla vohbávati mohli.

4. Nehele, děkanstvi (vikariaty), osady, kněžárny, školy, roduy, spolky, bratřtva a t. d. vstupují dvojnásobným příspěvkem do spoluzakladatelství a vohbávnice třídy.

*) Jestliž vohborný tento katolický list vosestřité právy straniny Dědictví našeho přimáší, a na něj čirné přeptávky zohpovbá, dobtř by bylo, kdyby ho někomě společné poblé farmšů osad obdrželi.

Epofisi pal se manžel s manželkou svou w jeden toliko základ o 10 zl. st., wybárají se jim knihy jen do úmrti prvnihó z nich.

Abý úmrti spoluúda přišlo ústavu temuto we známost, žádají se wel. pp. duchovní pastýřové, aby úmrti takové poslatníkowi Dēdictwi, třebat i přímo posstou oznámili ráčili.

Podobného oznámení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluúbd některý buď k wyšší důstojnosti wznikl, neb se jinam přestěh cwal.

Poznamenání 1. Rodina se bére, pokud jméno se netratí. Dcery prowdané, sňatí nemí, edbirati budeu knihy, pokud žiji; ditky pak jejich, jiné již jméno nesoucí, nemají práwa tohoto.

Poznamenání 2. Polowice wkladu tečij 5 zl. st. (5 zl. 25 kr. r. č.) se nepřijímá.

5. Každému wolno, doplněním wkladu u wěpší třidu postoupiti. Zastle-li tudýž k. p. spoluúbd 3. třidy k prwnim 10 zl. st. opčné 10 zl. st., stane se spoluúdem 2. třidy, a tak dále.

Musíal spoluúdstwi postoupiti jinému nedowoluje se.

6. Každý přistupující račij jméno a místo přebýwání swého, jakož i biskupstwi a děkanstwi (wifariat) a poslední posstu zewrubně udati.

7. Každý kněz, kterýž jest udem Dēdictwi sw. Cyrilla a Methodia, bére na sebe powinnost, buď we slawnost, buď některý den w otkawě swatých apostoů Cyrilla a Methodia každoročně sloužiti mssi swatou za wšedý žiwé i mrtvé spoluúdy dotčeného Dēdictwi; a bude-li líbo a možno, i jinou mssi swatou za obrácení národůw Slowanšlých od jednoty církwni obločených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúbd co wěrný katolik spolu kuwati neopominie.

8. Z emčeli, za které nědo wkladeł k Dēdictwi učinil, tak jako ti, jižto na smrtebné posteli nejméně 10 zl. st. za sebe do Dēdictwi obložali, stáwají se

účastnými mi duchovních milostí w předešlém (7.) číste jmenowaných.

Každý, jenž byl wkladeł učinit za mrtvého, pokud žiw jest, knihy bez ohledu na welikost wkladu — cwssem nejméně 10 zl. st. — po jednom wýtistku o stáwati má.

9. Zpráwu Dēdictwi sw. Cyrilla a Methodia webe wýbor se stáwající z kněžji, kteří buď w Brně, buď na blizku přebýwají.

10. U jiných osob a úřadů zastoupá Dēdictwi sw. Cyrilla a Methodia starosta, a w jeho zaměštání jeden z jednatelů.

11. Wýbor scházívá se čtwtletně, a na wywání starostowa i častěji w Brně, aby, čeho zapotřebí, w poradubral, a wěšsinou hlajů přitomných wšborníkůw o náležích pro celé Dēdictwi platných rozhodoval. — Wýbor má práwo pečet úduw swých obcházějících doplniti nebo i rozmnožiti, awšsal nejinaf než katolickými kněžjimi, a každoročně uweřeňuje zpráwu o činnosti swé.

12. Každý spoluúbd dēdictwi má práwo, písemně náwrhy swé činiti a přání swá projewowati dotčenému wýboru, kterýžto při swých schůzích zawažán jest, jich swědomitě w úwahu bráti, a dle nich, pokud potřebo, prospěšno a možno jest, se zachowati.

13. We sporech z poměru spolewnihó snad wzniklých, odwołáwá se k starostowi, a w domněle nedostatečném wýchowění k příslussicím c. k. úřadům.

14. Kdo témuž Dēdictwi oběnuje práce swé literní neb umělecké obrží na wýstownou žádost honorar podle wšbornosti, obširnosti a důležitosti spisu swého, o čemž wýbor úsudeł pronefe.

§. 5.

Rozesílání knih a wýtwerůw uměleckých.

O rozesílání knih, spisůw a jiných předmětůw Dēdictwim wydaných postará se wýbor. Každý přistupující k

Dědictví račii ihaed eanámiti, jsou ce-
stou se mu knihy mají poslati, aneb w
sterém poblížém kněhupectwi je sobě bráti
záměštit. —

Poznamenání 1. Prawdělem u
něci této ošane, co na listu tist
těne ješt, je na poukázání listu
swěho tajěho spoloud w hlavní
komisii u pana Antenina Ri-
tšče, kněhupect w Brně, knihy sobě
vybíratí má. — Kdoby wšak chtěl
posstou knihy swé dokázati, račij
se obrátiti frankowaným listem na
jmenowané kněhupectwi.

Poznamenání 2. Wšetlé depisy w
záležitosťech Dědictwi sw. Cyrilla a
Methodia buďtež posílány pod adresou
na Fr. Suffila, starostu Dē-
dictwi, profesora bohoslo-
wi; zášiltý peněz pať buďtež

činěno w listech frankowaných pod
adresou na Eduarda Karlika,
kaplana u sw. Magdaleny,
pokladníka Dědictwi u Brně

§ 6

Poměr k vládním řízením.

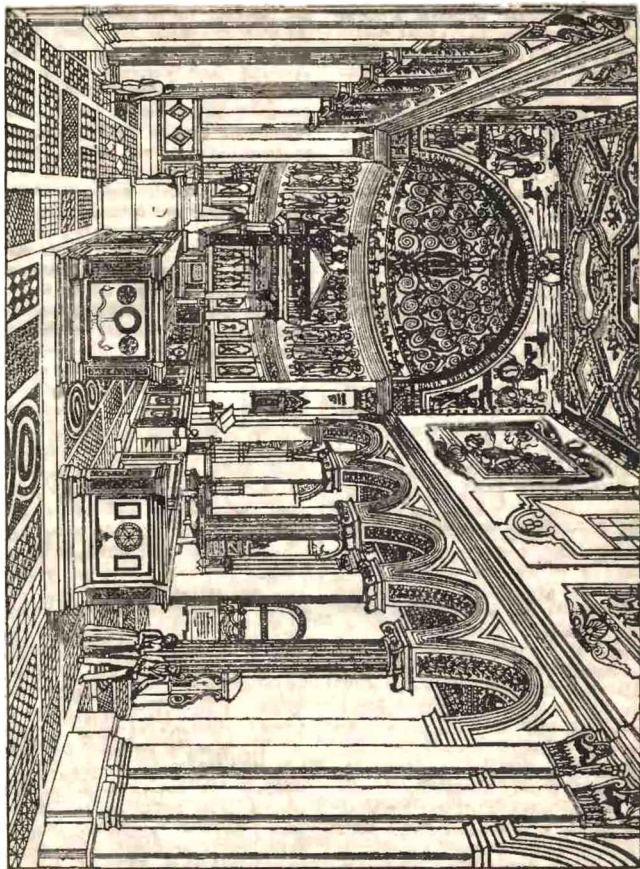
1. Wládnímu řízení se wemá u
nahláti w jednání spolku, brni u
chowáním nařízení u přepůjčím
jezi daných, aneb wšlebecnými vý-
stavených, a uzná-li za potřebu, w-
spolku ob příslušicích úřadu učení, a
sáhlého komistara.

2. Kdoby se spolek rzejiti měl,
rozhodne wšbor o jmění w duchu Dědictwi
sw. Cyrilla a Methodia, a podá o tom
přeběžněu zprávou wšoběmu c. k. misto-
bržitelství, a swému P. T. nejduštojnějšimu
pámu distupowl.

Výbor řídící.

František Susíl, rytíl r. řádu sv. Anny II. třídy, skut. kons. rada, prof.
theologie w Brně, starosta. — *Eduard Karlík*, kaplan u sv. Magdaly y
w Brně, pokladník. — *Ignát Wurm*, poslanec na sněmu moravském, spi-
ritual w mor. sluz. ochranitělně w Brně, jednatel. — *Dr. Jan Ev. Btlý*,
poslanec na sněmu moravském a w tráské radě, farář w Pr. klášteru
Tišnovském. *Dr. Josef Chmelíček*, kněz cirk. w Pergavě ve Šyrsku.
— *Jan Faborský*, farář w Pohorelicích. *Bedřich Geissler*, skut. kons.
rada, regens w bobosloveckém semináři biskupském w Brně. — *Dr. Frant.
Hošek*, professor theologie w Brně. — *Karel Kandus*, čestný kanovník
Mikulovský, konsist. rada, děkan a farář ve Cvrčovicích. — *Gunther Ka-
livoda*, prelat a opat w Rajhradě. — *Pavel Křižkovský*, kněz řádu sv. Augustina
w Brně. — *Beneš Method Kulda*, lit. kons. rada, vikář a farář na Chlumu
poslanec na sněmu českém. — *Karel Molitor*, farář na Velehradě. — *Frant.
Maršovský*, direktor w ústavu pro hluchoněmé w Brně. — *Peregrin Obdr-
žálek*, kaplan w Pustověti. — *František Poimon*, ředitel hlavní školy ve Slav-
kově. — *Em. hrabě Pötting*, kanovník Olomoucký, děkan a farář ve Šva-
henicích. — *Jakob Procházka*, spiritual w klášteru sv. Vursily w Brně. —
Matěj Procházka, lit. kons. rada, gymnasiální profesor w Brně. — *Jiří Slota*,
farář na Slovensku. *Jan Soukop*, farář w Lipovci. — *Eduard Stuchlý*, tit.
kons. rada, děkan a farář w Nouislavě. — *Bedřich hrabě Sylva-Taroucca*,
kněz církevní. — *Tomáš Šimbera*, farář w Koumině. — *Arnošt Šírek*, prelat
a opat w Nové Řiši. — *Dr. František Škorpík*, lit. kons. rada, děkan
a farář w Kutceřově. — *Karel Šmídek*, gymn. prof. w Brně, redaktor „Hlasu“,
cirk. časopisu. — *Anton Šubert*, farář w Lučci. — *Robert Šuderla*, lit.
kons. rada, děkan a farář w Mudřeticích. — *Josef Těšík*, lit. kons. rada,
farář w Telči, bývalý c. k. školní rada. — *Ludvík Tidl*, čestný kanovník Br-
něnský, arcikněz, děkan a farář w Újezdě.

Chrám sv. Klementa v Římě.

Každé království má své hlavní město a protože má také království Christovo svůj střed — v Římě. V Římě se usřkdují a zblhají se tužby

všakrého křestanského světa — tam mají všichni národové své útočiště, tam uschovány jsou jejich nejdražší pokladové. V Římě nabli

sv. apostolové otcovskou ochranu, když je stihala nenávisť a zloba lidská tam měl také národ českoslovanický dlouho a bohdá opět bude mít svýj zlátní „českýj dum.“ — V Římě odpočívá otec náš sv. Cyrill v nejstarším a nej památ-
nějším ze všech chrámův — u sv. Klementa. Majíce jméno Klementovo v úctě nejnějšjím, pátrali jsme po obrázku svatyně jeho tak dlouho, až jsme jim konečně vyzdobiti mohli letošního Moravana. Chrám sv. Klementa zbudován na prostranné a nádherné svatyni podzemní, rumem od věkův zaopatřené a v hloubce této — v úkrytu tajemném práchnivější kosti sv. Cyrilla. —

Sv. Otec Pius IX., choraje útlou láskou k Slovanům, s velikým nákladem dal od r. 1856 ve vnitřnostech chrámu sv. Klementského kopati, aby se sv. tělo Cyrillovo z tmavého hrobu na bílý den vyneslo, a k zasloužilé počtě vystavilo. Ač práce tyto s velikou pilností vede na slovo vzatý starožitník Rossi; přece ještě nedostopoval se v daleko a široko rozvětvených podzemních prostorách a nesčetných výklenkách pro nás na zlato a stříbro dražších klenotův. Doufajíce však, že v roce třiatředesátém vele památne se a pomocí Boží slavnému skoumateli počtější o hrobu sv. Cyrilla jasnějšího světla rozšířiti, ponecháváme si v přístím ročníku popsatí netoliko výsledky činnosti Rossioho, nýbrž také vylíčiti děje chrámu Svatoklementského.

Zmínivše se o „domu českém“ v Římě, připomínáme, že v městě tom svatém obětavostí slavného biskupa Strommajera obnoven jihoslovanický dům a chrám u sv. Jeronýma, kdežto důstojným způsobem započala a se koná ročnice cyrillo-metodějská. Píše o ní očitý svědek následovně: „Nevím, mám-li s oním

pohanským: Nocte pluit tota (celou noc přelou), čili s láskou Janovou (křestné to jméno sv. Otce, jenž všecko nám povolil), započítí? Nevyšlovně jsem šťasten — a to duševně také sta zde meškajících Slovanův, — že mohu veškerému Slovanstvu a zláště náš milé vlasti oznámiti, že tisíciletá památka našich ss. slovanických apostoľů v středíšti katolického světa dnes způsobem nejslavnějšim započala. Čítajíce, kterak svět slovanický se hotoví tisíciletou památku svých dosud ještě dosti neoceněných apostoľů slaviti, odhodlali jsme se také my, sbor i kapitola sv. Jeronýma — kteří nikdy neopomjeli v dvojím ohledu, katolickém i slovanckém, zde své bratry jihoslovancké zastupovati — svatou památku oslaviti. Než k tomu jest mnoho nákladných příprav potřebí, nebo aby zde nějaký národ důstojně světil slavnost, musí často neobyčejnou nádhuru vynaložiti, aby se něco mimořádného stalo. Na všechny oběti takové odvážily se také v tomto pádu sbor i kapitola. Nejprvé bylo třeba sv. Otce o milostivé dovolení prositi. To jsme učinili, a sv. Otec Pius IX. zajisté nám vše dle přání povolil. Přijde den ten — děšt jen lije — myslil bys na čas Noemův, ale my v naději v milého Boha, který konečně také na národ slovancký tolik nezaslouženě opovrhovaný prostředkováním ss. apostoľův slovanckých milostivě vzhledne — připravili jsme všecko, a hle: třidenní děšt dnes o třech hodinách přestal, a to byl právě ten čas, co jsme slavnost tisíciletou započítí měli; málo před tím nikdo nepomyslel na jakou slavnost vně kostela, tu se ale najednou obloha vyjasnil, a sám světlý kardinál zlátník Silvestri želá, aby slavnost podlé programu se vykonala. Vyšel tedy průvod (process) z kostela

a bral se přes náměstí naše ku bratřím žluté Tiberu. Než tu třeba místněji naznačiti, jaký to průvod byl: Mělté z pouličního slovanského živlu sestáváti, proto že mimo kardinála a dvorčích mu monsignorů, kteří všickni aspoň z rakouských zemí byli, všecko ostatní kněžstvo z naší krve bylo. Tu jsme se dívali a divili netušíce, jak veliký nás počet. Byli tu: důstojný náčelník duchovního sboru vzkříšení J. Kajsievíč se svými Polany a bulharskými misionáři, kteří pod dozorem téhož náčelníka ku svatému dílu se připravují; monsignor z Anime se svými mladými kněžími kolegiatními, rakouskými to Slovaný; čtyři penitenciáři slovanských odvětví od sv. Petra: tři z našich a jeden Slovenc z koleje německo-uherské; kolej řecko-rusinská s Bulhary; řád sv. Františka zastoupali dva Hercegovci, dále dva Ligorciáni z Istrie; Kamaldolští, Dominikáni po dvou členech z našich; cihodný představený rusinských basilianův s náčelníkem melchytickým a s ostatními vychodany; naše kapitola a sbor; a tak dovršil se počet předvedcích na 200, k nimžto se přidružili buď stále neb dočasně zde žijící polští velmožové, ruští, čeští, polští a jihoslovanští umělci a spisovatelé. Skvělé věru to divadlo, neobyčejné pro Římany a divné i pro samé Slovaný! Jestli zde ještě více Slovanův a vychodanův, kteří na spěch pozvání býti nemohli, a někteří jako n. p. kartuziáni, podle zákona řeholy své nemohli při tom býti; za to však naplnil se trh i chrám hojně chovancem propagandy a ostatních kolejí ne-slovanských. Po našich nešporách o půl čtvrté započali průvod tři Švýc. rové (které sv. Otec milostivě poslal z vatikánské stráže, a čtyři z nich sprovázeli Boží Tělo), za nimi šli čtyři červeně oblečení s našich, pak řady

z rozličných řádů, a za těmito kněží a kapitola (sv. Jeronýma) a za kardinálem, jenž nesl Tělo Boží pod nebesy od osmi knězův držanými, monsignor Gassner v mantlet s předvedcím sboru Gučetičem, sborem a ostatními světskými, jenž voskovými svícemi opáření byli. Naproti chrámu stála připuštěná nám od vys. guberniá par. loď „Roma“ v Tiberu, a ta ustavičně dávala pozdravy střelcům z děl, jejichžto ryk na čtyřech stranách (jakož i vznešený pontifikant na čtyry strany, pak lodníkům a v paradě postavené strážní finanční položníci uděloval), porouchal několik oken. Celé náměstí bylo vavrinovými stromy a zimozástrzem, okna pak domů kobercem ozdobena. Průvod vrátil se v chrám co nej-škvěleji osvětlený, zpíval před vystavenou nejsv. svátosti litanie ke všem svatým se zlástním dodatkem jmen našich ss. apoštolů po sv. Mikuláš a s modlitbou k nim za sjednocení sv. církve. Po udělení požehnání, když mezi upřímným blahopřáním (novoročním) a naděšením hosté se rozejíti měli, zastavení jsou pohledem na umělé osvětlená průčelí chrámu i našeho domu nesčíslnými světýlkami. Při tomto osvětlení zanimaly nejvíce obrazy, dva totiž na deskách namalované obrazy ss. apoštolů našich ve dvou horních výklenkách průčelních, zatím obromný průsvit představující tytéž světe s nápisem blaholským a pod nimi následující latinský nápis: *Cyrillo et Methodio archiepiscopia, patronis celestibus salutaribus, quorum beneficio gentes slavicae omnes veteri superstitione rejecta christianam sapientiam agnovere, humanis divinisque litteris exulta sunt. Illyrici in Urbe consistentes Anno millesimo a fausto felici utriusque Thessalonica in Pannoniam adventu solemniter et gratiarum ac*

tionés (Cyrillovi a Methoději arcibiskupům, spasonosným patronům nebeským, jejichžto dobrodiním slovanští národové všickni staré pověry zavrhnuvše, křesťanskou moudrost poznali, a v umění lidském i Božském vzděláni jsou. Illyrové v Římě bydlící léta tisícího od šťastného příchodu jsou ze Soluna do Panonie vzítávají slavné díky). Na tento den ráčil sv. Otec všem účastníkům pobožnosti naši hojně odpustky uděliti. Každou neděli po celý rok bude se zpívati litanie ke všem svatým a udělí se požehnání po

naši zpívané mái v kaple našich ss. apstolům Cyrillovi a Methoději posvěcené a odpustkami 1000 dnovými. V této kaple, velmi vkusně ozdobené, ležely na oltáři rozličné svaté statky a v prostředku na zlaté podnože blaholský misal, jiných ostatkův, jako sv. Cyrilla, ještě nemáme, dokud se nenajdou v chrámu sv. Klementa.“

Takovým velebným způsobem započala a také ukončena bude ročnice cyrillo-methodějská od katolických Slovanův v Římě.

Malice Velehradská a Koruna Solunská.

Provolání, ježto výbor velehradský loňského roku učinil ku katolickému národu našemu, potkalo se s žádoucím ohlasem a požehnání Páně sprovázelo ho: neboť se do pokladnice sv. Cyrilla a Methodia či do Malice Velehradské již do tivilo asi 20000 zl. r. č. a sice ne ze všech dekanátův a ze všech farních orad! Jelikož se prvá tato sbírka pořád ještě doplňuje, nelze v ručniku tomto již říci kolik z každé farnosti se do Malice Velehradské sešlo. Tím uplnější za to však bude seznam v budoucím Moravanu, v němžto státi bude každá obec ze jména, kolik do konce roku třiašedesátého do Malice Velehradské složila. Prozatím uveřejňuji se zprávy ty v časopise „Moravská Orlice“ — Jakož jsme loňského roku pravili, splývá Malice Velehradská svým původem, směrem a účelem téměř doela v jedno s korunou Solunskou, ježto bohda bude míti tolik údův, kolik sv. apstolové Cyrill a Methoděj čítají v katolickém národě

našem pravých ctitelův. Jak snadno jest, koruny Solunské účastiti se, viděti ze stanov, jimžto s povinnou ohotou místa v kalendáři dopříváme:

Stanovy „Koruny Solunské.“

A) Pro kněze.

Každý kněz, jenž ku „Koruně Solunské“ již byl přistoupil, aneb budoucně přistoupí, zavazuje se:

- I. Co rok jednou neb dvě máše sv. za živé i zemřelé dobrodince Velehradského poutnického chrámu Páně v čas jemu vhodný obětovati.
- II. Den, ve který tyto máše sv. sloužiti hodlá, s kazatelnou oznámíti.
- III. Milodary na obnovu Svatyně Velehradské sbíratí.
- IV. Sám dle možnosti a dobré vůle buď jednou na vždy, aneb ročním příspěvkem při milodarech těchto zúčastniti se.

B) Pro nekněze (laiky).

I. Jedenkaždý spoluúd nekněz budiž v den, kdy oznámená mše sv. za živé a zemřelé dobrodince Svatyně Velehradské ve vlastním farním chrámě se sloužiti bude, tamto přítomen, a takto spojen jsa s obětujícím knězem na stejný úmysl k Bohu se modliž. V případě nemožnosti přítomnu býti mši sv., na dotčený úmysl obětované, vykonej každý jednou za měsíc v den jemu vhodný soukromně pobožnost za dobrodince Velehradské.

II. Zavazuje se každý bndto jednou na vždy 1 zl. r. č. k účelu podotčenému položití, a neb pro každoročný dobrovolný příspěvek se vysloviti.

III. Povinen bude, se vynasaziti, aby nových údů „Koruně Solunské“ získal.

Přistupovati ku „Koruně Solunské“ jest vždy volno jak kněžím tolikéž i nekněžím.

Zapisování nových údův „Koruny Solunské“ převezme laskavě Redakce „Hlasu“, časopisu církevního v Brně, aneb každý mštní duchovní, a bude hleděti, je co nejdříve oznámiti Velehradskému farnímu úřadu, jenž o to se postará, aby všichni údové dotčené Koruny, co dobrodinci Svatyně Velehradské ve zláštní knize zaznamenáni byli.

Jedenkaždý farář Velehradský měj knihu tuto pod svým dozorstvím,

a pečuj o to, aby vždy pořádně vedena byla.

Každý spoluúd „Koruny Solunské“ obdrží stanovy tyto bezplatně*).

Na Velehradě, dne 14. října 1862.

Karel Molitor, m. p.
farář Velehradský.

Snahy Matice Velehradské a Koruny Solunské hodlá podporovati výbor vlasteneckých paní a panen, jenž si vytknul za úlohu svatyni Velehradskou opatřiti potřebným kostelním šatstvem, rouchami kněžskými a všelikými ozdobami oltářův. Odporučující provolání ženského výboru toho úspěchtilým spanilounslým dcerám národu připomínáme k závěrku, že s rokem třiadesátým se činnost ani Matice Velehradské ani koruny Solunské ani výboru ženského neukončí; nýbrž že setrvá dotud, až Velehrad se zaskvěje ve slávě své dávné a až hrob Methodův postaven bude opět pod stráž důstojného sboru kněžského!

*) Stanovy nábožného spolku „Koruny Solunské“ různili schváliti a potvrditi oba nejd. vepastýřové Moravěti a sice Olomoucký dne 6. února 1863. č. o. 122., Brněnský dne 21. února 1863, č. o. 522., přejíce obaplně všemožného vzniku a zdaru úkolu tak šlechetnému. Jakmile obrázky, kteréž ku stanovám „Koruny Solunské“ připojiti hodláme, dohotoveny a tiskem náležitě rozmnoženy budou, buďet nížepeaný farář milerád povolným, oběma velením konsistoriím potřebnou částku zmíněných stanov co nejochotněji přislati.

Ž á d o s t.

Šetrnějš a opatrnějš údové Dědictví cyrilomethodějského uschovávaj všechny ročníky Moravana, aby v nich kdysi potomkové se dočítati mohli o věcech, ješto se za dnův našich dějí, a o zápasích naší

doby. Takovou události dosti památnou pro příští pokolení a zároveň dosti důležitou pro čtenářstvo souvěké zdá se nám býti petice (žádost), kterážto s 19000 podpisův opatřena a vyučovacého jazyka na vyšších školách

se týkající podána byla slavnému sněmu zemskému v měsíci březnu 1863. Klademe zajímavý spis ten doslovně:

Vysoký sněme zemský!

Jeho Veličenství, náš nejjasnější císař pán, ráčil dne 20. října l. P. 1860 všem svým královstvím a zemím navrátiti samosprávu. Slavným říjnovým diplomem i patenty únorovými nabyla tudíž také Morava své dávné svézákonnosti, v jejíž obor popředně patří na základě úplné rovnoprávnosti jazykové uspořádati školství.

K rovnoprávnosti nezkrácené ve všech učilištích na Moravě máme právo netoliko proto, že Slované daně rovnoprávně odvádějí, na bojích za Rakousko krvácejí a všecka břemena rovnoprávně nesou; nýbrž také proto, poněvadž nám svatým slibem Jeho Veličenství našeho milostivého zeměpána záručena jest. Na vysokém sněmu, na otčích vlasti jest tudíž, zjednati ve všech školách spravedlnosti průchodu a odstraniti všechny křivdy, na něžto si od dáвна nářká národ náš a ježto se nikterak neshodují s otcovskou vůlí Jeho Veličenství Františka Josefa I.

Nuže jaké jsou tužby naše, co klade vysokému sněmu zemskému národ na srdce stranu škol? Jaké prosby jsou to, ježto vznášíme na opatrné a moudré zástupce země moravské? —

Pomíjouce ostatní žalostné poměry naší národnosti mlčením, pozastavili jsme se toliko u pramenův vešejšího blahobytu, totiž u obchodu a průmyslu, a tu se nám nabízí mimovděk otázka: „Není-liž obchod a průmysl s řídkou toliko výminkou v rukou německých, a není-li smutný tento zjev následkem do-

savadního zřízení škol, ježto duchových výhod Slovanům moravským téměř žádných nepoaskytují? Proč jsme v zeměle, ve vědě a v umění pozadu? proč se svými schopnostmi v průmyslu a obchodu ba i v hospodářství pokulháváme za cizozemskem?

Poněvadž v našich učilištích od hlavní školy začínaje až na vrch nepřirozeným postupem se kráčí a jen papouškuje; poněvadž naše dítky ve školách v cizí roucho oblékati necháváme, čtyry, pět let řeči německé obětujeme, čímž tolik rokův jarého mládí skutečným vědám a realnému učení a umění odcisujeme, z čehož dítě skoťápku sice podrží ale o jádro přijde.

Známet účel školy, kterýž jest, aby se mladý člověk ušlechtil a nový život do života přiváděl, schopností nabýval k plnění svých povinností jako člověk, křesťan, občan a syn církve, vlasti a státu, aby pak časný a věčný blahobyt pěstoval a rozšiřoval. Avšak jen řeči materskou probudíme a zbystríme v dítku rozum, ušlechtime jeho srdce, roznítime jeho přirozený vtip a přirozenou veselost myslí. Jen materskou řeči učíme dítko známou, přirozenou a tudíž krátkou i rychlou cestou věcem novým, jen národní řeči dáme dítěti hned v outlé mladosti vzdělání reálné. A z toho vyplývá, že počátečné, tak nazvané národní školy skutečně národními býti musí a že tudíž na nich jen národním t. j. materským jazykem vyučováno býti má, což ostatně již sám zdravý rozum káže. K tomu však je první a hlavní podmínkou, aby na přípravně pro národní učitele nepřednášely se předměty s větším dílem německým jazykem, aby pro praktické vzdělání byly spojeny s hlavními školami s vyučovacím jazykem národním, taktéž aby se k vůli budoucím preparandům na re-

álkách bral slušný ohled na řeč materskou; neboť učitel vychovaný, jakž se až posavád dále, může sice vyhovět potřebám německých žákův, nikoli ale potřebám našich slovanských dětí. A protož jest třeba, aby v Brně a Olomouci pro čekatele učitelské zřízeny byly zvláštní přípravné s dotýčnými paralelkami na hlavní škole s vyučovacím jazykem slovanským. Taktéž jest třeba rovnoprávně zreorganisovati přípravnu pro učitele na nižší reálky při vyšší reálce Brněnské dotud jenom německy zřízenou. Co pak se týče hlavních a středních t. j. reálních a gymnasiálních škol, chceme tomu, aby se dívky naše v nich sice důkladně němčině naučily, avšak se slavně proti tomu ohrážujeme, aby pro mnoholeté učení se jazykem německým t. j. pro přednášení všech předmětův v jazyku nematerském, děti naše v pokroku vědeckém se opozdívaly, vědomostí nejasných a polovičných nabývaly a takotka jen v poločku místa ve světle chodili a jen dlouhými drahými oklikami k cíli vytknutému kráčely. Vedmež dívky své raději rovnou a přímou cestou a nikoliv zatíčkami; nepečme do škol, co rychlému a jistému pokračování, co zdržuje a opozdívá v umění věcném.

Mimo to žádáme, aby, jako německý otec se domluvití může se školním radou, s ředitelem a učitelem každé hlavní, střední a technické školy, rovněž tak i otec slovanský, jenž pouze moravsky mluví, s dotčenými osobami se domluvití a z jejich úst potřebné rady stranu syna svého slyšeti aneb jim nějakou prosbu přednésti mohl; pročez sobě přejeme, aby na ústavech takových nikdo za školního radu, ředitele neb učitele ustanoven nebyl, který spolu našeho jazyka slovanského úplně mocen není, tím méně ale, aby ustanoveni byli takoví, kteří ani

jména slovanských žáků vysloviti nedovedou. Mimo to jest při nynějším stavu reálek a gymnasií nemožno, aby odtud vycházeli úředníci, kteří by dovedli rovněž tak dobře v našem slovanském jazyku a lidem mluvití a rovněž tak správně psátí jako v německém, a tedy patrně, že úředníci tak vychováni nejsou s to, rovnoprávnost nám císařským slovem zaručenou skutečně v úřadech provésti. Nemožno též, aby z nynějších reálek a techniky Brněnské (ač k jejímu zařízení vysoký sněm l. P. 1849 pod výminkou úplně rovnoprávnosti 120 000 zl. stříbr. přirážky k daním povolil), vycházeli vzdělanci, jenž by lidu slovanskému ku pokroku v průmyslu, obchodu a orbě radou a poučením přispívali, jelikož se nenaučili jazyku, v kterémž by jim lid rozuměl.

Nemožno též, aby při nynějším zřízení jazykového vyučování na gymnasiích rodili Němci přicházející co knězi do správy duchovní mezi Slováky, povolání svému rovněž tak zálost činili, jako rodili Slované, přicházející mezi Němce, to činí. Totéž platí o lékařích, lékárnících atd.

Protož tedy, an školy hlavní, nižší a vyšší reálky, technika, gymnasia a přípravné učitelské co do rovnoprávnosti požadavkům většiny obyvatelstva nevyhovují, nám však nejen b. a b. našich dětí, nýbrž i potomstva na srdci ležeti musí, by dívky naše na netečnost otcův svých natikati nemusely, předsevzali jsme sobě na Vysoký sněm zemský prosbu zaslati, v které žádáme, aby na hlavních a reálních školách, v učitelských přípravných, na gymnasiích a na technice dokonalé rovnoprávnosti Jeho Veličenstvím zaručeno bylo.

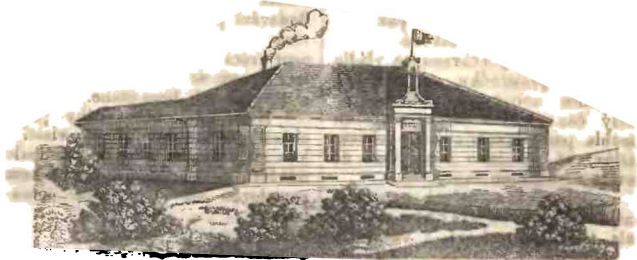
Za pravidlo rovnoprávnosti jazykové na Moravě vůbec platiti může: aby na hlavních školách kde

převaha jest slovanských žákův, tito tou mohou se učiti jazyku německému, jakou na hlavních školách s převahou německých žáků tito se učí jazyku našemu slovanskému, a kde jest rovnováha obou národností, aby se podle nich buďto paralelky zřídily aneb obojazyčné vyučování podle svědomitého rozvrhu hodin zavedlo. — Podle též pravidla buďtež zřízeny nižší gymnasia a reálky s takovou četností druhého zemského jazyka, že by žáci, vystoupivše do vyššího gymnasia neb do vyšší reálky k tomu dospěli byli, polovici předmětův v českoslovanském a druhou polovici v německém jazyku poslouchati. Tak bude skutečně po

bratřsku jednáno a rovnoprávnost mezi oběma národy, taktó provedena, umožní, aby oba národové, německý i slovanský, po bratřsku vedle sebe přebývati mohli. A tožine, že náš slovanský národ na Moravě takové rovnoprávnosti pro svou nezvratnou vždy skvěle osvědčenou věrnost k nejjasnějšímu trůnu císařskému si dobře zasloužil.

Jelikož se na skutečně rovnoprávnosti, jak ji tuto ve školách navrhujeme, netoliko blaho vlasti naší moravské, nýbrž také trvalá sláva Rakouska zakládá, nadějeme se, že v vysoký a něm neslyšl hlas celého národa.

Zdar Bůh!

Moravsko-slezská ochranovna v Brně.

Mezi lidumilnými ústavami v drabě naší vlasti zasluhuje pováženou obeceného „Ochranovna,“ v nížto se s dobrým prospěchem napravují zanedbali mladici: lháři, zloději, žbáři a t. d. vůbec chlapi před 14. rokem, o něžto jest se obávati, že jako zlosynové společnosti lidské za veliké břemeno padnou. Ochranovna vstoupila teprův před 15. lety do života a udržuje

se doposud výhradně z dobrovolných příspěvkův od dárcův šlechtných a od obcí opatrných, jimžto se zdá býti prospěšnější každoročně na vyléčení mravně kleslých nešťastníkův nějakou obětovati, nežli na vydržování žalářův a trestnice pro staré nenapravitelné škůdce blaha, pokoje a staťku lidského danky platiti.

Bývá to mnohdy děsný pohled

na takového mladého spušťence, když se do ústavu přivede, se zrakem pořád o zem opřeným a plným klamu, zloby a pomsty. — Než laskavým přimlouváním, poučováním, snenáblým přidržováním ku práci, zpěvem a hrami stává se, že zářputilost a zběsilost na tvářích ustupuje jasnějšímu, příjemnějšímu vzezření, až si Bohu a společnosti lidské získaný chovanec oblíbil v řádu a cnosti. Takových polepšencův vypěstováno již přes 100, z nichžto někteří jsou u vojště, jiní u femesla a zas jiní v obchodu, a jestli že ten aneb onen chovanec, když se z ústavu vydal na učení opět do svých dřívějších zlovyků upadl, stalo se to buďto z nedostatečného dozoru se strany jeho opatrovníka aneb vinnou poměrův, do nichžto přišel, v nichžto však sebe zachovalějšímu chlapcovi nepoklesnutí nesnadno bylo by. Jisto pak jest, že by se úpady takové docela zamezily, kdyby ochranná vláda takovými prostředky, co by aspoň chovance největší povahy po celý čas učení v ústavu pozdržeti mohla pod vlivem svých vychovatelův, až by jako tovaryšové do světa se odebrati mohli.

Ochranná nalezá nejvydatnější podpory od šlechty zemské ale také se potkává s vášnivým

odporem u jisté strany snad proto, že se v ní neskráceného práva jazyku cyrilomethodějskému doptívá. Než bohdá! nepodati se, poněmčiti ústav, jenž jest zřízený pro nešťastné synky obou národností na Moravě, ježto mají bratrsky vedle sebe státi a uikoliv jedna na panovnickém křeslu si hověti a druhá u čelečna otročiti.

Kýž by se počet dobrodincův ochranného ústavu v takové míře rozmnožil, aby se náležitě rozšířiti a potřebě celé Moravy a sesterského Slezska vyhověti mohli; neboť pořidku jest těch obcí, kde by nebylo nějakého zanedbalého chlapce!

Zásluhou jednoty sv. Klementa zařizova před několika roky sbírka na cyrilomethodějskou kaplu u Ochranovny, ježto vynesla 1400 zl. stf., kteréžto peníze jsou ve spóitelnici uloženy a řádně se účtují. Budování přeřádoucí kaply té nelze však dříve podniknouti, dokud se nepřikročí ku rozšíření ústavu samého, což se snad s pomocí Boží a dobrých lidí brzo stane.

Nuže kdo chcete záhy předcházeti nákaznému jedu ve vlasti a kdo máte útrpné srdce k zanedbalé mládeži, račtež nějakým příspěvkem pamatovati na — mor. sl. ochrannou! —

Časopisectví naše.

Zdatli národ stojí či ku předu kráčí, dá se na jisto vyměřiti podle počtu a rozšíření časopisův. Dočtou se toho líteji naši čtenářové o Vlémsku! Před 15 roky bylo v češtině sotva 5 časopisův a nyní jich máme asi 40, mezi nimižto také se skvěje na Moravě v Brně vycházející denník: „Moravská Orlice.“ List tento založen v památném roku třináctém — v roku cyrilomethodějském a zasluhuje pro svůj směr všemožné podpory a hojného rozšíření. — Také v milém Slezsku začíná

svítati; neboť tam budí ospalce k čilému životu výborně pořádaný „Opavský Besedník.“ Jsou to utěšené začátky šťastnější budoucnosti. Právě však proto, že začátkové bývají nesnadní, zasluhují i „Mor. Orlice“ i Opavský Besedník obětavého přispění a vydatné pomoci se strany upřímných vlastimilův. Zásluhou obou těchto listův jest, že se chovají ku zájmům Círky sv. šetrně, příznivě, tak že je kněz katolický s dobrým svědomím svým světečům poručiti může.

Tataré I. 1241.

Vim já horu spanilou.
Všemu lidu přemilou,
S láskou na kraj zřít,
V němž se rozprostírá.

O pojd s úctou hlubokou
Na tu horu vysokou!
Jest to Hos yn svatý,
Divy přehobutý.

Pojď a zem tu pocoluj,
V Bohu se tam zvercluj,
Tam vlast tvou Báh vslavil,
Pohanstva ji zbavil.

Do ubohé Moravy
Přišel pohan z dálavy,
Loupil, bořil, kácel,
Až kraj zakrvácel.

A lid před ním utíkal,
Teskným hlasem nařikal:
Kdož nám bude schránou
Před tou hroznou ránou!

Leč se zmuží důvěrou.
Vzplanou duši veškerou,
A co statní muži
Hnou se pod oruží.

Viz! tam táhnou k Hostýnu,
Prapor vlaje u výnu,
Zbroj se v slunku svítí,
Srdce ohněm nití.

Na prostranném podchlumí
Rozstupují ve tlumy,
Ale v spodní stranu
Srazují se v hranu.

A jak táhne mračen prach,
Tak jde s rykem divý vrah.
Běda v té zlé době,
Běda, lide, tobě!

Tatar v šir se rozplazil,
Křesťan v šik náš vyrazil
A slal všemi praký
Na něho střel mraky.

Hlučí střelba, plaje seč,
Vrhá toul se, máchá meč,
Voj jak diví tuří
Proti voji zuří.

Vzduch se svítí leskotem,
Země duní dupotem;
Zlá se, semí běsí
Že svět peklem děsí.

Z k-ždého se stává sup,
Jenžto padá na svůj lup,
Suřt se vidět řinout
Jakby svět měl zhytnout.

Havranové ve vzduchu
Poletají po puchu,
Letíc na zástupy
Sborují se v kupy,

Však ach! hoře nesléva,
Ach již křesťan ustává:
„Ach ta velká trýzeň!
Zahladí nás žizeň.

K Hostýnu tu zvednou zrak,
Vyhledají deštný mrak;
Zda se jim že v kruhu
Vidi jasnou duhu.

Máti, máti přemocná,
O buď nám teď pomocná!
Ach viz naši záhu,
Dej nám s nebe vláhu!⁴

A si! mrak jde za mrakem,
A noc vzniká zázrakem,
Blesk se bleskem vznímá,
A hrom strašně hřímá.

Hrozné ohňův přivaly
Chřít bouře na vrahy,
Na křesťany padá
Vláha milochladá.

A vrah z toho posílen;
Ale křesťan posílen
Proti vrahu k hoji
Důrazněj se strojí.

Prouz jde seč a boj a lom,
A křik hlouč jako hrom.
O již Tatar coufá,
Kleje, padá, zoufá.

Tam jich leží jako much,
Lidomorný z nich jde puch.
Vrány již se paste,
Vraha z cels zkazte.

Na to vrah ten, země bič,
S ostatkem se žene pryč;
Voj tu v krvi leží,
Hrstka jen jich běží.

Vzniká plesot, vzniká hluk,
Jako proudů šumný zvuk,
Křestan na zem klesá,
V díkách k Bohu plesá

„Přijmi, Pane zástupě,
Díky za dar výkupu!
Mocnou tvou jsme rukou
Ušli před zlou mukou.

A ty matko nebeská,
Panno korunobleská,
Jenž vždy nebes vládce
Prosiš za ctné stádcu:

Za milostnou úlevu
Přijmi díky v prozpěvu!
Budem tobě k chvále
Pu'ovat sem stále.“

Poznám. Báseň tato jakož i následující znelky v letošním „Moravanu“ vyňata jest z druhého vydání sebraných „Báseň“ církevního našeho pěvce Fr. Šubita.

Drobnůstka.

Jeden z dělníkův Brněnských vytknul (v „Mor. Nov.“ č. 32 roč. 1862) následující pravidla, jimižto přý by se ve fabrikách mnoho dobrého státi mohlo. My je tuto na uváženu bez změny klademe.

1. V neděli a ve svátek nebudiž v dílnách pracováno.

2. Dělníkům slovanského jazyka budiž poskytnuto více příležitosti slyšeti kázání, cvičení a zpěvem v jazyku svém povzbuzení většího při službách Božích.

3. Budiž zavedeni spolkové mezi dělníky ku vzájemnému se podporování, spolkové ku společnému byleutí, stravy, prádla a podobní.

4. Každý držitel dílny zaveď mezi dělníky spojitelnu a půjčovnu se zastavárnou.

5. Dělníci jistě velké dílny činitež jako bývalo jeden cech či pořádek, voltež sobě svoch dně představeného a pořádníky a pokladníka.

6. Dělníci buďtež z každé dílny podobně oděni do práce a do veřejnosti a vyznamenáni buďtež výtečníci.

7. Držitel dílny budiž povinen též přispívati k účelům dělnictva.

8. Každá dílna neb více dohromady mějte svůj špišál neb ústav proty, jenž stářím neb nešťastím aneb neudom ku práci jsou neschopni.

9. Budiž i zvláštní opatrovna a škola zřizena pro děti a čítárna, ku vychování vzdělanějších dělníků a řemeslníků vůbec.

10. V každé dílně budiž zaveden spolek střídmosti, a každé opilství a každé nečestné chování a mluvení budiž trestáno.

11. Práce budiž prohlášena za čest a nečestnou budiž, nebýti k ničemu. Čest má býti podnětem dělníkův.

My se strany naší přidáváme k blahomyslnému návrhu tomuto srdečně: „Zdat Buhl“

Sv. Cyrill a Method,

zakladatelé a hajitelé písemnictví slovanského.

Pro celou velikou rodinu národů slovanských má zajisté životopis ss. apoštolů Cyrilla a Methodia velikou a stále trvalou důležitost. Čítáme letos 1000 let, co tito ss. mužové do vlasti naši zavítali. Dlouhý to zajisté čas, kterýž mnoho i pamětihodného a pro nás nyní důležitého do velikého moře zapomenouti byl ponoril; ale dějové tehdejší a působení těchto našich prvních učitelův ani v nejmenším nejsou pohlceni proudem nepaměti, naopak účta, vážnost jejich vždy ještě trvá, ano víc a více se zmáhá mezi národy slovanskými. Jsoutě to dvě jasně a mile zářící hvězdy na obloze našeho křesťanstva, ku kterým nyní zírá nejen Moravan, Slovák, Čech, Slezák, ale i Polák, Rusín, Chorvát, Srb a Bulharin, Dalmatinec, Ilirčan a Slovinec; jsouť oni chloubou národův těch, ba oni jsou i sponou všechny tyto národy v jedné myšlénce spojující, a v jedné víře ku Christu je přivínující. Oni jsou pak dobrodincové naši, jichžto rovně po celých tisíc let nemáme. Vše to, co činili, jak se vynasazili, co vše přetrpěli, aby nás ku zřídlu pravdy přivedli a nám v kat. církvi místo upravili, zde opominouti chci mlčením, nebudeť snadno Moravana, kterýžby neznal života a působení těchto vytečnickův našich. Já zde chci

mluviti o tom daru, kterýž nám dal Duchem sv. osvícený mudřec Konstantin, kterého proti útokům hájil a jež pilně pěstoval bratr jeho Method, totiž o písmu, jež roku 862 vynalezeno bylo.

I.

O vynalezení písma slovanského.

Konstantin již od mladosti své ukazoval podivuhodnou silu ducha a promikavost rozumu; neb již ve sboru s Fotiem o věcech náboženských porazil všechny námítky a vyvrátil všechny bludy jeho, kteréž on o dvou duších každého člověka choval s takovým důrazem, že dřívější svazek přátelský mezi nimi přetržen byl. Když pak Fotius násilím na stolec patriarský vstoupil, naskytla se Konstantinovi velevítaná příležitost, aby osvědčil horlivost ve hlásání víry Christovy. Vyzván totiž byl císař Michal III., aby poslal Chazarům muže, jenžby je pravé víře vyučil. Poslal tento Konstantina s bratrem jeho Methodiem.* Na Chersoně našli tělo sv. Klémenta, muččenika Páně, kteréž pak co drahocenný poklad na cestách svých sebou nosili. Výsledek cesty jejich mezi Chazary přišel též ve známost Rostislavovi, kterýž ihned po tom

*) Tak vlastně legenda c. 5.

zatožil, aby i jeho národ cvičen byl u víře mužem řeč lidu též dokonale znajícím, Konstantinem. I poslal vyslance ku císaři Michalovi, aby mu řekli: že národ jeho slovanský již modloslužby zanechal a chce křesťanský zákon míti; že však nemá učitele, jenžby ho ve čtení a znání zákona cvičil, tedy že prosí, aby takového poslal muže, jenžby a to byl, lid ve víře, v poznání cest pravdy a Božského zákona vyučovati. I poslán byl mudřec Konstantin s bratrem Methodějem. Vědělť pak horliví bratři, že slova, kteráž hlásají, že řeči, kteréž k lidu čini, toliko ve vrátké paměti lidské se uchovávají, a tudíž snadno někdo buď slov jejich dostatečně nepochopí, buď jim jiný podloží smysl aneb aspoň dlouho v paměti jich nepodrží. Této potůčbě vyhověti chtěl Konstantin, když znamení zvukům slovanským přiměřená vynalezl. Že skutečně on vynalezcem jest, nad všelikou pochybnost vyvýšená jest pravda. Všechny legendy v tom se shodují i Solnohradský Anonymus neodporuje, nade všechno pak jistější důkaz jest psaní papeže Jana VIII. od června 880, ve kterémž nalezení písma slovanského výslovně Konstantinovi mudrcovi připisuje.*) Doba vynalezení slovanských liter padá do r. 862, ač mnich Chrabr již do roku 855 ji klade, neb ne-

*) Literas denique slavonicas a Constantino quondam philosopho repertas . . . jure laudamus.

známe žádných příčin, za kterými r. 855 byl abecedu sestavoval, kdež r. 863 téhož teprv potřeba nutná byla, a jako vůbec větší díl vynálezů z potřeb vyniká, tak se zajisté i tuto dálo. Legendy však shodují se v tom, že bezprostředně před příchodem do Moravy Konstantinem litery vynalezl; legenda bullharská praví nad to, že vynalezení toto zvláštním jest darem Ducha sv., kterého bratři modlitbou, postem a kázáním dosáhli, při čemž však svědomitě duchem svým pracovali.***) Známe staroslovanský způsob písma dvojí pod jménem: cyrilice a hlaholice. V tom rozcházejí se mínění učencův slovanských na dvě strany, která totiž písma Konstantin vynalezl, hlaholici-li aneb cyrilici. Buď tomu jakkoliv, byl to zajisté dar vzácný, dar vše jiné předčící.

II.

Hájení písemnictva slovanského.

Cyrill neb vlastně Konstantin vynalezl r. 862 písmo slovanské a jal se bezprodlně překládati sv. evangelium do této řeči. Takto stali se tito ss. bratři prvními spisovateli slovanskými, pracující s duchovním namáháním na národu roli dědičné, a rozšiřující osvětu pravou, osvětu křesťanskou přirozeným způsobem, v řeči národní. Čtyry a půl roku vyučovali na Moravě, hlásali slovo Boží, rozšiřovali

*) Nacti igitur hanc optatam gratiam excitant slovenicas literas.

církev a křestili ty, jenž v Christa uvěřili; spolu však mládež vyučovali ve čtení písma od nich vyualezeného;*) neb jim na tom muselo záležeti, aby z národu samého vychovali učitele, hlásatele slova Božího, kněze. Při tom pak v započaté práci dále pokračovali, neb kromě části starého a nového zákona též knihy liturgické při službách Božích užívaué nyní přeložili. Že každé slovo jejich do srdce národa morav. zaseté, že každé učení jejich v tuto úrodnou půdu vstřípené hojně ovoce neslo, obraceli tito dva mužové na sebe zraky všech i zahraničných hodnostářův církevních i světských. Mnohým bylť oni trn v oku, ano jim se podezřelé býti zdálo, že od Rostislava z rozkolného Caríhradu povoláni byli. Podezření ono rostlo, poněvadž ve slovanském jazyku písmo sv při mši sv. čítali ano v témže jazyku celou liturgii i hodinky odbývali. Vina se jim dávala, že tímto způsobem zlehčují obřady latině odbývané.**) Rostislav chtěl nejen ve světské moci své býti samostatným, nýbrž on chtěl i svoje vlastní od Německa nezávislé biskupy míti, aby on i národ jeho také v duchovních záležitostech plnou měrou svobody užívati mohli. Prál si tedy, aby

tito bratři byli za biskupy vysvěceni v Římě; oni však aby tamže ze svých skutkův jakož i z učení svého se vyměřili. Ze dvou tedy stran vybidnutí byvše odebrali se s několika učeníky do Říma tělo sv. Klémenta s sebou nesouce. Jak mile přišli ss. bratři na své Římské pouti do vlasti Kocelových, lid všecken hrnul se k nim a žádostivě přijímal od nich slovo Boží. Kníže sám je ochotně uvítal na svém hradě. Obcoval službám Božím, jimi konaným ve přirozeném jazyku slovanském, obradoval se velmi a zalhořev láskou k ss. mužům, od nich i ve víře utvrzen a slovanským písmenům vyučen jest. Dostali se pak do Benátek. Tu shrnuli a obořili se na ně biskupové, kněží a mušši latinští, zle jim vytýkajíce kacířství. I počali na ně jako na novotáře dorážeti, obzláště proto, že jazyka slovanského při službách Božích užívati začali. „Clověče“, pravili k Cyrillovi, „pověz nám, kterak směl jsi vzdělati Slovanům knihy bohoslužebné, čehož prvé nikdo neučinil ani apoštolové, ani kterýkoli papež Římský, ani Řehoř bohoslovec, ani Jeronym ani Augustin? — Ku všelikým námitkám uměl sv. Cyrill tise, důstojně, spolu však též i důrazně odpověditi. Odpůrcové jeho tvrdili, že toliko ve třech jazycích písma sv. čtena býti a služby Boží slaviti se mají: v hebrejském totiž, v řeckém a latinském. Sv. Cyrill ale velmi dobře vrátil řeči a domněnky jejich a

*) *Parvulos eorum literas edocere.* Transl. c. 7.

***) *Quidam graecus, methodius nomine, noviter inventis sclavinis literis . . . vilesocere fecit . . . missas ecclesiarumque officium illorum qui hoc latine celebraverunt.* Anon. Sallab.

ovšem slušně na obyčeje a výsady mnohých církví na východě jakož i na slova písem sv. se odvolávaje pravil: „Nejle-
děš od Boha na všechny lidi zároveň? Nesvítili slunce na všechny národy? Bůh jest všechněm lidem milostivým otcem. Nedýcháme-liž všickni zároveň jedním vzduchem? Kterak tedy smíte odpirati všem ostatním národům a jazykům, co třem povolujete a dopouštíte? Nesloužilo by nám ke cti, nýbrž k kanbě, kdybychom chtěli, aby mimo dotčené národy všickni jiní byli slepí a hluchí. Aneb se domýšlí někdo, žeby Bůh buď nechtěl, buď nemohl dáti každému, čehož udělil někomu? Avšak Bůh není tak malomocen aneb nepřízniv, jakým by ho takový člověk učiniti směl. My sami známe mnohé národy, kterým propůjčil Bůh knihy sv. čísti a slávu jeho pěti přirozeným jich jazykem. Jsouť to na příklad Armeni, Peršané, Avazgové, Gverové, Gothové, Arabové, Egyptané, Syřané i jiní mnozí. Proč by se toliho nemělo tudyž Slovanům přáti? A pokud byste na to dbáti nechtěli, považte, co praví knihy svaté! David zajisté volá: „Zpívejte Hospodinu všechna země, pějte Hospodinu píseň novou.“ A opět: „Chvalte Boha všickni národové, e oslavujte Jeho všickni lidé — a vše což oddychá, nechať vychvaluje Hospodina.“ V evangeliu praví Pán: „Ne za ty toliko prosím, nýbrž i za ty, kdož uvěří slovu jich pro mne,

aby všickni jedno byli, jakož ty Otče ve mně jsi a já v Tobě“ Neposlal pak Spasitel apoštolů svých k jedinému toliko národu, ale ke všem. Onť vece: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Jdouce učte všechny národy křestice je ve jmenu Otce i Syna i Duchu svatého, učte je zachovávatí všecko, cožkoli přikázal jsem vám. A hle já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ I sebrav z listů sv. Pavla hojně výpovědi, kterými doléhal sv. apoštol na to, aby cožkoli se děje v církvi, dělo se v lásce podlé jistého řádu ku vzdělání všech; nejednou dotkl se svých odpůrcův. Řeč mu plynula živým proudem, oheň svatě horlivosti pronikal slova, tak že protivníci nemohouce odolati důvodům výmluvného služebníka Páně s haubou museli umlknouti. A tak znikli světcové naši dalších nehod, rozžehnali se s Benátkami a dokázavše náležitě spravedlivé snůšlení své, ubírali se pak cestou svou dále do Říma.

Zatím papež Mikuláš dne 13. novembra 867 zemřel a na jeho místě byl od 24. decembra 867 Hadrian II., kterýž uslyšev o jejich s tělem sv. Klémenta příchodu se všim duchovenstvem a lidem jim v ústrety pospíchal, a je se vši cti a slávou přijal. Papež i kněžstvo a lid nesli rozžehnuté svíce v rukou. Po celém městě rozléhaly se velebné hlasy zvonův, nábožné zpěvy, radostné písně. Římané plesali

nad tím vzácným darem, jež jim skrze věrné služebníky své podal Bůh. Všecko se hrulo do chrámu, kamž se byli ss. bratři naši s drahocennými ostatky nejprvé obrátili. Poděkovavše za všechny milosti, tak štědrě propůjčené Hospodinem, odevzdali tu ss. bratři vzácné ostatky blahoslaveného mučelníka Božího, Klémenta, papeži Hadrianovi. Byl pak v Římě chrám již dávno před tím pode jménem téhož světce a mučelníka posvěcený. V tomto chrámu Božím uložily se kosti jednoho z prvních sv. papežův nábožnému lidu všeho zlata dražší. Cyrill a Method uhostili se v klášteře. Poněvadž důležitost věci a církevní zákony žádaly, aby na veřejném sněmu vydali počet z práce a víry své: tedy povolání byvše ss. bratři ku sněmu témuž, osvědčili bez obtíže několika srdečnými slovy víru svou, a všichni přesvědčili se, že víra Solunských bratří čista jest jako ryzé zlato. Ne tak snadno bylo před sněmem ospravedlniti novoty v obřadech posvátných, a ukázati skutečnou potřebu jejich. Výmluvný Cyrill vyložil ale jasně a zřetelně všechny důvody, kteréž je k tomu byly pohnuly. I okázal nejprvé, jak za všechna ta léta, co se již hlásalo evangelium mezi Slovy, malé činila prospěchy víra křesťanská. Prospěch a požehnání, kterým Páp snahu a práce jejich viditelně a zjevně provázel, svědectví slovanských knížat o radostném

prokvětání sv. víry, a obyčejů jiných národů, při službách Božích přirozeného jazyka svého užívajících: toto vše nasvědčovalo ss. bratrům. Důvody tyto jasně přednesené věděl sv. Otec náležitě oceniti, a výslovně osvědčiv vůli svou, že jest hoto, potvrditi obřad slovanský, přihlížel k tomu též i sněmující biskupy nakloniti. Nešlo to snadno. Nicméně však moudré a vážné slovo sv. Otce nalezlo posléze průchodu, a obřad slov. náležitě potvrzen jest. Sv. Otec na tom však nikoli nepřestal, což byl učinil na sněmu pro národy slovan. V Římě apo všem světě křesťanském mělo zřejmo býti, že náměstek Christův schvaluje počínání bratří Solunských, apo stoluv to slovanských, jakož i uvedené od nich užívání jazyka slovanského při službách Božích a při jiných obřadech posvátných. K tomu konci slavily se též po chrámech Římských obzvláštním takovým způsobem služby Boží. Papež, přijav z rukou ss. bratří knihy obřadné, přeložené od nich na slovanský jazyk sám posvětil a položil je na oltář v chrámě Rodičky Boží, přijímim: u jesliček. Když pak se obřad tento dokonil, počaly služby Boží. Jeden z bohobojných bratří konal je u přítomnosti svého papeže i jiných biskupův a kněží Římských. Učenci jeho, synové národu slovanského, přísluhovali mu. Zpěv slovanský rozléhal se tu při nejsvětější oběti poprvé ve sva-

tyni Římské. Po dokonání služeb Božích nastala jiná důležitá slavnost ve chrámě svatého Petra. K rozkazu papeže Hadriana světili biskupové Formosus a Gauderik přivedené do Říma mládence a muže slovanské za kněze a jahny. I při této příležitosti zpívala se mše sv. jazykem slovanským. Podobným způsobem dalo se i na zýtřek ve chrámě sv. Petronilly a třetího dne ve chrámě sv. Ondřeje. Konečně slavili ss. bratři též i nade hrobem sv. Pavla apoštola služby Boží. Noční dobou sešli se všickni učenci se ss. učitel svými ve svatyni a počali zpívat žalmy, čtení a modlitby posvátných hodin kněžských jazykem slov. Ráno pak obětovala se mše sv. na poděkování Bohu za milost prokázanou Slovanům. Biskup Římský Arsenius a Anastasius, jeden z nejučenějších kněží v Římě, přihluhovali jim na důkaz bratrské lásky a usjednocení církvevní.

Těmito a podobnými důkazy dal papež, dali duchem bohumilé lásky a moudrosti jeho vedení biskupové před všekým světem na jevo, že mimo všelijaké křivé žaloby veliké zásluhy svatých bratrů uznávají, uvedený jimi slovanský obřad schvalují a národy slovanské, užívající ho, přijímají za pravé syny církve sv. kat. Jaký utěšený to úkaz v dějinách církve Boží! Poprvé zazníval jazyk náš nade hroby ss. apoštolův; první synové slovanští:

Moravané, Bulhari a Jihoslované svěcení jsou tu na kněžství; poprvé setkali se tu Slované s papežem a nástupce sv. Petra dokázal hned při těchto prvních ústřetách, že jest ovšem národu našemu laskavým otcem. A protože vřelou vděčností a úctou k náměstku Christovu musí se nésti Slovan, vida, jakého vřelého zastání u něho samého našli svatí apoštolé naši, našel jazyk náš, došla národnost naše. Když se byli ss. bratři co věrní synov. kat. církve osvědčili, byl sv. Method za biskupa vysvěcen a učenci za kněze a jahny. Cyrill měl býti prvním Methodiu podřízeným biskupem, avšak Bůh mu podal korunu věčného života jako odplatu za všechu práci jeho duchovní i tělesné, kteréž také zdraví jeho podryly a síly tělesné ztrávily. Při vroucí modlitbě k Bohu svému, jemuž vždy věrně sloužil, zesnul v Pánu dne 14. února l. P. 869, stáří svého 42 let. Tak tedy zemřel největší dobrodinec národa našeho, zemřel apoštol náš, který uvedl nás do církve samospasitelné, zemřel první spisovatel slovanský a zakladatel literatury slovanské. On zemřel v Římě a uložen jest mezi mučenyky Páně nedaleko hrobu ss. apoštolů Petra a Pavla ve chrámě sv. Klémenta. Meth. učinil nad to papež Hadrian II. metropolitou, což dokazuje psaní Jana VIII. Muselo to býti papežské Stolicí žádoucí, aby byla na hranicích Bulharska církvevní provincie, a aby vedena a

spravována byla takovým mužem, jakovým byl Method, aby rozkol z Caribradu se nemohl dále rozšiřovati a jiné a nové národy pohlcovati. Vítězně vyšli ss. mužové z tohoto prvního nářknutí, vítězně též vynález jejich, písmo slovanské, an byli pravověrci Římské Stolicy oddanými uznáni; tolikéž schváleno bylo písmo slovanské i knižby jimi z řeckého a latinského do jazyka slovanského přeložené, ještě nic proti církvi a víře v sobě neobsahují, ano naopak posloužití mohou co dobrý prostředek k rozšíření pravého učení a k založení církevního řádu na jistých pevných základech. Nyni zajisté při návratu svém z Říma neohlížel se Method více na řeči, námitky a žárlivost německých knězův a biskupův, nýbrž v řeči slovanské i mši sv. i hodinky zpíval, což zjevno jest z nadzminěného nářčení, že jistý Řek, jménem Method, mši sv. a hodinky těch, jenž jich v řeči latinské konají, zlehčuje. (Anon. Salisb.) Jsou tudíž nepřátelé jeho nejlepší a nejjistější svědkové, že právně užíval řeči slovanské při bohoslužbě, kteříž těžko to nesli, že zaváděním řeči slovanské, jak se domnívali, jejich obřady znevažuje. Neboť lid křesťanský slovanský ráben byv sladkými zvuky své řeči, užíváním jí při službách Božích posvěcené na taková místa pilně pospíchal, kde se řeč jemu přirozenou náboženské jeho city rozháraly. Ovšem také divno není, že místa, kde kněží Sol-

nohradští latinsky sloužili, se zanedbávala, a takovou měrou že jejich pastýřování a úřadování v těchto krajinách samo od sebe konec vzalo. Obrátili se tedy Solnohradští ku papeži protestující proti provincii novo zřízené a proti ustanovení Methodia za neodvislého o. l. nich metropolitu. Poněvadž však Hadrian II. zádot jejich co nedůvodnou odmítl, našli v nevinné, ba od sv. Stolicy schválené věci příčinu, aby sv. Methodia vyhostili. Dobře věděli, že sv. Method přisně se Římské Stolicy drží; věděli, že dříve než byl za biskupa posvěcen, musel oustně i písemně přísahu věrnosti do rukou papeže složití*); avšak užívání řeči slovanské při službách Božích, bylť jim neslychaným novotárstvím. Roku 871 neb 872 byl tedy Method od arcibisk. Solnohrad. Adalvina u papeže Hadriana z nadzminěného přečinu obžalován. Hadrian však zemřel a nástupce jeho Jan VIII. mnohem povolnějším se jím býti zdál. Muž tento byv dříve arcijahnem, dobře nahlížel důležitost východní provincie církevní a chtěl je všemožně udržeti. Zatin ale umřel Adalvin, a nyní ovšem mohlo nástupci jeho za výminku dáno býti, aby uznal samostatnost stolice Methodovy, chceli sám potvrzení dojíti. Poslal on tedy 873 Pavla biskupa z Jakyňa čili z Ankony co prostředníka do Němec, kterému

*) Coram Sede apostolica se credere et verbis et litteris professus est.

se i podařilo, krále Ludvika a vojvodu Karolmana na svou stranu přivést, a uznání velkomoravské či panonské arcidiecése od nich vymoci. Biskup Pavel ale směl také po skončené smlouvě v Německu do Panonie se odebrati, nejen aby Methodia o šťastném výsledku zpravil, a aby sám na místě o stavu věci se přesvědčil, nébrž nejhlavněji proto, aby mu vlastnoručný list od papeže Jana VIII. odevzdal, ve kterémž se mu zapovídá sloužiti mši sv. v slovanské řeči.*) Domýšleti se můžeme, co papeže k takovému počínku přimělo. Z jedné strany vedl papeže Jana VIII. k této záповědi zákonem ztvrzený obyčej k latinské církvi, z druhé strany prohlížel k nepřátelům Methodiovým, a k nadějnému a bržejšímu tím způsobem obou stran smíření A co Method? — — Dokázáno jest, že všechny služby Boží v slovanské řeči konati neupustil. Činil to z odporu proti autoritě Římského papeže? Toho do něho domýšleti se nelze. Příčinou možná hledati v tom, že se z obvinění, jakoby pod rouchem služeb slovanských nějaký rozkol zakrývatí hodlal, ospravedlnil, že do Říma zláštní list poslal příčinou svojí v těch věcech omluvy, a že z uvedení týchž služeb Božích mnohého utěše-

ného a skvělého následku mezi křesťanskými Slovaný očekával. Možná, že i ústně biskupovi Pavlovi v té věci své o tom mínění sdělil. Tot bylo příčinou, za kterou od užívání řeči a kněh slovanských při rozličných obřadech neupustil, což dojistá v dorozumění se sv. Otcem se stalo.

V tento čas padá křest Bořivoje na Velehradě a tím vítězství křesťanstva nad pohanstvem v Čechách. S Bořivojem šli do Čech Pavel Kaik a jiní učenci Methodiovi. Hlásav Method na vyzvání Bořivoje i v Čechách slovo Boží a posvětiv několik chrámů Páně musel, aby nepřátelé nepřítomnosti jeho ku zkáze stáda nepoužili, rychle se do Moravy navrátiti. Po tu dobu působil sv. apoštol z většího dílu živým toliko slovem, ačkoliv již před svým příchodem na Moravu s bratrem svým Cyrilem mimo bohoslužebné knihy aspoň častěji i nový zákon a žaltář i jiné některé části písem starého zákona slovanským jazykem vyložil. Uplného překladu však Slované ještě neměli. Čím více se množil počet věřících, tím patrnější byla potřeba takového dobrodiní, obzvláště pro kněžstvo. Než i tohoto drahého daru mělo se dostati, a buď Bohu chvála skutečně se Slovanům dostalo z rukou našeho apoštola, z rukou otce našeho sv. Methodia. Přípravy k tomu již před lety se děly. Víme zajisté, že ss. bratři překlad některých částek nového i starého zákona, jak jsme výše

*) Jam litteris nostris (a. 873) per Paulum episcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea (barbara, hoc est slavina) lingua sacra missarum solennia celebrares. Epist. Joan. VIII. 14. junii 879.

zmínili, sebou do vlasti moravských přivesli. Prodlouženým časem již za vlastní potřebou, již pro poučení učeníkův z národa slovanského ta neb ona část vyložena jest jazykem slovanským Nyuí však mělo všecko to přehlednuto, pokud třeba opraveno, a kde by co ještě scházelo, náležitě doplněno býti tak, aby měl národ slovanský drahocenný poklad výpovědi Božích v přísne úplnosti. Záhy z jara v měsíci březnu, di staroveký životopisec, přiložil sv. biskup všecku mysl a péči k velikému svatému tomuto dílu. Dva učeníky v písni nad jiné vycvičenější obrav sobě na pomoc za písaře, neustál pak sv. Method, pokud nebylo celé písmo sv. až na knihy Machabejské staroslavským jazykem slovanským správně a věrně vyloženo. Dotčena legenda připomíná i den, kteréhož se neoccnitelná svatá práce tato dokonala. Byloť to dne 7. listopadu. Radost nevýslovná pohnula národem, a duchovní otec jeho, apoštolský Method sám obzvláště se radoval, se všim duchovenstvem svým díky vzdáváje Bohu, že jej zachoval při životě a pomohl mu, ke konci přivesti důležitou tu práci. I ustanovil na poděkování Bohu důstojnou slavnost. Na den sv. Demetria, kteréhož památka světla se dne 7. list. vzdávala mladá církev slovanská ústy vrchního pastýře svého vřelě díky a důstojnou chválu a slávu Bohu. Sv. Method odevzdal tu odchovancům

svým veřejné písmo sv. ve slovanském jazyku, podal jim knihou touto poklad nad jiné dražší, dovršiv takto míru lásky, péče a zásluh svých apoštolských. Každý Slovan to cítí, že dotčeným překladem písem sv. 10-svěcena jest řeč naše slovanská, a nechce který národ říci může jako náš: primitivě Deo (prvotiny Bohu)! Překladem tímto způsobeno, že se již tisíc roků slovo spásy a pravdy věčné ozývá v přirozeném jazyku našem, a písmo sv. že je základním kamenem literatury slovanské.

Nepomohlo protestování proti moravsko-panoušské diocésé, nepomohla ani žaloba týkající se užívání řeči slovanské. Co tedy? Nová žaloba musela se vymyslet i a do Říma odeslati, že Method nedrží se přísne učení Římsko-katolického; dobře věděli, jak těžko taková žaloba do váhy padne. Opětovali svou stížnost také ohledem řeči slov. a dosti jasně z téže žaloby proskakovalo, jakoby Method jen proto řeči té užíval, aby Němci ji neznající nemohli dopadnouti na jeho bludy, které prý pod touze rouškou rozšiřuje. O to se podpírajíce nežádali nic více, leč aby Method své hodnosti biskupské zbaven a takto ten nenáviděný vetřelec odstraněn byl.

Musel se Jan VIII. papež velmi takové žalobě podiviti. Method, jenž se svým bratrem Cyrilem za příčinou odtrženství Fotiova Cařihrad opustil, Method, jenž před svým za biskupa po-

svěcením vyznání víry úplně pravověrné ústně i písemně byl učinil, tentýž Method, o němž tak mnoho chvalitebného bylo slyšeti, ten by měl býti bludařem, a pokryteckým rozšiřovatelem bludův? Ve svém psaní ku Svatoplukovi diví se Jan VIII. tomu velice, řka: valde miramur (velice se tonu divíme). Musel se tedy sám o pravosti udání předsvědčiti, pročez zláštní breve poslal Methodiovi dne 14. junia 879, v němž mu nařizuje, bezprodleně do Říma se odebrati, aby se osobně z víry a učení svého zodpovídal Kněz Jan, který žalobu proti Methodiovi do Říma nesl, také toto psaní Methodiovi doručil. Muselo to Methodiovi o stádo své velmi pečlivému býti velevitanou příležitostí ospravedlniti se před hlavou cirkve a takto, jak se bezpečně domýšlel, všem pomlívám a překážkám v pastýřování sobě kladeným navždy přítrž učiniti. Nastoupil tedy cestu do Říma provázen jsa důvěrníkem Svatoplukovým Zemiziznem, Vichingem a mnohými ze svých výtečných učeníkův.*) Jan VIII. dal svolati biskupy ku zláštnímu shromáždění a soudu. Žalobníci jako dříve ani nyní ničeho proti Methodiovi nepořídili, nebo počet vydal před shromážděnými biskupy ze svého jednání a pře-

*) Methodio una cum Semisimo (Zemizizn, srovn. Car. česk. M. VI) fideli tuo ad limina ss. apostolorum Petri et Pauli, nostramque pontificaliam praesentiam veniente. Ep. Joan. VIII. ad Svatop.

svědčil je o své oddanosti k Římské církvi.**) Ukázal, že se v ničemž od pravé víry neodchyluje.***) Že nepřátelé jeho s tím spokojeni nebyli, jistiti lze; neb opět jinak jemu příkoří činiti sobě vymyslili. Prorazili s tím u sv. Otce, že posvětil Vichinga za biskupa Nitranského, avšak když papež od Methodia o konečném zámyslu těchto úskokův poučen byl, přísně Vichingovi nařídil, aby dle zákonů církevních poddán byl Methodiovi co svému představenému. Přece však to byla pouta pro působení Methodiovo mezi Slovany. Konečně tedy Method za neviného prohlášen byl, ještě tedy zbýval díl žaloby: zavedené hned na počátku arcibiskupského úřadování, a proti záповědi papežové nezanechané novotářství, užívati při mši sv a všech ostatních církevních obřadech řeči slovanské.***)

Jakkoliv velikou váhu němečtí biskupové na tento oddíl své žaloby již roku 873 a 879 kladli, Římská Stolica to hned od počátku ne sice jako něco malicherného, ale přece za méně důležitého než ku př. žalobu pro bludné učení považovala. Příčiny, jimž Method užívání slovanský

*) Methodium interrogavimus corampositis fratribus nostris. . Ille autem professus est, se juxta evangelicam et apostolicam doctrinam, sicuti sancta rom. ecclesia docet et a patribus traditum est, tenere et psallere.

**) Nos episcopi et papa autem illum (Meth) in omnibus ecclesiasticis doctrinis orthodoxum esse, reperientes. Ep. Joa. VIII. ad Svat.

***) Viz Ginzl. Geschichte der Slavenapostel. §. 20.

co řeči církevní proti záповědi papežské r. 873 ospravedlniti se vynasnažoval, byly, jak se zdá, pro papeže Jana VIII. tak dostatečny, že potichu mši sv. v slovanské řeči trpěl, až obnovené žaloby ze strany německých biskupův k tomu ho přiměly, že dne 14. června 879 odvolávaje se na dřívější záповěď Methodiovi nyní úplně to pro budoucnost zapověděl. Záповěď tuto dostal zároveň s oním brevem zovoucím ho do Říma; bylo mu tedy velice milo, že i z víry v té věci se očistí; neb se jistou kojil nadějí, že se mu podaří smířiti hlavu církve se svou novotou, a takto drahó dědictví po svém bratru Cyrillu proti nepřátelským útokům německo-latinské strany hájiti a chrániti. A ejhle, naděje ho nezklamala!

Protivníci slovanské bohoslužby vyhlásili řeč Slovanův za barbarskou t. j. za řeč svou nemotornou nesprávností k službám Božím se nehodící. Když tedy po skončeném vyšetřování o pravověrnosti Methodiově také žaloba liturgie se týkající před synodou Římskou roku 880 k řeči přišla, měl Method příležitost, slovanskou řeč proti výčitce barbarství hájiti; dokázal, že řeč Slovanův přestala býti řeči nemotornou, nesprávnou od té doby, co bratr jeho Cyrill, jinak známý mudrc Konstantin, jehožto památka v Římě u apošt. Stolicе vděčně se chová, vynalezl pro ni písmo slovanské, a

tím všem slov. národům bránu duchovné vzdělanosti otevřel. Na základě tohoto písma, že již celému slov. světu svatá církevní literatura vzrostla; neb Cyrill, bratr jeho, a on společně všechny knihy církevní do této slovanské řeči přeložili.

Bezpochyby vzal Method takové slovanské knihy co věc doličnou sebou do Říma. Kdyby tam také žáden nebyl s to býval, věrnost a spolehlivost slovanského překladu posouditi, již dost jistoty podala vysoká učnost Cyr. a Meth., jakož neméně nyní již nepochybná jejich pravověrnost. Asseman dodává nad to, že překlad ten přísne zkoušen byl, což není nepodobno, když uvážíme, že téhož času v Římě žili Slované spolehliví a těch věcí docela povědomí z Dalmatska neb z Benátek, a jestli tam právě nežili, lehce tam mohli povolání býti.

Method tedy dokázal, že řeč slovanská jako jiné řeči dosti způsobilá k tomu jest, aby se v ní Bůh chváliti a divy a skutky Páně ku spáse všech národův rozlašovatí mohly. Jakož již dne 14. jun. 879 Jan VIII. ve psaní svém Methodiovi pravil: „Kázati neb k lidu v této řeči mluvití jest ti dovoleno, proto že žalmista napomíná: „Chvalte Hospodina všichni lidé“ a apoštol praví: „Každý jazyk at vyznává, že P. Ježíš jest v slávo Boha otce“ tak nyní pronáší úsudek svůj: „Co se konečně slovanského písma týká, kteréž

od zvěcnělého filosofa Konstantina vynalezeno jest, schvalujeme se vším právem aby v něm chvalo- zpěvy ku ctě a slávě Boží zaznívaly a poroučíme, aby v téže řeči učení a skutky Christa Pána našeho hlášány byly. Neb nejen ve třech nýbrž ve všech řečích Boha chváliti písmo sv. nás napomíná slovy: „Chvalte Hospodina všichni lidé, chvalte ho všickni národové.“ A duchem sv. naplnění apoštolové hlásali ve všech řečích veliké skutky Boží. Pročež také sv. Pavel naponíná: „Každý jazyk at vyznává, že P. Ježíš jest v slávě Boha Otce.“ Podobně nás napomíná v 1. epist. Kor. dostatečně a jasně, jak jazykem mluvíce církev Boží stavěti máme (ep. Joan. VIII.).

Protivníci Methodiovi ale predevším bojovali proti užívání slovanské řeči při oběti mše sv., jakož při posluhování svatými svátostmi, a při zpívání církevních hodinek, dokládajice, že dle evangelia sv. Jana 19. 19: „I napsal hebrejsky, řecky a latinsky“, jen hebrejská, řecká a latinská řeč podlé víry a učení církve co řeči liturgické důstojny jsou a užívány býti mohou. Nemohlo však Methodiovi příliš nesnadno býti, tuto námitku úplně vyvrátiti poukázáním na východní církev, jejížto v rozličných řečích konané liturgie Římská církev za pravé uznává. Tolikéž mohl dosvědčiti, že převrácená věc jest, když onen nápis Pilátův od něho za při-

činou trojí národnosti tamější ve třech jazycích vyhotovený co článek zjevené víry se považuje. Nezapomněl zajisté také poukázati na desítileté trvání slovanské bohoslužby a na nebezpečnoství, jaké odtud víře a Římské církvi by povstalo, kdyby se Slovanům jemu podřízeným vzala slovanská liturgie, k níž srdcem byli přilnuli. Obávati se bylo, žeby Moravané jako Bulharové Řekům v náruč se byli uvrhli: což nebyla pouhá vyhrůžka, nýbrž skutečně nebezpečnoství. Nebot od času co rozený Slovan v osobě Macedona Basilia (867 — 886) trůn slovansko-řecké říše nastoupil, činila se z Cařihradu mezi sousedními slovanskými národy zjevná propaganda. Na tak důkladné hájení ze strany Methodiovy vynesl papež Jan VIII následující úsudek: „Docela neodporuje zdravé víře a učení, ani že v slovanské řeči mše sv. se zpívá, ani že sv. evangelium a dobře přeložené čtení nového i starého zákona se čítá, ani že všeliké církevní hodinky se zpívají, neb Ten, jenž ty tři hlavní řeči, hebrejskou, řeckou a latinskou učinil. Ten též všechny ostatní ku své cti a slávě stvořil.“

Nyni tedy papež co nejvyšší církevní autorita vyslovil, že liturgii ve slovanské řeči žádné dogmatické příčiny nepřekážejí, a mohl tedy dle svého uznání a ohledem na zláštní poměry slovanských zemí a církevních zájmův užívání slovanské řeči

při službách Božích a všech církevních obřadech výmínečně dovoliti. Tuto výsadu udělil Jan VIII slovy: „Ve všech všudy zemích Svatoplukových může se budoucně slovanština co řeči liturgické užívat, nesmí však odtud všeobecné liturgické řeči západních krajín nějaká ujma povstati, nébrž tím více má ke cti přijíti tím, že při oběti mše sv. evangelium napřed latinsky a pak ve slovanském překladu lidu hlásati se má, jakož se již v několika chrámech děje.“ Z toho jasně vysvitá, že ona žaloba proti Methodiovi o zlehčování latinské liturgie úplně byla nepodstatná, jelikož on dle slov Jana VIII. již dříve to konal na mnoha místech, co se mu nyní prikazovalo. Na straně protivníkův slovanské liturgie stál i sám moravský vojvoda Svatopluk, který skrze svého posla Zemizizna, jakož i skrze Vichinga papeži oznámil, že všichni hodnostáři a úředníci v jeho zemi, jakož i náčelníci národa v tom stejně se shodují, aby papež služby Boží ve slovanské řeči konati zapověděl. Ale i tento hlavní odpor proti slovanské liturgii nic neprospěl, neb papeži více záleželo na duchovném blahu bezpočetného slovanského národa, než na náklonnosti knížete a jeho dvořanův. Papež ale, protože náboženství není věcí bezdůvodného nucení, žádosti Svatoplukově vyhověl. Psal mu dříve svůj úsudek o užívání slovanské řeči vůbec jemu oznámiv také

následovně: „Líbí-li se však tobě a úředníkům tvým mši sv. raději v latinské řeči slyšeti, poroučíme, aby se pro tebe mše sv. latině konala.“

Tak tedy rozhodl papež Jan VIII. záhadou tu otázku o slovanské liturgii dle zásad církve a víry na všechny příznivé i protivné okolnosti pilný ohled bera, a nepřátelé slovanské bohoslužby nemohli nikdy více právně proti ní vystoupiti. Ukončen byl soud, jenž Methodia svrhnutí a protivníkům jeho k vítězství pomoci měl, ukončen byl ke cti Methodiově. Kdyby nepřátelé Methodiovi vážností k nejvyšší církevní autoritě, a pravou náboženskou horlivostí byli bývali proniknuti, byliby po dvanaáctiletém nepřetrženém osocování pro Methodia dnové poklidní a utěšení zavítali. Leč toho mnohokoušený muž ten dočkati se neměl! Že biskupové Solnohradský a Pasovský na pravé cestě nároky své na Panonii a Moravu uskutečnití nemohli, neostýchali se jsouce podporování mocí světskou, násilně a úskočně se jich domáhati. Tak psaní, kteréž Jan VIII. Svatoplukovi psal, ve kterém ubezpečuje ho o pravosti učení metropolity Methodia, Svatoplukovi nepodali, nýbrž jiný hanu na Methodia metajici list přičiněním Vichingovým podvrhli, aby úřadování Methodiovo za příčinou nedůvěry Svatoplukovy bylo bez velikého úspěchu a s převelikou nad to obtíží spojeno. Viching

sám, maje býti pomocníkem a podporou sv. kmeta stal se protivníkem jeho a škůdcem ano i Svatopluka samého proti němu zaujal. Vime pak, že sv. Method na den ss. apoštolů Petra a Pavla roku 884 v Brně u přítomnosti krále Svatopluka a velikého množství lidu světil na místě, kde ještě před krátkým časem Perunovi se klaněli a obětovali, nový chrám ke cti jmenovaných ss. apoštolů, bez mála kde nyní stojí biskupský chrám na Petrově.

Avšak apoštolování Methodiovo po 22leté práci mezi Slovany klonilo se ku konci. Churavost a stáří ukazovaly, že již nebude dlouho na zemi prodlévati. Ke slovu Methodiovu sešlo se veškeré duchovenstvo na Velehrad k volení nástupce jeho. Method ukázal na rodilého Moravana Horazda slovy: „Tentot jest syn naší země, muž svobodný i naučen dobře v latinských knihách a pravověrn. To budiz vůle Boží i vaše láska i moje! On budiz nástupce můj!“ A Horazd ustanoven jest za budoucího arcibiskupa Velehradského. Na květnou neděli 885 Method již nemocen naposledy šel do chrámu, odslouživ mši sv. rozloučil se se svým věrným stádem, se svými upřímnými Moravany. Kdož popíše bolest a zármutek lidu přítomného, ještě větší pak když se rozešla zvěst, že dne 6. dubna 885 milený jejich arcipastýř na věčnost se odebral. Pochován jest na Vele-

hradě, kněží jeho správě podřízení slovanského i latinského obrádu slavili nade hrobem služebníka Božího mše sv., poslední to výjev braterské lásky a svornosti, kteráž takovou měrou v pozdější době se neokázala. Slavný Palacký praví: „Dilo meče, mladý stát moravský, zahynulo hned ve pohromách věku následujícího: dilo dueba Methodiovo apoštolskou horlivostí vykonané, odolává ještě i tisíciletím.“

Po smrti Methodiově znovu a to nyní mnohem silněji začalo osočování a brojení proti učeníkům a proti nástupci Methodiovu, až posléze i také sám Svatopluk proti nim se projadriv ze zemi svých je vykázal. Utekli se tedy do země Bulharské a tam útulek našli; mezi nimi zláště se jmenuje Horazd a Klément co nejučenější z učeníkův Methodiových, jichž při jeho smrti bylo více dvou set. Že vyhnáním učeníkův a stoupencův Methodiových slavení mše sv. a jiných církevních obrádů v řeči slovanské přestalo, též z velikého vlivu, jaký na Svatopluka měl Arnulf a německé duchovenstvo pod vůdcovstvím zchytralého Vichinga odvoditi lze. Avšak po krátkém čase vše se úplně změnilo. Arnulf a Svatopluk počali válku záhubnou, kteráž Moravskou říši na pomezí záhuby přivedla, až r. 894 smrtí Svatopluka, nejmocnějšího to panovníka svého času veliká říše Moravská od něho založená a upevněná rozpadávati se počala. Ne-

poslechli totiž synové jeho na pomenutí otcovského jim symbolicky čili označně svazkem prutův uděleného, nýbrž poštívání byvše ze strany Arnulfa válčili proti sobě, bratr pozvedl smrtící meč proti bratru: nemohlo tedy jinak býti, než že slavná Velkomoravská říše padla a snahám nepřátelským v politickém i církevním směru se poddati musela. Tak smutně se skončila samostatnost církevní a světská druhdy samostatných Moravanův, Velcehrad jejich padl rumem, králevicové jenž lid brániti měli proti nepříteli, vedli bratry proti bratrům, až s politickou slávou také církevní zanikla. Tázati se však někdo bude: jaké se nám zachovaly památky z prvých let křesťanství na Moravě? a co nás došlo od ss apoštolů slov. Cyrilla a Methodia? — Bohužel že sobě musíme vyznati: Nic neb velmi málo. — Jest tencejstarší píseň církevní:

Gospodi pomiluj ny,
 Jesu Christe pomiluj ny,
 Ty spase věčgo míra,
 Spasiš ny i uslyši,
 Gospodi, glasj naše!
 Daj nam všem Gospodi

Žižň a mír v zemi,
 Krleš, Krleš, Krleš.

Není to sice nade všelikou pochybnost vyvýšeno, že píseň ta má sv. apoštoly slovanské za původce, avšak ne bez důvodův původy jejími býti se kládou, ač jini píseň tu někteřému z učeníkův jejich připisují. Na jisto se říci může, že tato krátká sice ale velevýznamná píseň se za nejvzácnější poklad považujc, který se nám z oné doby liturgie slovanské zachoval. Máť zajisté píseň celá, zvláště pak slova „pomiluj ny“ tak zřejmé stopy jazyka staroslovanského, že mohla povstati jen v době, kdež liturgie slovanská v nejkrásnějším byla rozkvětu po vlastech našich. Však kdybychom neměli docela ničehož od apoštolův našich, máme přece viru, kterou nám přinesli, ve které nás po tak mnohá léta s tak mnohým vynasnažováním vyučovali, a tudyž mají apoštolové títo v srdci každého Slovana křesťana, a zvláště katolika, nepomijivý památník vděčnosti a lásky.

Libor Šolc.

D r o b n ů s t k a.

O ta vojenská exercírka je těžká, milí braši! vykládal v hospodě svým kamerádům Franta Mutěnický jsa na dovolené. Já když jsem narukoval, to bylo na podzim, to jsme exercirovali. V cimfe to šlo; „Halb rechts“ byly kamna; „halb links“ byly okna.

Ale z jara to vám byla mela, to jsme museli ven. Kapral křičel na nás „halb rechts“, ale kamcn nic; „halb links“, oken nic. To vám bylo tenkrát, jak jsem dostal ponejprv pětadvacet.

Pláč Radhostě

nad

Velehradem.

1.

Velehrade, bratříčku můj milý!
Šedý památníku slavných činů,
Našich rekovství proslutých synů,
Srdce mé nad tebou hořce kvílí!

Neb ach přival plný zhoubné síly,
Všechnu chce s tě spláknout šper-
kovinu,
Nechávaje tobě sprostou hlínu,
V dalně tobě cizí říše díly!

Připraven o všechnu vnađu svoji,
Máš co prosták budoucně jen státi,
Takto chtějí nepřítelnci tvoji!

By se mohla sokyně ach smáti;
Soužit ale v hořkých slzi roji
Moravěnka, drahá naše máti!

2.

Velehrade, bratříčku můj drahý!
Hle tvé dávnověké slávy stálo,
Lži podpálit — suché co svítidlo,
K tomu cíli nepřítelův snahy.

Pod tvým stolcem duní už podlahy,
Knižstům tvým dáno nové bydlo,
Nápoj uč jim dává cizí zřídlo,
Přec ti klestí spásy dráhy.

Ach! už osířelé tvoje haje
Slyším vysílati zpěvy žalné
Na vše strany slovanského kraje.

Slyším plynout tvoje vzdechy volné,
Ach! nad rummy bývalého ráje,
Náhledy jejž zaplavily kalné!

3.

Velehrade, bratře plný krásy!
Přede vštu však oko mo se kali
A krev všele k srdci se mi valí,
Že ti chtějí upřít — pramen spásy.

Z tě prý nezavzněly Boží hlasy
Ústy svatých bratrů — lidu, králi,
Aniž prý se byly v tě konaly
Svato-svaté úkony — před časy!

Běda! věnec slavných dějin vlasti
Unáší se synem vlasti k rovu,
By se mohla žehravost napásti;

Onon muselby mít srdce z kovu,
Jenžby se chtěl vložit v náruč
slasti,
Dřív než zastkví se tvá sláva znovu.

4.

Avšak bratře Velehrade silný,
Dověřuju svatému vždy právu,
Vzhůru směle povznes svoji blavu,
Takto volá k tobě — Radhost silný.

Neb aj! otevř jenom zrak svůj kvilný,
A viz vlastimile v četném davu,
Kterak hájí tobě věkou slávu,
Kterou pochtit hodlá náhled milný!

Putovat přeč budou v svaté době,
Steří, mládenci a slíčné panny,
Velehrade slavný! povždy k tobě.

Ponesou ti písně z každé strany,
Ty jich pteš, přispěj jim ve mlobě;
Oni zase zhojí tvoje rány.

Poustevník Radhostský.

Poznámění. Na památném Radhostě vypíná se od věkův sv. kříž, na památku, že tam Method, sv. náš blahoověst, zhroutiv modlu „Radhosta“, vztýčil znamení spásy. Lid náš slovanský má pro tu pověst velebný Radhost ve zbožné úctě a schází se tam uvolných průvodech k pobožnostem.

Dražba (licitace).

Není tomu dlouho, co se před jedním z obraznických krámů v Lyoně stavěly celé houfy lidí. Bylo tu viděti obraz, kterýž obecně oči na sebo poutal. Na obraze byla představena ženština z nižší třídy obyvatelstva s dvěma dětmi. Seděla na prahu domu, majíc na klíně nemluvně ne ještě rok staré; dítka se tulilo k jejím prsům, a ona jsouc k němu schýlená, s nevýslovným bolem na ně pohlížela. Po straně sedělo druhé dítka, děvčátko as dva roky staré, kteréž jí za šaty drželo, a nevinně do zarmouceného obličeje matčina pohlíželo. V pozemním pokojíku toho domu, před nímž ženština seděla, odbývala se dražba na chudobný nábytek. Mezi muži, kteří v pokojíku byli a nábytek a drchničky kupovali se zdály, vyznačoval se zvlášť muž velkého objemu; hltavě pohlížel na peníze, kteréž byli kupci před úředníkem na stůl vysázeli. Bylo vidět že to domácí pán; pohlížel hltavě na činzi, kterouž mu vdova na prahu sedící zaplatiti nemohla. Obraz jenom mluvil; zvlášť vdova a dítka byly jako živé. Její bezejmenný zámutek útrpnost všech vzbuzoval. — Kdo znal původ obrazu toho, ještě s větším zálibou jej pozoroval. Původ jeho jest následující:

Mladý malíř N. procházel se ulicemi města, jakož to často dělával, aby si pro štětec svůj zjednal látku ze skutečnosti. Přišel do ouzkej uličky, kdež pozornost jeho na sebe obrátila ženština ve velkém oděvu na prahu před vysokým domem sedící. Měla při sobě ještě dvě děcka, kteréž se k ní tulily, neboť byl fádny mráz a chvílkami sněhové pérka poletovaly. Jedno z dítek bylo nemluvně, a to měla na klíně, druhé pak byla outlá holčička. „Ty jsou jistě nešťastní,“ myslí si malíř a zamíří k nim, neboť se v něm vzbudila outp-

nost, a v prsou jeho se cosi za ty nebohé dítka přimlounalo. „To snad vdova se svými sirotky,“ myslí si dále, a už neváhal, ale přistoupiv k nim, ptal se ženštiny, co by bylo příčinou jejího zármutku? Poznal totiž, že v duši její spočívá veliký bol. I vypravovala mu ženština, že ji před týdnem manžel zemřel po dlouhém nemoci, učiniv ji vdovou a dítka její sirotky.

Vyprávěla dále, že zbavena jsouc všech prostředků, sotva se může oživit, ba že už po dva dni hlad trpí, jenom aby dítka nasýtla. Po celý ten čas měla prý veliké soužení od domácích pána, jemuž je činzi dlužna. Doufala, že ho prosbami svými obměkčí, že se snad srdce jeho nad sirotkami smiluje — ale vše bylo marné. Dnes se k žádosti jeho prodává poslední její majetek, a ona jsouc od celého světa opuštěna, nemá kam by s dítkami svými hlavu uložila. Ubohá uelakala, neboť neměla už více slzí. Mladého malíře to velmi dojalo; potěšil vdovu a pravil, aby jen v Boha doufala, on že jí neopustí. A v skutku, potěchy bylo jí potřeba, v duši své přemýšlela už, jakým způsobem by životu svému a svých dětí konec učinila.

Slova mladého muže však jí poskytl trochu naděje. Pohlédla k nebesům a sepjala ruce. Malíř jí ještě okamžik pozoroval, načež vešel do domu, kdež se nábytek vdovy prodával.

Větší kusy byly již prodány; právě když vešel, litoval se malý obrázek. Byla to na pohled obyčejná malba na plátně, a nad to už hodně sešlá; rámeček nesl známky, že byl jednou pozlacen. Vyvolala se cena obrázku, jenž obnášela dva su*). Nikdo tu

*) Frank (něco přes 23 krejcarů stf.) má sto su.

tu nebyl, kdo by byl více podal. Náš malíř přistoupil blíže, vzal obrázek do ruky a bedlivě ho prohlížel. Všichni jej pozorovali, neboť byli tu mnozí, kteří malíře znali, jiní opět dle zevnějšíku jeho soudili, že je umělec; a poněvadž viděli s jakou pozorností obrázek ohledává, domýšleli se, že má jistě velkou cenu.

„Třicet franků,“ zvolal konečně malíř, obrázek na stůl položiv. Při tom bylo viděti, že je věci své jist. Přítomným se zdálo, že obličej jeho radostí září nad tím, co našel a proto ne bez příčiny soudili, že obraz ten jest dílo znamenitého mistra.

„Třicet franků,“ opětoval úředník; „kdo dá víc?“

„Čtyřicet franků!“ zvolal muž velkého objemu, jenž mezi přítomnými první místo zająmal. Byl do domácí pán, bohatý to muž, jenž dal ubohé vdově pro několik zlatých nábytek do prodeje.

„Osmdesát franků!“ dí malíř, dychtivě na obraz pohlížeje, jako by se bál, aby se do jiných rukou nedostal.

„Sto franků!“ přihodil domácí pán, a malíř hned šel až na pět set. —

„Šest set,“ zvolal domácí pán jenž byl jist, že musí míti obraz vysokou cenu, neboť jinak by byl malíř tolik nepřihazoval.

Tak to šlo dále, až konečně malíř ustoupil. Domácí pán zůstal majetkem obrázku, jenž byl s počátku za dva su vyvolán, a za kterýž nyní tři tisíce franků dal.

Vzal ho do ruky a za dlouhou chvíli oko s něho nespustil. Konečně přistoupil k malíři.

„Prosím, pane,“ pravil, „jakou má skutečně cenu obraz ten? Musí býti jistě od znamenitého mistra.“

„Proč tak soudíte?“ ptal se malíř.

„Vaše přihazování přivedlo mne k tomu náhledu. Vy jste znatel obrazů, a viděl jsem, s jakou pozorností jste

malbu prohlížel,“ dí domácí pán, ruce si drže na požehnaném bříšku.

„Myslil jsem s počátku jistotně, že má obraz ten velikou cenu,“ odvece malíř, po bedlivém však proskoumání přesvědčil jsem se, že tomu jinak. Je to zcela obyčejná kramářská malba, a obraz, jak byl jen za dva su vyvolán, byl ještě příliš drahý, ale . . .“

„Cožo?“ zvolal domácí pán. „Obrázek že nestojí ani za dva su?“ A přitom sklesl jako smrt bledý na sedadlo, a nemohl za okamžik ani slova pronést.

Konečně dodal: „Vy, člověče, ponezete škodu, kterouž jste mi učinil. Vy jste mne svedl k přihazování.“

„Já že jsem Vás svedl k přihazování?“ ptal se mírně malíř. „Přítomní pánové dosvědčí, že jsem s Vámi ani slova nepromluvil. Sobě jenom škodu přičtete. — Musím Vám ale říci, proč jsem, věděla že obraz ceny nemá, přece na něj přihazoval. Ubohá vdovo, jejíž nábytek se tu licituje, nemá čeho by do úst dala, a kam by hlavu svou uložila. Vy jste s ní, domácí pane, neměl útrpnosti; zdaž životu svého a svých dětí konec učiní, anebo-li hladem a zimou pojde, to Vám bylo lhostejno. Její osud mi šel k srdci, a p o to jsem jí chtěl poskytnouti almužny, přihazuje na tento obraz, nemyslel jsem ale nikoliv, že byste Vy chtěl za něj dáti tři tisíce franků. Nu zaplatil jste nebohé vdově všechno souzení, kteréž jste jí dříve způsobil, a budete mít od ní „zaplat Pánbůh.“

Věc tato se brzo po celém Lyoně roznesla, a každý přal onomu domácímu pánu, že se za své nelidské jednání tak pěkně potrestal. Ovšem že měl zákon na své straně, daň nábytek vdovy do prodaje; avšak jest ještě jiný zákon, kteréhož se sluší držeti, zákon to lidskosti křesťanské. Lidskost, abychom s člověkem nešťastným, přicinlivým, pracovitým, s otcem nebo s matkou rodiny, se si-

rotky byli útrpní, abychom k nim byli shovívaví.

Nelidskost a neslušnost mívají vždy zlé následky.

Drobnůstky.

Slavný kardinál Mozzaftanti znal 60 jazyků. Též jazykem slovanským, českým i polským zběhle hovořil. Císař František I. když byl v dobrém humoru, mluvil také po hanácku. Sešel se drubdy s kardinálem, spustil naň po hanácku, a kardinál dobře hovořil k velikému potěšení císařovu. Kdysi přišel ku kardinálovi jistý Čech, a mluvě s ním po česku, říkal mu „oni.“ „Nevíte-li že Slované každému říkají „vy“? Proč nedržíte se národního zvyku?“ Když k němu přišla polská spisovatelka Klementína z Tańskich Hofmanová, nejen že s ni mluvil dobře po polsku, ale i napsal jí na památku verš polský, jejž v okamžení byl sám složil.

Evropské vlády vydržují prý nyní 3,771.760 mužův stálého vojska: Rakousko 738.344, Prusko 719.092, Rusko 850.000, Francie 626.000, Velko-Britansko (s Indií) 534.827, Dánsko, Švédý, Španěly, Portugalsko a Itálie 303.479 mužův.

Vydání na ně, počítajíc na hlavu 400 zl., obnášejí 1500 mil. zlatých ročně. Právě tolik více, ztrácí se však tím, že se stly toliko zdravých mužův nežívá k práci.

Roku 1859 vydobylo se v Anglicku 1461 milionů centův kamenného uhlí; v Prusku 276 milionů, v Belgii 167 milionů, ve Francii 100 milionů, v Rakouských zemích 83 mil., v Sasech 30 mil. centův. Z toho viděti, že samo Anglicko víc uhlí vydobylo, než všechny země evropské dohromady.

O rozličnosti půdy.

O tom žádný sprostý hospodář nepochybuje, že jinaká úroda bývá na jinakých půdách. Z toho snadno soudí, že každé obilí něco here z půdy, a že tu se nedají, kde této potravu nenalézá, aneb ne v tom způsobu, aby užiti mohla rostlina té potravu. Ale tato vědomost co pomůže, když jen vůbec jest vyslovena? Hospodář chce vědět, co obsahuje jeho role, ta, ona, a co tedy má činiti, jaký hnoj dáti na tu a jaký na onu? —

Ejhle hospodáři! tím uznáno jest, jak jest potřebná racionitvi lučba, to jest věda, jenž rozlučuje, rozsazuje hmoty ku poznání prvků, či základních částek jejich, a jak prospěšné zařízení zkušebné štace, jako jest v Rejci.

Poznáváme ale též, jaké zásluhy si dobývá spolek, jenž má jmeno od proslulého znatele rud a kamení a zemin vůbec, Wernerův. Tento spolek vydává mapu Moravské země, na které zaznamenáno bude, jaká půda v kterém kraji jest, k. p. žula, živec, křemen, slatina, hlína, rašelina a jiná.

Gršem takovou mapu nekoupí si každý, ale užitek z ní rozlikati se bude po celé zemi.

Když v dvěšedesátém roku byla okázka na hojnost vína dobrého; ale když v. červenci nastalo chladno, pravil jeden majetník rozsáhlých vinic nedaleko Hustopeč:

„Tak jsem rád, sic bych ho musil odprodati a neužil bych nic.“

Daniel O'Connell

we sněmu Londýnském.

Angličtá zná jedného pokračovatele své-
ho, před jehož jménem s úctou se chvěje
— O'Connell. Daniel O'Connell, polo-
vítel Anglika a vysvoboditel Irka z
etrectivi — z etrectivi, jakéhož Evropa
nikde jinde nepoznala, O'Connell jest muž
veliký, o němž vždy velikým upřáváti bu-
dou. Ne mečem — slowem položil hrdeho
Angličana. Čtenářové naši znají snab
život velikého toho katolika z leňského
rovnisu a protož není třeba, abychom se
o něm letos dlouze zmiňovali.

Pobádáme pouze na ulážku, jak od-
půrce své slowem perázel.

Roku 1830 seděl w anglském parla-
mentu w kolešsi sněmovně ponejprw
irský katolik — O'Connell. Příchod jeho
nebyl nitko s to zabrániti, byll zákoně
zvolen a marně bylo trození. Co se
právem nebdlo, mělo se zlobou docíliti.
O'Connell stal se terčem nejzvrůvějšíh
nájezdů a předmětem nejrozhořčenějšího
hanobení a zoufalého vzteku. Každý po-
litický holebrádel, jenž se snažil powěsti
získati, započínal bráhu swou na politickém
kolbissii tajemím učiti na O'Connell.
Zvolášt s počátku bylo takovýchto rytirů
veliké množství, pezději se tlupa jejich
hrubě ztenčila. O'Connell půstával mdy
witžem a odpůrnci postřábal porážkou
swou zhusla wšelakou swou budoucnost. Z
počtu těch, kteříž w zápasch těch nestalné
pobledli, zaslukuje zwláštini zminty lite-
rárně znamenitý d'Iraelsi mladší. Sneb
po wlonpeni do parlamentu, roku 1835,
zdálo se, že si přebewzal starého bojow-
níka položiti. Wítě a louhowité své
wtipy a celeu zájebu literárního pepi-
dowání wynalezil na O'Connell. Měsíce
uplynuly, ačž si byl O'Connell počínání
d'Iraelsi-ho powšimnul, i zdálo se, že se
brji protl skutečně ebratněmu odpůrci
swému wystepiti. Z byl d'Iraelsi právem
hrdým pro pochlebiwá vtání, kterýmž ho
wšude zaslyšávali. Každým buem stával
se drzejším, odwážnějším, až se konečně

O'Connell odhodlal takowému zlomyslné-
mu napadání konec učiniti. Wstát je-
dnoho wečera z nenadání ke swého se-
dabla a obrátiv řeč na tupeni d'Iraelsi-
ho, bawil za celeu půl hobiny swémownu
chladným a hrozným swým wtípem na
útraty odpůrce, načež stončil slowem
touto wšpovědi:

„W skutku! Je-li ctihodný tento
pán — jakož to jméno naznačuje —
jakož to jméno naznačuje — židowského
půwedu, tož wškim ba musim wěřiti, že
jest petemet — a sice přijmý potomek
— nelajicného lotra na Itiji.“ Sbě-
merwa nebyla za delší čas schopna,
aby káse jednala. W ebrowském tomto
wtipu spočínawo zničeni politické bráhy
d'Iraelsi-ho, jenž se nikdy více neodwážil
na irského „krotitele zvěře“ zuby wycentiti.
— Co se jiných thče, kteří O'Connella
mocného slowa zafušli, tož se snažili
o jeho položeni, uwádime jen tyto. Za
odpověd na nájezd pana Jacksona, je-
dnoho z nejzvrůvějšíh pronásledowatelů
katoliku, zwolal: „W hrubi každého člo-
wěta sluče srdce plně wtéké krtce, srdce,
jehož swaly náklonnost a láska k spolu-
bližním napíná; krtčychom hrud tohoto
člowěka (ukazuje lewou ruku na Jack-
sona) w okamžiku tomto otwřeli, co by-
chom našli? Wisto srdce a krtce cevy
naplněné černou, kyselou materii; wisto
jwalo — kožené žemeny, kteréž nenawisť
k plícim tistne a temné ty hlasy bestid-
lé wgnucuje, jinú ušši nasse rozetirá.“
— Při jiné příležitosti nazwal obtylného
lorda Alwenty-ho, jenž si byl demosil
obhčejným způsobem jej jako horliwého
katolika hanobiti „nadmatým tatemánem;“
načež, tož si lord stěžowal, že O'Connell
pro učiněný swůj slib zdráhali se bude,
aby dal zadosťučinění, odpowěděl, že má
čtrny lny, kteříž jsou po každé lažbou
chwili připraweni každému za uráženi
cti wisto něho zadosťučinění podati, po-

němadž se slibem nezavázali*). Z edbýval se následkem tohoto nabídnuti souboj na pistole mezi lordem Alwentym a O'Connellovým ranným synem, při němž se střelové rány vyměnily, na střelě bez smutných následků. Tím se vyprávěla námítká, jakoby se chlé O'Connell za slib svůj schovával, a synové jeho ještě třeště se za něho se zbrani v rukou w w souboji potýkali.

Zindy jednalo se o dani z příjmů a plukovník Sitchorp stěžoval si na to, že jest Irsko z daně vyjímuto. Z wšak hned O'Connell a zaměřil na přeč sněmowny k plukovníku, jenž svůj wšstředníu chování a úplně zarezlou twáti mnohdy weselelost w sněmowně wzbuzowal. Přistoupna k němu, wžýwmal ho snažně, aby wzal stížnost svou najpř a to tím wíce, jestto mu dokázati může, že sám jest Irčan, ač se za přiwězence nejčistších terů (zpratečnicků) má; při tom přčetl mu několik kábků ze staré parlamentní listiny Zindticha VIII., dle níž se s lažným, kdo na wračním rtu wousy nosí, jako s Irčanem nahlátati má. Zarazeni protirského plukovníka, jenž si tolik na svůj normanský půwod a na své wousy zallátal, nelze popsat; wšseobecň sáich, jenž jatim na wšech stranách wypull, učinil, že se wíce jednati nemchlo o stížnosti plukovníkowě.

R. 1829 wzdal se O'Connell wšnosně své adwolátstě práce, aby wšsedny své síly, wšsedem svůj čas ubohému Irsku wřenowati mohl. Z učinilo několik z jeho nejwrcucnějších přátel návrhy, aby mu irský národ ročním důchodem z jedné strany wděčnost a uznaost svou dokázal, z druhé pak strany prostředky k dalsšimu prowadění wlasteneckých jeho plánu poskytl. Náwod byl obecně přijat a bylo uranoweno, aby se lažným rokem na den 14. listopadu we farnostech příspěwky pod jmenem „O'Connellůw důchod“ sbíraly. 13 —

*) O'Connell zastřelil už dříve w souboji protimnka a zavázal se slibem, že nikdy wíce do souboje se neba.

18.000 liber sterlinků se scházelo, zajisté welmi znamenitá to suma, kteráž nejlépe swědčí, jak O'Connell náhledem irským wlárl. Rescházelo wšsal také lidi, kteří O'Connella pro tento důchod zlečřewali a snahy jeho pobežřiwali. Když mu roku 1842 hrabě Schromobury wščetly pro tuž wěc činil, odpowěděl O'Connell: „Wane hrabě! Nesmím dopustiti, aby nárotky mé na důchod, jemuz Irsko dohke rojumi, w cizině se křiwě wylábdaly. Má se to takto: Wíce než dwacet roků před emanipaci (wznamenáním) spočiwalo celě křiwě rěči na mně. Já jsem shromážděním zotřizowal, já jsem návrhy a uzawření připrawowal, já dopisowáni wědł, já žaloby a stížnosti zloussel, já ospalé bezřil, wlažně podněcowal, prudě a k násli se konici na uzbě bržel, já se mēčindám a pičinám sprawedlnosti wžýwbal, já proti zradě pracowal a bđěl, já wšem n.ščiššným, mrceným nepřátelům wěci nassi odpor kladł. Wžých se o blížšich wěcech zwinil: w čase, kde jsem winuty na dukáty počítal, kde přijmy moje paupe mirou spřidých (hnutných) sil a potřebných obmezeny byly, kde jsem oběhy své na nejkratši čas obmezowal a jen několik hobin před wšchodem slunce spal, w tomto čase a dle dwaceti roků neprošel den, kdebych byl hodinu, dvě a wíce prospěch katolické wěci neobětowal. W wše to jsem čmil, aniž b a byl jaké obměny přijal, nebo jaké žádal, i keř náhrady stuteckých esobních wšlech. Po čtyry leta nesł jsem sám wšselile wšloby katolické agitace (působivosti), aniž bych byl z jiných stran wíce příspěwku dostal než 74 liber sterlinků. Kdo mi zaplati leta jaré mé mladosti, kdo léta silného wku mužského? Kdo mi zaplati ztracené příležitosti k dobytí sláwy we swém oberu nebo hořatšwi, kterýž jest wznamenánawajícím se jistě? Ziných důstojnosti nemohl jsem tehda pejmwati. — Přisla emanipace. Wplerbe, wš neupřirate, že jsem já to byl, který ji zpršobil. Kol před emanipaci obnášely adwolátstě přijmy mé 8.000 lib. ster. (80.000 žł. st.) — suma to, jakči před tím nižádný adwolát mého stupně nekyl wžýškal. Kdebych byl w powolání

svém žištěm, byl bych brzo nesmírným
 bechácem křoval. Srdybych se byl odřekl
 pekličky, byla by mi dráha ke všem dů-
 stojnostem mého oboru, k nejvyšším
 úřadům cizozemní zůstala. Já však sníl
 krásný sen — byl to sen? — Za-
 hedil jsem advokátskou praxi, výnos
 její zanechal větrům a zaměřel za sebou
 vychýlbu na její důstojnosti a cíl —
 já se chopil záležitosti své vlastní, své-
 ho náretu a své Cirkve. Ať dobře,
 ať zlé z toho následuje, já zvolil, já toho
 nelitoval aniž bych litovati budu. —
 Přisla událost, kterou jsem předvídati
 nemohl. Jestliže jednoc bylo mi povolení
 v posavadním mém povolání blízké.
 Úřad prvotního soudce komorního soudu
 (Chief Baron of the Exchequer) byl
 upráznen a mně nabízen. Anebo srdybych
 byl dal přetnout úřadu vrchního archi-
 váře irského, měl jsem voliti. Bylo to
 svůtné nabídnuti, jehož cena změřena
 byla spůsobem, jakým mne vedáno bylo
 a především osobnosti, od níž vycházelo
 ob rejsepských Angličana, kteréhož kdy
 Irsko vidělo? Marquisa z Normandy.
 Vossal já zase sníl krásný sen — byl
 to sen? — a zamítl jsem nabídnuti. A
 nyní mne, myslorbe, vinité z mrzých,
 špinavých pohnutek. — Máš za te,
 že smím beže v špi marnosti tvrditi, že
 nijaký muž nepřinesl tomu, co záležitosti
 své vlastní nazývá, kdy věřších obětí.
 Máš vossal větší právo na úctu a
 vrděnosti svých kvojanů, než kroteli jiný
 za utrpění a starosti, které jsem suel,
 pro teple, jebowaté, zapredajné a prate
 právé jedomatější nepřátelství, kteréž mi
 láka k Irsku a jeho smobedě přinesla.
 Záté tupení, vyčítky, jalé podezřívání
 jsem už nelene? Zátéž zneuctění každého
 trupu? Zátých nárob bečtosti neposlito
 na meu hlavu? Záté surové krostoty
 keči neujito, zneujite, nepotřebováno v
 náhradech proti mně? Zátými polkaby
 zloby se proti mne nepřítvalo? Zátých
 hloupešti a bláznovství mi nepřítčítáno?
 Z jatyých zločinů mne neviněno? — Ne-
 mohu věřiti, žebych byl měl v soukro-
 ním životě jediného nepřitele. Bim, že
 jsem měl a mám umohy, velmi mnoho

všeckých srdečných, lastavých a oddaných
 přátel. A přece stojím tu jakožto muž
 nejvíce zneuctěný na celém světě! Aby
 vossal ječtil podezřívání torunu odbrzel,
 přicházíte Vy, pane hrabě, uisto mefe
 Talbotova s chvojskou po dobu, a hájíte
 s spasskowitzi Peelovou také smou do
 kalicha hořkého mého utrpění. — Vše
 jsem učinil a vyhrpěl pro Irsko. A at
 se to s wdětem nebo s nerodětem počká,
 at to zaplaceno nebo nic: muž, který mne
 tupi, poněvadž žold irský přijímám, po-
 strábal nejvyšších základů morálky,
 kteráž uči, že jest vělnil heden vzdy.
 Zemu scházeti vyšší povitové duše, kteří
 člověka přesevřduji, že jsou služby, kteréž
 se penězi měřiti nedají, kteréž peněžními
 odměnami nikdy voprownány býti nemo-
 hou. — Ano, pravím to s hrdošti, já
 jsem najatě sluha Irsla a já se honěním
 svou slujevosti.“

D'Connell byl veliký muž, silný ne-
 zvratný charakter. Přisnel jeho vzdy a
 všude se jemita. Nikdy se nepoddal za
 nástroj, nikdy se farisejsky neokřil a ne-
 plajil. Cíl a rážil si kněžstva katoli-
 ckého, jehož zásluhy o národní irskou věc
 všecké uznával a velebil.

Takéž domal se k tisku, nejlíší
 to páce wekejuého mizění. Nikdy se před
 moci jeho uetřásal, nikdy o přizeti jeho
 se neucházal. Rdyž roku 1835 s weste-
 rými novinami v Irsku v rozbreji byl,
 když ho vossachy anglické listy hanily, tu-
 pil a podezřívaly; když zpravodavcové
 se zpěčovali, keči jeho uvěřenosti a
 hrde mu na rozumnou dívali, že oni
 jsou tvůrcové jeho slávy, odpověděl
 takto:

„Bah — wy že iste mne učinili
 tím, čím jsem? Nikolim! já jsem, který
 vás učinil tím, čím jste! Že nechcete
 keči meje tiskouti? Dobře, at jen pánemé
 vassi hledi, kteral své noviny prodaji.
 Dávám vám lhůtu, a pakli že se bđem
 tohoto čaju jinal nerozvyjilite, a každé
 slovo mé wděně nepodáte, postarám se,
 aby pelitický život veliké této země vassi
 svěblawosti neustál.“ — Jestliže lhůta ne-
 ukěl'a, a časopis se polepsil —

Největší nepřítel D'Connellův byla

slechtsa anglická, na něj byl emancipaci
 Zrsta wynutil a jejíž moc byl úplně pe-
 rozil, sjeze před ni jako malý Dawid
 před obrem Goliášem. Vyhádkujet se o
 ni při jedné příležitosti aji následowně:
 „We wšech zemích, kte aristocracie (slechtsa)
 panuje, sledává se při ni aspek jakžs
 stupeň wječlého swěšleni, a slechtsa tué
 hrdosti wedle chyb jejích, čímž moc sou-
 středná w jejích rukou wtrnějši powoň
 nabývá. Ale tato anglická aristocracie
 framáři, tato aristocracie, kteráž repre-
 sentačni (zastawateljá) práwa národu
 sebé přimlastnla a wěššinu známowny
 restanců určuje, tato anglická aristocracie
 jest špinawá, zaprodajná, ziskuchtivá —
 zaprodá duši a tělo. Wolorně plazeji se
 kloně před smy přádeleu a lawablin;
 plazeji bidně před Peety a Sculburuy,
 kým patrenáty, mista a moc rozbdávají;
 před ministry due do práchu padají, jako
 bidní otroci zapadnibičti před swými
 šurečými pány a ještě šurečějšimi we-

litellami. Dal bych si to snad libiti,
 kdyby bylo Zrsto hedným a wellchuffným
 Angličanům poddáne, ale poddánu býti
 této — — jest mi zřejhrojnějši wý-
 slenkou.“ — — Tak estře se wšfowuje
 D'Venell proti anglické slechtsě, ať se
 ucho stowanstě otřásá. Nelze wšfchm
 wýrazu ani podati. Musíme tu wšfál
 pedotncuti, že jediné anglická slechtsa
 učinila z rozehnaného Zrsta zem etročou,
 jako příkladu w historii není. Nejwčějši
 práwa libstá za celých šest století uchama
 se sšlapala. Žrcané, swých statků, swých
 práw a swobod zloupeni, stali se bidnými
 otroky Angličanů, kteří bez milosrdenstwi
 nad nimi, hladem po tisících umirajícimi,
 relábi. Milde telik ukrutnosti nemyslenáno,
 lépe s francoušými Hugenotty uatládáno,
 lépe s kaidým jiným wznánim, než s
 iršými katelisy. Studem rbi se Angličan
 uad neprawostmi, kteréž otcomé jeho w
 Zrstu spáchali. Dlouhá smutná to hi-
 sterie. —

D r o b n ů s t k y.

Do loterie přišla děvečka a tu
 se rozptadla následující rozprávka:
 Děvče: V noci jsem měla sen;
 ale já si ho netroufám povědět.

Lotrista: Jen se neostýchejte
 dcerko; vždyť ve snách ležíwá často
 štěstí.

Děvče: Prosim vás ale pantáto
 nedivčte ze na mě; sic se musím
 opravdu stydět. Mně se zdálo, že
 unne Růžičkúw Václav polibil.

Lotr.: Byla-li jste té hubičce
 ráda, znamená to číslo 36, jest-li
 jste se ale bránila, znamená to 40.

Děvče po nějaké chvílce, sklo-
 pic oči k zemi pravilo: Tož pan-
 táto, já myelini, že bude dobře,
 když vezmeme těch 36.

—
 V celě Ukrajině nazýwali se

někdy knězi dominikáni Jackami,
 a to od sv. Jacka, apoštola ruské-
 ho, který za časůw knížat ruských
 v Kyjowě viru katolickou hlásal.

(Ako Bog da.) Srbové, nech
 cokoli předse vezmou, vždycky do-
 dají: Ako Bog da! (Dá-li Pán Báh!)
 Ptal se jednou jeden Turek svého
 kmotra Srba, půjde-li zejtra na trh,
 a Srb odpověděl jemu: „Půjdu, ako
 Bog da!“ I di na to Turek: „Hej,
 a já půjdu, at si Báh dá nebo ne-
 dá!“ Ráno ptijde Srbín k Turkovi
 a volá na něj: „Nuže kmotře, jdě-
 mež na trh.“ Ale Turek na to:
 „Věru nemohu, v noci mně vlci po-
 žrali koně.“ — Mravní naučení sám,
 čtenáři, z toho si udeřej.

Víra — to prý květek jesti svadlý,
 Jenžto ztratil krásu a slast vůně;
 Lupen jest to, do propastné tůně
 Se stromu již člověčenstva spadlý.
 Nyní rozum již jak orel zmladlý
 Vévoditi bude na svém trůně,
 A hned silou, jižto sám má v lůně,
 Ohnoví svět tento k smrti schřadlý.

Tak i u nás hlásá mnohý zavdy
 Preludem jsa svodin zlého vraha,
 Ač pak v tom jest jenom hrob vši
 pravdy.

Víra — strom, jenž nikdá neuvadne,
 Národ však, jenž na kořen mu sáhá,
 Jak list svadlý s lidstva stromu spadue.
 Fr. Sušil.

Ruch vlémské národnosti v Belgii

za posledních dob.

Více než v jednom ohledu vábí k sobě Belgie pozornost každého vzdělance. Není jí v Evropě státu rovného. Její ústava, jednání výborného a moudrého krále, její národnosti a zápas jejich, její dějiny — vše to zvláštního jest rázu; pozorování a sledování toho poskytuje pak každému mnohonásobný užitek, poněvadž rozum bystří a o blahém působení lecčehož přesvědčuje, co jinde kladbou stonásobnou stíženo jest. Poroučejíce proto čtenářstvu svému přihlížení k Belgicku a k belgickým poměrům co nejvřeji, obrácíme se k zápasu národnosti vlémské proti utlačování se strany živlu valonského a francouského.

Belgie, jest jedna z nejvíce zalidněných a nejvíce kultivovaných a jakožto taková chová u vysoké míře přednosti a vady všech zemí kultivovaných: bohatství veliké vedle chudoby, vzdělanost vysokou vedle temnosti. Obyvatelstvo ob-

náši málem 5 milionů duší, povrh zamě pak 537 □ mil., takže v průměru 8476 lidí na čtverčné mili žije. Více než polovice obyvatelstva jest národnosti vlémské, ostatní pak jsou národnosti valonské, čistě francouské a čistě německé.*) Ve vlémské národnosti převládá živel německý i počítá se vlémské nářečí k nizoněmeckým; v národnosti valonské převládá živel románský, i jest nářečí valonské nečistě nářečí franc., také jest spisovni řeč francouská. Ač v menšině, získalo se sousedstvím Francouska, kulturou a literaturou jeho vládu nad četnější národností vlémskou, kterouž takřka z veřejného života vytlačilo a to tím více, ješto se rozlič-

*) Roku 1846 Vlémčanů 2.471.248, Valonců 1.807.131. Roku 1841 žil v Brusel 123.871 obyvatelů, mezi nimiž 74.680 Vlémčanů a 47.534 Valonců. Od roku 1847 až do 1855 vzrostlo obyvatelstvo Bruselské na 246.414 duší. Provincie severní jsou veskrz vlémské, tedy oboje Flandersko, Antverpy, Limburk a více než a polovice Brabantsko.

né vlády, pod kteréž během času Belgie slušela (španělská, německá, francouzská, holandská), řeči francouzské držely. Napoleon I. ovšem nejbolestnější ránu žilvu vlémskému zasadil; neboť nešlo mu o nic méně, než o úplné vyhubení jeho. Hleděl toho Napoleon dosáhnouti zařizováním vyšších škol výhradně francouzských úřadováním francouzským a utlačováním tisku vlémského. Bezprostředně po pádu francouzského císařství žádali přednější mužové v Bruselu z většeho dílu kat. kněží, „aby se jim navrátila vlémská řeč jakožto řeč belgického národu“ a už r. 1814 dovoleno Vlémčanům, aby směli notariátské listiny i ve vlémské řeči do registratur podávati, když si překlad na svůj náklad obstarají; roku 1819 směli kterékoliv zemské řeči užívati a čtyry leta na to vyšlo další nařízení toho smyslu, že se má v čistě vlémských okresích pouze vlémského jazyka při veřejném řízení užívati. To bylo advokátům veskrz francouzsky vzdělaným velmi nepohodlné, začala agitace odporná i nařízeno krátce před revolucí (1830), aby se při veřejném řízení užívalo řeči, kterou sama strana zvolí. Tak přivedena jest vlémská národnost zcnáhla k veřejné platnosti. V tom však roce odtrhla se hlavně vynasazením francouzské částky obyvatelstva Belgie od Holandska, a od těch dob povstalo utiskování vlémské řeči na novo

silou obnovenou. Francouzská řeč úplně zvítězila, a krátce po revoluci stěžoval si už vlastenecký jeden list na to, že se zákonník pouze francouzský tiskne, že se úřady v kraji nutí, aby zprávy své francouzsky skládaly a spisovaly: zkrátka, že se ohledem na vlémskou národnost přechvaty ději. Francouzské obyvatelstvo dávalo ton, modu, a chtěli-li se Vlémčané při zemské správě zúčastniti, musili národní svou řeč zapíratí. Belgičanu pouze vlémsky mluvícimu možno bylo ze všech veřejných úřadů jediný jen zastávati — úřad polního hlídače. U vojště pak sotva došel důstojnosti desátníka. To jest patrně stav násilný a nespravedlivý, poněvadž na druhé straně zastávají veřejné úřady Francouzové, aniž by vlémského jazyka mocni byli. A Vlémčané velmi těžce to nesou, že se na jich národnosti tak hřeší, že se Valoncům a Francouzům přednost dává, ač stejná břemena a stejné povinnosti bez rozdílu na obou spočívají. Patrně, že na jedné straně více práva při stejné míře povinnosti.

Zároveň s násilím rostl i odpor; povstali mužové vlastenečtí, kteří užívajíce v plné míře svobody tisku, kteráž jest v Belgii pouze ohledem na pravdivost věci a veřejný řád obmezena, počali bezprávi národnosti vlémské činěně zřejmě a důrazně vyčítati a práva ústavou zaručeného (úplná rovnoprávnost národ-

nosti a vyznání bez jakého obmezení) se domáhati. A snahám těmto se dařilo. Vlémské knihy tiskly se ve velikém množství. Spisy národního novelisty a dějepisce Conscience-a dočkaly se neočekávaného rozšíření a působení, a takž i spisy jiných spisovatelů, na něž se nejprve s outřpností pohlíželo, kteříž potom svou celou pozornost mnohých na sebe obrátili, až se toho domohli, že spisům jejich nikdo cenu a vnitřní zajímavost a důkladnost upřiti nemůže. Jakžž to pokrok, povážíme-li, že r. 1828 Willems, jenž byl první k vlémské řeči pozornost svou obrátil, za potřebné měl, svému „dějepisu nizozemské literatury“ zároveň také francouzský překlad a francouzské poznámky připojiti.*) Jaký to pokrok, povážíme-li, že tepry roku 1836 počalo se o urovnání spisovné řeči vyjednávati, poněvadž se v každé krajině skoro jinak uhlví! —

Rok 1840 učinil pokrok ve vlémské záležitosti; Willems a

*) Těž Willems vystoupil později a vřelým význám ku všem Vlémčánům za podporování a zastávání vlémské řeči a odpověděl osmě dvěma odpůrcům jejím, začtež provisorní vládu Antwerpskou do malého venkovského města odvezen byl, kdež měl ovšem dosti času o starovlémčině přemýšleti. Zle povstál překlad jeho Gotha-ova „Lišáka“ (Beineke Fuchs), kterýž vůbec k činnosti a k pozdvížení hlasů pobídl. Na to obdržel Willems službu v Gentu, stal se oudem Bruselské akademie, a přivedl to tak daleko, že vlémčina zase jakés úřední platnosti dosáhla, neboť byl už tehda (před 1836) král Leopold vlémčině více nakloněn než ministři jeho.

Blomuaert sepsali zvláštní spis, kterýž tisíce a tisíce podpisův pokryt, komoře poslanců podán byl. I žádali na základě článku 23. ústavy zemské: 1) aby se všeliké krajinské a místní záležitosti v okrese vlémské řeči po vlémsku vyjednávaly; 2) aby říšští úředníci povinni byli v řízení s obecními úřady s jednotníky v okrese vlémské řeči, řeči této užívati; 3) aby se jí tamtéž při soudech užívalo; 4) aby se zřídila vlémská akademie k povzbuzování a zvelebování vlémské řeči, anebo aby se k Bruselské akademii i vlémské oddělení s tímž účelem připojilo; 5) aby nepoživala vlémčina na universitě Gentské a na ostatních zemských školách menších předností než řeč francouzská.

Požadování takové nemůže se nazvati přepjatým, když se pováží, že jsou Vlémčané ve veliké většině nad Valonci; nic méně nezdálo se ani komoře ani ministrům záhodno, požadování tomuto přízuivého sluchu popřáti, pouze žákům gymnasiálním ponechalo se na vůli, aby při zkouškách konkursních vlémčiny užívali, kdyžby se jim přihodnější zdála; málo kdo však tohoto práva užíval, poněvadž při přednáškách pouze francouzských nesnadno bylo vlémské zkoušky dělati. I patrně z toho, že snahy vlémské u francouzské části obyvatelstva oblíbeny nebyly, což ovšem má své příčiny. Pravili jsme, že se při održení Belgie od Holandska nejvíce

zúčastnili Valonci, kdežto Vlémčané více lhostejně se chovali, ač jim jakožto nejhornlivějším katolíkům na světě protestantská vláda lhostejná nebyla. To ovšem nemohlo míněni prospěšné vzbuditi, i domnívali se Valonci, že jim jakožto osvoboditelům nadvláda náleží a to tím více, ješto měli Vlémčany pro zpátečnické choutky za neschopny jakés politické platnosti. Nadto pak i mezi vlémským duchovenstvem rozdvojení povstalo, a to, proto, že mnozí ve příbuznosti vlémského pravopisu s holandským viděli nebezpečenství cirkve katolické a přibližování se k protestantismu!! I nahlédli to mužové v čele Vlémčanů stojící, a proto se snaží, aby svornost zachovali, aby liberárním smýšlením a vzděláváním lidu k Valoncům se přiblížili, i nelze pochybovati, že národno st svou k větší platnosti přivedou.

Z nejnovejších zpráv o národní literatuře vlémské vyjímáme*):

Mohlo se mysliti, že revoluce r. 1830 konec učiní zneuctivání vlasteneckého nářetí, že staré, jádrné řeči zase k platnosti a k důstojenství dopomůže, ale bohužel! stalo se jinak; vlémský živel ustoupil se samostatností Belgie do pozadí. Mladá vláda hleděla a snažila se, aby záhubu jeho urychlila,

místo co se snažiti měla, aby jej zlepšila, podporovala, povznesla. Ze škol, kolejí, stolic učitelských a universit vypovězen, utekl se ubohý opuštěnec do kraje, francouská pak řeč zaujala sama místo na trůnu inteligence v slově a písmě. Co se prchajícím zadržovalo, povolilo se vítězi v dvojnásobné míře; francouské ústavy učebné, francouská divadla, francouské časopisy a vůbec vše, co francouské bylo a nikoliv vlémské, zahrnovalo se podporami. Běda tomu, kdo promluvil „v lepší společnosti“ slova vlémského, los jeho byl rozhodnut: nemohl než luze náležeti.

Avšak stav tento neměl věčně potrvati. Byli v Belgii ještě muži, kteří vlast svou a řeč otců svých milovali, a s krvácejícím srdcem pokroky vtrfělého živilu francouského sledovali. Mužové tito všemožných prostředků vynakládali, aby stav tento, když ne zamezili, aspoň zlepšili a nejnovejší události dosvědčujou, že nezlomitelnou svou vytrvalostí cíle svého dosáhli. Henri Conscience byl a jest když ne první, zajisté nejznámější z těch, kteří materskou řeč svou řadou prstonárodních povídek a románů z temnosti na den uvedli. S počátku pro zdánlivě daremný pokus svůj vysmíván, později pro krásný svůj tak neohebné (!) řeči věnovaný talent litován, naposled pak v celé slávě své uznán a

* Z „Magazin für die Literatur des Auslandes“ N. 5.

ctěn, jest nyní nejudatnější bojovník své řeči. K němu přidružili se mnozí jiní; vlémské časopisy rodily se a povstávaly v celé zemi, vlémští básníci, prosaíkové a dějepisci vystoupili z pozadí, kdež je falešný stud zdržoval a připravovali se k zápasení. Vlémské spolky a jednoty tvořily se ve všech městech; zde se rokovalo o nejprůměrnějších prostředcích k povznesení a zvelebení řeči, jinde ustanovovaly se ceny a odměny na prosaické, poetické a dějepisné práce.

Prostý měšťan, jmenem Kats, podnikl založení vlémského divadla. Městský úřad vyklidil mu rád či nerad parkové divadlo, aniž ho ostatně povinností a platů na něm spočívajících sprostil, aniž mu pomůcky nejmenší poskytl. Hodný ten muž vynaložil na to celé své jmění — a přišel o ně. Obecenstvo parkového divadla — vždycky četné ale nižším třídám náležející — nepostačovalo na zapravení znamenitých výloh; nejprvnější a nejvýnosnější místa zůstávala prázdná — vysokou společnost nemohla zajímati zvelebování a křisení materské řeči. Příčina byla jednoduchá. Vlémčina nebyla jí srozumitelnější než čínština! a proto jí zvelebování její nemohlo zajímati. Ona jí nechtěla pozornost věnovati, poněvadž kletba potupy na ní spočívala. Kats obrátil se k městskému úřadu, prose za desátý díl příspěvků, kterýž se královskému diva-

dlu povoluje, výbor vlémské národnosti ho podporoval, i zdařilo se. Vřelost taková a obětivost dojala komory, a pojednou vynášeli se v středu jejich nejmužnější zastavatelé vlémské řeči. Kletba byla zničena, vlastenecké zvuky sprostěny potupy, která na nich spočívala. Vlášda sestavila komisi, aby vyskoumala a navrhla nejlepší prostředky, jak by se materská řeč zvelebiti a ku cti přivesti mohla. Komise podala svou zprávu, kteráž je vlémské záležitosti veskrz přízniva. V nejkratší době bude míti Belgie svou vlastní řeč ve školách, chrámech a divadlech, a pak buke národ belgický teprv národem svobodným a samostatným, jemuž nebude třeba, aby si vypůjčoval z cizí země slova a písmo, tyto základní podmínky samostatnosti.

Nežli se však k tomuto cíli dojde, bude ještě mnohého namáhání, mnohých oprav třeba.

Na konec několik slov ještě o poměrech tiskových, zvlášť novinářských, v Belgii. Čísla jsou v ohledu tomto vlezajímavá; pod vládou holandskou — až do r 1830 — spotřebovalo časopisectvo do roka průměrně 2,660.000 kolkovaných archů; o 10 let později se tato suma více než ztrojnásobnila. Počet politických časopisů, kterýž se r. 1830 na 34 omezoval, zrostl r. 1857 na 52, při denní spotřebě 22.000 kolkovaných archů. Díky zmírněnému kolkovému poplatku

(1847) vzrostl počet časopisů belgických na 122, kteréž denně 65.000 archů spotřebovaly. Až do této doby obnášel kolek 2—5 centimů, podle velikosti papíru, poštovné pak 2 centimy bez rozdílu (1 krejcar šajnu). Konečně roku 1848 za ministra Rogiera kolek zcela odstraněn a od těch dob zvláště veliké množ-

ství vlámských časopisů a novin povstalo a to v rozličných městech. Všechny si vážně a důstojně počínají, zvláště se vynasnažují o vzdělání obecnstva svého a osvěcení u věcech katolických i politických, aby se povzneslo k výši obecnstva valonského.

D r o b n ů s t k y.

Bavlna.

Od posledních 80 roků 300krát, a od roku 1815 16krát více bavlny se v Evropě zdělává. Anglicko samo $\frac{2}{3}$ veškeré dovezené surové bavlny zdělává, a potřebovalo by nyní, aby bez mašin též výrobek vyvedlo, neméně než 91,380.009 lidí, tedy veškeré obyvatelstvo Francouz, Prus a Rakous. Anglický průmysl bavlněný má parních strojů za 88.000 a vodou hnaných mašin za 9.150, dohromady tedy za 97.150 koňských sil. kteréž 20,000.000 vřeten pohybuji a dle francouzského učence Araga za rok nit upředou, kteráž jeat 51krát tak dlouhá, co obnáší vzdálenost země od slunce, tedy 21krát 30 milionů, tedy skoro 1200 milionů poštovních mil. Od roku 1781—1785 spotřebováno pouze 108.090 centů, kteréž od roku 1851—1855 na 7,115 000 centů vystoupily. Rok na to (1856) spotřebovalo se 9,138 000 centů.

Sůl hnojivo.

Jako chlapec slychéval jsem: nasej soli a porostou koptivy. Zprvu měl jsem za to, že v skutku koptivy rostou ze soli jako blechy z pilin a moče.

Pak jsem, jak se mi zdálo, při-

šel k rozumu, a řekl si v duchu: to chtějí tím jen říci, že po soli nic neroste, než jen ty všudybylé koptivy. Nyní ale přišla třetí doba hospodářského rozumu.

Četl jsem, že v Anglicku skutečně pohazují role a luky soli a z toho očekávají lepší zdar obilí a trávy luční, zrušení mechu a červů a zahřátí půdy. Já jsem přemýšlel bez předsudku a připomínáním sobě toho přísloví uvedeného o té věci a vždy mi více přistupovala k rozumu; přistoupim já ku zkoušení, ač předvídám napřed, že tu se mi podaří, co žádám, a jinde nepodaří. V mnohých pádech může mít účinek jak sádra. Bude se též jednati o to, kdybychom vlastně měli posolit. Zatím vyzývám hospodáře a zvláště zabradníky, aby v málu zkoušeli tu věc; jaké půdě prospívá, jaké snad škodí, a jakým rostlinám atd., jak se již dovítí.

V městě Hagen (v Hollandě) vichor zkrivil ohromný, 400 stěv. vysoký komín u fabriky. Stavitel, jenž jej zas narovnal, vystavil na jeho vrcholku dřevěnou boudu se sklennou střechou a uspořádal v ní hostinu. Hosti své vytáhl parní mašinou nahoru. —

Zkamenělý lovec.

(Podlé národní pověsti slovenské.)

Svatým věcem nikdy neroubej se, synu,
Pomstíš ruka Páně jistě takou vinu,
Stihne rouhavého, rozdrťí ho v prach,
Ukáže své ráně lidem na postrach.

Tam, kde chladné vlny Bystřice se valí,
A tok její hníc podůl tisíc skalí
Ve trávnatou roveň, v žitonošnou pláň :
Stál kdys na chlumu hrád, padlý v časů zhláň.

Přebýval tam statkář s milou chotí svojí,
Cerpal hojnost blaha v sladkém lásky zdroji.
Jedné tužby žár jen neukojil Bůh,
Jímž let osm háral s družkou věrný druh.

Pohřešoval statkář bolně poklad drahý,
Jímž se těšit mohl, jímž jest otec blahý.
Avšak nelze koupit spanulý ten květ ;
Neb jest darem Božím, aniž ho dá svět.

Často porzdýchával : „Potěš srdce moje,
Dej mým tužbám, Bože, požehnání svojo.“
Takto vzdychá, prosí po mnoho již let,
Aby vzal, co dáti nemůž celý svět.

Přišed domů jednou pozdním o večeru
Vidí zdar své prosby, vidí ždanou dcera.
Avšak krátce trvá radosti té slast ;
Druhého dne chot' již u věnou jde vlast.

Zonfalosti hrozně vztekla ho schvátí,
Počne Bohu svému, počne nebi láti,
Usmrtit chce dcera, kterouž Bůh mu dal,
Nad osudem hořkým by tak pomstu vzal.

Po čase pak zmírní v srdci jeho hoře,
Po bouři jak tichne rozlicené moře.
City ochladají, hasne v srdci svit,
Mrazná netečností vládnou v něm jen klid.

Jedinou mu těchou jestiž lovba zvěři,
Toté jeho nebe, tot' Bůh, v nějž on věří.
V neděli i svátek, rno každý den
Po horách i plauěch zvěř si loví v plen.

Zatím zroste dcera v děvú rázorudnou,
Nevyjasní ale otci mysl trudnou,
Po horách on běhá každý Boží den,
Zhrdá slovem Páně, neví svatých junen.

Všecken lid dnes vatává, spěchá ve chrám Boží
Na modlitbách trvá, slávu Páně mnozí,
An tu přede hra dem čeká lovců sbor,
Aby s pánem hra du do struých spěl hor.

Tu pán kráčí z dvěří; jeho obličejí
Chladnota a tvrdost hrozný výraz zdějí.
Na bystrého vranice rychle vyskočí,
An se k němu dcera mluvíc přiboaí :

„O můj otče drahý, dnes jen nechte lovu,
Nebo zasvětnul dnes nám deu Páně zuovu.“
Dceřiných slov ale nedbá jeho puch,
A hned pádí s druhy do lesů a lich.

Rejdili po hvozdech, v lučiny jsou sjeli,
Až pak naposledy na vrch skály spěli,
Kde chrám malý přivětivě stál,
Jenž dle světce Prima od dávna se zval.

Zde pak najdou zbožných četné sborování,
Ježto na kolenou Bohu se tu sklání,
Statkáři však nad tmu kypí v srdci huěv,
Urouhává Boha, svatým spílá plev.

Svatý Prime⁴, praví, „sestup na zem s nebe,“
Zdaž jest jaká pravda, otáží se tebe,
Potřebuji lovců, podporuj můj lov,
Ať v horách i plauěch zhubí zvěř můj kov.

Zalučí hrom strašný, černý smrak tu vstane,
Zem se pod ním třese, nad ním oblak plane.
Nebeská pak záře v chrámu prouení,
Na mostu tu rouhač ihned kavení.

Svatým věcem nikdy neroubej se, synu,
Pomstíš ruka Páně jistě takou vinu,
Stihne rouhavého, rozdrťí jej v prach,
Ukáže své ráně lidem na postrach.

(Slovenski Glasnik.) M. P.

D r o b n ů s t k y,

„Zpropadcný chlapec“, křičel pán
na své vozku, když s nim nad sa-
mou propesť jel. „Jest-li škacš, já
tě zabiju.“ „Ale jest-li mi to oprav-
du uděláte, já vám zo služby utču“,
odvětil pacholek.

— Ty nezbedo“ horčila matka
ku svému synkovi, když zvěděla, že
byl za školou. „Co ti udělát?“ —
„Nic“, dí Karlík.

Kněžstvo a národ.

Romu čest tomu čest.

Od věků, nšbrž hned od počátků Cirkve křesťanské vede se boj proti náboženství Kristovu z rozličných stran. Co činili židé, co pohané, co kacíři, jest vůbec povědmo a ciznému čtenářstvu našemu známo z dějin Cirkve sv. od Dra Velého, jimžto před třemi roky počítalo dědictví Cyr.: Metobějšť úby svč. Každý tout zemd potropen jest více méně křvi mučnickou. Vira křesťanská má zajisté v každém člověku svč: uctátely: jsou to žádosti a vášně, kterážto, že žalon Kristův pojímá na uřdu, zpouzeji se proti Božské moci Žeh; v každé obci, krajíně a vlasti m loš i má evangelium Páně své protivník: jsou to lidé, ježto majice buď rozum bémem bludu pokalený, buď srdce nepravostmi porušené, hned zjemně, hned tajně, tu přímo, tam z boku, dorážejí na Cirkve a učení její. Býval pak u všech nepřátel Cirkve a vřv Kristovy neposledním prostředkem, že přede všim útoky čini na sluhý a ústav její. „Vudu biti pastýře a rozpráchnou se ovce“, — bylo i jest jejíč heslem. Z vyběvší letopiscomé svědectví, že ovšem kdesi se povědlo první, druhé občejně zdatilo se bez obtíži a mnohého namáhání. Netřeba se tu ohlížeti daleko do starých časův: co se dalo ve francouzích na konci minulého věku, jest ještě v dobré paměti, a dosvědčuje desí, ba pětist zřetelně, že úpadkem kněžstva hynie, mizi tudíž i náboženství. Vabefáre rošův před pověstnou revolucí francouzskou počali jsou obzvláště Voltair a přátelé jeho po taji, dále pak osvšem zjemněji v posměch umoditi Cirkve a náboženství. Nesmímet arcitajiti, že jim v tom ohledu nelzeť z knězi sami nablebčovali práci. Netajimet toho, že nejvšobší úřadové v cirkvi francouzské nebyli tehdáž z věššího dílu v pravých rukou. Synové z panstých robin dávali se posvěciti na kněžství, nikoli pro králov-

ství Boží, ale pro důchody z výnesných prebent, — a králové dopomáhali jim k důstojenství a statkům a cizním Rozmařitš život nejedných pánův těchto, porušených mravy dvoženinství, vyvracoval, co nižší duchovenstvo vyčelati uslevalo horlivosti svou, podporoval, oč nepřítel vřv se zafazovali. Konečně vyruška revoluce. Křivceni nepřátelé Kristovi nabyvše moci, obdrželi se nejprvé na duchovenstvo, a žaláře naplněny jsou věrnými knězi, stinabla křopena jsou mučnickou křvi jejich. Z stalo se, že křž jsou byli heřlivi duchovníci, jedni pobiti, druzi rozehudáni, došla řada na pravověrné, na lid sám; chrámové se zavřeli, služby Boží se stavily, a bžti křesťanem, žalonem se zapewidalo. Tak dlo se ve francouzích! — Vůh nás uchovej před podobnou ranou! —

Náš drabý národ, probudiv se k novému životu, přeštal bžti ve vlasti své otrokem cizozemců, každý sun vlasti nashich stal se občánem svobodným. Nevš, čitš, bujný život nastal ode dvou rokův po celé zemi; duch svobody rozchází, rozlévá se po všech končinách, moci svou chtěje vssecko proniknouti. Jest pak to zlášť mladší pokoleni, ježto kvasi lu přebdu, horšic se na ty, křž nechapají hned zámětův jeho: druzi opět špinají ruce, vidouce jaká směsice žvlův se dělá a kvasí. Než, po našem zdání nemožných by věci jadal člověk, chtěje aby, sotva že se ulázala svoboda, již i hned vssecko vymětenou koleji se musilo pohybovati, a proud myšlienek i smazeni vyhánanův řečičtém teci. Větrozenost protiwi se takové chřiči. Sily, sevrěné nášlou za delší čas, nabyvše volného průchodu, neumějí stětiiti mezi a hranic, kterž by jim ráb rozumem svým naznačil člověk. Že se vymětnuly z koseje, vyřtnuté jim, jest věroženě, ačtoli se proto na vselité vřšitěni zámežnosti

bez žalosti nikoli bývati nemůže. Co však nás při tom nejvíce bolí, co nás dělá jalouši báni o budoucnost naši milovaně, drahé vlasti, jest to, že mistři obzvláště u některých tříd lidu ukazují se nechtěti k vůli Kristově, mistry že se počíná rozbuzovati nezměra k Cirkvi, mistry dokonce i nenávisť k náboženství.

Pohlédneme-li na to, jak se po mnohá leta ve vlasti naši vychovávalo, nic se nedivíme, vidouce, že tu kleslo, zlástie u vzdělanějších lidí, náboženství. Německými školami, německými knihami učil se cit, hynul duch náboženský. Mladší pokolení, nenačyštěi delonale zručnosti vircy Kristovy, a zapsané takorla knihami německými, v nichž se jestouzi učení a veselitá hana kydá na Cirkvi katolickou, odvrátilo na mnoze setce své od ni. Svoboda řeči a tisku nastala. Divili tu jakž, že lidé, kteříž byli naučeni po jiných o Cirkvi katolické ležce souditi a smýšleti, majice ji za podporu nenáviděného extractivni, počali veselitaj vetejně i seukromi, hned ústně, hned pisemně i vircy i Cirkvi katolické se detřfati? No, jak řečeno, uncho se nedivíme — naopak ale divíme se, že hřit posud se nešlo. Wimek šce, jak sebě vmezi mistry počínali, lážice lidi: „Nemějte kněžim!“ Známo nám, kterak zlehčovali jseu lidu pastýře, učitele jeho duchovní, jako nepřátele svobody a zrádce národu. Memnime twrditi, že byl, že jest každý kúcz wěrným spnem wlasti a národu, horlivým milovníkem svobody, hotovým, žiwet svůj věnowati, krew sweu wyliti pro národ a pro blaho člowěčenstwa. Nejedn, bebuzelk dawsice se pro pccen do zátena, isout spisse námjemnity nej pastýři — wěz následownity nebeského pastýře. Blémě Židášowu pesud newyměto we šberu kněžstwa, rowněž tak, jako se po dnešni den rozpleměňuje swé Saducejské, simě Herodesowo a Pilatowo mezi uclněžimi. Preto wšak, že jednětwci, a tkeba jim wice bylo, než jeden, zapemtuaji na wzneseněž úclit swú, křiwdeu, hřičem bylo by, hanu a potupu spilati na kněžstwo wúbec. Wly neprosime nikoho, aby činy weslechetné kopolowěš, posud by šsternosti touto ebec a

wlast šfodu bráti mohly, zakřýwal: jebno co čceme jest, aby nido útočistě swé nebral se — čim — aby při wšem, co mlwri, piše, čini, štelil sprawedlněsti. Zlehčeni duchowných neustoti saměmu toliko kněžstw. By tudy nido jiný netrpěl neč ono, bylet by mežně, powyběchneati sobě: „Děce, odpust jim — neb newědi, co čini“, ale následkem toho utрпи wira, — utрпи swoboda, utрпи národ. A tu se nesmi mlčeti, tu se musí mlwrti, ač nečceme li, aby se hřite woble. — Na kněžstwo katolické w Čechách a na Morawě obrátil se nejednou útoč, jako by se o národnost dosti nestaralo: wjzme, zdalij jest w prawdě duchowenstwo we slowanštych těchto nassich zemich tdu seli zmatencu, kteráž se nehědi k ničemu, leč aby poslapána byla od lidí.

We tkináctém walném sjezdu jednot katolických w Wnichowě r. 1861 přeměš se horlivých katolik a nadšeny stuba Páně, — wěhlasný kněz Michelis w ten smyšl: „Cirkwi sw. stwělá křne budoucnost w národnostech“. Wbudeme rozebirati, jak mnoho prawdy leži w těchto slowech: tolit ale jisto jest, že nebylo wětu, šdežto by uárodnosti w Evropě tolit wápy byly měly, jako práwě za tnu těchto, za nassich časůw. Jestit to znameniu, že weslični národowě buš wocitti; nebo probiraji se k powědoměni šli a úclitá swých. Národnost jassie jest wlastně to, co čini národ národem, — jeho děje a osudy, jeho mawy, zwykly, záteny obrázejji se, minu est a budoucnost jeho louči se w ni, onak jest w jistém zpřřobu i dusi i štwětem jeho žiwota. Bez ni neni národ ničemu, leč tělem bez křsti, stromem bez štáwy; en se žrati z člowěčenstwa, a po něm nezjstauw stopy na zemi. Šdo ji uchráni národu, jest wěru neposledným dohodincem jeho!

Šdo zná, jaké osudy měl národ náš, twiukti se musí, že posud neozwoniiti mu u. niráčkem. Co se náš národ usabil we wlastich těchto, totiž w Čechách, na milém Stewenku, we Slezsku a na Morawě, národnost slowanšlá wěla se tu již nělo-

litráte nade hrobem, a předece zmohla se posazde k novému životu; ať posud pře- stála vsslechť nehožy, přičkala hrozue křivobý celých věšlův. Nebudemet na o- mylu, dime-li že nejvěšší nebezpečnstvi ji hrozilo na konci pominulého a pečátkem tohoto věku. Na Bílé hote totiž u Prahy svedla se r. 1620 nestlašná bitwa, a tato jediná bitwa rozohla nade dvěma věky w dějinách vlasti našich. Mámet to wý- borně wypsáno w životě sw. Kapistrana i Sarkandra. Veliká část národu rozpr- cha se po wšem světe, a petonikové slo- wanských wyhnancůw, rozptýleni po wsslech končinách, wmyšleli w cizině. Wslo ních ubytowali se w požehnaných zemích wassich mezi cizozemci. Wraw a jazyk je- jich porušil na mnezje ducha požulalého národního panstwa. Národnosti slowan- stá, wdomní býwalé woci a slawy zmyšly z hradůw, zámšlůw a palácůw; — jenom dům newáženého měššana, čtyřce rolni- kůw a chrám Hospodinůw žůstaly posled- ním útečistiém řeči, národnosti naší. Welci páni měli za to, že jíž ueni národu slo- wanského.

Z pomstal císař Josef II. Nebo- dláme mluviti o nejedných snahách a záslu- chách nad jiné činného tohoto panownika. Známť jest wšec jako pšitel lidu — a přiznawec — němčin.

Národnosti lažba jiná ždála se mu jenom jako wrtwoleu wetchou, kteráž se musí rospypati, a německé národnosti na čišto ustoupiti. Tak přesvědčowal císaře blahomyšlného nepřiznawec Slowanůw rádce Pohl. Wozlapy, žalony a wsselkými u- stanoweniami zjednaw němčině celwu vládu, wypoštil řeč čestow že štel, a údatow, že wsscho života wřejejného. Císař Fran- tišek I., panowaw čtyřiceti rokůw, slo- žil roku 1806 německou korunn. On wpdal sice také něk lit, přiznawějšich ná- rednosti české, uatřizeni; z Josefowých zd- konůw ale, wšlajících se ji w životě, uzru- šil se ani jediný; newčina žůstala neob- mezenou panownici we školách, w úřadech i w životě wtejejném (totíž na sněmích).

Z kdož medle přispěl k tomu obzla- ště, že w esudné této době nezanišla, ný- brž na newo se zmechla národnost naše?

Wyslím že zásluhu tuto ništo newowede upřiti kněžímu.

Kdož byl započal císař Josef II. za- sazewati se o wytořenění národnosti naší w Čechách a na Morawě, dčmal národ; jenom několik mužůw bdělo. Durný z Turnowa, Kramerský a Pelcel z Prahy, Brecházla z Newé Pašy, Šach, učitel bo- hošlowski w Olomouci, Wydra letli se té rány, a sebrali wssčku sílu swou, aby ná- red přeb smrti uchránili. Osleplý Wydra tonje nad úpabem ducha i jazyka českého, neopomijel nikdy buditi ducha wlasteneck-ého w mládeži, omámené wnadou newé literatury německé Wice než Wydra do- lázali druzi onino šlechetni mužowé. Zá- sluby Kramerskýewy jseu wšec známy; en byl, on zásluhowal býti miláčtem lidu našeho, a pomáka ježto jest nesmrtelná. Pelcel napřal kroniku českou. Durný a Brecházla podali Čechům překlod písem swa- tých a Brecházla mimo to mnohé jiné knihy, kterýchž nemeně než jiným zpřisobem o- žiwiti hleděl národního ducha w lidu na- šem. Deeniti zásluby mužůw, ježto newo- řali, jež newstoupili, ať se ždalo wse ztracené býti, žustawujeme někomu i- němu; — nám stusť zolito pedetnouji, že wěššina z nich byli knězi. K starcům tímto přidruij se w krátce nad jiné dů- wtipný Dobrowský. Imeno a bila weli- kého toho ducha žná wsschek swět slo- wanský; bez něho nestáli bychom, tde slo- jime. On byl w rukow Božich nástrojem k newstusšenému žkřissent bratřstwa mezi četnými národy slowanskými A kdož newí, že byl Dobrowský knězem? — Touz dobou, když pečal působiti Dobrow- ský na Morawě, počali se w Praze hlá- siči wětni synowé k národu swému, za- mňšlejece jeho blaho, jeho sláwu. New- smrtelný Brecházla, jak se žda, zaswěco- wal jich ducha k snahám wlasteneckým. Hněwčowský byl náčetnikem, wřž té se- menisště jich ebnisšem. Šhrky nowých bajn a pezději „Hlajael český“ byly ewo- ceu horliwosti, důkazem lásky jejich. Z prohlédněmež sobě jmena nadššených těchto prioných dělništůw na roli naší národnosti. Škwoit se w nich drabě jmeno Jung- mann, potkámámet se s Hněwčowským

a Nejedlým; ale kdož nemídi kněze Duch-
mopera, Nejedlého Wojticha, Kauten-
krance? Ano, prohlédneme-li veslechy spiso-
vatele onoho času, položto se národnost
nasse probírala do života, byliť jsou
právě mezi prvými básničky českými nej-
horlivější hlafatelé lásky k vlasti a k
Slovanskou — knězi. W básnických
slávaních jejich jsou hlasy vroucích wla-
steneckých srdci, jsou hlasy, probuzující
k milování národnosti a vlasti. Kdo to
nevíš, povivej se na oby Duchmoperowy,
na listy Markowy, a ptej se, co půso-
bily. — Náš nesmrtelný Jungmann dal
se do díla, kterýmž položil se jáklabni lá-
men české slowesnosti. A kdož byl nej-
horlivějším pomocníkem jeho při této
mozgowité práci? Nahlédneme-li do pteb-
mluwy k slowisku jeho, nalezneme tam,
ať o pozdějších nic nedíme, hned na po-
čátku, když ob jinad podpory téměř nijaké
nebylo, jmena: Kára, Kares, Kramát,
Wetessnit, Marek, Zábrauský, Knebloch,
Wambra, Nowotný a j. I jsou to
jmena pomocníků jeho — knězi. A
tak projdeme celou tu dobu, w kteréž ja-
zyl náš owšem nikoli bez nesnázi dobýwal
sobě odůatých práw, wšude nalezneme
kněze mezi nejprřednějšími přistěly jeho.
Kdo zná literaturu českou, dobře wi, ja-
kowých zásluh, ať již o mladších poml-
čime, Kamaryt, Kamenický, Marct (An-
tonin i Jindřich), Sláma, Smetana,
Sichra, Winařický, Wrána, Neběle,
Stulc, Sussil, Zial, Procházka, Bečák,
Polášket, Šlorpil, Bílý, Poimen, Kulda,
Soukop a poblé Kollára a Šafaríka Holý
a Glota na Slowenstu o ni sobě dobyli.

Než zásluhy kněžstwa o národnost
jemi se w žitowitě národu wíce ještě
než w samé literatuře. I což by také
prospěly nám knihy, kdyby se jim nezjed-
nal přístup k lidu, do jeho bytůw a srdci,
kdyby nebylo býwalo mužůw, ježto ži-
vým slowem otwírali národu smysl a
význam litery? Neujimáme zásluhy niko-
mu, a rádi bychom wěru kdyby byl duch
národnosti pronikl wšlechy stawy, oživu-
jící mezi swou: než nido nás nebude
moci sřihati ze strannosti, bime-li, že co
se tne rozříceni knih, a jimi ducha ná-

rodného u nás, kněžstwu katolickému nej-
přednější zásluhy přičítati náleží. Po-
hlédneme-li na wšpisy ptebplatitelůw knih,
— postřowáme se tu wětšim dílem
se jmeny knězi. Otázjeme-li se knihkup-
cům, kdo by nejwíce knih oddíral, ju-
nuji nám kněze. Skoumáme-li na wen-
towě, po městech i děwinách, kdo čtenáště
spolty i knihowny zakládal — jsouť to
knězi. Pátráme-li, kdo by w lidu duš
te čtení byl budil a rozmnež-
wal, pozná-
meť opět, že to knězi. Sřichetní wla-
stenci založili Museum národní. Pá-
nowé, kteříž byli peníze na jáklab oběto-
owali, a učené sřirkly swé k němu w-
nowali, netušili owštein, čím se Museum
to stane. Mezi horlivými, učenými
pedporowateli národného tohoto ústawu
jsouť ale opět knězi, a to nikoli na místě
poslednem. Nástedlem ustanoweni Josefa II.,
wyhoštěn byl jazyl český z wšěšich stol,
a knězi byli ti nejprwnejší, ježto wšfi
silou zasazowali se, aby se jazylu dostalo
náležitých práw. Pomíneme, co činil
hned na počátku tohoto wěku Kauten-
kranc; kterať horlil o touž swatou wěc,
nechrozený, apostolský Sláma. Když se
byl každý směléjší hlas, domolowajici se
lepších časůw, za hřích pokl-
dal, když
wlastenci jedwa býchati směli, byli to
knězi, kteříž nedbajice černé knihy, we
jmenu wiry, we jmenu Wozim wolali:
„Mekajte, nenutte nás, poněmowati ná-
rod!“ Hlas jejich sřice neprorazil na hře;
ale on probuzowal wědomí w národě,
budil silu, budil žiwot. Morawa; krásná,
peřejnaná nasse Morawa by bezpechyby
do nedáwna byla spala, kdyby knězi, ježto,
poznawše útol swůj, wycházjence z Brněn-
ského a Olomúckého semenistě, nebyli hor-
liwcu lástow swěji žiwot národní wle-
wali do srdci dobrého lidu Morawského.
Kdo chce nabhiti důstajům, jdi do Neb-
wědic — a ptej se tam, kdo byl Tomáš
Brgawý? Jdi do Zwancic a ptej se tam,
kdo byl Tomáš Procházka? Jdi do Wke-
rowa a ptej se tam, koho nazýwá město
i celé otolí s úctou swým Dcem a dá
se ti za odpowěd, že důfi. kněze štr. Ma-
wrátíla. A jako působili apóstolstě tito
knězi — působi po dnes mnozi jini. —

W staroslawné Bráze powstala Matice Česká, a s ní pečala nová, mnohospisná doba pro národ náš. A kdž medlé snášel nejvíce oběti i vlastenecké této polabniici, hned od počátku, až po dnešní tento den? — Netřeba než nahlednouti do wšlajuw učení, a lažb přewědci se, že není stawu u nás, kterých by byl tolik činil pro tu swatou wěc národní jako knězi. Mezi jejimi úby co jest knězi! A což jich teprwa zůstali z jiných stawuw! — Než, nebudeme se pouštíti do podrobnosti: musilit bychom rozšířiti meze tohoto pojednání. A wšak netřeba množiti slow. Wotud dce kdekoli prawedliwé souditi o národním žiwetu we vlasti naši, čtj nechť, musí kněžstwu katolickému přikluouti slawné místo mezi křisteli a přistiteli braché národnosti naši. Při lajdém pehnuti, při lajdém potroku, jež učinil národ náš, wšude widime ruku kněze, hotomého i práci, hotomého i oběti, widime kněze, an doswědčuje lásku swou i národu plátným skutkem. Je tak jeť, wyznali již i nepřátelé: kto teby z bratři mohł a směl by bratřiu odpirati, co jim práwem náleži? —

Je se lid náš rezumných oprav w hospodářstwi neleká, jest opět z nemalé části zásluhou duchowenstwa. Kto newějš, pedimej se do oteli Walašsko Klobouckého a přewědčí se, že tam první podnět i potroku w rolnictwi dal ctihodný knet arcikněz Nebela; přistup ko spolku hospodář-

ských a tam uslyšiš poučowati: nasseho Randusa, Steinigera, Fráborstého, Webra, Šimberu atd.

Než wime, co by se w té věci dalo namitnouti. Mohlot by se říci, že nemá we swaté věci této wessleré kněžstwu, wyšši i nižši, učastnstwi, a že by činnost jeho byla mohla býti wšši a wesseranější. Nebudeme se o to hádati. I to i ono jest prawda. Než, padá-li prawda ta na kněze: čím wice na wšechy jiné stawy? — Nehodláme wšak zasediti tuto na seubnou stolici. Letopisy nasseho wěku, dějiny nowého žiwota národního w milé vlasti naši zahanou nás — i ułážou, že kněžstwu katolické sobě dobylo newějších zásluh o zachowání a nowý znit národnosti naši — Wšak je je wywolil za nástroj i zachowání národu nasseho. — Neni-liž teby hodno důwěry národu?

Dswědčimse zásluhy nasseho duchowenstwa o národ slowanšty a wytkneme lásku i vlasti za cnost a za powinnost křesťanskou, dostáli bychom účze své jen z polowičky, kdybychom zároveň nepoužjali i tomu, že národnost podtřena býti musí wíce a cirkwi sw. Welikoj se proti této prawdě a západě naši za dnuw nassich nezřídla hčesši, uležíme w letošním ročnisku řeč, jezte při druhém walném sjezdu jednet kat. w Brně měl wel. p. Dr. Jan Bílý:

„Kdybych jazyky lidskými mluwil i anjelštími, a neměl bych lásky, byl bych jako měš žnuvící.“
I Korint. 13, 1.

Čtete na první stránce písma sw, že Hospodin stwořil na počátku nebesa a země, na prostorách pal nebeských rozehnal světlo dwoji: světlo wětšší, by switilo za dne, a světlo menšší, aby switilo w noci. — Slunce a měsíc — obeji to zárné těleso stwi se na obloze nad hlavami nassimi, s tím pak rozdílem, že měsíc vlastního nemá světla, od slunce ho dořahuje, a bez slunce byl by tělesem tmavým a chladným. Toto dwoji světlo jest studnice dwoji, že které rozléwá se na louhi

nassi pohwězdny žiwet a radost, weselelost a pořehnutí; bez nich by tu zarazila smet lebowá swuj přestel, a tma by byla říse její, a darmo by se's člowěče namáhal, w zrcadle oka swého zobraziti zářaty wšemoci a lásky Twůrce swého.

Slunce to je witra, a měsíc ten je národnost: Láska i Woha a láska i bližnimu; láska i vlasti nadhwězdné a láska i vlasti zeměské. To jsou ty dvě louzla, která wywodi diwy diweuci w člowěčen-

stru; tet ošy, kolem nichž se historie člověčenstva otáčí, tyť sloupy, na kterých se chrám Boží a království Jeho zde na pozemsku buduje; hřežby, které nám osvěcují dráhu, po které tráceti máme, „bychom blaze užijšše statků pozemských neztratili věčných a nemineucích.“

1. Pozorujte bratři! to tajemství, které poviám Vám. Jedna matka země, a jak rozmanitých se z ní roeúe vzejuje dítek! Jiná jejích barva, jiná vůně, jiná podoba a upotřebitelnost: nicméně z jedné rúby kralyt jseu ditky tyto krásné původ svůj, zrůst a zniť, půvaby a užitky své. Stečtan a rěva winoucná se ovijí kolem stihlé jilmý, z pichlavého trnu rozejvirá rúže svůj plnokvětý talch slunci nebestěmu, a ped trávou se stromná stalka ukřívá: a přec, jaký to v zdánlivém nepořádku pořádek, v zdánlivé neladnosti jaký lad a sklad, v napehledné rúznosti jaká jednota a svornost?

Čím bylinka musí býti:

„To se má i v lidstvu díti.“ (Schiller.)

Z jednoho učinil Bůh celé pokolení lidské a ustanovil hranice přebývání jejích; (Stat. 17): reorganizoval národy vedle sebe, jako stromky v zahrádě ovocni, druh vedle druhu, aby stávkí pedyerován byl uchůtnům, a vslechni si pedáváli ruce sousedě bez záští a závisti nedivale.

Ma nás padl osud ten, bratři milí, že jsme Slowané! My jsme větvicou věkoslavné Říchy. Bůh to padřbil, který slávné národy! — a na větvích lípě té ptače: o jíž od tisíců let líbezne progřevuje hmyy tu sláve Lvůvce a tvorů Jeho: součedě jíž pozorněji nastoučkají zpěvům slowanským, součedě, kteří jessť nebávně se domýšleli, že nás Slowany, jako druhdy Kaina a Cháma, nebe křebou stihá, nebo jsme suab švokem: jako Ond se domýšli, z látky nestejně, — že jsme národ služebný a otrocký (Hebbel m.).

Každý přácel svých zpřevem zlást: ním oslavuje Hospodina: a tudž jíž žalostná Váně pje: „Každý jažyl čyval Hospodin!“ A veliký

apostel pehanů rabil: „Jažylt mluviti nezbraújte!“ —

Člissim je z toho, že mehu řečniti l mužům, jimž, jako mně, zabohi brud plápolem posvátným ži té myšlence: My jsme Slowané; a očkoli nám tvókte nasse třeba nejseu povětomy, myť se poznáme po jažylu, we kterém tu vedeme slavný hovor náš.

Sláva Vám, vlastenci a rodáci milí! že se s radosti hlásíte l dědictví otcův svých; že neberete jako ta vrána w bájce pěti cípých pro spěrký své!

Sláva Vám! Honosim se tím, býti synem této vlasli, tétož národu. Ach! kdo z nás by chtěl býti jessť zrdcem na své vlasli a na jažylu, we kterém ho máteř učila se medliti l Bohu svému? Kdož by nechtl pěstovati jažyl, we kterém za starobávně libé pěti risně nassi Lumirové, jažyl slowanský!? — Neni-li to jažyl ten, we kterém dědic země Čestě sv. Václav osvětu křestanskou širil, a nassi Cyrill a Methody od etce nasse cvičili? Neni-li slavný jažyl ten, we kterém bl. mučenil Jan Sarkandr slavo Boží hlásal a we kterém se medlil za národ svůj? — Neni-li slavný to jažyl, z něhož tal sladké se činou národní zpěvy, které nás vlastenský básnil důstojný p. Frantisek Sussil po národě sebral?

A wssal — l čemu šitni řeči, nač do Wstavy donášim wedy, nač se domáhám, dohozovati wěc mužům, u nichž neni o wěci této ani té nejmenší pochybnosti? Či neiste-liž Wy to, brazi vlastenci! kteří jíž ebe bávně z mnoz hou oběti wše pedyerujete, čím se čest a sláva nasseho národu zvelebuje? — Nebo-li lid sedce Wasse, kdož se Vám jmena: Welehrad, Čosťhán, Wojtěch, Václav, Cyrill a Methody na paměť uwáděti?

Sláva Vám! Wyt, jakož na rozumné muže náleži, rádi mezi sebou hovor vedete slowanský, oslavujete Boha w chrámu Jeho swatém slowanském, Wy, pedub dosahuje čyvalná činnost Wasse. Wssal l národu a jažylu šlititi w robíně a we štote, štěpujete

měla, leč který jíž položen jest, Jezis Kristus (Kor. III.). Sláva Vám! Jako jsem v duchu s vroucností Vám podával svou pravici to Měs věrný a upřímný vlastenec a Slovnan: tak a s mnohem větší radostí Měs v duchu přivijím k srdci svému, jako katolík, a tím více jako kněz Baffi svaté, vesleobecné Cirkve!

Sláva Vám, že apostolujete s námi, aby Bůh neodňal od nás vinici svou svatou, an tak mnozí z našich krajanů newybárají erocce Bohu milébo, pebibajice na jednaté pastwině nauč novějších, lebtajících jim v usších. Sláva Vám! svěť boží na Zionu křesťanském zpupným rozumem; Wy slawíte s námi srdcem obětivým.

„A co rozum nepřávo těch nejrátá:
Toho pilně hledí Basse víra“

Ži pohleu na Měs jíž nechci hlavu kleniti a psátati jako Jeremiáš nad Jerusalemem a jako Břetišlaw nad Melehradem; nechci twiliti, že slavnosti křesťanské ktenou, že umyly a obyčeje křesťansko-katolické pomijejí, že je ale, že bude bůže! — O nikolim! wšdyt má Cirkwe neni jako ta máti Riebe, o které se wypravuje, že hořem zhubla w mramor, wtrouc, že před jejima zratoma bitě vo bitěti se zabiji. O nikolim! tak neni má matka, wseobecná Cirkwe! Odwalte se od ni, wo neotefani lomcuowé, odpacněte wo stetele hajuze, odwějž wás wánel nowých učení a uškrečených žádosti, wy zwabli lupinkowé. — Za matka swatá nezlameni we mramor; nebočláte se té chwile, tde by se kelo: „Skonal Cirkwe!“ jako se stýselo: „Dokonal Pan (pohanský Bůh)!“ (Měhler.) Na stále ji wstlawěl Syn Běži; „nebesa a země pomínou, ale slowa Jezho nepomínou!“

Sláva Vám, bratři milí! Wyž jste to srdce, které plápolá, an w jiných oubedy se smrtná studenost rozhostila; Wyž jste srdce, že kterého se bude prouditi do žil národu měho nowá wrcucnost, zbratwá krew Christewy wiry a cirkwe něho smyššleni; Wyž jste to oko, které bdi, an bratři jimi w záhubném probléwaji spánku; Wyž jste noha, která wphledawá chodé, slepé, a ty co jsou za ploty a na rozcetách, newěduce, komu patři; Wyž je woláte, aby šli do wceřkavla, které nám přístrojila lářka Syna Běžiho; Wyž jste ruka blahobědná, která dáwá chutým, o acuje nabé, řobárová berlu mdlým! — Sláva Vám! Wasse činnost je známá po wlasti. — Pokračujetě w této hoiimé činnosti Swé s pomeci Nejwšššibo. Wzajemným ptilladem jiu se dneš wššictni zotawil a posilnil.

A nyní jíž jdětež, a nowratěť se zase k wřibotkům Swým, jctětež, a zwěšujetě wšem nasse srdcečné pozdraveni. Wěkněte wšem, že my nepřejeme jiného wice, nežli aby nassi krajané byli šťastni a blaženi; že ale blaženi nemohou býti, jest li uzawrou oči té dwoji hwězdě, kterouž nám Bůh rozjehnul w dobrotě Swé: Wěře a národnosti, že ale ena národnost sama o sobě nepomůže, an měic nema swětla bez slunce, an petol nemá woty bez pramenů, a wěže nemá stálosti bez základů petných; — že ale nábožnost prawá, nikolim zpupné a hrdeřariještwi, něbrž wira, která strže lářku je činná, a wšem by se obětowala, zwlášť ale nejšššššim — t. j. krajanům, wo duchowních i svěšššš potřebách spáfi nás wššecty! —

© Bohem! Milost Pána nasseho Jezisse Christa, lářka Otce, a obcowáni Duchu sw. budíž s Wámi wššcty! Amen!

D r o b n ů s t k y.

Jak známo, prodávají se v městech křesná, hrusky, broskve, hrozny a wšdec wšechno ovoce na libry. Nejpodivnější ale způsob prodávání ovoce panuje v Persii. Komu se totiž čerst-

vého ovoce zachce, ten si kteroukoli zhradu vyvolí a dá se před vchodem odvážit; po východu ze zahrady wáží se znovu hoši, a o kolik je pak těžší, za tolik hotovým zaplati.

Znělka.

Historie — proud to velkolepý,
 Jenžto s hory tajně promyká,
 A jde krajem jako vládyka
 An stín vůkol mecí květné štěpy.
 Přeľuboké v cestě stojí sklepy,
 V jichžto hloubech často zaniká;
 Vítězně však z nich vždy vyniká,
 A dál plyna v ráje mění stepi.

V stromech tajná píseň přebudá se,
 Ze sklepů všech vzlykot vychodí,
 Sama řeka vzdechem ozývá se.
 Proč proud tento v celé svoji krásě
 Taký souzvuk truchlý vyvodí?
 Všehomíra křik to po své spásě.
 Fr. Sušil.

Zábavy přírodopisné

podává

Frant. Polmon.

1. Slunce v přirovnání k zemi.

(Příklad počtení.)

Víme z přírodopytu, a každý se toho také v Karla Vladialava Zapa všeobecném zeměpisu (díl I. str. 16) dočísti může, že slunce 1,448.000krát větší jest nežli naše země, a že od ní 21 millionů mil jest vzdáleno. To jest lebko a zkrátka řečeno. Aby pak bylo možná patrný pojem o této velikosti a vzdálenosti si utvoriti, buďž to zde trochu zevrubněji rozebráno. Dej tedy pozor. Zdlouhavě se plazí slimák se svým domkem na zádech. Spěšnější jest kůň. Čerstvěji ubíhá párou hnaný vůz na železnici. Parní stroj, kterýž obyčejnou prudkostí čtyry mile za hodinu ujeďe, potřeboval by 51 dní k objetí naší země, 6 měsíců, aby se dostal k měsíci, a k slunci, toutéž prudkostí by dojel teprv za 500 roků. Ještě čerstvější jest holub ve svém letu, který opět od vystřelené koule z děla předběhnout a daleko vzadu zanechán bývá. Kdyby pak na slunci velké, ostře nabitě dělo stálo, a dělostřelec, který za ním stojí a je řídí, naměřil je na nižádného jiného člověka nežli na tebe, tu bys mohl v tomtéž okamžení, kďeby on ho vypálil, ještě bezpečně započítí nový dům stavěti, a mohl bys v něm jisti

a píti a spáti a — jsi-li svoboden, se oženiti aneb, jsi-li děvče, se vdáti. Neboť kdyby také koule v přímém směru a vždy v stejné rychlosti napotád letěla, mohla by předce teprv až po uplynulých pětadvaceti letech od slunce na zem přijíti, jakkoli dělová koule prudce letí a k uletění dálky šesti set stop (střeviců) nic více nežli šedesátý díl minuty — 1 sekundu — potřebuje. Zvuk potřebuje dokonce jenom půl minuty, aby celou míi proběhl. Kdybys ale jednou ráno na vycházející slunce radostně zavolal: „Dneska se nám narodil zdravý chlapeček!“ — a kdyby tvé volání stejným letem (za půl minuty jednu míi) potád prostorem mezi zemí a a sluncem letělo, tu by tento chlapeček už 20letým mladíkem byl, než by tvá slova zvukem až ke slunci donešena byla. Čerstvost světla byla ještě nedávno za největší považována; neboť světlo problemské čili projedlo za sekundu (šedesátý díl jedné minuty) přes 42.000 mil. Slunce tedy, kdyby tobě na tvou radostnou zprávu pěknou gratulaci dáti chtělo, zaslalo by ji tobě po svých paprčkách už po 8 minutách a 13 sekundách; neboť slunečné paprsky v tomto kratičkém čase těch 21 milionů mil dálky probíhají. Co si ty v radostné době smotku

(cigarku) zapálíš a dvakrát anebo třikrát si zabafneš, oběhlo světlo na nejméně osmkrát kolem do kola celé daleké země, a tohkráte též navštívilo severnou i jižnou tučnu, Sannojedy u jejich sobů, ruského císaře v jeho zimním paláci, tureckého padišaha (císaře) v jeho serailu, missionáře čili věrověsty v Kartumě a v Godonkore mezi mouřeniny, a Australčany i Kaliforniány při hlcení a ryžování zlatého písku, a Karaiby při jejich hostinách z lidského masa připravených, Angličany v parlamentě, Francouze na císařském bále a v přemýšlení o nové zas modě, Němce při jejich děláni kněh a prodávání mnohého potištěného papíru, a nás Čechomoravany se Slováky při zakládání školských kniháren, v pečlivosti, aby se děti z kněh něčemu dobrému naučily, a také snad nezapomněly svou řeč mluvit a rodičům se tím neodcizily ve škole vyšší.

Že tu o světle řeč, budiž mimochodem podotknuto, že bylo vždycky a jak výše řečeno, ještě nedávno za nejčerstvějšího běhouna považováno. Teď ale jest od jiného překonáno, kterýž ho předbíhá v doslovném smyslu toho slova. Jest to elektromagnetický proud, jehož k telegrafování (dalekopsaní) používáme. Mnozí z učených mají za to, že tento nejnovější rychloběhoun pražádné prostory nezná a tudíž v tomtéž okamžení, když se na příklad v Petrohradě vyšlo, už také v Paříži, v Londýně, ve Vídni, v Praze nebo v Brně se octne. Jiní ale dří, že tento podivný proud za sekundu 62.000 mil probleskne. V novějším čase vůbec byly překvapující vynálezy a objevy učiněny. Člověk, tento slabý tvor, zavírá vodní páry do těsné železné trouby, a nepouští je spíše, dokud jemu nejpodivnějších služeb neproukázaly. On schytá paprky slunečné a strčí je do malé temné bedničky, kde mu

ony v několika sekundách obraz vymalovatí musejí, jak ho nižádná malířská ruka tak spěšně, tak věrně, tak pravdivě až do nejmenších podrobností vypodobnutí nedovede. Ilrom vodi po hromosvodu jako po vodítkách, blesk pak uměle vyvozuje, aby mu k psaní za péro sloužil, kterým v mžiknutí nejvzdálenější krajiny, ba i moře přeskačuje.

Nechme ale teď toho a navratme se opět k našemu slunci. Že slunce není jenom tak nějaké blyštící se okénko aneb kotouček oknový nebes, něbrž jako naše zemské těleso kouli se vznášející, dá se sice snažno puchopiti, kdož ale jest s to, aby svými myšlenkami jeho velikost objal, ježto ono z tak přenáranné dálky s takovou ještě silou světla i tepla na zem působí, všechno takofka želná, cokoli tvář jeho osvěcuje. Průměr sluneční jest 114krát větší nežli průměr země, kterýž (totíž průměr země) pod rovníkem 1720, od jedné točny k druhé však 1714²/₃ mile obnáší, z čehož patrno, že průměr slunce asi 196.000 mil má. V míře ale tělesné čili krychlené (kostkové) obnáší jeho hmotu 1¹/₂ milionkrát tolik, co země. Kdyby bylo duté u vnitř, měla by v něm nejen naše země místo, ale i měsíc, kterýž předce 50.000 mil od nás jest vzdálen, mohl by v něm bez závady okolo země obcházet, kdyby totiž chtěl. -- Kdyby dále slunce se rozdělilo a každé části velikost naší země se dala, tu by těmito zeměkoulemi, těsně vedlé sebe položenými, nejenom celi, přenáranná, 21 milionů mil obnášející vzdálenost mezi zemí a sluncem se vyplnila, něbrž nad to mohlo by se ještě 206 takovýchto zemských kád nad sebou aneb vedlé sebe utvořiti. — Kdyby se chtělo aneb kdyby se mohlo slunce na samé kostky (krychle) po míli dlouhé, široké a tlusté rozřezati, dostalo by se přes 300

bilionů takovýchto krychlí čili kostek. Bilion jest ale milion milionů! Jedna krychlená míle obnáší opět 4096 milionů krychlených loktů. Jak těžký ale jest krychlený loket (loket země do kostky) země, písku aneb dokonce skály, můžeš se sám přesvědčiti. Uvaž a přep čítej nesmírnou těžchu slunečního tělesa, kterou všemohoucí ruka Boží v povětří zavěsila a se vznášení nechává! Když musíš pod strunici, dolů visící a spadnutím brozící skálou jíti, shýbáš zajisté bezděky šiji i hlavu, cítíš strach a jdeš pozorně a opatrně. Nechtěl bys ale také v pokoře a v opatrné bázní před hřichem se sklíněti před tím, kterýž slunečního velikána, a miliony jiných k tomu, tak dlouho už nad tebou v povětří, bez popruhá a držadel, bez podkladků a jiných nějakých podpor pevně drží?

Jak známo, otáčí se naše země ve 24 hodinách*) jednou okolo své osy, a vykonává při tom 5400 mil (tolik totiž objem země obnáší), v minutě tedy asi 4 míle. Kdyby ale slunce, kteréž 1.448.000krát větší jest, dle hmoty, a 12.769krát v objemu, nežli naše země, o tolikrát též více času k svému otočení potřebovalo, tedy by to teprv asi v 35 letech vykonalo. Poněvadž ale hvězdari osvědčují, že otočení slunce o svou osu jenom v 25 dnech a 14 hodinách se děje: jak veliká musí tedy čerstvost slunce u přirovnání k čerstvosti země býti! Jaká to ruka, která takové obrovské těleso do takového hbitého pohybování uvedla a je v něm také udržuje!

Země naše, mimo to že se denně okolo své osy otáčí, obíhá také ve své 21 milionů mil obnášející vzdálenosti od slunce, také toto ve-

liké nebeské těleso, a tuto svou ohromnou dráhu, která 121 milionů mil obnáší, vykonává za rok! To pak už koná po mnoho tisíc let, a ještě nikdy v tom ani o několik sekund se nepředběhla, aniž pozadu nezůstala. Její síla v obíhání se posud ani o dost málo nezmenšila, tak jakož se nezmenšilo světlo a teplo papráků slunečních. Ejhle tak veliké jest slunce, a ono vyšlo z tétéž všemohoucí ruky, která semínko mákové v makovičce tvoří a k uznání přivádí; jedno jest rovněž tak nepochopitelné jako druhé. Věru, člověk by zajisté nevěděl, ani co má voliti, kdyby musel slunce stvořiti aneb mákové semínko s klíčem užitek nesoucím v něm uschoványin. —

2. Luna čili měsíc.

Luna, tak se jmenuje ono těleso na obloze, které na obloze vidíme, které laskavý čtenář také měsícem nazýváti uvykl. Měsícem ale nazývá se vlastně dvanáctá část roku, pozůstávající z 29 nebo z 30 dnů. Avšak zajisté že bude laskavý čtenář hodně žádostiv, také něco nového o luně zvědět, která mu v noci tak často z města (nechci říci že z hospody) domů svítívá.

Luna jest také veliká koule, která v nesmírné světové prostotě se vznáší, ne jinak, nežli naše země a slunce, než ale ve své tělesné hmotě jest ona padesátkrát menší nežli z mě, a o nemnoho více nežli 50 000 mil od ní vzdálena. Z toho jest viděti, že pisatel těchto rádků nebží o to, aby velikými počty okolo sebe házel, když to nemusí býti, a laskavého čtenáře v nameraci cvičil, to se bez toho až do omrzení ve škole stávalo, nébrž že on rád při pravdě zůstává.

Luna musí svého světla a svého zdaru od slunce dostávati. Jedna polovice její koule jest cvícena, která totiž k slunci jest obrácena

*) Den hvězdový má 23 hodin 50 minut a 4 sekundy; den sluneční 24 hodin 3 minuty a 56 sekund; na průměrný pak den vpadá tedy 24 hodin.

druhá pak jest v stínu, jest temná. Tato temná polokoule, když jest k zemi obrácena, nazývá se novým měsícem, onano osvicená, když jest k nám obrácena, říkáme, že jest měsíc v úplňku.

Z toho může laskavý čtenář poznati, že onen krejčí neměl dobře, kterýž své drahé polovici, na otázku, co se stane se starým měsícem, když nastane nový měsíc, pravil: „Inu, blázinku, ten starý měsíc se rozstřihá, a nadělají se z něho hvězdičky“. On totiž myslil, že se to s měsícem stává, jako se starým kabátem, kterýž tatínek mu dává rozstřihati na fráčky chlapcům. — Když jest ale jenom polovice té k nám obrácené polokoule osvicena, máme buď první aneb poslední čtvrt, jak to nám pan kalendář vždycky na vlas oznamuje; aby ale laskavý čtenář, když se na oblohu podívá, hned také uhodnouti mohl, zdalíž jest měsíc v ubývání aneb v přibývání osvětlené polokoule luny, a zdalíž v kalendáři první nebo poslední čtvrt udána jest, může sobě pamatovati: Vypadá-li osvětlená část měsíce jako tlustá čára od latinského D, čili jako prsty i s palcem dohromady stlačené od pravé ruky ☽, tehdy jest osvětlená část luny v přibývání, čili první čtvrt; vypadá-li ale osvětlená část luny jako latinské C, čili jako prsty i s palcem dohromady stlačené od levé ruky ☾, tehdy jest osvětlená část luny v ubývání, čili jest to poslední čtvrt. Aby pak vždycky tatáž polovice osvicena, a tatáž zatemněna nepřestávala, otáčí čili krouží se luna, tak jako země, nápodobně okolo své osy, čili okolo sebe, a těžko jest tu voliti, zdalíž se má říci, že se to stává ve 29 dnech, 12 hodinách a 44 minutách, aneb ve 29 a půl dne. Tento pak čas nazývá se měsícem souběžným (synodickým), a dvanáct takových měsíců rokem měsíčním, v kterémž jest 354 dní

8 hodin 48 minut. Jelikož ale s tímto časem oběh země okolo slunce se nesrovnává, musely se měsíce na 30 a 31 dní, únor na 28 (po každém 4. roku na 29) dní prodloužiti, což dohromady činí rok slunečný, čili raději zemský. Tím se to vysvětluje, proč v kalendáři proměny luny ne vždy na tytéž dny v měsících, a proč velkonoce brzo dříve, brzo později připadají. Neboť že podle ustanovení na sněmu Nicejském r. 325 svátek velikonoce vždy v onu neděli slaven býti má, která po prvním úplňku luny po jarní rovnodennosti (21. března) následuje, tedy musí rozmanitě připadat mezi 21. března a 25. dubna.

Když luna ve svém úplném světle na obloze nebeské se ukazuje, vypadá při tom při všem podivném se svým zamračeným obličejem a se svými jasnějšími a bledšími škvrcami. Neboť, jak známo, není jasnost jednotvárná po ní rozšířena, nébrž rozličnotvárná. Tím vodila ona dlouho za nos, jak neučené tak učené. Neučení chtěli v luně viděti brzo dvě snoubenců, jak si tam o brzké svatbě povídají, brzo kostel a věž, brzo sv. Davida, jak na harfu hrá, a podobné věci více. Učení pak se domnívali, že jasnější části jsou země, od kteréžto paprsky sluneční se odrážejí a temnější části že jsou voda, kteráž paprsky světlové pohlcuje. Než ale s pořádným dalekohledem (perspektivem), jakých v předešlých časech nebývalo, pořádný hvězdár, jmonem Schröter, docela jiné věci na luně shledal, nežli milence, a věž a Davida s harfou, a nežli zem a vodu; shledal totiž také zem; ale nížádné vody, nébrž daleké roviny, vysoké kopce, které vypadají jako vyhaslé sopky a hluboké propasti, podivné spůsoby a spojitosti. A což on i také jejich stín nepczoroval a jak se on od večera k ránu pohybuje, skrakuje a prodlužuje? Zdalíž ko-

nečně ze stínu kopců a vrchů také jejich výšku nevypočítal, jako tak nějaký příklad z Regula de tri, kterýž se u starších pánů učitelů obyčejný a „item“ (podobně) započíná? Nejvyšší kopce na luně jsou vyšší nežli ty nejvyšší na zemi, totiž 25.000 stop. Člověk, totiž já, kterýž jsem toto psal, a při tom doufal, že s těmito několika řádky laskavého čtenáře při dobrém a stále zdravím vynajdu, má uctivost před hvězdářem i před božskou všemohoucností, která slabému synu lidskému rozum a motornost dáti může, aby on na 50.000 mil vzdálené kopce a vrchy vyměřil, které našinec (laskavý čtenář jest totiž tu míněn) ani nevidí. Že pak luna ani vzduchu okolo sebe, aniž vody na sobě nemá, to by tam člověk našinec ani nevydržel, a ba ani zvířata nám známá živa býti nemohla.

Stane-li se, že luna, když v úplňku jest, do stínu země (zatmění) přichází, zatmívá se buď částečně, buď úplně; leč při rychlosti jejího běhu nikdo to přes $1\frac{3}{4}$ hodiny netrívá. — Stane-li se ale, že luna v novu mezi zemí a sluncem tak stojí, že stín její na zem padá, tehdy nám ona slunce zatmívá. Umění pak hvězdářské v naší době (jak „Slovenské Noviny“ 1858 č. 47 píše) tak dalece pokročilo, že na tisíce roků zatmění slunce a měsíce, vzhledem na čas a místo trvání jeho, nejpřísněji vypočítati může. Mnohem ale zajímavější jest působení hvězdářství do minulé doby, tak že ono až do věků předkřesťanských zasáhnutí a nepochybně udati může, kdy a kde se nějaké veliké zatmění stalo. Nové tabeily, k podobným účtům potřebné, na své útraty anglická vláda vydává; čest ale přísného, všem zákonům nynějšího hvězdářství přiměřeného sestavení těch tabeily náleží dvorskému radci Hansen-ovi, direktorovi vojvodsko-gothanské hvězdárny-

Ahle, teprv nyní, po více než 2.000 letech, objasnilo a ustálilo nynější hvězdářství místo a čas mnohých příběhů starého světa, o nichžto se nevědělo, kdy a kde se vlastně přihodily. K dosvědčení toho udáme tři příklady z dějepisu, jako je slouvtý anglický hvězdář Airy, správce světoznámé hvězdárny v Greenwichu, dle výše udaných tabeily vysvětlil. Starověký historik Diodor jen povrchně spominá, že když se panovník Agathokles plavil a velikým lodstvem svým ze Syrakus do Afriky, druhého dne po odjezdu korábů na moři taková tma nastala, jakoby se den v noc byl proměnil, jelikož i hvězdy pozorovány býti mohly. Diodorem opsaná událost nepochybně pokazuje na celistvé zatmění slunce; ahle, jmenovaný hvězdář Airy dle Hansen-ových tabeily vypočítal, že 310 roků před narozením Kr. Pána, a sice dne 15. aug. podlé našeho počítání, na moři stredozemském, jižně od města Syrakus, celistvé zatmění slunce nastati muselo, čím se zpráva Diodorova úplně potvrzuje. — Druhý příklad tento jest: Xenophon udává ve známém spisu svém „Anabasis“, že král perský města Larissy ani po delší přísné obleženosti nemohl dobytí, až prý napsledy „slunce svítiti přestalo“, tak že obyvatelé tím přestrašení brány své králi otevřeli. Dosáváde se ani rok ani den události této nevěděli; a však výše jmenovaný hvězdář vypočítal, že se dne 19 máje, 556 roků před Kr. P. celistvé zatmění právě v tom okolí udati muselo, kde město Larissa stálo. Třetí příklad: po všechně se udává, že Thalca z Miletu byl první, který zatmění slunce předzvěstoval; toto předpověděné zatmění udalo se dle dějepisce Herodota právě v čas kruté bitvy, kterouž obyvatelé Lidie a Medy svedli. Nejistou dobu a místo bitvy této vypátral Airy v ten smysl,

že se ona (dle nepochybné jistoty tobo zatmění) dne 28. máje 584 roku před Kr. P. udala, a sice v kraji, kterýž mezi městy: Sardea, Ikonium, Issus a Ankyra ležel. Dá se tedy očekávat, že nynější hvězdářství starověký dějepis, ve prospěch jistoty jeho, na mnoha místech promění.

3. S t á l i c e.

Když člověk za krásně letní nebo zimní noci v širém poli stojí aneb oknem ven se dívá, jaké nesčíslné množství nebeských světél, velkých a malých přívětivě a vesele se leskne, docela krásněji a jináče, než když se několik hodin po západu slunce s návrší dolů k velkému městu jde nebo jede, a ze všech domů a ze všech oken světla bleskotají, což také jest krásné. Oko se nemůže ani dosti vynadívati na tuto nebeské divadlo a ani neví, kterou hvězdu má napřed a nejdále pozorovati; a přichází to člověku, jako by mu každá hvězda pravila: „Podívej se na mne!“ Veliký počet jest těchto hvězd, které pouhým okem spatřujeme a je vidíme, jak jedny zapadají a jiné vždy nové a nové vycházejí, avšak mnohem větš, nesčíslný počet jest těch, které se nám teprv objevují, když oko své broušenými skly a dalekohledy ozbrojíme. Ku příkladu, zdalíž všickni neznáme mlíčnou cestu, která se jako široký kmitající se opasek po nebi vine? Ona se podobá věčné mlhové prouze, kterou slabá jasnost probleskuje. Skly hvězdářskými ale poz. rovaná, proměňuje se tato překrásná světlá mlha v nečíslné malé hvězdičky, tak jako když se oknem ven na kopec díváme, a jenom zelenou barvu vidíme, už ale skrze obyčejný dalekohled spatřujeme strom na stromu, list na listu, a je spočítati, necháváme pěkně býti. Ba jest k víře podobno, že kdyby hvězdář

na poslední nejvyšší hvězdu se vymrštiti mohl, která odtud se může ještě spatřiti, nebylby ještě u konce, nébrž nové záračné nebe, plné hvězd a mlíčných cest by se před jeho očima otevřelo, až do neskončené dálky. Tyto pak hvězdy že neproměňují svá místa, své postavení jedny k druhým hvězdám, jako druhé oběžnice čili planety, které okolo slunce obíhají a ku kterýmž také naše země patří, nébrž že se zdají na jednom a tomž místě státi, proto se nazývají stálicemi.

Stálice jsou tak daleko od nás vzdáleny, že není už nižádného prostředku, aby se jejich nesmírná vzdálenost vypočítala. Pozoruj: nejbližší stálice u nás jest bezpochyby Sirius čili Psí hvězda, kterou pan farář také zná. To se uzavírá z její velikosti a z jejího ku podivu krásného lesku, kterým se nad všechny ostatní hvězdy stkví. Proto ale předce musí nejméně 27.664krát dále od nás vzdálena býti nežli slunce; neboť kdyby k nám bliže byla, mohlo by se to věděti, a koule dělová v Psí hvězdě vystřelená musela by vo stejné čerstvosti přes 600.000 let dlouho letěti, než by na zem přišla. Ba mohlo by se ještě více říci, ale toto nechť postačuje, sic by tomu laskavý čtenář ani neuvěřil. Jak daleko tato Psí hvězda (Sirius) od země vzdálena jest, nápodobně tak asi daleko jest ona od slunce vzdálena. Neboť na několik milionů mil to tu ani neptijde. Avšak předce něco o této vzdálenosti hvězd budíž zde uvedeno. Seber všech pět dohromady a čti pozorně, abys tomu mohl trochu porozuměti. Jak už praveno, světlo ubíhá v jedné sekundě času v rovném průměrném počtu prostoru 42.000 mil dlouhou. Od lnny (měsíce), která něco přes 50.000 mil od země vzdálena jest, spatří ho oko pozemčanova asi v $\frac{1}{4}$ sekundách, od slunce (asi 21 milionů mil vzdáleného) v 8 minutách,

od Jupitera (Královoce čili Joviše, 133 milionů mil vzdáleného) v něco přes 52 minutách; od Uranusa (Neběžtana, 400 milionů mil vzdáleného) ve více než dvou hodinách; od Neptuna (Vodana, 625 milionů mil vzdáleného) v 4 — 5 hodinách; od nejjasnější stálice ve shvězdění Centauru (na 4 biliony mil od země vzdálené) v 3¹/₂ letech; dle Šruva od hvězdy Vega ve shvězdění Varita v 9¹/₂ letech; dle Hardinga a jiných od hvězd

1. velikosti *) asi ve	12 letech
2. " " " "	20 " "
3. " " " "	30 " "
4. " " " "	45 " "
5. " " " "	66 " "
6. " " " "	96 " "
7. " " " "	180 " "
12. " " " "	4000 " "

to jest: světlový paprsek, který hvězda dvanácté velikosti z

*) Hvězdy okem nezbrojeným viditelné, dělí se na 6 rozličných velikostí. Hvězdy sedmé velikosti jen velmi ostré oko vidí; slabší oko již nerozpozná hvězdy 6. velikosti, avšak i ostřejším zraku v čas světla měsíce od první čtvrti do úplňku zmiznou hvězdy 4. a 5. velikosti; hvězdy 1. a 2. velikosti jsou i při úplňku měsíce viditelné; hvězdy ale 3. velikosti dají se v jasné noci dobře rozzeznati. — Hvězd první velikosti máme v severní polokouli, i znamení zvlátníka (zodiakus) počítajíce, 10; hvězd druhé velikosti 37; hvězd třetí velikosti 135 a tak počet jejich v ostatních údiích vždy silnější zrůstá. Hvězdy první a druhé a některé i třetí velikosti mají svá vlastní jména; ostatní hvězdy třetí velikosti značí se řeckými literami; ostatní hvězdy viditelné znamenají se v každém souhvězdí číslicemi 1, 2, 3 atd. Ku pt : Souhvězdí Velké medvědice (Ursa major) má 73 hvězd, z nichžto jmenovitě 24 částka, která vozem sluje, má 6 hvězd druhé a 1 třetí velikosti; z ostatních 66 hvězd jsou ještě 3 třetí, 16 čtvrté a 47 paté a šesté velikosti. Na voji první hvězda sluje: Benetnás, druhá: Mizar, třetí: Aloth; spodní kolo u voje: Fachel, vrchní, jeato jest hvězda třetí velikosti, sluje Magnes; zadní vrchní kolo: Dubhe, a zadní spodní: Marek.

domnělé dálky 5000 bilionů mil k nám posílá, dojde po 4000 letech k zemi, a co se tam nyní v tomto okamžení děje, to bychom, kdžby možná bylo, po 4000 letech na zemi pozorovali. Dle hvězdárc Herschla potřebuje světlo od nejvzdálenějších hvězd čili od mlčných cest, které nejlepšími dalekohledy ještě spatrujeme, až k nám miliony let. Z toho pak následuje: Lunu nevidíme tak, jak nyní jest, nébrž jak před ³/₄ sekundy byla; Uranusa, jak asi před 2 hodinama, hvězdu v Centauru, jak před 3 lety, hvězdu 12. velikosti, jak ona před 4000 lety byla, a kdyby tato nyní vyhasla, tu bychom toho až po 4000 letech se dověděli, neboť mezi tím časem bychom potád ještě její časem k nám docházející spatrovali. Herschel, otec, jest toho mínění, že světlo skoro 2 miliony mil potřebuje, aby od nejvzdálenějších mlhových škrvn, kterých jeho 40stopový refraktor dostihl, k nám se dostalo. Mnohé tedy hvězdy už dávno zmizely, prv než se nám objevily, a mnohé byly jináče uspořádány. Pobléd na hvězdnatou oblohu uazuje nám předíněty v nestejném čase, a jakkoli by se blédé svitici mlhové škrvny aneb probleskující hvězdová skupení k nám bliže pomknouti a tisíce let zmenšiti chtělo, kteréž co míra vzdálenosti platí, vždy to zůstane dle známosti, kterou o čerstvosti světla máme, více než zdánlivé a než pouze ku pravdě podobné, že světlo vzdálených těles nebeských nejstarší ve smysly padající znamení o bytnosti hmoty podává.

Rozumní lidé chtějí ale také věřiti, kde v takovéto vzdálenosti od nás, v takovéto vzdálenosti od sebe tak nesčíslná krásná slunce (neboť stálice nejsou nic jiného, nežli to co naše slunce jest) paprskují, tu že musejí také oběžnico čili planety a tělesa zemská ku každému z nich přináležeti, které

od něho světlo a teplo a radost obdržují, jako naše oběžnice od našeho slunce, a že musejí na nich živé rozumné tvory bydlet, jako na naší zemi, kteréž se radují z nebeského světla a svému Stvořiteli se klaní a když snad v noci do skvělé oblohy se dívají, kdo ví, snad oni spatřují také naše slunce jako malou hvězdičku, naši pak zem nevidí, a nevědí nic o tom, že byla před několika lety vojna v Itálii, a že Francouzové s Angličany a Turky a Sardinčany dobyli města Sevastopolu, severně pak povnosti Sevastopolské dobyti nemohli. Oni nevidí krásu naší země, když jaro plné květů a letních ptáčků na všech stromích a křovích visí, a my nevidíme krásu jejich nebeského jara. — Věčný a všemohoucí Bůh ale, kterýž všechna tato světla rozžehal, a všechny ty sástupy těles všehomíra v rukou drží, vidí děťátko se usmívati na klíně matčině, a nevěstu plakati nad smrtí ženichovou, a on objímá zem i nebe, a všech nebes s láskou a s milováním.

Ale dejme tomu, a myslíme si, žeby tito obyvatelé nebeských těles mohli viděti a věděti, co se na naší zemi děje, představme si to v mysli, jakoby to skutečně bylo; tuž obyvatel měsíce by viděl to, co se na zemi stává, a majíc podobu a barvu světlem dále v známost dává, po $\frac{5}{4}$ sekundy; obyvatel slunce po 8 minutách, obyvatel Centaura by illuminaci od roku 1848 teprv roku 1851 spatřil, obyvatel hvězdy Vegy by ji teprv roku 1860, obyvatel hvězdy 12. velikosti teprv po 4000 letech zočil; teď vidí on tedy zem tak jak byla, když bylo Memfis zakládáno a Abraham na zemi obcova. Při nesmírně množství hvězd v nejrozdílnějších vzdálenostech vždy se nějaká hvězda nalezne, kteréž zem nyní tak vidí, jak ona v minulosti jednou bývala.

Mysleme si ale, Pána Boha pro-

storou neobsažitelného, se vševědoucím okem na každém místě všehomíra, tu v každém okamžení času vidí on všechno přítomné a minulé pojednou; minulé právě tak, jako by se to v tomto okamžení dilo. Tim povstává dle lidského způsobu patrné představení o vševědoucnosti Boží, kteráž s všudypřítomností souvisí. Čas i prostora splývají v jedno. Stupňováním lidské vlastnosti vidění byla zde vlastnost Boží smyslné pochopitelnou učiněna.

Každé okamžení dějepisné může ještě jednou smyslně pojmuto býti. Zapotřebí toliko na oné těleso všehomíra se vmysliti, na které právě světlo, nosič dějepisu, z onoho okamžení dochází. Vesmír jest nesmírně veliký! — Může se to také na city, myšlénky a podobné vnitřní děje rozšířiti. Také ony způsobují tělesná hnutí, kteréž se světlem nebo-li etherem, tenkým povětřím, etherem čili nadzduchem zvaným, aneb jinými prostředky dále sdílejí mohou. Takť nyní Karel IV. korunuje se v Římě, Otakar II slaví vítězství nad pohanskými Prusy, Metoděj světl u přítomnosti Svatopluka kostel sv. Petra a Pavla v Brně, Troja od řecků dobytá lehá popelem, Mojžiš vede Izraelity červeným mořem, Adam v ráji se prochází, a podobně. Prostora všehomíra obsahuje jako archiv všechny události. — Všechny skutky, zjevné i tajné, všechny city a úmysly žijí ve věčné skutečnosti napořád. — Mysleme si, že by obyvatel nějaké hvězdy 12. velikosti, s otevřenýma očima a upovědoměnou chápavostí v takové čerstvosti k zemi se přibližoval, že by v hodině k ní se dostal, tu by se veškerých dějin země, od času Abrahama až po tuto dobu, za jednu hodinu dožil. Tato jedna hodina byla by pro něj tak obsahu plná, jako doba 4000 let. Tato hodinu můžeme dle libosti dobromady stáhnouti, čímž se stane patrným, že

čas nemá na svrchovaného Boha ničného vztahu. Spolu se tím stává i to patrným, že před ním tisíc let jest jako jeden den, jako bdění noční.

Když se pak člověk na oblohu hvězdami posetou dívá a nesačelné množství hvězd i nesmírnou vzdálenost jejich na mysli si uvažuje, bývá mu okolo srdce, jako kdyby na božskou prozřetelnost se díval, a jakoby každá hvězda v nějakou připověď se proměňovala. Jedna jako by pravila: „Ty, Pane, na počátku založil jsi zemi, a dílo rukou tvých jsou nebesa“. Druhá jako by odpovídala: „Onat zhynou, ty pak zůstaneš, a všechna jako roucho zvetšejí a jako oděv změníš je, a změněna budou: ty pak tentýž jsi, a léta tvá nepřestanou“. Třetí dí: „Aj, Bůh veliký jest, převyšující umění naše. V rukou zakrývá světlo, a přikazuje mu, aby zase přišlo“. Čtvrtá: „Hospodin soudí národy, on zkouší srdce i ledví, před ním nelze člověku se skryti“. Pátá: „Jako jest rozličná jasnost hvězd, ježto hvězda od hvězdy se dělí jasností: podobně bude i vzkříšení z mrtvých“. Šestá: „V domě otce nebeského jsou přibytkové mnozí“. A všechny jako by jedním hlasem volali: „Svatý, svatý, svatý, Pán Bůh zástupů, plna jsou nebesa i země velebnosti a slávy tvé!“

4. Hasnutí hvězd na obloze*).

Častokrát z úst lidí šedivých, ty staré doby vychvalujících, uslyšíme podivná slova, že za naší doby už ani obloha není tak utěšná, jako někdy bývala, jelikož prý nemá tolik hvězd, jako někdy měla. Jako se pak v rozpravách lidu častěji tušení skutečných, jemu důkladněji nepovědomých událostí vyjádruje, tak i výše spomenutá stížnost v ji-

stém ohledu pravdivá jest, ačkoli i nehvězdářské oko zajisté žádný patrný důkaz toho udati nemůže. K objasnění věci budtež tu některé novější důkazy předloženy. Cis. francouzský minister vyučování podal tyto dni císaři Napoleonovi právě vyšlý 4tý svazek velikého nebevidu (mappy oblohy), který pod jménem „Atlas éclipse“ již 24 části oblohy v tolikeru mappách sdělil a tam do 30.000 jednotlivých hvězd, co do položení a jmena, znaku a nebo čísla jejich udal, kterážto práce, poče správou slovního hvězdáře Chacornaka postavěná, nedosáhla přesnosti svou spravedlivé podivení všech učených ubuzuje. Tento samopis (monografie) oblohy zvláště tím jest zajímavý, že jím dárněji, od mnohých v pochybnost brané učení o úplném vyhasnutí některých hvězd nebeských nepochybně dokázáno bylo a to sice příklady, do našich dnů sáhajícími. Od té zajisté doby, co se výše zpomínány nebevidy vydává, již více proměn na obloze pozorováno. Tak jmenovitě v nebeském znamení ryb od roku 1853 šestero hvězd zmizelo, tak že se nyní ani při nejčistší obloze nějakými nástroji pozorovati nemohou; podobně ve znamení kozorožce zmizely tři hvězdy; ve znamení býka ale ztratí a jedna hvězda opět světlo své, potom jakž se tam za delší dobu byla trula. Podivné toto hasnutí hvězd obzvláště pro toho bude zajímavé, kdo sobě v paměť uvede nesmírnou vzdálenost hvězd od sluneční naší soustavy, tak že světlo jejich (i při obromné rychlosti své, 40 000 mil pro každé okamžení čili sekundu) teprv po tisíce a tisíce letech k nám dochází, tak že tedy výše spomenuté, za našich dnů zmizelé hvězdy již před tisíci roky dopuštěním všemohoucnosti (kdo ví jakým způsobem) vyhasly a světlo jejich v nesmírném letu svém tak dlouho nám ještě svítilo, až ko-

* „Slovenské Noviny“ 1858 od 29. apríle, č. 46.

nečně svítiti přestalo. O příčinách zmiznutí toho ani jen domněni vysloviti nemůžeme; nebo jestliže každá hvězda slunci našemu podobna jest, mají hojný počet jiných, vůkol ní se točících těles nebeských: jaká náramná událost musela to býti, která celou takovou sluneční soustavu do tmy uvrhla?

5. O b ě ž n i c e.

Kdo v nějakém velkém hlavním městě aneb jemu na blízkou živou trávil, může věděti, co to jest osvětlení čili illuminace, a jak krásně to vypadá, když k počtu nějakého velikého pána po celém městě mnoho tisíc malých lamp a svíček současně se rozžehne a hoří. Oko se nemůže ani dost vynadívati, a všude spatřuje něco jiného a krásného. Všechna ale tato pozemská krása nedá se ani přirovnati k oné veliké nebeské illuminaci, kteráž v každé jasné noci ke cti velikého panovníka nad všehomírem s nesmírné výšky k nám dolů bleskotá.

Dlužno pak nám napřed věděti, že jest dvoji druh hvězd. Neboť jakkoli ony všechny, velké i malé, v nepořádku mezi sebou státi nám se zdají, zachováva předce větší díl z nich rok jak rok totéž postavení své jedna k druhé, rok jak rok vycházejí a zapadají v tomtéž pořádku po spolu a po sobě, nízadná se nepřibližuje k druhé, nízadná se ne vzdaluje od druhé. Každý z nás, kdo také jenom jedno souhvězdí zná, vůz, kuřátka nebo bůl Jakubovu, tento bude věděti. Jak tyto hvězdy za jeho mládí stály, tak stojí ony posud, a kde je v letě nebo v zimě v noci o 8 hodinách aneb o půlnoci najíti věděl, tamť je v tomtéž ročním počasí opět nalézá. A tyto hvězdy nazýváme stálicemi. S několika ale jinými, jež oběžnicemi čili planetami nazýváme, vypadá to jináče. Ty nezachovávají svého jed-
nostejného postavení k jiným hvě-

zdám. Když oběžnice, Jupiter nazvaná, dnes v noci mezi dvěma jistými hvězdama stojí, nestojí ona ode dneška za rok už více mezi těmito hvězdami, nébrž na jiném už místě. Vypadá to, jako by tyto hvězdy pro kratochvil okolo ostatních se procházely, jim dobrou noc aneb dobré jitro dávaly, a na čas a hodinu mnoho nedbaly. Avšak ony mají svůj pořádek tak dobře, jako ty ostatní, jenže jináči. Některé z nich zná laskavý čtenář z kalendáře, obzvláště ze stoletého. Upozorňujeme ale při této příležitosti laskavého čtenáře na to, aby si na rozum nešlapal, a nepřikládal tomu víry, když mu stoletý kalendář pověrečně vypisuje, a když po stoletém kalendáři také ostatní některé kalendářové papoučkují, jakoby tyto planety nějaké vladatství a panování nad naší zemí a nad povětřím okolo země a nad lidmi na zemi měly a vykonávaly*). Mají pak tyto oběžnice následující vlastnosti společně:

1. Ony jsou mezi všemi hvězdami naší zemí nejbližší, mnohem bližší nežli stálice.
2. Ony se pohybují ve velikých kruzích a v nestejně dlouhém čase okolo slunce, což ty ostatní hvězdy nečiní. A z této příčiny přejínají neustále své postavení na nebi.
3. Ony jsou od přirození temná tělesa nebeská. Obdrží světlo své tak jako naše země od slunce. Co my v noci na nich vidíme se svítiti, jest slunečný lesk, kterýž jako ze zrcadla k nám se odráží a odbleskuje, tak že ani v nejtemnější hvězdnaté noci od tohoto utěšeného světla docela o-

*) Upozorňujeme na pojednání o tom v „Moravanu“, kalendáři na rok 1854, pod názvem: „Nebeská znamení v kalendáři“ (str. 49 — 58) podané; a z toho obzvláště, co tam na st. 52 a 53 o tomto domnělém panování povědno.

puštěni nejame. Každá oběžnice jest velikánská koule, která se vždy a neustále otáčí. Ta ale polovice, která právě k slunci obrácená stojí, ta má světlo, druhá pak jest tmavá. Ony mají proto také den a noc.

4. Oběžnice nestojí vždy v stejné vzdálenosti a ve stejném směru k slunci. Protož mají ony, tak jako naše země, rozličné výroční počasí, ve svém způsobu, leto a zimu.

Z pravých oběžnic čili planet jest několik jich už dávno známo, totiž:

Merkur (Dobropán), jež nikdo z vás tak snadno nespatrił; Neboť on obíhá okolo slunce v tak malém kruhu, a stojí vždycky tak blízko něho, že ráno jenom brzo před sluncem vychází, a hned jak se den rozbřeskuje, bledne a hasne, aneb za soumraku večer brzo po slunce západu zachází, a protož není ho všudy viděti. Onť jest asi půl třetkrát blíže u slunce nežli my; a to obnáší předce, že jest osmi millionů mil od slunce vzdálen. Rok trvá na této oběžnici jenom 87 dní, 23 hodin a 16 minut; neboť v takovémto času obíhá jednou okolo slunce, a ukončuje svůj roční čas. Zato jest on ale také jenom jedna z malých oběžnic, a šestnáctkrát menší nežli naše země. Na něm jsou prý hory až na dva a půl míle výš.

Venus (Krasopán) čili Lada, jest druhá oběžnice, a tu známe všichni, ale pod jiným jménem, totiž jako večernici, aneb jako dennici. Neboť když ve svém běhu okolo slunce, kterýž 224 dní, 16 hodin 49 minut obnáší, z naší strany pozorována, před sluncem stojí, tu také o několik hodin spíše před sluncem vychází, a se nám pak co krásná hvězda „dennice“, ješto se také světloňem aneb jitřenkou nazývá, ukazuje. Když ale jiného času ve svém oběhu tak stojí,

že teprv po slunci vycházeți může, tu ji pro světlo denní a pro lesk sluneční viděti nemůžeme. Neviditelně jde ona po celý den za sluncem, jako dítě za svou maminkou, a teprv až slunce zašlo, když se na zemi brzo svičky rozžehají a na klekání se zvoní, objevuje se ona na obloze západní, a pak ji nazýváme večernici, aneb také večerní hvězdou, zvířetnici aneb i nedvědicí. Tato hvězda jest jedinka mezi všemi, která nejen z dálky nám lesk ukazuje, nébrž i také nějaké šero na zemi způsobuje a tudíž také stín dělá. To pochází od její blízkosti, kteráž někdy jenom asi šest millionů mil obnáší, ješto slunce samo 21 millionů od nás vzdáleno jest. Z toho může si také každý snadno vypočítati, že tato oběžnice 15 milionů mil od slunce jest vzdálena, a v takové dálce okolo slunce svou dráhu koná.

Také světlo večernice nebývá vždycky stejné. Někdy se třpytí v nejkrásnějším lesku, někdy opět bleději, a zdá se i menší býti. Hvězdáři však ale už dávno svými dalekohledy příčinu toho vypátrali. Venuše má totiž, že země pozorována, své přibývající a ubývající světlo, jako luna, a to jest velmi pochopitelné. Neboť ješto ona jest veliká koule, a proto jenom jedna polovice její od slunce osvětlována býti může, co zatím na druhé polovici noc a tma jako v pytlí jest, může se často státi, že se jenom půlka, ba ještě méně z její osvětlené strany k zemi obrátí.

Něco ale ještě paměti hodnějšího vypátrali hvězdáři pomocí nejsilnějších dalekohledů ve večernici. Onať totiž není tak jako naše země docela hladkou koulí, a má právě taktéž jako země své kopce a údolí, a ačkoli jest o něco menší nežli naše země (má totiž 1678 mil v průměru a země naše 1720 mil), má předce kopce, které nad nejvyšší kopce naší země čtver i pa-

teronásobně co do výšky předtí, jsou až na šest mil zvýši, jak to hvězdáři ze stínů jejich na vlas vy počítati vědí.

O toť musí podivuhodně vyra- žení býti, takovýmto dalekohledem v tmavé pozemské noci šest millionů mil daleko do osvětleného světa se dívati, uvážíme-li, jak mnoho vyra- žení už to způsobuje, když s kopce, na nějž jsme vylezli, jen do údolí se podívati můžeme, kteréž oči naše nikdy ještě nebyly spatřily! Ještě domácnější a líbeznější ale muselo by podívání do takoveto hvězdy býti, kdybychom také viděti mohli, co na jejich kopcích roste, jaký do- bytek, jaká zvíř se tam pase, jací lidé tento dobytek pasou, a co jinak dělají a provozují ve své jasné, po- větrné výšce.

Tu jest viděti lidskou zvědavost. Jak mnoho se toho ví, rádo by se ještě více vědělo.

Merkur a Venuše jsou dvě jediné známé oběžnice, které mezi sluncem a zemí stojí, kteráž jest třetí oběžnici našeho slunce. Dále za zemí krouží se delší už čas známé oběžnice:

Mars (Smrtonoš), kterýž okolo slunce dráhu svou v 1 roce 321 dnech a 17 minutách vykonává, ve vzdálenosti od slunce 32 millionů mil. Průměr jeho má 1006 mil.

Jupiter (Kralomoc), kterýž dráhu okolo slunce v 11 rocích 315, dnech ve vzdálenosti od slunce 108 millionů mil vykonává. Hmoty pak jeho převyšuje hmotu země 1474-krát. Průměr jeho obnáší 19.566 mil. Pamětihodné na něm jsou tři chmurné pasy, z kterýchž jeden už 200 let v témž položení trvá. Ze- krývají-li mu oblohu tak jako naše oblaka nám, tedy část jeho povrchu asi 100 000 čtverečných mil zvíci, už po 200 let má nebe zatažené a a pochmurné. Okolo něho obíhají čtyry luny čili družice.

Saturn (Hladolet) potřebuje k vykonání své dráhy okolo slunce 29 roků 166 dní, jeho pak vzdá- lenost od slunce obnáší 199 millionů mil, a průměr jeho tělesa má 17.263 mil. Okolo něho obíhá a jej na ce- stě okolo slunce doprovází 7 družic (lun, měsíců). Pamětihodný pak jest okolo něho dvojnásobný kruh, kte- rýž od něho na 5720 mil odstává, a 1100krát větší jest nežli měsíc.

Uranus (Nebešlan), kterýž dráhu svou okolo slunce v 84 le- tech, 8 dnech vykonává; tak dlouhý jest rok na této oběžnici. Hmoty její má 7564 mil v průměru. Okolo ní obíhá a ji doprovází 8 družic; byla pak teprv r. 1781 od hvězdáře Herschla vypátrána. Ačkoliv jest 400 millionů mil od slunce vzdá- lena, předco může slunce i také ji důstatečně zahřívati, poněvadž její obor vzduchový jest velmi hustý.

Vzduchový obor na Merkuru má jen $\frac{1}{8}$ té hutnosti, co obor naší země, a tím se nesmírně sluneční horko znamenitě mírní; neboť čím hustější vzduch oběžnici pokrývá, tím větší horko slunce na ní vyvi- nuje. Venuše má též jen na polo tak hustý vzduch jako země, Mars ale 2krát, Jupiter 27krát, Saturn 90krát a Uranus 361krát tak hustý.

Neptun (Vodopán) jest po- slední oběžnice v naší soustavě slune- ční. Při vypátrání této oběžnice jest ta okolnost velmi pamětihodna, že bylo od hvězdáře Leverriera v Paříži r. 1846 vypočítáno a vymě- feno, kde se musí poslední oběžni- ce naší sluneční soustavy nacházeti, a teprv za půl roku totiž 23. září 1847 ji také skutečně v tomtéž mí- stě na obloze vypátral hvězdár Gall v Berlíně.

V nynějším pak devatenáctém století bylo mnoho jiných menších oběžnic vypátráno, kteréž se pla- netoidy nazývají, a svou dráhu

mezi Marsem a Jupitrem okolo slunce | astreoidy, čili hvězdy 9 — 11 velikosti. Jsouť pak dle času jejich vykonávají. Skrze dalekohledy jest je pozorovati jako malé hvězdy | vypatření následující:

Jmeno.	Rok a den vy-pátrání.	Hvězdárce jme no jenž ji vy-pátral.	Čas oběhu okolo slunce.
1. Ceres (Živěna)	1. ledna 1801	Piazzi	4 roky 221 dnů.
2. Pallas (Mudřena)	28. března 1802	Olbers	4 " 226 "
3. Juno (Královna)	1. září 1804	Harding	4 " 131 "
4. Vesta (Čistěna)	29. března 1807	Olbers	3 " 230 "
5. Astrea (Hvězděna)	8. prosince 1845	Hencke	4 " 50 "
6. Hebe (Čištěna)	1. června 1848	"	3 " 284 "
7. Iris (Dužena)	13. srpna 1847	Hind	3 " 554 "
8. Flora (Květěna)	18. října 1847	Hind	3 " 98 "
9. Metis	25. dubna 1848	Graham	3 " 251 "
10. Hygica	12. " 1849	de Gasparis	5 " 217 "
11. Parthenope	11. května 1850	de Gasparis	3 " 292 "
12. Viktorie	13. září 1850	Hind	3 " 207 "
13. Egeria	2. listop. 1850	de Gasparis	4 " 49 "
14. Irene	19. května 1851	Hind	4 " 58 "
15. Eunomia	29. červenc. 1851	de Gasparis	4 " 113 "
16. Psyche	17. března 1852	de Gasparis	5 " 21 "
17. Thetis	17. dubna 1852	Luther	3 " 330 "
18. Melpomene	25. června 1852	Hind	3 " 147 "
19. Fortuna	22. srpna 1852	Hind	3 " 295 "
20. Massilia	19. září 1852	de Gasparis	3 " 264 "
21. Lutetia	15. listopad. 1852	Goldschmidt	3 " 291 "
22. Kalliope	16. " 1852	Hind	4 " 354 "
23. Thalia	15. prosince 1852	Hind	4 " 110 "
24. Themis	5. dubna 1853	de Gasparis	5 " 153 "
25. Phokäa	7. " 1853	Chacornac	2 " 363 "
26. Proserpina	6. května 1853	Luther	4 " 120 "
27. Euterpe	8. listop. 1853	Hind	3 " 263 "
28. Bellona	2. března 1754	Luther	4 " 240 "
29. Amfitrite	2. " 1854	Morth	4 " 23 "
30. Urania	22. červce 1854	Hind	3 " 203 "
31. Eufrosyne	2. září 1854	Ferguson	5 " 147 "
32. Pomona	26. října 1855	Goldschmidt	čas oběhu jest posud neznámý.
33. Polyhymnia	29. " 1855	Chacornac	
34. Circe	6. dubna 1855	Chacornac	
35. Leukothea	19. " 1855	Luther	
36. Atalanta	5. října 1855	Goldschmidt	
37. Fides	5. " 1855	Luther	
38. Leda	12. ledna 1856	Chacornac	
39. Laetitia	8. února 1856	Chacornac	
40. Harmonia	31. března 1856	Goldschmidt v Paříži	
41. Dafne	22. května 1856	Goldschmidt	
42. Isis	23. " 1856	Pogson v Oxfordě	

Jmeno	Rok a den vy-pátrání	Hvězdáré jme-no, jenž ji vy-pátral
43. Ariadne	15. dubna	1857 Pogson
44. Nysa	27. května	1857 Goldschmidt
45. Eugenia	26. června	1857 Goldschmidt
46. Hestia	16. srpna	1857 Pogson v Oxfordě
47. Aglaja	15. září	1857 Luther v Düsseldorfu
48. Doris	19. „	1857 Goldschmidt
49. Pales	25. „	1857 Goldschmidt
50. Virginia	19. října	1857 Luther
51. Nemausa	24. ledna	1854 Laurent v Nimes-u městě
52. Europa	4. února	1858 Goldschmidt v Paříži
53. Kalipso	4. dubna	1858 Dr. R. Luther
54. Kasandra	4. „	1858 Goldschmidt

Od té doby bylo jich opět přes dvacet objeveno, ano r. 1861 za 5 měsíců bylo jich 7 objeveno, tak že se jich 69 počítalo.

Čas oběhu 32té této malé oběžnice čili planetidy jakož i následujících není posud počításky vypátrán; 45tá od malice a spolu hvězdáré francouzského Goldschmidta vypátrána k uctě francouzské císařovny nazvána jest Eugenia, při kteréžto příležitosti byl Goldschmidt králem rytířským řádu čestné legie poutěn.

Jsouť pak také ještě jiné oběžnice a hvězdy pohyblivé, nežli ty co qbihají okolo našeho slunce, a jiná také tělesa dosti hmotná, kteráž ale nesvítlí a nám neviditelná jsou. Pouhým vypočtením viditelných hvězd byly už také, zvláště v nejnovějším čase, objeveny hvězdy neviditelné. — Takť seznal Pařížský hvězdár Leverrier z obzvláštního pohybování oběžnice Urana, že nad ním ještě nějaká jiná státi musí, a určil, kde asi by se nacházeti musela; po půl roku byla také první s hvězdárny Berlinské vypátrána a Neptunem nazvána. Avšak z pohybování viditelných hvězd uzavíralo se už také na neviditelné, kterýchž nikdy spatřiti nelze. Bessel v Královci dokázal, že musí jakési nám neviditelné temné těleso býti, okolo něhož Sirius hvězda v 50

letech a asi 35 dnech oběh koná; těleso, jehož hmota tak velká jako $\frac{3}{5}$ hmoty slunce býti a vzdálené na $2\frac{1}{2}$ sekundy od Siria státi musí. Okolo podobného pro nás neviditelného tělesa v prostřed stojícího, kteréž také asi $2\frac{1}{2}$ sekundy vzdálené stojí, pohybuje se hvězda Procyon asi v 55 letech, hvězda Spika ve shvězdění Panny vykonává asi v 44 letech oběh o těleso našim očim skryté, kteréž od ní jen $\frac{9}{10}$ sekund vzdáleno jest. Ještě o krok dále do neočekávaně nové vědomosti o obloze nebeské uvedl nás kapitán Jakob v Madrasu (městě ve Východní Indii), že krásná hvězda v Centaura ze dvou hvězd pozůstává, z nichž ta menší asi v 80 letech okolo té větší obíhá, to se vědělo. Obě představují se oku skrze dalekohled jako samy svítící slunce, a předce jest ta menší, jak kapitán Jakob dokázal, jenom lunou, která planetnímu tělesu, nám neviditelnému, přidružena jest a s ním co s oběžnicí pospolu dráhu okolo svého slunce, uprostřed stojícího, vykonává. Neviditelná (tmavá) země tam má tedy menší slunce u sebe, které asi v 10ti našich letech menší dráhu okolo své planety čili oběžnice, a

v 79 letech větší dráhu okolo většího slunce vykonává. Také hvězdář Mädler nalezl ze svých pozorování krásného dvouhvězdí v bližencích, že podivná pohybování těchto dvou hvězd jerom tak se vysvětliti dají, když se přijme, že jiná třetí nám neviditelná hvězda se tam nachází, okolo níž ony obíhají.

Laskavý čtenář z toho může pozorovati, jaké divy božské všemohoucnosti tam na hoře nad námi jsou, a že k tomu ani jeho zrak, ani jeho rozum nevystačí, aby je vyzpytoval.

6. Vlasatice.

O vlasaticech čili kometách dalo by se mnoho říci, proto že se o nich mnoho neví. Avšak nechce se mně tím zabývat, abych lidem něco pověsil, na příklad nějakého bulika, a protože toto vypravování o vlasaticech jenom zkrátka odbudu, několi vlasatic hezká trocha jest. Počet jejich, jak se o tom ve spisech dějepisců zmínka děje, asi na 500 vystupuje. Teď, kde hvězdáři s velkou pozorností na oblohu ku prospěchu vědy se koukají, a vlasatice jenom dalekohledy spozorovatelné jim neujdou, mohou se průměrně na rok více než dvě vlasatice čítati. Roku 1857 bylo šest vlasatic ovšem že jen od hvězdářů dalekohledy na obloze spozorováno. Takováto vlasatá hvězda jest vždycky velmi památným ukazem, když ona tak z nenadání, bez opovědění a bez obelání na obloze se objeví a stojí, a ani necekne, zvláště taková, jako roku 1680, ježto čtyrykrát větší byla nežli večernice, aneb jako r. 1811, dále r. 146 před Christovým narozením, která tuším nad slunce větší býti se zdála, aneb r. 1769, jejíž ohon přes čtvrtou část oblohy přcsahoval, aneb když se dvě najednou objeví, což se už také

stalo. Tehdáž se to vždy tak podobá, jako by milý Pán Bůh k hvězdáři řekl: „Myslíš, že jsi už hotov, a že hvězdy nebes všechny znáš? Ai, zde jest také ještě jedna, kterou posud nikdy neviděl, a teď také nebudeš ani věděti, co s ní máš započítí. Jiní pak lidé se také zvědavé a s podivením na takové podivné těleso dívají, a maminka je dítěti ukazuje řkouc: „Hlehle, jak podivná jest všemohoucnost Boží!“

Vlasatice mají s oběžnicemi mnoho podobného, a nápodobně obíhají okolo slunce, avšak předce podobou i během jsou od oběžnic velmi rozdílné. Světlo jejich jest nejvíce bledé, jako světlo oběžnic, avšak ho nemají od slunce jako oběžnice, nebřž své vlastní. Ony se jen zřídka kdy zrakům našim objevují, totiž jen tehdáž, když na svých okolo slunce obvejšitě konaných dráhách z nesmírné hloubky nebes k slunci bliže přicházejí a tím spolu i v blízkost naši země vcházejí. Při tom jest pohybování jejich tím rychlejší, čím bliže ke slunci se dostávají. Těleso jejich jest kulaté, avšak nikoli tak hutné jako naši země aneb jiných oběžnic. Dle pozorování mnohých hvězdářů jsou 1. vlasatice bezve všeho jádra, 2. vlasatice, jejichž jádro jest mlhovité a snad i průhledné, jakož na příklad skrze vlasatici roku 1811 dne 18. září prý dvě obyčejné hvězdy viděti bylo, tak též Herschel uprostřed vlasatic bez jádra se objevivši r. 1795 hvězdu 6. velikosti spozoroval, a Struve rozeznal dne 28. listopadu 1828 v prostředním dílu vlasatic, kteréž v krátkém času dráhu svou vykonává, patrně hvězdu 11. velikosti, a 3. vlasatice, kteréž jaaněji svítí, než oběžnice a jejichž jádro jest bezpochyby hutné, tuhé a neprohledné. Jsou pak tělesa vlasatic velikým oborem mlhovým obklopena, který se často jako dlouhá

křtice aneb ohon na nebi prodlužuje, od čehož i jméno vlasatice obdržely, aneb dle latinského slova coma — vlas — kometa nazvány jsou. Ohony tyto jsou z látky velmi řídké, mlhovité, tak že světlo jiných hvězd za nimi na obloze jsoucích, je proráží, a ony se v tomto ohledu připodobní mohou k nebeskému pávu, kterýž místo barevných ok hvězdy na perách ocasu má. Ohon tento nespočívá s vlasatice v jedno, nýbrž vypadá raději jako vlající rouška za hlavou se táhnoucí; z toho pak, že po stranách a krajích jest světlejší, u prostřed bledší, řidší, soudí se, že tyto ohony mají podobu dutého křtice. Ohony tyto nabývají někdy veliké délky, tak na příklad ohon vlasatice od r. 1680, jenž jako ohnutá turecká šavle vypadal, byl přes 41 milionů mil dlouhý, ohon vlasatice od r. 1769 přes 16 milionů mil, a mnohonásobně ohony vlasatice od r. 1749 měly na 3 miliony mil a ohon vlasatice od r. 1811 měl v záti na půl milionů mil délky.

Co se času týká, v kterém vlasatice svou dráhu okolo slunce vykonávají, ten jest velmi nestejný, jakož i délka jejich drah nestejná jest. Některé vykonají tuto dráhu, když se totiž opět do blízkosti slunce vrací, třebaš prý v 1000 letech, jiné v 500, jiné ve 300, jiné v 75 letech, jiné ještě v kratším čase, jako na příklad jedna v $6\frac{3}{4}$, jiná a $5\frac{1}{4}$, a jedna do konce jen v $3\frac{1}{2}$ roku. Jsou to ovšem také vlasatice, jež pouze ozbrojeným okem pozorovati lze. Ze všech pak známých vlasatic nejvíce k nám pozemčanům se přiblížila ta od r. 1770, totiž až na 368 poloměru země čili přes 360 tisíc mil. Průměrná vzdálenost luny od země obnáší 50.000 mil. Vlasatice tedy od r. 1770 byla v největší k nám blízkosti ještě čestkrát dále od nás vzdálena nežli měsíc. Vlasatice, které se k nám nejvíce při-

blížily, ačkoli předce dosti vzdáleny byly od dráhy, kterou naše země okolo slunce obíhá, jsou následující:

vlasatice	nejmenší vzdálenost od dráhy země	míl
od r. 1680	112 poloměru čili	96,320
" " 1684	215 " "	184,900
" " 1805	260 " "	223,600
" " 1742	330 " "	283,800
" " 1770	346 " "	297,560

Když se vlasatice nejvíce k slunci sblíží, tu procházejí naší soustavou sluneční, a přicházejí do vnitř drah oběžnic, a často probíhají i mezi merkurem a sluncem. Nebylo by tedy nemožné, že by vlasatice s naší zemí někdy setkali se mohla, avšak toto setkání v neuvěřitelné prostote nebeské, v jaké se nebeská tělesa pohybují, jest velmi pravdě nepochopitelné. Při vlasatice v průměru čtvrtu část průměru naší země mající, což by se téměř za největší objem jádra vlasatic vzíti mohlo, bylo by, dle vypočítání mezi 281 miliony pádů sotva jednou možná, aby se obě tyto tělesa setkala. A jaký by byl napotom toho následek pro naši zem? Takový, jaký jest následek pro vozy na železných drahách, když prudce jedou a komár v letu do nich vrazí. V nehorším pádu by to pro naši zem vypadalo, jako když velká mlha na ní povstane, aneb když déšť liti začne, aneb když bouřka se strhne a nějaký povětrný kámen z povětří na zem spadne. Z toho patrně tedy, že veliký strach a obávání v ohledu tomto jest bezdůvodný.

Ale vlasatice znamenají vědecky nějaké neštěstí. — Ano, kdykoli se nějaká vlasatice objevila, bylo pozorovati, že do dne do roka nějaký potentat umřel, že byla někde vojna, že se stáhlo zemětřesení, že velká města vyhořela, že panovala nakažlivá nemoc mezi lidmi nebo dobytčím, aneb mezi bylinami, že přišla hejna kobylek, že cukr nebo škrob přidražil, aneb že byl buď suchý

aneb mokrý rok, že mnoho krupobití neb sněhu padne, že řeky vystoupily a povodně způsobily, aneb že se předce něco stalo, z čehož nikdo radost mít nemohl. Tomu ale n má se tak rozumět, jako by to ta vlasatice byla způsobila a téhož neštěstí příčinou byla, aneb že by se byla proto objevila, aby to jako nějaký počtovský oznamila. Kdo chce z vlasatic neštěstí na zemi předpovídati, vede se mu tak, jako oné paní v Paříži, kteráž bydlíc v ulici Saint Honoré, kdykoli k oknu přistoupila, vždycky kočáry okolo jezdit viděla, a konečně se domnívala, že ona jest jedinou příčinou tohoto jezdení, jí k vůli že se to stává. — Vlasatice o nás a o všech nehodách, které nás potkávají, nic neví. Ona přichází, když její hodina vyprší. Na jiných obznicích může se tak dobře vidět, jako na naší zemi. My pak zde dole, v tomto slzavém údolí, s našimi stratmi a slastmi, žalostmi a radostmi, s našimi srdci, plnými strachu a naděje, s našimi rozkošnými zabradami a truchlivými hřbitovy, my jsme v ruce Boží. Avšak na naší daleké zeměkouli stává se někde, před mořem nebo za mořem, každický rok jistotně nějaké velké neštěstí, tak že ti, jižto z vlasatic zlé pohromy prorokují, vždycky vyhráno mají, ať si ona přijde, kdykoli chce. Právě tak, jako kdyby nějaký chytrák v některé veliké vesnici (třebas by to ani česká vesnice nebyla, kteréž pro svou velikost u Němců do přísloví vešly), aneb v některém městyji, v novoroční noci na věži stál, na hvězdy se díval a pravil: „Já vidím podivné věci tam na hoře, tento rok umře někdo ve vesnici.“

Když tedy krásná vlasatice na obloze zrakům našim se objeví, a z nesmírné dálky vždy krásnější a jasněji přichází a čím blíží nás, vždy přívětivější a veselejší se stá-

vá; a pak na obloze každou noc jako posvátné večerní požehnání vypadá a se téměř knězi po kostele jdoucimu a svěcenou vodou kropícímu podobá, aneb nějakému vznešenému dobrému příteli země, kterýž s toužebností k ní pohlíží; a když takováto vlasatice napotom se od nás opět vzdaluje, denně třebas o 300.000 aneb i o 500.000 a více mil, a vždy víc a více bledne, a zasmušilejší se stává, jakoby to jí k srdci šlo, že se opět vzdálí a se s námi třebas na několik set let loučiti musí: poznávej v tom všemohoucnost Boží a obdivuj se moudrosti Boží, i klaň se Tomu, kterýž to všechno stvořil a řídí a spravuje. Nedbej tedy na toho, kdoby z objevení vlasatic zlých věci předpovídáním strachu tobě naháněti chtěl, a usměj se tomu, jenžby očekával, že mu za příčinou vlasatic bude slivovice s nebe přeti.

Závěrečně připomínáme vlasatici od r. 1858. Prvně byla pozorována, že se k slunci na své dráze blíží, od hvězdáře Donatiho ve Florenci v Itálii, a proto také po něm nazvána jest kometou Donatiho. S počátku okolo 12. septembru jen bystrému oku po západu slunce viditelná objevila se povlovně v úplné skvělosti světla svého dne 28. septembru, a dne 1. oktobru o 2 hodinách po půlnoci byla ve svém přisluní (perihelium), tehdyž byla 12 milionů mil od slunce a 15 milionů mil od země naší vzdálena. Od toho pak dne obrátila se vlasatice ta v běhu svém k jihu, a přibližovala se ještě více k zemi naší a tím i co do světla svého zrůstala. Dne 2. oktobru prutahoval se velikánský ocas komety, která se ke hvězdě první velikosti, Arkturu, přibližovala, až po hvězdu Benetráse (hvězdu na konci voje velkého vozu). Opravdovou délku ocasu toho udávala Videnská c. k. hvězdárna v míře 20 stupňů, později až 30 stup.

míry nebeské čili na 10 milionů mil zeměpisných; ze zdánlivého ale průměru jádra čili hlavy komety dal se skutečný průměr tělesa 1.300 mil vypočítati. Jádro komety nebylo zřetelně obraženo, a čím více se upuštěvalo zvětšovacíh nástrojů, tím více se ztrácela jasnost obrázů. Světlo jádra bylo na straně, kam se kometa pohybovala jasnější, což jest patrným svědectvím, že útlá látka komety odporem aetheru, po nehmotné obloze rozplynuté, něco ztlačena i více světla vydává. Ocas neustával se od 2. októbru sice patrně delší, ovšem ale vždy jasnější. Dne 5. októbru stála velmi blízko pod hvězdou Arkturem, což velmi zajímavý úkaz na obloze poskytl, an bylo viděti Arktura za hlavou čili jádrem komety. Dne 9. októbru dosáhla největší míry světla svého, týž den byla od naší země 11 milionů mil vzdálena, tedy něco přes polovici té vzdálenosti, jako jest slunce od země naší vzdáleno, a 220krát tak daleko, jako jest měsíc od země naší vzdálen. Že se nové světlo měsíce už dne 7. októbru nastalo, činilo po 9. októbru pozorování vlasatice přítrž, kteráž rychlým během k jihu se obrátivši v několika dnech na to dne 20. októbru docela na jihozápadní obloze zmizela. Dne 14. novemburu dotkla se i té plochy, v které dráha země naší leží, na kterémž ale místě země naše už dne 7. septemburu byla. Z porovnání dráhy této komety okolo slunce uznávali někteří hvězdáři, že jest ona tatáž kometa, která se za času Alexandra Velkého ukázala, tak že by tedy v oběhu svém vůkol slunce 2102 roky potřebovala. Za panování tedy Karla Velkého byla by ve svém odsunutí (aphelium) bývala, t. j. nejvíc na své dráze od slunce vzdálena (asi 6.800 milionů mil). Ve svém při sluní uletěla kometa za hodinu 27.000 mil. Slavný hvězdář Cha-

cornac v Paříži pozoroval dne 26. septemburu v nástroji optickém („Aragovým polariskopem“ zvaném) patrně zabavení světla komety, což jest nepochybným důvodem, že tato kometa nemá světla vlastního, ale že svítí jenom světlem od slunce odraženým, jako měsíc; co by pak i o všech kometách platilo.

Podzimek a zvlášť měsíc októbru roku 1858 byl teplý. 1. novemburu ale začalo mrznouti a 4. ukázal se sníh. Zima dosáhla v Brně 10 stupňů pod nulou, na českém pak Rudohoří a po Německu v okolí města Jeny dne 23. novemburu až — 21 stupňů Reaum. Mrzlo po celý měsíc, decembr byl teplý.

Ostatně podotknouti slušno, že tato kometa byla téhož roku (1858) už patá, která se v tomž roce byla objevila; a ku konci septemburu byly spolu nadzmiňnou kometou Donatiho také ještě dvě komety na obloze, avšak jen oku ozbrojenému viditelné; obě patřily k občasným kometám, byvše už vícekrát při svém návratu pozorovány. Jedna byla kometa Enkeho, k účtů hvězdáři Enke-a tak pojmenována, kterýž vypočítal a prohlásil, že se ona po 3 letech a 109 dnech vždy spátkem navrací; druhá byla též podobně občasná kometa, hvězdářem Faye-em roku 1843 objevená a účtům podrobená, kteráž k oběhu okolo slunce 7 roků a 163 dní potřebuje. — Před tím se posledníkrát roku 1851 byla objevila.

7. Padavé hvězdy.

Jak známo, říká se, že se hvězda očistila, a že výkal hvězd padá na zem, avšak hvězdy neberou pro počistovací a také výkalu neposílají na zem, na meze a louky a na pole, k tomu mají tuším trochu daleko; neboť jsou mnoho milionů mil od naší země vzdáleny. Ty pak látky, které se v letní dobu někdy na poli a obzvlášť včasné

ráno na lukách ve větších neb menších kouskách nalézají a se huspenině podobají, a které obecný lid za výkal čili očištění hvězd považuje, ty nejsou nic jiného, leč nečistota, kterou tak zvaný slimák ryšavý (*lymax rufus*) z těla svého vydává. Také se říkává, že hvězda padá, když v povětří je t viděti, hvězdivý blesk letěti; avšak hvězdy jsou od ruky Všemohoucího dobře na obloze upevněny, a zachovávají pravidelně běh svůj, a na minutu; neboť stojí pod ostrou dohledkou. Nač ale zapotřebí rozumnému čtenáři takového něco ještě dlouho povídati? Jakýsi však voják na stráži nemusel rozvažování o všemíru nikdy čísti ani v kalendáři ani kde jinde. Zhůru dolů, a dolů zhůru sem tam chodě, dělal sobě v mysli addici, počítaje povzбудitelné rány a štuchole, které při rozličných příhodných příležitostech už obdržel a si podržel, brzo zas, aby nebyl pořád v jednom, pozoroval střídavě sousední domy a makovice na nich, a věže v lesku luny, kteráž právě v poslední čtvrti byla, a mezi jiným zabloudil očima svýma na hvězdárnu, na níž hvězdáři se zdržují a pozor dávají, co se v noci na nebi děje, aby to věděli. Na jednou vystrčil jeden z hvězdářů dalekohled (perspektiv) a díval se po jedné hvězdičce. Voják si myslil: „Co pak ten tam na nahoře chce se svou foukačkou?“ Neboť měl dalekohled za foukačku, skrze kterou chlapi buď hřebík se střapečkem na hlavičce aneb pouze jen hliněné kuličky vysukují a tak střílí. Když se na něj po nějakou chvíli nepohnutě byl díval, pomyslil si, „ten ale měří dlouho.“ Konečně padala hvězdička, jak se tomu obyčejně říká. Tu pojalo vojáka podivení a žasnutí. „Na mou kuši,“ pravil polohlasitě, „ten to zná!“ On totiž myslil, že hvězdář na jednu hvězdičku mířil a ji s nebe sestřelil,

tak jako se vrabec se střechy sestřelil. „Ta dostala svůj díl,“ pravil, „ta už nepřijde více.“ Usmívá se laskavý čtenář tomuto vojáku, ale viděti to mu po očích, že by předce rád také věděl, co to jest s tím tak zvaným padáním hvězd?

Na některé částce jasné oblohy ukáže se drobounké, většín nebo menší hvězdě podobné světlo, které po několik okamžení velmi prudce po obloze letí a napotom opět tak rychle hasne, jak rychle se ukázalo. Někdy pozůstane za hvězdou šlépěje letu jejího, která ještě po zhasnutí původního světla několik okamžení, a víc a více blednouc, trvá, až i tato světlá dráha pomalu vyhasne. Obyčejně bývá toto letící světlo samo jediné, avšak se někdy pozoruje, jakoby v letu drobné jiskřičky ze sebe vydávalo, někdy pak se jenom pti vyhasnutí hlavního světla okamžitě, na vše strany praskající jiskry zjevují. Ukaz tento innohem patrněji padá v oči, jestliže v podobě většín ohnivě koule na obloze vystupuje. Výbuch ohnivě koule stává se obyčejně z úplně jasné oblohy; někdy se ale před výbuchem ukáže jakýsi obláček, jenžto se rychle sejme (zažehne) a pak prudce, jako ohnivá vždy víc a více zrůstající a jiskry vyhadující koule po obloze letí, až naposledy u prostřed více, méně silného, nějakému vystřelení podobného hluku zhasne. Ohnivá takováto koule zanechává vždycky světlou šlépěji po sobě, z které někdy i dým vystupuje, což slouží za důkaz, že shoření koule už v povětří (v atmosféře) země naší se státi muselo, poněvadž hychom jinače ani hrozný hluk a třesk, kterýž vyhasnutí těchto koulí sprovází, uslyšeti nemohli. Nejnovější, pro svou velikost, náramné světlo a ohromný hluk památný úkaz takového ohnivě koule udál se v noci dne 18. února 1857, asi o třetí hodině ráno, byv po celé

Moravě (zvláště ale v okolí Olomouce) jakož i v Čechách dle udání Pražských novin, a také po jiných západních částkách říše rakouské k nemalému přestrašení nočních pocestných pozorováním, jejichž oči přenáramným světlem úkazu bolestně byly dotknuty. Rychlost takovýchto ohnivých koulí dosahuje 4 a až i 6 mil zeměpisných za jednu sekundu, a tudíž převyšuje rychlost země naší v běhu jejím okolo slunce; neboť ta jenom $4\frac{1}{10}$ mile za sekundu přeletí. Po vyhasnutí pak takovéto ohnivé koule, obzvláště když v letu povětrí země naší zasáhla a při silném zahřmění se rozpukla, padají v nesmírně prudkém letu pevně, ještě rozpálené a vřelé látky dolů na zem. Tyto látky jsou nám známé pod jmenem povětrných kamenů a padává jich obyčejně na větší nebo menší pluchu tohotéž místa více pojednou, což jest patrným důkazem toho, že se ohnivé koule při svém vystřelení, na více kusů rozpadla; a však se někdy i stává, že sám jediný povětrný kámen dolů spadne. Třichto povětrných kamenů padá někdy více co kamenný déšť, zde pak budíž toliko doloženo, že ony nejsou ani kusy z nějaké pozemské sopky vyhozené latky, aniž úlomky z měsíce na zem spadlé, což obojí jest věc nemožná; nébrž ony jsou zvláštní kosmická tělesa čili tělesa všehemíra, a že objevování jejich dalo příčinu k domněnce, žeby to hvězdy padaly aneb se očistovaly.

Známy tento úkaz čisté, jasné oblohy, to tak zvané padání čili očistování hvězd, po celý rok aice pozorován býti může; avšak jsou dvě částky roku, kdež se tyto úkazy tak hojně na obloze objevují, že i pozornost obyčejných zraků lidových na se obracejí. Jsou pak to tyto dvě památné doby: první dne 11., 12. a 13. srpna, druhá pak dne 12., 13. a 14. listopadu. Bě-

hem těchto zde udaných nocí mohou se tisíce „padajících hvězd“ pozorovati; a co jest nejpamátnějšího, že všechny tyto světlé úkazy vycházejí z též částky oblohy a takéžka ze společného pramene, a tentýž směr letu svého zachovávají. Slovutný skoumatel přírody Alexander Humbold byl první, kterýž na podivný úkaz tento veřejně už ku konci minulého století upozornil, popsav obšírně památný „hvězdopád“, kterýž byl v čas americké cesty své se soudruhem Bonplandem, a sice na pobřeží mexikánském dne 12. listopadu 1799 pozoroval. Od té doby počali také jiní hvězdáři k této věci pozorné zraky své obracet i čím dále tím více zajímavosti v ní našli, zvláště proto, že se vlivem úkazu toho i některé výroční proměny povětrnosti nejen pohodlně, ale i velmi pravděpodobně vysvětliti dají.

Co se vysvětlení úkazu památných těchto hvězdopadů v měsíci srpnu a listopadu dotýče, všickni hvězdáři je za tak zvaná kosmická (při stvoření země povstalá) tělesa uznávají, to jest tělesa nebeská, planetám co do původu svého podobná, kteráž se spojují s nimi okolo slunce ve zvláštní sobě vyměřené dráze pohybují. Sám Alex. Humbold je velmi významně nazval „triskami sluneční soustavy.“ Takovéto těleso, jak mi se v letu svém do vzduchoboru (do povětrí) země naší dostane, pro náramnou rychlost pohybování v něm se rozpálí, tak že světlo a jiskry vydává; někdy pak působením země konečně přitáhnuto bývá a při hrozném rachotu (z násilně proraženého povětrí povstalém) co tak zvaný aerolith čili povětrný kámen s oblohy dolů spadá. — Ve dvou pak dobách roku výše spomenutých naše země na dráze své okolo slunce právě přes to místo přechází, kdež i proud těchto těles dráhu země překřizuje, tak že se

tehdy neobyčejná hojnost jejich uká-
zati musí. — O půl roku později
putuje země na protější straně dráhy
své, kdež opět do těchto těles avšak
v denní dobu přichází, tak že se
tehdy domnělé „padající hvězdy“
pozorovati nemohou; ovšem ale jiným
patrným způsobem přítomnost
svou dosvědčují. Po půl roce, totiž
od 12., 13. a 14. listopadu následují
dnové 12., 13. a 14. máje, zlopo-
věstné v zadržnictví pro mrazy a
zimy, kteráž v onu dobu (na den
sv. Pankráče, Serváce a Bonifáce)

obyčejně nastupuje. Mimofádně toto
schladnutí povětrí pochází z těchže
přehojných, v onu dobu mezi slun-
cem a zemí pčelutujících těles, kte-
réž přirozeným způsobem i světlu
slunečnímu překážky kladou, aby
tak jako jindy působiti nemohlo.
Prvnímu pak „hvězdopadu“ dne
12., 13. a 14. srpna zodpovídají
dnové 12., 13. a 14. února. I ten-
krát se, jak známo, obyčejně po-
slední ostrá zima roku dostavuje,
aby potom sv. Matěji „ledy láma-
jícím“ ustoupila.

D r o b n ů s t k y.

Zub za zub.

V jednom Videnském předměstí
stala se následující událost. Jednomu
tkadleckému tovaryšovi prodal jakýsi
Žid pipku (fajku) z domnělé mořské
pěny (tajtiku) za 12 zl. stf., kteráž
ale v skutku jen asi dva zlaté stála.
Nás tkadlec „nenosil sečku pod klo-
boukem“ a vymyslel výborný způsob,
svoje peníze cestou prodaje dostati
zpátkem. Zašil totiž do starých no-
havic šest půl-krejcarníků a pak čekal
na Žida, který, co podomovný ob-
chodník častěji dům navštěvoval. Když
ho dostihnul, zavolá Žida do světnice
a zřčne mu v omrzlosti vyprávěti, že
měl nemocného bratra ve špitále, který
tam i skutečně zemřel, a že mu nic,
kromě starých nohavic neporučil. To
že ho tím více bolí, poněvadž ví, že
zemřelý měl 6 dukátů, o kterých
neví, že kam se poděly. Nato podal
nohavice Židovi k ohlédnutí. Zkouše-
ná židova ruka hnedky namaká cosi
zašitého v nohavicech. Jednání se
počne; majitel nohavic žádá 10 zl.
stf. a vysokou cenu vymlouvá tím,
že to jest „památka po milém bratru.“
Žid slihuje nejprve 3, potom 5, dále
7, a naposledy 12 zl. stf. za noha-
vice, které vlastně ani 2 zl. stf. ne-
stály, na kteréžto ceně naposledy
tovaryš přestal, a tak se rozešli.

Toby ale bez pochyby, mnohý čenář
rád byl viděl, jak asi tvář židova
vyhlížela, když doma nohavice roz-
páral a místo toužebně očekávaných
6 dukátů tolik půl-krejcarníků našel.

Zdaliž tomu v skutku tak jest.

Karel II., král anglický, před-
ložil jednou kr. vědecké společ-
nosti v Londýně tu otázku: proč
mrtvá ryba více váží, nežli živá?
O nedlouho vyšel celý počet dlou-
hých pojednávání, z částky od úďů
samé jednoty, z částky od jiných
učených, kteříž se vynasazovali
příčinu podivného úkazu tohoto ná-
ležitě objasniti. Naposledy přece,
když se opět jedno zdlouhavé vy-
světlení úďům společnosti čítalo,
jednomu z nich napadlo nadvrhnouti
otázku: „zdaliž pak v skutku tak
jest, žeby mrtvá ryba více vážila,
nežli živá?“ I vážilo se více 100
kusů ryb rozličného jména, kdež se
ale vždycky ukázalo, že živá a
mrtvá ryba (totiž ta jistá) nijaký
rozdíl váhy neukazuje. Tento pří-
klad působil, a může také v obec-
ném životě působiti náležitě, když
sobě v pádu pochybném předně tu
otázku předložíme: „zdaliž tomu v
skutku tak jest?“

Z n ě l k y.

Slycháš, synu, tytýž matná slova,
Ježto pouští nerozvážený dech:
Moravan jsem, a já nejsem Čech,
A mni, že v tom velký vtíp se chová.
O to nejsou slova vlestencova;
Taká řeč jen od vrahových sítěch
Slovanům se hlásá na posměch,
Heslem tím nám vrah jen zkázu ková.
Jediná-liž mluva přelíbezná
Moravana s Čechem nespojí?
Proč již bratr k bratrovi se nezná?
Zda-li voda proti vodě plyne?
Je-liž větev s větvi v rozbroji?
Proč jen náš lid k lichotám se šine?

Národe můj, což je zlaté žezlo,
Ježto vládne nad krajinou mnohou?
Dát-li žezla všeho světa mohou,
Aby plémě v nívec neubřezlo?
Nevíš-li, jak všecko fine se zlo
Odtad na vlast naši na ubohou,
Že Slovanstvo nemotornou nohou
Za cizími duchy nice lezlo?
Což je tobě platná těla síla,
Byť i skutky divotvorné zdíla,
Duchu-li se tvému robů spílá?
O znej také duchům mocně vlásti,
Nedej na se duchovní jho klásti,
Pak se lidé budou tebe trásti.

Fr. Sušil.

Továrny a pastvy,

překážky školnímu cvičení.

V Angličanech vedou se veřejně nářky na zanedbání školního cvičení a mravního vzdělání mládeže. Macaulay dokázal z úředních listin, že r. 1844 mezi 13000 oddanými párky třetina neuměla napsati jména svého. Odkud to pochází? Královský anglický dohlížitel škol Marshal udává příčiny: lenivost a pokazenost dětí, netečnost a lakota rodičů. Pro dost malý zisk rodiče posílají děti raději do továren než do školy. V městě Dheodle ve Staffordshire pilně navštěvovaly děti školu, dokud nebylo továren; jakmile tam také zřízeny byly, odbíhala mládež houfně škole, sčkoli výborné, zřízené hrabětem Shrevsburym.

V celku navštěvuje školu v Angličanech ze sta 43 dětí. Z pěti milionů nepozivá tam do tří milionů dětí nijakého školního vychování. Z ostatních dvou milionů polovice chodí jen rok a méně než rok do školy. Nad 9 let starých školáků jest jen 600.000. Kam z takových poměrů dospěje vzdělání náboženské a mravní,

vysvítá z vlastního vyznání Angličanů tvrdících, že tam pět milionů lidí žije beze všeho vědomí o Bohu. Následky se jeví; páchnání zločinů stále se zmáhá. Jindřich Maghav vypravuje, že r. 1846 v anglických vězeních se dalo 123.236; r. 1847, 131.949; r. 1849, 166.942 vězňů. V okrese Dorsetském spácháno r. 1846, 769; r. 1846, 821, r. 1848, 950; a r. 1849, 1330 zločinů. Okres ten počítal 115 000 duší; připadá tedy na 60 lidí jeden zločinec.

Na štěstí u nás podobné zlé nedosáhlo takového vrcholu: ale pořád se množí více továren, a tu již desíletým dětem dovoluje se pracovati v továrnách a za náhradu školního docvičení zřízeny jsou ledakde večerní školy. Dvoji cestou do továrny a jednou o polednách domů a devíti neb dokonce desíthodinovou prací unavené dítě může-li pak na večer sehrati pozor na cvičení literní a na vyučování v náboženství? Povaha dětská s jedné a unavení tělesné s druhé strany nesvědčí, že by hodina

večerní ku cvičení takovému byla příhodná, protože by zajisté prospějněji bylo, aby se toto cvičení v továrních školách odbyvalo ranní dobou, před počátkem práce. K tomu ovšem je dobré vůle a ochoty ze stran rodičů i pánů továren potřebí.

Nejsou-li ale továrny příznivy školnímu cvičení, odporují tomu u větších míře pasivy. Od prvního zámrazu chodí naše vesní mládež dosti pilně do školy až do jara: od sv. Jití ale až do všech Svátých bývají vesní školy více méně prázdné. Větších dětí rodiče užívají obyčejně k pasení husí a dobytka. Zákon sice ukládá nedbalým rodičům, neposylají-li děti svých do školy, pokudli dvojnásobného platu školního dle poměru dní zanedbaných: ale snáze přikazovatí, už je vymáhat. Na doličeni toho přivádíme něco ze života skutečného.

Starý učitel N. přinesl nově usazenému faráři výroční výkaz nedbalých rodičů ku podpisu; ve výkazu ale nikdo nebyl udán; — farář podotknul, že od měsíce května — po školní visitaci — více než polovice dětí scházelo, a že s kazatelny rodiče několikrát byli napomináni aby děti bedlivěji do školy posílali. Učitel odpověděl: „Nic naplat, Vašnosti; bývalo ještě huře, a nechali jsme tak. — V obci X. mladý — nezkušený — učitel vypsal všechny nedbalce; ale ten pochodil! — Bylo po přízni; celá osada je nyní proti němu.“ — Po dlouhém rokování naléhal mladý farář, aby se vypsal alespoň 12 známých rodičů, jejichžto děti nikdy nebyli ve škole: jinak, že výkaz nepodpíše. — Dle slova farářova zhotovil bezděky — starý učitel výkaz a oboplně podpísaný dodal k úřadu školdozornímu. — Třetí den navštívil okresní školní pan dozorce mladého faráře, a po krátkém přátelském rozpravě obrátil řeč na dotčený výkaz, podotýkaje, do jakých nesnází jej uvádí; že nikde cosi takového nevytknuto; zkouška že vypadla výborně; že on sám pochválil prospěch

zákovstva bez mála úplně shromážděného; žeby sám sobě ve výroční zprávě školní odporoval; že by to celému dekanátu ku potupě bylo, a zvláště p. faráři samému; c. kr. úřad že bude žádat vysvětlení; že bude psaní bezkonečného atd.

Na sto (od nastoupeného 6. roku do 12. roku) ke škole povinných dětí počítáno u nás ledva deset do školy nechodících. Výročními těmi stkvělými a chlubnými výkazy v kraji není doličena skutečná pilnost dětí ani nedbalost rodičů. Přijímá se vůbec — kdo se poněkud zásadně jedná — že dítě do školy chodí, které alespoň jeden týden za rok školu bylo navštěvovalo. A však jiný poměr chodících, nedbalých a nechodících ukázal by se, kdyby se počítaly zanedbané dny školní do roka. Po odrážce neděl, svátků, ferií, procentů zlého povětrí a onemocnění — zbývá jen 200 dní na celý školní rok. Dle tohoto základu musela by se nepřetržená návštěva školy u 100 dětí vykazati do roka úhrnem 20.000 dní. Ptejme se ale na skutečnost a nena počítá se na mnohá místech u sta dětí ledva 10.000 dnů návštěvy školní. Následovně nejsou dae'ci anglickým osadám továrnickým, alespoň na vesnicích za příčinou pasení hovězí a dobytka dětmi školními.

Než někdo mi řekne: „Odporuješ sobě; jinde chválíš lid, že rád čítá v knihách, a že dychtí po vzdělání: a zle ciframi dokazuješ jeho téuěr anglickou nehublost.“ Vysvětlím věc, odkud přichází, že veličá většina našeho lidu předtím dobře čísti umí, ačkoliv že návštěva školy ani u nás není vzorná.

Obecná mluva naše v Čechách i na Moravě řeči spisovné jest mnohem podobnější, než mluva lidu v rozličných krajích Anglicka, Francouska i Německa řeči spisovné anglické — francouské — německé. Pravopis náš

jest velmi jednoduchý; pšeme, jak mluvíme. Angličané, Francouzi a Němci mluví jinak a pšít jinak. Po-
dívejme se jen ku př. na figury slov: Shakespeare = Šekspír — cheveaux-
leger = švoležé — Schieferstein =
šifřstajm — a pochopíme obtíže po-
čátečního čtenáře zahraničního, a
na bíledni vidíme příčinu hlavní, proč
naše mládež snáze a dříve naučí se
čísti a správně psáti, než každá jiná
cizozemská. Tuto výhodu nesmíme
tedy počítati za zásluhu ani učitelům,
ani rodičům, ani žákům.

Pomysleme ale, jak by se pa-
sení dobytku u naší mládeže povinné
ku škole zameziti dalo. To svým ča-
sem přestane vůbec, jak mile náš
rolník lepší soustavy hospodářské se
uchopiv docílí, aby dobytek jeho po-
třebnou píci doma našel, nemuse
přahoditi se na jelovcích a chudých
pastvištích. O tom musí ale napřed
býti lid poučován, až pak uzná, jak
marnotratně plýtvá časem a silami
svými na pastvách. Lid musí býti po-
učován, že mládež má nezadatno a
svaté právo k výchování a vzdělání,
než aby tak záhy ku bládní dobytčat
byla upotřebena. Lakota rodičů do-

pouští se té do nebe volající křivdy
proti vlastní krvi, a uvaluje na sebe
odpovědnost za všeliké porušení mravů
nevinných dětí, které tímto hrozí na
samotách. Na takové bezcitné rodiče
hřimála zajisté a hřimá posud horlivá
slova kazatelů, ale těmi v mamoně
pohrouženými dušemi nepohne ani
nadsené slovo posla Božího, až se jim
konečně počtářským způsobem ukáže
neprospěšnost návyku v hospodaření
dosavadném.

V poslední době nedají se zapřítí
leladle dobré následky zakročování
pp. starostův a donucování rodičů
pokutami peněžitými k bedlivějšímu
posílání dětí do školy: než dle ná-
hledu našeho dobrá vůle působí více,
než vynucený trest a okamžitá hrůza. V
posledních letech zlepšilo se patrně
cvičení školní a zdokonall se ještě
více, až ústavy učitelské lépe budou
zřizeny. Zvelebené cvičení školní sa-
mo pak pohne rodičemi, že nahlíže-
jící prospěch cvičení školního bez
nucení posílají budou jich do školy,
než aby je na provaz upoutali ke
svým dobytčatům. Doufejme! Moudré
slovo pronikne svým časem.

Drobnůstky.

„Ty“ a „Vy.“

Dva obchodníci angličtí, nejlepší
přátelé, upadli za příčinou peněžitých
otázek do roztržlosti, čehož násled-
kem jeden druhému, pro nevyplacení
směnky v den podpisu, naložil exe-
kuci. Exekvovaný přítel utíkal se k
advokátovi o poradu, prose ho, aby,
jest-li možná, vykonání exekuce pro-
táhnu. Po dlouhém rozmlouvání, kdež
se advokát na všechny poměry býva-
lých spojenců doplával, dověděl se
také o tom, že sobě oni až dosavádo
„tykali.“ Na směnce ale, jako se žalo-
vaný obchodník rozpoznal, zjevně
stálo: „dne toho a toho vyplatíte (ne:
vyplatíš). To bylo našemu advokátovi

dosti, aby pozdvihnu žalobu proti
exekuci, poněvadž se ve formě
směnky chyba učinila. Tam že zajisté
slovo „vyplatíte“ místa nemá, poně-
vadž, jako se přisahou exekvovaného
stvrdití může, obchodníci títo vždy
sobě „tykali.“ A soud uznal stížnost
advokata za spravedlivou, odloživ exe-
kuci tak dlouho, až se nová směnka
v žádané podobě vystaví. Následkem
soudu tohoto se bývalí přátelé sku-
tečně smířili a prvnější odstoupil od
žádosti exekuce.

Ve Vídni žije 110.000 Slovanův.
A jak to stojí s duchovní správou
pro tento lid náš? —

Znělky.

Kdo k své vlasti lásku pravou
chová,
Chodivávej již hned o mladu
Ve všech krás a vděků zabrađu
Sbírat vlasti k slávě kvítka nová.
Avšak samo kvítí sotva snová
Vlasti milé pevnou ohradu,
Pro kov třeba jít v sem do sklady,
Z něhož braň se pevná pro vlast
ková.

Leč co kvítí a co zbroj je platná,
Neumí-li dobře oběma
Rádit' mysl vojínova statná?
To nám vadí: síla holemá,
A duch dosti dobré vůle má,
Mysl naše však jest marnotratná.

Vlastencem jsi? Vlastencem jsem
taky;
Vineš s láskou se k své otčině?
Já též se k ní hlásím účinně
Neustále nose její znaky.
V noci, ve dne zvedám za ní zraky
Do nebeské s tužbou svatyně,
S oblohy vždy její hrdinně
Zaplašuji všechny mhy a mraky.
Láska naše ke vlasti jest stejná,
A přede jest ta tvoje beznadějna,
Vůdcem v ni jest tobě všečň hejna;
Já však při ní chovám jinou radu,
Já ji zcela na nebesa kladu,
Tož jest rovna pověčnému hradu.
Fr. Sušil.

Má cesta do Lužice

v měsíci srpnu 1862.

Sděluje

Dr. Jan Bílý, farář.

Byl jsem pozván na pouť sv. Bernarda do kláštera B. P. M. v údolí (St. Marienthal), v Lužici v království saském. Abbatyše ctihodná kláštera toho jest právě rok patronkou chrámu Páně farního „Brány nebes“, od té chvíle, co klášter lužický vykoupil statek Tišňovský s tím úmyslem, aby zde zase v bývalém klášteře cisterciánek řád tento obnoven byl. Klášter Tišňovský založen byl r. 1233, a Mariánské údolí r. 1234; onen založila Konstancia, královna česká, tento její nevěsta Kunhuta, choť Václava I. Tedy dcera vykoupila matku ku prospěchu Cirkve svaté.

V tom klášteře tedy lužickým bych slavil pouť sv. Otce Bernarda opata (20. srpna), vydal jsem se na cestu z domova svého na úpatí Květnice. Bylo to v pondělí 18. srpna, v den narození J. V. Císaře Pána a Krále

našeho. Povětří bylo velice deštivé a právě tu noc před tím lilo, a pokazilo radostné ohně zapálené na všech vrchách kolem Kvetnice; a však úmysl můj nedal se změnití a s myslí spláchnouti lijavcem. Ráno tedy nastoupil jsem cestu a poobědvav u p. děkana hustínského v Kutimě dorazil jsem na nádraží do Brna, odkud mne rychlík za 3¹/₄ hodiny dovezl do Pardubic. Tam jsem musel přenocovat, jelikož vlak Liberecký již byl odkvapil, a teprv příštího rána o 5 hod. zase měl tou cestou odjížděti. Já tedy s P. Bohem ulehnuv v hostinci dočkal se rána, a vkročiv na nádraží, měl jsem to štěstí, uvítati a pozdraviti zde (p. t.) p. biskupa svého, s dvěma druhami, kterýžto nočním vlakem přijel, aby návštěvou vzácnou pocítil p. opata Broumovského řádu sv. Otce Benedikta. Pohovořiv se mnou

nejd. pastýř o cíli cesty mé i Jeho vřidně se mnou se rozloučil, načež jsme tímžo vlakem jeli až k pevnosti Josefov, kdežto mně ujíždějícímu dále dostalo se posledního přivětivého pozdravení od p. biskupa, kterýž tam se soudruhama na nádraží posídal a odtud do kláštera Broumova odjel.

Já zatím blížil se vždy k cíli na železné dráze Liberecké. Den ton měl začátek nepřiznivý, nebo hned zrána přšela mlha hustá, a to trvalo až do poledne. Teprv od Turnova začaly se mlhavé mraky trhati, a palčivé zase hřálo nás slunce. Železná dráha, anaž vede k Liberci, jest jedna z nejkrásnějších, co se týče půvabů a kras přírody, jichž se cestujícím ve všech stran skýtá. Ined počínaje od Pardubic v pravo se mine biskupské město Králové Hradec s gothickými věžmi chrámu sv. Ducha, a dále znamenitá pevnost Josefov, kde se končí rovina. Za Josefvcem začíná země pahorkovitá, pořád výš vystupují co vlny pahorky, jako pšoběžné schodky hor Krkonošských, na nichž vévodí Sněžka. Tu po pravé straně zřítí Kukus, klášter Milosrdných, štípení Šporkovo; tam Králové Dvůr proslavený nálezem Hankovým; romantická krajina začíná u Semil a Železného Brodu, kde zvolen do českého sněmu slovanšky O'Connell, náš neohrožený Ladislav Rieger; krajina poněkud stianěná a 5 tunely znamenitá rozevírá se u Turnova, kde letos náš vlastenecký biskup Krejčí krajana světil a oltář posvětil ss. Cyrilla a Methodia, na svůj groš zřícený; dále pak všelijakými oklikami rachotí dráha ke druhému hlavnímu městu země české, k proslavenému průmyslu — Liberci (Reichenberg).

Výstavnost města tohoto jest věru zcela obzvláštní a malebná, by se však vědělo, že zde panuje novomodní bůžek, průmysl, proto ne-

vyniká nade domy zámožníků prázdná věže znamenitá, a krom chrámu děkanakého s kuaou věží a chrámu praemonatraků Sionských, zde za profesory reakly ustanovených, darmo bys hledal v bohatém, průmyslném Liberci Bohu zasvěceného Svatostánu.

Přečtev za obědvání na nádraží noviny Liberecké dověděl jsem se, že p. kardinál v Praze proto tak slavně s Říma byl vítán, proto že lid věřil v něm cíl přítele konkordátu, a pak že v jednom pontním kostele u Železného Brodu na P. Marii 15. srpna zhořela soška P. Marie krinolina. Pomysliv, že německý kulturní časopis není přítelem Církvě, a zaplativ oběd i ceduli ubíhal jsem k Žitavě. Po levé straně táhnou se hory vysoké Lužické, kteréž co přirozené hranice dělí zemi českou od země saské. Asi za hodinu octnuli jsme se na nádraží v Žitavě (Zittau). Žitava, jedno z někdejších lužických šestí měst, výstavné a velmi živé, sídlo saského obchodu v plátně s 8000 obyvatelů. Znamenitý je hlavní chrám, kostel českých vypovězenců, především ale v gothickém slohu r. 1844 krásně přestavěná radnice. Zde se prohlížeji listy cestovní a zavazadla, proto že je zde vchod do země saské a pruské. Pročež se zde, laskavý čtenáři, poněkud pozdržíme a něco o království saském povíme.

Země saská náleží mezi nejvzdělanější a nejkrásnější v Němcích. Obsahuje 271 □ míl, z kterých jsou $\frac{2}{5}$ hor, $\frac{2}{5}$ pahorků, $\frac{1}{5}$ nížiny. Mezi hornatými vyniká t. P. Saské-Švejcarsko na hranicích českých. Krom Labe protékají ji Mulda, Spréva, Nisa, bílý Halštrov a Pliana. Průmysl, technika, obchod, hospodářství všecko květe, $\frac{2}{5}$ obyvatelů se živí průmyslem, $\frac{2}{5}$ hospodářstvím; lid je pracovitý a střídmý v jídle a

pítí; bohatství je rovněž rozděleno, jako u nás ve městech, kde vedle přepychu holotu viděti. Obchod jest světoznámý, zlášť Lipské výroční trhy. Lipako zároveň jest střediskem německého knihtiskarství a knihkupectví. Království saské sestává podlé posledního, Vídeňským kongressem r. 1815 ustanoveného podělení, z větší částky někdejšího volenectví čili kurfürství saského, a z části druhdy českého korunního markhrabství Horno-Lužického. Počet obyvatelstva obnáší 1,885.000 duší. Dle původu jsou to Slované, ale až na 80.000 posud při jazyku svém věrně setrvávajících Srbův v Horní Lužici všickni poněmčili, kteří od pitomých podmanitelův svých jméno Sasův přijali. Tito nyní již Sasové mluví správně německy, čehož přičina, jak sami uznávají, vyhynulým Srbům se připisuje. Sasové jsou národ pilný, přičinlivý a čistotný, dle víry evangelici. O Srbech, slovanských našich bratřích, při Lužici se zmíníme. O vychování velmi mnoho se pečuje. V Lipsku je universita; v Mišni a Grymě jsou kněžské školy, 12 gymnasií, hornická škola ve Freibergu, lesnické a hospodářské učiliště v Tharandu atd.; v Drážďanech je každý 3. rok sněm stavů. Královská rodina je katolická. Celé království rozděleno na 4 krajsko-feditelské okresy (Drážďanský, Lipský, Zwickovský a Buděšinský). Ze Žitavy jel jsem po zvláštní příležitosti do kláštera sv. P. Marie v údolí. Krásná pohodlná silnice vede za 2 míle k tomuto tichému svatošlanu k severovýchodu od Žitavy. Na cestě z Žitavy do Marionthálu viděti úrodné nivy a dědiny, nad nimiž vynikají věže chrámové. I dělot se mi na té cestě, jako se vypravuje o vyslanci papežském, kterýž jel z Drážďan do Lipska. Kardinál Hanibal Albani, který nejvíc o to se zasazoval, aby v Lipsku první chrám katoli-

cký dostaven byl, jel jednoho času z Drážďan do Lipska. Když vyjeli z Drážďan, ptal se kardinál při první vesnici, kterou podél silnice ušel, soudě podlé podoby věže a chrámu: je-li katolická? Načež průvodce odpověděl: že je to dědina protestantská, chrám Páně, druhdy katolický, že nyní sloužití musí k službám Božím evangelickým.

Za chvíli ušel kardinál jinou věž a dědinu, a táz se opět: Tato snad je katolická? — Odpověď: Nikoliv! Načež kardinál bolestně zvolal: O miseria (o běda)! — Po třetí ušel ves s věží štlhou ptá se: Ta-li je katolická? — A opět odpověděno mu, že ne! Kardinál hluboce vzdychnul: O grande miseria (o veliká běda)! — Konečně po čtvrté tak se ptázav a stejnou dostav odpověď zvolal pryč: O grandissima miseria! poznáváje, že jsou zde obyvatelé nejvíce evangelické víry, kterou ve chrámech dříve katolických vyznávají. Teprv až smo se octnuli v lese klášterním, a vozka mne na to upozornil, pozoroval jsem, že potkávající mne co kněze pozdravují křesťanským pozdravením „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ a než sme se nadáli, tu v hlubokém úvalu pod námi se rozkládaly ctihodné stěny kláštera P. Marie v údolí (Vallis Mariae).

Klášter tento představuje čtverec, jehož rohy se prodlužují ve šije, kteréž poněkud ze stavby ku předu vyběhají, končice v kaple s báněmi. Jenom strana k severu má místo rohu klášterní chrám Páně s věží dosti vysokou, a vedle je proboštství prostranné. Budovy ke klášteru náležité (mlýn, pivovar, hospodářské a úřednické byty) obíhají kolkolem kláštera, jež k východu - severu řeka Nisa tiše objímá. Klášter ten, jak k západu pod korunou latinským písmem zaznamenaná, založila r. 1234 Kunhuta dcera, německého císaře Filipa. Otec jí

nejprv slibil Ottovi z Wittelabachu, a však roku 1208 předce ji zasnoubil králi českému Václavu I., domnívaje se, že tento sňatek bude proň výhodnější. Z toho a jiných urážek rozzlobil se Otto, a zavraždil císaře na hradě Altenburgu u Bambergu. Zbožná Kunhuta neměla pokoj, zločin Ottův ležel jí jako cent na srdci, a proto že ona, ač bez vědomí a úmyslu, byla příčinou jeho, tudíž k usmíření činu krvavého dle zbožného zvyku oněch dob založila v Lužici na řece Nise, na vchodu do půvabného údolí, jež teka Nisa tiše protéká, klášter ke cti P. Marie, kterýž slove odtud: Marienthal. Již pak nastává otázka: Jak přišla k tomu královna česká, že v Lužici stavěla klášter? — Na to odpověď zní: Proto že tato část Lužice tehdáž patřila k slavné zemi české. Pročež zde něco o Lužici položíme.

Lužice (Lausitz) byly vlastí rozličných zálabských kmenů či větvi národu slovansko-srbského. Tyto zálabské Srby potkal trochu mírnější osud, než jejich předlabské pokrevně bratry, neboť časem byli zcela neodvislí, pak byli pod Sámem, pak za našeho Svatopluka pod říší Velko-Moravskou i s Čechii. —

Pozděj je v X. století vládochtivi Němci pod zábankou křesťanství podmanili, jejich zemi markhrabstvím německým bezprávně učinili a násilně jich ke Christu přiváděli, co se nejkřutěji od císaře Jindřicha Ptáčníka a pozděj za Otty I. dalo. Vždy však s nimi mírně nakládáno, protože ze sesterské Čechie a z milé Polaky víru přijali, dilem že k Čechům a Polákům se důvěrně chýlili. Za krále Václava I. uvázal se zof jeho v krajiny lužické, jen Žitava s okresem zůstala při Čechách; tenkrát založila Kunhuta klášter P. Marie v úvalu (1234). Za Jana z Lucemburku horní i dolní Lužice se vrátily pod žezlo české, a však

tenkrát již síla Slovanstva v nich byla zlomena, do měst se nahrnulo Němců, kteří dle obyčeje Slovana ani k počtivému řemeslu připustit nechtěli a jemu všechnu živnost ujímali. Tak se stal ubohý Slovan rohem — otrokem! — Za Matyáše, Uher. povstaly názvy obvyklé oboujho markhrabství Horní a Dolní Lužice, také tenkrát hornolužický svazek 6 měst (Budišina, Hořelie, Žitavy, Lubaně, Kamence a Lubie) se obnovil. Po smrti Matyáše 1490 opět se vrátily Lužice koruně české a dostaly se r. 1526 spolu s ní Ferdinandovi I., Habsburskému, který se vzniku protestantismu v Lužici protivoval. Lužice byly též zapleteny do českého náboženského povstání roku 1618–1620, zato je roku 1620 volenec saský Jan Jiti obsadil a co lčna koruny české — Svatováclavské — obdržel. Na kongressu Vídeňském r. 1815 odtekl se císař rakouský, jako král český, všeho vrchnictví nad nimi, a sprostil je, ač bez svolení sněmův lenního úvazku, pak celá dolní a větší polovice Horní Lužice (161 □ mil) od Sas odpadla, a Pruskému králi se podfidila; při Sasku zůstalo jen 55 □ mil od Horní Lužice, která nyní saský Budišínský okres sestavuje a r. 1818 potvrzení staré ústavy od krále obdržela. Prus všecky zláštnosti Lužice jako země o sobě celok působící vymazal a zničil!

Když jsem ašel s kolmé stráně do kláštera, tu jsem poznal, že je zde pouť. Kramáci měli své boudy a krámy rozestaveny, lid nábožný v průvodech zpívaje a modlitby říkáje ko svatyni se ubíral, a ačkoli po chvílech dešť silný a studený s oblaků se spouštěl, nicméně poutníků neustále přibývalo. Zatím bylo slyšeti ze svatyně klášterní ozývati se slavné nešpory ke cti sv. Otce Bernarda. Jak jsem dojel, hned mi byly vykázaný pohodlné sednice ve probošterství, načež jsem byl srdečně a

přívětivě uvítán, jak od p. probošta, tak napotom při večeři od četného duchovenstva světského, které sem z far patronátních ku slavnosti se bylo dostavilo. Spolu mi oznámil p. probošt, že ke prosbě jeptišek mám sloužiti zejtra slavnostní měj sv. k oslavě sv. Bernarda, kteréžto čestné pozvání jsem ovšem milerád převzal a co první patronátní farár z Moravy, 50 mil odtud vzdálené, obět nejsv. tam konati směl. Krom patronátního duchovenstva byl zde co kazatel pozván pan farár Eduard Macháček, z Kamonic, vydavatel spisu „Historie království saského“ — muž to nábožný a vědecky vzdělaný; pak jeden p. děkan, Görner, spolužák p. probošta z Čech z České Lípy (dioc. Litoměř), který sem osm hodin cesty pěšky byl došel, jeden guardian františkánský z Hainsbachu, dva novosvěcení kněží z diocésy Litoměřické, kteří zde dávali požehnání, jeden alumnus, a ještě i světlí hosté, tak že večeřadlo na proboštatví dost dobře bylo obsazeno. Rozešedše se od večere postní odebrali jsme se jeden každý do přibytku svého hostinského na odpočinek. Libě sem se kochal ve smách milostných, ze kterých mne probudil o 2. hodině po půl noci hláhol všech zvonů klášterních zvoucí dcery zbožné do káru na jitrní k oslavení svátku sv. Otce Bernarda. Ponejprv vnikaly libezné hlásky jejich až do ložnice mé, a co hlásky anjelské ukolébaly mne v dálší spánek, z něhož mne o 6 hodině ranní hláhol zvonů probudil na ranní měi zvoucích nábožné zastupy pořád sem přicházející. Čistý radostný den rozhostil se po údolí, nad nimžto se slavnostně usmívalo slunce!

II.

Chrám Panny Marie v Mařidolu v Lužici.

Tak jako klášter založen byl v XIII. století, tak jest i pod vedením

stavitele Langer-a z Vratislavi r. 1858 stala se obnova ve slohu romanském věku onoho. I sami svatí z řádu vzati, vypočtení po stěnách dílem od prof. Schalla dílem od historického malíře Hammachera z Vratislavi, padají do věku onoho. Hlavní myšlénka celé stěnomalby této jest ta: na odiv postaviti svatost Cirkve katolické Svatými, jež vypěstoval pro nebe řád sv. Bernarda, a sice se to provedlo ideami, jak následuje:

Historie a Legenda.

1. okno barvité: Začátek katolické Cirkve.

Christus Pán u prostřed: „Ecco ego vobiscum sum usque ad . . .“

(Stojí vždy pasno nad podobiznou.)

Sv. Petr (k oltáři): „Tu scis Domine, quia amo Te“ (ty víš Pane, že miluji Tebe).

Sv. Pavel (na druhé straně): „(gratia eius in me vacua non fuit“ (milost Jeho nebyla ve mně nadarmo).

2 okno barvité: Začátek řádu Cisterciáckého.

Blahosl. Panna: „Ego mater pulchrae dilectionis et amoris . . .“

Sv. Robert (Francoz): „Accipe, quod offerimus“ (přijmiž, co obětujeme).

Sv. Štěpán (Irčan): „Redona, quod rogamus“ (propůjč, zač prosíme).

Tato slova se denně odhikávají v hodinách Mariánských řádu cisterciáckého. Představuje se na tom obraze blah. Panna, která přijímaje zasnoubení řádem prvního zakladatele řádu (sv. Roberta) obdaruje prstenem, druhého pak (sv. Štěpána) bílým rouchem.

Obrazy po stěnách.

V presbyteriu (v pořádku, jak od hlavního oltáře odestávají).

3. Cultus sacrificii cruenti. (Úcta krvavé oběti.)

Bl. Eližběta (z Hollandu): *Induit me vestimentis salutis* "oblékl mne v odění spásy).

Mélat na tělo svém tekoucí rány P. J.

Sv. Luitgarda (z Brabantu) s Ukřižovaným:

"Sponsus, decorus gloria
Sponsisque reddens praemia."

Byla jest za lásku k Ukřižovanému událostněna obejmout s kříže.

Sv. Ida (z Hollandu): *Christum crucifixum venite adoremus* "Kristu Ukřižovanému pojdětež se klaněti).

Měla na sobě suché rány Páně.

4. Cultus sacrificii incruenti.
(Úcta nekrvavé oběti.)

Sv. Juliana de Falconeriis: *"Gustate cuncti fideles"* (okuste všickni věřící).

Tato svatá svou úctou k nejv. Svátosti stal se jest v Belgii příčinou zavedení Slavnosti Božího Těla.

Sv. Bernard s Vilémem vojvodou Aquitánským: *"Eucharista ex terreno fecit coelestem"* [S. Cyprian] (sv. oltární ze světáka učinila nebeštana).

Když sv. Bernard od oltáře odcházeje se sv. hostií skrze bránu chrámovou před nepřátelského vůdce Aquitánského přestoupil se slovy: "Ejhle! přítel k tobě Syn Panny!" byl jest tento okamžité jako Šavel obrácen, stal se zakladatelem řádu a Svatým.

Sv. Francha (Vlaška): *"Adoro te devoto latens Deitas"* (klaním se Tobě pokorně skrytý Bože)!

Veliká ctitelkyně nejv. Svátosti, Míla řád cisterc. v Itálii.

V lodi chrámové.

5. Na privilegovaném oltáři: Rodina sv. Bernarda.

Tamější oltární obraz olejový, malovaný jako ten na lalavním oltáři (Nanebevzeti B. P. M.) od Jezuitů Rába, představuje sv. Bernarda, kterak sobě vyprošuje od Jezulátka nástroju utrpení. . .

Sv. Malachias, primas irský, jak píše: *"Cruce de cruce. Beatus, qui invenit amicum verum"* (blaho-

slaven, kdo naleznuł přítele pravého).

Umrl jako důvěrný přítel sv. Bernarda v tehelním rouchu jeho. Pravda jeho předpovídání byla již před opravou toho chrámu věrohodnou.

Sv. Hedvika: *"Tibi sacrificabo hostiam laudis"* (Tobě obětovati budu obět chvály).

Patronka sousední země slezské, zakladatelkyně cisterciáckého kláštera Trebnického, pro jeptišky.

Zrovna na proti.

Bl. Humbelina: *"Dies una in atris tuis super millia"* (jeden den ve Svatyni Tvé nad tisíce jiných).

Sestra sv. Bernarda, první Cisterciánka.

Sv. Gosvin (Francouz): *"Obedientia sepulcrum est voluntatis"* (s. Climac).

Bernard, dle Bellarmius ten svatý, skrze něhož Bůh nejvíce zářaků činil, zakusil ještě na hrobě svém tak velikého shánění lidu, že bratři Janodolští domnívali se s kázno své vytrbováni býti. Tu přistoupil general řádu sv. Gosvin ke hrobu, a povel svatému, aby ustal v činění zářaků, a Bernard, dokládá legenda, upoalechl i v hrobě.

6. Meditatio (rozjímání).

Hermanus Lehnin píše: *"Pastor gregem recipit, Juvenes vestri visiones videbunt"* (Mladíci vaši viděni míti budou).

Omilostněn darem prorocství v osudech Německé tise a domu Braniborského po reformacii — stal se jest tento cisterciáck autoritou věrohodnou mužům nejučenějším.

Sv. Eugenius III. papež drže knihu sv. Bernarda: *"De Consideratione."* — *"Considerabo mirabilia de lege tua"* (rozvažovati budu zářačné věci zákona Tvého).

Sv. Bernard tomu papeži tu knihu obětoval a věnoval.

Bl. Konrad: *"In meditatione mea exardescit ignis"* (an jsem rozjímá, rozntil se oheň).

Když v rozjímání pobroušen o vico světa žádal, rozležil se ku pokračování, jak

diligenda, ty jeho prsty, jimiž se Velebné Svatosti dotkoul.

7. *Mortificatio* (mrtvení) trojím slavným slibem kehoelním.

Sv. Jan Cirita (Lusitán): „Mihi mundus crucifixus est et ego mundo“ (mně svět ukřižován jest, a já světu).

Jako pousterník cisterciácký strčil při pokušení proti čístaté levé rameno do ohně, a tak se stal Skaevolou křesťanským.

Sv. Alberik (Francouz), opat druhý: „Propter te mortificamur tota die“ (pro tebe se umrtvujeme po celý den).

Poslušným konaním povinnosti tédem uložených.

Sv. Famian (Němec z Kolina): „Ego enim mendicus et pauper sum (já pak chud jsem a nuzen).

Šlechtic z Kolina; rozdáv jmená své dočebal se po dvakráte co poustak do Říma.

8. *Operatio* (Jednání) [na nižší stěně při vchodu do chrámu].

Sv. Galgan (Vlach): „Labores manuum tuarum quia manducabis“ (že jísti budeš a živiti se práci rukou svých).

Obětoval svou velikou majetnost a žil na hoře Sepio práci rukou svých co poustevník.

Sv. Raimund z Fiterio (Španěl): „Opera illorum sequuntur illos“ (skutkové jejich následují jich).

Opat a zakladatel rytířů řádu z Kalatravy.

Sv. Petr z Castronovo (Francouz): „Narrabo nomen tuum fratribus meis“ (vypravováti budu o jmeně Tvém bratřím mým).

První president inquisici, a mučený od Albingerů.

Tyto tři obrazy představují troji stav: rolnický, vojenský a učitelský a troje lidu potřebné zaměstnání. Nad lavicemi kostelními, kde lid se modlí pod chórem je-

ptíšek, viděti nápisy v řeči německé: ze St. Z.: církev odpovídající; a N. Z.: o přítomnosti Boží svědčí; a o církvi vítězí.

Těž na kůru, kde pannačky se modlí a zpívají, nacházejí se tam se hodící vyobrazení: „Ego sum A et Ω.“ Já sem začátek a konec. Po obou stranách pod tím 2 angelové, zpívající a stroje hudební nesoucí.

Dole král David s harfou: „Magnificate Dominum mecum.“

Sv. Caecilia s varhanami: „Laudabo nomen Tuum assidue.“

Z těch podobizen postěných je malováno v celku 13 barvami, jeť slovou „tempera“ 13 barvami olejovými.

V tomto překrásném chrámu Božím střídala se na den sv. Bernarda od svítání máe sv. za máj, až o 9 hodině byla máe slavnostní, ku které jeptišky provozovaly intrády a hudbu figurální. Vykonav ku žádosti jejich tuto obět chvály, poslouchali sme po velké mái slavnostní kázání, kteréž činil až do 12 hodiny polední p. farár Macháček z Kamenice, ve kterémž představoval sv. Bernarda

„Co světlo věku svého.“

- 1) Které zářilo učeností.
- 2) „ hrálo vroucí zbožností.
- 3) „ se trávalo obětovnou činností.

Mluvil jako učený historik a horlivý kněžský řečník. Potom byla společná hostina na proboštství, a po ní slavné nešpory, před kterými jsem byl tak šťasten, představenou býti ponejprv ctihodné paní abatyši, která mne s přívětivostí právě mateřskou přijala, a osvědčení oddanosti duchovenstva z jejího moravského patronátu mou osobou vřidně přijala, pozvavši nás, an toho dne panny měly silentium pro sv. přijímání — na druhý den na kávu po obědě. Ten den na to učinili jsme ráno výlet do asi půl hodinky vzdáleného městyse Ostric, kde je

fara jim náležející, světským duchovenstvem obsazená, a k obědu jsme odtamtud dovedli jednoho protestantského pastora, který v klášteře tak příjemně a v lidně přijat byl, a tak mnoho posud netušeného zkusil, že si to nemohl dosti vynachváliti, a zajisté ne jeden předsedek proti klášterům odložil. Když jsme se v chrámě nešpory modlili, byl tam též pastor, a uzev nápis na hrobce poslední abatyše: „Bis mortua, semel sepulta“ t. j. dva krát umřela, jednou pohrobena byla, ptal se mne, co ten nápis znamená. Poznav křesťanský smysl, byl zcela dorozuměn, a jen to ještě vyzvěděti chtěl, jak tělesně pokutovány bývají jeptišky, když prý něco vyvedou? — Já mu na to odpověděl pravdivě, a však diplomaticky. Klášter obsazuje i několik far protestantských, a jelikož zde více far nekatolických, než katolických, panuje zde t. f. Pfarrzwang (nucení farní), t. j. farář katolický obsluhuje i evangeliky, jsou-li v jeho faře, a farář evangelický katolíky. Tak právě toho dne, kde jsme byli v Ostrici, sezdvádal tamější p. farář dvě nekatolické osoby; ženich i nevěsta byli nekatolíci, a katolický farář jich sezdvádal, jen k přijímání jdou ku svému. I máe při zdavkách takových se slouživá, ovšem na úmysl jiný, snad „na obrácení nekatolíků.“

Třetího dne ráno d. 22. srpna (Octava Assump. B. M. V.), když jsme byli, jak toho sv. řehola žádá, užili až do třetího dne pohostinství v lidných a zbožných jeptišek, počalo loučení od těchto zbožných tichých dcer sv. Bernarda.

Vypravovaly mně, že i u nich slavnost ss. Cyrilla a Methodia je Duplex majus: já pak jim sdělil, že ji p. kardinál Pražský přinesl jako slavnost I. Classis cum Octava, že ale v postě taková slavnost se

nemůže odbyvati, protože na leto přeložena s povolením J. Svatosti.

Když mne byla dobrá matka M. Gabriela, abatyše, dle zvyku chvalného obdarila na cestu všelijakými dárky, nejvíce v klášteře strojenými (mýdlo voňavé, balzám, čokoládu, historii Macháčkovu a t. d.), rozloučil jsem se uctivě s patronkou moji. Ještě před tím mezi snídaním odešel sem do klášterní školy. 4 řeholnice vyučují totiž ve 2 třídách dívky chudé z okolí v literární umění, a v prácech ženských. P. probost nás vyprovázel až do Hořelic (Görlitz), kdežto stavi klášter dům pro milosrdné sestry, které zde sirotky malé vychovávají.

Dorazivše o 1/2 11 do Hořelic měli jsme zde mnoho ohlédati. Nejdříve chrám Božího hrobu, vystavený od jednoho Hořelčana, který dvakrát proto v Jeruzalémě byl; jeden protestant to jako kazatel přichozím ukazuje a odříkává. Museli jsme nábožně poslouchat, jakobychem byli o milém P. Christu jaktěživí slova neslyšeli, nebo se stařec hned rozhlňval, když jsme řekli, že spěcháme. — Potom sme ohlédli překrásný gotický chrám sv. Petra a Pavla r. 1457 svěcený od biskupa Mišenského, který má pět lodí, a zcela tak vypadá, jak chrám sv. Jakuba v Brně, ovšem že je větší. Ale v něm konají se služby Boží protestantské. Děvče kostelníkové ukazovalo nám v sakristii, jak pastori všecko vykonávají v rouchách, našim rochetkám podobných. Oblékají se do nich, jak p. biskup do svrchního fialového roucha svého. Na hlavním oltáři je obraz Nanebevzctí P. M. Také se zde ukazuje skříně, do které Tetzl, z církevního dějepisu známý dominikan, vyžebnané prý za odpustky peníze dával. (?) Hořelice patří k pruskému Slezsku; je to ohrazené město s 12.000 obyv.,

zde je hornolužická společnost nauk gymnasium a znamenitý průmysl. — Věčná škoda této stavby přeslavné! — Dále nám ukazoval p. probošt ten dům, kterýž stavějí pro milosrdné sestry v Hořelci. Naproti němu je krásný nový katolický chrám u prostřed zahradních sadů. Já se ptal odkud to? I zvěděl jsem, že ty sady koupil jeden katolik, a když už jich měl, řekl: Já sem to koupil, abych zde vystavěl katolický chrám P. — Pomysleme si, jak evangelici zuřili. Okolo města jsou překrásné procházky. Hořelice patří k Lužici pruské. Prohledše vše, co pamětihodného, na kvap pospíchali jsme na nádraží, odkud sem jeti měl s p. farářem Macháčkem do Drážďan. Avšak já cítil, že nelze minouti hlavního sídla Lužičanů, pokrevně to bratři slovanských — Budišina. A proto jsem si vyžádal adresy k oněm kněžím, o kterých mi praveno, že se obírají srbskou literaturou.

Tak se rozešnav s p. proboštem byl jsem vpraven od zdražilého konduktéra do vagonu, a s udeřením 12 hodiny, kterou bohužel žádný zvonek ke cti P. Marie nezvěstuje, prochal železný vůz k staroslavnému Budišinu, a s tím počnu rozvíjeti národní stránku zajímavé cesty mé.

III.

Budišín.

Budišín (něm. Bautzen) je hlavní město saské Lužice s 8.400 obyvateli, sídlo krajských úřadů a katolické kapitoly, která má probošta luteránského. Děkan kapitoly je zároveň vysvěcený biskup a slove vikářem apoštolským. On má pod sebou dvoji konsistenci a sice jednu v sídle svém, v Budišíně, a druhou v Drážďanech. Když jsem se octnul v Budišíně, bylo v pátek o 1 hodině popolední. I byl jsem pouká-

zán do domu kapitulního (Domstift), ve kterém přebývá téměř veškeré katolické duchovenstvo města Budišína. Všickni tito stolují pospolu, zcela dle řehole kanonické původní Chrodeganga, i biskup i kanovníci stolují se svým duchovenstvem u jednoho stolu. Vkročiv do refektáře nalezl sem jich ještě stolující. P. biskup Ludvík Forwerk byl téhož dne odjel na visitaci do Kamenice. 2 kanovníci Pech a Hoffmann byli též na cestách, tedy byl u stolu jediný toliko p. školastik Buk (více kanovníků zde není leč čestných.) Dále zde jsem seznal výborné kněze, mezi kterými je p. farář Kučank, vikáři Scholze, Vela, Hornik Permann.

To mi zavdává příčinu abych o náboženských poměrech v Sasích vůbec, a o Srbcích lužických zvláště tuto podotknul.

Když v těchto krajinách na začátku byli sami Slované srbští, tenkrát šlo německým císařům o to, aby jich pokřestanili, vlastně sobě podrobili. K tomu cíli zřízeno 3 biskupství: Děvin, Žičany, a Míšeň. Mnoho zásluh o pokřestanění jich získal sobě řád benediktinský, a zvláště z toho řádu pošlý biskup sv. Benno Míšeňský, který též co apoštol v těchto krajinách působil. A však upříti se nedá, že již za dob ss. Cyrilla a Methodia ze strany české a polské od svých pokrevných bratří Srbové v Lužici s božskou naukou kř. víry seznámeni byli a v skutku ss. blahověstové Slovanův v krajinách těchto veliké úcty požívají. — Kvetlo zde v zemi mnoho bohatých klášterů, ze kterých však nezbyly, leč 2 pannenské řádu sv. Bernarda: P. Marie v údolí a Mariina Hvězda (u Budišína). Ačkoliv Ferdinand I, převzav s Českou korunou Lužice, protíval se šíření se zde bludu protestantského: nic méně nebylo lze odolati jeho proudu zachvátivému, který

větší část obyvatelů církvi odcizil, tak sice, že nyní v celém králov. saském je jenom 8000 katolíků. Ti jsou rozděleni na tyto okresy: A) v okresu:

1) Mišeňském.

Zde jsou Dráždany, hlavní město, a v něm dvě katolické fary, a sice:

a) dvorní (1 farář, a 7 kaplanů a kazatelů).

b) Novo-Dráždanská (1 farář).

Krom toho jsou faráři v Perně a Mšni, ve Fridrichově a Dráždauském Josefinum.

2) Okres Lipský (Lipsko — Leipzig).

Fary: a) Lipsko, 2) lovecký hrád král. u sv. Huberta.

3) Okres horních měst.

Fary: a) Chemnice (Kamenice),

b) Frýberg, c) Plavno, d) Annaberg, e) Zvikava.

B) V Horní Lužici.

1) U sv. Petra v Budišíně pro Němce fara;

2) na náměstí solním fara pro Srby (zde je p. farář Kučank a kaplan Horník);

3) v okresu srbském jsou venkovské fary: Krostice, Ostrov, Nebošice, Ralbice, Ratibor, Brauna;

4) v okresu německém: Ostric, Gruna, Königshain, Seitendorf, Schirgiswalde (Šerachov).

Všichni tyto kněží jsou zde jako misionáři mezi většinou lidu protestantského.

Celé město Budišín je velice pamětihodno v dějinách našich. Byla to přirozená pevnost, ležící na skalnaté výši k severu a západu, (Správa odtud své vlky valí k Berlínu). Mnoho tu zřítí zrcenin starých gothických chrámů, jakož i okrouhlých tvrzí k obhájení města, z nichž nejvyšší je na solním trhu, na níž je obraz Ľudolfa II. vytesán v kamení. Překrásný jest chrám kapitolní sv. Petra, budova to sluhu gothického. V presbyteriu obdívá

p. biskup služby Boží se svými katolíky, potom je mřížení železné, a za tím velikánskou tříloď kostelní mají protestanti, majíce oltář svůj postavený v jedné lodi poboční. Je to smutné podívání. V jedné části se papež zvelebuje co nástupce sv. Petra, v druhé pod touže střechou se upírá sv. Petrovi přednost náměstka Christova; nástupcům jeho. Toho nezříš, milý čtenáři, leč zde, a potom ve Veclaru v Fíši německé. Raděj kdyby cos takového nikde nebylo viděti! — Kněží katoličtí chodějí sobě beze všech oznaků kněžských, vyjma když jsou v úřední službě. Také je probošt této kapitoly luterán, p. ředitel krajský, protože město má právo to místo obsaditi, tedy tu důstojnost (pro důchody a ní spojené) má nyní vždy luterán. (nynějšť je světský úředník).

Když jsem octnuv se v Budišíně octnul se v domě kapitolním a ukázal se kněším, hned jsem byl co bratr laskavě uvítán a přijat. Jsouce sámi horliví Slované tyto výteční kněží dle jmena již mne znali, a pohostinstvím i přátelstvím jsou mne i hned oblažili. Zláště se mi zcela věnovali p. kanovník Buk a vikář M. Horník, kteří se mnou po městě a okolí chodivše, všecky památnosti mi laskavě ukazovali a vysvětlovali, začčž jim tuto díky vzdávám. Obzláště Horník, vikář, a p. Smolér, knihkupec jsou hlavní podporovatelé a křisitelové zanedbané posud literatury srbsko-lužické.

Domníval jsem se, že tyto zbytkové Slovanstva zde tak na vymrcení odsouzení jsou, jako jsme byli my Moravané a Čechové; zdálo se mi, že tato stráž proti přemocnému Germanstvu (němectví) už je dávno ztracena; zdálo se mi, že tato hrstka Slovanů srbských v Lužici co nejdřív živlem hltavé kultury až k nepoznání bude zničena. A však jen co propadlo Prusku, zle je na tom; Srbové v Sasích slaví s námi své národní z mrtvých vstání, vě-

douce, že jich sice málo dle počtu (asi 80.000), a však co ratolest velkého stromu Slovanstva cítí se býti povoláni k tomu, zbuditi dřímavé bratry k povědomí národnímu. A v této ušlechtilé práci, jako i u nás v Čechách a na Moravě v popředních řadách s kerouhví národní v ruce, s pérem spisovatelským v prstech zříme duchovenstvo.

Již dávno sebral Smolér (evangelik) „Písň lužickú“, ve dvou svazcích vydav jich skvostně s nápěvy (jako náš Sušil). — Tentž horlivec národní vydal „Vstavky tovarstva Mačicy Srbskeje“, která jako Matice česká vydává dobré knihy pro lid srbský v Lužici. Neunavený Horník (mladý to kněz) vydává „Lužičana“ (časopis), a překládá spisy pro lid, on též je spolupracovníkem „Slovníka srbského“ který je dosti obšírný. Též se tiskne v Budišíně „Pismo sv. N. Z.“, jež přeložil Jakob Buk. prof. v Drážďanech). Ano i Lužičané v Prusku se hýbají, jak „Bramborský serbský časník“ 1862 ukazuje.

Znamenitý jest brobitov zdejšího města, rozprostírá se na kolmé stráni k severu proti střelnici, pod ním teče řeka Spréva, a vškol se rozšiřují po brobitově malebné zříceniny zhořelého chrámu sv. Mikuláše. Viděli jsme zde mnoho nápisů slovanských, i jeden ruský, též německý p. † kanovníka Příhonského.

Klášteřů bylo v Lužici nejvýtečnějších:

1. P. Marie v údolí (r. 1234). Tento klášter světil biskup Mikuláš z Prahy r. 1244 právě toho roku, kde celá Horní Lužice vyjma Žitavu a okolí připadla co věno Beatrici, dceři Václava I. a marklir. Ottovi III. z Braniborska.

2. 30 let po založení kláštera Mařidolu (1264—1284) povstal rovněž klášter cisterciánek Mariina Hvězda (Marienstern), 2 míle od

Budišína. Zaklatelové tohoto byli 3 bratři a páni z Kamence, Vitigo, Bernhard a Burkhard, z nichž první dva napotom byli biskupy v Mišni.

3. Jindřich vojvoda slezský založil 1320 klášter cisterciánek ss. Marie Magd. v Loubanech, který ovšem nyní již dávno vyzdvižen jest. Brzo na to připadla obojí Lužice králi českému Janovi z Lucemburka.

4. Syn jeho, Otec vlasti Karel IV., založil znamenitý klášter coelestinnův u Žitavy Ojvln (Oybin). Znamenitá hora se zříceninami toho kláštera nachází se na blízku Žitavy.

Z těch klášterů udržely se posud jenom Údolí P. Marie a Hvězda Mariina. U Hvězdy Mariiny je poutní místo Rožant (Rosenthal). Zde je okolí jen srbské, ale klášterníci z Oseku mající zde správu duchovní nechtějí se učít srbsky, aby jim slovo Boží kázali!

IV.

Drážďany.

Horník a Smolér mne vyprovázeli v sobotu k večeru na nádraží Budišinské, a davše mi na cestu pozdravení srdečné slovanských bratři a slovanské bratry v Drážďanech a až domů přijdu, na moravské: opustili mne odporučivše mne do ochrany Nejvyššího, já pak při nejlepšímu počasí zavítal sem a večerem do hlavního města království saského.

Dráha mne dovezla do Drážďan. Již jméno toho města (od dráha) dokazuje, že zde původně byli Slované. Jestli to jedno z nejkrásnějších měst německých, sestávající z 3 hlavních částí, totiž starého města a Bedrichova na levém břehu, a z nového města na pravém břehu Labe, pak ze 4 předměstí, počítá do 70 000 obyv. Spojuje jich veliký most přes Labe o 16 obloucích, o 200 kroků kratší, a též

v sobě slabší, ale ozdobnější, než Pražský. Hned u mostu v starém městě je královský zámek, a za ním v zámecké ulici t. F. černý dům, zasmuzilého vzezření, ve kterém přebývá, přijeda sem Budišinský biskup a vikář apoštolský; zde též přebývá farní duchovenstvo a dvorní kazatelové při katolickém chrámu dvorním „Nanebovstoupení P. J. Ch“ který hned před zámkem na břehu Labe stojí.

Sem do toho duchovního domu byl sem od přátel odkázán, a však ze slovanských výtočníků, jichž jsem se doptávat měl (Buk, Štěpánek...) byl doma jen p. prof. Dr. Feyfar, rodilý Čech z Litoměřické diocéze, profesor na progymnasii a kazatel ve dvorním chrámě. Tomuto muži přívětivému, jakož i p. sekretáři při rak. vyslanství p. Voráčkovi izám děkovati, že jsem dva velice příjemné dny v Drážďanech ztrávit mohl. Jsouce oba Češové se mnou Moravanelem obcovali jsou noustále a s přátelskou úslužností se mi ve všem propůjčovali. Tento trojlístek slovansky mluvících bylo po 2 dny viděti na všech veřejných procházkách v pávab podzimní oděných Drážďan. Prof. Feyfar obeznámil mne s p. tajemníkem Voráčkou, načež tento trojlístek vlastencův útlon kolem srdcí ovjieti se počal láskou a přítulností. P. superior a farář Bernert přijal mne pobostinnu do domu duchovního, kdežto sem přebýval s jedním exprovinciálem františkánů z ubohého Poznańska, z Králových Varů a Teplíc se vracějícím. V neděli na den sv. Bartoloměje sloužil jsem ve dvorním chrámě mši sv. u oltáře svatého Ignátia.

Divno mi bylo, že v zemi, ve které zlástnu §. ústavy (zdá se mi 65 §.) zapovězeny jsou řeholní řády, ale obzvláště řád jezovitský, že pravím ve dvorním chrámě jsou 2 oltáře svatých jezuitů, sv. Ignátia a umirající Frant. Xaver, a v novém

farním chrámě na Novém městě, oltář hlavní obraz sv. Františka Xav. Když s námi františkán v řeholním rouchu v královské obrazovně se procházel: tu se naň zvědavě dívali protestanti, jako na nejvzácnější exemplář celé obrazárny, ba v ton okamžik, co do kabinetu Sixtinské Madony vkročil s námi, i tam zrak obdivovatelů štětce Rafaelova na chvíli utkvěly na neobvyklém zjevení katolického mnicha žebravého. Oltární obrazy ve chrámu katolickém jsou malovány od malíře saského, jenž slove Menga. Vedle oltárních obrazů „Nanebovstoupení Páně“ jsou 4 veliká pozlacená okna, ověšená červeným aksamitem, ve kterých král se svým domein Bohoslužbě obcuje, a hned ze zámku přes ulici vysutým mostem sem rodina královská k pobožnosti se ubírá.

O 1/2 11 je kázání, a to trvá půl hodiny, pak od 11—12 je slavná mše, při které kapela divadla dvorního provozuje co nejzdařilej figurální mše, ač větší díl zpěváků a hudebníků jsou protestanti. Během a za to trvání této mše panuje v chrámě pohoršlivé proudění lidu. Diváci všech věr a vyznání, všech stavů a zaměstnání zvědavě vstupují do Svatyně, zevlují na oltář, a obzvláště ua chór; a za chvíli zase vycházejí, tak, že je to škandál, a oko katolického se záruktem pozoruje, že nekatolici prokazují větší šetrnost a úctu modlitebnicem svým. Jen v prostřední lodi nesmí panovati tento přítok a odtok mofo boulivého, nýbrž zde panuje příkladná tichost, nebo tu obchazejí dvorní sluhové s dlouhými pozlacenými štáby, takový dozorce se holí hned bez ohledu každého dotkne, kdo se neslušně chová, ohlédá, šeptá nebo neslušně sedí. Což by u nás na venkově v leckterém chrámě mnoho práce jim nadělalo!

Byl jsem téhož dne ve 3 protestantských chrámech, totiž: v chrámě

mu P. Marie hned vedle zámku, kde bylo svaté přijímání; v chrámě u 3 králů na Novém městě, kde byla slavnost žní, a v chrámě u sv. Kříže. V každém chrámu luteránském viděl sem něco památného. V chrámě u sv. Kříže je tabulka na dvěřích pobočních (ze zadu), na které stojí zaznamenáno, kde který z tamnějších duchovních v chrámě ve zpovědnici sedl, ve kterém čísle sedl p. superintendent (či kons. rada), kde sedl 1., 2., 3. diakon, a kde sedl vrchní diakon. Tož sem poznal, že zde luteráni mají zpověď, což oni též jmenují duchovní rozmluvu tajnou. — V chrámě u tří ss. králů byla bohoslužba: začíná jak naše mše: figurální hudbou, Introitus, Gloria, Modlitby, Čtení epistoly a evangelium, potom následuje po písmičce kázání na kazatelni. A potom je konec. — Vlastní a čelní část liturgie, oddělenou od toho, co sem popsal v úvodu, viděl jsem v chrámu P. Marie: o 1/2,8 hodině ráno sv. přijímání. Vkrčiv do překrásné rotundy, vysokou kupolí oklenutě, ušel sem pastora stojícího u krásného oltáře, zpíval tónem našemu „Pater noster“ podobným v německé řeči ta posvátná slova, kterýmiž P. Ježíš při poslední večeři nejsv. Svátost oltářní ustanovil, načež přicházeli nábožní věřící, jak sem viděl i z nejvyšších stavů, po třech stojíce; přistoupným s poklonou podával pastor hostii zcela naší katolické podobnou, rychlým pohybem, načež nad nimi udělal veliký kříž, jako při udělování rozhršení, a zase třem jiným hostii podával. Málo který přistupuje, aby nebyl před tím pil černou kávu, ač i oni s lačným žaludkem přistupovati mají. Toto oddělení sv. přijímání od liturgie prý těžce nesou mnozí nábožní luteráni, dobře tušíce, že Bohoslužbě tou měrou schází nejcennější stránka, ač u nich bytelného obsahu zbavená, oni pak to čini proto, jelikož by jim v pozdější ho-

dině málo kdo k přijímání přišel. Pastoři, kteří podávají, ovšem sami nepřijímají, ale jdou jinam, nebo si pozvou cizého do svého chrámu.

Hned po jídle šli jsme do výtečné král. obrazárny, v paláci nazvaném „Zwinger“, tak krásném a pravidelném, že bychom u nás v Rakousku ve Vídni darmo cosi tak krásného hledali. Ovšem tenkrát byli králové Sas též král. Polsky! Obrazárna je tak skvostná a bohatá, že převyšuje Vídeňskou na belvederu. Ze zdejších obrazů, dle malířských škol sestavených, uvádíme jen světoznámý obraz Rafaelův „Madona sixtinská“, který ve zvláštním tam zeleném kabinetě postaven jest. Do obrazárny může v neděli jen obecnostvo bez platu vejíti od 1 — 3 hodin odpoledne.

Vedle toho paláce je novo stavěné divadlo, s mnohými trefnými nápisy: Flagellus nequitiae, Ridento doceo, De te narro, Speculum vitae atd. Dále je japonský palác, princův palác a mnohá jiná výtečná stavení. Z vědeckých a uměleckých sbírek, jichžto bohatství Drážďanům titul německé Florencie zjednalo, nejslavnější jsou, krom obrazárny: zelené sklepení, sbírka to všelijakých vzácností a starožitností všech zemí (též mnohých kořistí z Prahy vyvezených), královská knihovna s 230.000 dílů a 3000 rukopisů. — Zahrada zoologická za městem bude časem jedna z nejpamátnějších v Evropě, aspoň to rozdělení zvířat zde zdá se nám mnohem příhodnější, než v zahradě Schönbrunně ve Vídni; když celou obejde, tož vykonal příjemnou procházku. P. tajemník Voračka mi ukazoval v těchto rozsáhlých sádkách též místo, kde Napoleon I. od svých důstojníků vojenských divadlo hrát nechal, mezi tím, co Drážďany obléhal (1813). Panující král sbore: Jan Nep., panuje od r. 1854 (roz. 1801). Celá rodina královská přiznává se k víře katolické, a Boží Tělo se slavně

ovšem jan ve chrámě obdívá. Chof korunního prince, rozená princezna Vasa, byla vychována na Moravě a velmi ráda česky mluví a s přichozími do Drážďan Slovany. — Nedaleko Drážďan na silnici Budišinské je t. r. lesní zámek, kde se vaří nejlepší saaské pivo (Waldschlüssel), ostatně se zde pije bavorské, a však poněkud silnější než v Bavořích, jelikož skrzeva rozvážení do ciziny musí silněji vařeno býti. Ostatně Sasové žijí velice střídme, nejvíce z kávy. — Naproti katolickému chrámu je překrásná procházka na nábřeží, rovní dům je „výstava obrazů“, řada komnat tu naplněna uměleckými výtvoři domácích i cizích malířů i sochařů. Nejvíce mne zajímala podobizna ř biskupa Dittricha — upřímného Čecha, který je zde v blahoslašené paměti (obraz je majetek krále saského za 250 tolarů), a pak obraz představení toho, jak Sixtinská Madonna oclá se v Drážďanech. Král jí dal postavit pod trůn, a an sídlo trůnní vadilo, odsírkoval v nadšení trůn, tak že se překácel, a sloužící ho zadržují.

V úterý 26. srpna vydal jsem se na cestu zpáteční z Drážďan po Labi do milé vlasti české, jižto achytrali nepřátelé Moravanům zstuditi se vynasnažují. Zvolil jsem zdlouha plouti proti Labi, než rychlo unčenu býti parním vozem, abych romantické krajiny t. r. Švejcarsk saských pohodlně a lépe ohlédati a hloub do paměti vtlačiti mohl.

Ráno o 6 odploul pární koráb „Litoměřice“ od nábřeží Brielova z Drážďan, slunce jasně vycházelo nad hladinou vody a slibovalo překrásný den, jakovéhož jsem sobě k ohlédnutí této na celé cestě nejkrásnější partie na Bohu vyprošoval. A však znenadále zdvihla se na vodě huatá mlha, která všechny předměty tak obestřela, že nebylo ničeho viděti, a tak oudy naše zkre-

hly, že kde kdo utíkal se na lavice ke komínu, ze kterého klokoktavě vyvalovala se pára, a mnozí též z paluby se ukřívají do kajity. Teprv asi za hodinu bylo zase jasno na vodě, mlhy se roztrhaly a libozně se na nás usmívalo ranní slunce. Tu sme stanuli u Pilnice.

Pilnice je letní zámek krále saského na pravém břehu Labe, má rozlehlé stavby a skvostné zahrady. Již to položení na vodě jest nad míru malebné. příroda a uma vytvořily tu ráj pro panovníka saského a rodinu jeho. Toho času, kde párník okolo Pilnic šuměl, byla zde rodina královská. Něco znamenitého jsem pozoroval na tom zámku, totiž všechny komíny mají podobu víček činských což k malebnosti této slavné stavby nemálo přispívá. Ještě jsou zde na blízku 2 královské zámky, kterých avšak nelze z Labe pozorovati.

Za Pilnic je první znamenitá stanice na Labi Perno (Pirna). Město to leží na levém břehu, má 5600 obyv., kteří mnoho plavby na Labi provozují, někdejší přitulek vypovězených českých protestantů; je zde i chrám katolický. Nad městem strní první skalnatý laz Sonnenstein, a ústavem pro pomatené na mysl. Od toho města počíná romantická krajina, která slove „Švejcarsko saské.“ Jest to krajina velmi zajímavá a romantická, která se od českých hranic až ke Gotlavě a Vezenci vztahuje. Jest plna romantických útvarů propláknutého pískovce a krásných vyhlídek. Jaké převraty musely se státi v těchto krajích vodou, až se tyto útvary spůsobily! Kolik set let muselo Labe klestit sobě dráhu a prodlabovat sobě toto své lože a řečiště, ve kterém se nyní celou to krajinou valí a provívá, co zláštní okrasa míst těchto! — Na úbočích a dole na břehách zláštně umíst Wehlen a Rathen pozorovati chmelnice,

ve kterých se pěstuje od obyvatelů těchto horkých úvalů chmelicek na dobré pivečko.

Za místem Rathen přijede se k znamenitému místu, jež slove Königsstein.

Jestí to městečko a pevnost na pískovcovém lamu, která odevšad strmé úbočí majle, nahore plochu pól hodiny v obvodu mající působí, kde hrady, zámek, kasárny, kostel, les, pole, louka, zabráda a přehluboká studně vše pohromadě se nachází. V čas nebezpečí se i král sem utíká (k. p. v revoluci r. 1848).

Naproti Königssteinu na pravém břehu Labe strní druhá podobná, ale ještě vyšší, a na hoře lesem porostlá skála, laz Lilienstein, která daleko cestujícího po Labi k Čechii vyprovází. Potom přijde Žandov (Schandau), městečko s kamennými lomy. Zde zase začíná policajtská visitírka, a policajti se těší, že poznají, koho mají na lodi. Zvědavost je veliká věc, a strach ještě větší! Potom přijde Herrnkretzen, poslední cí od Drážďan první dědina česká v saském švejcarsku. Dále již přijde Děčín, sídlo hrabat Thunů, strnici na vysoké skále; přes Labe zde vede železný most. Odtud již dále se rál Labe v loží hlubokém, v pravo a v levo je pohork české, avšak již ji-

ného tvaru, než v saskích; jsou to výběžky Krušných Hor. O 3 hod. odpoledne dorazili jsme do Usti (Aussig), na cíl cesty mé, kde Němci dostávali výprask od Husitů!

Odtud jsem chtěl do památného poutního místa Mariina Záře (Mariaschein), kde mají jezovité pacholecký semínát. Avšak dověděv se, že tam mají kněží exercicie, nechal jsem si Osek na podruhé, a 1/2 večir již užel jsem milou stovežitou zlatou Prahu. V poslední záři zapadajícího slunce octnul jsem se v náručích drabých a ctěných přátel: Staňka, p. kanovníků Vinařického a Štulce. Pobyl jsem s nimi 3 dny utěšené. Též pan kanovník Prucha, z Říma přichozí, mi vykládal, kterak Praha je mnohem krásnější nežli Řím. Učinil jsem též výlet na Karlův Týn, na sídlo Karla IV. Na železnici z Prahy ukazovali mi spolucestující v levo u Poděbrad dědinu, v kteréž sedlci vystavěli spojenými silami fabriku na cukr. A tak po tolikera utěšených a poučných zkušenostech octnul jsem se v sobotu 30. srpna zase u Brány nebes, a kázal 31. srpna farníkům o ochraně ss. Angelů Strážných, kteréhož ochranu jsem pocítil na cestách svých. Ty pak milý čtenáři! promiň, v čem jsem nevyhověl zvědavosti Tvé.

Drobnůstky.

Obnovení hodnosti „cisaře katechismu.“

Jeho Svátost papež Pius IX. nedávno starověký obyčej ustanovení „cisaře katechismu“ obnovil. Každoročně se totiž v Římě vykonává, a sice v chráně sv. Ondřeje, zkouška veškeré školské mládeže (mužského pohlaví) města Římu z katechismu, kterouž jeden z kardinálů spravuje. Dítě to, které

nejdůkladnější známost učení náboženského dokázalo, obdrží zlatou korunku a bývá pro budoucí rok „cisařem katechismu“ prohlášeno. Dvě jiné, ve své známosti k přvému nejbližce postavené děti dostávají hodnost knížat, a třetí hodnost kapitána. Nového cisaře sám sv. otec v osobitné audienci přijímá, kterýž mu sv. požehnání uděluje, na což hojně dary kollegium kardinálů nastupují. Při procesích má cisař tento

a jeho tři osobné dvoženinstvo zvláštní čestné místo a všechny matky ukazují císaře s těmi slovy: „vedete l'imperatore?“ (vidíte císaře?) dítkám svým co příklad následování.

K povaze bulharsko-slovanských křesťanů.

Hrabě Filquelmont † vydal spis pod jmenem: „Die religiöse Seite der orientalischen Frage“ (Strana náboženská otázky východní), kterýž za příčinou osoby spisovatelovy a obsahu jest velmi zajímavý. — V úvodu nalézáme následující příběh, kterýž čtenářům našim v překladu podávám, jak je br. Fiquelmont vypravuje. Nejvšednější události v životě nosí v sobě někdy naučení tak jednoduchá a pravdivá, že i srdce, důvodům nepřístupná, moci jich nemohou se zavřítí. Budiž mi dovoleno, na důkaz toho vypravovati příběh ze svého vlastního života. — Byl jsem právě na cestě ze Soluné (rodiště ss. Cyrilla a Methodia) přes Vidin, chtěje se z Malé Azie a Řecka navrátiti do Rakous. Měl jsem dva janičáry za ochrance a jednoho pronajmatele koní za průvodčího. Bylo to právě v čas války srbské za Jiřího Černého. Jednoho večera dorazili jsme do veliké bulharské vesnice, mezi Žofii a Vidinem, kde jeden z dvou janičářů, jenž byl jel napřed, aby mi vybledal nocleh, mne již očekával a mne uvedl do domu vesničana, jež mu byl „aga“ k tomu vykázal. Tehdáž byly ještě právě turecké časy, kdežto se pocestní Turci podlé libosti uhostivali po domech křesť. Slovanův a dle vůle své v nich hospodáři; pročež hleděli obyvatelé zámožnost svou všemožně ukrývati.

Sotva se byla malá karavána v domě uhostila, počali oba janičářové, nenalezše tu ničeho, čehož unaveným pocestným k zotavení jest potřeby, hospodáři vyháněti,

aby to, čehož při domě nebylo, jinde sledával. Ostatní obyvatelé domu, velcí a malí, porozutikali a schovali se. Posléze seděl jsem sám v prostranné, neozdobené, ale čisté světnici, odpočívaje po unavujícím pochodu na koni. Byl jsem oděn po europaku, šavli a pistole, tuto nevyhnutelně potřebnou obranu každého pocestného v surovém Turecku, byl jsem odložil. Jen stařenka přicházela a odcházela ustavičně, majíc pořád něco činiti okolo mne. Cizí oděv můj vzbudil bez pochyby zvědavost její; když pak mne tu vidí tak pokojně a trpělivě sedět, zmužila se konečně, přiblížil se od zadu, dotkne se mého ramena a když se na to k ní obrátím, udělá znamení kříže, pohledem tážajícím patříc na mne. Nejsa mocen jazyka bulharského, nemohl jsem odpověditi slovy, ale udělal jsem též znamení kříže; načež ona se uchopila ruky mé, políbila ji a běžela co stařenka nejrychleji může, ze světnice ven. Po krátké době byl jsem obklíčen dětmi, dospělými, holkami a hochy (děvčaty a mládenci); pak přišli i otcové nazpět. Jak mi e jim stařenka pověděla dobrou uovinu, bylo i všecko nazbyt, radosti a hojnosti oplýval celý dům křesťansko-bulharský. Poznavenav se znamením sv. kříže, byl jsem bratr jejich; což z mé strany bylo tolik, co láska k bližnímu, šetrnost k osobě a majetnosti; ze strany jich znamenalo to hostinnost a důvěru. Těšili jsme se vespolek, týž cit spojoval nás.

V anglických novinách objevilo se podivné ohlášení. Jeden totiž polozblázněný Angličan, kterýž se za anglický stříbrný peníz považuje, prosí veřejně každého, aby ho, jestliby manželka jeho, na trhu nebo ve sklepě, při kupování něco ním vyplatiti chtěla, neproměnil. — Jiný blázen domníval se mítí nohy ze skla, obávaje se, aby mu je někdo nerozrazil.

L Í P A.

Zc všech stromů požívala lipa největší cti u starých Slovanů. Všude naši předkové sázeli ten krásný strom, tak u svatyní bohů svých, u chýží, jak i u cest. Pod lipou skládali bohům oběti, lipa byla stromem lásky, ana byla zláště ke cti Ladě čili Krasopani zasvěcena. Modla Lady stála v Brně tam, kde nyní se vypíná chrám biskupský. Protož také podnes ve všech slovanských krajinách nalézá se znamenitě množství lip, a velmi často zříš ty spanilé stromy, any zastihnoujou chrámy Páně, sochy a kříže. — A v skutku zasluhuje lipa v každém ohledu rozšíření. Málo u nás stromů, které by se co do krásy mohly rovnati lipě. Přesličný to pohled, když ten košatý strom bujným listím a květem se pokryje a tisíce včel sladký med s něho sbírají. Lipa jest obrazem vnady a spanilosti, ale zároveň i síly, neboť vydrží i nejtuzší vichry a bouře. Jak velice oblíbena byla u Slovanů, to ukazuje název sedmého měsíce v roku, který u Poláků se zove lipiec, u Rusinův lipoc čili lipen, u Horvatův zas červen nosí jméno lipanj, zajisté proto, že tam již v červnu lipa květe.

Ale lipa není pouze stromem pěkným, okázalým, milým, nýbrž zároveň i jedním z nejužitečnějších stromů našich. Po-

patří jen na ty hromady včel, které nejen z květu, nýbrž i z listí med sbírají. Med z lipového květu jest mnohem lepší, než z jiných květů, a barva jeho jest bílá. Med pitný, z takového medu hotovený, slynul dávno v Polsce pod jmenem „lipce.“ Není dosti na tom, mítí včely a je chovati, jest i zapotřebí starati se jim o pastvu, neboť jak mají jinak dělati med? Proto také na Ukrajině v svätosáhlém Rusku, kde jest množství lip, neboť se tam nacházejí celé lesy lipové, jest mnoho včelníků, které podávají výborný med. Několik toliko lip kolik potrav včelám může poskytnouti? Že za dávných časů ve slovanské Polště, a to už i za Piasta (jest tomu právě tisíc let, co Piast povýšen byl za krále a založil říši Polskou) početivého rolníka v Krušvici, včelařství v Polště kvetlo, k tomu z větší části se posloužilo veliké množství lip. — Lipový květ podává netoliko léčivo k lékařství, leč i příjemný nápoj k pití. Na jare plyne z lipového stromu, jako z brízy, šťáva, z níž připravený nápoj velice se rovná vínu. Dříve užíváno mladých halouzek, které rozhnětené a přiložené na rány vytahovaly všechny záněti a hojily. — Dřevo lipové nejen se hodí na pálení, nýbrž i na domácí nádobí, dělají se z něho sochy, a dříve byly oblíbeny li-

ové saně. Často se užívalo v Polště a též i v jiných našich vlastech lipového dřeva také na kolébky a náhrobné kříže, a tak byla lípa starým Slovanům věrnou družkou od kolébky až do hrobu. — Z lipového uhlí jest dobrý prach střelný, prášek na zuby, a uhel lipový hodí se nejlépe k hrubému kreslení. Plod lipový dává výborný olej, který nic nezadá oleji z mandlí a může se ho užívatí místo olivy. Suché listí lipové jest dobré stelivo, svěží na pokrání dobytku. Spodní kůry či lýka užívalo se již za dávných dob na obuv. V lýkových střevicích či krpčích chodil Přemysl i polský Piast: Přemysl, když byl z rolníka za krále zvolen, kázal prý své lýkové střevíce schovati na památku na Vyšehradě v Praze. Mimo to dělají z lýka lipového provazy, rohožky; ono slouží též na přivazování stromků, na svazování smodek atd. Stín košaté lipy, jakž jest u prostřed horoucího léta milým, kdy ještě hojnost ptáčkův na jejím vrcholku vesele pěje? Zajisté možná tvrditi, že lípa z našich lesních stromů jest nejužitečnější a jen naše jest vina, že jí tak málo pěstujeme a nekořistíme z ní tolik, kolik bychom mohli.

Rozmanité jsou druhy lipy; u nás nejhojnější jsou veliko- a malolista (tilia grandifolia a parvifolia); kromě toho jest ještě několik méně známých druhů. Lípa žije víc než 1000 let — a k takovým lipám staří Slo-

vané putovávali. Starožitné lipy uchvacují svou ohromností a spanilostí. Mickiewicz, nejznámější básník slovanský, v „Panu Tadeuši“ zpomíná o lipě Ilolovinských nad břehama Roši, pod kterou sto jinochů a sto panen v párech tančilo. V Čechách jest největší a nejstarší lípa u města Kamenice, které se proto jmenuje „nad lipou.“ V haluzích toho ohromného stromu jest altán umístěn, v němž se může četná společnost baviti. Slavnou byla v Polště lípa Jana Kochanovského, která toho věstee k tolika krásným veršům uadehnula. Na Moravě máme lipy Bzenecké. Za důvod rozšíření lipy sloužiti mohou četná jména vesnic a měst, které od lipy pojmenovány byly. Na Moravě a v Čechách jest jich dost veliký počet. V království Polském 117 měst a dědin lipu svým jménem připomíná. Slavné město v Sasku Lipsko od lipy tak se nazývá a děkuje lipě za svůj počátek, jak o tom slavný básník náš Kolár pěje.

U lidu slovanského slaví se lípa v písních a příslovích národních. Dle podání staroslovanského ďábla jen lýkem lipovým svázati, kyjem lipovým možná jej zapuditi. Pod lipou hrom nezabije člověka. Zajisté jsou to zbytky starodávných časů slovanských, kdy lípa byla svatým stromem. Tak též dřívě u nás nebylo dědinky, kde by nebylo aspoň jedné lipy; a jak dřívě v jejím stíně skládali naši předkové oběti bo-

hům, tak potomkové později v jejím chládku sedávali baviíce se hovorem. U každého dvorce polského šlechtice rostla statná a okázalá lipa.

Přirovnáváno často lipu k dobrým obyčejům: bylať ona obrazem dobroty, úslužnosti, jak o tom Rej z Naglovic pravi: „Tak i ty se starej přátelům sloužiti, a jak věely k lipě, tak k tobě aby se scházeli pro radu, pomoc a poctivost.“ I ještě podnes neztratila lipa krásného významu svého. Když se rovnoprávnost ohlásila a břemena rolníkům odpadly v r. 1848 sázeli Rusíni památné lipy. Taktéž činili na mnoze Moravané, jakou Šitbořic, Šaratic a t. d. Na památku zasnoubení se našich Veličenstev krásným slovanským způsobem sázely školní dítky po dvou lipách před školami aueb ve školkách. — Když v den úmrtí svatého Methodia 6. dubna 1861 poprvé po dlouhé době opět na sněmě v Praze a v Brně počalo se jednati po česku, tu počaly se také na tu památku sázeti lipy. Což nevzbudil se to dávný obyčej slovanský? Spolek český z r. 1848, měvší na zřeteli pokrok národ-

nosti české a vzájemnosti slovanské, dal si jmeno Lípa a podnes přirovnává se slovanština k statné lipě a jednotlivec k lipovým větvem. A zajisté, kde u nějakého nyní snad zcela aueb z části poněmčeného města staré lipy hojně se vyskytují, tam lze souditi na dřívější slovanský lid. Škoda těch velebných stromů na silnici Vyškovské a ve valašských Klobooukách! Krásný zvyk lipy sázeti počíná se nyní již u našich venkovanův ujímati, že místo nehezkyých a neuzitečných topolů spanilou lipu slovanskou na návsiích, v sadech a u cest sázeti počínají. Jest to znamení probuzenějšího ducha slovanského a najde zajisté tolik nasledovatelů, kolik u nás uvědomělých venkovanů a měšťanů, neboť lipa jest obrazem vzájemnosti, svornosti a lásky národu slovanského.

Tak lipa nejen co do krásy a užitku, ale i v národním ohledu zasluhuje pěstována býti. Nech tedy u našich cest, u domů a u kostelů povznesou se ty stromy slovanské, a kéž by s nimi i dávný zvyk a pobožnost slovanská pod naše střechy se vrátila!

Drobnůstka.

Starý vojevůdce Loudon přišed v času míru do Berlína, byl pozván ku královské hostině. Když si rakouský hrdina zasedal u stolu naproti Bedřichovi, vykazuje mu tento čestné místo na pravici, pravil žertem:

Milejší jest mi, viděti Vás — po mé straně.

Jistý stařec, jsa tázan, co jej tak ředivým učinilo, odvětil jednoduše: „Vlasy.“

O tisícileté památce ss. Cyrilla a Metoděje.

Moravo ty drahá !
Věstci nebes blaha
V tisícleté době
Vítají teď k tobě.
Vítej hosti, vítej,
A jim věnce splítej.

Jak když krásná Vesna
Kvítko budí ze sna;
Zbudil hlas jich kvítí
Nového v tě žití.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej.

Jak se na usvitě
Tmy vše klidí hbitě:
Zmizla noc všech bludů
Silou jejich trudů.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej.

Jako v blesku zory
Planou zářně hory:
Zplanulo ti jasné
Světlo víry spasné.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej.

Milostí všech zdroje
Pro dítky se tvoje
Jimi vyprfštily,
By tě posvětily.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej.

Hříchů ve porohě
Sňali pouta tobě;
Tvář tvá zaskvívá se
Ve svobody krásě.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej.

Kvítko líbých cností
Ve vši spanilosti
Zkvětla ku tvé zlobě
Potem jejich v tobě.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej:

Pravé těžky elasti
Vlili v tvoje strasti,
By co manna s nebe
Oblažili tebe.
Vítej hosti, vítej
A jim věnce splítej.

Drahým dítkám твоjim
Spasným trudem svojim
Otevřeli bránu
K sídlu nebešťanů.
Vítej hosti, vítej,
A jim věnce splítej.

M. P.

D r o b n ů s t k y.

Ve vzorném městě Plsku založili horliví učitelové pro vzdělání ženského pohlaví Dědictví sv. Lidmily pod názvem: Zlatá kniha. Když neuvážený náš Kubínek také tomuto chvalitebnému ústavu údy sbíratí začal, namítáno mu; Ale nač tolik těch

Dědictví? Jednoho by bylo dost. Kubínek odvětil: Inu také by jednoho evangelium bylo dost; a přec máme čtvero, aby jedno druhé doplňovalo!

Kdy počala na Moravě slavnost ss. Cyrilla a Methodia.

„Chvála jejich at zvěstuje
Církev sv.“ (Eccl. 44.)

Velectěnou a velevítanou musitě býti Slovanovi každá zpomínka, kteráž se upíná co břechau ku jilmě k oněm jmenům, jichžto tisícletou památku vděčný národ koná. Mezi tyto zpomínky náleží nepochybně i otázka: Kdy pak asi počala sama ta vděčná zpomínka na naše ss. Blahozvěsty býti zasvěceným dnem po celé Moravě? — Vznesení této dobrodincové národů slovanských, jež byl papež Jan XII. r. 914 do počtu svatých Vyvolenců Božích zapsati ráčil, zůstávali sice vezdy v požehnané památce u předkův našich, a však až do XIV. století nepotkáváme se nikde se stopou, zeby slavná památka jejich každoročně, jak slušno, byla se svěťovala církevní slavností. Na tuto myšlénku připadl teprv biskup Olomoucký Jan VIII. ze Všerub (de Novofofo).

Výtečný tento kněz pocházel z městečka slezského Všerub (Neumarkt), z rodiču sprostičkých. Pro svou však učnost, zbožnost a politický věhlas, jakovým velice slynul, byl se stal s nebožtikem Aruošem z Pardubic (prvním to, po zrušeném spojení s německým Mohučem, arcibiskupem Pražským a metropolitou moravským), jakož i s předchůdcem svým Jancin VII.

Očkem, na stolec Pražský povýšeným — nejmondřejšího císaře a krále Karla IV. důvěrným a nerozlučným přítelem; sám pak se více kanclérem císařským psávati byl uvyknul. Kterak ostatně teutýž arcipastýř moravský i pérem vlásti uměl, toho nám důkazem jsou nejedna učená pojednání, kterážto nás došla z ruky biskupa tohoto.

Vláda jeho, ve které vesla lodičky Církeve moravské vedl, sahala od r. 1364—80, a tudyž padla v dobu, která hrozila smutnou budoucností, jaková i skutečně brzo se strhla ve válkách husitských na naši milou vlast, jiuými pak bouřemi na veskerou Církev katolickou, jak o tom dějepis církevní v těch dobách přesmutně vypravuje.

Avšak vlast naše milá mivalat vezdy dostojných nástupců na stolici sv. Methodia, kteří co bděli strážcové prohlédali k zachování čistého učení a mravů mezi duchovenstvem i lidem svěřeným. Tak i Jan VIII. poznav toho potřebu býti, svolal duchovenstvo své na sněm do Kroměříže. — Tam v té širé pláni úrodné, kterou co nějaké obilní řečiště lemují z jedné strany řetěz hor sv. Hostýncem posvěcených, na protější pak straně

pohoří Buchlovem ověncené — tam nedaleko starého Velehradu, na rovině vlnami tiše plynoucí Moravy omílané leží městečko Kroměříž, sídlo to pradávné biskupů Olomouckých. Tam, kde před 15 lety sněmovali vyslancové světští: tam shromáždívalit nástupcové sv. Methodovi své duchovenstvo ku poradám v dobách povážlivých. Tak se stalo i r. 1380, 22. května. Hořce tu běduje pastýř pečlivý nade hrobem svým (neboť téhož ještě roku byl zemřel), kterak se již odstěhoval duch Christův a svaté choti Jeho z duchovenstva a z lidu moravského; kterak hořce s pokrokem na to touží, aniž se dá těšiti, že slavnosti křesťanské, ke službě Boží a památce události, k našemu spasení od Boha zřízených, posvěcené služebnou prací tak zhusta se znesvěcují a pokálivají od kněží i nekněží. Mimo dva nálezy nezbyvá nám ničeho z tohoto sněmu církevního moravského, ač vyjmeme-li, co nám ovšem musí býti nad zlato a stříbro drahocennější: nález a rozkaz tohoto biskupa horlivého, jimžto ponejprv (pokud nám z listin možno se dopátrati) nařizeno bylo, aby se 9. března po celé Moravě slavnost ss. Apostolů slovanských Cyrilla a Methodia s vděčnou a nábožnou myslí konávala.

Myslíme se zavděčiti našim milým krajanům a vlastencům, podáme-li jim tento celý dekret, do naší milé řeči moravské po

bedlivém porovnání přeložený, kdežto zní takto:

„Milé Svate Boží, kteřížto, přijavše již ze štědré ruky Páně odměny zasloužené, u věčné slávy postaveni jsou na pravici Boží, záslužno zajisté jest ve svaté bázni míti a ve všeliké poctě se jim propůjčovati; aby čím více dobrotivý Bůh ucho své ku prosbám jejich milostivě skloňuje, tím více oni, jsouce mezi Bohem a lidmi prostředníky, za nás orodovati ráčili. — Mezi těmi pak jsou vysoce blahoslavení a oslavení vyznavačové a biskupové, ss. Cyrill a Method, otcové, apostolové a patronové naši obzvláštní, kteří přešťastnou Církve a diocési naší oblažili jsou půdu, na vinici Páně ji proměnivše, kdežto zaštipili jsou kmeny, z nichž pak réví mnohonásobných cností a nauk daleko široko rozprostranivše po vlasti, na nichž nyní hojně ovoce dozrává, kvítka pučívají nevađnouci, símě jimi rozseté nevymírá, a věřici klidice požehnané snopy zrnka milosti Božích shromáždují. Přejíce pak, aby nejen tito přesvatí mužové, nýbrž i místa, jejich vzácné přítomnosti vůni oddychující a posvěcená, zbožnou a ochotnou přítulností se ctívala od věřících Christových, abychom, au přátely Bohu nejmilejší ctíme, titěž na vzájem nas Bohu milými činili, an je o jejich přímluvu vyzýváme: žádáme, aby všickni a jednotliví bratři a svěřenci naši skrze tyto přeslavné víry

svaté rozšiřovače a štěpníky v domě Božím spolu s námi vstípení s námi radostnou myslí přijali, s jakovou my oznamujeme, aby v celé diocési naši od duchovenstva a lidu jejich slav-

nost a den 9. března spolu s námi a slavně, jak se patří, skrze slavné konání svatých tajemství radostně světován byl.“ — K tomu svátku připojil biskup i odpustky 40denní. —

D r o b n ů s t k y.

V Rusích sedlák Nikita Evdokimov, ve městě Serdovšti, odstrčil kostel na jiné místo. Kostel totiž byl ze dřeva a bezmála na spadnutí. I chtěli nový stavěti z kamene. Že ale nebylo jinde místa než tam, kde stál starý, byliby museli obyvatelé po jeho strhnutí zůstatí bez kostela, dokudby se nový nedostavil. V tom se přiblížil řečený mužik, že kostel odstrčí na vedlejší prázné místo. A v skutku, opřel budovu velikou jak se patří, podstavil velikou podlahu s prken, podložil válce, uvázal na jistých punktech tuhé lány, a pomocí tisícerych dobrovolných pomahačů hnul chrám, který velebně se valil po podlaze až na vedřejší prázné místo „S pomocí Boží; ku předu!“ Suctou lid hleděl na tento poloviční zázrak a velebil mužika Nikitu pro takovou odvahu, opatrnost a důvtip.

V jedné vesnici slezské bydlel řezník, o němž sousedé s úsměchem povídávali, že za svého živobytí více zemáků vypil nežli snědl; vyšel si do okolních vesnic, aby koupil tele. I podařilo se mu koupiti telátko, ale ještě příliš slabé. — To však nic nepřekáželo, byse neudělal silný lidkup. I pilo se, až se řezník jak obyčejně hodně domotal. — Hnal pak nicméně před sebou telátko, až přišel k jedné lávce, tu ale přece pochopil, že nebude moci hovádko přes lávku

samo jíti, i sehnul se a vzal ho na svo ramena. Jelikož již od domu daleko nebyl, nesl ho až domů. Vkráčiv do světnice, tu vykřikla žena „Ale pro sv. Jana, co již zase blázníš? Co to neseš? No, no, co pak ale máš vždy proti mně, nu koupil jsem tele. A v té počne břemeno své z ramen opatrně skládati; a hle! byl to jeho pas kuráň! tele ale zůstalo u lávky ležet! —

Pán Pelikán se utopil.

V městečku X. ponuknul jeden žertovný muž stavku, že mu během jednoho dne 20 lidí tu jistou otázku — neznajíce nic jeden o druhém — předloží. To se přítomným zdálo pravdě nepodobné, protož i stavku přijali. Vzal tedy se sebou jednoho svědka, aby s ním některé domy svých známých navštívil. V každém domě, potom jako několik slov uvitání zaměněno bylo, pověděl: a znáte co nového? pán Pelikán se utopil. „Jaký pán Pelikán?“ to byla otázka, kterou mu hned každý zvědavě předložil, poněvadž totiž v městečku žádného pána Pelikána nebylo. Za tři hodiny měl svojich 20 rovných otázek po bromaďě, a večer se s vybrané sázky připravila hostina, ku kteréž i větší díl otázek předkládajících povolali.

Z n ě l k y.

Právo rovné! O vy milá slova!
 Vás to nejprav ústa anděla
 Za rozkazem Božím vypěla;
 Nebes mír se v zvuku vašem chová.
 Kdy pak vaše vláda opravdová
 Zableskne se u nás docela?
 Což se v slzách Slovan naželé
 Jako trpce utištěná vdova.
 Nikdy-liž nám láska nezaevitne?
 Proč se váhá German Slovana
 Bratrem uznat v brudi bezecitné?
 Ale přijde druhdy — pravdať jistá —
 Doba lásky s tužbou čekaná,
 Až tvor všechen zamiluje Christa.

Což má duše pro ten národ touží
 Z jehož narozen jsem kolena!
 Všecka jeho těžká břemena
 Jako houží smutné srdce ouží.
 Každá rada, jenž mu v mysli krouží,
 Každá tužba jeho plamenná
 Rydlem se mi v srdci znamená,
 A mou duši v more bolů hrouží.
 Takovou mně nadal tvorce hřebí!
 Však já za to s lidem za soustrasti
 Předobřámu vzdávám díky nebi.
 Jiný cesty koná, by zbyl strasti,
 Jiný chodí pro nabytí slasti,
 Já však bolů hledám po své vlasti.
 Fr. Sušil.

Osudná stovka

čili

námluvy na venkově.

„Dej mi již jedenkrát svatý pokoj!“ zabručel soused Varmužka na svou ženu, když si po obědě pod komínem ublíček na dýmku dával; a ona vypravivši všecky domácí ještě na mlat, by vyklepali jetslové semeno, — sama umývala v kuchyni náčiní, a na starého tu doléhala, aby devatenáctiletého Tonda nenutil do ženitby s tou upýpavou Ančou Pokorných. Byli tam již ale včera s Tonškem na námluvách věci tři a chutě si obližovali prsty u dobré včere. Včera se jí Andulka líbila ještě nejvíc ze všech děvčat z celé dědiny, a snad i z celého okolí, ba i z celého světa. Dnes však najednou ztratila celou včerejší chut. A bez chuti prý člověk malý kousek — ovaru sní. Nedověděli jsme se však posud s jistotou, co jí tu včerejší chut tak

najednou pokazilo: Čne prý ale všemu poučil a ukáže. Tak se snad i my trochu pozděj pravdy dopídíme. Vždyť nám také na tom velmi mnoho záleží. A třebaš by nám na tom nezáleželo ani tolik jako Turkovi na udržení svatého pokoje, a nebo jako Napolionovi na svobodné Itálii; tož přece nám záleží na tom aspoň tolik, abysme pravdě přišli na kobytku. A co je pravda, to je pravda, a pravda musí jedenkrát na světlo. A kdyby třeba sto největších Tomášů se zpíralo, že to pravda není. Tak jest možná, že dnešní hustá m'ha Varmužkové silnou rýmu způsobila, a tak i o celou lounkou včerejší dobrou chut připravila. A nebo — já jsem to ale na své oči neviděl! ale jak lidi, co to viděli, povídají — snad je stará Trousilovic, když ráno s Božím

kostelíčka spolem šly, notně do toho kejhla. — To je pravda možná, ale když člověk jistotu neví, tož to vykládá tak — jak to holt ví. — Slovem, Andulka se již dnes Varmužkové dokonce nelíbila. A měla také již proti ní mnoho vydatných příčin. Byla prý by to ostuda, dokazovala mužovi svému, takové nedopejtené house uvázat si na krk za nevěstu; ještě prý ani ničemu nerozumí, bez matky prý ještě ani chytrého kroku neumí udělat z chalupy; všude prý jí vidět jen matku za zády; a 3000 šajně! toť prý jest za věno na takový náš grunt!

„Dej si pokoj stará,“ odpírá jí starý Varmužka, „juž jsme tam byli, a to není tak a lebo tak. Pán rektor napsal jim už ormánku. A coby teprv řekl velebný pán, když juž taky tam ráno byli spolu na katechismu? To není tak a lebo tak. — A ty jelita byly tam šain, ještě dnes se mi po nich řibá. U Pokorných to umijou, jak sluší a patří; a Andulka prý sama dělala ty koláče, a tobě stará, jak jsem viděl, opravdu šly dobře pod nos.“

„I jdi mi s těma plackama“ odmlouvala ona, „musila jsem je chválit pro nezbedu, a aby tobě nepřišlo z nich na nic. Ale byl to božidárek, chraň mne P. Bůh bráchů! Kam by přišel náš Toník s takovou nehospodyní a s jejími 3000 šajně! — Co pak to udělá na ty nové peníze? to teprv musí být holá babka. To jste taky mohli mít lepší nos, a zajít si o lumeró výě, tak třeba k Trousilovým. Ale nechtěla jsem se do vás chlapů michtat. Trousilovic přidávají na svou Kačenku také tolik, a ještě krávu! a byliby tomu od srdce rádi.“

„E dej mi svatý pokoj i s tou krávou!“ A juž trochu tímto koleďováním rozmrzen, ušel starý do jizby, hodně za sebou práskna dveřmi.

To bylo Varmužkové, tím jeho odpíráním také juž trochu rozdrážděné, právě trochu po chuti, že za ním mohla z kuchyně zavolat: „Tříškáš dvěřmi, tuším, žeby ses sám ještě ráděj ženil po druhé, než Tonika ponejprv! — ale si počkáš,“ dokládala sakousnutou žlučí mezi zuby. —

A Varmužka tomu rád, že drahocenné polovici tak vyklouz, sám s sebou rozmlouval: „Mám rád svatý pokoj. — Jak jsme byli včera u Pokorných veselí. Všecko v básni Boží. Ať je tak a lebo tak, jsu rád, že jsem to juž jednou s krku zbyl. Však mně to dalo! To není tak a lebo tak; bylo mi to hůř, než když tatíček táhl mne za tuto mou starou.“ Tu mu sedla mucha na nos. „Mám rád svatý pokoj!“ a při tom trýškou zvolna odehnal muchu. Uhlíček mu juž pod kominem spadl s fajky, ale on dobrotisko rozjímáním manželským ujatý ani toho nepozoroval, že bašci na prázdno. A zas po druhé sedla mu drzá mucha na nos. „I hýbaj!“ a rukou ji sehnal. Ale nestydatá mucha, jakoby byla cítila ještě páru z těch večerjších chutných jelit, po třetí mu sedla na čiprný jeho nosejček. Po-koje pak milovný Varmužka, nemohl se juž zdržet — a kdoby se také nedopálil? — máchnul tak rozdrážděné po nezbytné sužovatelce, že hned krev vystřikla; neřšak z ostudné muchy, — ale že byl sám nátury měkké — nehty však měl na prstech tvrdé a po pansku dlouhé — rozrejpl si nos. A tak krev nevinnou prolévaje, maně táhl se zas do kuchyně k milé ženušce, která ho před chvíli sice také dožrala, ale přec neokrvácila.

Ale co nechtěl rarach, tento kazivět od počátku? — a kde on nemůže tam prý strčí zlou bábu. A tak se stalo i tu. Varmužkova totiž vidouc svého mužíčka, s nímž juž po 20 dlouhých let snášela dobré i

zlé, vidouc ho okrváceného, tak se ulekla, že nejen ouzkoustně vykřikla, ale i hrncem, jež právě drhla, tak máchla, až ubohého manžela ještě od nohou až po samu kšicu oštákla, a tak ještě více zděšená s hrncem v ruce jedné a s věchtěm v druhé rozpažena — jako v Jirikovu vidění nad ním stála. A právě k tomuto truchlosměšnému divadlu přikradla se zadními dvířkami s dobrou prý novinkou Petruša Klepáčkova; kteráž to vidíc „pán Bůh s námi a zlí pryč!“ se ošemetně zažehnávala. Mírumilovní však manželové nejsouce sobě ničeho zlého vědomí, jak mile spatřili Petrušu, hned se oba zpamatovali, a bez větších okolků, co potřeba kázala, učinili. Varmužka se z pokropení nemilého otřepal; a Varmužková s mokrou hadrou, co právě v dřezu po ruce měla, krev mu s nosu a s brady setřela, a jizvu tlustou pavučinou přikryla, tak že nebylo ničeho více již pozorovati, leč že čiprný jindy noseček Varmužkovi jako kvašený okurek naběhl. Zato ale závojem z pavučin protinestoudným muchám chráněn byl. Při této i Petruša div že do mdloby nepadla, proto také aspoň dobrou radou přispěti se snažila. Ránu dobrým octem vymýt a česnekem v soli dobře potřeným potírat kázala. Ale Varmužka nejseu velkým přítelem spatěky, zaškaradiv se na ni, odbyl ji těmito ne velmi lihotnými slovy: „Hýbaj mi k šípku i s tím tvým čarovnictvím.“ Petruši záda ukázal, a na pokoj do sena na hůru se odebral.

To bylo právě Petrušce Klepáčkové po vůli, kteráž také nemeškala hospodyni vyříditi pozdravení od Jalových, dokládajíc: že jich to mrzí; — že si jejich Tonička již od malíckosti jako za svého považovali, když ještě s nebožtíkem jejich Franckem, pán Bůh mu dej nebe, na komoru na suché

trnky a oškvarky lezivali; a nikdá prý mu za to nic neudělali, ale ze srdce mu to přáli jako svému. Nebo prý již tenkrát jejich Baruška jako starší se za ně prinlouvala, a na Tonička prý nedala nic dopustit. Tuž prý by to bylo také hezké, když se vždycky tak spolem rádi mivali, kdyby se věčil těm dětem nebránilo, a oni mohly být svoji. Co prý u Pokorných své Andule dat mohou, o to že i oni se postarají. Že ju mají již jen samotnu, a co tedy mají, že komuby to dali? A ta poslední, že vždycky mívá nejlepši. A že je Baruška také miláčkem tatkovým, to prý je na ní vidět, že ju nenechají chodit světu. A co divnou —

Tu však Petrušinu chválořeč přeruší houslista s písničkou u dveří:

„Loučení, loučení!
Jak je to smutná věc,
Když se musí rozloučiti
S panenkou mládenec.“

„E cuky!“ zaškaradila se Petruša, rozmrzená touto právě teď nevčasnou písničkou: při nížby se ale Varmužková — znajíc dobře vzájemnou lásku Antonina a Andulky, a o jejížto překažení nyní ona sama, a s ní skoro půl světa se zasazovala — bez mála až do pláče byla dala. Ale Petruša jakoby to snad ani nepozorovala, a hlavně majíc sebe na zřeteli, furtom žehrala: „To zas takovýto tulák, vylouká to pořád jeden za druhým dědinu, že nemůže člověk ani chvíle trochu porozprávět. Kdyby takovýto lenoch vzal motyku, a šel poctivě se živit, než se lenoší a chudobný lid okrádat To poctivý člověk, aby již ani k ničemu nepřišel!“ — Porozuměla léto řeči Varmužková, a již sáhala na polici po mýsece, na niž uloženy byli frgále, co zbyli od oběda, nadívané hruškovými trunkama, dobře posypané perníkem se

sladké mrkvy, a omaštěné až s nich kapalo. Při tom ale Petruša ještě více škaradila se a mračila. — Když ale hospodyně napřed jí dva frgale vnutila, tu se jí hned čelo vyjasnilo, očka samou vděčností se svítila jako mastný trnčák, a ústa medosladkým úsměvem tím více Varmužkové blahověděly, anaz viděla, že přece uznalá hospodyně houslistovi jen půl nedojezeného frgala nesla. Čtverák šumar jakoby byl doslechl, co tam pod komínem proti němu se dalo, proto jako na oplátku spustil ještě jednou, a to hezky hfmotně:

„Dej Bože Barboše
Martina s kosou,
Aby jí nasekal
Travičky s rosou;
Rukávce vymáchal,
Zašil jí šorán;
Co prý jí natrhl
Před večerem holáň.“

„I tento padouch!“ byľaby juž bez mála Petruša na hlas zvolala, „však to on naschval, jakoby někým naveden, aby mi kazil řemeslo.“ Však jakoby se jí to ani netýkalo, chtěla juž zas svou klapačku otvírat, hotovou vždy třeba koptivy vychvalovat co nejvonnější květinu, a zcuchati i růži stolistou co plevel nehodící se leč na hnůj: jak to právě řemeslo její sebou neslo. — Ale Varmužková, jenž až posud proti všeliké ženské nátuře bez přetržení Petrušu poslouchala, — to však jen z pouhé samolibosti, aby vyslechla, jak se všechny děvy o jejího Tonika derou, — byla touto druhou pání jako z rajského sna vytržena, — a jakoby právě juž na Barce, která se jim za nevěstu vtírala ten nešťastný natržený šorán viděla, — počala rozpačité namítat, že nemá sice proti Barušce ničeho, ale inu — ono to s tou Barkou je prý všelijaké, oni

pravda jsou zlí, — já bych tomu také ani nevěřila, ale což lidim nedají se huby zacpat.

„I uchovej Hospodin! vskočila jí Petruša do řeči, „to není ani za mák pravda, ale ta proklátá záviat, ano oni nepřejou jen Barušce. Ale proto nic; děvčina jest juž sice při rozumě a není juž jak ta ostatní hloupá housata; ale pro Tonička byľaby právě, jako na zakázku.

Namítá na to Varmužková: „No my nemusíme s naším chlaptkem tak pospíchat, je to jen tak špás, — ale kdyby se přece tak něco kloudného trefovalo, ono by to pravda byla juž nějaká zábarka, aby nemusil nosit bílý kabát, ale to bylo jen tak naše mínění.“

„Ale měli jste přece“, dokazuje jí Petruša, „juž námluvy u Pokorných.“

„Měli“, přisvědčuje Varmužková, „ale je to tak, jak to obrátíme, měli, a neměli. Já jsem tam proto ani jit nechtěla. Na takovýto statek dávají Andule jen 3000, to by se nám všeci lidé vysmáli. Trousilových juž sami prohodili, žeby dali také tolik, a ještě do hospodářství krávu.

„Inu tě můj jemináčku!“ zpíná se Petruša, „to jsou nějaké floze s krávou. Jalových se juž dávno domluvili, že dají krávu i s teletem! — A juž o námluvách, že tam toho všeho bude, na co by sprostý člověk, jako našinec, ani nepomyslel! A to vite! Jalových ta to zná, vídyť jak bývala v panském dvoře, tož tam chodívala také do kuchyně; dělá vám i putrytáky, zadělávanou máčku s kokrhleem, pečený guráš s cibulou a koprem, co jen pání jí dávají. Truňk majou pořád doma, a dobrý! však mně také zavdali, než jsem k vám vyšla. Pán Bůh jim to zaplat! Jsou to lidé jako z másla. A stovku hned prý položíjou o námluvách. No tož! já jim teda řeknu, že přijдете; — pravda že přijдете?“

Slovičko: stovka! jaksi ju rozkolébalo, a ona ještě jako na rozpacích odvolávat se chtěla na starého, co on k tomu řekne.

„E co řekne?“ doléhala zase Petruška „co může také říci? nejste vy matka svých dětí? a jako matka nevíte snad vy nejlépe co vašim dětem svědčí? O ti chlapi! ti dbají! jenom mu řekněte, že se zas bude mět dobře na námluvách, a juž vám ani necekne. A to tele — to je vám juž půl celé krávy. A ta kráva! to je vám hovado! však ju znáte, není jí v celé dědině rovná. Před samým otelením chlubila se mně Jalová, a to mně sama povídala, ani bych tomu nevěřila, povídala, že nadojila od ní ještě půl druhého brotka mlíka. A to je vám mlíko! sama smetana. To si můžete sama myslit, jakby mohla tak často dělat putřitáky, a každinký den užívat pěkně kafičko. Já vám povídám, žeby ta kráva samotinka mohla ušít celý dům. — A to tele! to je tele — od ní samé! — Tož pravda přijdete?“ — No tož — váhavě sice ale juž ráda připovídala Varmužková. A juž byla ruka v rukavici. — Petruška s toho měla dobrou kůžku. A nad osudem dvou manželů mělo tak býti — teletem rozhodnuto.

„Mají-li se rádi, čili nic; — co je na tom také víc? Však oni si zvyknou, byť třeba tak, jako delinquent na šibenici.“

Petruška nejlíp rozumí svému výnosnému fencslu, aniž kartu z něho platila, ba ještě i groš jako dáň vybírá od chudých i bohatých děvčat, když jim karty klade. — Všechněm blízkou svadbu a bohatého, mladého a hezkého ženicha — ovšem že jen v kartech připovídá. — Ale Bárce to tentokráte nemělo selhat.

V neděli na to byla muzika. A Toník chtěl nechtěl musil a Bárkou do kola. Stařenky třeba jich

juž žádný ani na vážnou sousedskou do kola nebral, nesmijou přece jako ostrážité strážkyně dobrých starých mravů žádné muziky minouti. A tyto vidouce pojednou tento z brusa nový párek se točit, celé zděšené div na ně prstama neukazovaly; muži s trpkým úsměvem hlavy sestrkovali; — chlapi kričelce „solo! solo!“ a rozpustile se chechtajíce ustupovali, — děvčátka se mračily, a matky — dosti hlasitě hubovaly. Starý Varmuška pro svatý pokoj do kouta si zasedl, ale ani si dnes dýmky jaksi zapálit nemohl, ač ho přec ani jediná mucha nedopalovala. Jen stará Varmužková s Jalovou jako dvě sesterské sojky, jakoby mně nic tohě nic v hlubokém důkursu zabrány, ani z místa se nehuly. Ani tenkrát ne, když mezi děvčaty hezření se strhlo, a jednu polomrtvou ven nesouce zkřikly „Anička omdlela!“ — Však ale ubohým Toníkem tak to trhlo, že hned Bárku pustil, a dera se za jinými poloslepý a polohluchý vlastní matce palec přidnul, až zakřikla, a Jalovou dokonce až na zem porazil. Ale proto nic. Andulku na čerstvém povětří zase zpatovaly, a spolodružky domu odvedly.

Hudba po malé přestávce zase hrála. Varmužková když Tonika v síni o pilíř podepřeného a uškleného notně, ale po tichu vypeškovala, a do hospody zpátky veštuchala; měla pak mistrné oko jen na něho, aby snad nějaký hloupý kousek pro Anču nevyvedl, a tím o Bárku i s teletem se nepřipravil. At si lidé na to mluví, jak chtějí; co prý je komu do toho. — Pokorných ač měli k tomu příčinu — nebyli mstivi, a protož ráděj mlčeli. — A ve čtvrtek na to, byly juž zas slavné námluvy — u Jalových. Ženichem byl zase jako před týdnem u Pokorných — tentýž Toník Varmužkových, ale nevěsta byla —

Bárka Jalová. Stará Varmužková byla tu velice ctěná; pořád je nutí do chutných jídel a lahodného trůtu. Ju to také jak náleží těšilo. Aby nevěstě ukázala, že sem přišli pro ni, a ne snad pro to — tele, tři krásná jablka ji špendirovala sama, proto že svěhlavý Tonda juž doma se zdral, to udělat. I starý Varmužka snad jen pro svatý pokoj, nechal si výborně chutnat.

Ana i obratná nevěsta v kuchyni hrnků se držela, páni námluvčí pak kolem stola dobrý příklad Varmužkům následovat se nezdráhali; — Tonik, ač hlavní osobou dnešního slavného hodu, seděl, semotam se kývlaje, na lavici u kamen, proto že u stola nebylo juž místa a on byl nejmladší. Však se na něho bez toho nezapomenulo. — On ale se ničeho ani netknul. Vida pak, že okolo stola každý hledí svého jako vrána kosti, vyfoukl z postele ona tři jablka co jeho matka Barce špendirovala; — a vykradnuv se nepozorovaně na okamžik ven, poslal je po kamarádu své milé Andulce. Bárka ho v sání jmcitilo, a domýšleje se, že mu snad teskno po ní, hned za ním do jízby se vloudila, k němu si přisedla, a dojídla a pítí ho nutila. Ale vše darmo; nebo se mu zdálo, žeby se na prvním kousku z ruky nemilé milenky udávit musil. Na její sladounké otázky sotva ano, nebo ne odpovídaje, tak spanile zýval — až se mu škráně rozasazovaly a oči zalávaly; jakoby ještě od poslední muziky, kde svou milenkou uterbořtovat měl, nebyl posud oka zamhouřil. Bárka nebyla opravdu juž tak na hlavu padlá, aby nebyla rozuměla tomuto jeho cukrování, — a tož rozmrzena žádama k němu se obrátíc, také tak libesně před sebe hleděla, jako Eva po vyhnání s ráje. Po chvíli vyšla i z jízby, kdežto za dveřmi pěstí zata-

tu, na brzkou shledanou se těšíc, zacukrovala: „Počkej ty holobrádku, však já tě naučím moresům, až jen bude pro všem!“ Zalezla pak na komoru do peřin, a nevrátila se dnes více.

Tonik si ale taky povídal, co tu budutřet jako pometlo u dvéř; a po chvíle též nebylo ho tu více. Staří pak u stolu měli před sebou jiné věci na starosti, než aby se byli starali o tu mládež. Přece však pozorujice, že jich tu není, za dobré znamení to měli. Protož si hleděli ukracovat bez toho tuze čerstvo ubíhající jim dlouhou chvíli, poněkud i sladkou upomínkou, jak statečně ten neb onen z nich se drželi o svých námluvách.

Když tak v bázní Boží se juž plhnoční hodinka přiblížovala, — a starý Varmužka ve svatém pokoji nabažil se co srdce ráčilo, — a z plné pakličky zápalek ani jedné víc mu na zapalování vypucotované dnes hovoranky nezbylo, jakoby vše juž nazpanět věděl, zamboutenýma očima k jejich řečem přikyvoval, až konečně i basu řezat počal. Tu sebou ale trhla stará Varmužková, divíc se tomu, jak prý to možná, že juž hlásný pod okny dvanáctou může vytrubovat. — A ono přec bylo juž celých 12. — Hned se větickni hýbali, ha i Varmužka. právě hlubokou poklonu činíc žbáňku, zas nešťastným nosejkem tak o něj zavrávorál, až se žbánek překotil, a Varmužku z libého sna probudil, který sebou trhl, protahujíc se vatával, a chutě zívaje oči si protíral. — Však hned také bystře prohlédl, když Jalový stovku na stól vložil. Dobrák Varmužka na tu malovanou pannenku poumívaje se lahodně, než jeho Tonik na živou mu přisouzenou, teď juž na komoře chrupající — kásal staré, aby to sklídila. Což ona a jiskrovní zraky a hraječimi juž po ní prsty dvakrát si říkat nedala,

Stovku zmáčkla, a pečlivě za ňadry uschovala. K čemuž jeden z námluvčích s chechotem doložil: „Tak by již byla ruka v rukavici.“ Druhý ale zamyšleně na celý ten čin hledě, po tichu si povídal: „Tu bych já také pro svou Dorotku mohl potřebovat.“ — Ale zakousl prozatím svou nemístnou choutku. Na to se všickni co nejardečněji rozloučili, a jak se podobá blažené matičky i po hubičce sladké si daly; a pak s pánem Bohem po svých se ubírali.

Když Varmužkových k domovu docházeli, kamž je i smlouvčí Lahoda doprovázel, a zvlášť ku staré jako kocour k masnému hrnci se máje, okolo té stovky za tepla ještě rozumné slovo s ní promluvit chtěl, překvapilo jich zastaveničko několika hlasů dojemně zpívajících:

„Horo, horo! vysoká jsi!
Má panenka vzdálená jsi!
Vzdálená jsi za horami,
Vadne láska mezi námi.
Vadne, vadne, až uvadne,
Není pro mne v světě žádný;
Není v světě potěšení,
Není pro mně k nalezení.“

„Jak krásně zpívají ti chlapi“, pochvalovala Varmužková, nežli ještě třetí a to z brusu novou sloku začali, následovně:

„Politujte mne přátelé,
Že si musím vzít pro tele
Bárku místo mé Aničky,
Proto tečou mé slzičky.“

Sotva dozpívali, zvolá celá rozvzteklá Varmužková: „Počkejte vy holoty! hlásný! Lahodo! běžte na ty —“

„Ale dej si pokoj stará“, domlouvaje jí Varmužka vtáhl jí také již do síně. A Lahoda byl dnes hned po slovu; aby pomstil Varmužkovou tak haněbně vyrazenou

a potupenou; která ještě v stavení poněkud dováděla na ty nepotádky v obci, na rozpustilcu včil mládež, a na nedbalé rodiče, slánčíc se spolu i po bezděkém ženichu, který však již as před dvěma hodinama v konirně si ulehl, a nemilými námluvami, jakož i hořem lásky pro milou Andulku, jako zmlácen tvrdě usnul, aniž tužil, jak se ho kamarádi ujímali. —

Ale co na plat? — Když již byla ruka v rukavici, — stovka za ňadry — a Toník jako ryba na udici.

Časně zrána byl tu Lahoda, jako na koni, vyřítit přece Varmužkové, jak to včera dopadlo s tou opovázlivou, ale rychlonohou cháskou. Dobře že Toník ještě posud matce nepřišel na oči; nebo ač nevěděl praničeho, co se bylo tak pozdě sběhlo, bylby přece k anidání něco slízl, coby mu sotva bylo chutnalo jako masná varmužka. Varmužková byla již z postele, a snad se již i požehtala svatým křížem, jak to má již v obyčeji; ale nestojíme přece za to, žeby nebylo třeba kartušovi přišlo na nic, kdyby naň byla náhle pohledla; — nebo ještě neměla posud kdy se umýt. — Ale Lahoda byl tvrdé natury, jemby to nebylo nic udělalo. A také měl on chudaš o co jiného dbát, — ta stovka! jak se mu již včera po ní u Jalových zachtělo. Ale jak se dostat na myš, když čumí v díře? Co pak ale? s chutí jen do toho, myšl si Lahoda a půl bude hotovo. „Soušedko!“ zarejdoval s vojem ku vrátům, „soušedko! játku, s tím vašim Tonikem nebude to holt tak lehké, víte že on holt nebyl u legrutírky.“ Varmužková slyšíc o dostávce, hned by byla do mdlob padla. To cejchoval Lahoda, a proto jako muž nic tohě nic pokračoval dále — „a to je holt šlakovytý háček. Bývával jsem rychtářem, tož to holt vim. Ale

proto nemusí být tak sle; když ruka ruku myje, tož jsou holt obě bílé. Já bych holt myslil: něco za něco a nic za nic. Vy věčil potřebujete dobrých přátel, a jak dobře víte, v tom jsem já honěný. Tož holt něco za něco. — Já bych holt potřeboval právě teď 100 zl., ale jen na 14 dní. Dostal bych je třeba taky jinde vypůjčit; povídám si holt, co bych se měl jinde po ni shánět, když holt vím, že mě jich rádi půjčíte; a já vám holt také můžu posloužit.“ Varmužková přestupovala z nohy na nobu, jako kačena ouzkostí před tou legrutirkou. Lahoda přišel na šťastnou chvíli, a uměl chmátnout krávu za rohy.

Šťastně se octla stovka v ruce Lahody, a na večer juž měla Dorotka Lahodových pomoci Jalovových stovky také námluvy s Bartošem Sobolovým. Starý Sobola musil totiž ještě 100 zl. zaplatit, aby dcera jeho Bětka k Neustupům provdaná, z obtížného stavu nevěsty dostoupiti mohla za plnomocnou hospodyně.

Starý Neustupa potřeboval zase peněz, aby svou juž hezky dospělou Jenušu ještě tohoto masopustu dostal pod čepec; aby prý nemusila, jak se říká, prodávat peroutky kdesi za hmyy. Šimon Dočkalíkuv se taky ani dlouho nerozmýšlel, a popadl se stovkou i Jenušu, k níž ještě na přídanek na 2 míry výsevky dostal. A tak mohl se sprutit dluhu u Lišákových, od nichž si jeho rodiči dovedli vypůjčit 100 zl., ale jen pod tou chvalitebnou prozřetelnou výminkou, — aby Šimon trhlou jejich Břidu na krk si uvázal. Šimon také touto věrolomností Lišákových na sebe tak popudil, že mu na místě dluh vykážali. Ale co? Šimonovi bylo hej! vždyť měl stovku hotovou. A dobře že se tak stalo věčil. — Břidě se taky poštětilo. Pomocí stovky pomozeno jí s konopí do rákosí stavu mantelského

s Kubou Přechodníkem, známým to juž houslistou po celé širé krajině — a vybranou kopou, jak jsme ho poznali také juž v žudru u Varmužkových.

Kuba ale hned po šťastných námluvách skřípky pověsil na vrbu, a za stovku koupil si z brusu nový instrument; totiž kolovrátek, neb jak tikají tvříli. A k němu dal hned udělat i šikovný vozík o dvou kolách, aby roztomilá Břídka nechodila na prázdno, až si budou světem ve větší počestnosti musikou vydělávat chleba. — Pan tchán, totiž starý Lišák, bylby radostí snad vyskočil, když při svatbě svých dětí, ku podivu a veselosti všech hosti sám také potrefil zahrát krásný taic podle utěšené všem mládeňcům a pannám známé písničky:

Když jsem šel z jarnaku z Prostějova,
Přišla mě má Břida naprotiva,
Musik alibezně hrá: tancovat pojďte,
Hop, hop, hop! šup, šup, šup! poskakujte.

Při tom všecko jásalo, nohama vyskakovalo, a kramlíkama dupajíc i tuto krásnou písničku z plného hrdla zpívalo. Až se ubožáci tolika radostnými pocity a pohyby tak uvaltovali, že všeci upocení jako snopy jeden za druhým do všech koutů padali.

Bylo-li veselo až hrmotno v jizbě, ne méně hlučno bylo i pod okny, kde mimo nevyhnutelně všude přítomných babiček, nejméně z půl dědiny cháska snad od kolébky až k fruhlpreču také k rozmožení svaatební veselky přičiňovala. Ač nebylo ani za prach naděje, žeby jim Lišákových třeba jen na špás zazpívali: „Nestůjte mládeenci pod okny, pojďte rač do světnice.“ Ba naopak starý šlyše drnčet v oknách tabule, a praštět rámy; nejedenkrát z plných plóc zašluďtřoval, dle svého obyčeje ještě ze světa navyklého, po-

každé pokládaje: „Je cun taibl“, což prý dobrému příteli řečeno znamená: „poseďte u nás.“ Byla to poslední svatba tohoto masopustu za osudnou stovku, co vyvandrovala od Jalových. Pročby se tedy neveseleli všeci? však jich to takřka nic nekoštovalo. A Bárka Jalových na všech ostatních svatbách též se do vřle natancila. Tož také za kousek svého vřna nejvíc užila unterholunfu.

Dle chalitebného (?) proudu totiž, nežli svatebníci šli ke stolům, i tu všeci účastníci svadby Lahodovy, Sobolovy a Dočkalikovy od kněžského požehnání z kostela — z přímá táhli a muzikou do rathoju, kde každý i nesvadebník, tedy i Bárka měla svobodný třitřihart.

Jenom ach Toník! ten ubobý Toník! na jehožto rathuňf tolik svadeb v okamžení se stlouklo, a kolem něho všecko i jeho namluvená se veselila; on chodil chudák jako zmoklá morka. Dřív tak veselý ferina — od námluv neměl ani žádného gřihu více. Matce to přece kde tu zatočilo mozem v žaludku a již to také tolikrát oplakala, samotná jsouc pod kominem. Ale již to bouchlo! Ta osudná stovka ležela jí jako mřna na prsou, od toho samého večera, kde ju za své máteřské ňadra tak pečlivě byla uschovala. — A teď i stovka byla u všech náhlých. A kdežto se téměř celá dědina již několikrát za ňu obveselila, — a to Varmužková všecko dobře věděla, — bylo u Varmužků pořád jako pod mračnem. — Aby sama své svědomí trochu upokojila, proto několikrát utřimotčila Toníka k těmto svadebním veselkám, povídajíc si, že se snad při té přítelozitosti nejspíš s Bárkou ochalbajou, a si snad navyknou, jak ona sama navykla svému starému, jehož podobně před námluvami také sotva jen znala. Ale smýlila se. Toník obyčejně pod okny Andulčinými zastavil, a ne-

moha ju dočkati ven, dodal si i kuráže, a polehounku zavrzal na okno, což Anka také hned poznala, a okamžitě mezi dvěma u milovaného, dřív sobě zasnoubeného miláčka stála. Dlouho to však nikdy nesmělo trvat, neboť věděl, že i matka z dobrého úmyslu do hospody v patách za ním se příkrade. I Bárka, ač na oko lhostejně se k němu chovat chtěla, měla přec v nájmu nějaké Klepáckové Petruše, které na Toníka a Andulku dobrý vždy mrť mivaly. — Dvě srdci však úpřimně se milujících snadno si porozumí. — Když ji tu Toník zkrátka řekl, kam jde? a proč tam jde? a tiskna ji ruku pošeptal jí, že ju věčně miluje, a jak živ jiné si nevezme, daje jí s Bohem — opět trochu potěšen — práskl do bot, aby ho snad někdo nepozoroval, a matka jej nepředstihla k muzice.

V hospodě usedl si vždy až k samým hudebníkům, aby Bárka neměla k němu tak snadný přístup. A jen když matku zpozcoval, tu aby čas za zlé neměl, a matku na sobě nepopudil s Bárkou několikrát ledabylo na oko v kole se otočil. Po dohrátém kousku ale nikdy, jak to dělává jiná chasa z cimrty ven do rathoju, nebo na ulic nevycházel, kde by ho i Bárka tuze ráda byla dočkala — Ale ta se mohla načekat! — Dom ju také nikdy nevyprovázel; ale když již viděl svůj čas, navedl některého ze svých dobrých kamarádů, — a to mu každý rád udělal, neboť byl se všemi za dobře, — aby se s Bárkou hodně dlouho trdloval; zatím on z hospody nepozorován vyfoukl, a jda podlé Andulčiného na dobrou noc na okno aspoň polehounka zabubnoval, načež Andulka místo odpovědi zakřáklala, čímž oba potěšení a uspokojení vše oblažujícímú spánku v náruč se vrhli; netratice na prsto dobré naděje, že přec snad jednou budou svoji, kde je žádný více ne-

rozdvojit, leš motyka a ryl, jak to v ráji Pán Bůh nařídil. A coby člověk rád — tomu také i rád věří.

Také počala milencům i více hvězdanaděje svítat. Osudná stovka, kteráž měla být líkovým provazem ku svázení Tonika s Bárkou, — čtvero jiným párkům pomohla v tomto masopustě ve sladké jho sv. manželství, ale selhala právě tam, kde narařčená byla, aby to nejen bouchlo, ale i prorazilo.

Andulka skládala se nejvíce na vel. p., vědouc, že on jest muž moudrý, spravedlivý a v takovýchto choulostivých věcech i přísný a opatrný. Povídala si, když Toník sotva před čtrnácti dny se mnou tam byl na cvičení, tomu vel. p. včil s Bárkou tak snadno nepřipustí. A jistě nepřipustí; nebo když jsme my vše zodpovídali, a vel. p. nás za to pochválil, že jsme i vyškolení svatého náboženství byli tak bedliví, a dobré nám napsal vysvědčení, — přece hned řekl, že sotva z toho co bude, poněvadž Toník je ještě tuze mladý; ale mně přece netekl, že jsou já pro Tonika tuze mladá; — ale Bárka mohla by být podlé mne i pro nějakého vdovca dosti stará! Tož z té mouky nebudou jistě žádné koláče! A Andulka se i toho nadála, že vel. pán jim zrovna dvěte ukáže, když Toník pro nic za nic, ba přece jen pro tebe tak brzo s jinou zas nověstou přijde na katechismus. A v tom Andulce skutečně neselhalo.

Velebný pán věda, co se v tom bylo semlelo, pěkně přivítal věrolomného ženicha s novou, tak lehce ulovenou nevěstou. Dávaje jim naučení o svátosti stavu manželského vážně pravil: „Svátost stavu manželského jest svatý nerozlučný svazek, ve kterém dle ustanovení Božího křesťanský muž a žena z úpřimné lásky, ale ne jenom někomu k vůli, aneb z rozkazu někoho,

aneb do konce pro časný zisk — porádně se oddávají; aby jeden druhému k svatému životu napomáhali, díky své bohabojně vychovávali, a tak až do smrti jednoho neb druhého věrní setrvali. A proto, ať je potká dobré nebo zlé, nesmějí se nikdy jeden druhého opustiti; ale jeden jako druhý musí hotov býti, jeden za druhého všecko podstoupiti, i statky i zdraví ba i život za něho položiti. — Chceš-li to všecko učinit, za tuto svou druhou nevěstu Antonínu? — Toník lekna se slovíčka: „za tuto druhou“, v náhlé rozpačitosti zvolal: „to ne!“ — „Tu to máme,“ doložil zcela pokojně a vážně vel. pán. „Vidět, že vás nesvedla k sobě láska, ale něco jiného, o čem pomlčím; — však vy to sami bez toho nejlíp víte, jakož i to, že se úpřimně nemilujete; protož nejste ani hodni ani způsobilni, vstoupiti platně do stavu manželského; do tohoto svatého, cti-hodného stavu, kterýž vyobrazuje nám spojení Christa Ježíše s církví svatou — chotí svou, kterou on tak miloval, že vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistil ji obmytím vody skrze slovo života; aby sobě učinil církev slavnou, nemající poškrvny, ani vrásky, neb cokoliv takového, ale aby byla svatá a nepoškrvněná. Tak i muži mají milovati manželky své: manželka pak ať se bojí muže svého.“ (Exh. V.) Bárko vid? ty se nebojíš Tonika?“ — Po mnohých letech zase jednou Bárka studem se zarděla, a skloniv hlavu, ani neekla.

K Antonínu pak se obrátě domlouval mu: „Ty v několika dnech přivádíš mi nevěstu druhou, — onu potupil jsi před světem, a tuto neoblažíš. Nebo muž, který je kam vítr tam plášt, žádnou ženu neučiní šťastnou. Podobně i ženská, která jako babiléto na každého se chytá, nemůže ani štěstí ani po-

žehnáni Božího přinesti v stav manželství. Nedostává se vám oboum k stavu manželskému toho nejpotřebnějšího: totiž vzájemné čisté a upřímné lásky; a protože stav manželství mezi vámi uzavřen, neprospěl by vám ani k časné ani k věčné blaženosti. Protož nechte se, a jděte s Pánem Bohem domů, a fekně e svým rodičům, že jich pozdravuju a vzkazuju jim, aby vás nenutili k tomu, coby jich dnes neb zítra mrzelo, a vás nešťastné učinilo.“

Tak vel. p. ještě před ohláškami jim vykropiv, je propustil.

Varmužková slyšíc toto pěkné nadělení, div hanbou neshořela, a majíc ještě čest v těle, nebylaby za celý živý svět v tom okamžení hlavy ven vystrčila. Ještě se ani nezotavila z této rozpačitosti, ana Jalová celá rozkáčená přilítla, a kdyby jen byla mohla, celý svět jazykem a rukama i nohama bylaby na rub obrátila. — Ale na štěstí tímto bouřením jediné skřidlice ani — s fáry se nepohnulo. Starý Varmužka s ušaticí na hlavě a s dým-kou v hubě, stal tu pokojněji, než kdyby mu mucha kolem nosu zabzučela. Ale hned došlo i na něho. Jalová najednou sebou škubn uc na něho padla, a namluvit se mu snažila: „Vy tatínku musíte se nyní do toho pustit, a to by byli všickni č. . . , aby to nebylo!“

„I dejte vy mně svatý pokoj, to není tak, alebo tak;“ omlouvaje se, hleděl se dopřít dvéři starý Varmužka.

„Tu ho máte!“ rozduřená hrká dále Jalová, „to je pěkná! tedy vy maměnko!“ dorazí zas na Varmužkovu, „vynato musíte hledět, aby ty naše děti se neusužovaly, a my hanbu a smích neopláchlí. U vás ta závada, vy toho bleďte! Naša Bárka ta za to nemůže, ona ty se mohla vdat hned, — třeba desetkrát; ale chyba je u vás, proč to nejde. Sto rynských juž od nás

máte, tož se dejte juž jedonkrát opravdu do toho!“

U Varmužkové těmito komediami uděčné a ztrápené bylby se člověk sotva krve dořezal. A ta stovka, ač se u nich ani neohřála, tak ubohou posud za ňadry páčila, že sotva dovedla ze sebe vypravit: „Jděte děti pro Lahodu, ať jsem hned přijde, ale neřkejte proč. Na štěstí byl Lahoda nejen při domě, ale hned se také dostavil, a když s usmívavou jak obyčejně tváří přišel, a Varmužková mu všecko vložila, oč se jedná, prosíc ho snažně, aby tedy jak slíbil, a co zkušený bývalý rychtář vymohl jim Tondu od té vojny. — „Inu ano!“ přisvědčoval sladce Lahoda, „inu ano, ale ono to je tak, holt ono to není tak, jak to bývalo, ono holt si musí každý člověk hledat přátele, a ono ti přátelé jsou holt, jak se říkává, lopši než peníze.“ Jalová však nebyla líná, a hned mu připomenula, že juž má bez toho tu stovku od nich, a za stovku že juž se také nechají přátelé najít. „Inu ano, kmotrenko!“ přichlebuje Lahoda, „vždyt povídám, ono jak jsem byl holt ještě rychtářem — jenom kmotrenko po tichu! nestarejte se, já juž jdu; — a až to bude, tož vám holt povím, jenom po tichu! holt po tichu s Pánem Bohem!“ A za ním k nevyslovné útěše Varmužkových vytrgala se i Jalová.

Zatím co u Varmužkových tak živě bylo vyjednáváno, Jalový aby nemusil poslouchat fňaukání a svěvolné soukání Bárčino, vylezl si na čtvrtku horké. Napřed byl mrzutý a nemluvný, ač někteří kamarádi s mokré čtvrti dosti nejspně proto o něj zavádili. Ale nešlo to hned, jako při mlejně, když na suché kolo i nějaká kapka padne; neprv když se žlábek jak náleží navlžil, počalo to poznenáhla klapati, až konečně nebylo jiného, kromě Jalovýho slyšeti. Čeho všeho se tu na-

povídalo a namluvilo, ovšem se nejvíc o Bárčině nehodě, darmo ještě jednou opakovat, nebylo to bez toho ani slané ani masné — proto že Jalové. Jistě že Jalový ten konec trochu omastil; když jda domů oblíbenou svou písničku plným hrdlem vypěvoval: „Já mám chaloupku, na vršku kez došku otrhanou; aš já se napiju, já si ju pošiju hrahrabra, hrahrabra, hrachovinou. Kdyby byl rychtář pes, šafář pes, farář pes, konšel pes, strážný pes, byla by psů psů psů plnička ves.“ — Ale na to se mu však z druhé strany dostalo jako za slušnou odpověď: „Všeci lidi povídají, že my nic nemáme, a my máme pytel — prázdný, a ten Bárce dáme.“ O Jalových vůbec se povídalo, že on je hrubý odrachmel. Ale to byla u něho dobrá, že hned coufl, přišel-li na tvrdý pačes ještě tvrdší klín. A tak se i ten dnešní Boží den konečně docela po tichu ukončil.

Po 14 dní na to nebylo o Bárčině svatbě s Tondem se žádné strany ani zdechu ani slechu. Když ale se odbyla první svatba u Lahodů na známou nám stovku, na niž si také i Bárka své řádné lajtrofy notně vytopila, připomenula opět Jalová Varmužková, jak jsou již s tím daleko? A tak se zas ubohý Lahoda dostal na hexamenty. Ale což jemu bylo hej. „Má Bětka je již Sobolova, a vy se melte jak můžete; já bez toho šlaka mohu.“ Ale co bývalý rychtář měl přece ještě jakési dobré fortelc, znal on s lidmi zacházet, tož mu byl i tuto leda špás, lótr špás ostudnou Varmužkovou zbyť si s krku; proto ji opět povídal: „Milá sousedko, ono je to holt jak říkáme pravda, že přátela jsou holt lepši nežli peníze může si člověk nadělat přátel jako pekač bělek, když má jen holt mouky. Nebo věli jdou lidé na peníze; jako šršňáci na hniličky. Proto bych byl holt ta rada, abyste se

strčili za Icka Chabrysa, on prý pomohl již také Smetiprachových Franckovi. Ale co holt musí být, to holt musí být; a Smetiprachovi mu holt strčili dvě stovky, tak se to holt povídá.“

„Ach ty můj Spasiteli!“ zvolala Varmužková zděšená; a seberouc všechen kuráž již s rukou napřaženou doložila: „dvě fažury, ty šibale, aš ti s Ickem červená vyskočí, a hned mi hýbej z chalupy, aš tě ani víc nevidím, a stovku hned mně doneš zpátky! ty—! nebo uvidíš! Ach matičko ledaskerá, toto jsme si pěkně ustlali! Chlapec nám umře na souchotiny, dřív nežli to přijde snad jen k ohlákám, a naposled ho ještě odvedou, a 200 bác do větru, tento šibal to jsme si to nastrojili s tou starou Barborou; můj jemináčku! vždyť snad ani ty lajtrofy a kramoliny nejsou ani způlovice její, jak to věli pořád musíme prosléchat. Staří prý sami již ničeho nemají; a kdeby se to také mělo brát, když jen dobře fuštituju, ničeho nedělají, starý pije jak halena, a s nebe přece žádnému neteče. Ach můj jemináčku! běda reta! ach běda reta! toto bude snad můj konec, ach to já ani nepřečkám. Kam se já ubohé stvoření obrátit mám?! Mám dat 200 a za to si uvázat ještě staré pomelisko na krk za nevěstu!“

Tak ubohá matka lamentovala, a sotva že se lctirovala. A což divu, když tu právě nikoho neměla, s nímžby svou žalost sdílela, ba ani svého pokojemilovného starého, na němž by si byla snadno a jistě svou ouzkokost schladila. Ale sama nevěděla si rady.

Nebylo však přece tak zle, aby nemohlo být hřf. Ale i tu se osvědčila pravdivost přísloví: „že kde jest nouze nejvyšší, tam jest i pomoc nejblíží;“ aš si již přichází odkudkoliv. Mnoho hlav, říká se, mnoho smyslů, a kdyby v každém

smyslu bylo rozumu jen za lískovec, tož přece čím víc hlav tím víc také rozumu; což se i zde dokázalo. — Zpозorovala Jalová Lahodu na zpátečném tažení od Varmužků celého jako z brku vyraženého, a hned rejdřovala kolik bilo? I nedalo ji to pokoje. Odhodit úspěšný šírčí, obvázála si čistou zástěrku, a zastrkavši si sem tam vyčubující domáci šijuru, — sprostáci tomu říkájí kudliny — pod šátek čerstvě zavázanou, překvapila, ale nemile zoufalou Varmužkovu.

Když se od této všeho dověděla, jak to s tím fulmočtem, co Lahodovi dali, dopadlo, oušklebně doléhala Jalová: „A což hyste to nedali, však víte za koho to dáte, a stovku juž na to máte. Ale jak jsem rekla, chyba je u vás; proč Toník tak mladý přišel na svět? — Ale vy buď nechcete, a nám je to jedno; a nebo ničeho nevíte, proto jsem dobře k vám přišla. Včera byl náš starý v městě u toho pivárního kanceláře. A ten tomu jináč rozumí, juž pomohl chlapcům z půl kraje, a ten vám to udělá za polovičku; na co pravím — za babku, nestoju to ani za řeč, co mu dáte, a uvidíte! Kdyby se to nás týkalo, juž bych věděla, kde to mám podmazat; ale takto by se nám celý svět vysmál, že sháníme my po kancelářích pro naši Bárku chlapa; a toho chvála Pánu Bohu není třeba. Ale jde nám včil také o vás, a jakby ne? vždyť jsme naši. Aby se vám tedy lidé nevysmáli, jako u těch Pokorných, to jscu taková posměváci. Oni na to s radostí čekají, aby se vám mohli pomstít, a do světa roztrubovat, že jste všude začali, a nemžeto nikde dokončit. A to by byla voda na jejich hřišný mlýn. Tož teda jen včil s kurážem do toho. Ten váš ale je taková mrkota, na něho se spoléhat nesmíte on sám aby měl ještě nějakého folimindra; ale mňj, ten vám to udělá,

a půjde zítra s vámi, on se juž také s téma pánama advokátama umí fejrovat.“ — Varmužkova ke všemu svolila.

Při této povodni z dobrých plíc Jalové se valící, z předu jakkoliv ouzkostně, počala si Varmužkova potom volněji oddechovati, neboť slyšče její dobrou radu jakoby kámen mlýnský jí se srdce padal; a počala zas ráda mít — Bárku.

Jak bylo umluveno, tak se i stalo. Pan advokát, jak tu soukromnému jednateli přezdívali, všechno jak nejlepši uměl — rádně napsal; a oni zadali na okresní úřad.

Masopúst jako voda uplynul; a čtyry párky s nedojípky došli cíle svého, místo jednoho k tomu nastroženého, který ale samotný úvazl v bryndě. Ale což na tom? Bárka, ač se trochu mrzela, že zas má ještě čekat přes celý dlouhý půst, masopůstních radováněk si neodpírala, třebas jí Toník velké přízně neprokazoval. Ale coby si také děva k světu podobná z toho dělala? Vždyť je také jiné chasy dost, a někdy i mezi ženáci některý, který si také ještě rád proskočí s divčinou jako lusk. Toník se však úmyslně vyhýbal veselostkám, kde jen mohl; vždyť ani Andulky jeho nebylo nikde vidívat. Oba títo pravi milenci těšili se nejvíc tomu, a P. Bohu děkovali, že masopúst ušel a oni oba přece ještě svobodni zůstali. Tak jim hvězda naděje posud nezapadla. Ale i půst — pro Bárku velmi dlouhý — našim milencům zas velmi rychle uběhl.

O šmigrusu čili o mrskútě musel Toník jít z rozkazu matky smřskat Bárku, aby prý neoprašivěla. Bárka bylaby z kůže vyskočila, ne však nevolí jako liška páně Prášilova — proto že jí Toník hodně smřskal; nýbrž radostí, poněvadž za to měla, že citelné víjení se tlusté kemenice okolo její masitých

sád, jest důkazem probuzené již lásky k ní. Proto ho také hojnou pomláskou za to vyčastovala. Tonik shrábnul pomlásku a obešed humna i Andulku několikrát, ale přec jemněji kemenici přetáhl, a pak ji bolestně překvapené ukázal pomlásku od Bárky, ale hned ji také před jejím očima v blátě na cuky rozšpal; dárek pak od Andulky jako kouzlovec opatrně si uschoval. Při tom ji opět ujišťoval, žeby ráděj bílý kabát nosil, nežli si jinou — a Bárku dokonce ne — za ženu vzal.

V sobotu před nedělí provodní neal pan starosta svazek spisů pod paží z okresního úřadu, s nimiž se hned u Varmužku stavil. a podáváje jich u přítomnosti Tonika již se chvějícího a hospodyně zvědavé hospodárovi, hned jim sám četl, co na jednom stalo psáno, takto:

„Žádostí Václava Varmužky stran jeho nezletilého syna Antonína pro nedostatek zákonných důvodů povolení k ženění udělit se nemůže, pokud Antonín povinnosti k stavu vojenskému zhola oprostěn nebude.

(L. S.)

Cís. kr. okresný:
Prokop Pctivý.“

Tonik slyše toto úřední „vyřízení“ zapálil se jak pivoňka, a aby radostí tu nezavýskl, vykradl se ven, kde jak zděšný restře Liduše padl kolem krku, a líbaje ju snažně prosil, aby k Andulce své věrné kamaradce zaběhla, a jí fekla: že svadba s Bárkou již je skácena, a to na kanceláři od samého pána přicírta. — A pak popad bič, po dlouhém zas jedenkrát času s takovou chutí po dvoře práskal, až se věci vrabci ze statku rozplašili, husy jako kdysi na římských bradkách vřískaly, kohout pán na smetisku s celou svou ustrašenou družinou přes všechny ploty

k sousedům se rozlétly. Karson věrný okolo Tonika rovněž jak tento poskakoval; a ti hnědoši v stáji tak dováděli, žeby stání byli rozdupalí a jistě i žlab byli strhli, kdyby ohlávky rozumně nebyli pustili.

Ale v jízdě tam bylo zamračeno z prvu až k pláči. „Ach božínku“, zalamovala stará rukama; „vždyť jsem se toho přisnitu pořád bála jako krupobití! Do čeho jsme se to jenom zapletli, tui nás to již fofituje, a z Boha darmo jame se do hub lidských dali. Jalových nás ještě všechny ustenfují, a o všechno připravijou, oni jsou celí advokáti. Juž taky povídali, že když to nepůjde tu, že s tím musíme až do Brna, k tomu uejvětšimu pánovi; jak mu ale říkají? Náš starý je budiž k ničemu; a já ubohá co bych já tam zpravila?! Kde bych se tam na toho pána doptala! A jak bych s ním také mluvila?“

„I jakby jate s ním mluvila?“ přetřhl ji pan starosta tu daremnou jeremiadu již trochu nevrlý, „jak každý počestný Moravan i s Císařem Pánem hezky po moravsku; — jak vám i náš ctihodný pan okresný na vašu moravskou žádost jek náleží zřetelně moravské dal vyřízení. Ale to vám upřímně povídám, žebyste si darmo ještě více útrat a nepřihodnosti s tím Brnem dělali. Vždyť to vím. Zákon od Císaře Pána vydaný jest tak platný a rozhodující u našeho slavného úřadu, jako u Vysokého místodržitelství. Nebo zákon jest avatý, ten se nesmí od někoho nebo někomu k vůli překročit. Kdyby byl hospodár již starý 60 let, anebo k práci docela neschopný, — protože máte syna jen jediného, tož by to šlo. Anebo kdyby byl Tonik již dvakrát u odvodu býval, neb aspoň úplně 22 let starý, tož by vám to i náš pan okresný podle zákona bez překážky povolil. Ale jak to

vůl stojí, tak s toho nemůže být nic. A vězte mně, že bude lépe, když toho zcela necháte tak.“

„Jakže kmochánku?“ dychtivě táže se Varmužková, „vy tedy myslíte, aby s toho opravdu sešlo?“

„Jak jinak? nerád bych viděl, aby bylo v obci nespokojených manželství, nabo to je pohoršení, záhuba a hanba celé obci. A tu by to jinak ani nebylo. Bárka se svou šestadvacátkou šikuje se k vašemu 19tiletému Tonkovi, jako pěst k oku. On je chasník dobrý, spořádaný a světa ještě zlého nezkušený, a Bárka —“

„Je to pravda kmochánku, máte svatou pravdu,“ dokládala stará, „však jsme to v masopustě viděli, a ukazuje na to celý svět. Tož prosím vás, jak máme teda do toho, my nejsme k tomu dosti rozumní —“

„Tož aspoň nechte k slovu přijít,“ praví pan starosta. „Řekněte zpřima Jalovým, že jste se svou žádostí u slavného úřadu odmrštění, že tedy nemůže z toho být nic.“

„Ale tu stovku, milý kmocháčku budou oni chtít míti ztuplovanou.“

„Vždyť nezaskakujte pořád do řeči. Stovku vrátit musíte, ale ne dvojnásobně, a to proto, že jste uzavírali smlouvu, která podle stávajících zákonů ani v platnost vejíti nemohla, a také pro jiné příčiny, třeba jste již na to haldamáš zúžitkovali.“

„Však oni při tom sami nejvíc užili,“ ozval se teď i Varmužka po řád trysku žmoulaje.

„No necht si užili,“ přisvědčil pan starosta. „Pan Bůh jim toho požehnej, však to bylo za jejich groš. — Kdyby ale na vás tlačili jít, až k vysokému místodržitelstvu, tož jim zakročte tím: že jinak se do toho nedáte, leč když vám hned napřed nežli takovou starost a útratu na sebe vezmete, pro jistotu složíjou 1000 sl. s toho Bárčina umluveného věna.“

„Ale kmochánku! kdyby oni to složili, tož jsme zase v putně“, namítá ouzkostrlivá Varmužková.

„I nemějte starosti, znám to na skrz, jak to stojí i s tou stovkou, aby zalepili světu oči, c) se jim u vás také dobře zdařilo.“

„Ach Pán Bůh vám to zaplať, milý kmochánku. Věru měl Laboda pravdu, že je dobrá rada lepší než peníze; ale dobrých přátel si člověk nevyhledá ani za peníze, jak jsme toho věru v tento čas dobře zkusili. P. Bůh zaplať. A kdyby i těch 1000 rýnských složili“, obávajíc se Varmužková, juž i dále mudrovat, „aby nás neohnuli, tož jim řeknem, že ty ostatní 2000, jak jeden krejcar musijou složit ještě před ohláškama, jinak že ani hní!“

„K tomu to ani nepřijde, ale t) si pamatujte; kmotřenko, že máte ještě více děti, abyste se podruhé nedala skrz daremné dohazovačky obalamutit, a pro tele nezaprodala časné i věčné štěstí svého dítěte. S Pánem Bohem!“

Dobrá rada pomohla, po nějakém zdráhání Jalových přijali jednoduchou stovku zpátky, a míru pšenice, kterouž jim notně utýrání Varmužkovic za smluvní hostinu rádi nahradili.

Pro zisk mrzký kdo své zaprodává děti,
Obyčejně místo statků sklídí smeti.

Rok na to musil Toník pod míru. Kdo zazlí děvčeti upřímně milujícímu, když se modlila, aby milovaný Antošek nebyl shledán — bez chyby.

A hle! jak se říká, že žádný člověk není bez chyby, i u Antonína chyba se vyskytla, o které až doposud ani matka nevěděla; byla to hodná jizva přes koleno, kterou si ale Toník hned jako bosý dobroděj utržil na pastvisku, — když Jalových hřebcovi chtěl z ocasu

škubat vlašeni. Z vděčnosti pro toho bujného hřebce odpustili Antonín a Andulka Jalovým všecko, co skrz ně vytrpět musili; a to tím ochotněji, když viděli, že jim Jalových s Bárkou více do zeli nenalízejí.

Potom i staří s obojí stran, vidouce, že stará láska nezrzaví, jednoho večer se i s mladými zase u Pokorných shromáždili, všeko si odpustili, a na utužení toho smíření i staré smluvy mezi Antonínem a Andulkou nejen obnovily, nýbrž u přítomnosti pana starosty a druhého bohobujného svědka chválabným, nasledování hodným skutkem potvrdili.

Pokorný totiž, muž rozvázný, aby památku tohoto důležitého dne u novomanželů učinil nezapomenutelnou, mimo nevěstino věno, hned 11 zl. r. č. p. starostovi doručil, aby je do „dědictví ss. Cyrilla a Methodia“ na jméno Antonína a Anny Varmužkových založil. To vidouc Varmužková, která nejen kapsát s sebou nosila, ale také nerada zahanbit se nechala, také z hlubokostí 11 zl. vytáhla a je vydávajíc posílala také pana starostu

kmocháčka, aby je na vzájem zaslal zas do dědictví sv. Jana“ na jméno Andulky, ale — doložila — již také Varmužkové!

Pan starosta jsa také sám nejen spoluúdem, nýbrž i vrocím ctitelem obou těchto spásonosných ústavů, velice se z toho potěšil, a blažen! se usmívaje, jak to již bývá, čtveračivě prohodil:

„Když jste vy rodičové to tak pěkně navlékli, — jestli mně tito mladí pozvou za kmotry, tož já tomu mladému kmocháčkovi nebo kmotřence dánu vázáním taky diplom k „dědictví Maličkových aneb k zlaté knize“ *), aby bylo všech dobrých věcí do třetice.“

„Ach Pán Bůh zaplať, pane kmotříčku!“ prořekla se dovádívá Andulka; — Nad čímž se všickni srdečně rozesmáli. — A snad se to jen kmocháčkovi stalo k vůli — že dél než přes rok dlužníkem zůstat nemusil.

*) Zlatou knihou nazývá se Dědictví svaté Lidmily v Pisku, ustanovené výhradně pro naše dívky.

Drobnůstky.

Kuba. „Viš, proč b mlékarkám vařečky odejmuty byly?“

Filip. Tuším, aby přitáhli špatné mléko přimíchováním jiných látek nelicily.“

Kuba. „Chyba lávky! Pobranými vařečkami budou prý se co nevidět b pánům hostinským kabaty prašit za to, že si od nějakého času poctiví Slované jidelní cedule musejí dávat na mateřský jazyk teprv převádět, chtějí-li dle vlastní chuti pojísti.“

Filip. „I tof by neškodilo,

kdyby místo vařeček raději hned — kopistův se užilo!“

Lékař tázal se, do nemocnice právě přišlou, děvku Mravanku: „Jak jste stará?“ — „Poniženě prosím“, odpověděla prostosrdečná holka, „já nejsem stará.“

Do památníku.
Ty zpomeň na mne ztěžka,
já zpomenu si však zlehka;
ty snad — já však se snadností,
ty se stěž — já s těžkostí!

Z n ě l k y.

Moravan jsem, ale jsem já Slovan,
Matka má je sličná Slávie,
Jenžto kvete jako lilije;
Na prsou jí mlékem jsem byl chován.
Její sad byl posud morem ován,
Teď se krása jeho rozvíje;
Teď jak kněžna šlapá na zmije;
Palác slávy pro ni ubudován.
O má máti! žehnej svému synu,
Jako dítě k matce z celé tužby
V dětenčí se lásce k tobě vinu.
Však aj v prosbách pozdvíhám
svých rukou:
Slyš mě, máti! Nečňi modlám služby,
To by liněto pekelnou mě mukou.

Vítej dešti, vítej roso milá,
S tebou po ty smutné nečasy
V nejvnitřnějším nitru souhlasí
Útropa ta moje roztonžilá.
Bolest se v mé duši rozvodnila,
Hoře s hořem pořád zápasí,
Slzy duši slouží v opasy,
V zlaté spony — lkání zasmušilá.
A tak pláče, tak má duše kvílí,
Brzo-li se k mému národu
Pravá blahost s nebes polí schýlí.
Stoná lid, bol jeho nehne žádným,
Každý množí jeho nehodu,
A syn vlastní jest mu vrahem
zrádným.
Fr. Sušil.

Slovo k rolníkům.

„Pokrokem ku předu.“

Slovanský rolník ve vlastech našich stav se, po zrušení roboty neodvislým a svobodným pánem svého statku, postoupil tak rychle z předešlého ne příliš važeného postavení do stavu ostatních živnostníků, že již již počíná zaujímati místa předního mezi obyvatelstvem vlasti našich. Ještě několik let na dráze pokroku, ještě několik let vytrvalé práce a snahy upřímné, úsilovné — a již dosáhne rolnictvo slovanské stanoviska toho, jež mu potom nikdo odíratí, o něž jej žádná moc lidská připraviti s to nebude. Krátká uplynula poměrně doba od té chvíle, kdy hnusné spadly okovy,

jimiž v porobě držáno bylo jádro národu našeho, a ejhle! — jaký výsledek, jaká změna! Na místě bývalé zádumčivosti myslí, netečnosti jednání jeví se jasná rozvážlivost, jará činnost a snaha po vědomostech! A však pozor, slovanský rolníče, zdárný synu vlasti! Jsme teprv v polou své velké úlohy, a mnohem těžší jest polovice druhá, kterou ještě vykonati máme, a máme-li ji dokonat, napnouti musíme síly své, urychlití musíme kroky, které jsme k dosažení cíle naměřili a vytrvati v snahách těchto; neustupně musíme se držeti dráhy výtknuté, dráhy pokroku.

A které ze jsou prostředky, jichž k dosažení cíle užívati máme, čeho si máme hleděti a čeho se varovati?

Zde jsou tyto prostředky, které nám vykonání úlohy naší usnadnějí, a dosažení cíle zaručují:

1. Sbírejte vědomosti.

2. Zdokonalujte živnost hospodářskou.

3. Spolčujte se k založení průmyslných závodů, které jednotlivcům podniknouti nemůže.

4. Pomáhejte sobě vzájemně.

5. Staňte se mohovitými.

Vědomosti jsou základem a matkou všeho dalšího pokroku — všeho blahobytu, protože snažte se všemožně jich co možná nejvíce získati. Neopovrhujte drahými zkušenostmi, které jsou v knihách poučných obsaženy, jak činí lidé nerozumní, v otroctví nevědomosti a duševní slabosti pohroužení. Což mají muohdy dost draze zaplacené zkušenosti proto menší pro nás ceny míti, že si je někdo zaznamenal a k všeobecnému prospěchu vytištěniti dal? Zdaž nevěříme starci, když nám svou za dlouhá léta dobytou zkušenost sděluje a nás poučuje? Nuže! Zkušenosti v knihách obsažené nejsou nic jiného — naopak, bývají mnohem starší, vícekrát proskoumané a spolehlivé, a jest-li že první výsledek zkoušky dle knihy konané se nepodařil, bývá obyčejně nepravé pochopení neb nedokonalé provedení příčinou. Proto čtěte, čtěte pil-

ně, zkoušejte a přemýšlejte, a tak si opatříte zásobu vědomostí všelikých, které můžete upotřebiti na zlepšení a zdokonalení hospodářství.

Znameníť stal se již pokrok v hospodářství za doby poslední, jak jsem svrchu pravil, a však jsme teprv v půl cestě. Posud musíme hospodářství zemí cizích za vzory považovati, a mnoho oprav jest ještě zapotřebí, abychom je dostihli. Že však je můžeme, že je musíme dosíhnutí, za to nám ručí příznivá, úrodná povaha vlastenecké půdy, proslulá tvrdohlavost našeho národa, kterou se nyní pyšníti můžeme, věduce, že jednou nastoupenou dráhu pokroku a zvelebování neopusti, byť by i svět se bořil a jiní národové zpět klesali a zanikali. Jest však potřebí, aby se to rychle stalo, neb žijeme v čas, kde se nejen jednotlivci nýbrž i národové snaží, aby jeden druhého — jako v dostihu — překonal a předběhl. Protož opravujte, zvelebojte úsilovně doma, v sadě, v chlévě i v poli, všimejte si pokroků nejnovějších a provádějte je, byť by se z počátku i sebe obtížnějšími zdály.

Potom docílíme hojnosti plodin, které Vám, pak-li je prospěšně prodáte, vydatných důchodů poskytnou, a aby se to tím jistěji a tím prospěšněji stalo, musí se snažit rolník být spolu p r ů m y s l n í k e m a fabrikantem, a pokud tím nebude, nebude požívat plného užitku ze

své živnosti a ze svého uauháání. Tak jest ku př. nyní skoro již nevyhnutelné při s tříidavém hospodářství řípu pěstovati k vůli zdaru budoucího osení. A však — má rolník přiměřeného užítku z této plodiny? kolik jest fabrikantů, kteří za řípu dostatečně platí, neseberou-li z většího dílu med a rolníkoví nechají voštiny. A jak si ponuže v tom rolník, což může řípu sám sestrouhat? Ano, může — ovšem ne sám, ale ve spolku, když si společně sami cukrárnu vystavíte! A že to možná jest, o tom budiž co důkaz uvedeno, že rolníci v okolí Rukovnickém v Čechách velkolépu cukrárnu sami stavěti počali. A proč by nemohli stavěti továrnu, majíce sami pozemky, síly k vzdělání půdy, mohovitost a úvěr, kdežto máme příkladů, že cizozemci jenom pár zlatých mající k nám přišli, podobné závody stavěti, a z mozolů rolníků slovanských zbohatli? — A protož čííte se neodvislými od továrníků a špekulantů cizozemských, stavte společně závody průmyslné: cukrárny, olejny, vinopalny, škrobárny, mlýny a odbydete své plodiny za dobrou cenu, a ještě nabydete hojnost odpadků k píci a k navrácení posily půdě,

V každém stavu nacházejí se sice více i méně vzdělání, více i méně záunožní lidé, avšak snad nikde není rozdíl ten tak patrný, jak v stavu rolnickém našich vlastí. Nejen že jednotlivci v jedné a té samé obci

— sousedé — mají rozličného stupně uvědomění a vzdělanosti a rozdílný stupeň mohovitosti, nýbrž i jednotlivé krajiny vynikají nad jiné v obojím ohledu. Patrné, že stejně s duchem času pokračovati nemožno, pak-li se vzájemně podporovati a jeden druhého pobízeti nebudeme. Nikdy nedobyde si stav rolnický postavení a působení takového na veškeré záležitosti společenské, pak-li jednotlivec samozištností a vlastním prospěchem pužen — svého souseda zastíniti a překonat se snažiti bude, nikdy nezažije jedntvlivec takový nabytých svých prospěchů, a ue-li on, jistě děti jeho zbaveny budou všeho osudem, aby v chudobě a v opovržení vydány byli. Protož nám nelze jinak, než společně pokračovat, silný podporuj slabšího, mohovitější méně zámožného, rozumnější a vzdělanější nevědomého a opozdilého. Proto spolčujte se, radte se, poněujte a podporujte se, a k tomu účelu zajisté nic lépe nevyhoví jako hospodářské spolky a rolnické záložny. První budiž Vaši školou, kdež skutečný méně skušeného, vzdělaný méně vzdělaného poučuje a každý své vědomosti sdílí, aby se staly majetkem všech, a každý z nich prospěchu čerpati mohl, druhé budiž Vaším bankem. Tak dosáhnete nejjistější a nejvydatnější pomoci, neboť pomůžete s a m i s o b ě, tak vyvážnete z rukou penězolačných lichvářů a podvočníku, tak se stanete ne-

odvislími od mnohých utiskovatelů, tak se stanete zámožnými a mohovitými vespolek, všickni získáte, celý stav rolnický stane se zámožným a zaujme místo to, které mu již sice vykázano jest, které však přec vydobyti si musí.

Totof jediná jest cesta, přátelé, k dosažení cíle vytknutého,

k dosažení hmotného i duševního blaha a pojištění budoucnosti našim potomkům v ději světovém! Každému, kdo jinou Vám ukazuje cestu, řekněte, že je lhář, a kdo jiných Vám jmenuje prostředků, že je pokrytec, a vždy pamětliví buďte hesla neomylnou pravdu v sobě zahrnujícího: „S v o j í k s v ě m u!“

N a H o s t ý n ě.

„Není mi země jako země.“

Ačkoliv výrok této písně ohledem vlasti a národa se běře, přece i v ohledu náboženském velmi dobře se hodí. I tu můžeme říci, že nám není země jako země, není kraj jako kraj, není místo jako místo. Pročby pak ročně tak mnoho tisíc zbožných poutníků putovalo do té naší milé, stověžaté matičky Prahy, na náš svatý Velehrad a Hostýn, do Říma a Jerusalema? Vždyť možno vsudy se k Bohu modliti, vsudy P. Marii a jiné svaté ctiti a vzývati, a nač tedy tak dalekých a obtížných cest? — Ale není země jako země, ani místo jako místo. A máme také jen jednu Prahu, zasvěcenou kroky sv. Václava, sv. Jana Nepomuckého, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa a sv. Lidmíle máme jen jeden Velehrad hrobku Methodiovu, a památník slávy Svatoplukovy, máme jen jeden Hostýn atd. Pominuv jiné mlčením: o tomto posledním zde

se zmíniti chci. Jest skutečně Hostýn s celým poblížkým okolím pro každého Slovana katolíka velebný. Zde na hoře Hostýnské, na kteréž jako koruna na hlavě královské stojí chrám matky Boží a odtud velebně do rozsáhlé roviny zirá, zde ukázala se blahosl. P. Maria křesťanským otcům našim v největší bídě postaveným co pravá pomocnice jejich, co zláštní patronka Slovanův, dadouc jim vítězství nad jich nepřátely. Ačkoliv každý zbožný Slovan na veškeré rovině na požehnané Hané s úctou pohlíží ke Hostýnu a k onomu běloskvoucně do dálky prokmitajícímu chrámu Matky Boží, ačkoliv mnohý z veliké dálky patře v onu stranu své „Zdravas Maria“ z vroucného ji posílá srdce; nicméně došed na toto jemu dráhé místo a pokleknuv ve velebném tom chrámě před oltářem Bohorodičky na kolena svá, mnohem

řeklych vroucněji se modlí a docela jinak povznesena se cítí, neboť i jemu — není místo jako místo. Ale i okolí blízké jest co do dějin vlasti naší všeho povšimnutí hodno. Při pohledu na Bystřici a Holešov nemusí-li ti maně na mysl přijíti mučelník Páně blahoslavený Jan Sarkander, který co farář Holešovský od pána na Bystřici-Bitovského, tak mnoho protivnosti snášeti musel? A jak nevyzpytatelné jsou cesty Boží! Pozdější majitelové Bystřice jako o závod hleděli vynahraditi, co dřívější doba nepřiznivá byla provinila. Kostel na hoře Hostýnské a kostel otců nejsv. Trojice*) v Holešově úplně od nich vystavené, jiné kostely od nich četnými dobrodiními obdařené nejkrásnějším jsou toho svědectvím. V Bystřici také

*) Oba tyto kostely byvše za času císaře Josefa II. za nepotřebné (?) uznány zrušily se, jen Hostýnský se opět povznest a obnovil.

ukazují kámen, u něhož dle pověsti v ústech lidu zachovalé, byl prý bl. Jan Sarkander přikován, jakož i bývalý jeho žalář v zámku Bystřickém. Pohledněme do Holešova, zde nalezneme témuž mučelníku ku cti zbudovaný krásný oltář s ozdobným sarkofagem, aby takoruka ještě více do očí padla protiva jeho velikého ponížení za živa a jeho slávy po smrti jak na nebi tak i na zemi — Rovina pak mezi Bystřicí a Holešovem byla svědkem veliké zbožnosti slovanských bratří našich — Poláků, kteří vtrhnuvše do zemi zde se Synu Božímu v nejsv. svátosti oltářní kořili. Jsoutě to všecko známé již věci, avšak kdož by se zde necítil unešeným v tak blahých upomínkách při tak krásném porovnání minulosti se přítomností? I zde se dosvědčuje pravdivost slov: „že není země jako země!“ —

D r o b n ů š t k y.

Kdysi dostihnul dobrosrdečný stařec několik chlapců na hruškách. Aby je polekal, zadupal hodně nohama, načež mladí pobertové horem pádem se stromu skákali.

„No, no, hoši, jen zvolna,“ domlouval starý usmívaje se, „ať si některý nohy nepolámete.“

Na vybranou.

Tata. „Povídám ti už po třetí, abys hnal na pastvu.“

Synek (plačtivě). „Pan učitel

ale řekl, že kdo jeden den bez přičiny za školu půjde, druhého dne bit bude.“

Tata. „Dodře tedy. — Poženeš-li dnes krávy a nepůjdeš do školy, budeš od pana učitele bit zojtra; půjdeš-li však do školy a nepoženeš krávy, budeš ode mne bit dnes. Chceš-li, vyber si.“

Jistý stařec jsa tázan co jej tak šedivým učinilo, odvětil jednoduše: „Vlasy.“

MORAVA

v Sylvestrové noci k r. 1663.

Závoj černé noci zemi zřehlou kryj,
S věže hradu strážné jedenáctá bije:
Všude mrtvé ticho, jako v temném
hrobě,

Nikde kmitu světla v půlnoční té době.
Na hradu jen starém v síni polojasné
Pod orlice znakem světlo nehasne.

Neuhasne světlo, avšak dumně svítí,
A v tom dumném svitu jesti pannu
zřítí,

Pannu krásných líc v říze aněhobité,
Kterouž blankylový zdobi pásek mile.
Rubínové perly věncí její šíjí,
Demanty pak zář svou na ruce jí líjí.

Ale mraky smutku na spanilě tváři
Přitlumují žlobůh krásot jejich záři.
Přehofně jí žaly srdce rozrývají,
Bulná její prsa vzdechy vyvirají,
Po lících pak krásných perly slzné
kanou,
Jak když kapky rosy žářem slunce
planou.

„O ty, krásná panno, pročže toneš v
hoři,
Pohroužena jsoucí jako v bolůh moři?
Pláčem holubíným pročže vzdycháš sobě,
An vše odpočívá, v této pozdní době?
Která starost tuhá srdce tvoje svírá,
Že to oko tvoje žalné k nebi zírá?“

Tak se tází vážně postavy dvě svaté,
Jenž se opírají o dvě berly zlaté,
A co druhá ruka olivovi třímá,
Libovúně nebes po dvoraně dýmá.
Po jich údech splyvá roucho běloskvoucí,
Kteréž papryskuje jako stříbro hrucí.

Vsadila jsem lípku, odvece jim panna.
Kteréž zála vůni, nebeská jak manna.
Slavičkové na ní sladké písně pěli,
Jež co stříbrozvuky harfy nebes zněly.
Lípenka ta vzrostla v lípu milostinnou,
A květ její blažil hojnou medovinou.

Ze pně mohutného vzešlo rámě troje,
Šifci co trojstřem ratolesti svoje.

Poutník vedrem zemelen pferád pod
ní díval,

Ve stínu pak libém mile odpočíval.
Sladký spánek pod ní našel jej v
sady,

Kteréž kvetou krásou rajske libovnady.

Tiscové chorých k ní se utkali,
Z vonných květů jejich jarou sílu brali;
Tiscové umdlých jako v rodném domu
Pookřáli v stínu toho velestromu.
Jeden chválil kouzla divné jeho krásy,
Jiný slavil pramen finoucí zdo spásy.

Aj tu přijde cizí, rozhostí se v stínu,
Ssaje zápac libý, ssaje medovinu.
Přivětivě lipa přistřeší mu skytá,
Jej co hosta svého mile k sobě vítá,
A jak přítel láskou druha pokochává,
Výdechem svým vonným libky jemu
dává.

Nastojte a slyšte! zřúte nebe, země!
Jaký zločin ztropí cizinské to plémě!
An vše v klidném spánku v temné
pozdni době
Od trampot a strastí odpočívá sobě:
Přikradne se vrah ten k stromu po-
svátnému,
Sekerou se stroje k dílu pokelnému.

Zatíná pak kruté ostří v ratolesti,
Seká rány sečné v lípu zrádnou lesti,
Poroubává větev, ničí vonné květy,
Pošlapává listy, jak ničemné trety,
A tak dlouho zuří jeho zášti šípy,
Až jen vidět s hrůzou holý stonek lípy.

Probůh! aj co vidím! není to jen cizí
Jenž tu zlobu páše, jímž má sláva
mizí,
Seká v lípu také Slávie syn vrátký
Jak kdy vráží meč kdo v srdce vlastní
matky;

Bratříčkuje stěmi, jenžto obraz Christa
Klídi z posvátného lípy krásné místo.

Pošlapává s nimi ony květy léčné,
Z nichž se dušem chorým přísti zdraví
věčné;

Povrhává větve, v jejichž blahém stínu
Sladkého snu ssával rajskou medovinu.
Sám jsa zrádce podlý zove zrádce
vlasti

Tobo, kdož jí v obět klade věc své slasti.

A to jsou ty boly, a to jsou ty žaly,
Jenž mi hnětou srdce, jenž mi zraky
kaší.

Protož slzné toky vyvodí mé oko,
Proto moje srdce vzdychá přehluboko.
Aniž znám já balsám, jenžby silou
léčnou

Zhojil srdce mého ránu krutosečnou.^a

„Neplač, panno sličná,“ odvětl jí svatí,
„Zacelí ti ránu časové zas zlatí.
Neuschla tvá lípa, ač ji osekali,
Ač ji ke kořenům téměř poroubali.
Vypučl se opět i se zratolestí,
A zas zkvete krásně v nové ve
svěťesti.“

Zvedni k nebes trůnu zarosené zraky.
Viz tu krásnou duhu mezi těmi mraky!
Tisíceť kapky zřátým slunka bleskem
Skvějí se tu zářně perel drahých bleskem.
A ty perly v duze slzy jsou to mnohé,
Jimiž plakala jsi lípy přecuhohé.

Perly slz tvých s nebe na lípu se linou
A jak toky vláhy kolem ní se vinou.
Protož lípa tvoje, jako cedr slavný
Na Libanu, vzroste ve velestrom dávný.
Větveť pak hustá rozloží se šíře,
Nevývratně stojíc ve světovém víře.

Na vlastním pak rouchu viz ty barvy
troje,

Které sladkou tčchu líjí v srdce tvoje;
Modrá nebes barva, nehlásá-li tobě,
Že tvá lípa zkvete v nejbližší zas
době?

Nevěstí-li tudá, radostí se zplanc
Srdce tvé až lípa jako cedr vstane?

A co hlásá bílá? Té, co op'akána,
Nesmrtnost a sláva jesti Bohem dána,
Kořeny-li svoje vpustí v půdu víry,
Již z úst našich slyšel Slovanův svět
širý.

Nebo věz tu pravdu: Národ neumírá,
Ku Christu jenž věrně co k své spásce
vzlrá.^a

M. P.

D r o b n ů s t k y.

Tržní dozorce chtěje hr-
nec s medem, jež sedlák na pro-
dej přinášel, bedlivě prohlédnouti,
sprostil je obálky. Tim přilákal ale
hejno much a med byl jimi tak zne-
čistěn, že ho nikdo koupiti nechtěl.
Sedlák žádal náhradu; věhlasný soudce
učinil však výrok ten, že nikoli tržní
dozorce trestu hoděn, noprž mouchy.
I dovolil venkovanu mouchy zebřjet,
kdekoliv je zastihne; ano na žádost
sedlákovu právo to ještě i písemně
potvrdil. Venkován neváhal použití

práva svého a zasadil mouč, právě
v okamžiku tom na tváři soudcově
se uhostivší ránu mnohem silnějši,
než třeba bylo k zahlazení jejím,
načež vítězoslavně, s listinou v ruce,
odešel.

Bojácnému bojovníku.

Odkud jméno bojovník
U tebe as vzalo vznik?
Již vím! — Ty se bojíš boje.
Odtud pošlo jméno tvoje.

Což vy chcete mistra Jana Husi
Vlasti naší opět navrátit?
Chcete žmahem všecko podvrátit,
Co se liché duši vaší hnuší?
Ach vlast chudá brzo to zkusí,
Co jest skladem víry zaklátit;
Beznadějná zhouba zachvátit
Za vaším ji počínáním musí.

Proč voláte, co spí dávno v hrobě,
K příšernému znova životu?
Nás-li čas dost nemá na své zlobě?
Přejte klidu, přejte prachu tomu,
Neshánějte na vlast klopouchy:
Či má vlast vám přistrach ve
zdech domu?

Kapitola řemeslníkům.

Za posledních dob, které se právem nazývají dobou přechodu, potřeby a významu, stájeti jest smutných a starostlivých hlasů vždy více a více, zvláště mezi menšími živnostníky, kteří netroufají si a — řekneme to jen upřímně — kteří nedovedou poslačit požadavkům nové doby, která žijoucími továrnických závodů (fabrik) a následkem zlepšených a nově vynalezených strojů brojí upravití k rukou malým živnostníkům výbělek a výživu ve prospěch těchto velkých továrnických podniknutí. Nejen živnostník pohltí s belcni na zbytky bývalé rozřáhlosti ve svém řemesle, nejedem čítá se záruktem v řeci a starosti v hlavě ztenčený počet svých domovníků a de strachem žirá do budoucnosti, hroze je na stará kolena svá snab i nedostatků a bídy

Talové a podobné starosti nejsou řídké, nejsou liché. Mnozí, a můžeme čítá storo vsíčekni menší a i větší živnostníci nemožou se často ubrániti těmto trdným myšlénkám. Nejlepšíim toho důkazem jest, že se všeobecně hlebi pracovatí k tomu, aby řemeslníci, kteří nezřídla sotwa možen sebe a rebnu svou řemeslem uživiti, opět přišli k sešlení, aby zabránilo se dalšímu klesání řemeslníků, jedním slovem, aby jádro obyvatelstva větší a větší měří nebylo nevhnutelně připraveno na mízinu. Toto jádro národní v městech, jako rolník na venku, pracuje nyní vsi skou k zotavení svému. všeobecně se pracuje úsilovně, aby řemeslo nejen bále u menších řemeslníků neklesalo, nýbrž aby opět pomágněno

bylo na ten stupeň platnosti a důležitosti jaký býwe zanjímal slovanští živnostníci v dobách, když ještě bohatství země uloženo bylo v řemesle.

Abý žitvoznost zůstala rozdělena mezi vsíemi živnostníky a průmyslníky, aby bohatství toto na újmu řemeslníků nebrnabílo se do rukou několik málo fabrikantů, kteří náležají vlastně v netečnosti a bohužel někdy v nešťastnosti menších živnostníků své kapitály, aby talové kapitálu a žisku v jedněch rukou soustředěním zameziti se mohlo, k tomu musí přispívati vsíčekni, jichž se tato záležitost týče. Nebeť posud musíme vyhnati, že jenem živnostníkům sami to jseu, kteří takovýchto továrnických podniknutí do ruky pracovali, a sice hlavně tím, že tito potřečímse v průmyslu, velní dektr nahlížeji, že menší živnostník není s to, s nimi se měřiti, a že oni ve velkém snadněji lepší i lacinější práci dowedou poslawiti, nežli mistr, jenž od staré doby svého mistrství ani o pid nepotročil a newot jí newššimál.

Že chudoba se zmáhá mezi živnostníky, nebá se upřiti, nebeť důkazem toho jseu zřizované kasy ku podpore, nutnosti záložen atd. Přišel což pomohou poskladnice spolkové, které vlastně záloženy jseu k tomu, aby olavnžitou ale skrovnou pobporu poskytovaly členům svým v případě nutné potřeby, když nezřídla ku spolkům talových účastníků býče množství schubných a na mízinu příjstých mistrů; co pomohou vsíčekni spolky dobročinné, když pomoci nemožou tomu velkému ná-

waslu nuzných, dříve však třeba i zámožných členů svůch? Spolky tyto jsou skoro vesměs nucený rozšířit činnost svou i na osoby, pro které vlastně ani nejsou původně založeny, jejichžto úlohem prvotním jest, aby poskytovaly podporu wdovám a sirotkům pozůstalým po živnostnících méně zámožných, chudých, a mimo to i aby poskytovaly pomoci slárim tělesně i duševně i práci neschopným členům svým. Když dříve tak zkusla se nedělo, aby mistři s tvůrčejícím srdcem obraceli se musli i spolu o stromnou podporu i dílné vyživě, ptáti se musíme, proč se to nyní začasté děje, i musíme s bolestným srdcem wyznati, že neschopnost, aby vyhověli požadavkům doby, je příčinou, takto státi se břemenem společenství svůch, poněvadž nepotročili u svém řemesle a tak přebstihnouti se dali silám mladým, utonuvše ve starém slendriánu.

Smutná a bolestná to pravda arci, které se nete vyhnouti při pohlébu a bližším uvážení stavu našich živnostníků. První, nač se utahuje, jest množství tvůrčejících závodů, které buď a moží menšího živnostníka; a to je ona hlavní nemoc, které se každý průmyslník, zvláště pak menší živnostník ne bez důvodů strachuje.

S však má-li se nemoc vylécti, nesmí se nemocný silit, aby poznal a uval pravou příčinu nemoci své; takéž nutno jest, aby chom i my nestítali se pohlednouti pravdě v tvář, aby chom takto nemoc svou n prameni pravého stoumali, a tím pro budoucnost vystrahu sobě wžali, a jiným za wýstrahu poslawili.

Wž přechte člunek tento, pozná každý, že wínu dílného stavu řemesel nesou živnostníci sami, že nikomu nemožno za wínu slásti, co sami byli již dávno zavínili, a blouhý — blouhý čas zavínawali.

První účel těchto řádků a nedowoluje také nisto, akuchom wšfecty i w mnohé příčině úpadku řemeslnictwa wy počítali a ukláali. Příčin takowých jest velmi mnoho, ale nesmíme wšfecty hledati w po-

hlední době, wšbrž spíše je musíme považowati za následek poměru dáwnolehých.

Komu pak ze živnostníků netane na uhyli staré cechownictwí, kterémužto se wšferá klejlost a zahrnělost řemesel připisuje, owšem ne wšim právem. Ale pobíwejme se blize a tu shledáme, že neneše staré cechownictwí wšfectu wínu, wšbrž že řemeslníci sami pracowali tu svému úpadku.

Prvotní účel cechů byl zajistě dobrý a chwalitebný, aby tetž řemeslníci sami bděl nad prospěchem svého řemesla, jakž wšžaduje a wšžadowala pomůždy swá doba. S však právě z té bezpečnosti, kterou poskytovalo cechownictwí řemeslníkům, učinili příčinu svého úpadku.

Měliti se zajistě mistři jiných podobu scházeti, aby se wšpolek radili o prospěchu, který dosáhnouti by se měli wnosnajíti, měli se raditi o společných zájmech swých, o potrohu, jakž učinilo jejich odvětwí průmyslowé, jedním slowem měli na základě cechů sami dbáti o potrok we své živnosti. S však nepoužili toho, a opírajíce se o bezpečnost, jakou jim cechownictwí zaručowalo, a nebojíce se zápasu s jiné strany, odbáli se bezpečně a bez ohledu na budoucnost záhubně pchodlnosti, která pak musla tím neb oním způsobem toto uewzdelané, zanedbané pole postoupiti rukoum čilejštm. Nebot bezpečnosti a z toho wypsňwající pohodlnou netečností ku wšsemu potrohu přiwedli to tak daleko, že zapomenuli páni mistři na prvotní účel hromad řemeslnických a scházějíce se čtvertletně w tak zwaných kwartálech ani nezpomněli na to, aby se o něčem porabili, něčemu se přiučili, wšbrž za hlavní účel těchto hromad považowali přijímání nowých mistrů do cechů; učeníci dostávali za wučenu a newi učeníci býwali připowidáni. To wše ale sláwalo se po složení jisté určité taxy, kterážto pak, místo wšleších jiných wáznějších a důležitějších wěcí, společně se propijela, tak že obyčejně nezbylo ani tol, aby se zaprawilo nájemné ze společné cechowní hospody, což pak tetřto

zvolávanými mimokrádežnými přisvědky musilo býti zapracováno.

W takových tedy kvartálech nebylo strachu o přijmutí do cechu za mistra, jen když se kandidát vyhlásil plným měsícem a slíbil, že se nebdá zahobit.

Co nejvíce starosti a trampot a rokování, hádek a nuznosti způsobilo, to bylo uspořádání slavnosti Božího těla. Zentráte byla doba, kde cechové nemověti prakticky dříve. Na tuto slavnost připravoval se mistr, tesarové i učenní, ale bohužel jen tak dalece, aby si do té doby nashospodákli co mezíu nejvíce peněz, kterých pak ale neshetřil, až buďto něčeho to lapse nezbýlo, nebo až byl tak daleko to přivedl, že na nehou státi uenichl. To bývalo u nás už dávnojm ekvycem a částečně jest roduš o slavnosti Božího těla hlavoniu účelem. Jal si ale bývalé cechy, nebo raději cechovníci při čimřitstevních hromadách neboli kvartálech potínali, o tom nás poučuje přisléwí užívané o wellských pijácích, „že pijou jako o kwartále.“ Smutná to cwiřem ale pravdivá památka po starých cechovních spolicích.

Kterak se mohl od talowých počinání si spolků ocláwati nějaký pokrok? Jal byla wée na prosto nemožná. — Nejen wšak we spolku nijakým spásobem nepokračowalo se ku předu, ale i mistři sami o sotě, jimž přede mělo na tom záležeti, nestarali se o nijaký pokrok. A l čemu tak? — Talowý nuž stal se woci popsaného archu papiru, za nějž musel estatni spolumistrů wyčastowati, „mistrem“, byl přijat do cechu a teč bylo lonec wšsemu zdelonalowání. D mistrůwšů kus, jakým se musel ble předpisů wyhlázati, o ten nebylo pražádných starostí. Neshleděno ani tak přisně na to, jalů práce jest, ano ani se bleuhe nepátralo, kdo wlastně na ten pracowal, což tomu na tem záleželo, wždyt pracowal pro sebe! A tak se dostalo mnoho — mnoho mistrů do cechu, kteří sotwa první pečátky své žwoněti znali. — Byl mistrem, a nepotřebowal něčeho wice. Čemu se byl nančil, než se stal mistrem, to wěděl, a — bohužel! na mnoze wi až pobneš; ničemu se nepřiučowal, zahrněl a po krátkém čase pohřbil

se strachem a žawisti na pokročilejšiho mlabššiho čemeslnika.

Jšme wšak přiliš sprawedlivi, abyčhom tečto smutných následků přičítali jim samotným, nebylo wěru tak, leč malické přilicžitosti, aby si byl zjednal bolowalchých wědowosti základních. Wšak nebylo tal přiliš nepřistupně wyžkláni, neboť mnohý pro své čemeslo nabřfený dowebt si wyplehati pomůcel l balřšimu zdelonaleni, a kdo to činil, zajistě toho nelitowal nikdy. To ale musí pomazewáno býti za wýminku. Wětřši část jich žárala od doby swého „mistrówstwi“ stáli beze wššeho pokroku.

A jaci byli mistři, talowí též byli jejich wyučenci. Šned první přijmání učenníka nemošlo wžubiti dobrou naději. Klucina byl přijat do učení, když we 12. roce odřesl šftele. Zbal si necemu we šftele naučil, čili nic, na to se ho nitdo neptal. A nač tak? Byl ptec dwandct let stár, do šfoly už nebyl poháněn a tedy al co uměl nebo ne, „na čemeslo byl deři dobrý.“ Jal se stáwalo, nežli často, nýbrž šfota wábec, že hoch ze šfoly wystoupil sotwa čisti a bidně psáti uměl: kterak měl pak sám pokračowati? Jal kćeně opalowaci nebělni hodny we šftele hrdily se špisse ke wšsemu jinému, ale nitdy nebyly tím, čim wlastně býti maji.

Jal se stalo wětřiba, že hoch welmi málo ze šfoly s sebou přinesl do učení, a wěděl-li něco málo, nuž, to pak na debie w učení na čemesle zapomněl a tudíž se tomu nitdo ani nedim, že se nepotem co mistr s tiji dowebt pobeřfati.

Řičeli nřui už nám nastaly poněkud přiznatřejši doby, jest tato wada předece na mnoze posub jeřtě ralem zbarnějšiho wřwínu.

Wř uplynutí nřlanowent šhůty l učení se čemeslu přišla doba, kde mehl žbali učením, aby dostal za wynčenou, což se talé šnadno stalo. To bylo pobruš, kde se ho nitdo neptal, zbal své čemeslo umi. Dn se opět wyhlázal, že žtránil telil a tolik let co učennil a po tem estatnim se ho neměl kdo tágat, a měl-li i práwo ašpon se nitdo netázal, křeba se wěděl,

že učenník wětšší část času svého na místě učeni se kemeslu, místo w dílně, strávil u pani mistrůwé co děvěřla w kuchyni, nebo co chůwa u děti. —

Nyni se owšem už nemůže tal zhusťa kláski mistrům talowě přestupování žalena za winu, nyni nabližěji, že talowě učeni nemůže wyhowěti, ale to se už stalo, a jest přemnoho mistrů, kteří talowým spůsobem edklyli své učeni, ano jsou posud někteří, kteří ještě tal neswědomitě své učenniky wpući.

A jak bylo s towaršty, kteří talowým spůsobem dostali za wpućenou ?

Talé bidně. Tal se stal towarštem neboli chasnikem, byla první jeho péče, aby si zaopatřil hůlku, dýmku atd. a teď čelal, až mu začne mistr něco wptřfati, aby měl záminku poběrawatě z díla a wyjit si na „wantr“ t. j. wolastně na zebroťu. Wtřřil, že už wi dost, poněmabž to měl napřané od panů staršich. Welmi málo bylo talowých, kteří pokračowali w zbonaleni se, nejwice jich nebosáhle ani tolik žrucnosti, co ji měl starý jejich mistr. A tal se pomaloućtu wlešlo křesání z kolena na koleno, a teprw nyni, řwžž klenkurence fabrićni hrozi záhubou skoro wšsem menšim žiwonostnikům, nyni poznalo se, že úpadek při talowých poměrech mus i bžti newyhnutelný.

Že w cizně, o které abychem zde mluwili, neni práwě na čase, žiwonostnici jinať porozumněli swěm prospěchu, wáme důkaz w tom, že nassi řemeslnici uajebneu se widěli přebřžen a cizinci, kteří pozorujice opozbiloť tuto, k nám slowanům se hrnuli, něšta zaplawili, a že nassi slowanšty řemeslnici s řidkou wšminken s nimi se nemožou měřiti, jich i z toho poslebnioho koutku, kde wž žiwu nachřželi, wylćaili! —

Žim jime teby čtěli poukázati na jednou ž nejcitliwějšich wab nassich žiwonostniků, kteroužto aby odstranili, jest jejich swatou powinnosti, máli slowanšky přimřřst a slowanšká žiwnost žůřtati w rulon domáci. — Teď jest na řemeslnicích samých, aby se rázně wěci chopili, a co ja dlouhá léta nebdaloť a ospaloť zamwnila, aby napravili, aby mohli s dobrým

a polojným swědomim obemžbati žiwonosti swým synům beže strachu, že tito by museli ustoupiti detirajicim na ně cizincům. Nřneřti poměry jsou talowému potrefu přigniwějši a nemůže býti po práwu žalázáno potřebných k tomu společných porab. Žime přewně přeswědčeni, že se přelážty kláski nebudou. Žiwonostnici museji sa jako hospodáři společně rabtiti, společně pomubžowati a o budoucnost nejen swou ale i synů swých se starati, jal jim láže powinnost otowřřá a lářta k národu. Ano žiwonostnikům jest talowých společensých porab přucních ještě wice zapotřebi, poněmabž jim hrozi weliké towárnidě záwoby, které pal, mohouc wpanaládati mnohem wětšii kapitálů, nutně přiwěřti by musili menšii žiwonostniky k úpadku.

Welmi prospěšnými k wyřřinuti se waleho průmyslu ukázaly se společně záwoby některých žiwonosti a řemesel w městech wenkowšich, které řlibuji řemesla nejen powzřřsti, ale i žiwonostny přeb úpabem zachrániti. Několik utěřřitelně jest talowě společně suáženi udržeti rownowáhu mezi řemeslem a fabřikantškim záwoby, jiniž řředni staw wžoy wice a wice jest w nebezpečí uduřřenu bžti, nelže nám přebce něřli s belesii pohřžjeti na řemeslniky, kteří zadrželi we starém řřendriánu nemohou aneb nechtí wyřřowěti požabawlům doby pokročilé, doby nřnějšii, kteří neuposlechnou dobré rady, nřbrž ještě se dobré wěci na odpor stawí. Talowým a pobobným zpozřilcům hrozi strařřná a hrozná budoucnost.

Má-li se talowým swutným wěcem pro budoucnost přeběřiti, nutno jest, aby se wabž a přičiny talowě už z přisopočátku zamežowaly. Žočit se může iřnad, alespoň s jednou a to nejpatřnějšii wabou. Nřtdo se nelkam, že jest pro řemeslo řážžých hřch dobrých, tteba se we řřtole ničemu nenaučil. Řážžý řemeslník musí hleděti k tomu, aby učenník, ježž přijímá na řemesle, byl už ze řřtoly řchopen nejen řchopiti dobře řemeslo, nřbrž také aby měl potřebného připrawněho wzdělání, aby mohl pokračowati we wědomestech pro swou budouci žiwonost newyhnutelně potřebných, nemáli

se z něho odchovati mužů. Vědomosti a návody potřebné udělují se částečně už nyní ve školách průmyslných, a budou se ve větší míře udělovati i na měšťanských školách, které se nyní právě zřizují. — Takéž se nitro neomyšleje, že při zemědělství může prospívati ve svém povolání i málo schopný. Jako při všech povoláních a zaměstnáních musí míti i zde povolání dobré schopnosti a především lásku k povolání svému. — Při dávání za vyučenou necht se pokrobiti nastávající žitnostem pomociť zloufice, aby přefwědčil k tomu ustanowené rozhobující soudce, že schopen je poslati **dobrou** práci. Dále by se nemělo tak přitisk hlebděti na dobu učení, nýbrž u jedneho každého necht rozhobuje schopnosti a plnosti, dle nichžto pak se vyměřit čas a trvání doby w učení. Tim spůsobem jistotně by každý učennik mnohem větší pilnosti a přičinlivosti hleděl hodným se učiniti, aby co možná nejdříve přiwel své wlohy, schopnosti a pilnosti k platnosti a tak aby zkrátit dobu učení, sdežto upni určením a odměřením času se nezřídla stáová, že učennik neplebi k tomu, aby se něčemu naučil, nýbrž čelá, až uplyne vyměřený čas, že pak se stane již towaršsem, at už se zná w zemědělství nebo nezná.

Proto by se mělo ustanowiti že tentráte učennik může dostati za vyučenou, když dokáže přeb znalci, že schopen jest pracowati co řádný towarš, necht doba trwá delší neb kratší čas.

Zvlášťte při nynějších poměrech, jaké nastaly žitnostem, jest opatrnosti a obezřetlosti velmi zapotřebi, jelikož každý může dle libosti steroufeli žitnost provozowati, a takowý zajisté ohlíjeti se bude po lepších, zručnějších a dokonalejších pomocnicích, a nenalezne-li jich doma, obrátí se do ciziny a objadí místa cizinci na sflodu wlasti a na ujmu rebdálům naffim, třeťi pak sami po cizině potloufati se musí, aby něde w řádnosti nalezli bidneu wřizimu bez wlasti a domowa.

Poznamenání. W loú. ročníku umlšili jsme „řanowý přerowstě žaložn.“ Řetos dokladáme, že se žaložna ta za dwa roky swého trwání ořwědčila býti mecnou podporou žitnostem w rozorném Přerowě. Aby we městě tomto nabýlo zeměsto opět swé „řatě bno, zřizena tam wečerní průmyslowá škola, jejížto přisobem, se mají učení a towarššim nabřiti wědomosti o nichžto nebywalo we sflodě ani řeci bez nichžto rostal nelze w potročile bobe naffi prospiwati řemestářu. Wřykáda se we škole této o řw. prawobách Božích o řrojnictwě, o wědní kněh, o řměloách, o řučbě a t. d. a řice takowým spůsobem, jaké toho schopnosti posluřáčtůw přibowšstiji a řw máhaji. Wřučowání deje se ořšem w materřem jazyku, aby řnadno a trwale utwřowalo w hlavě nabřijných mlabílůw. — Aby pak pohladí řewšle nerowřázelo na řážbno aleřž se rozřatně a řwbdané řospobyně ořchowawato žaložena w Přerowě w řáři biděři řškola rowněž řraktičy zřizena jako řškola wečerní.

D r o b n ů s t k y .

Učennik kloboučnický nesl nový klobouk w ruce, brknul ale a upadl do bláta, až se klobouk celý pořřasnil, „I neplač,“ řěšil jej okolojdoucí, „řekni panu řmistrowi, že řřáelo.“ — „Ano tak,“ řkal kluk, „ale bláto přece neřřáelo.“ —

„Proč pak asi,“ řtal se řřoural řřípala, „w našem městě tak pořřadku lampa jako z Boží milosti řwřívá?“ — „Inu, milý brachu,“ odpowřěl tento, „bezpochyby opatřná městřká řada chce, aby bylo wířet na řmu.“ —

Z n ě l k y.

Stojí palác na posvatné skále,
 Nepotká se nikdy s rozpadem;
 Nezvratným jest Pán mu základem,
 Jenžto so v něm jeví dokonale.
 Věkové ho ověňují stále
 Bohatějším jenom odmladem,
 Děje světa jsou mu obřadem,
 Vesmír schází se v něm k Boží chvále.
 Hřímá bouře, do skály se blyská,
 Ječl moře, příboj k skále tříská,
 Země syrá tetelí se v hrůze.
 A ta skála? Směje se té hlúze;
 Rozpadne se vesmír v hrstku rumu,
 Církev stane věčně na svém chlumu.

Město svnté, veleslavná Praho!
 Hlavo naše, matko, královno,
 Osud našich věší spravovno,
 Slávy náš nedobytná strahu!
 Jméno tvé všem Slovanům je draho,
 Tebe dějů našich listovno
 Každé srdce jesti milovno,
 S tebou pojí národa se blaho.
 Národuost's Jerusalém svatý,
 Řím's pamětni víry přebohatý,
 Athénami's věd a umy nám.
 O buď také svatých mravů chrám,
 Zkvítej v tobě doba tvého Karla
 A mlád tvá buď věčně neustárlá.

Životopis Tomáše Procházky,

kaplana v Ivančicích.

Sepsal

Beneš Method Kulda.

I. Mladý věk Tomáše Procházky.

Tomáš Procházka narodil se v Ivančicích dne 11. prosince roku 1803. Jeho otec, Jakob Procházka († 1. července 1834), mistr hrnčířský, a matka Františka († 13. prosince 1838), zdědivše a zachovavše po praotcích svých živou víru a jádrou nábožnost národa česko-slovanakého, hlavně tímto směrem vychovávali všechny děti své. Za toho času květló řemeslo hrnčířské v Ivančicích tak, že v dalekém okolí pověstné bylo, a téměř

čtyřiceti mistrům hrnčířským značné zámožnosti poskytovalo; neboť vzdělanost jejich ještě nebyla překonána průmyslem, jenž nyní vyvodí nádobí železné, a mistři tehdejší neznali potřeb věku nynějšího — větších nad výdělek denní. I otec Tomáše Procházky čítal se k měšťanům zámožnějším, a tudíž na vyšší učení mohl dáti oba syny, z nichžto Tomáš knězem se stal.

Latinské školy odbyl v Jihlavě proto, že tam jedna ze dvou sester provdána byla za mistra tezakského, u něhož po celých šest roků obýval. — Co syn rodičův zámož-

ných v domě příbuzných bohatých nezakusil sice bída a nouze tělesné, jakož souzeno bývá studentům chudobným; avšak co syn rodičův českých ve školách výhradně německých (neblahé památky) v prvních rocích snášeti musel muky duchové, jelikož mu bylo předmětům školním učiti se jazykem německým, jehož nebyl mocen přese všecku snahu odnárodnělé školy Ivančické, kteráž proti zdravému rozumu a proti zákonům vychovatelským byla ve dvou vyšších odděleních bohužel německá, nevyjímajíc ani učení svatého náboženství.

Život Tomáše Procházky ve školách latinských v Jihlavě byl tichý a skromný, jako celá povaha jeho. Mimo hodiny školní po vykonaných úlohách bavival se hudbou, jížto sobě byl zamiloval v nejútlejším věku svém. I květin milovníkem byl tou měrou, že z Jihlavy posílal druhé sestře do Ivančic semena, by mu pěstovala v jeho nepřítomnosti květinu v domácí zahrádce, v nížto sobě o prázdninách zařídil malou besídku, a tam trávil v zábavě nevinné prázdné hodiny s některými spolužáky a přátely svými obyčejně hudbou.

Odbyv šestero škol latinských v Jihlavě odebral se na studia filosofická do Brna, a pak vstoupil roku 1824 do semináře bohosloveckého za přáním svým i svých zbožných rodičův.

V třetím roce bohosloví zachvátila jej nemoc těžká, tak že o jeho uzdravení pochybovalo se: a z doby té zbyla mu jakási choroba, která se po všecken napotomní život jeho ozývala, neboť z úplného zdraví tělesného netěšil se nikdy.

Roku 1828 vysvěcen jest byl na kněze, a ustanoven za kaplana do rodiště svého, kdežto však jen několik měsíců pobyl, jelikož přesazen byl do Olbramic, a tam co

mladý kněz po tři roky působil po boku staršího kaplana, důstojného pána Fr. S * *, s kterýmž vešel v přátelství útlé a vřelé.

Tříletí v Olbramicích bylo nejdůležitější dobou v životě Tomáše Procházky, jelikož založilo a ustálilo směr jeho napotomného smýšlení a jednání nejvýš blahodátného vplyvem spolupracovníka na vinici Páně a přítele ctihodného i ctěného — bez jehož přičinění šlechtná a spanilá duše Procházka sotva by se byla tak zdárně a skvěle vyvinula, jakož se bylo skutčně stalo. — Známoť jest, že doba Josefsinská dvojím proudem záhubným morila a dusila mladistvé duchy národa našeho česko-flovanckého a všech ostatních národův německých v říši rakouské, totiž odnábožňováním a odnárodnňováním. Obojím směrem tímto tolikých terat kladeno jest bylo synům národa našeho, že takorka jenom zázrakem tu onde jednotlivec strojené záhubě ušel. Tisícové z národa našeho poslych a do vyšších stavů postoupivších stali se kořisti duchamorného směru toho, an všechen život jejich bez rázu minul jako bublinka mydlinová — bez prospěchu pro národ, v němžto se byli zrodili, a pro kterýž tudyž především žiti měli. I Tomáš Procházka zkaženými školami na bezcesti přiveden jest byl. Ani ve svaté víře křesťansko-katolické nebylby nezviklán zůstal, kdyby rodičové jeho nebyli v mladé duši jeho zbudovali pevný základ nábožnosti, jehož špatné školství podvrátiti nemohlo; povinnosti k národu pak zastřely se mu ve školách cizáckých závojem dosti hustým, tak že i co mladý kněz rozhodně klonil se ke straně odnárodně a odnárodnující; a jeho starší spolupokaplan, S * *, zvláštními poměry domácími vítěz nad předsudky časo-

vými, mnohou hodinu vynaložil na to, aby mladšího Procházků na pravo přivedl cestu. Důvodem toho budiž jedna z rozmluv mezi nimi, kteráž mi známa jest z úst v P. zesnulého Tomáše Procházků. S ** poučuje Procházků pravil: „Člověk nesmí povrhnutí svou matkou (slovanskou), a přidržeti se macechy (německé)!“ — Procházků odvětil: „Matka má opustila mne, a nepečovala o mne; macecha však ujala se mne a vyučila mne ve školách německých!“ — S ** pak vyvedl jej z mrakot na bílý den řka: „Matka okovy sevřerá, nemohla starati se o Vás, jakby byla sobě přála; a macecha, ježto byla matku dobrou spontala, nikoliv z lásky, něbrž z pánovitě zřístnosti vyučila Vás, aby pomocí Vašit rodáky naše podrobila sobě v otroctví strašné!“ — Tato a jí podobné řeči S ** ovy napravily u Tomáše Procházků, co byly odcizené školy pokazily. V ohledu náboženském pak podávaly mu potřebného světla spisové, na něž ho upozorňoval starší kaplan, a vyjasnili chmury utvořené nepovoláním u věci té Josefínismem. Nejednou voluil o tom, řka: „Na začátku kněžského úřadování svého, prosival jsem vroucně Pána, aby mi dal nalezi pravdu. Lesy Vedrovické (u Olbramic) a později Róna (hora u Ivančic) byly mi oblíbenými místy, kde jsem kochával se v zákoně Hospodinově, a kde jsem učival se znáti Jeho choť — Církev svatou.“ —

Pán Bůh vyslyšel volání jeho a uštědřil mu světla žádaného, v němžto setrval až do konce svého života činného.

V měsíci prosinci roku 1831 opět za mladšího kaplana v Ivančicích ustanoven jest byl, kamž se byl přestěhoval s jediným přáním, aby nikdy více nemusil opustiti mi-

lované rodiště své. Hlavní pobnutkou k tomu byla touha, aby všechny síly své tělesné i duchové věnovati mohl spolurodákům svým, a pak aby uskutečnil všeobecné přání města rodného, kteréž sméfovalo k opětnému zbudování kaply Svato-Jakubské v Nových Horáchu prostřed vinic, ježto byl rozkaz vlády za císaře Josefa zbořil k nejlubšímu a neukojitelnému zármutku všech obyvatelův nábožných. Bylat to ona kapla na jejíž zříceniny rodičové posílali dítky své, aby se tam nábožně pomodlili, kdykoliv se byli nějakého přestupku dopustili; bylat to ona kapla, o níž, když se nově stavěla, říkával Tomáš Procházků: „Měl bych nazvati kaplu Svato-Jakubskou dědictvím po otci svém; neboť uníraje otec můj zavázal mne slibem, budu-li moci, abych ji vystavěl; to byla hlavní příčina, proč jsem nikdy v Ivančic jíti nechtěl; nyní pak rodiště své miluji tím více, an v něm svatý Jakob opět místo své zaujal.“ — Mohl zajisté po právu a státi v rocích pozdějších dvakráte státi se farářem na patronátě Lichtensteinském, avšak nevolil odejiti z Ivančic, kdežto raději co kaplan úřadovati chtěl.

Nežli k podrobnějšímu rozebrání výtečné činnosti jeho; ptikročím, musím zmíniti se o tom, že na konci pátého roku svého kněžství ztratil dobrého otce smrtí, jemuž k vůli sobě přával alespoň pět roků pracovati na vinici Páně; přání to vyplnilo se mu

2. Smýšlení a jednání kněze Tomáše.

Tomáš Procházků byl muž postavy hezky vysoké a štíhlé; veliké čelo a živé oko prozrazovalo bohatost ducha; laskavé zraky a

tvářnost obyčejně přívětivá a veselá jevíly vnitřní poklid ustálený; jeho dosti ublažené, avšak nekřebené chování s mluvou přímou ale vždy skromnou mělo do sebe velikou moc přitažlivou a vábnou, a veškerou bytost jeho provívala vážnost nenucená, tak že náklonnost a úctu vzbuzovala u každého, kdož jej blíže poznal, pak-li mu předsudky nezatemňovaly mysl obmezenou nebo náruživou. Nesnámt skutečně člověka, jenžby se byl o něm v kterékoliv stránce nepřiznivě pronesl, nestalo-li se jazykem závisťi svedeným nebo parou náhledův sakrnělých obtřženým. Lituji toho, že mi není lze životopis Tomáše Procházky ozdobiti jeho podobiznou, jižto jsem marně po něm žádal; odeptěl mi ji v ryze skromnosti a pravdivé pokoře řka: „Já si vážím podobizen mužův, jenž byli velikých věcí v Církvi a v národě vykonali; avšak na podobizně mé světu málo záleží.“

O knězi Tomáši může říci se: „V těle ušlechtilém obývala duše překrásná.“

Skromnost a pokora jevíla se v celém životě jeho; po hluchnějším veřejnosti nikdy nebažil; lesklejších společností nebyl přítelem; nikdy a nikde nestavěl se v popředí; tak že nejednou dobrá věc připisovala se někomu, jenž byl jednal z rady jeho; i do schůzek výboru Dědictví ss. Cyrilla a Methodia, jehož členem byl, a do slavného všeobecného sjezdu jednoty katolické v Brně, je muž se upřímně těšil, a nemnohou přicházel ochotou pro svou skromnost, která se otychavosti rovnala. Avšak, kdež tobo pravda, čest Církve a vlasti, nebo prospěch lidu žádal, tam hotov byl ráznost svou osvědčiti proti odpůrcům a škůdcům jakéhokoliv druhu, ať již to bylo v kruhu domácím, nebo na

poli písemnictví, nebo na kazatelně. Na kazatelně v případech podobných vzplanulo mu oko leskem živějším, a zmohutněla řeč obyčejně mírná, ale vždy plynná a pravidelná; ve společnostech soukromých však proti odpůrcům zachovával v řeči mírnost a vážnost podivuhodnou, usmívavě pronášeje důvody pro přesvědčení své ponejvíce z dějin buď z církevních, buď národních, v nichžto si byl značné zblhlosti osvojil. Byl jsem několikráte svědkem podobných rozmluv za stolem domácím, jichžto původem bývaly před rokem čtyřicátým a po něm obyčejně plané předsudky ve věcech národních, a ty strojily Tomášovi, v ty doby téměř jedinému rozhodnému národovci v celém okolí, nezřídka mělké ousměšky — mající odbývati za důvody nedostávající se. Vtipy i nevtipy v oboru tom bývaly časem tak opovážlivé, že jsem v živosti mladistvé jednoho dne Tomáše ptal se, proč tak tiše a trpělivě snášá řeči těch urážlivých, já že bych jim zplatil měrou natresenou; on pak odpověděl mi: „Žádostiv jsem zvědění, je-li trvalejší má trpělivost nebo jejich nelaskavost?“ Jindy bujnost odrodilá dostoupila toho stupně, že domácí pán, ač nesouhlasil s Tomášem u věcech národních, učinil jí přítrž, řka: „Pánové, pater Tomáš jest poctivce (ein Ehrenmann)!“ Výrok ten ovšem nemile schladil horkou krev nešetných odpůrcův jeho. Věci těch dotýkám se jen proto, že toho potřebí k úplnému nákresu šlechtěného povahy Tomášovy; a tudíž také záležitosti spřízněné za let pozdějších, kdy se stala více hnanou, ani zmínky neučiním již proto, abych krácel za Tomášem, jenž o protivnicích svých vždy a vřady mluvil s mnohou šetrností. Kdykoliv se stalo, že v jeho přítomnosti jal se někdo odkrývati vadné stránky ne-

příznivců jeho pořídkých, on hned naproti tomu vypravoval, co chvalitebného o nich věděl. Ostatně každý jeho bývalých odpůrcův, pak li sobě všiml ruchu posledních dvaceti roků, nabyt jádrnějších náhledů o vývoji národním, zapudil předsudky vsaaté, přestal odpůrcem býti v otázce té; a nepřestal-li, málo na něm záleží.

Tomáš Procházka byl knězem nejsvědomitějším, a při tom vlastencem a národovcem rozhodným. Věčná spása duší nesmrtelných, a proto Christus a Jeho svatá Církev na zemi byly mu účelem všeliké činnosti, vlast a město s okolím byly mu oborem činnosti té, a národnost přirozeným rouchem a nástrojem k uskutečnění záměrův šlechtných. Skálopevná víra v zjevení Boží byla mu hvězdou a vůdcem v podnikání všem; a láska křesťanská byla mu vzduchem, jimžto dýchala celá jeho bytost. Onť věděl, že pravá láska křesťanská jeví se nejpatrněji a nejvydatněji v kruzích nejbližších, a tím že zasáhá i do kruhův vzdálenějších; proto se u něho osvědčovala skutečným milováním rodákův a národa vlastního beze vši nepřizné a nenávisťi k národům cizím k témuž účelu povoláním. Bylť jest přesvědčen o tom, že láska k bližnímu v ústech člověka bez lásky k národu jest planým slovem, mědí zvučící a zvonkem znějícím. Odnárodňování lidu šlechtná mysl jeho mnohou zkušeností a bedlivým pátráním v dějinách světových poznala za osidlo úhlavního nepřítele člověkuva, za mravnou vraždu, a tudíž byl odhodlaným a rázným bojovníkem proti tomuto směru záhubnému a hanebnému, kdekoli se ozýval.

Pravé vlastenectví jeho řídilo se vždy a ve všem výrokem Páně: „Cožkoliv nechceš, aby jiní tobě činili, toho nečiň i ty jim;“ smýšlená to přimělo jej k

tomu, že jednoho roku, kdy vojnové pluku Italského ubytování byli ve vojárně Ivančické, ochotně a pilně doučoval se řeči Italské, vyhlédávaje také u mne potřebných k tomu pomůcek, aby Italiánům vyhověl přísluhováním svatými svátostmi jmenovitě na lůžku smrtelném, a těžil re z radosti jevné, kteréž pocitovali jinorodáci na půdě slovanské, když kněz Tomáš jazykem jejich s nimi se modlil a mluvil.

Jelikož pak s takou svědomitostí staral se o cizince náhodou a na malý čas pod jeho duchovní správu přišlé, jak svědomitě musil působiti své vlastním a hlavním povolání? O tom netřeba slov šititi; veškeré město žije na svědectví jemu, a jakou horlivostí zastával úřad svůj, a svědectví toho neodpře mu ani ten, kdož v otázce národové nebyl pod práporém jeho. Jeho kazatelna nejen zajímavou, ale také veleprospěšnou stala se neustálým vlastním sebe zdokonalováním, úpinou znalostí jazyka a plamennou láskou ku světcům. On to byl, jenž proti zvyku v Ivančicích i mimo advent a půst z vlastní ochoty ranní výklady a kázání činil, aby matky a hospodyně, ponejvíce ranní služby Boží navštěvující, nebyly bez poučování potřebného. Kdykoliv pak poutníky provázel a uvítával, pokaždé propouštěl a vítal je kázáním pohnutlivým. Podobně též při každé jiné příležitosti vhodné řeči důkladnou hleděl lidu státí se užitečným. Kázání svá zevrubně psával, pak-li mu v tom nepřekážely neodkladné práce povolání kněžského.

Nemocným věnoval osvlátní péči nejen ochotným přísluhováním svatými svátostmi, než také častým jich v nemoci navštěvováním; chudobným pak netoliko duchovně potěchy a posily přinášel, než i hmotné dary dával hojnými almužnami, aby

mohli posilujících pokrmů a léků zjednatí sobě.

Na posvátnou zpovědnici právem kladl váhu velikou, a proto ochotně o všech slavnostech církevních ve svatvečer dlouho do noci a sas časné zrána zpovídal.

Mši svatou sloužil vždy s nábožností a vážností vzornou, a říkával, že jediný začátek evangelia Janova, který se ponejvíce na konec mše svaté říká, již o sobě s to jest vždy více utvrzovati viru knězovu, a naplniti jej pro celý den myšlénkami posvátnými.

I všechny ostatní velebné obřady církevné konal s vážností příslušnou, tak že na něm viděti bylo výrok zosobněný: „Svaté věci svaté konati se mají.“ Každodenně časné vstával, a modlitbou i čtením spisův nábožných připravoval se k oběti nejvyšší buď doma, buď v zahradě své, buď pod širým nebem na horách v okolí nejbližším, pakli jej zpovědnice nepoutala.

Kterak se snažil, aby pověstnou nábožnost v městě, jižto odnárodňování školou a cc tamí soukromými namnoze bylo rozhodlo proti vůli a vědomí obyvatelstva, znova vzkřísil, poznati lze z činnosti jeho v listech těchto zevrubněji vypsané; zde pouze zmiňuji se o tom, čeho již širěji dotýkati nebudu, že totiž vedlé jednoty panenské založil bratrstvo růžencové v Ivančicích a v Němčicích, a ve škole domácí i bratrstvo mládež Jezuova.

Aby zbožnost i zpěvem probouzela a upevňovala se, usilovně pracoval o tom, by bratrstvo litarácké v Ivančicích nejen neochabovalo, než aby se vrátilo k ryzým a nekaleným nápěvům staročeským, čehož u značné dosáhl míře. V pondělí po slavnosti nejsladšího jména Ježíš před ranní mši

svatou jeho přičiněním literáci zpívají hodičky za mrtvé, při kteréžto dojemné pobožnosti mnoho spolu-bratří staroslavného bratrstva činné lásky k bližnímu z celého okolí bývá ode dne předešlého. Snažil pak se také, aby jmenované bratrstvo novým životem a bývalou slávou opět vzkřetlo; pokud se mu záměr tento zdařil, není mi povědomo.

Mnoho písní pro kostel vlastní rukou psával nejen školní mládeži do zvláštních knížek, ale také dospělým, a sice nezřídka písmem tisku podobným, jelikož písmo běžné a latinka starším lidem méně byly přístupny.

Vedlé města měl i vesnici Němčickou na zřeteli pečlivém. Osobně tam navštěvoval občany, u nichžto proslychalo se, že nebyli jo delší čas u svaté zpovědi, a poučovel je soukromě s výsledkem milým. Jeden z nich milerad vyznával v kruhu přátel svých, že kněži Tomášovi děkuje za spokojenost domácí, a v domě druhého od jeho návštěvy již nebyvalo slyšet surového rádní.

Katolické jednotě v Němčicích vedlé možnosti přítomen býval, a začasť navštěvoval podvečerní pobožnost u kapličky místní, a přítomností svou přilákal k modlitbám společným mnoho takových lidí, jenžby jinak nebyli přišli.

Jednoho roku na stědrý den žel tam zaopatřovat nemocného, a spatřil výměnkate letného, an i v takový den šel z palírny, a chtěje pokleknouti před velebnou svátostí, upadl. Po svátých vánočních dal si jej k sobě zavolati, a domlouval mu s výsledkem dobrým, neboť muž ten napotom již nebyval tak častým hostem v palírně, kteráž jest původem velikého zla ve vsi té.

Dovzděl se, že žony v Němčicích na středu popeleční vedlé

místního obyčeje tropí špatné věci, i žel schválně v ten den tam, a převědčiv se o tom, horlivě se optel s kazatelny proti zlovykům a neplechám těm.

Roku 1851 světla se v Němčicích s o c h a blahoslavené Panny Marie: při tom činil Tomáš kázání a radil, čehož v místních poměrech velice potřebí bylo, aby se tam založilo bratrstvo r ů ž e n c o v é; a rada ta stala se dobrým semenem, ježto tuším podnes mnoho vydává užitku.

Knihy půjčoval nejen v Ivančicích, než také do Němčic a jinám v okolí.

Dobře věda, že obec Němčická z nevědomosti pustla m r a v n ě i h m o t n ě, měl občany k tomu, aby osazovali laďem ležící pastvika stromovím, z něhožby obecni pokladnice mohla časem těžiti. K jeho slovu vysázelo se roku 1854 a 1855 dvacet kop topolů, tak že potomci budou moci svých předků v dobrém připomínati sobě, an nynější občané do té doby rádi sice staré plané hrušky zděděné k obveselení svému poráželi, ale nových sázeti nevolili. Zda-li v tom pokračují, ctíce dobrou radu a památku kněze o ně tak pečlivého, a zda-li za jeho radou „na honě čili na stání“ oněch 500 otechových stromů vysázeli nebo nevysázeli, čehož se Tomáš již nedočkal, nevím. Kézby Němčice i to přání jeho vo svých dítek prospěch veliký uskutečnili! Obec ta mohla by býti mezi obcemi předními, kdyby pastvika svá hleděla lépe zužitkovati.

Jelikož mnoho dělníků a řemeslníků z města a okolí zaměstnává se po celý den v továrně Oleksovicke a v cukrárně Oslavanské, jakož i v poblížkých havírnách, tak že pobožnosti křížové cesty ve chrámu Páně v čas postní přítomni býti nemohou, postíral se o to, aby ná-

kladná křížová cesta abudovala se za městem vedle cesty ke kostelu Svato-Jakobskému ve způsobu bory Kulvárské, a tam v jisté dny v dobu večerní aby zpěváci Ivančičtí pobožnost tu konali, aby nikdo neměl výmluvy, že pro zaměstnání celodenní nemůže v modlitbách společných zúčastniti se. Jednoty Ivančické před samou smrtí ještě napomínal, aby dílo započaté dokonaly, což se snad již stalo? —

Církev svatá a spása duší byla jemu co knězi věrnému nade všecko; proto, ač byl národovcem upřímným, s politováním slyšal a četával mělké vychvalování Husa a Žižky, o nichž říkával, že více uškodili národu roztržkou než mnohý nepřítel cizinec; a tudíž nákras doby Husovy z péra našeho Palackého, srovnávající se s náhledy jeho z pramenův čerpanými, uvítal s uspokojením velikým.

S toho stanoviska dlužno souditi některé z jeho básní. Avšak netrpěl snižování víry a Círky ani v těch stránkách, v nichžto nepřátelé věci národní tak ochotně čenichají neloyalnost. Důkazem toho budiž následný jeho čin. Chrámová věž v Ivančicích za časův císaře Ferdinanda I. dostala místo kříže císařského orla, což většina tehdejších nekatolických měšťanů ovšem s tajnou radostí připustila na potupu kříže svatého. Jak mile však Jeho Veličenství náš císař a král František Josef I. svobodu Círky v říši své navrátil, ihned, věren povinnosti své kněžské, připsím dne 24. června 1853 žádal u rady městské, aby při zamýšlené obnově věže opět kříž svatý zaujal místo své. Městská rada, čtíc se svým knězem Tomášem výroku Christova: „Dávejte císaři, co jest císařovo, a Bohu, co jest Božího,“ žádosti jeho vyhověla.

Jeho láska a štědrá dobročinnost

k chudobným byla veliká. Měl vesdy několik nejnuznějších rodin ve městě, jimžto začasťe, zvláště pak za drahoty roku 1849, posílal celé bochníky chleba a jiné potřeby nutné, ukládaje všem jinou míčelivost o věci té, tak že i vlastního obleku zbavoval se, aby přídil nabé. Když se mu přimlouvalo, aby sám na sebe nezapomínal, pravil „Statkem církevním jsou chudobní, a jim náleží majetek můj!“ Na štědrý den a před hlavními svátky církevními mnohým rodinám posílal mouku a jinou stravu. Na bílou sobotu 1858 vydal však všechny peníze, a pro tři rodiny se mu již nedostávalo; i šel za soumraku večerního osobně ke krupaři žádaje, aby mu na úvěr dal mouky, kterouž později zaplatí; krupař dovtýpil se, a přiložil do tří šátků něco peněz a půldruhého mejtníka mouky, za kterouž peníze nepřijal od kněze Tomáše. — Kterak krmil lačné žáky rodičův nejchudobnějších, vypoví se na místě svém. —

Jistého sirotka, jenž se byl z nedostatku časťeji krádeže dopouštěl ujal se, a zjednal mu stravu u svých příbuzných a známých; upozorovav u něho vlohy pro hudbu, koupil mu housle a dal jej do učení. Později opatřil mu místečko v klášteře, odkud však i s houslemi utekl ze strachu před trestem, an se tam byl opět čehosi dopustil, a dal se na vojnu. Zastal jej pak plukovník u houslí, a přesadil jej ke sboru hudebnickému. Tentýž sirotek Tomáš Procházka, nedlouho před smrtí děkoval osobně, že jenom on jest původcem jeho nynějšího štěstí.

Tomáš Procházka vyznačoval se střídmostí neobyčejnou a přísňm sebe zapíráním. Vína a piva nikdy nepil; leč za stolem domácím k vůli hostům několik kapek vína do vody nalil s.č. Po celý čas postu čtyřicetidenního jenom jednou za den, v poledne, jidával, a na holé

zemi spával, což však před lidmi všemožně tajil; od večera čtvrtku zeleného až do poledne v neděli velikonoční nepožíval ničehož, a při tom namahavých prací měl posvátnými obřady, kázáním a zpovídáním. — Ve svých bolestech a protivnostech byl nadmíru trpěliv, a tklával důvěrníkům svým, pak-li se o tom mluvit počalo: „Bůh mi račiž přidati trápení, ale také trpělivosti.“

Panické cudnosti byl milovníkem tou měrou, že nikdy a nikde ani slovem dvojmyslným nebo úsměvem proti ní neprovinil se. Jaktžživ neslyšel žádný z jeho út slovíčka méně čistého, a směrem tím kráčelo všestranné obcování jeho.

Pozvání na ovodky a svadební veselí přijímal v mladších letech pořidku, a tančil v případě takovém s nevěstou, byla-li panna dobré pověsti a do domu nábožného, aby ji vyznamenal.

Ač pak na sebe v každém ohledu byl tak přísň, k jiným byl velice shovívavý a mírný v posuzování činův jejich. Stalo se jednoho dne, že jsem se ho tázal: „Slyšel jste o tom, co se povídá o našem příteli? Co o tom soudíte?“ On pak odpověděl mi: „Milý brachu, těžko jest nespáliti se tak blízko ohně!“ — Museli někdy z úřadu svého pokárati někoho, stávalo se to vždy laskavě a s mnohou útrpností, kteréž i samo pokárání oslazovala.

Nemáme v úmyslu, všechny šlechtné činy v listech těchto zaznamenati, jimiž zdoben jest život Tomáše Procházky; budí nám dosti na tom, co posud povědíno, z čehož poznati lze jest všestranné ráz jeho převzácný. Dokládáme jen ještě, že jméno jeho skvíti se bude mezi spisovateli národu českoslovanakého, jelikož sepal cblíbenou knihu Dědictvím ss. Cyrilla a Metho-

dia v Brně vydanou: „Putování Christa Pána po zemi zaslíbené,“ odredknuv se obětivě honoráru ve prospěch mladého ústavu toho; byl také pilným dopisovatelem do časopisu „Hlas církvni“ v Brně, v němžto asi po 10 roků umístilo se mnoho článkův a básní z pera jeho.

Co člen historicko-statistického odboru mor.-slez. spolku hospodářského psával také jazykem německým do časopisu dotýčného, a s velikou bedlivostí sestavoval látku k mistopisu města Ivančického, kterýž bohdá i s jeho kázáními časem svým tiskem vydá se.

Podivuhodnou činnost jeho pozná čtenář dokonale tepru v řádkův následných, v nichžto zevrubně vypisují se jednotliví oborové činnosti té.

3. Š k o l a.

Jakož vysvítá z řádkův předěšlých, Tomáš Procházka proti vůli své a bez vědomí vlastního školou domácí a školami vyššími po cestách suchoparných voděn jest byl, a tepru později přesvědčováním vleučného přítele, vlastním skoumáním a bedlivým čtením výtečnějších spisův dospěl k poznání pravému, o něž byl Hospodina vroucně prosíval; tuto pak již co muž povahy šlechtné a rozumu jasného vybrednuv sám z jelových předsudkův doby své za hlavní úlohu pokládal sobě, aby mládež jemu svěřená většího prospěchu měla z vychování školního, nežli jemu a soudobníkům jeho práno bylo. — Bylať to úloha nesnadná, kteráž požadovala trpělivosti veliké, činnosti neobyčejné, moudrosti nevšední a vytrvalosti různé proti předsudkům zastaralým a toliko času všeobecně rozšířeným. Obyvatelstvo jeho rodného města mělo jenom jednu stálou myšlénku — že německá řeč jest

dětem jejich největší potřebou, bez nížto by se obejít nemohly v životě svém.

Myšlénku tu zplodil převrácený směr časový v národě uhněteném, jenž vyhlášoval vzdělanost a němčinu za věc totožnou Kdožkoliv buď stavem svým výše státi se domníval, jenom v ten, smysl rozumem trousil; ký div, že obecenstvo nižší za domnělnými vůdci svými papouškovalo nemajíc příležitosti o pravdě a světle přesvědčiti se? Výsledkem toho málkého smýšlení byla — slyšte a zhrzte se! národní škola v Ivančicích, v městě ryze českoalovanském, tak německá, že nejen všem obyčejným předmětům školním vyučovalo se jazykem německým, než i svaté pr. vdy náboženské odříkávaly se po německu, ač jako slovtům odříkávaným nerozuměli; ba i ve chrámu Páně o mái svaté pro mládež školní zpívali jsme písně německé, nechápajíce z nich o nic více nežli mrtvé varhany zpěv náš doprovodící! Kdykoliv na to roztomilé školství vzpomínám, vědycky mráz po mně jde, a zimnice pukouší se o mne. — Kterakého ovoce vydávala škola tak zptrofená? Pokolení z ní vyšlé jest živým, a tudyž nepopíratelným důkazem pravdy žalostné; řeči německé nenaučil se -- v ní nikdo, a v jazyku svém mateřském nemohl se nikdo zdokonaliti, jelikož soustavně zanedbával se. My ovšem nepokládáme toho nikomu za vinu, ale upřímně litujeme všech těch, jimžto se poškodilo správou tak záhubnou; nebyloť tenkrát lidí, jenžby byli věděli a hlásati se odvážili, že národní škola není k tomu, aby se v ní děti učily jazyku cizému, nýbrž k tomu aby se v dítěti rozvíjely síly, molutnosti a vlohy duchové, aby se mu v rozum a v srdce vštěpovali základové vědomostí pro život potřebných. V tu dobu v Ivančicích a v okolí toliko sám Tomáš Procházka

tento zdravý zákon výchovatelský znal, o němž za časův natích ovšem pochybují jenom lidé buď nevzdělání, buď svedení, buď zlomyslní. Svědomitý a na výšině vědy stojící vychovatel mládeže věku našeho neptá se, zda-li dítě do svého dvanáctého roku naučilo se více nebo méně lámati cizou řeč; nébrž, zda-li ve vlastní řeči své mysliti, zda-li hbitě a jistě počítati, zda-li o látkách a nástrojích k řemeslům a k polnímu hospodářství potřebných soudně promluvíti, zda-li o své vlasti a pravcích svých vypravovati umí, a popředně — zda-li základní pravdy svatého náboženství v srdci svém zakořeněny má, by se mohlo státi živým, užitečným a šťastným spoluúdem společnosti lidské, totiž: pořádným synem, vděčnou, zbožnou a cudnou dcerou, rozumným a správným občanem, dovedným a myslivým řemeslníkem, pokroku milovným hospodářem polním, moudrým otcem, pečlivou matkou, upřímným vlastencem, spravedlivým křesťanem; a k tomu nikterak neprospěje, nébrž závadou a překážkou jest škola odnárodněná, jelikož ze slni svých do života propouští děti s lebkami prázdny a se srdcem vychladlým, tak že později s mnohým namáháním píditi se musejí po věcech těch, ježto jim ve škole podávati se mohly a měly přirozeným prostředkem, jazykem mateřským. Kde takovýto základ položen, tam snadno, pak-li tobo potřeba žádá, jazyk cizí kterýkolvěk přisvojí sobě člověk mladý. To věděl, o tom nezvratně přesvědčen byl mladý, ale učený a šlechtný kněz Tomáš Procházka; avšak neméně mu známo bylo, že sáhne do hnízda vosího, dotkne-li se německého pozlátka ve škole města moravského; a aškoliv se vždycky spravoval výrokem Páně: „Buďtež mírní jako holubice, a opatrní jako hadové,“ přece nejednou toho

zakusil, že nikoliv vosy obyčejné, nébrž srně vyřítily se proti němu, ovšem, díky Bohu, vždy marně. Němčinu, kteráž moravskou mládež školní v Ivančicích soustavně otupovala, nemohl ze školy vypuditi, nejnaje k tomu práva co katecheta, aby takovou změnu zavedl, jižto by věškeré občanstvo i se školním dozorcem bylo podporovalo; musil tedy s bolestí nečinně přihlížeti k tomu, kterak se s výsledkem prahdým němčina vpěchovala do paměti, do rozumu a do srdce nebohým dětem, a kterak se i modlitby přel školou a po škole německy papouškovaly; ba i sám musel katechismus náboženský německy přednáseti, aby obstál o výroční zkoušce, ježž důkladnost toho času téměř vždy v podobných školách soudila se vedle toho, jak rychle děti po německu jazykem mley; zda-li čemu z toho rozumějí, aneb zda-li mimo kousky jako bičem odsékávané také ještě jinému kousku se byly naučily neb neučily — kdo se o to staral? Jedenkrát matka takové zkoušce přítomná plakala samou radostí nad dítětem svým, řkouc: „Čemu se ty naše milé děti učí! Já tomu ani za mák nerozumím!“ Já co student litoval jsem dobré matky té, a těžil jsem ji slovy upřímnými: „Neplačte proto, vždyť tomu ty děti také nerozumějí!

Jedné takové zkoušce byl přítomen vědou i zbožností výtečný biskup Brněnský, Antonín Gindl, rodem Němec; kterak mu bylo u srdce, když osobně viděl a slyšel, jak se škola snižuje za nástroj k ututlání mládeže, snadno dá se mysliti. To však Tomáš Procházka vypravoval mi, jemu ke cti, že po zkoušce povolal jej co katechetu k sobě a otázal se ho řka: „Jest zdejší město německé?“ — Tomáš: „Excelenci, jest úplně české!“ — Biskup: „Pozoroval jsem, že děti tomu nero-

zumějí, co odříkávají!“ — Tomáš: „Ovšemť že tomu nerozumějí!“ — Biskup: „Budoucně budete svatému náboženství vyučovati a evangelium vykládati řečí mateřskou; o předmětech ostatních prozatím nechci rozhodovati!“ — I zaplesalo srdce Tomášovo k rozkazu tak vítanému a od rozeného Němce neočekávanému, a od té doky přestalo se ve škole Ivančické svaté náboženství snižovati za děvku němčiny, jakož se před tím bylo dělo.

Znenáhla i německý zpěv v ústech mládeže slovanské při mši svaté ustoupil zpěvu přirozenému, kterýž samojediný s to jest lýbatí srdcem dítětem, a také modlitby ve škole říkati se počaly jazykem mateřským, ačkoliv i tyto moudré zíněny a opravy vzbudily několik obmezencův, jenž proto proti Tomáši Procházkovi broukávali, nedadouce utišiti se ani tím, že školáci ještě dlouho ke zkoušce přichodící hosty vítali slovy: „Wir haben die Ehre zu bewillkommen... und fömmtliche Herrn Judenfreunde“ místo „Jugendfreunde“, což jazyku českému těžko jest vysloviti.

Aby učení náb. ženské tím zdárněji vnikalo v mladistvé duše světečných žákův, nařídil Tomáš Procházka, aby žáci doapělejší výklad svatého evangelia doma sepsali; a jemu úlohu tu každého téhodne donášeli; úlohy ty horlivý kněz bedlivě opravoval, a zdařilejší práce ukládal, by je mohl v knížku svázané na památku dáti ze školy vystupujícím. Vazbu psaných těchto knížek obstarával na své útraty, a opatřoval je vhodnými porekadly a výroky z Pisma svatého a ze svatých otcův církevních, z nichžtoby dítě škole odrostlé příležitostně čerpati mohlo naučení dobré. Pisatel listův těchto co žák Procházkův také oblažen jest byl takovouto sbírkou vlastních úloh svých náboženských, v nichžto nejednou kochal se za dob pozdějších.

Chťeje mimo školu nahrožovati vychování národné ve škole zanedbávané, a zamýšleje probouzeti lásku k prospěšnému a nutně potřebnému čtení domácímu, ponejvíce na útraty vlastní zakřídil knihárnu, z nížto ochotně půjčoval knihy žákům i odrustlým; a když jame je nazpět donášeli, vyptával se, čeho jame se byli v knize té dočtli, a nepomenul dobrého naučení přidati, než nám jinou knihu zapůjčil. Později pak založil knihárnu školní, v kteréž i vzácnější díla česká, jako obrázkový rostlinopis a časopisové nacházeli se; knihárnu tu obohačoval knihami vydanými Matiči Českou a oběma Dědictvími v Čechách i na Moravě, jichžto zakladatelem hned z prvočátku se byl stal.

Podáváje přiměřené knihy mládeži i dospělým, velmi prospěšně působil netoliko na vzdělání dětí, než také odrostlým opatroval důstojné zábavy a potřebného poučování.

V době nejnovější nabyla škola Ivančická nutného rozšíření a potřebné proměny, staví se hlavní školou. Že Tomáš Procházka nedostatečnost školy domácí již před 30 roky viděl ve světle pravém, dovodí dopis z Ivančic v „Národních Listech“, v příloze k číslu 259, dne 3. listopada 1862, jež tuto umístiti dlužno pro zdravé náhledy o školství národním ku pověimnutí těm, jichžto se věc týká: „Naše město vystavělo nákladem téměř 30.000 zlatých r. č. novou hlavní školu, anať v září byla zasvěcena Hlavní zásluhu o stavbu má velectěný, slatým křížem s korunou vyznamenaný starosta městský, p. Antonín Vorel. Škola však, byť sebe nákladněji byla stavěna, nepomůže dětem ku pravé vzdělanosti, ani obci k blahobytu, zaměstnává-li se učitelstvo více duchamorným slovíčkářstvím, než názorným (věcným) vyučováním, a domnívá-li se, že ku vzdělání člověka

postačí známost několika jinojazyčných (německých) slov bez známosti věci. Nešťastnou snahou germanisatorských pedagogů (poněmčujících = odnárodňujících vychovatelů mládeže) přišla naše moravská města — na mizinu. Ubohé dítě bylo šestiletým vpěchováním německé mluvnice celé zbalamutělé, důvěry v sebe nenabylo, mysliti se nenaučilo. Jaký mělo ze školy užitek pro život?“

Kéžby měšťanstvo i učitelstvo proniknuto bylo přesvědčením dopisovatele mně neznámého. Pakby školou strojila se městu nová, blaženější budoucnost; avšak běda mu, bude-li se v nové škole starý neruzum pěstovati! Že nastala za posledních roků změna v náhledech měšťanstva v duchu a směru Tomáše Procházky, tuším znamenati lze z toho, že nyní po smrti Tomášově zvolen jest byl učitel, jež tentýž výtečný rodák za živa marně byl odporoučel zastupitelům městským. Naději se, že hlavní škola Ivančická ohledem na řeč německou zůstane v mezích zákona kterýž předpisuje, že vyučovací řeči musí býti ve všech předmětech řeč mateřská, a druhém jazyku zemskému vyučovati se má o předmětu toliko ve dvou vyšších třídách na základě dobře pochopené řeči vlastní.

4. Školní radovánky.

Ačkoliv Tomáš Procházka, obětivý přítel dítek a moudrý vychovatel, své povinnosti ve škole konal s největší horlivostí, a svědomitě snažil se, by jim školou učinil příjemnou: nicméně přece veškerá ostatní povaha školy Ivančické, školy protinárodní, byla tak nepřirozená, že jí dítky musely považovati více za mučírnu nežli za učírnu, ač učitelové tehdejší nebyli ani nedovedni, ani nebedliví. Musehly zajisté učitelové

býti pravými kouzelníky s mocí nadpřirozenou, aby jazykem cizím něco kloudného dovedli, a školu dětem milou a vitanou učinili. Vimť z vlastní zkušenosti své, že bylo potřebí nemalého zapírání sebe, když se mělo k rozkazu rodičův den co den dvakráte do školy choditi; a tudyž přirozenou měrou nezdolka stěžováno na špatnou návštěvu školy, což ve městech nebývá věcí obyčejnou.

Nerozmýšlel se Tomáš Procházka, výborný znatel povahy dítěti, dlouho o vhodném prostředku, jimžby bez násilí zlepšil návštěvu školní. Již roku 1832 zařídil na Réně, hofe novysoké za městem školní radovánky, kteréž zevrubně popsány jsou v knize nadepsané: „K u h n o b c o v á n í s m l á d e ž í v I v a n č i e k a m.“ I pouhý nápis pamětní knihy té svědčí o nevšední Tomáše Procházky lásce ke škole.

V měsíci srpnu roku jmenovaného vyvedl Tomáš Procházka školní mládež na Renu, a tam zavzněla jí z úst píseň z jeho pera poslá: „Ž á č k o v é, d e n v e s e l o s t i,“ opěvující krásnou horu, a druhá: „Č i s t é j e n s r d c e r á j!“ Po zpěvu bavili se chlapi vypouštěním papírového draka a jinak; děvčata pak hleděla sobě zábavy způsobem svým u přítomnosti učitelův. Ješto pak každá věc na počátku pokulhává, tudyž i radovánky tyto nedarily se úplně dle přání Tomášova. Šťastnou náhodou oživili je přítomní studující, rodáci Ivančičtí, jež chlapce seřadili, a s nimi hru na vojáky provozovati se jali, což netoliko chlapcům činným, než i děvčatům a ostatním divákům značnou opatřilo zábavu. K večeru kráčela mládež způsobem vojenským, majíc studenty v čele a po bocích za důstojníky, do města k radosti všeobecné.

Roku 1833 ustanovil se den 28. srpna k radovánkám, k nimžto

se již byly značnější konaly přípravy. Pilní a hodní žáci několik neděl před radovánkami cvičili se v polybeck a obrazech vojenských, a ke dni slavnému opatřili se potřebnou vojenskou zbrojí a úpravou; měli dřevěné pušky s bodáky, šavle bubec a praporek, jenž na jedné straně měl obraz městského znaku, na druhé pak oul se věclami vylétajícími a přilétajícími s nápisem přiměřeným, vyřatým z písně k tomu konci složené Tomášem Procházkou. Městská hudba doprovázela dívky na řěnu, hrála malým vojákům pochody, přizvukovala zpěvům blažené školní mládeže, a dovedla ji v podvečer nazpět na náměstí, kdežto sborec vojenský předním v městě muzám účtu vzdával a svou dovedenost vojákoum okazoval, čímž mimo jiné poprvé pro radovánky získán jest byl místní školní dohlizitel a magistrátní rada, nynější městský starosta, pán Antonín Vorel, lékárník, jenž pro budoucnost samovolně připověděl činné účastenství svoje. Za tou přípovědí svou dal z jara roku 1834 na prostore radovánek vysázeti 22 lipky v polokruhu slícném, kteréž v den slavnostný ozdoby se praporečky červeno-bílými, an u vchodu skvěl se oblouk zelený s nápisem vhodným. Malé vojsko pod starou košatou hruškou mělo vojárnu svou, a hudebníci u prostřední lipy stali. Po zpěvu společném a po cvičení vojenském stříleli vojáci luňákem na odměny za nejlepší rány mozdítem vyznačované, dostali po komisárku z bílé mouky, a ostatní dívky školní po količi. Posilivše se opět zpívali, a rozličnými hrani bavili se až k večeru, kdy opět ubírali se s hudbou domů.

Roku 1835 zas rozsáhlejší děly se přípravy k radovánkám školním, k nimžto mimo rodáka Ivančického, bohoslovce pana Jakoba Nejedlého, i mladší kaplan místní,

pán Josef Hauer, činných přidali rukou. Místní děkan a okresní školní dozorce, p. Jan Eitelhuber, jako v roce předešlém obdávával mládež pečivem, a tehdejší Čučický farář, p. Ignác Hüpsch, svým veselým a duchoplným vtipem zvýšil radostnou dobu na hoře utěšené. Roku toho rozmožily se netoliko písně a hry, než také značně vzrostl počet hostů domácích i přespolních, jmenovitě okolních kužů a studujících ze škol nižších i vyšších, jimžto ryze národní slavnost toho času všeobecného spánku byla ovšem i vítanou novotou i prospěšným buďčkem k životu vyššímu.

Touto měrou opakovaly a zdonakovaly se radovánky školní v rocích napotomných neumavnou činností Tomášovou, a zasluženého uznání dosly u každého vzdělance. I v listech veřejných vzdala se jim chvála slušná jakož se bylo stalo v Moravském Národním Listu dne 22. září 1852 těmi slovy: „Byl bych přál, aby všickni byli přítomni, kteříž při trampotách života myslí dětině nepotratili, všickni přátelé a učitelové mládeže, zvláště ale ti, jenž nevědí, co se svými školními ditky počítí. Tu by se byli naučili, že s ditky po dětinsku má se obcovati, a pak že s nimi vše vyvésti se dá. Ozvláště ale byli by mohli pozorovati aneb aspoň tušiti, v čem záleží ono vychování národní, o kterém se již mnoho psalo a tisklo, ale ještě tak málo se uskutečnilo . . . Školní mládež po vojensku přistrojená a ozbrojená, rozstríděná na pěchotu, dělostřelectvo a rytířstvo s prapory národnými, bubny a hudbou, doprovázená množstvím obyvatelstva obého pohlaví, táhla z města na horu, by se tam radovala a veselila . . . Tu chlapeci po vojensku při českém velení se cvičí a malé manévry vyvádějí, dělostřelci také střílejí, a rytířstvo při táhlém zvuku trouby

pomalů za nimi postupuje. Děvčata poskakují a tancují zpívající, aneb jiné slušné hry společně vyvádějí; všickni pak buď národní, buď jiné školské mravné písně prozpěvují. Jestliť to pravá rozkoš sem tam choditi, a ta rozličná skupení, ty zpěvy a hry s dítěci mysli pozorovati, a tak radovati se s radujícími. Člověk stává se skoro sám dítětem; tu zdá se býti jiný svět; malíčti poutají pozornost dospělých, rodičové radují se z dítek svých, velci míchají zpěvy své s malými, dítky, jenž se těší z radosti příbuzných svých, kteriz je v době odpočinku častěji potravou a nápojem. Všude vidět štědrost, upřímnost a jednu mysl . . . Dekujeme ve jménu vlasti v. p. Tomáši Procházkovi, kterýž o založení této národní slavnosti veliké sobě vydobyl zásluhu.“ — Tak napsal o školních radovánkách v Ivančicích dopisovatel do Moravského Národního Listu co očitý svědek; já pak byv co žák, a později co student po několik roků bezprostředně účasten radovánek těch, nemohu dosti slov shledati, abych slušně a dlužně vypověděl zásluhu Tomáše Procházký; doposud blážív mne vzpomínka na onen pro nás přeslavný den, kdy jsem co student nižších škol gymnasijských zastával místo důstojnické v malém sboru vojenském. Vím se upamatovali, že od toho dne, když Tomáš Procházka ve škole ohlásil den radovánek na Réně, a doložil, že k nim nebude připuštěn, kdožby školu zanedbával neb se špatně choval — škola bývala plna, a mládež mnohem bdlivější a hodnější; skutečně pak, pokud mi známo, jeden toliko školák nezdará před samou slavností poslán jest byl domů, což na ostatní děti, a snad na něj prospěšně působilo. Zůstaliť školní radovánky tak hluboce v paměti účastníkům, že nejedni v dospělejším věku z ciziny děkovali písemně jich původci, a

jini stavše se vojiny skutečnými, zláštní díky psali Tomáši Procházkovi za hru na vojáky, kteráž prý se jim u vojska užitečnou býti osvědčila.

Což divu, že toho prostředku ku probouzení lásky ke škole a k učitelstvu chopili se později ráznější učitelové v okolí, jmenovitě pak i v Brně, kdežto za příkladem radovánek Ivančických žákům uchystaly se slavnosti školní! Roku 1855 k tomu konci i šat a zbraň vojenskú přijčila se pro školáky Brněnské z Ivančic. Tyto školní radovánky v Brně nápodobně popsaly se v novinách „Brünner Anzeiger“ Nro. 96.-

Rozsoudniť vychovatelé mládeže zajisté vědí, proč jsem o školních radovánkách v Ivančicích šířeji promluvil, a proč jsem také zmínil, se o tom, kterakých citův vzpomínka na ně probouzela ve mně; chtělť jsem tím vychovatelskou bystrozrakost Tomáše Procházký zobraziti, kteráž ovšem byla tak veliká, jako šlechetná obětavost jeho; neboť co nyní výteční učitelové mládeže na Moravě za věc dobrou pokládají, znal a konal Tomáš Ivančický již před trojím desetiletím.

5. Školní slavnost sv. Aloisia.

Přesvědčen jsa, že národní škola jen tehdaž vyplní hlavní úlohu svou, jest-li vškeré učení a vychování mládeže proniknuto duchem Kristovým, jenž všelikému počínání člověkovu skýtá potřebného posvěcení a ušlechtnění: užil Tomáš Procházka všech vhodných prostředků, by pravou, jádrnou nábožnost vštípil do outlých duší mládeže školní. K tomu konci roku 1839 zavedl slavnost sv. Aloisia, patrona školního, která se následným způsobem konala, a snad doposud koná v Ivančicích.

Obraz sv. Aloisia ve školní světnici ozdobil se květinami, a pod ním rozžehnila se lampa; školní mládež v obleku svátečním shromážděna, v pořádku vážném ubírala se do chrámu Páně, a obklopila toho dne kromobyčejně oltář svatého patrona svého, u něhož slavná máše svatá sloužiti se měla. Oltář ten byl okrášlen věncem charpovým a růžovým, a žáci nejhodnější majíce po chodně v rukou, jichžto štítky rovněž charpou a růžemi ověšeny jsou, stojí v půlkruhu před oltářem. Veškerá mládež zpívá zlatní píseň o svatém patronu svém a po požehnání u hlavního oltáře přistupuje k libání ostatků sv. Aloisia v krásné pozlacené monstranci. — Po službách Božích navrácuje se mládež s učiteli svými k patrné radosti četné přítomných rodičův do školy, avšak nikoliv mlčky jako jindy, nýbrž se slavným zpěvem: „Nejsme v Církvi osírali, ačkoliv jsem ještě malí; Christus také má nás rád, patrona nám ráčil dát!“ —

Ve škole májkami vyšperkované jsou dětem na očích na stěně velikými písmeny z charpy sestavená slova: „Oroduj za nás!“ První učitel hlasitě říká litanii o svatém Aloisiu, před jehož obrazem klečí, a dívky svorně odpovídají mu slovy jmenovanými. Konečně pak kněz činí dětem krátkou slavností přiměřenou řeč, po kteréžto se dívky rozpouštějí domů, majíce na slavnost patrona svého prázdniny.

Nedá se upříti, že utěšná vlastnost tato lýbá srdcem i kněze i učitelův i rodičův, a tudíž zajisté i na ontlé dívky trvalo musí působiti. Tomáš Procházka sám, původce slavnosti té, výborně napsal o ní: Sváteční štát dítek, obraz okrášlený, lampa rozžehnutá, slova květem přírody psaná, ozdoba na oltáři, neobyčejné místo, kde toho dne dívky v kostele

klečí, svátečné ornáty, nedělní oblek učitelův, a přiměřená píseň skutečně působí že není tolik chladných tváří pozorovati. Podobáť se, že těmi přípravami k nesmrtelné duši mladistvé přikročilo se bližěji, a způsobeno v ní, jakoby zotvírána stála celá pro Boha!“ Slavnost sv. Aloisia věru dává svědectví výtečného pěstouna maličkových zbožnému Tomáši Procházce.

U příležitosti té zmíniti se dlužno jest také o kříži, z pověstuého v Ivančicích kořene třeaňového, z něhož po vlasti rozšířily se oblíbené skalky, do něhož Tomáš Procházka vkusně dal vsaditi kámen, poutníkem s hory Olivetské přinesený, jenž se dává po řeči přiměřené žákům libati v okamžení veledůležitém, totiž na večer po přípravě ku svatě zpovědi.

Ku vznešeným prostředkům vychovatelským náleží také vlastnost stromu vánočního a slavnost jesličková, při níž dívky školní přednášely značnému shromáždění dospělých deklamovávky obsahu nábožného, ponejvíce z pera Tomáše Procházky. O těchto slavnostech však na místě svém zevrubněji prouluví. Všecky slavnosti ty neméně přiměřeny jsou mladému věku mládeže, jako oddychují pravým duchem katolickým, a to cestou jedine pravou beze všech výstředností škodných.

6. Vyšší učení a vzdělávání mládeže.

Tomáš Procházka neobmezoval své obcování s milou mládeží pouze na školu obecnou, nýbrž věnoval mimo to několik hodin denně před polednem i odpoledne také chlapcům škole již odrostlým, by je důkladněji cvičil v předmětech pro život potřebných, v zeměpisu, v

dějepis, ve zpěvu, v hudbě a jiných; jiné pak připravoval ke zkoušce z třetí třídy tak zvané hlavní školy, aby vstoupiti mohli do škol gymnasijských. Já sám také byl jsem jeho žákem třetí třídy, a jeho přičiněním tudyž do vyšších škol uveden; dobrodiní toho dostalo se mně s dvěma jinými spolužáky hned roku 1833. Vděčně připomínám sobě jeho neunavné činnosti, jižto jsem byl svědkem, jeho právě otecké láskavosti, s nížto s námi nakládal, a jeho nelicené zbožnosti, jižto vroucným sloven a živým příkladem vštěpoval nám. V roce tom po prvé z jeho úst slyšel jsem o pravopisu českém, jemuž nás učil, a základy jazyka latinského, a později i řeckého, objasňoval nám cestou přirozenou, totiž jazykem mateřským, čehož výsledkem bylo, že jsem v první škole latinské v úlohách latinských obyčejně vynikal, an jsem s pravopisem německým až do do čtvrté školy zápasiti musil, jelikož se učení řeči této hned v mládí způsobem převráceným dělo. V hodinách u Tomáše Procházky nebylo nám nikdy teskno a nudno; mluvil-li k nám mluvil jazykem českým a tak jasně, že jsme věcimu porozuměli; byl-li volán k nemocnému, nebo odešel-li co katecheta do školy veřejné, pracovali jsme v jeho bytu úlohy písemné, nebo učili jsme se tomu, co nám byl uložil. Vdobách odpoledních brával nás s sebou do polí a hájí na procházku, a cestou nám vypravoval o horách a lesích, o dějích rodného města, upozorňoval nás na květinky a kameny, jichžto jména i vlastnosti objevoval nám. V hodinách parných pod stromem košatým buď se nás vyptával po věcech, jichžto jsme již byli slyšeli z úst jeho, nebo nám podal knihu českou, bychom z ní druh za druhem hlasitě čtli, on sám pak naslouchaje opravoval a vysvě-

tloval, kde toho potřeba kázala. K dětem vezdy choval se laskavě ale vážně; i když něco zertovného pronesl, stalo se to tak, že neutrpěla úcta neobmezená, jižto jsme k němu měli. Několikrát šli jsme s ním na cesty vzdálenější, jmenovitě do lesův Olbramských, kdežto se na půlceste scházel s přítelem svým, pokud byl kaplanem v Olbramicích. Tam procházejíce se po cestách lesních hovořivali spolu, a my chlupci učili se zatím úlohám svým, ježto nám bylo cestou zpáteční odříkávati. Tímto způsobem v jeho společnosti strávil jsem co školák trináctiletý celý rok, až přišla doba, že mi bylo odejiti z rodiště na studia. Nezapomenutelným zůstane mi večer před tímto odchodem do Jihlavy; za soumraku večerního, po procházce, při níž mně a spolužáku mému, svému sestřenci, potřebné dával naučení, vzal klíče kostelní a vedl nás ke stupňům hlavního oltáře; tanto oběma nám pokleknuvším mluvil slova láskyplná a vážná hlasem polnutým, a požehnal nám jako otec pečlivý a kněz nábožný na cestu do studii. —

Jeho rozkazu, abych mu dopisoval, uposlechl jsem milerád, jelikož srdce mé s vděčnou úctou přilnulo k němu, tak že v každé případnosti na to pomýšlel jsem, co tomu řekne Pater Tomáš až mu to budu psáti; vzpomínka na něj nejednou byla mi strážcem v okolnostech kluzkých, do kterýchž mimovolně přichází chlapec venkovský ve velkém městě, jmenovitě student.

O svém prvním dopisu Tomáši Procházcevi zmíním se proto, že jest důkazem jeho zdravých náhledů a mého přesvědčení o školách odnárodněných. V první škole latinské předpokládala se znalost jazyka německého u každého žáka, ať si byl rodem Němec nebo Slovan; nejkřiklavější to nespravedlnost proti národu našemu, jehož synové neměli,

a bohužel namnoze doposud nemají škol středních, pro něžby nemuseli předběžně mladá léta trávití násilným a nepřírovným vpěčováním němčiny. Nežli jsme v mluvnici latinské až za první skloňování jména samostatného pokročili, dostali jsme úlohu německou, tak zvanou komposici, ježto se musela hned ve škole u přítomnosti profesorově vypracovati a jemu odevzdati. Professor práce ty doma opravil a příštího dne vedlé výbornosti úloh žákům místa vykazoval. Byla to hodinka důležitá pro nás; každý byl žádostiv slyšeti jméno své z úst profesorových, aby byl mezi přednějšími ve škole; já ovšem také napnutě čekal, a čím déle jsem čekal, tím větší ouzkostí plnila se duše má. Konečně jsem se také dočkal, byl jsem nejposlednější. Rukou se třesoucí přijal jsem úlohu svou, a zaroseným okem sledal jsem, že byla asi do polovice téměř slovo za slovem podcárována, a druhá polovice tlustým příčným křížem přetřhnuta, jelikož ani za čtení nestála pro samé chyby. Při druhé německé úloze zůstal jsem sobě důsledným, a tudíž mi nebylo třeba místa svého měniti jako ostatním spolužákům, z nichžto přednější ovšem pohrdlivě pohlíželi na mne. Třetí komposice již byla latinská; a hle professor, rozdávaje dle ní místa, jmenoval mne prvního, a také v tom byl jsem důsledným téměř bez výminky po celý rok. Předěslou ouzkost pro práci německou, a napotomní radost z úlohy latinské věrně a široce vypsals jsem Tomáši Procházkovi, avšak tepruv později poznal jsem pravé všeho toho příčiny. Bylot pramálo takových žáků, kteříž byli rodem Čechové, jako já, a přece nechodili do školy české; Němci ovšem v jazyku svém mohli vynikati, Čechové pak ostatní, byvše vyučováni ve školách národních jazykem mateřským ponejvíce tepruv v hlavní

škole němčině učili se, a sice s lepším prospěchem proto, že se to dělo pomocí a na základě aspoň poněkud pochopné řeči své vlastní; já však téměř po celých šest roků mučen byv němčinou jako slepý a blbý vyšel jsem z ní beze všeho užitku. Jinak bylo s latinou; té mne vyučoval Tomáš Procházka moudře mluvou vlastní, a tak jsem porozuměl soustavě jazyka toho v základech prvých, a tím jsem vynikal v předmětu tom vždycky, an jsem s němčinou — navzdor, ba právě pro školu odnárodněnou v otčině — potýkati se musel až do čtvrté latinské školy. Na dorozuměnou odpůrcům, kteříž časem také vtípem trousiti dovedou, dokládám, že posud chovám odměny, jichžto se mi dostalo co přednímu žáku školy Ivančické; an pak já s odměnami měl jsem tak chatrný užitek ze školy převrácené, jakýž měli ostatní čtyřsta spolužákův bez odměn o zkouškách?

Že tenkrát panoval strašný přestudek u věci této, není divu; že pak ale až do dneška mnozí v národě našem nechápají zkázu mládeže pochodící z obecných škol nenárodních: tomu podiviti se musí vychovatel a znatel povahy dítěti a úkolu školy té. Slepota na duchu jest největším trestem Božím pro jednotlivce i pro celé národy; kajme se a prosíme, aby nám Hospodin prohlédnouti dal! Dobrodiní velkého, jehož se dostalo nám prvními třem žákům třetí třídy Tomášem Procházkou, po nás účastnými stali se ještě mnozí jiní v nuře rozšířenější; neboť Procházka netoliko pro školy gymnasijské připravoval soukromou třetí třídou, nébřž roku 1836, vedlé tenkrátních předpisův zákonitých podrobil se zkouškám professury gymnasijské, aby výtečnější děti chudobných rodičův o menších útrátech i předmětech čtyř latinských

školy vyučoval, tak že odbyvše zkoušky z domova hned do páté školy vstoupiti mohli, což se až do roku 1849, kdy jeho soukromné učení gymnasiální přestalo, podařilo mnohým studentům domácím i přespolečným. Ze pak tito větší měli zisk z učení soukromného nad studenty veřejných škol, nedá upříti se, povázíme-li, že se mimo předepsané předměty, z nichžto zkoušení byli, učili také mluvnici české, jazyku polskému, řeči francouzské, deklamacím a hudbě, v nížto někteří tak se zdokonalili, že téměř mistrně vládli nástrojem svým, jmenovitě houslemi, jakož povědomo v Ivančicích a ve všem okolí. Avšak této stránce činnosti Tomáše Procházky věnovati musíme následný zvláštní článek.

7. Zkoušky a akademie hudebné a deklamatorné.

Důležitost hudby pro každého, zvláště pak pro ty, jenž studii do stavů vyšších, jak se říká, postupují, uznával Tomáš Procházka tou měrou, jižto i sám byl hudbu zamíloval sobě, ač jsem jej v rocích pozdějších pořádku viděl u piana. V prvních dobách stavu kněžského zpíval u nástroje toho písně naše, a bavival se s knězem Polákem, jenž byl s mnohými důstojníky, Poláky vystěhovalci v Ivančicích pod dozorstvím čas trávil.

Ve školní budově byla jedna světnice mladšího učitele jenž obýval ve vlastním domě svém, uprázděna, a ta počtla se jménem „gymnasia“, jelikož se v ni konalo vyučování studentův. Tito den co den po odpoledních hodinách školních, v zimě při světle svicovém, k jeho slovu odkládali knihy a spisy, a chápali se nástrojův hudebných. Vycvičenější dohlíželi k učním mladším, on pak ustanovoval kusy a měl vrchní

řízení. Se studenty pak časem shromáždžovali se učitelové s učeníky svými a s hudebníky i zpěváky kostelními, kdykoliv se jednalo o provedení větších hudebních skladeb, ouvertur, oratorií, koncertů a těm podobných, jichžto značné množství měl Tomáš Procházka po ruce. Několikrát do roka obyčejně měsíčně, připravovaly se zábavy obecnostu přístupné buď ve školní světnici, buď v jeho vlastní zahradě, buď v hostinci pod jménem „veřejných zkoušek hudebních a deklamatorných“, nebo pod názvem „akademii“ a později „besed.“ K zábavám v hostincích vcházelo se zaplacením vstupného k účelům dobročinným. Akademie ty byly prvotiny tobo druhu v jazyku českoslovanském na Moravě, z čehož vysvitá dvojnásobná cena a chvála jich.

V knize „obcování s mládeží“, z většiny rukou studentův psané, roku 1840 zaznamenána jest první taková akademie „tulipánková“ dne 10. května, „konvalinková“ dne 31. května, jelikož školní světnice hlavně dotyčným kvítím časovým okrášlena byla, „skulková“ v měsíci červenci, na oslavu výtečných třešní „skalek“ v Ivančicích, a později v hostinci u Černého Lva, v nichžto studenti Procházkovi, podporováni učitelstvem a hudebníky i zpěváky kostelními, uslechtilou obecnostu strojili zábavu. Mimo ouvertury ze všech známějších zpěvoher, mimo variace, koncerty a zpěvy jednodlasé i sborové přednášeno také „o užitečnosti hudby“, a jiné užitečné a zábavné přednášky konáno.

Roku 1841 bylo takových akademii 7; r. 1842 — 4; r. 1843 — 11; r. 1844 — 9; r. 1845 — 11; r. 1846 — 10; r. 1847 — 9; r. 1848 — 6; r. 1849 — 4; r. 1850 — besed několik; r. 1851 zařídili stu-

denti a jiní ochotníci divadlo. — Od roku 1852 však objevovaly se zábavy ty v jiném rouše a vážnějším směrem ve scénkách mňžův a panen, o nichžto zevrubněji promluvíme na svém místě.

Mlčením promínu všechny hudební kusy a zpěvy, jichžto slyšeti práno bývalo posluchačům ve vznešených zábavách těch působením kněze Tomáše; avšak nesmím zatajiti rozmanitých předmětův, jichžto příležitostně a účelně použito za obsah přednášek poučných, jež ponejvíce Tomášem Procházkou pracovány byvše, ústy jeho studentův sdělovaly se obecenstvu. Naznačím je toliko stručnými nápisy, jakoz v programech čísti lze: „Život Mozartův; život Haydnův; hájení řeči domácí při veřejných zábavách; hrob Dobrovského; proti ptáčníkům; zaslíbení Abrahamovo; prorocství čtyř velkých prorokův starozákonních; sláva Mojžíšovi; Žerotin; o národech Slovanských; rovnoprávnost jazyka našeho; panny kláštera Oslavanského do řeky svržené s Rény u Ivančic; dobytí Jericha; o básních „Meč a Kalich“; o svatých Otcích církevních; zkoušení menších žáků z příběhů biblických; z mluvnice; ze zeměpisu; z dějin národních; mluva společenská; Cyrus; Alexander Velký; o zkáze mravů u Římanův; obrácení Římanů na víru křesťanskou; čtení popsaných vyletův studenty v okolí podniknutých; Rudolf I. z Habsburgů táborem u Ivančic; čtení z přírodopisů; Slovanská přísloví a pořekadla; zkouška z mluvnice francouzské; požár chrámu Ivančického; Pražský dóm; Sv. Václav; Otakar II.; Světlové u Ivančic roku 1645; Perun; Cyrill a Method atd. atd. V zábavách těchto veřejných mezi produkcemi hudebními a „pěvem seznamovali mladí deklamatoři a čtenáři četné posluchačstvo s Královským rukopisem a s básněmi

našeho Sušila, Jablonského, Klácela, Vinařického, Kubše, Sladkoviče, Škultetého, Šumavského, Purbana, Vocela, Kolára, Štúra, Vorla, Svobody, Chmelenského, Furcha, Veselského, Štulce, Langera, Jana z Hvězdy a jiných. Znamenitější dějové týkající se města Ivančického stavěli se přítomným na oči v obrázcích průsvitných, jichžto význam objasňoval se živým slovem deklamatorným.

Kráčejíce touto dráhou zdokonalovali se hudebníci a zpěváci tak, že i na veliká díla odvážiti se mohl i s výsledkem dobrým. Roku 1844 na velký pátek provozovalo se slavné Rossiniho „Stabat Mater“ jakožto posluchačstvu tomu nejpřístupnější v kostele s českým překladem profesora Sušila a jindy jiné klassické skladby.

Povážíme-li, kterak zábavy zmíněné byly s to šlechtiti a vzdělávati obyvatelstvo Ivančické, a kterak jmenovitě studentům domácím byly školou všestranně výbornou: musíme předpokládati, že Tomáš Procházka, jehož obětivou snahou tento vznešenější život v Ivančicích se probouzel, potkal se s velikým uznáním a s plnou vděčností u rodákův svých, zvláště pak u těch, jenž v popředí buď stojí, buď se staví. Chyba lávky! Bylyť předsudky v mnohých hlavách tak tuhavé, že majetníci jich za bílého dne světla neviděli, a nejen věc největší chvály hodnou nechválili, než naopak soukromě i veřejně proti ní vystupovali. Přední měšťané, jichžto jména neudávámé proto, že se nám tu jedná o pravdu, a nikoliv o osobnosti, postavením svým za oprávněné pokládali se, aby se zlástním dopisem v němčině nemotorně obrátili k tehdejšímu děkanovi mistru s žádostí, by učitelstvu připomenul důležitost obou jazykův zemských, ač ve škole buhužel němčina toho času

soustavně mládež dusila; neboť v knize „obcování s mládeží“ čteme na stránce 110 roku 1850 tato slova: „Letos ponejprv bylo na tabuli diktováno česky; modlení a zpěv (o zkoušce či po celý rok?) posud německy.“ Dopis ten, památný pro Ivančice pro velikou zmatenost a mēllost myšlének, měl svůj původ v hněvu proti veřejné zkoušce z hudby a zpěvu, po níž při plesu studenti v rýze českém městě zpívali píseň: „Hej Slované;“ a jisto jest, žeby nebyl den 25. září 1847 světlu Božimu hanbu dělal, kdyby zkoušky ty se byly daly v městě moravském v jazyku německém — ba snad ani, kdyby titěž studenti na potupu městu svému a celé vlasti byli zpívali: „Wo ist bez Deutschen Vaterland!“ — Iu; běhá a brká rozličná čeládka pod sluncem vzdejší, čeládka, o níž dlužno s útrpností říci: „Paue, odpust jim, neboť nevědí, co čini!“

Kdykoliv jsem knihu „obcování s mládeží“ do rukou vzal, pokazdě zarmoutil jsem se přemýšleje, s kterakým pocitem šlechetný a všestranně vzdělaný Tomáš Procházka onen dopis nejasný na památku do knihy té opisoval?

Politování hodna zmatenost myšlének v jistých hlavách odrodilých objevila se jako jinde v podobných okolnostech, i v Ivančicích roku 1848, když císař Pán s ústavou rovnoprávnost všech národností návrdy zaručil. Tomáš Procházka napsal o tom tato slova památná: „Kterak od starších vychovanců zdejší školy oprávněnost národnosti naší přijata jest byla, smutno vypravovati; první květen veřejně o tom svědectví hlásal zatčenou korouhvi Frankfurtskou na věži, a zpěvem ve chrámu Páně německým. Takové myslí lidských plašení jsmc my nezatracovali, dobře

u sebe uváživše prameny, z kterých bylo pošlo, totiž: německé vychování ve zdejší škole, zakoreněná nenávisť proti Čechům, a přemrštěnost Brněnských Němců pro Frankfurt a jednotu nového Německa, na dobrodiní svého císaře nedbajících, a koruny jeho dědicné země svým vrtochům k vůli zadávajících. To vše jen proto, aby Slovan rakouský kolosem německým utlačen nikdy více nepovznosl hlavý své.“

Já sám, byv toho roku v nedaleké vesnici kaplanem, uslyšev o bláznivém rejdní některých zaslepených spolurodáků svých, spěchal jsem do nebolého rodného města svého, abych plačícím okem popatřil na korouhev cizáckou — křiklavé svědectví strašné nevědomosti těch, jenž ji byli koupili (z jakých peněz?) a na věž chrámovou vztyčiti se opovážili; avšak bolesti té a hanby ušetřeno mi bylo, neboť téhož dne před mým příchodem zmizela s věže posvěcené veřejná hlasatelka tuposti a blbosti svých oslavitelu. Ovšem, kde nevědomost — tam i drzost a nevázanost, za kterou se všickni rozumnější v hlubinách duží svých stydýli; Tomáš Procházka pak za jejich osvicení se nudlil nábožně.

„Obcování s mládeží“ Tomáše Procházky nekončilo se však výstupem dítek nebo studentů z jeho školy, nēbrž trvalo i dále kamkoliv žáci jeho odebrali se za povoláním svým. Studentům dopisoval do hlavních měst, vojákům psával a dával potřebného povzbuzení a poučení v cizině. O jak pohnutlivi jsou dopisové mladých vojínů, jenž plní lásky a úcty k milému vychovateli a knězi svému i za hranicemi vlasti nepominají na dobrodiní přijatá, a přihlašují se svými listy toužnými, vzpomínajice na radostné dny ve svém

rodném městě a pod jeho správou prožitě. Ba ne jeden ze skromného platu vojenského poslal mu příspěvek na stavbu kostela svato-Jakobského, o nižto se byl psaním svých rodičův dověděl.

O prázdninách byl Tomáš Procházka středem všech studujících, kteříž neprožili v rodišti svém ani jeden den, aby nebyli jej navštívili, a s ním několik hodin ztrávili. On to byl, jenž o to pečoval bychom prázdniny své nepromatili na pláno, nebo dokonce na škodu svou; on nám opatroval zábavu slušnou, podával nám knihy ke čtení, vyzýval nás ku pracem písemným, ježto ochotně opravoval, kde toho třeba byla. On podnikal výlety se studenty velkými a malými, aby se neroztrušovali nečinně. Hrad templářský u Jamolic, zbořenitě v krásném lese, byl několikráte svědkem našich zábav pod jeho vedením; ohromné zdi mocnou ozvěnou opakovaly zvuky našich různých písní, a mnohdykrát nesly na sobě mladistvé řečníky, jenž ostatním dole shromážděným přednášeli krásné tvůrky duchův básnických. V našem kruhu byl šťasten, a my jeho společností blaženi.

8. Kniha účtův školní pokladnici.

Jedna z nejkrásnějších stránek blahoplné činnosti Tomáše Procházky má svůj pomník v knize s nápisem hořejším. Kniha ta, ač v ní jenom 13 listův popsáno ponejvíce, suchými číslicemi, živé dává svědectví o jeho nevyvážené lásce ke škole vůbec, a k chudobným žákům ozvlášť. Dobre věda, že škola, má-li zkvétati, každým rokem nové má potřeby, a nemaje sám takových příjmů, by je ze svého zapravovati mohl: hněd roku 1834 založil pokladnici školy Ivančické, kterouž jeho důmyslná, horlivá a obětovná láska k mládeži dovedla

každoročně plniti značným penizem a tím toho dosáhl, že jednak vždy a vždy poskytujiící se potřeby školské mohly se opatrovati, jednak ale chudobným dětem, hlavně sirotkům, z pokladnice možno bylo jednati potřebného obuvi, nutného oděvu, kněh a jiných potřeb školních, aby z nedostatku věci těch ubožátka nezůstala bez důležitého vyučení a vychování.

Jestit pak ještě jedna nad jiné kriklavější potřeba dítek chudobných, kterouž láskavý přítel jejich rovněž ukájeti znal. Chcete-liž potřebu tu poznati? Po mši svaté, kdy školní mládež z kostela ubírala se do školy, Tomáš Procházka šel do světničky své, v nižto vyučoval studenty, a za nimi vesele kráčel hezký počet nejchudobnějších žáků a žáček, mezi nimi několik siroteků. Na lavici již bylo uchystáno skupení bochníků chleba, a Tomáš Procházka s patrnou radostí krájel a rozdlával dětem, jižby zajisté byly musely býti bez snídání. Když pojedly, braly se za ostatními spolužáky do školní světnice, a jim v zápětí Tomáš Procházka, aby, nasativ je chlebem vezdejší, vykládáním svatého náboženství lámal jim chleb pro duši nesmrtnou a pro život věčný. O polednách se krmení lačných opakovalo, a to nikoliv snad jeden den nebo jeden týhoden, něbrž pokud nouze trvala v rodinách nejchudobnějších, což se jmenovitě v čas drahoty roku 1849 dělo od jara až do zni každodenně.

Že toto opatrování chudobných žáků mohlo býti značné, dovidim z účtův, ježto se každoročně v dotyčné knize zevrubně znamenaly a popisovaly rnkou několika dospělejších žáků, kteříž o všech příjmech a vydajech dobře vědouce netoliko na cesty milosrdenství křesťanského se vedli, něbrž také pořádnému účtování se přiučovali. Obnášelyť příjmy pokladnice školní od roku 1834 do

roku 1856 nicméně než 1382 z. a 11 kryčarů víd. čísla.

Čtenáři tuším žádostivi jsou zvěděti, z jakých pramenů pokladnici té tak značných příjmů skýtáno? — Slyšte! Tomáš Procházka, jakož povědomo, po mnoho roků měl mnoho soukromých studentů; chudobní učili se u něho bezplatně; bohatých rodičův synkové však platili za učení, co sami za dobré uznali. Platu toho Tomáš Procházka nikoliv nepřijímal pro sebe, jakožby byl mohl právem činiti, nébrž pro školní pokladnici na potřeby k vyučování a na opatrování chudobných žáků. Tu pak nejednou zámožný otec prospěchem syna svého potěšen ochotně 10, 20 i 50 zlatých za rok věnoval k účelu chvalitebnému. Jindy zas na smrtelné posteli ten onen odkázal pokladnici školní nějaký peněžitý dar. Zámožnější dívky skládaly o školních slavnostech dárky své do pokladnice, aby chudobní spolužáci měli méně bídě prostřednictvím kněze Tomaše.

O jak milo čísti jest ve vydání peněz těchto: za boty pro chudobného žáka N. 4 zl. 24 kr.; — za bačkorky pro osirelon N. 2 zl.; — za střevíce chudobné žáčece N. 1 zl. 15 kr.; — za kalamáře pro školu 5 zl.; — za modlitebni knížky pro zákyni N. 36 kr.; — za houbu na utírání tabuly 36 kr.; — za knihu o strojárství 2 zl. 30 kr.; — za plechový nabírák ke studánce v kaple starohorské, aby se každý mimojdoucí pohodlně napítí mohl, 1 zl. 45 kr.; — za školní knihu I. díl pro N. 39 kr.; — za slabikář pro N. 36 kr.; — za podšiti bot pro N. 1 zl. 30 kr.; — do Dědictví Svato Janského za školu Ivančickou 50 zl.; — od správy střeviců pro N. 15 kr.; — za notový papír pro mladé hudebníky 1 zl. 18 kr.; — za strůny na basu 1 zl. 30 kr.; — za knihy hudební 18 zl. 9 kr.; — za puhy pro učeníky v hudbě 3 zl.; — za světlo 1 zl. 40 kr.; — za časopis „Vlastimil“ 12 zl.; —

za „Dennici“ 8 zl.; — za „Květy“ 8 zl.; — za housle chudobnému N. 2 zl. 45 kr.; — za časopis „Včela“ 7 zl. 30 kr.; — za pravopis Šemberův 50 kr.; — za obrazy cestopisné 3 zl.; — za čtvero ročníkův „Listů pro polní hospodáře“ 12 zl.; — za opisování not 2 zl. 40 kr.; — za vazbu kněh 4 zl. 20 kr.; — za chlapce vdovy N. 7 zl. 45 kr.; — za katalog musikalii 1 zl. 15 kr.; — za slovník anglický pro studenty 2 zl.; — srotku N. na drobné potřeby 1 zl. 45 kr.; — chudobnému žáku N. od botů a šatů 7 zl. 24 kr.; — za opisování ouvertury „Žižkův dub“ 7 zl.; — za nové nástroje hudební 120 zl.; — od správy lavic ve škole 5 zl. 45 kr.; — za mái Ailbingerovu 10 zl. 20 kr.; — „Stabat Mater“ od Rossiniho i s partiturou 29 zl. 5 kr.; — za školu pro zpěv 5 zl.; — od správy pěti šmitcův 2 zl.; — za rámeč na obraz sv. Aloisia 2 zl.; — od vazby kněh ku zpěvům ve chrámu Páně pro žačstvo 8 zl.; — příspěvek na monstancii ostatkův sv. Aloisia 10 zl.; — vkladek do Dědictví Svato-Janského za A a B pro zásluhy o poklavnici a akademie 50 zl.; — vkladek do téhož Dědictví za C pro zásluhy o kostelní zpěv 25 zl.; — za D pro zásluhy o pouť Mariecellskou 25 zl.; — za E pro zásluhy o pouť Svato-Janskou 25 zl.; — za F odměnou příkladné pobožnosti 25 zl.; — za H pro zásluhy o věci obecní 25 zl.; — za J. pro pilné posílání dítek do školy 25 zl.; — za chleb pro chudobné děti v čas drahoty 12 zl.; — za plátno na košile pro chudobnou školáčku 1 zl. 30 kr.; — na školu průmyslovou v Praze 2 zl. 30 kr.; — vkladek do dědictví Svato-Janského za K. pro zásluhy o zpěv kostelní 25 zl.; — za velikou truhlu na vojenské nařadí k radovánkám školním 8 zl.; — na kukátko 38 zl. 33 kr.; — utiskovaným Slovákům příspěvek 2 zl.

30 kr.; — na chrám sv. Cyrilla a Methodia v Praze 5 zl.; — za kosi-
šili pro sirotka 2 zl.; za obrazy pří-
rodopisné 35 zl.; — za přílbici pro
rytíře k rodovánkám školním 32 zl.
a t. d., a t. d.

Tuším, že není potřeba, čtenářům
článku toho výslovně ještě mluvit o
moudrosti, ovšestranuě obez-
řetnosti, o nekonečné oběti-
vosti, o lásce k chudobným, o
horlivosti u vychování mládeže,
o výtečnosti vychovatelské
Tomáše Procházky, jelikož skut-
kové jeho hlásají velikou chválu jeho.
Nenlíž nám čtoucím o pokladnici
školní, jakobychem uocí čarounou
přenešení byli do časův apóstolských,
kdy křesťané měli všecky věci spo-
lečné, jelikož boháči skládali statky
své k nohou svatých apóstolův,
aby z nich potřeby své brali nužni
a chudobní? — Zdalíž pak památka
pečlivosti otcové v Ivančicích ne-
vybledla u těch, jimžto dobře činil?
A kdož v celých Ivančicích říci
může, že mu Tomáš Procházka ce-
stou příinou nebo nepřímou dobře
nečinil? — Bude-li pak tento zpo-
mínkou jeho blahonosné činnosti dano
povzbuzení těm, jimžto časných stat-
kův Bohem uštědřeno, aby v jeho
směru pokračující starali se o roz-
květ a zdar školy domáci? Či snad
se domýšlí někdo, že to úlohou pouze
kněžstva a učitelstva? Pravím vám,
že vedlé tohoto ani pouze vážené
rady městské, než každého jednotli-
vého měšťana! Kdo má uši k sly-
šení, slyš! Místní školní dohlizitel
mohl a měl by býti prostředníkem
v záležitosti této, kterémuž byloby
v poradách měsíčních s katechetou
a s učiteli usrozuměti se o tom,
čehož kde ve školství potřebí, a jeho
příčiněním má se pokladnice školní
vždy a vždy plniti, aby nížádná po-
třeba školní: obrazové k názornému
vynucování zvláště v nižších třídách,
zeměkoule, mapy, příruční knihy,
vzorky do remeslnictva a hospo-

dství sahající, časopisové nezdatně
potřební a t. d. nemusela delším
časem ostati planým, neuskutečněným
přáním.

9. Mimoškolné učení děvčat.

Tomáš Procházka nikdy nespou-
štěl se zřetele svého vezdejší po-
třeby města Ivančického; avšak
o to všemožně pečoval, aby opatro-
vání jich nepřičilo se zájmům a po-
žadavkům vyšším — duše nesmrtelné
se týkajícím; a tudíž neulo jeho
bystrému zraku ani mimoškolné
vychování a učení děvčátek
v pracích ženských. Byl ovšem
ústav soukromý v Ivančicích; avšak
ten, maje původ svůj v době dávno
minulé, a nevíšuv sobě pokroku
časového, ve věku našem již pro
svůj nenárodní směr nemohl obstáti
před soudnou stolicí vzdělanosti no-
vější, anaz se zakládá v pítě právě
zbožnosti a upovědomělé národnosti.
Vychovací ústavy pro pohlaví ženské
ve velkých městech svou pozlátkovou
plaností a převráceností jsou děvám
národa našeho více na zkázu nežli k
užitku, a mimo to jsou též příliš
drahé, tak že — a to na veliké
štetí — malému počtu venkovanek
přístupny jsou. Tomáš Procházka záhy
pomýšlel na pomoc v oboru tomto
v Ivančicích nutně potřebnou. I vi-
lil si čerušku měšťanskou schop-
nostmi obdařenou a již v domácnosti
nábožně chovanou, kteráž od mladosti
jevila nemalou touhu po vyšším vzdě-
láni, a rozhodný odpor proti oby-
čejným, byť i uhlaženějším zábavám
světáckým. Ta se mu viděla býti po-
volána k tomu, aby sama zdokona-
livši se, prospěšnou byla útlé mlá-
deži ženské. Po několik roků skýtal
jí, čtenářce bedlivě, potřebných kněží
a časopisův, aby se vzdělávala ve
směru žádaném; a když dosáhla
věku toho, v němžto samostatně
souditi a rozhodovati mohla, objevil
jí úmysl svůj, jenž se také s ta-

jeným úmyslem jejím srovnával. I vydala se na čas k tomu potřebný do kláštera Voršilek Brněnských, by se tam vyučila všem pracím ženským, a spolu také aby se připravila k soukromé zkoušce z vědy vychovatelské. Opatřena jsouc vědomostmi žádanými navrátila se do otčiny své, aby započala úlohu vytknutou ve jménu Páně ku blahu děvčat. Aby sobě v povolání svém počínala soustavně opatřil ji Tomáš Procházka knihu, v nížto pokroky dítek u vychování zaznamenávati měla, aby čím dále tím více posloužila vychovánkám svým. Zdali pěstounce k této u vychování zajisté veleprospěšné práci zbylo času, nevím. Současně vzala na sebe i soukromé vyučování děvčat v pracích ženských, i správu jednoty katolických panen co starostka.

Z prvu ovšem tu onde překážely předsudky rozmanité i maličerné; avšak po nedlouhu již se množil počet žáček v tomto novém ústavu, a tyto přirozenou měrou velice zamilovaly sobě útlou a laskavou pěstounku svou; a její dovednost ve výsledcích patrná získala jí i rodiče děvčátek těch.

Není v klidné a skromné domácnosti její cizinského pozlátka, jimžto se jinde zdobívají chovanky jako loutky zevně, uvnitř ostávající prázdná jádra blaživého; za to však utvrzuje setam smýšlení nábožné čtením přiměřeným, písněmi a poněování mezi prací ruční, a dívky neodcizují se živlu, ve kterémž zůstati a pro kterýž se zdokonalovati mají.

Kéžby duch Tomáše Procházky vždy spočíval na ústavu tom, by mladistvým děvčátkům stal se nevyvážným zdrojem učení a vychování jádrného. Čeho Tomáš Procházka očekával z ústavu toho soukromého, vidno ze slov, jichžto byl vlastnoručně za úvod napsal do knihy pro pěstounku:

„Jará krev tuu mladou duši svírá
trudem zavinilých osudů,
pyká, že se vrhla bez studu
v paze, ježto svět ji rozevírá;
Tuto zas se chladně podepírá
natných ženských statků o hrudu,
pěstujíc si strašnou obludu,
která kořen víry podežírá.
Srdce Tvoje, dceru moje drahá,
v tuhých zkouškách nebe vodilo,
než si vyšší stánek dohlo.
Stíhej tedy v Církví lidovraha,
vypěstuj jí dcery spanilo,
svatým snahám Christusu napomáhá.

Čeho pak skutečně ještě se dočkal, naznačil slovy vloženými v ústa chovanky ku jmenovinám pěstounky, která jsme umístili mezi básněmi jeho.

10. Šíření dobrých knih v rodinách.

Tomáš Procházka, věnuvav rodiněmu místu svému všecken život a umíniv sobě s pomoci Boží že v něm vzkřísí usnuvšého ducha nábožných i rázných, a tudíž šťastných předkův: bez ustání pátral po příčinách mravního úpadku, jehož, nemálo želel u rodáků svých zvláště soudobných. Hlavní příčinu bolestné změny této sledal v poněučování ze školy se proudícího, jehož výsledkem byla nevážnost k jazyku mateřskému a tudíž i ke knihám jazykem tím psaným. Zpozoroval, že v rodinách zachovánejších u veliké účte chovají se dobré staré knihy: život Christa Pána, život všech svatých, písmo svaté, postilla a těm podobné, a brzo přišlo mu na rozum, že pomoci těchto knih v rodinách těch zachovala se stará nábožnost a rozšafnost, a tudíž za popřední povinnost svou pokládal, aby šířením dobrých knih v rodinách znevážila vypuzoval netečnost a vlažnost náboženskou, ba i zjevnou lehkovážnost svěťáckou, kteráž se byla

postupem času zahnízdila, když se výborné knihy staré vytratily, a nových nepřicházelo. Seč byly síly jeho, působil s velikou obětivostí ve směru tomto kupováním, půjčováním, a nezdítkou darováním knih poučných, až pak v ústřety mu přišlo Dědictví sv. Jana Nepomuckého v Praze, kteréž za vkladek nepatrný, totiž 10 zl. stř. za osobu, 20 zl. stř. (nyni žádá se 22 zl. r. č.) za celý rod, doživotně rok co rok zdarma podává spoluoudům knihy potřebné. Veliká byla jeho snaha, aby v Ivančicích a v okolí získal mnoho spoluoudův, přesvědčen jsa o neocenitelném zisku a prospěchu rodinám z ústavu toho plynoucím. I v oboru tomto byla jeho obětivost a moudrost nemění nežli snaha. Kde byla dostatečná záležitost, radil a vybízel u každé vhodné příležitosti ku přístupu za spoluouda Dědictví Svato-Janského; kde však seznal dobrou vůli bez možnosti, tam buď sám vkladek zaplatil, nebo z jiných pramenů zaopatřil; ministrantům skládal kryčarky do pokladniček, až vzrostly tou měrou, že je mohl za spoluoudy ohlásiti; chudobnější osoby pro jinorodé zásluhy opatřil diplomem Dědictví toho z pokladnice školní; zkrátka, užil všech dobrých a chvalitebných cest, aby mnohým zjednal přístupu do dědictví veleužitečného; a této jeho usilovné péči podarilo se, že od roku 1835 až do roku 1857 jeho přičiněním z Ivančic a nejbližšího okolí přistoupilo do Dědictví sv. Jana Nepomuckého 131 jednotlivých osob, a 22 celých rodův s dvojnásobným vkladkem.

Roku 1850 povstalo v Brně Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, kteréž ozvláštními časovými a místními poměry do života vstoupivši jest doplněním činnosti a úlohy Dědictví Svato-Janského. Tomáš Procházka, rozhodný hájitel jednoty a svornosti našeho ná-

rodu na Moravě a v Čechách, nikterak neschvaloval nové Dědictví na Moravě, obávaje se, žeby mohlo na ujmu býti Dědictví Pražskému, kteréž toho času již rozsáhlými prostředky blaživě působilo v národech bratrských; a tudíž roku prvního ani sám nepřistoupil k Dědictví Moravskému, ani spoluoudův pro ně nesbíral, ač pro veliké zásluhy své za člena výboru zvolen jest byl. Tepruv roku následného, když se byl přesvědčil, že Dědictví svatého Cyrilla a Methodia nejen neškodí Dědictví Svato-Janskému, nýbrž že mu prospěšno jest, an mladou a bujarou činností svou, vzbudilo užitečnou reaktivitu, a nový život vlévalo v Dědictví České, tak že do něho každým rokem přistupovalo veliké množství tou spoluoudův měrou, jižto počet spoluoudův Dědictví Moravského vzrůstal, an títo, poznávše prospěšnost podobných ústavů spěchali závčas i výhod Dědictví Českého účastnými státi se; tepruv potom, když již s jistotou předvídal, že obě Dědictví jako statní a rytířští bratři vedle sebe výborně obstojí a dvěma cestama jednoho úkolu šťastně domáhati se budou; tepruv potom sám stal se zakladatelem Dědictví svatého Cyrilla a Methodia, a pečoval o rozšíření jeho v Ivančicích a v okolí, tak že od roku 1851 až do roku 1857 jeho působením získáno mu 38 spoluoudův.

I v Matici České, kteréž v oboru vědy pracuje o roli dědičné v národě našem, stal se hned z prvopočátku zakladatelem pod číslem 48, a k jeho radě přistoupilo do ní v Ivančicích 8 oudův od roku 1832 až do roku 1850.

Povážime-li, že čtením těchto poněkud a zábavných knih v takovém množství rozšířených mnohý odvrátil se od zábavy hnušné a záhubné, a tím že ubránil se nejednomu lákavému pokušení k hříchu a ne-

pravosti: kterák jest v ohledu tom zásluha Tomáše Procházky, jehož obětivou a neunavnou snahou knihy ty do rodin se dostaly? Pakliže ale následkem převráceného vycelování, zastaralých předsudkův a špatných příkladův čtení všude žádaného výsledku nedosáhlo, a tu onde navzdor tolika knihám nestoudná sprostota v obcování domácím a pospolitém se doposud udržela budiž dovoleno nám optati se těch, jimžby snad napadlo námitku tu učiniti v krátkozrakosti nebo v předpojatosti: kterákby to bylo vyhlíželo v Ivančicích bez těchto výborůvých kněh?"

Známo jest, že novou literaturou československou veškeren milý národ náš probudil se ze zdálivé smrti, v nížto jej uvedlo poněmčování a já vím, že Tomáš Procházka mimo ostatní vlastenecké působení také šířením dobrých kněh a časopisů v Ivančicích možným učinil povstání z mravní i hmotné záliby, v nížto se město naše rodu jizž topilo následkem téhož příčerného a nesmyslného odnárodňování; a proto sláva nekonečná svědomitému knězi a obětivému vlastenci Tomáši Procházkovi!

11. Pouť Svatojanská.

Az do roku 1846 nekonala se pouť ke hrobu sv. Jana Nepomuckého v Praze z Ivančic, odkud přece od starodávna vycházeli slavní průvodové poutní na rozličná i vzdálenější místa posvátná. Tomu zajisté s Tomášem Procházkou nemálo podiviti se musí každý myslivý rodák Ivančický, považí-li, že předkové jeho hlubokou úctou proniknutí jsouce k tomuto svatému patronu zemskému zduovali o tři léta dříve, nežli za svatého prohlášen jest byl, jemu ke cti nákladnou sochu na náměstí, u nížto vždycky konala se oktavní slavnost v dobu podvečerní, a jině dvě sochy za branou a za městem; mimo to i v hlavním chrámu Páně jeden z

pobočních oltářův jemu věnován jest.

V době horlivosti Tomáše Procházky z vlažnosti a netečnosti více probuzené, jmenovitě mezi četnými spoluoudy Dědictví sv. Jana Nepomuckého, povstala touhá chvalitebná, aspoň jednou za živobytí na vlastní oči spatřiti hrob milého svatého patrona našeho; a tak stalo se, že roku výše jmenovaného některý z nich vydali se na cestu, aby ukojili zbožné přání své. Zvláštní píseň: „Vyzývání na pouť do Prahy“ složil a vytisknouti dal pro poutníky Ivančické Tomáš Procházka. Roku napotomného již měli poutníci vlastní korouhev svou, kterou sobě zjednali za 165 zl. 38 kr. vid. čísla. Obrazy na ní pečí vysoce dšst. p. kanovníka Václava Pešiny, vedlé nákresu Helichova zhotoveny jsou, a korouhev sama, byvši jmenovaným kanovníkem u oltáře sv. Jana posvěcena, odevzdala se poutníkům Ivančickým napotomného dne u téhož oltáře způsobem slavným po mši svaté, kterouž velezasloužilý ředitel Dědictví Svatojanského sloužil za všecky spoluoudy ústavu toho. Poutníci Ivančičtí k vůli Tomáši Procházkovi všemožné vyznamenávání přijímali Tělo Páně z ruky Jeho Eminence pána kardinála knížete-arcibiskupa Pražského, a s radostí před tím nikdy nepocitěnou navrátili se domů, nabyvše lepších náhledů z vlastní zkušenosti o bratřích v Čechách, nežli se o nich ode dávna na Moravě roztrušovaly stranou nepřátelskou, stranou nepoctivou, stranou protinárodní. Od té doby každoročně, navzdor překážkám časovým, konala se pouť ke hrobu sv. Jana do Prahy; a při této pouti zavedené ke cti, k radosti a ku blahu města Ivančického chválíme vzorný pořádek všestranný. Vůdce a zpěvák průvodu poutního pokaždě vydává počet ze všech příjmů a výloh společných, které se bedlivě zapisují ve zvláštní k tomu konci založené knize. Milerád vyslovuji přání své s přáním

zvčcněho kněze Tomáše, aby se i budoucně pokračovalo v bohumilé věci této.

Národ československý na Moravě a v Čechách byl, jest a zůstane vždy národem jediným a nerozlučným; vždyť pak nás pojí jedna svatá víra, jedna krásná řeč, jedna posvátná koruna svatého krále Václava! Svatý Method, apostol slovenský, založiv s bratrem Cyrilem Církev Boží na Moravě, spěchal do Čech, aby i tam rozšířil viru v Christa sannospasnou. Naše zlatá Praha chová v lůně svém ostatky společných patronův přemilých, sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Vojtěcha! Co sám Bůh tolikrátými vzácnými vazbami spojil, toho neuá a nesní borivá ruka člověka dotýkati se. To věděl, o tom nezvratně předsvědčen byl Tomáš Procházka, jenž pravou a skutečnou lásku svou k rodákům osvědčil tím, že jim obětoval všecken život svůj, své tělo i svou duši šlechetnou, a veškeren svůj statek vezdejší. Komu ze smrtelníkův tedy větší viru mají dáti obyvatelové města Ivančického? Svatou pravdu mluvíme za tímto výtečným knězem Páně, za tímto velikým vlastencem, jižto nechť na rozumu nepředpojatém a v srdci nezvráceném svědomitě uváží každý spolurodák, a každý Moravan. Kdož koliv trhá posvátné svazky mezi Moravou a sesterkou Čechi, kdožkoliv budí nenávisť mezi těmito bratřimi rodnými jedné a též matere československé, kdožkoliv osměluje se rouhavým jazykem posvátnou korunu sv. Václava odsuzovati do starého haraburdí: tent jest člověk bez víry, nepřítel svatého náboženství, lupič obou bratrských národů, zrádce veškeré říše a rodu panovnického, a tudíž zhoubce časného i věčného blaha našeho; od takového svědníka odvratmež se, pokud čas jest, s nevolí spravedlivou; směřujet za jisté jenom k tomu, aby národ na dvě rozpoltěný snadněji a jistěji utla-

čil, sobě podmanil a zabubil! My raději na vděčné paměti máme naučení slavné, jehož dal umírající král Moravský, Svatopluk, synům svým, a svorně stájmě k sobě, a tak s pomocnou milostí Božskou zvítězíme nad úklady ďábelskými, ježto se nám strojiti nepřestávají klamem a lstí sobeckých nepřátel našich.

Roku 1850 nekonala se pout do Prahy z Ivančic; a proto putoval Tomáš Procházka sám ke hrobu sv. Jana Nepomuckého za sebe a za milé svěfence své. Umístím zde slova, kteráž byl zaznamenal o tom v knize dotyčné zbožný poutník ten: Bylo od některých natikáno, proč se nevyzývalo v Ivančicích toho roku na pouf, žeby se byli vydali, aby nezamílo, co jednou již započato. Bylo také slyšeti, že na cestě zde onde cizí poutníci čekali, aby se k našim pod korouhev přidali, avšak aklamání by vše domů se navrátili. — Uvítání naše v Praze od bratří kněží starších i mladších bylo zajisté srdečné a upřímné. Vykonav obět nejdražší na hrobě sv. Jana za rodiče a věrné ovečky našeho ovčince, a shlednuv mnohé drahé památky městá i chrámu sv. Víta, opět šťastně jsem se ubíral k domovu, nesa s sebou obraz „po výšení sv. kříže“ co poutnídar pro drahocenou jednotu našich panen, na věčnou upomínku, že i tato jednota v tomto znamení zvítězil“ — Ano, zvítězil v tomto znamení i celý národ náš!

12. Nedělní zábavy k povzbuzení průmyslu.

Tomáš Procházka měl na zřeteli a na starosti všecky stránky životní v rodném městě svém, neboť věděl, že jen tenkrátě dáti se blahobyť pravý, pakli věci hmotné i mravné, tělesné i duchovné,

časné i věčné stejným krokem vyvinují a zdokonalují se. Jakož on sám byl všestranně vzdělán, tak i v působení svém nikdy nebyl jednostranným. Dokázal to zařízením zábav nedělních ku povzbuzení průmyslu v Ivančicích, v nichžto dobrým rádcem a pomocníkem státi se chtěl mladším řemeslníkům přispěním učitelův a příhodných knih i časopisův. K tomu konci zhotovil zvláštní knihu pro potřebné zápisny zábav těch, a úmysl svůj vyslovil jasně v předmluvě následné: „Dvě jsou příčiny nejhlavnější, pro které zábavy nedělní dít se mají; první totiž, aby se řemeslníkům mladým na ruku dali prostředkové rosumní, v knihách učenými a zkušenými muži pronesení, jakbysvá řemesla s větším rozmyslem prováděti, a tudý výrobky rukou svých správněji, vkusněji, a snad i laciněji hotoviti mohli; druhá příčina ta jest, aby jimi mladý lid se bavil, a tudý vzdaloval se schůzek méně užitečných v krčmách a ohužol i v palírnách. Přednášky započíná Jan Václav Homola *) a kocháme se ve sladké naději, že na časné blaho obyvatelstva zdejšího tak požehnaně působiti bude jako František Zelniček **) vyučováním o štěpáctví a zahradnictví vůbec poněkud již započal“

Tyto zábavy nedělní konaly se pod dozorstvím a u přítomnosti Tomáše Procházky, pakli jinde zaměstnán nebyl, ve škole po odpoledních službách Božích od 19. dubna 1846 až do 18. března 1848. Byli-li politický obrát v Hši naši pti iron, že tyto potřebné a prospěšné zájavy

přestaly, nebo něco jiného, nevím; to však mohu tvrditi, kdyby mladí řemeslníci byli jich sobě více všimnuli a šlechtný záměr svého vítězného kněze a přítele pochopili, zajisté mnozí z nich nebyli by klesli do té bídý, v nížto nyní nalézají se. Abych znatelům věci té poněkud odůvodnil výrok svůj, napovím předměty, o nichžto se čtení a vykládání konal v zábavách nedělních, jichžto za ty dva roky bylo třicet sedm.

„Čemu učí řemeslozpyt? — O mase a řeznictví. — O podobě koule zemské. — Rozdil mezi fabrikou a dílnou řemeslnickou. — Krev a tuk. — Vaření mýdla a lití lojových svíček. — Co jest teploměr? — Užitečnost stěv zvířecích. — Z přírodopisu zajímavé přednášky téměř v každé zábavě. — Kliš. — Kůže a sprátky zvířecí. — Koželužství. — Jirchášství. — Bělpučášství. — Kožešnictví. — Zeměpisné čtení v několika zábavách. — O srsti. — Vlášenkářství. — Hotovení kloboukův plstěných. — O bouřkách a motýlech. — O štěpkářství a síťářství. — O vlně. — Z dějepisu národního nejdůležitější stránky. — O tkáních. — Soukenictví. — Punčochařství. — Krajkářství. — Perli. — Brk. — Hřebčářství. — O mléku, másle, sýru a syrovátce. — Med, včelařství. — Žvelebování zahrad a vinic. — Len.

O kězby posluchačstvu dosti čtenému nebyly překážely mlhy ze školy němčením zamračené. Tuším, žeby zábavy doposud nebyly klesly, a učitel tak bedlivý a obětovný nebylby Ivančice opustil. Cožby ze zárodku tak dobrého bylo varostlo v některém jiném městě? V dobu tu nebyloť v městách mnohých takového buditele, vůdce a rádce obětivého a dovedného, jako byl Tomáš Procházka, jehož zsluhy i v tomto oboru jsou neoconitelný, byť i v okolnostech nepřiznivých nebyl se dočkal výsledku toho, je-

*) Mladší učitel velmi nadaný a činný, bohužel však doma neuznaný, záhy zemřel co učitel v ochranně pro mládež mravně zanedbanou v Brně.

**) První učitel a ředitel chórni, také již v Pánu zemřelý.

jehož ve prospěch řemeslnictva ne-unaveně vyhledával.

Tomáš Procházka pomýšlel vždy ještě na vzkříšení této nedělní školy řemeslnické, a k tomu konci dal svého sestřence, tovaryše krejčovského, po delší čas vyučovati v kreslení a malbě, a přiml je k tomu, aby bo livě navštěvoval zábavy a školu řemeslnické jednoty Vídenské, by v dobu příhodnou nabýtými vědomostmi prospěšným stal se v nedělní škole řemeslnické v Ivančicích. *) Zdáli a kdy veliká myšlénka Tomášova uskuteční se, nevím, ale přeji toho upřímně krajanům svým.

Mluvě o školách řemeslnických dokládám, že zábavy řemeslnické v Ivančicích byly prvními toho druhu ústavem na Moravě. I v samém hlavním městě Brně teprve roku 1851 pečl ústřední jednoty katolické slovanského jazyka škola řemeslnická do života vstoupila, a z ní vzrůstla po třech rocích nynější rozvětvená řemeslnická, průmyslová a obchodnická škola s mohutnějšími silami, ač bohužel zapomenuvši původu svého spanštěla, neberouc slušného ohledu na veliký počet řemeslníkův slovanských v Brně.

Městu Ivančickém budiž připomenuto, že není mu záslužno toliko honositi se rodákem tak výtečným, jako byl Tomáš Procházka: každý, komuž vděčná krev v srdci neustydla, vynasnažuj se, aby semena dobrá, s mnohou péčí v půdu kladená, se ujala, a tak aby památka Tomášova do pozdních věků žila a zamýšlené ovce vydávala.

13. Štěpařství.

Ivančice rozprostírají se v kotlině veliké, ověncené pěknými horami, ješto rozumní a příčinliví praotcové dovedli okrášlit vinicemi

bohatými a stromovím úrodným. Říkával Tomáš Procházka rodákům svým soukromě i ve schůzkách: „Naše hory od Boha dostaly polohu takovou, kteráž ovocným stromům nad jiné přeje; avšak nejsou posázeny tak hojně ani tak výborným ovocem, jakby za našich let býti měly.“ Seznamoval je s přemnohými druhy hrušek a jablek, jimiž sesterská země Česká honosí se, a byl každému radou i pomocí, kdožkoliv jevil chuť ku pokroku v této stránce hospodářství, jezmuž on sám dokonale rozuměl. Zaříditi sobě z dědictví po otci pěknou zahradu, v nížto pěstoval šlechtnější ovoce a vino na zděch, a pověstný špagl Ivančický; a zahrada ta zvyšovala jeho příjmy nevalně k účelům dobrým. Po několik roků bavil se též včelářstvím. V této zahradě své našel množství ořechů, a když mu zrostly tak, že se mohly přesazovati, vyhlídl sobě horu holou, obci městské náležitou, „Sibenici“ zvanou, a tam počínaje roku 1842, s vědomím měšťanostovým navlastní náklad svůj vysadil ořechovými stromky, z nichžtoby pokladnice obecní jednou mohla kofistiti, kdyby se v jeho duchu a zámyslu pokračovalo i na jiných stránkách a prostorách obecních.

Nejednou, přihlížeje k sázení ořechových stromků na Sibenici, musel slyšeti pochybnosti domněle zkušených hospodářů mimojdoucích, žeby na holé té hoře stromek se ujmouti a žíti mohl; on však, počínaje si s rozmyslem, nedal se mýlití, a pokračoval právě proto, aby rodáky své přesvědčil, kterakby ku zlepšení a zvelebení majetku svého mohli a měli meze a stráně mnohem úrodnější než Sibenice jest stromovím posázeni. Ovšem dle starého pořekadla: „Komu se nelení, tomu se zelení“ — sajravních dvou let, zláště za velikého sucha, dal mladé stromky zalévati a popřál

*) Budiž mi dovoleno otáseti se, není-li již nyní doba příhodná?

jim potřebné obaluby; za to však dočkal se radosti, že hora ondy holá stávala se každým rokem pěk-
nější, ba i první ovoce spatřil ještě
na stromcích těch. Já sám, an jsem
boru tu znával ve věku dítětem,
později podivil jsem se změně, která
se tam jeho pečí stala, a přeji,
aby se u věci této bedlivě pokračo-
valo netoliko ku zvýšení příjmův
městských, než také proto, aby ani
tam nezanikla památka nejsla-
vnějšího rodáka Ivančického.

Dobry začátek ve směru tomto
stal se roku 1844 na Kténě, kdežto
za příkladem daným představenstvo
městské obce zužitkovalo půdu ov-
šem mnohem lepši vysazením asi
600 stromkův ovocných dílem šle-
chtěných, dílem nešlechtěných, zač
každý rozumný měřan zastupitel-
stvu svému díkem zavázán jest.

Mimoходом zmíniti se musím,
že i samo popravni místo na temeně
hory Šibenice roku 1849 upravilo a
lipami vysázelo se působením To-
máše Procházky; a od té doby
měla se hora stromovím oživená a
ozdobená nazývati horou Svato-
Janskou, jelikož se tamto mezi
lipy postaviti měla obnovená sc-
cha sv. Jana Nepomuckého, k
nížto jednota panenská zakříditi
sobě uminila patero pozlacených
hvězd. Zdalí úmysl ten uskutečnil
se, není mi povědomo; ale o tom
presvědčen jsem, žeby se i tuto
vůli Tomáše Procházky i splniti
měla. Vždyť pak již i půvabný po-
hled s onoho vrchu na Ivančice za-
sluhuje toho, aby tam pod lipami
sedátka se zakřídila, jichžby užiti
mohli k potřebnému odpočinku ti,
jenž s břemenem těžkým kráčeji
do města z hájův a s polí v tu
stranu ležících.

Od roku 1846 až do roku 1850
příspěním Tomáše Procházky
značných zásluh o zlepšení stro-
mářství vyučováním a povzbuzová-

ním mládeže školní získal sobě
první učitel, František Zelniczek.

Chtěje vzorem býti také v za-
kládání vinohradů, koupil si
Tomáš Procházka stráž ladem
ležící, a vzdělal si tam malou vinici,
z nížto dobrých hroznů okusil jsem.
Z vinice této chystalo se vino ke
mši svaté v kostelíčku svato Jakob-
ském, ažby se dostavěl. V čelo
vinice té zbudoval si besídku obra-
zem sv. Iwana zdobenou, a tam
v úplné odstraňenosti nejednu hodinu
trávil v rozjímání velevážném,
naslouchaje tklivému tlukotu slavi-
čkův bytujících v lesíku poblížkém.
— Co staří činivati k vybídnutí
králův Českých na horách Ivanči-
ckých, chtěje míti vinohrady na
stráních příkrých, činil i Tomáš
Procházka na stráni koupené.
Vyrobil několik terasův, aby každý
větší dešť nemohl zemi zúrodněnou
strhnouti, a tím dodělal se toho, že
z kamení rodily se mu hrozny. Tuho
pak dodělati se chtěl v rozměru
malém proto, aby ostatní majetelci
strání podobných a domněle neplo-
dných činili podobně v rozměru roz-
sáhlejším.

Kdykoliv slychati mu bylo ná-
řek, že za časův našich víno již tak
se nerodí jako předkům, říkával:
„Příčiny toho jsou mnohé;
otecové naši byli bohaboj-
nější, a tudíž měli hojnější
požehnaní Božího; byli pracov-
itější, nedadouce odstrašiti
se polohou zdanlivě neschop-
nou; byli moudřejší a vzdě-
lanější, přemýšlejíce, kteří
druhově vína se do které
půdy a polohy hodí, a lépe
znali obstarávati vinohrady
své. Stala se chyba také tím,
že v minulém věku libovali
sobě vinaři Ivančičtí v tom,
aby měli veliké množství roz-
ličných druhů vína, avšak
každá půda a každé ponebí
přiměřeny jsou toliko někte-

rým druhům, a ty mají pěstovati at.

Nejednou šli jsme spolu procházkou, a viděli jsme hospodáře trhajícího brnký nebo jablka na zahradě neb v poli; za zvědným krásným obyčejem slovanským kterýž vyznačuje se hostinností, vyzváni byli jsme, bychom si utrhli nebo z koše vzali a okusili. Tomáš Procházka užil vhodné příležitosti a poučoval je, kterak by měli upustiti od samých toliko letních a tudyž netrvalých druhů ovoce, ježto se právě proto nedá déle do zimy držeti, a tudyž nemívá dostatečných kupců; i radil spolu, aby vedle ovoce obyčejného, byt i sebe chutnějšího, rozmnožovali sobě ovoce zimní, jehož i v pozdních dobách ročních lze užiti a dobře zpeněžiti. Avšak nejen radou dobrou býval, než i pomocí ochotnou, opatrovav rouby vzácnějších druhův, jež byl odporučel. Jeho radou a příspěvím nejedna zahrada v Ivančicích honosí se nyní výtečnými broskvemi a jiným šlechtetnějším ovocem. Moravsko-Slezská jednota štěpařská a zahradnická v Brně, ježž spoluodem byl, skýtala mu rouby vzácných stromů ovocných, aby se pod jeho dozorstvím v Ivančicích rozmnožovaly, jakož vidno z úředního dopisu téže jednoty ode dne 9. dubna 1857. Téhož roku zaslal jednota této větvičku s ovocem novým, kteréž s velikou oblibou přijalo a „velkou modrou švestkou Ivančickou“ pojmenovalo se. *)

Příležitostně i ve schůzích jednoty katolické ku zvelebování ho-

spodářství a stromářství prohlédal; tak n. p. ve schůzi na slavnost narození P. Marie po přednáškách směru náboženského spolucudům ukázal bednu hnoje strojeného, a vykládal výhody jeho; pak se nanlouval přítomným se svými novými vřisůmi; a odporučel je všem.

Aby však rozsáhlejšího, důkladnějšího a trvalejšího poučování dostalo se polním hospodářům všech odvětví v Ivančicích a v okolí, odbíral časopisy a knihy o polním hospodářství a půjčoval je tam, kdeby se vedle jeho mínění něco ujmouti mohlo. Konečně pak zařídil schůzky hospodářské, z nichžto první odbývala se dne 20. října 1856. Ve schůzce té čteno několik článků z „Listův pro polního hospodáře,“ a rekovalo o věcech spřízněných; na konci pak učiněn Tomášem Procházkou návrh, by se řádná jednota hospodářská založila, a k tomu konci aby se starosta jednoty zvolil. Zvolil pak se jednohlasně p. měšťanosta Vorel, a za podstarostu p. radní Sadil. Nejbliže přití schůze, k níto shromáždilo se četné posluchačstvo, konala se dne 25. března 1857, a slibovala zajímavostí a správným řízením zdarný vývoj; avšak poachůzi té neosvědčovala jednota značnější živosti nepochybně proto, že Tomáš Procházka v době napotomní povážlivější chorobou stlšen vedle ostatních starostí a prací nemohl i v oboru tomto činným býti. Avšak tato hospodářská jednota založená Tomášem Procházkou nicméně přece byla zdravým zárodkem, z něhož povstal spolek nynější téhož směru v Ivančicích, kterýž spravován jsa silami různými a dovednými tuším s výsledkem pro město i okolí žádaným potká se.

Roku 1861 novým životem obdařil bývalou jednotu hospodářskou

*) Dlužno jesti zmíniti se, že ku rozšíření šlechtetnějších druhů ovoce v Ivančicích bezprostředně Tomášem Procházkou štedře přispíval rodák Ivančický, p. Pius Chloupek, vysloužilý c. k. major, výtečný stromář a zahradník.

důstojný p. děkan a čestný kanovník Karel Kandus, a propůjčil jí co „okresnímu sboru hospodářskému“ výtečných svých sil, zvaly byv za předsedu. V měsíci říjnu měla nová jednota čtvrtou hlavní schůzi, a počítala 108 spoluodů. Rázná osobnost páně předsedova ručí za výsledek nejskvělejší v poměrech časových a místních možný.

Slušno také zmíniti se, že příčiněním Tomáše Procházky nedlouho po jeho příchodu za kaplana do Ivančic vysázelo se stromořadí lípové vedle silnice z Ivančic do Němčic nepochybně na útraty ně tské, kteréž nyní jest pěknou okrasou ceaty té. Co školáci byli jsme pod dozorstvím svého katechety při sázení tom činnými svědky. — Půzději pak zkušnou radou svou přispěl i k tomu, že se městský les bedlivěji pěstovati začal; a pakli se v tom pokračuje, čehož se při obzřetné správě obecného jmění nadíti jest, zajisté nemalou příčinou toho jest ono prvotní probuzení činnosti dotýčné Tomášem Procházkou.

14. Jednota panen Ivančických.

Roku 1848 povstala z důležitě potřeby časové katolická jednota jazyka slovanského v Brně rěznou péčí tehdejšího kaplana v Zábrdovicích, P. Matěje Procházky, nyní vřhlasného profesora gymnasijského, jehož výtečnou redakcí vycházeti počal rokem následným časopis „Iliaa jednoty katolické.“ Čtením jehdno jádrných článkův úvodních a zajímavých zpráv církevních po veškeré vlasti Moravské tvořily se jednoty filiální, jichžto činnosti mnohá osada farní na Moravě děkuje značný pokrok v věcech náboženských i národních Hned prvním rokem čítalo se mnoho mužských jednot katolických.

V Ivančicích pak v prvních měsících roku 1849 přišlo několik panen vzdělanějších k Tomáši Procházce, a předloživše mu stanovy žádaly, aby směly utvořiti katolickou jednotu panen — první na Moravě. Tomáš Procházka, opatrný a prozřetelný ve věcm jednání svém, ač se těšil z chvalitebného úmyslu panen se dostavivších, přece neměl, jaksi chuti, aby k žádosti jich svolil. Obával li se, že spolek ženských menšího slibuje trvání? Ci domýšlel se, že pohlaví křehké veřejnějším vystupováním snadno podléhá marnivosti záhubné? Či-li snad domníval se, že poměry Ivančické nepojsťují dostatečný zřar a rozkvět jednoty takové? — Nevim, co jej přimělo k tomu, že odpověděl pannám: Až vás bude 33, zařídím vám knihu k zápisům a ku vedení účtův!“ — A hle, nežli minul měsíc, bylo jich tolik. Přišlým a obnovenou prosbou řekl: Až vás bude 50, oznámím vás pánu děkanovi a ústřední jednotě katolické v Brně, aby vás přijala pod ochranu svou.“ — Po měsíci bylo jich 50. — Zas prosícím odvětil: „Ještě tak neučiním, pokud vás nebude 63, jelikož jednoty vaši patronkou má býti Rodička Boží, neposkvrněná Panna Maria, a ona 63 roky na zemi žila, jakož i růževec jí k účtění říkávány 63 zrnka počítá.“ — A brzo bylo jich i nad ten počet více, jelikož i manželky a vdovy přistupovaly za spoluoody přispívající. I zvolily se ředitelky jednoty panenské, a ústřední jednota katolická v Brně s radostí mnohou přijala novou filiální jednotu, anaž byla, a tuším posud jest nejkrásnější větví stromu toho úrodného. Jednota panenská v Ivančicích uchytila Tomáši Procházce, svému duchovnímu správci a řediteli, největší práce, avšak

spolu také nejvítanější slasti duchovní.

Z knih jednoty katolických panen vidno, že měla od roku 1849 až do roku 1856 sto devadesát a dvě schůzky po odpoledních službách Božích v neděli a v některé svátky slavné. Každá schůzka započala a skončila se zláštní písní; a předmětem schůzek těchto ne méně užitečných jako potřebných bylo zpívání písní co příprava pro veřejné služby Boží; čtení životů svatých, zvláště pak svatých panen; čtení důležitých zpráv církevních, jimiž se obzor jednotlivcův ve věcech katolických šíří; čtení příspěvků starostkou a písařkou jednoty novějším jednotám sesterským na Moravě a v Čechách věnovaných, a dopisův od nich na vzájem příštých, vyzývání k nábožnému přijímání svatých svátostí a ku společnému přistupování ke stolu Páně; — působení jednoty na venek osvědčovalo se podporováním nuzných a nemocných z pokladnice vlastní, budováním obrazův a opatřováním jiných potřeb pro účely vytknuté a pro chrám Páně. Před čtením i po čtení životů svatých upotřebeno hned od prvopočátku jednoty kukátka, v němžto se podkládají k tomu konci upravení dotyční obrazové, což jmenovitě na věk útlejší veliký působí dojem.

Velicí obrazové jednoty ve zlatých rámcích, u panen z výboru přechovávaní, na slavnosti přiměřené přinášejí se do školy, kde se schůzky jednoty odbývají, a tam se věncí květin živým, jehož právě doba roční poskytuje, nežli panny a paní po odpoledních službách z chrámu Páně tam vejdou. V den nanebevzetí blahoslavené Panny Marie zoben jest obraz slavnostní věncem jifinkovým; v den sv. Ludmily věncem z hvězděnek, na slavnost všech svatých věncem měsíč-

kovým; na slavnost očišťování Panny Marie chvojím; na slavnost zvěstování věncem narciskovým; na slavnost sv. Cyrilla a Methodia systm; na den sv. Aloisia růžemi a charpou; na slavnost sv. Petra a Pavla růžemi a lilijemi; v den Božího narození jesličky zdobený jsou všemožnou okrasou a množstvím hořících svíců a kahanců. Na hlavní v roce církevní slavnosti konají se zláštní a dojmavé pobožnosti, jichžto slavnost připadající požaduje.

Tent jest všeobecný, a proto matný nákras činnosti ve schůzkách jednoty panenské, kterouž pro barvitost potřebnou některými zvláštními ději živěji naznačiti dlužno.

Roku 1850 usnesla se jednota po předchozí poradě veřejné, že objedná pro kostel svato-Jakobský obraz představující svatou Elišku, královnu Českou, poslední Přemyslovnu, která na cestách po Moravě družně přijela z Olavyan poblížkých s pannami klášterními do chrámu Ivančického, by se tam klaněla Christu Pánu v nejavětější svátosti oltární, na níž se byl téhož roku 1312 nedávno před tím zázrak stal. Skupení jeptíšek, vroucně modlící se královna, různé postavy rytířských Čechů, starého Konrada, opata Zbraslavského a kaplana královnina slavného kronikáře Petra — mistrným štětcem našeho Helicha na obraze tom, nyní již v nové kaple svato-Jakobské nad Ivančicemi, spatřiti lze. Za obraz ten i s rámem pozlaceným dala jednota 480 zlatých na stříbře.

Ve schůzce jednoty panenské dne 29. prosince 1850 zastřely se na dobu neurčitou obrazy jednoty závojem černým, a tu sděleno jest bylo shromážděným, že jedna z panen jednoty zapomněla se a pohrdla klenotem, jenž se nedá nahraditi nižádným zbožím toho světa

— věncem panenským; avšak doloženo, že jednotě nepřipomíná se pád nešťastné sestry proto, aby pobloudilou soudila, nébrž k tomu konci, aby nad jejím duchovním úmrtím truchlila, a za nové oživení cestou pravého pokání se modlila. S pláčem usedavým pak říkalo veliké shromáždění za ni litanie o svaté Marii Magdalenské, aby Bůh k její přimluvě ráčil sestře kleslé a všem přítomným dáti slz kajících. Padlá osoba, jejíž jméno ve schůzce neproněslo se, ač starostkou v seznamu panen jednoty vymazáno bylo, jsouc nemocná, dala prositi ředitele jednoty, aby ji navštívil, a prosila ho a celé jednoty, jízto byla takový zármutek způsobila, za odpuštění. Na slavnost očistování Panny Marie roku 1851 závoje černé sejmuly se k rozkazu ředitele a obrazů.

Ve schůzi dne 23. února 1851 oznámeno jest bylo jednotě, že na Réně vsadily se dřevbřizy na panátku pannám kláštera Oslavanského na onom místě, kdežto vedlé obrazu prastarého Žitkovci shodili je do řeky Jihlavy proto, že chtěly věrný ostatí svému slibu, čistotě panenské a svaté víře Jednota uzavřela, že na svůj náklad místo to přemění v zahrádku, aby osvědčila, kterak v uctivosti má oběti nevinné.

Kdykoliv Tomáš Procházka dostal knihy z Dědictví obého na Moravě i v Čechách, jichžto mu co zakladateli ve čtveru výtiškův dáváno, pokaždé los em rozdával je mezi spoluoudy jednoty panenské.

Schůzka v neděli 4. adventní téhož roku 1851 lišila se od schůzek obyčejných zevnější úpravou době roku církevního přiměřenou. Okna byla zastřena, a jenom u kříže hořely dvě svíce. Vše mělo výraz smutku a touhy po světle. Schůze sahájila se písní Marianskou. Před ukončením zpěvu zhasly se svíce. Čirá tma na-

značovala temnotu v předpekli, kdežto arcioctové toužebně očekávali světla vykoupení svého. Po malé chvíli zdvihla se opona, a všemu shromáždění objevil se obraz narozeného Syna Božího chvojím ověncený uprostřed sedmi jiných obrazů. Maličké družičky držely v ručinkách hedbávné stužky s hlavním obrazu snešené. Opodál stál ozdobený a boľatě osvětlený strom vánoční, na vrcholu nesa velikou svíci rozžehnutou. An shromáždění v radostném tanulo úžasu, vystoupil chlapeček, a přednášel deklamovánku o narozeném Jesulátku. Že deklamovánky ty pochodily z duše a s péra Tomáše Procházky, netřeba připomínati.

Roku 1853 konala se poprvé slavnost vánoční v kostelíčku svato-Jakobském po odpoledních službách Božích v den narození Páně. Dítky skládaly koledu u jeslíček na dostavení téhož kostelíka. Roku 1857 pak o téže slavnosti jeslíčkové přineslo 12 pastýřů, chlapečků z rodin zámožnějších, Božskému Jesulátku darem: střevíce, punčošky, bačkorky, šátky a knížky, které se v ptišti schůzi jednoty panenské ve škole slavně rozdávaly dětem rodičův nejchudobnějších.

Kterak jednota tak početná svyěovala velebnost a pobožnost veřejných slavností církevních, dmysliti lze se jest z příkladu jediného průvodu konaného u příležitosti slavného prohlášení věrouky o nepoškvrněném početí blahoslavené Kudičky Boží v neděli šestou po velikonoci roku 1855, v němžto sestry jednoty všechny bíle oděny pod věnci zelenými společně zúčastnily se.

Jednota má vlastní písátku, kteráž dopisy k sesterským jednotám obstarává, a veliké zápisy v knize činí, čím ovšem i ve slohu zdokonalují se panny, což jim, provdají-li se, sajisté prospěšno jest. O pro-

spěchu, jehož nabývají všechny jednoty té účastnice, netřeba slov šfítí, jelikož viděn jest z toho, co se bylo o činnosti jednoty napovědělo.

Nezbývá mi již, než abych jednu stránku působení jednoty panenské také ještě naznačil a odůvodnil číslem mnohomluvným. Účastnice jednoty skládají měsíčně nepatrný příspěvek dobrovolný do pokladnice, z nížto se od roku 1849 až do konce roku 1856 vydalo na podporu chudobným sestrám v nemocích 19 zl. 45 kr.; za knihy a časopisy 40 zl. 46 kr.; za obrazy 519 zl. 5 kr.; za světlo ve schůzkách jednoty a pro kostel 58 zl. 42 kr.; na vše svaté na dobrý úmysl jednoty 11 zl. 57 kr.; na rozličná vydání k účelům jednoty v účtech zevrubně vytknutá 130 zl. 52 kr. — Tuto však vzpomenuť není sbírek a darů, kteréž z jednoty přihodily v posledních rocích budovanému kostelu svato Jakobskému, při jehož stavbě panny polovici ručních prací na se vzaly a rykonaly nezřídka při měsíčku, jelikož za dne bylo jim konatí práci v domě a na poli rodičův.

Panny dobře věděly, že věcchen zdar jednoty jejich po Bohu výhradně toliko moudrému, obětivému vůdci svému děkovati jest; a odtud ona neobmezená úcta, jižto největší část z nich k němu zahořela; odtud ona právě panenská něžnost, s kterouž jej v pamětné knize svčjmenují „drahým, vřehlasným, neunaveným, velenčeným, velenáženým, velectěným, drahocenným, důstojným, velenasloužilým, milovaným feditelcem, přítelem, rádcem, otcem;“ odtud ta ustavičná snaha, aby mu vždy nových radostí působily. Ke dni jmenovin s mnohou slávou vyhledávaly jej, aby mu v básních projevíly přání všeho blaha a vděčnost

svou; on pak ve své skromnosti kdykoliv mohl, vyhýbal se podobným počtám nápadnějším, a zakazoval si je navždy. Panny, vědouce, že nikdy nepřijímá darův pro osobu svou, ke dni tomu obyčejně překvapily jej nějakým vzácným darem pro kostel, nebo pro zamýšlenou kaplu svato Jakobskou: krásnou bohatě vyšívanou štolou, poduškami oltářními, rochetou, konvičkami a. t. d.

Mějš tuto místa svého konec jedné z básní zmíněných, jižto jednota panenská překvapila jej o soukromém koncertě v svatevečer jeho jmenovin.

Sotva národnosti duch
probudil se z hrobu zlého,
hned se do národa mdlého
proudil nový spaný ruch;
slunce národnosti hned
vykouzliho rajských růží,
ježto vzali statní muži
tvorice z nich lidu med.

V předu statných mužův těch
také Vy jste na Moravě —
Otče milý, v slušné slávě
od hodných ctěn ode všech.

Láska, kteráž Boha, lid
skutkem obejmout se snází,
ta nás Vámi slastně blaží,
roníc všude mir a klid;
onať jest již plným krás
sluncem ve Vás samosvětlym,
jež svou mocí květům zkvětlym
připodobnit chce i nás.

Bože, Ty jen můžeš dát,
a krom Tebe žádný jiný,
za vše lásky plné činy
důs'ojný a slušný plat;

Ty Mu z nebe skýtej zbroj
ve zdraví a v dlouhém věku,
by moh' proti pýchy vzteku
dlouho láskou věstí boj.

V nás co vstúpil k slávě Tvé,
rosou milosti rač vlašit,
bychom nepřestali bažit

po tom, k čemu On nás sve;
tím zas my Vás budem blažit,
a Vám vzdávat díky své!

Na konci svého článku o jednotě panen v Ivačicích kladu slova, kteráž Tomáš Procházka napsal na prvním listě druhé knihy téže jednoty: „Nenadáli jsme se, zakládajíc první knihu, že budeme hotoviti druhou. Pán Bůh zehnal, a množily se údové jednoty navzdor vnějším i vniterním nepřátelům. Strádaly se schůzky zhusta, a dějepis jednoty naplnil brzo v knize první vykázané místo. Dejž Bůh, aby jednota ještě mnohá léta potrvala, aby její blahonosní činové tuto knihu brzo opět naplnili, a z amýšlené dobro v životě pospolitém uskutečnili. Silné doufání máme v Pána, jenž všelickým k Jeho cti a slávě čelícím suhám Svých milostí neodpírá, nébrž jich hojně udílí, že i tuto jednotu naši před brzkým rozpadnutím všemocnou rukou Svou chrániti bude. Spoléháme také na mocnou přimluvu nejbлаhoslavenější Panuy Marie, pod jejíž ochranou jednota stojí, a všech svatých a světic Božích.“

Na slavnost všech svatých, 1857.

Ač jsem se již zmínil, povrchně, kterak jednota panen vděčnost svou na jevo dávala ctihodnému vůdci svému, přece ještě nucena se vidim přidati několik slov stránce této.

Svátek sv. apostola Tomáše, den jmenovin jeho, býval pro jednotu vždycky dnem důležitým. Roku 1852 překvapila jej jednota zlástním způsobem; slavil se slavnost narození Páně ve čtvrtou neděli adventní ve škole; den sv. Tomáše připadl právě na neděli tu. Při jeho vkročení k slavnosti byl oponou za-

střen strom vánoční osvětlený a ovocem pro děti chudobně přeplněný; nad stromem skvěl se obraz narození Božího, a pod ním klečel chlapec, jenž měl přednášeti báseň o narození Páně; na stěně zavěšen byl obraz průsvitný knězi Tomáši ke cti. Po písni vánoční vytáhla se opona, a za ní objevily se zrakům všech nejmenší dvě družičky, z nichžto každá měla vázu a kyticí a chlapec věnec mrtvový. V tom okamžení vystoupila z úkrytu svého družička větší, a přednášela přání skutečně překvapenému knězi, jenž výjevy podobné sobě zapovídal a je všemožně zamezoval. Po přání zapěl sbor zpěváků v pozadí slavnostní čtverozvuk. -- Roku následného podářilo se mu podobné uctění sebe překaziti. -- Roku 1854 však jednota uchystala mu bilou štólu, na níž lilije, růže, brozy a klasty pšeničné vyšity byly, a kterou sobě do hrobu zvolil — a ta podala se mu v den jmenovin s básní touto:

Dřív než slunce vyhodí,
na horu Vás vyvodí
svatá touha po výšině,
kdež hned všechnen trud Váš mine;
ani těžké břemeno,
co Vám tíží rameno,
v denní pouti nepřekáží,
pevnou vůli neporáží.
Ve slavné tam samotě
anjel v svatě ochotě
zbožného Vám ducha světí
k nejsvětější ku oběti.
A když slunce v loučení
červeně se rozpění,
vysíláte k Bohu prosby,
aby zvrátil trestův hrozby.
Odpověď pak přelichká
dává se Vám z nobeska;
anjel Vám ji nevpoví,
šeptá ji však slavíkovi.
My dnes všechny a mnohým díkem
věstíme Vám se slavíkem:
„Již je pomoc na cestě;

zajde pycha ve městě;
chladnost, tupost, malá víra
v novém živlu odumírá.
Novou mlád jak květiny
Vy jste šlechtil jediný,
proto ona Vám, jak může,
strojí lilije a růže.“

Roku 1855 k témuž dni jednotou mu dána jest byla alba; roku 1856 skvostný pláštíček na ciborium, zlatem vyšívaný, pro nový kostel svato Jakobský; a roku 1857 červená bohatě zlatem vyšívaná štóla se slovy všítymi: „Jho mé sladké jest, a břímě mé lehké!“ Báseň dar ten provodící zněla:

Za císaře Konstantina
před křížem lid ruky spíná:
v lidu mnoho statných rektů
přeslovitných toho věku;
kde kdo již se kříží koří,
zjevnu k němu láskou hotí.
S kříže svítá věčná spása,
s kříže Christus sám nám hlásá:
„Jho mé sladké jest mým věrným,
kříž můj zbrání k bojům perným;
kdo chce v slávu se mnou vjítí,
kříž svůj na se musí vzítí!“ —
Kříž jest naším milým heslem
kříž nám zůstaň mocným veslem.
Milovníkům Pána Christa
oslava se v kříži chystá.
Taková z úst Vašich slova
sbor náš vděčně v srdcích čuvá;
na úlevu velké tíže
dáváme vám známky kříže
s láskou jako zlato čistou,
s čáskou rajské zpláty jistou.
Raďte nás i dále věsti,
učte nás své kříže nésti,
bychom věrně setrvaly,
v křížích Christa sledovaly.
V oblacích až kříž se zjeví,
chceme vkročit mezi děvy,
kteréž lampy naplnily,
aby chotě slušně ctily.
S nimi chceme v nebi bývat,
s Vámi kříži slávu zpívat.

Dá se mysliti, že podobné úcty vděčnou jednotou proti vůli jeho prokazované, byli Tomáši Procházce na velikou těžku v neřádkých trudech, a milou odplatou za péči neunavnou, již byl věnoval jednotě.

15. Jednota mužův katolických.

Jednota mužův katolických v Ivančicích působením kněze Tomáše Procházky povstala a k jednotě katolické slovanakého jazyka na Moravě co čtyrycátá filiálka přivtěšila se roku 1850. Důst. p. děkan Ignác Hůpě, byv požádán, aby řízení jednoty této na sebe přijal, žadatelům výslovně radil, aby si k tomu konci Tomáše zvolili, ješto jemu v tom překáželi vysoké stáří. Tomáš i této správě podrobil se mile rad. Během času nahyla jednota 104 spoluoduy. Ve schůzi na slavnost neposkvrněného početí Panny Marie r. 1852 zvolen jest byl městský radní, p. Jan Kočí, jednohlasně za starostu jednoty, na něž jednatel a dočasný ředitel kněz Tomáš řečí slavnou skládal veškeré povinnosti nového úřadu čestného a důležitého, z nichžto za hlavní vytknul uskutečnění nejlhubšího přání jeho, celého města a všeho okolí: totiž nové zbudování kaply svatého Jakoba v Nových Horách nad městem, kteréž tím se stalo a zůstalo hlavní úlohou a popřední zásluhou jednoty, jejíž vůdcem a rádcem i v této věci byl ovšem Tomáš sám; nedáť se zajisté pochybovati o tom, že bez jeho podivuhodné činnosti a obětavosti Ivaučice doposud — asnad nikdy neměly by kaply té milenc, kteráž byla předmětem touhy všech od šedesáti roků.

Jednota katolických mužův odbývala až do prvního čtvrtletí roku 1858 schůzek 99, jichžto protokoly zevrubně a s mnohou bedlivostí psány jsou v knize: „Nedělní zábavy

ku povzbuzení průmyslu v Ivančicích“ v oddílu: „Dějepis jednoty katolické zdejší“ vlastní rukou jednatele Tomáše na 47 velkých listech.

Mám-liž tuto obšírně vypsat, kterak měšťané Ivančičtí jednotou katolickou nabyli potřebného střediska, v němžto se po odpoledních službách Božích ve dny sváteční sbromáždžovali a sbližovali, výborné a prospěšné zábavy nalézali, od schůzek ducha morných a nedůstojných se od vracovali, a tak den sváteční chvalitebně světili? Či mámiž upravovati, kterak spolooudové jádřnými články našich časopisů veřejně čtenými se vzdělávali, ve víře a ve cnostech křesťanských se utvrzovali, o lichosti spisův protinárodních se přesvědčovali a nejedni z nich i v řečnění veřejném se cvičili? Či snad mám psáti o tom, jak se účastníci schůzek těchto společným zpíváním našich velebných písní starých i nových šlechtili a pro veřejný zpěv kostelní připravovali? Tou měrou bych se vydal na popisování blahodátné činnosti jednoty katolické vůbec, an mám nakresliti působení Tomáše Procházkovy v jednotě Ivančické.

Považme, že Tomáš Procházka, když byl několik hodin v posvátné zpovědnici ztrávil, slavnou spívanou měi svatou sloužil, horlivým kázáním a křesťanským cvičením buď v kostele nebo v nedělní škole se unavil, hned po odpoledních službách Božích do schůzky jednoty se ubíral, aby ji časem až do samého večera řídil. I kdyby tam byl mlčky přítomen býval, byla by to obětí nemalá; avšak on sám s hospodářem kaply svato Jakubské v každé schůzi vydával počet z příjmů a výdání na stavbu; on sám čítával dopisy úřední na stavbu se vztahující, ježto obyčejně pro nešetření národnosti naší s němčiny na jazyk

náš překládati musil; on sám vysvětloval doby a obrady církevní; on sám poukazoval na život svatých; on sám povzbuzoval řečí moudrou k nábožnému v rodinách obcování, šťídaje se s některými měšťany ve čtení stati zajímavých a povzbuzujících, tak že jest se věru diviti, kterak stačily nevalné jeho sly tělesné k dílu téměř obrovskému. Marně bych se o to pokoušel, abych jeho činnost v jednotě katolických mužův dostatečně vypsal; o té by se plnou měrou přesvědčil jen ten, kdož buď ve schůzkách osobně býval, anebo kdožby nadzmičené zápisy zevrubně přečtl. Vytкну toliko jednu stránku dotyčné činnosti jeho, totiž péči o zbudování kaply svato Jakubské.

Jeho radou a snahou vypravilo se vyslanstvo z jednoty k důst. p. děkanovi s prosbou, aby úmysl jednoty ve směru tomto u příslušných úřadů podporoval; jeho pérem psali se žádosti o církevní povolení stavby k Nejdůstojnějšímu biskupskému orpizriátu; jeho rukou vypravovalo se dopisování k úřadům politickým; jeho plsemem vyzývaly se knězi, rodáci Ivančičtí, k peněžitým příspěvkům na stavbu poměrně velmi nákladnou; pod jeho vedením v pondělí velkonoční r. 1852 veškeré shromáždění jednoty obhlédalo zříceniny starého kostelíčka, a usneslo se, že nová kapla má se v rozměru větším stavěti; k jeho slovu p. Josef Lilich bezplatně postoupil potřebné k tomu prostory z vlastního pole svého; k jeho vyzvání nabídli řemeslníci na mnozo zadarmo práce své, a jednota mužův i panen rozdělili se na polovici o práce ruční při stavbě. V svatočer sv. Petra a Pavla roku 1852 přistoupili členové výboru obou jednot ku svaté zpovědi a po nešporní pobožnosti vyšli s Tomášem na zbornětětě šedesátileté, s něhož nábožný kněz činil příleži-

tošní řeč k přítomným; po ní a po modlitbě společné slavně otvírala se půda pro základy nového kostela. Svému činnému jednateli po boku konaly obě jednoty statní a obětivě úkol svůj vznešený, a tudy průčeli a klenutí, jakož i mnohé věci nové stánu toho právem nesou znak jednoty katolické: kříž, korouhev a věnec. Město přijalo povinnosti patronátní na sebe, měšťanstvo skládalo ochotně příspěvky své, panny přinášely zděděné dukáty, uschované stříbrné peníze a zlaté přsteny; majetníci potahů, nemohoucí ve dne posloužiti, přivázeli v noci stavivo; panny z jednoty, v hodinách denních pracovavše v domácnosti nebo na poli, při měsíčku přinášely na horu dosti vysokou cibly a vodu, zpívajíce písně nábožné; obyvatelé okolních vesnic bez výslovného vyzvání dostavovali se s vozy a nástroji ručními, a představení obci nepřifařených přinášeli sbírky k tomu konci zařícené; nežnými pancr rukami pracovaly a zlatom vyřívaly se podušky oltární, štoly a jiné potřeby kostelní, a z cinu po dědovi zděděného povstaly konvičky ke mši svaté pro kostel svato Jakobský. Hospodin žehnal, a svatvečer dne narození Panny Marie roku 1853 již viděl Tomáše Procházku klenutí nového chrámu slední cihlou uzavíratí, a slyšel jej na klonutí tom s blaženými zedníky hlasitě se modliti; předtím z nich dal u té příležitosti na památku svou knihu „Putování Christa Pána.“

Když se pokladnice jednoty velikým vydáním vyprázdnila, k vyzvání Tomáše Procházky velkoverného shromáždění jednoty katolické zazpívala píseň k svatému apostolu Jakobu v 11 schůzi roku 1854, a nesnáze v napotomních dnech menšila se.

Mládenci ochotně uposlechli vy-

bídnutí jeho, a s nemalým namáháním i v dobu noční stavěli taras kolem kostela, aby na prostoře rozšířené lípy kolkolem vysázeti se mohly.

Dne 16. června 1854 slavně a nábožně budoval se základ k oltáři ze dřeva třešňového dle nákreasu páně Helichova, jehož obrazové sv. Petra a Jana jsou na něm vedlé staré sochy sv. Jakoba, kteráž po 70 roků od zboření kaply staré stála na pobočním oltáři u křestitedluice v kostele městském.

Dne 20. srpna téhož roku v slavném a radostném průvodu neseť jest byl kříž na věž svato Jakobskou, posvěcený důstojným páncm děkanem, spolu i s bání a makovicí na horu, kdežto Tomáš Procházka z kazatelny ověněné přečl lidu shromážděnému listinu památní na pergameně, anaž i s peníze stříbrnými do makovice dala se, a pak činil příležitostní řeč slavnostní.

V napotomních měsících v kaple již konala se slavnost jesličková, an se mezitím děly ostatní potřebné opravy. Tu přišel 15. srpen roku 1857, a přinesl Tomáši Procházkoví největší odplatu za starostí, práce a obětí veliké; na ten den slavil jeden z jeho bývalých žáků, p. Jan Sedláček prvotiny kněžské, a odpledno vedl slavný průvod k svatému Jakobu, jehož stará, avšak důkladně obnovená socha nesla se z farního chrámu na horu do stánku nového. Veškerá jednota panenská pod věnci zelenými zvyšovala krásu průvodu velebného, a kolem chrámu nového nejstarší měšťané Ivančičtí, jenž na vlastní oči své byli vidávali starý kostel, nesli kříž a sochu jmenovanou na nosítkách, a tak vešli do kostelíka, kdežto socha na oltáři umístila se, a Tomáš Procházka měl kázání slavnostné.

Slavného vysvěcení kostela svato Jakobského dne 29. července 1858,

v němžto první má svatou služiti sobě byl přál, nedočkal se Tomáš Procházka, a tudíž místo něho obětoval jí tam Hospodinu jeho přítel, důstojný p. profesor a starosta Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, František Sušil u přítomnosti 37 kněží po slavném kázání důstojného p. doktora Jana Bilého, faráře v Předklášteří u Tišnova, nyní poslance na sněmu Moravském a v Hléské radě. Slavnost tu nechci obšírně vypisovati, jelikož doposud živě cítím, kterak radost všech přítomných kalila se nepřítomností toho, jenž se nejspíše na ni těšil, avšak řízením Božím jako druhdy Mojžiš na zaslíbenou zemi jen duchem svým zbožným na ni pozíratí směl; bytť to zajisté koruna všeho zapírání sebe, kteréž mu nezpytatelná prozřetelnost Boží byla po všechem život velikou měrou kladla na ramena trpělivá.

V svatovečer před slavností tou po klekání, v 9 hodin objevil se kostel svato Jakobský nad městem v polokruhu smolných pochodní, ježto s ohňostrojem a hudbou přilákaly veliké množství lidstva domácího a k slavnosti přišlého na horu. K 10. hodině ubral se pochodňový průvod s hory ke městu, a přicházejce k novému hřbitovu učinil zastaveničko u hrobu nedávno pochovaného Tomáše Procházky. Hudba umkla, nosiči pochodní opstoupili hrob ovršený a bohatě osvětlený, a po smutečném čtverozpěvu veškeré množství s pláčem hlasitým konalo modlitby společné.

Poslední doby kněze Tomáše.

Co v oddílu tomto psáno, pochází ponejvíce z péra příbuzných, v jichžto domě otcovském kněz Tomáš poslední života svého měsíce strávil, az péra panny Teresie Svobodovy, starostky jednoty panenské,

anaž mnoho hodin každodenně u jeho lůžka smrtelného byla dlela.

Téměř tři roky hlodal povážlivá nemoc první drahocenně zdraví Tomášovo, a přece stále a toutž jako kdy jindy horlivostí pracoval na vinici Páně s neunavnou pečí o blahu rodiště svého. Ani rady lékařovy, ani proseb příbuzných a přátel svých, by se šetril, nevěštal sobě. Když mu pisatel života jeho přimlouval, aby pozdravení svého hledal asi dvouměsíčním pobytem v Rožnově svou hojvou žincíci pavěstným, pravil: „Umřel bych tam touhou po Ivančicích!“ Taková byla láska jeho k městu rodnému a jeho obyvatelstvu.

Později, když otok jevil se na těle, také marné bylo přimlouvání, aby šel na odpočinek dočasný. Dokud jej nohy unesly, nepopřál úlevy sobě; až pak konečně v měsíci dubnu roku 1858 pro úplnou ccháblost těla blahoplného úřadování svého vzdáti se musil.

V roce předchozím v Pánu zesnul Ivančický farář a děkan, důst. p. Ignác Hůpě, po němž faru administroval. V tu dobu nepochybně již zárodek smrti v sobě nosil; avšak, že proti všemu očekávání, při svých devět a dvacetiletých zcela kroměbyčejných zásluhách na patronátě, na němž ze všech žadatelů nejstarším knězem byl, a navzder odůvodněné všeho měšťanstva žádosti u patronátního zástupce, přece farářem v Ivančicích nestal se: to ovšem urychlilo konec jeho vezdejší činnosti a strasti. Bylť to, každý se toho může snadno dovtipiti, jedna z nejkrutějších ran, ač se o tom nikde a nikomu s nějakou kyselostí nezmiňil

Že již tužil bližící se konec svůj, vysvitá z nejedné rozmluvy jeho. Některé z jeho výrokův dobách posledních uveřejňuji zde proto, že jasně osvědčují jeho smýšlení a přesvědčení, čehož vyžaduje věrnost

životopisná, a dokládám, že následné příležitostné řeči jsou doslovně z jeho úst na papír přeneseny.

Na slavnost svatých tří králův, dne 6. ledna 1858, odevzdal albu, kterouž mu jednota panenská před léty v den jmenovin byla věnovala, starostce jednoty s těmi slovy: „Vyperte mi ji; až umru, dáte mi ji do hrobu i s bílou štólou; štólu červenou pak odkazují milému svatému Jakobovi pro kazatele v den svěcení jeho kaply.“ Starostka jala se těšiti jej rkouc: „Až přijde jaro, bude za slépe!“ — On však jí pravil: „Nechci k Vám býti neupřímný; toto jaro bude poslední života mého; jen kdyby mne Pán Bůh posílil na postní kázání!“ — Starostce radil, aby postních kázání na sebe nebral, řekl: „Nechci před Christa Pána předstoupiti jako nájemník. Christus pracoval až do umdlení; a učení není nad místra.“ Slově starostky: „Neračte aspoň tak dlouho jak obyčejně kázati“ — odpověděl: „Když vystoupím na kazatelnu, a vidím své drahé posluchače, necítím žádné slabosti a nemoci. Mámt Vám ještě mnoho domlouvati, abych užel soudu Božímu!“

Na květnou neděli, dne 28. března, oslovil starostku jednoty vstupující k němu řka: „Sotva jsem se Vás dočkal! Mámt Vám cosi pěkného říci. V Německu zemřel farář, bývalý professor, na vysílání; měl vedle sebe člověka, kterýž mu všechnu život ztrpčoval, pověst dobrou a zásluhy jeho ztenčoval. Když se ho tázali, kterak jej tak trpělivě snášeti může, odpověděl: „Může-li vos za to, že píchá? I jemu jest to přirozeno!“ — Tot mne těší, že tu jest pěkná shoda. I já umru

na vysílání, a mámt také takového vosu vedle sebe. Ale jestli pak jste i Vy nepřátelům mým odpustila?“ — „Ano!“ — „Můžete-li se bez kyselosti za ně modliti?“ — „Oh, kdyby mne neučil příklad mého Spasitele a příklad Vaší Velebnosti, nevíím, cobych si počala!“ — „Připravujete mi sladkou hodinku, modlíte-li se za nepřátelé Pán nenadarmo volá: „Zapři se!“

V pondělí velkonoční, dne 5. dubna, měl poslední kázání. Řeči dojmavou napomínal lid shromážděný, aby nepřátelům svým odpouštěli, a vzájemně se milovali. Kázání to bylo jako smutným loučením. S nemalým namáháním ukončil ho, musil uložití se, a odtud den ze dne na těle hynul. Téhož dne pravil navštívivš jej starostce jednoty panenské: „Zytra tedy půjdete do Brna, a koupíte hedbávnou látku na korouhev pro mládež školní, a patřičné věci k vyřívání. Pod obraz svatého Aloisia dáte hrozny a klasy pšeničné: pod obraz svatého Stanislava arabesky. Poplíte si s první stranou, abych ji, nežumru viděl. Třepení a ostatní ozdoby učinite dle obrazu v časopise „Ozdoba církevní“, aby měli žáci vždy na očích patrony svaté nevinnosti.“

V nemoci jevil často popřední přání své, aby slavnost svěcení kostela svato Jakobského skvěle konala se, a plesával, když mu bylo některého dne lépe, těšo se, kterak pracovati bude o své úloze s radostí — byť i ve smutném stavu choroby. Obyčejná průvodkyně neduhův prsních — náděje — ozývala se časem i u kněze Tomáše.

Jako za dnův zdravých, tak i na loži bolestném pamětliv byl nuzných, posílaje jim věci nakoupené do domu, nebo připouštěje chu-

dobných k sobě, by jim almužnu doručil.

Nemoc horšila se každým dnem, tak, že již bez podpory ani posvětnici jíti nemohl, nicméně však každého večera před spaním vedlé lůžka svého na kolena se vrhal a boleatí mnohou, a promluviv k sobě: „Pokloň se tělo před Pánem svým,“ kleče buď hlasitě buď potichu modlival se.

V svatvečer sv. Jana Nepomuckého, dne 15. května, přitížilo mu velice, tak že nebyl s to mluviti. Ležel a tiše trpěl. O deváté hodině večerní promluvil: „Kdy byste mne mohli na lůžku mém do Prahy zanešti, okřál bych slávou, která se tam koná svatému Janu.“

V měsíci květnu navštívili jsme jej z Brna s důstojným p. profesorem Sušilem. Bylo nám trudno viděti jej na loži zesláblého. S patrnou podílností vypytał se nás po záležitostech Církve svaté a vlastní milené; o nemoci své pak nemnoho mluvil. Vybídnul nás, bychme se šli podívat na dostavený chrám svato Jakobský. Navrátivše se projevil jame upřímnou radost z nové svatyně, a já podal jsem jemu rozkvétlou větvičku luhovou od sv. Jakoba. Přijal ji a přiložil k nosu, a vzlédna k nebesům významným a mně arozumitelným pravil hlasem: „Oh to voní!“ Při obědě seděl s námi za stolem, a byl vesel; častoval nás vínem ze svého vinohrádku, kteréž uschovával ke mái svaté v kaple svato Jakobské. Loučíce se s ním byli jsme přesvědčeni, že jsme jej napoleady živého viděli.

V sobotu odpoledne před slavným hodem Božím svatodušním, dne 22. května, pravil příbuzným svým: „Zítřa bych rád šel ke stolu Páně; toužím vroucen p'ó Christu Ježíši!“ Otázce: „Ráčitelž k sobě požádati kněze?“ odpovéděl:

„O nikoliv; půjdu do chrámu Páně!“ — Námitce: „Vždyt ráčíte býti příliš slab!“ odvětil: „Tedy pojedu! Nerád bych lid rmoučil! bylby shon, kdyby zvěděli, že jsem tak blízek smrti!“ — V neděli svatodušní vpravili jej do vozu zjednaného, a tak přišel do kostela, vykonal svatou zpověď a byl na mái svaté, o nížto po přijímání kněžově i sám také přijal s vroucností nejsvětější Tělo Páně. Když se byl domů navrátil, lomcovala jím strašná zimnice tak, že se mysliło, že přišel konec živobyti jeho. Odpoledne téhož dne pravil starostce jednoty: „Milá dcero, dnes měl jsem krutý boj; zlý duch námitky činil mi a mne lékal aby mne zdržel od svatého přijímání; ale přemohl jsem s pomocí Boží úklady jeho. Teď jest mi blaze; spojil jsem se opět s Bohem svým. Podejtež mi růženec, abych se nemýlil, konaje pobožnost tu milou.“

Na slavnost Božího těla, dne 3. června, odpoledne řekla mu sestra jeho: „Dnes dopoledne Vám musilo býti lépe, neboť jste se modlil tři hodiny sedě v posteli!“ — Odpověd: „Oh nebylo mi dobře; ale Pán volá: „Vnut vjíti k večeri veliké!“ a já jsem nechtěl zůstati za plotem. „Zapri se!“ vyzývá mne Mistr můj!“ — Sestra: „Ale vždyt jste dopoledne ničeho neokusil!“ — On: Přijímal jsem duchovým z působem!“

V pátek po Božím Těle, dne 4. června, pravil starostce jednoty: „Posaďte se blíže; musíme promluviti o svěcení kostela svato Jakobského. Bude korouhev školní hotova? — „Ano!“ — „Ale antipendium, jak jsme si přáli, nebudeme mít!“ — „Budeme!“ — „Vždyt pokladnice jednoty jest vyprázdňena!“ — „Učímme sbírku mimořádnou, a s pomocí Boží

všecko zaplatí se! — „Nuže, tedy vyšíjete obraz sv. Jakoba do prostředku. A co dáte pod velebnou svátost?“ — Prostrádllo vyřávané s obrazem Panny Marie! — „Uvidím-li ho ještě?“ — „Ano, hned zítra!“ — „Nu dobře!“ — „A jak mile bude stipendium ušité, ukáží ho také Vaši Velebnosti!“ — „Oh, na to se již podívám s výsost!“ — Pak nařizoval i vše ostatní, co se mělo státi do svěcení a při svěcení kostela. Starostka pak mu již přimlouvala řkouc: „Prosím, račte si odpočinout; ráčíte býti velmi unaven!“ — On však odvětil: „Musíme si to pověditi, pokud jsme ještě zde; až mne nebude, budete bez rádce!“ — „O, nekor-muňte nás, Velebný Pane!“ — „Jižto jinaké není; Pán mne volá! Až přijdu ke Christu Pánu, v Nějž silně doufám, Ježž nade vše miluji, budu se přimlouvatí za Vás, aby nevyhasla víra v městě našem!“

V neděli, dne 6. června, po odpoledních službách Božích sešla se jednota panen v kostele svato Jakobském, kdežto s úpěním a pláčem prosily Hospodina o uzdravení předrahného křidtele svého. Po vykonané pobožnosti navštívila jej starostka, a nemocný oslovil ji řka: „Modlily jste se za mne! Dobře jste učinily; budu toho brzy potřebovat; ale zdraví na Pánu Bohu pro mne nevymahejte; Christ Pán se modlí: „Otče, no má, ale Tvá vůle se staň!“ — Ještě jí mnohou radu dával pro udržení jednoty panenské; jeho poslední slova lásky k jednotě byla: „Pozdravte všechny panny. Děkuji všem za jejich lásku, a prosím, aby se za mne modlily. Až přijdu před tvář Ženicha duší panických, prositi budu za Vás, byste neklesly. Ale i Vy utíkejte se často k Nejsvět-

tější Svátosti, a zajisté najdete útěchu a posilu v boji života vezdejšího! — Pohnut až k pláči propustil starostku jednoty.

Na večer téhož dne bylo nejhůře. Jistý muž navštívil jej prosil, aby si dal ještě jednoho lékaře z Brna dovézti, a nabízel se, že půjde sám časně zrána pro něj. Nemocný mu pravil, aby, nežli půjde, ještě k němu přišel. Když pak přede dnem se dostavil, řekl jemu: „Nechodte nikam. Marná byla by cesta Vaše. Jestli Bůh, v Jehož moci jsme, nepomůže, žádná lidská pomoc neprospěje mi. Jakby při tom bylo lékaři, jenž ke mně chodí? Nechci, aby jiný povolán byl; tímby domácí byl snižen. Vimť, jak mně bylo, když se mi vše z rukou vzalo!“ Toť bylo jediné slovo, jež byl kdy pronesl o věci dotyčné.

V pondělí, dne 7. června, přišel domácí lékař, a slyšel z úst jeho že mu značně ulevilo; zakázal však, aby se s ním mnoho nemluvalo. Nemocný však sám asi hodinu s ním mluvil, a řečí ráznou dokazoval jemu pravdy svaté víry. — Po celý den ten bylo mu hezky, tak že v hovoru se dvěma pány, jej navštívivšími usmál se. Když pak s ním již asi hodinu rozprávěl, řekl: „Nyní jsem se svou historií hotov; teď mluvte Vy, co je nového ve světě?“ —

Na večer však přitížilo mu, on ale přece jak obyčejně s domácími mluvil, a posílal je spat. Oni však nešli, a po půlnoci klečíce u lůžka modlili se, a on v duchu s nimi. K hodině druhé otázal se, kolik je hodin? A když se mu povědělo, pravil: „Druhá hodina vždy nemocným ulevuje; i mně brzy uleví!“ — Skutečně ulevila jemu; neboť po čtvrti na třetí dobojoval tiše statečný bojovník pravdy a lásky, odevzdáv duši svou Pánu, pro

Něžž byl žil a trpěl. Ráno dne 8. června, ohlašoval velký zvon městu, že jeho největší rodák a dobrodinec mrtev jest.

Jeho pohřeb dne 10. června byl velkolepý. Jeho přítel, důstojný p. pr. f. Sušil, pochovával jej z domu otcovského, obklopen jsa 21 kněžskými, ponějvíce přáteli a učiteli jeho. Všakci cechové se svými praporemi doprovázeli jej ke hrobu. Slzy bylo viděti na tvářích, kamkoliv se člověk podíval; pláč a zlykání přetřehovalo modlitby konané. Zvláště pohnutlivé pak bylo podívání na mnohočetnou jedln tu panenskou, kteráž v bílých šatech a v černých pláštěnkách asi na 250 hlavách měla věnce zelené; usedavý pláč a bolestný nátek panen byl

pláčem a nátkem dítek osiřelých, jimžto smrt neprositelná vyrvala otce dobrého; a veškeré obyvatelstvo hluboce cítilo ztrátu pastýře pečlivého a obětivého. Tomáš Procházka, upřímný milovník Boha a bližního, rozhodný velebitel Církve a vlasti, neúbohý kněz a vlastenec, o tom hluboce přesvědčen jsem, milosrdenstvím Božím na nebesech oslavený prosí za slavu Církve Christovy na zemi, za národ svůj milovaný a za město rodné, jemuž byl obětoval téměř celé živobytí své. O kězby se ujalo a zamyšleného užitku sterého vydávalo dobré semeno výtečného rozsvětače toho! Památka jeho nevyhasní v národě a v rodišti vděčném.

D r o b n ů s t k y.

Učenník kloboučnický nesl nový klobouk v ruce, brknul ale n upadl do bláta, až se klobouk celý potřísnil. „I neplač,“ těšil jej okolodonci, „řekni panu mistrovi, že přěšlo.“ — „Ano tak,“ ůkal kluk, „ale bláto přece neprěšlo.“

Pan dozorce napomenul mlátee trochu váhavě si počínajícího k větši činnosti, načez tento plačtivě odušil: „Inu, když je mi tě slšmy líto.“ —

„Proč pak asi,“ ptal se Štoural Štípal, „v našem město tak pořídka lampy jako z Boží miřosti svítívá?“ — „Inu, milý brachu,“ odpověděl toto, „bezpochyby opatrná městská radda chce, aby bylo vidět na tmu.“ —

„Nesmím pi i pivo více,“ řekl kdosi, „vstoupí mi vždycky do hlavy.“ — „Myslím, že vstupuje vždy tam, kde

je prázno,“ odpověděl jeden ze společníkův.

„Nevím mám-li nový klobouk vzítí,“ pravil šeltilék na procházku jdoucí, hledě na zamračená oblaka. „Aj, neboj se, vždyť máš na něm s řechu,“ těšil společník.

Jakýsi rváč vypravoval mezi jiným, že se pustil do čtyřeceti dvou drotarův. Lčil rváčku co nejživěji a zakončil slovy: „Ale co jsem dostal, to jsem dostal!“

Kdesi zavedli při obci protokol se zlodějem, jenž byl při krádeži toleto postížen. Ku konci protokollu podepsali se: N. N. představený, N. N. radní a konečně i zloděje přiměli, že podepsal: „Černý Johannes, telecí zloděj!“

Z n ě l k y.

Hus a vy, jak různí jste vy spolu
 Srdcem, myslí, umem, náhledem!
 A přec zvouce ho svým pradědem
 Mňte činit pravou jeho školu.
 Jeho hruď, jak druhdy apostoľů
 Plálo nad zlých mravů nad vředem,
 Vaše v kalu zbrodnl škaredém
 Chodí jako na svém na úkolu.
 On vždy hodlal aspoň ctiti Christa.
 Nerozumně pro něj zahotel:
 Z vás se Christu rouhání jen chystá.
 V jedné však jste rovni jemu věci,
 K církvi zášť, již duch mu ochotel,
 Hoří ve vás jak v peklné peci.

Povstaň jednou opět v tuto dobu
 Methoději, vlasti proroku,
 Vylej řeči v prudkém výtoku,
 Aby vnikla do nejzestších drobů.
 Čili necháš děle pyšnou zlobu
 Řádit ve svém divém výskoku,
 Až zrobivši obor otroků,
 Do pověsných lid tvůj svrhne hrobů?
 Národ tvůj se s nebem potýkaje
 S láskou Boží zapeklité hraje,
 Lži se kotí, pravdě Boží laje.
 O již povstaň a přijď v naše kraje,
 Přijdiž se slov Božích ostrým mečem,
 Přijď a učin konec necným řečem.

F. Sušil.

Morava

před příchodem ss. Cyrilla a Methodia

Kdo neví jak před ním bylo jako by nebyl.

Nejstarší děje slovanských Moravanů jsou jako nejstarší doba u jiných národů v nedostupné temno zahaleny. Pravdě podobno, že slovanští Moravané jakož i ostatní větve slovanské od nepamětných časův zaujmají nynější sídla svá. Nebo, jak dí učený Safarik (starožitnosti slovanské §. 23, str. 425), tak velic kmenové, jakýž slovanský (v době pohanské) byli vidíme, nikdy pojednou odjinud nepřicházejí, nýbrž na místě vzrostají. Tisíceletí pokojného přebývání ve stálých sídlech potřebl k tomu, aby některý národ takové rozšířenosti a lidnatosti dosáhnul, v jakéž kmen slovanský (tehdež) před námi se pojevuje.“ Za času narození Christova vystupují na dějišti Moravském Markomané a v západním Slovensku k Moravě náležitěm Kvadové. P. Šembera a jiní učenci tvrdí, že národové ti s Moravany slovanskými jsou jedni a tiž, jiní pak učenci tomu odporují, tvrdíce, že dotčení národové byli německého původu. My nechťice

o rozluštění této sporné otázky se pokusiti, dodáváme, že byli-li Markomané a Kvadové větvemi německými větve tyto ve válčném tahu divokých Hunů proti Římanům ponejvíce zahlazeny jsou a že ostatky jejich na Moravě se Slovany zde již jsoucími neb sem přibylými se smísily, takže po vyvrácení říše Hunův (469) a Římanův (476) všeliká stěpa jejich v historii mizí. Od této pak doby počínají Slovany zřejměji na světlo vynikati. Majíce cestu na jih a západ uvolněnou, posouvají se k Dunaji a Labi, a na konci pátého století vidíme je zjevně zaujímatí nynější sídla evá. V rocích 568—600 dostali se Čechové a spolu s nimi i Moravané v poddanství avarského chana Bajana. Z této poroby vysvobodil je udatný Samo (Samoslav), jenž od nich volen za krále (l. 627), první veliký slovanský stát zarazil, jehož sídlo byl v Čechách, a jehož končiny sahaly na jihu až k Alpům štyrským, na východu k Tatrám, k pólnoci asi ke

„prevé a Havele (v Prusku), a na západě dosti hluboko do Němce. Sumo panoval nad Slovany až do roku 662, tedy 35 let velmi šťastně. Po jeho smrti se bohužel jeho velká říše zase rozpadla, k čemuž oddělní knížata slovanští ve své krátkozrakosti sami napomáhali, chtějíce od sebe neodvisle žít. Od roku 800 vidíme Čechy a Moravany válečně vystupovati v krutých válkách s Karlem Velikým, který tehdež od papeže na císařství římské pomazán nejen právo nýbrž i povinnost se mítí domníval, aby všechny Slovany nejprvé své vládě podrobil a pak je na víru křesťanskou obrátiv, poněmčil. V Čechách nedošlo se hrubě plukům jeho. Slované Moravští ale, kteří tehdež nejen před Dunajem bydleli, nýbrž i okoli Zadunajské až k jezeru Blatenskému zalidňovali, uvolili se sami ku povinenství císaři německému, jednak proto že přilis milovali pokoj, jednak, že okoli zadunajské, kde slovanští bratři jejich po pádu Avarův se usídlili, Frankům čili Němcům podrobena bylo. V tomto podruží Frankův vidíme Moravany i za času, výtečného knížete Mojmirá, který Pasovským biskupem Urolem na víru křesťanskou obrácena, přičin s vrchními pány svými, Franky, zachovati se snažil a již okolo r. 826. Dvoji biskupství, jedno v Olomouci a druhé v Nitě založil. I také údělný a jemu podřízený kníže Přibína, jež v zadunajské Moravě (v Nitránsku) panoval, přijal víru křesťanskou, aby se zachoval Frankům a počul stavěti chrámy. Rostoucí moc Mojmirova vzbudila u franského krále Ludvíka podezření, že veliký kníže Moravský (Mojmir) z jejich nadvlády se vybaviti chce.

Pročež král Ludvík r. 846 vpadl se silným vojskem do Moravy, přemohl Mojmirá a ustanovil na jeho místě veleknížetem moravským synovce jeho Rastislava čili Rastice, jemuž se podatilo r. 855 z

nadvlády Franků se úplně vymaniti a hlavní základy k nápotomní veliké říši Moravské pod jeho synovcem Svatoplukem položiti. Velekníže tento, jsa již křesťan, povolal také ss. Cyrilla a Methoděje do drahé vlasti naší Moravy, aby i lid svůj nebeského dobrodiní, víry křesťanské účastným učinil. Než o tom všem, již v minulém ročníku Moravana obšírně a důkladně od p. Vinc. Brandla pojednáno. Pročež my zde toliko na některé dodatky k době pohanské a úvahy o ni se obmežeme.

Z vylíčení našeho svrchu uvedeného jde na jevo, že křesťanství před zavítáním k nám ss. Cyrilla a Methoděje nebylo na Moravě neznámo, jelikož Mojmir i Rastislav již křesťany byli a chrámy pro bohoptcu křesťanskou stavěli. Tolikéž ví se s jistotou, že v předdunajské Moravě s velikou horlivostí apoštoloval Uroff, biskup, Pasovský a kněží jeho, v zadunajské pak Moravě Arno, biskup Solnohradský a později od něho ustanovený Theoderik, jakož i Otto biskup, jež arcibiskup Solnohradský Adalram s několika kněžími do těch krajů poslal. Dvoji však věc vadila valnému prospěchu jich misionářských prací: předně viděl lid slovanický v nich toliko nástroje světské nadvlády Němcův, kteréž se stůj costěji, sprotiti chtěl; a za druhé, misionáři ti nejsouce jazyka slovanského mocni, neuměli mluviti od srdce k srdci. I domníval se lid Moravský, že misionáři ti zamyšlejí jemu odejmouti bohy domácí a podstrčiti jemu bohy cizí. Že slova jejich nebyla s to, aby lid náš z bludu toho vyvedli, potvrzuje bládně výrok pohanského hrdiny Záboje ve prastaré písni československé: „Záboj s Slavoj,“ kde takto čteme: „J přijde cizí úilně v dědinu a cizími (nesrozumitelnými) slovy rozkazuje, i jak se dje v cizí vlasti od jitra do večera, tak bylo dělati dítkám i ženám (našim),

i jedinou družku (manželku) měli po pouťi vši (po celý život) v Vesny po Moranu. I vyhání z hájův vše krahuje, a jací jsou hohovové v cizí vlasti, takým prý máme i my se klaněti zde a jim slibovali oběť. I nesmie se bít v čelo před bohy, ni v soumraky jim dávati jísti. Kam otčík dával krmě bohům, kamo k nim blásat chodíval, posekali vše drva, i rozrušili vše bohy.“

Ze slov těchto průvodno, že misionáři ti nejprve pánovitě vystupovali nebo dť se cizími slovy „rozkazuje“ (misionář ten); a za druhé že rozkazování to, aby Moravané své bohy pustili, dalo se „cizími“ tedy nesrozumitelnými slovy, kterýmžto slovům toliko porozuměti um, že jim bohy rozrušovali a posvátná drva káceli i zapovídali bít se v čelo a v soumrak bohům dávati oběti a zpívati jich chválu. Jak málo Slované misionářům těm rozuměli, čili jak málo věděli o nauce Christově, vysvitá patrně ze slov: „A jací jsou bohové v cizí vlasti, takým prý máme i my klaněti se zde a jim slibovali oběť.“ Měli tedy předkové naši za to, že jim cizí misionáři ti jen jiné, cizí bohy podstrčiti chtějí a proto se proti náboženství křesťanskému zptali. Když pak ale přišli křesťanští misionáři, kteří ani nerozkazovali, ani cizími slovy nemluvili, nýbrž mocni jsouce jazyka slovanského, mluvili od srdce k srdci a spasitelnou nauku Páně jim ve vlastním jich jazyku, tedy srozumitelně, vložili, nezpíral se více národ moravský a neučinil z blahověstů těch mučedníků, jak se to stalo svatému Bonifaciovu u Frisův, nýbrž ochotně propůjčil sluch svůj slovu jejich a za půl páta léta již celý národ ten byl obrácen ku Christu. K tomuto skvělému výsledku napomáhal velikou měrou slovanský překlad evangolií a epistol od ss. Cyrilla a Methoděje učiněný,

kteréžto výhody misionáři frančtí Moravanům podati nemohli.

Zlomek krásně svrchu uvedený spolu vrhá světlo na slav náboženský našeho národa před příchodem ss. Cyrilla a Methoděje. Jako všickni pohanští národové ctíli i Slované, dokud byli pohany, vícero bohův, z nichžto jeden byl největším a nejvyšším, tvořitelem blesku, pánom všehomíra (světa). Menší bůžky představovali sobě co prostředníky mezi nejvyšším bohem a mezi lidmi. Nejvyššího boha toho nazývali Perunem, snad že pero čili bije bleskem a hromem. Tomuto jakož i menším bůžkům přináštěvali oběti záležející z jalovic, ovcí a jiných zvířat i plodův země. Zabijení lidí v obět bohům, jakéž u jiných národů pohanských vidíme, nemělo u pohanských předků našich žádného místa. Věřili v nesmrtnost duše a v odplatu za dobré i zlé v životě věčném. Bylo tedy pohanství u nich jemnějšího způsobu. Nicméně ukazuje se i u Slovanů náklaza rozumu z prvotného hříchů pošlá hlavně v tom, že sobě vedlé bohův i bohyně vymýšleli, jakoby bohové pohlaví na sobě měli a se vespolek rozplozovali. Tak n. p. vedle Peruna, boha blesku, vedle Svaroha, boha ohně, vedle Radhosta, boha hostinství a obchodu i řemesel, vedle Svantovita, boha války, a Velesa, boha dohytka, ctíli i Ladu, bohyni krásy; Živu, bohyni úrody; Vesnu, bohyni jara života a mladosti; Moranu, bohyni smrti; rusalky, bohyně řek a potoků, i víly, co spanilé panny ve skalách a na vrších i v hustých lesech bydlící a v tenké, bílé roucho oblečené. Mimo to měli i menší bůžky domácí škřítky a šotky.

Jinou velkou vadou z totéž prvotné náklazy pošlou bylo mnohoženství. Protož stěžuje si v básni svrchu uvedené náčelník Zábaj na misionáře franského, že jim přikazuje

„míti jedinou družu čili jedinou manželku po pouhí celého života vezdejšího z Vesny až po Moranu“ t. j. od mladosti až k smrti. Avšak pravdě podobno, že mnohoženství toto rovněž tak jako u pohanských Němcův toliko na velmože se omezovalo, a u pospolitého lidu místa nemělo, což i svědectvími pozdějších spisovatelů dosti potvrzeno jest.

Jelikož svatí blahověstové naši, Cyrill a Methoděj mluvili srdce k srdci, podařilo se jim toto těžké dílo, že také velmožové se odrekli mnohoženství, anž bylo apoštolům našim trpěti ono přikrofenství, jehož při „odkázání podobného neřádu zakusil sv. Kilian v Bavorsku a sv. Lambert v Selandu, kterážto oba podobný pokus zaplatili životem. Při lahodné povaze našebo moravského lidu bylo rovněž tak svatým apoštolům našim snadno, odkliditi bůžky a veškerou pohanskou modloslužbu. Nebo světlym a srdečným slovem ss. Cyrilla a Methoděje rozhrěsklo se nadpřirozené světlo víry v mysli Moravanův, a v paprscích toho světla poznávali předkové naši nicotu veškerého pohanství a jácali jako vězeň, jemuž se podaří z temnosti vyniknouti na světlo na stěsání těžká pouta. Nebo pomínula pro ně noc a nastal jim den, ježto se dostali na výstuní Božské pravdy. A pravda ta spasila je, jelikož sedmerym pramenem milosti Boží sňala pouta jejich hřichu, obmyla a posvětila je. A jako když přijde krásná Vesna, tisíceř spanilé kvítky všude rozkvítají a vzduch přelíbou vůní nspňují; nejinak nastalo na Moravě překrásné jaro mravného obnovení. Spanilá kvítka nadpřirozených cností, víry, nádeje a lásky, vroucné k Bohu vděčnosti a poslušnosti, synovské úcty, důvěry a přítulnosti, svaté horlivosti pro čest Boží a veleslavení Christa, utěšeně rozkvítaly po Moravě jako v nějakém sadu Božím, a i staré přirozené cnosti

Moravanův, jako: upřímnost a bezelstnost, hostinnost a lidskost k cizím, u vyšším se zaskvívaly lesku. Co o životu věčném již co pohané tušili, to nyní očištěno odevšech příměšků bludu naplňovalo srdce jejich nebeskou útěchou. Celá Morava jako omládlá, vydávajíc vsudy nový bujarý, posud nevidaný život.

Nebesko dobrodiní to zvýšeno založením slovanského písemnictví. Mělť sice slovanští předkové naši již před zavítáním k nám ss. Cyrilla a Methoděje cosi p'smu podobného, nebo kněží jejich načertávali runami čili řozanými literami zákony a práva na deskách (Viz: Strýček Pravdomil ročník X.); avšak psání to bylo velmi nedokonalé a ku spisování knih nevhodné. Jako pak Církev sv. všady, kam k národům nevzdělaným zavítala, hned pro ně abecodu vynalézala, aby základ položila ku písemnictví v jejich jazyku a tím na výstuní křesťanské osvěty je přivedla: tak se to stalo i na Moravě. Sv. Cyrill vynaleznuv azbuku slovanskou, jal se hned s bratrem svým písmo svaté na jazyk staroslovanský překládati a položil tím první a předústojný základ ku křesťanské osvědě mezi Slovany. A protože zasluhují oba bratři ti co největší dobrodincové naši nekonečných děkův odevšech Slovanův, zvláště pak Moravanův, jejichžto půdu potem svým zarosili a plodnou štěpnici překrásných cností učinili.

Abychom pak doplnili obraz starých Moravanův a dovili věnc zástuh svatých blahověstův našich, dodáváme, že pracovitost a přičinlivost, kterouž Moravané již co pohané se vyznačovali; nyní nejenom neocháhla, nýbrž spojena s vyšším uměním u větší míře se okazovala. Nevidáno u nich židných žebráků ani tuláků. Vedouco nejraději život klidný zaměstnávali se nejvíce rolnictvím, při čemž mimo chov dobytka s oblibou zvláštní pěstovali všelařství,

prodávající cizincům med a vosk. I řemesla s rolnictvím nutně spojená a jiná velmi dovedně provozovali. Jsouce již co pohané zběhlí ve stavitelství stavěli s plíli zvýšenou pravému Bobu krásné chrámy. A jelikož i po přijetí křesťanství jim bojovat bylo proti nepřátelům se všech stran je svírajícím, stavěli umělým způsobem hradby, a v každé župě čili v každém spolku několika osad zbudovali pevný hrad, kam v čas útoku nepřátelského se utíkali, hájíce zde zmužile svých statků a životů. Jejich umělostí ve stavení obdivovali se i nepřátelé jejich, nazývajíce hrad Rasticův, čili Velehrad „nevypřavnou“ pevností. Již co pohané neznali žádného otroctví a žádného nevolnictví, anobrž všichni od nejvyššího k nejnižšího požívali stejné svobody. I zajaté a vězně nedrželi v ustavičné porobě, nýbrž jen do vyměřeného času, a nakládali s nimi velmi lidsky. Obzvláště pak se vyznamenávali něžnou péčí o starce a neduživé, kterážto péče v křesťanství nabyta vyššího smyslu, jelikož křesťan v churavých vidí samého Christa a jemu v nich slouží.

Dvě toliko vady lipěly bohužel i po přijetí křesťanství na nich: nesvornost, jakáž se hned mezi syny Svatoplukovými ukázala a bažení po cizotách. Zcela podle pravdy říká tyto vady duchaplný učenec Šafařík ve svých slovanských starozitnostech řka: „Slušněji by nepřiznivci (Slovanův) vytýkali mohli dvě hlavní vady ve mravní povaze Slovanův, kteréž od prastarodávna hydžily krásný věnec národních jejich cností a na celá pokolení těžké bídy a pohromy, až i neuchylnou zkázu, uvalily. Z těchto první, již od císaře Mauricia na konci šestého století vytčená a z lehkomyslnosti jejich počlá, jest, že Slované, nenávidějice sebe vespolek, v ustavičných mezi sebou žili rozmlškách a roztržitostech. Jsouce

na nesčíslné malé obce rozdrobení a rozkouskování, žili bez péče a starosti o přítomnost i budoucnost o svou slávu a počomkův svých štěstí, a nikdy nemohli sebe povznést k vyššímu občanskému duchu, ke sjednocení všech úmyslů — pro domácí blaho a proti cizí přemoci. Druhá, mejší své zřídlo v živé jejich smyslnosti čili — tékavosti mysli, jest nezřízené milování cizozemštiny, k níž od věkův lnula srdce slovanská, tak že jim vše přespólní vždy bylo pochojnější nežli domácí, cizí jazyk a způsob živobyti vždy příjemnější nežli vlatí a mateřský.“

K těmto dvěma vadám přidružila se v 15. století mnohem větší a nebezpečnější, totiž husitismus, čili směr od středu katolické víry se odtrhnuli, a libovolně sobě z písmá svatého víru utvořiti, kterýžto směr v bitvě Bělohorské své neblahé přinesl ovoce, jímž národ na polovic vyhuben a ve spánek dvou stoletý ukoliban byl.

Slavnice teď právě tisíciletou památku příchodu sv. Cyrilla a Methoděje do drahé vlasti naší a stojíme na vchodu do druhého tisíciletí, i tážeme se, co asi nám přinese tato nová doba, která z temného lóna věčnosti k nám tme? Já odpovídám směle: Doba ta přinese nám hojnost blaha, radosti a spásy, budeme-li jednak vysoce sobě vážiti drahocenných pokladů pravdy a milosti, kterými nás obdarovali svatí otcové naši Cyrill a Metod a budeme-li spolu bedlivě se varovati vad, kteréž v minulém tisíciletí přetěžké pohromy na nás uvalily.

Předeevším milujme střed Církvě Boží, stolici svatého Petra, a budme jí oddáni tou synovskou přítulností, s kterouž svatí blahověstové naši k ní lnuli. Vímeť, že sv. Cyrill v Římě u hrobu knížat apoštolských kosti své sloužil a že bratr jeho Method třikráte do Říma putoval, aby ná-

městkovi sv. Petra povinnou vzdal, úctu a od něho potřebně proti nepřítelům ochrany nabyt, což mu také plnou měrou a otcovskou ochotou propůjčeno. Nekráceli bychom věru ve šlepičích svatých věrověstí našich, kdybychom synovskou láskou nevzírali k onomu posvátnému středu Církve, ku kterému svalí otcové naši tak důvěrně se utkali, pomoc u něho hledající i nalezající. Necht' porážka Bělohorská jest nám plamenným mečem cheruba, odhánějícího nás od starých k záhubě vedoucích cest, necht' nám porážka ta jest jako trouba Boží, jenžto mocným hlasem volá: Poznej národe českomoravský vznešenou dlohu, kterouž tobě Bůh vytknul, abys totiž slovanské bratry své od Říma odštěpené k jednotě církevní přivedl. Ty slovanským jazykem svým jsi přirozeným k tomu prostředníkem, od tebe milosrdí odštěpení bratři ti, jednotu církevní přijmou a tím se i hodna učiníš vyšší ochrany Boží uprositel všelikého nestěsti a sevření. Porozuměj tedy vznešené úloze své a všemožně usiluj, abys úloze této dostál.

A za tou příčinou varuj se i dvou ostatních vad, nesvornosti totiž a házení po cizotách. Nebrať slepou vášnivostí proti Čechu, neboť jest nejbližší bratr tvůj tvoří s tebou jeden národ. Nestyd se za svůj jazyk, neboť jest tobě od Boha dán, abys ti byl nástrojem ku přivedení bratrů odštěpených k jednotě církevní. Styď se za svůj jazyk, za jazyk svých otcův, za jazyk, jímž mluvili sv. apoštolové naši, páchal tentýž zločin, jakýž páše syn neb dcera, když se stydí za svého otce, za svou matku. I lze vším právem říci že kdož se stydí za svůj národ a jeho se lehkomyšlně odřká, také schopon jest stydělí se za svou viru a jí se odřící. Vada tato patrně poukazuje na velkou lehkomyšlnost a nedostatek pevné i různé povahy vni-

tní. Lehkomyšlnosti této nenajdeš ani u Němce, ani u Francouze, ani u Angličana, ani u Vlacha; každý z nich drazo sobě cení jazyk svých otrův.

Z této lehkomyšlnosti pochází i ta vada, že umíš sice peníze vydělati, ale nikoli zachovati. Vůbec schází národu našemu jakási spřílivost a šetrnost. Dělník nuš vydělav sobě zlatku myslí, že Bůh ví co již má a nemůže těch několik krýcarů v kapse snísti, i hledí se jich nezřízeným požíváním co nejdříve sprostiti. Rolník náš plýtvá penězi z poli vytěženými, a nemaje již peněz, zanášá obilí do palírny k židovi, a potápí v kořálce svůj rozum a pohřbívá v ní své jmění, svůj časný i věčný blahobyť. I řemeslník náš nenasládá sobě ještě žádného jmění, chce již užívati, po hospodách se toulati a vůbec ze stromu pilnosti česati ovoce, které ještě nedozrálo. Z této lehkomyšlnosti také to pochází, že si novšmá žádného pokroku v řemeslech, ani ž dbá na hrozně nebezpečnosti, které při svobodě živnostenské každému hrozí, jenž ku pokroku nepohlídá a s jinými svých duševných i hmotných sil nesjednocuje, aby v zápasu svém proti zámožnějším a cizinským průmyslníkům obstal.

Co tedy činíti tobě, bratře, abys hrozící zkáze unikl a nová tisíciletá doba aby tobě přinesla náplň všeho blaha? Jsi-li rolník, díz tobě, zamiluj si, místo kořalky a karet, dobré čtení, jakož tobě podává nejprve dvojí Dřdictví naše, Svatojanské a Svato-Cyrillo-Metodějské i jejich hlavní orgány Blahověst v Praze a Hlas, církevní časopis v Brně. Ty budou tobě bezpečnými vůdci na cestě ku blahu věčnému. Poněvadž ale jsi též hospodář a co takový chceš mnoho užítku z polnosti svých vytěžiti, tedy radím tobě, abys také čítal hospodářské listy a navštěvoval schůzky hospodářských spolků, kde se o tvých

záložitostech ve tvém slovanském jazyku pojednává. Nebo zde tisíce-rych věci se dozvíš, jimiž možná tobě hospodářství zlepšiti a dvojnásobně většího užítka z něho dobytí. Miluj, pravím tobě ještě jedno, miluj místo pítí a karbanu takové dobré a užitečné čtení; nebo nenadarmo položili, svatí apoštolové naši Cyrill a Metoděj první základy ku písemnictví v našem jazyku, chtějíce tím tvůj rozum osvititi, srdce tvé zušlechtit, a tvého ducha tisícerymi vědomostmi obohatiti. A poněvadž jsi i konstituční občan, jenž nejedno do sněmu volí, nýbrž i na něm rokovati může, tedy hled sobě k tomu i občanského vzdělání opatřiti, a k tomu cíli čítej i dobré občanské noviny, abys netápal ve tmách a nevolil snad právě své nejúhlavnější nepřátele a škůdce za své zástupce, nýbrž abys věděl, oč se jedná, a na které straně tobě prospěch a blaho kyne.

Totéž skoro pravím tobě, moravský řemeslníku. Tobě zajisté ještě větší hrozí nebezpečení, padnouti v otroctví většího kapitalu, totiž velkopřemyslníkův a z bývalého mistra státi se pouhým nádenníkem. Ty pak jsi sám nejvíce tuto pohronu připravuješ, poněvadž mnohem více nežli rolník náš po cizotách bažíš, po klamném lesku jakési pozlatkové kultury čili osvěty se sháníš, která vlastně nic jiného není nežli shánění se po větru, lapání stínu a v očích každého rozumného člověka politování hodné blbství. An rolník přirozenému jazyku prece až doposud zůstal věren a přirozeným prostředkem tímto hledá světlo čítáním knih v mateřském jazyku psaných, nevšímáš ty jsi čtení takového, kterýmbyš na cestě nejkratší znamenitých vědomostí nabýti mohl, nýbrž uspokojuješ se polapením několika německých slov, domnívaje se, že jsi proto již velice

moudrý a vzdělaný. To právě jest ta největší samošalba, podobná sebeklamu toho, který ve snách, pravím, ve snách toliko má veliké statky a poklady. Ne několik slov německých učini tebe vzdělaným a moudrým, siceby každý německý sedlák již bez škol a bez učení musil náranným mudrcem býti; nýbrž čtení průmyslových listů, jakž se nyní vydávají ve tvém přirozeném jazyku, obohati tebe na dráze nejkratší drahocennými vědomostmi a ukáže tobě cestu ku vzdejšímu blahobytu. Abys pak něco s dobrým a jistým výsledkem podniknouti mohl, zapotřebí jest, abys heslo císaře a krále našeho: „Spojenými silami“ též učinil svým heslem, jak to dělají průmyslníci a obchodníci němečtí a židovští, kteří se ku společným podnikům spojují, shrnujice k tomu dohromady své peníze a své duševné i tělesné síly. V tom se nejkrásněji začátek učení zakládáním záložných kas v každém moravském městě, jak to již živnostníci Přerovští učinili. Necht jiná města moravská jich příkladu následují. Mimo to necht sobě též každé vlastenecké město zariádi školu řemeslnickou s vyučovacím jazykem moravským a ne s jazykem cizím, mládeži jen polo neb docela neznámým, což bez toho jen hrozný nesmysl jest. K tomu výborně poslouží našim městům co vodítko „škola průmyslová“, kteráž se po svazcích vydává v Praze, a podle níž i na tannější škole řemeslnické se pokračuje.

Posleze jak pro řemeslníka tak pro rolníka moravského přidávám: Což jste vytěžili, hleďte nejenom moudrou šetrností a sporivostí zachovati, nýbrž i neunavnou přičinností rozmnožiti, abyste neupadli do poroby chudoby, z níž tak těžko jest se opět vyprostiti a která ne-

jednou bývá matkou mnohých a těžkých zločinů. Ještě jednou pak pravím: Neshánějte se po cizotách, po klanlivém lesku, nezapírejte svého slovanského rodu, svého Svato-Václavského a Cyrillo-Methodějského jazyka; nebo táži se vás, co jste tím získali, že jste to až podnes na mnoze činili? Kdyby jste rad výše uvedených o svornosti a nebažení po cizotách byli veždy plnili, neměly bychom nyní Slované moravští nyní takových zápasů, jakých skutečně máme, a byl bychom ku konci prvního tisíciletí takovým národem,

kteřý každému jinému vynucuje úctu a šetrnost, — národem šťastným.

Tak hleďme v novém tisíciletí napraviti, co naši předkové a co jsme sami na mnoze zavinili jak ve věcech náboženských, tak ve věcech zemských; varujeme se chyb našich předkův a chopme se horlivě všech prostředkův, kteréž nám novější pokrok v osvětě křesťanské podává, i bude zajisté tělesné a duchovní blaho, jehož sobě přejeme, v novém tisíciletí, drahocenným podílem našim.

Drobnůstky.

Hlava sv. Klimenta v Kyjevě. Letopisec Ipatijeuský, vypravuje o sporu, kterýž leta 1147 vznikl mezi biskupy ruskými příčinou ustanovení a svěcení metropolitů: Jedni pravili, že má se odebrati do Cařihradu, aby tam od patryarchy ustanoven a vložení ruky sv. Jana posvěcen byl. Tomu mínění opřel se biskup Černihovský rka: „Az svědē, dostoit ny postaviti; a glava u nas jest sviatago Klimenta, jakože stavit Greci rukoju sviatago Ivana“ t. j. Já pak tvrdím, že nám přísluší ustanovovati metropolitu; jest zajisté u nás hlava sv. Klimenta, jejíž vkládání právě tak metropolita ustanoven bude, jako v Cařihradě rukou sv. Jana Biskupu Černihovskému ostatní přisvědčili „i tato sgadavše episkopi, glavoju sviatago Klementa postavisa metropolitom.“

Z toho místa vysvitá

1. že v 12. stol. v Kyjevě chována byla hlava sv. papeže Klimenta, a

2. že tam v téže vážnosti držána byla jako v Cařihradě ruka sv. Jana (krititele či evangelisty)?

K tomu ještě připomenouti sluší, že v Kyjevě podnes jest kapla sv. Klimenta, i bylo by velmi důležité zvědēti, zdali a kterak tam hlavu tétož svatého podnes chovají a rozuměli se sv. Kliment papež aneb sv. Kliment bisk. Ochridský, učenník sv. Cyrilla a Methodia.

Na vážnost děje toho široce ukazovati netřeba. Zde připojím jen domněnku, jak asi drahocenný ten ostatěk do Kyjeva přišel. Možností jsou dvě.

Šnad sv. Konstantin-Cyrill ko naje blahověstné cesty své při moři černém došel do Kyjeva i vřtřpiv tam první semeno nauky křesťanské zanechal je pod ochranou hlavy sv. papeže.

Podobněji však zdá se býti toto: L. 988 vybral se veliký kníže Vladymir, chtěje křesťanství takorba dobytí, na Krim i přinutil tam slavné a bohaté město Cherson blize nynějšího Sevastopolu položenč, k podání, načež od arcibiskupa tamního spolu s bojary svými křest přijal. U Chersona, jak známo, sv. Cyrill I. P. 861 — 30. ledna objevil kosti sv. Klimenta. Hlavu v tamním chrámě

snad jediné zanechav, druhé ostatky s sebou vzal. Když pak panovník ruský v Chersonu křesťanem se stal, dána mu byla od arcibiskupa nejvzácnější reliquie, kterou v městě měli, t. hlava sv. Klimenta.

Na tomto připomenutí prozatím popřestati sluší. Snad se někdo, maje ke skoumání takovému příležitost větší, dobře výsledkův pravdě bližších až snad i pravdy samé.

Tolik jest již nyní jisté, že v průvodě ostatkův sv. papeže Klimenta přišlo křesťanství nejen ke Slovanům západním totiž k Čechoslovanům a jižním, ale i také k východním totiž k Rusům.

Charakteristika národův.

Francouz. Nazývá všechny národy barbary. Angličan. Pro vyražení se boxuje. Vlach. Přisáhá cizincům smrt. Řeč. Sodí u svého zboží a naráká na zlé časy. Polák. Dělá dluhy a revoluce. Čech. Zpívá a tančí. Moravan. Pyšní se se svou pšenicí. Slovák. Přaje si, aby se psalo slovensko-česky a ne česko-slovensky. Jihoslovan. Na setkání tyká. Rus. Utrácí peníze v Paříži. Němec. Filosofuje. Bavor. Pije. Sas. Tiskne. Prusák. Ukazuje své věrné srdce. Dán. Hledí z půdy. Maďar. Jistí, že Adam v ráji Maďarem byl. Belgičan. Je rád, že je rád. Irčan. Umírá hladu a stěhuje se. Španěl. Dělá serenady. Turek. Kourí a učí se francouzsky. Armén. Prodává drahé laciné zboží. Arab. Krmí koně svého. Peršan. Pije keif a nedělá nic. Ind. Káje se. Kalmuk. Chytá myši. Tatar. Honí se s koněm. Číňan. Rozparuje si břicho. Mongol. Zívá a — spí. Samojed. Po jedné straně se potí, po druhé mrzne. Lapon. jezdí na psí kůži. Američan. Plvá na strop. Virgíňan. V letě řeže otroky a v zimě dělá v Bostoně naboba. Amer. Indian. Hraje si na

rytíře a je od bělochův bit. Černocho. Opíje se a stane se otrokem. Hottentot. Podává své milence skleněné korále. Egyptan. Chytá lelky. Australčan. Ryzuje. Sandvichský ostrovan. Cení na lidi zuby. Cikán. Sídí a pod kůží se vysmívá. Žid. Kramáří a dušuje se.

Filip. „Líbila se ti kometa?“

Kuba. „Nelíbila a to už pro to ne, že jsem zachovalý člověk a vše co se nesrovnává s každodenním pořádkem, nenávidím!“

Filip. „Vidíš, mně se také nelíbila. Udělala z příliš mnoha lidí trouby a pak — nač ty dlouhé vlasy? Chloubá na ulici a prázdno v mozkovici!“

Jak málo živnostníci svého práva v obchodních komorách jsou dbali, dá se posouditi z toho, že při poslední volbě v Brně od 12000 oprávněných voličův sotva 600 hlasův se dostavilo. Jelikož jest účelem obchodních komor starati se o zvelebení netoliko vyššího průmyslu nýbrž také remesla a živnostnictví, mnoho na tom záleží, kdo v nich zasedá, jelikož pak z obchodních komor se volí do sněmu zemského i do rady říšské, nemoudře jednají onino živnostníci, kteří se volby tak důležitě vzdávají.

Filip. „Víš, proč se brambory loupati musí?“

Kuba. „Pro to, že v slupku zahaleny jsou.“

Filip. „Ne, nýbrž pro to, že by se jinak šukabati mohly, kdyby na sobě na př. peří měly.“

Matka bijic staršího nezbedného synáčka pravila: „Každá rána pomáhá dítěti o stupeň blíže k nebi!“ — načež se mladší sestřička tázala: „A maminko, mnoho-li musí ještě dostat Frantík ran, aby přišel až do nebe?“

Křivdu národ náš již dlouho strádal,
Býváje vždy jenom za podnoží;
Až pak zaváv s hůry vánek Boží
Ku povstání milostně ho zbádal.
V Bohem daný sad být veden žádal,
Dobývat chtě v potu si tam zboží;
Leč tam naschvál nasázeno hloží,
By je sotva vymýtiti vládal.

Takto pak vrah nakládá s ním posud,
Zlý to ovšem, leč snad spasný osud,
Utištěnec v Bohu má svou čáku.
Hříť že sám strom kříže našed v líše
Po způsobu rozpustilých žáků
Utíná mu větve v matné pyše.

Fr. Sušil.

Rolník Nechuta.

V jedné knize lze se dočísti následujícího krátkého příběhu:

Rolník Nechuta, soused z Darebovic odcházejce kdysi v neděli do chrámu Páně prál si, aby mu žena uvařila k obědu kaši a sice kaši tentokrátě obzvláštně dobrou. Nechutová chtíc přání můžovo vyplniti uvařila kaši z pěkně páenicné kroupičky v dobrém mléku, a když troufala, že by měl muž již domu přijíti vydala ji k vůli povychladnutí na mísu, posypala ji perníkem a cukrem se škořicí, a pak ji hodně omastila. Nechuta však přišel domů nebyl s takovou úpravou kaše spokojen se ženou se o to hádaje, že přípravě té ještě něco schází; a když Nechutová nechťic se děle s mužem hadrkovati ze světnice odešla, velel tento dcěři, aby přinesši putnu s vodou kaši do vody vyklopila, náležitě ji proprala a pak na cedíku cedila, maje za to, že se tak kaše obzvláštně chutnou a záživnou stane. Načež dcera chťic s otcem vůli dobrou zachovati, učinila, jak jí bylo veleno.

Kterak kaše tak upravená Nechutovi chutnala, v té knize nestojí, že se však kaše tím chutnější a záživnější nestala, toho se lehce lze domyslití, jakož i toho, že Nechuta tak pošetile jednaje musil být ne-

pochybně opilý, aneb že jinak při zdravém rozumu nebyl. Neníť se tedy co diviti, že se Nechuta tak pošetile zachoval. Diviti se však tomu jest, že mnozi naši hospodářové nerozumné jednání Nechutovo nevědomky následujice po celá léta, any po celý život si podobně počinají. Jako Nechuta s tou kaši naložil, tak podobně nakládají mnozi hospodářové s jistým pokrmem, který se sice nehodí za potravu lidí a zvírat, který však živí naše osení, aby ono nám a dobytku našemu výživu poskytovalo; nakládají tak s pokrmem, který nedochází své úpravy na mísě ale na hnojisku, totiž s pokrmem polních rostlin a obilí s hnojem. Buď se podobá hnojisko těch hospodářů hluboké nádržce vody, v které se hnůj potápívá a tudíž přivývážení z vody vylovován býti musí, aneb teče voda dešťová do hnojiska se všech střech i ze dvora, ano často nemívá voda dešťová své stoky jinudy, leč hnojštětem. Tou vodou se hnůj vypírá a vymáčí a bývá o ty nejvzácnější a nejdůležitější částky své, jichž k výživě rostlin třeba, totiž o vyloučené částky drásla, kuchyňské soli, ledku, křemenky, siry, kostiku, a t. d. a hlavně

o špavek připraven, poněvadž se tyto částky s vodou buď do země vpijí aneb z dvora pryč odtýkají. Nena- hlížeji ti hospodářové, že jim takovým vypíráním a vynášením lnoje dvě třetiny té nejlepší mrvy a tu- díž i dvě třetiny polního výnosu uchází, jelikož mrva, která jim na dvoře pozůstane, potravou pro osení méně chutnou, méně záživnou a mnohem méně vydatnou se stává než jest hnoj nevypraný a nevymoklý. Nepovíží ti hospodářové, že jim ve hnoji na moči a výkalech jak lidských tak zvířecích nejvíce záležeti má, a že poměrně moc jednou tolik hnoj- jivé síly v sobě obsahuje, než vý- kaly. A přece to není tak těžká věc mrvu od vymočení a vyprání

ochrániti. Třebať jen po žlábcích vodu deštovou se střechi svěsti neb okolo hnoje hrázku ze země neb z hlíny ledakdes vzaté na půl stopy vysokou uděláti, aby voda deštová do hnoje téci nemohla, a tu kde se hnojovka do země vpije, pod mrvu do hnojiska země a hlíny jakékoli na stupu zvisí navězí; čímž se i množství lnoje vyzíská, poněvadž zem z hrázek a zem v hnojisku nohji podestlaná, když se dobře sležela a hnojovkou dostatečně na- pila, na pole neb na luka vyvezená za hnoj výborný poslouží. Pročez milí rolníci! nenechávejte lnoje vy- mačeti a vypírati, nechceti si utřáti přezdívky Nechtůz z Darebovic.

D r o b n ů s t k y.

Jak lze sedlé neb kyselé mléko a podmásli dlouho zachovati.

Mléko sedlé neb kyselé a pod- másli se slévá do nádoby dřevěné ve sklepě studeném postavené. Když se po několika dnech mléčná husto- tina ke dnu usadila vzejde syro- vátka na vrch, a ta se sběračkou sebere. Tak se s přiléváním kyselého mléka neb podmásli a se sebiráním na vrchu ustálé syrovátky pokračuje, až nádoba plná jest; načež se na vrchu asi na dva prsty vy- soko syrovátky státi nechá. Zpu- sobem tím lze mléko kyselé a pod- másli od měsíce září, ano pakli sklep studenější jest, i od léta až k jaru zachovati, a mléko neb podmásli tak zachované poslouží dobře hospodyním včas zimy zvlášt v krajinách chudších na polévky a na úpravu pokrmů.

Studiosus Pivnička, chodě v noci domů, nemíval vždycky gro- šův za otevření vrat, i stalo se kdysi, že několikrát po sobě se zprohýným u domovníka viset zůstal. Jedné noci opět zvoní, po druhé a po třetí. Se-

šmaflaně šřevíco zaplácají po př- jezdu, a „kdo to?“ ozve se přede dveřmi. — „Já!“ odpoví Pivnička. — Nic platno, mladý pane, dřív neoto- vru, dokud spodem vrat mi zlatku nepodstrčíte.“ Pálnoc odbítš, kavárny zavřeny a spát se chce; student mu- sel povolít a jednušku prostrčit. Vrata se otevřela a Pivnička vklouznul do domu. „Milý pane Držmyško,“ pravil kvapně, stala se mi nehoda. Vynda- voje z tobulky zlatku, vyhodil jsem ještě i jiný papírek i obávám se, že to poslední moje pětka jest. Bůdtež tak laskav a přinceste světlo.“ Zlatkou obdařony domovník vrátil se se sř- čkou dřív než by „pět“ nopočítal, a pootevřev vrata vyšel na ulici, aby papírek hledal. Na tento okamžik ale studiosus Pivnička právě cíhal. Ble- skorychlo za vyšedším dveře zam- knuv, dal se do smíchu. „Já řku, pane Držmyško, půjčka za oplátku! Nyní opět já vás do domu dřív ne- vpustím, dokud vydřenou jednušku louběž cestou mi zase nenavrátíte.“ Co měl lupeny v pasu dělati? Chtěl-li do postele přijíti, musil chtěj nechtěj se zlatkou opět ven.

Z n ě l k y.

Zdali známa jost ti ona síla,
Jenžto žene u výš takou stromy,
Že si ptáci na nich v létě domy
Vybudají podivného díla?
Přetajemná životná ta žila
Zárod svůj a prýt má nevidomý,
Vytrvává etc všecky hromy,
An jich zuřivost jí nepodmilá.
Národ každý duchový strom jesti,
Jenžto květe jenom tenkrát v kráse,
Když ho vnítní tajná síla pěstí.
Síla ta, již národ zelená ze
(Ó kéž u nás vezdy ratolestí!)
Katolická víra nazývá se.

Pověz, duše milá, pověz přímě,
Viš-li proč čas postní připadá,
Příroda když jasnocu omladá
A zlé béře Vesna žezlo zimě?
Náuky se ukrývá v tom símě,
Již tvá mysl lehko obádá,
Netíží-li jako mokřada
Tebe těžké slepých vášní břímě.
Země tvrdá — to je hruď tvá strohá.
Sníh jenž taje, pláče znamená.
Jež máš ronit, že jsi ztratil Boha.
Jasno dí jak hříchův zimu znihat,
A ta krásných kvítků plemena
Značí lásku, již máš k Bohu žáhat.
Fr. Sušil.

Křesfanský hrdina.

Slavmež slavně slávu slávův slavných.

Ríkává se, že za hříchem každým v zápětí chodí trest. Pravdivost přísloví tohoto dokázala se také na Carhradu (Konstantinopl); v němžto soudobník a vrstevník sv. apoštolův Cyrilla a Methodia — ošemetný Focius — zosnoval ve svých následcích přezáhbné schisma (odtržku od Říma). Nástupcové sv. Petra slyňuli od věkův jako nejobětivější podporovatelé krásného umění a pravé osvěty. V lůně církve svaté pěstována povždy věda, přiodívavši se však až do minulého století téměř výhradně rouchem velebné latiny. V tom pak, že se návodem Fociovým veliká většina slovanských národův dala olštipiti od jednoty církevné, vidí zrak náš nejhlavnější příčinu, proč naši pokrevní bratři na východě (Rusové Bulhaři, Srbové Bosňáci a Černohorci) se západem se stejným krokem ve vzdělanosti nepokračovali, odvrátivše od sebe živý pramen vědlických nauk sláší v Římě velmi

bedlivě pěstovaných. Dosavadnou zamraženost, skřehlost a stuhlost ducha uvalil na východ, na Slovany svěhlavý Focius: — Kdyby zboubce tento něžný závazek mezi Carhradem a Římem nebyl přerušil, byla by se celá Evropa spojila a jistě světobornou návalu pohanských Turkův odolala. — Carhrad nebyl by před čtyřmi věky upadnul v zuřivou poddanost Moselminův! — Opozdilost v osvětě a járho turecké jsou tudíž následky odtržky Fociovy.

Dobývše Carhradu porazili zpytoměli Turci Bulhary a pak zlozivše již dříve na Kosovu Poli moc jarých Srbův, nad všemi osamotnělymi křesfanskými vojsky vítězili, kdy a kdekoliv se jim na odpor stavěla Síla Moselminův považována tudíž za nepřemožitelnou, a strach hrozný šel z nich; neboť jedna krajina za druhou upadala do rukou vlastně do drápů jejich, krvi šedivých kmetův, bezbrauných žen s nevinných dětí zprzněných.

Suroví tito vítězové poplenivše dědiny a města, odváděli nesčetné zástupy křesťanských mužův do otroctví a unášeli tisíce jejich věrných chotí a křesťanských panen s nejhanebnějším úmyslem. „Kam noha Turkova šlápne, tam přestane na sedm roků tráva růsti,“ dí jihoslavenské příslovi: až se na divochy tyto zmužil slovanský hrdina Jan Soběský, o němžto by měly zbožné naše křesťanské matky svým dětkám tak vypravovati, jakož vykládati obvyklý o záračné porážce Tatarův pod Hostýncem, o hl. Sarkandrovi, o Velehradě a jiných dějích vlasteneckých.

Vydobývše Bulharska a Srbska, podmanivše sobě ubohou Bosnu a Hercegovinu namřli si zapřísahání tito nepřítelé Kristovi na požehnané kraje katolické Polsky. Po příčině podstatné ku válce pranic se neuhlízejíce, přestoupili hranice slavné Polsky (1672) a drancovali města a dědiny, páchali neslýchané prostopádnosti, vrhali kříže s chrámův a stavěli na ně půlměsíce! Král Koribut sbíral sice chvatem pole; avšak jeho 30000 mužův pro neochopnost vůdčív pobito hned v prvém boji: načez se podvolil každoročně 20000 dukátův platiti, úrodnou Ukrajinu a bohaté Podolsko Turkům postoupiti a 30000 dolarův jako válečnou náhradu zapraviti.

Téhož času byl v Polsce vrchním maršálkem Jan Soběský, jenž co pravý národomil a katolík bolestně neal potupu nedůstojně s zbabělo uvalenou na drahou cizinu (otčinu). Víra Kristova a čest vlasti šla mu nade všecko. Když uslyšel o podlých výminkách míru, žalostí zplakal. Ve sněmu pak ujav se slova, vybízel sněmovníky k tomu, aby uzavření slahého krále za neplatné prohlásili. Napotom vyvolal národ do boje: Kdo pravý Polák jsi a katolík, chop se meče! Přisá-

hám vám, že pohana vyženu ven z milé naší ojizny. Bůh mne nepustí.“ — Když někteří zástupcové národa nadšenému jeho návrhu odporovali, zahlužil je mohutným svým hlasem: Zdaž se nám nedostává ocele a slovanské chrabrosti? Raději volím zahynouti, než synemznectěného národa slouti. Ve jménu Polsky a ve jménu Církyve sv. stavim se v čelo vojska národního proti krvožíznivým Turkům.“

Mohutná slova Soběského rozletěla se jako střelná rána po širé vlasti. Za nedlouhý stálo opět 30000 rekvův ve zbrani, obravách si za heslo: Vítězství aneb smrt.“ S hrstkou bojovníkův tčebto křesťanských uderil Jan na nepřítelův pětkrát silnějšího u Lvova. Turci na hlavu poražení kvapili ve strašném zmatku za hranice a než se tuho Soběský nadal, byla sláva národa obhájena a krutého vraha oprostěna.

Moslemín zuril a přelštího roku přitáhl s rozumnoženou mocí, aby se pomstil za utrpenou škodu a hanu. Do slavnosti sv. Stanislava Kostky (1673) paronchal mu však neobrožený vůdce Polákův opět přes 40000 vojínův. V seči přišlo Soběskému zápasiti se samým velitelem noptátelův, jemužto z ruky vyrval zelenou zástavu (praporec), kterouž měli pohanští hojovníci u veliké účtč. Vítězskou kořistí tuto vlaje v pověttí, volal náš hrdina pohnutě: „Eihle! zástava tato bude pro sv. Otce.“ Hoed s bojště odeslal J. Soběský vykořestěnou korouhev zelenou do Říma, kdežto se podnes jako vzácnost ozdobná ve chrámu sv. Petra chová.

Koribut zemřel (1674), načez se koruna Polaká z milosti Páně a z vůle národa svobodnou volbou zastkvěla na hlavě Janově. Ještě roku toho pokusil se mstivý Turek

po třetíkrát o Polsku. Byla to výprava zoufalá a nad míru početná, o kteréžto se Padiša (sultan) najisto nadějí, že království polské ztroskotá a ve věčnou poslušnost a porobu tureckou uvrhne. Vádcovství svěřil Sultan nad nepřehlednými vojsky těmito v dějinách pověstnému zruřenci Kara Mustafovi, jehožto oblíbenou zábavou bylo vesnice podpalovat, a křesťany jínat a vražditi.

Jako bystrý sokol hnál se nově zvolený král a miláček národa polského tureckému ukrutníkovi a Slovanzohoubci v ústrety, jenž byl dorazil již opět až ku Lvovu. Poděšené město toto nevědouc o pomoci přicházející, očekávalo každou chvíli útok na brány a na hrady své. Všichni obyvatelé ve Lvově hleděli jistě smrti vstříc; neboť nezdálo se jim, že by mohl býti zpokofen tak silný protivník. Choť králova, zbožná Mariána právě trvala na modlitbách, před oltářem klečíc a volala úpěnlivě: „Ježíši, Bože můj, smiluj se nad Polskōu,“ an zarachotila rána z děl jako za odpověď, že Hospodin své pravice od města a národa neodtáh. Po ráně prvé nastalo ve Lvově ticho hrobové. Zatím zahřměl kus druhý i třetí! — Na znamení toto ustupuje úzkost smrtelná blahé nadějí a z tisíc brdel v městě ozývá se jásavé! „To jsou naši.“ — Tři tyto rány dělové zvěstovaly obleženým netušený příchod králův a byly spolu začátkem krvavé seči. Za šest hodin odevírají se brány města a hlučné provolávání „Sláva,“ vítá křesťanských bojovníkův i vítězův. — Králová tuž se pokorně ku svému choťi a libá mu ruce; načez oslavenec k ní pověděl: Vítězství naše jest dílo Páně.“ „Ovšem“ dí králová „s pomocí Hospodinovou osvobodili udatní Polané Církev i naši vlast ode vraha zlého.

Na západě byli národové této

porážce sice rádi; avšak pravého uznání dostalo se polákům za krev v Potokách za Církev vyceděnou jenom v Římě od nástupce Petrova. Jméno Soběského od té chvíle v Evropě oslavované stalo se Turkům hrůzou a postrachem. Turci přesvědčivše se, že proti Polákům s prospěchem válčiti nelze, obrátí svůj zřetel proti západu protivá Němcům, kteřížto ani vzteklosti tatarské nezakusili; ale povždy hájeni byvše od východu Slovany v latiněm klidu si hověli! —

Téhož času pozdvihl Maďar Tököli odboj proti německému císaři Leopoldovi. Aby Uhersko stůj co stůj od německého vlivu sprostil a usamostatnil, utekl se Tököli pod ochranu v Carhradě, a hledal záštitu pro své protiněmecké záměry — u Turka! Sultan Mohamed IV. s ďábelskou ochotou se prosbám Maďarův propůjčiv (poněvadž jednak Slovany v poddanost uvoditi se snažili, jednak Němcům odporovali) prohlásil dne 10. srpna 1683 Tököliho za krále uherského pod tureckou ochranou. Vyslanec německo-císařský zpěchoval se v Carhradě jménem svého pána mocně proti bezprávnému jednání sultanovu. Mohamed IV. svolal tím cílem všechny svoje hodnostáře ku poradě, co by měl dát císaři za odpověď. Rokování netrvalo dlouho; neboť se nezdálo býti třeba, ohlédati se mnoho na císaře německého; vždyť byla v Carhradě dobře známá zmalátnělost Němcův válkou s Ludvíkem XIV., a se Švédem vyaliených. Němci toužili povždy po rozšíření svých hranic východních, čímž se zvětšiti měla jejich síla a síla proti Francouzsku. To věděli v Carhradě, a proto spoléhali na sobectví řevnivých Francouzův, že Leopolda německého podporovati nebudou, ba že jim bude milo, zeslaben-li bude nenasyčenou vládníctvostí k východu

puzený soused. Řevnivý poměr mezi Ludvíkem XIV. a Leopoldem německým dodával Turkům odvahy takové, že návrh Kara Mustafův v radě přijat byl tím snadněji, poněvadž se opíral o koran (svaté písmo Mohamedanův), Kara Mustafa totiž dovozoval: Náboženství ukládá padíšovi za největší povinnost rozšiřovati viru prorokovu (Mohamedu) i hranice říše jeho. Nyní právě naskytá se příležitost vítaná, ztroskotati císařství německé a vytknouti ve všech jeho krajích svatý náš pálněšic.“ Ctížálostivý řečník měl v úmyslu utvořiti novou říši tureckou, za jejížto hlavní město si předkem zvolil — Vídeň. Juž se ve snách vidíval na zlatém trůnu nového tureckého carství, v němžto otročíjou Němci tak, jako Bulhaři, Srbové a nešťastní Bosňáci.

Kvapem a s náramnými útratami podniknuta tato výprava 300000 mužův silná. Neobmezené plnomocenství naš těmito zástupy odevzdal padlíša Kara-Mustafovi. Svět ještě neviděl tolik nádhery a lesku a tolik bojových nástrojův, jakýmiž Turci tentokráte vystrojili a opatřili svou armádu proti Vidni. Netoliko vznešení důstojníci stkvěli se zlatem; než také oděv sprostých vojiňův zářil leskem drahých kamenův. Až do srbského Bělehradu doprovázel sultan osobně svá vojska; v něžto bezpečno důvěřoval, že šmahem jeho žezlu podmaní německý národ. V Bělehradě při loučení pravil Kara Mustafa ku pánu svému: Říše německá jest mocný strom, jehožto pňem jest Vídeň, jehožto hlazemi jsou jednotlivé krajiny německé. S takovým vojskem podetnu onen peň jedným rázem. Pádem Vidně klesnou i ty nejkrásnější větvičky stromu německého k nohoum tvým, svatý padyšo!“ —

V dubnu 1683 vyrojilo se z okolí srbského Bělehradu 300000

nekrocených Turkův. Poplenivše Chorvátsko a kdekoliiv Slovany bydlící zastali, všude zřstavivše po sobě stopy bezmilosrdných ničitelův blaha lidského, hnali se jako zkázonosná bouře k Vidni, ku srdci Německa, napřed arcivojvodství rakouské a pak také ostatní kraje německé poturčiti, zamýšlejíce. Císař Leopold vida nezbyti města, dal se na útěk, v Linci hledaje bezpečného úkrytu. Odtud rozepsal prosebné listy na vše strany; avšak nikdo nechtěl pomáhati národu, o němžto Francouzové byli ve světě rozkřičeli, že je pánovitý a vládictivý, že nedovede jako bratr vedle druhých národův státi; alebrž že se snaží učiniti je podnožím noh svých! Takové posuzování z revnivosti pošlé odvrátilo soustrast Evropy od Němcův docela. Na všechny úpěnlivé prosby dostával císař Leopold samé záporné odpovědi. Vida tudíž nebezpečenství svrchované, vyslal poselství do Varšavy ku králi Soběškému, jehožto nazývali tehdejší křesťané: „Božím bičem na Turky.“ Král Jan zahájiv sněm, tázal se zástupcův národa, kterak by se v tak důležité záležitosti zachovati měl. „Slavný králi! na tobě a na slavném tvém národu jest jedině, aby Vídeň nebyla obrácena v prach a popel a zhoubný Turek nevedral se do středu říše německé a nepodvrátil základy její.“ Takto kvílel posel císařský. Avšak sněmovníci vědouce, jak o Němcích v Paříži soudi; nikterak nechtěli vyslyšeti úpěnlivé prosby, Němcův, namítajíce jednoducho, že je Němci také bez pomoci nechávali, když jim bylo za Korybuta i povždy s Turkem zápasiti na život a na smrt. Ani přímůva králova (svolením stavův ve všech vážnějších zemských podnikách obmezeného) ani sliby poslovy nebyly by traženou a od Francouzův popuzenou mysl sněmovníkův oblomily, kdyby

se právě nebyl do sněmovny dostavil vyslanec z Říma; jenž plameným slovem zapřísahal ve jménu papeže Innocence II. shromážděné pány polské, aby zachránili Církev a křesťanství. Vybídnutí od svatého otce pocházejícím nebylo katolickým Polanům možná odolati. „K vůli hlavě Církve půjdem na vraha Turka — půjdem k obraně křesťanův.“ Takto zavznělo po řeči vyslance papežského ze všech hrdel sněmovníkův.

Dne 14. června stanuli a rozbili nepřátelé Kristovi svůj tábor kolem Vidně. Ve městě leželo sotva 13000 brauného lidu posádkou. Kara Mustafa vyzývá obležených, aby se bez odkladu vzdali. Videňané odpovídají střelbou z děl. Na to učinili Turci ze svých zákopů divoký útok na město a začali strašně páliť do hradeb — do města. Některá předměstí a výstavnější domy vídeňské jako chrámy, kláštery a t. d. hned při prvním útoku lehly popelem, zapáleny byvše žhavými koulemi. —

Ilahol zvonův umlká na všech věžích. Toliko velikán štěpánský svolává svým daleko široko se roznášejícím hlasem poděšené měšťanstvo do obecné hromady. Se všech stran se na náměstí svatoštěpánské hrnou ozbrojení měšťané, študenti i vojsko řadové. Velitel netají nesnáze města a však žáden z přítomných netrne strachem před smrtí; ale všichni do jednoho zavazují se slavně přísahou, že se nepříteli litému za živa nepodají. Také mnohé paní činí sliby, že své ruce ku všem sebe obtížnějším pracím ochotně propůjčovatí budou. Od té chvíle nastala ve městě činnost neunavná. Ve dne bylo křesťanům ve městě skličěným nájezdy vrahův odražeti, v noci pak pohřbívali nebožtíky a opravovali porouchané bradby. Takto trvalo 45 dní, za kterýžto čas odrazili kře-

staně 18 úsilovných útokův a vypadli na své škůdce 24krát. Namáháním, hladem, nemocemi, úmrtím a malomyslností zřídla posádka v městě na 1200 obrancův. V táboru nepřátelském neušlo, že se ve městě odpor schyluje ku konci. Vůbec se za to mělo, že by stačilo, od té chvíle žhavými koulemi město podpalovati. Tomu však velitel Kara Mustafa byl na odpor. Neslo mu o zachování vlastního lidu, aniž chtěl ušetřiti životů křesťanských ve městě; nýbrž on chtěl stavby vídeňské a všecky klenoty v městě zachovati, jako budoucí svůj a sultanův majetek. Janičárům (vojsko turecké) nebyla však shovívavost vůdceva po chuti; jim se chtělo drancu a plenu, a proto zmáhala se mezi nimi nespokojenost.

Z neudání — bylo to noční dobou — objevila se na obloze nebeské z Lysé Hory (Kahlenberg) vyhozená ohnivá prskavka (rachelta) ve způsobu sv. kříže na znamení Videňanův, že jim ku pomoci přichvátil Soběský. Přichvátil zajisté s 30000 chrabrých Polanův. Jelikož výprava polská děla se kvapem, bylo vojsko toto zlást pěši lidně osaceno; a protož se naň s pohrdavým úsměchem divali němečtí princové; avšak je Soběský pokáral, řka: „Vždyť se přiodějí moji vojínové v oděv, kterýž s Turkův avlehou!“ — Tak jak předpověděl, stalo se.

Dne 12. září 1683 časně ráno před úsvitem, dostavili se křesťanští bojovníci na služby Boží na hore sv. Leopolda. Obět Nejsvětější konal a pak uděloval vojínům apoštolské požehnání kapucín Marco d' Airano. Při mši svaté této přisluhoval knězi Soběský a pak přistoupil ku stolu Páně sám. Po mši sv. pasoval král Polský svého syna Jakoba před oltářem na rytíře a velel mu sednouti si na kůň, aby

byl otcí v boji nastávajícím po boku. Sestaviv vojska v šiky a odevzdav pravé křídlo armády pod zprávu vojvody Lothrinského, postavil se za velitele středu (centrum). O 10 hodinách padla první rána dělová do tábora nepřátelského a po té se koule na Turky v nížině rozložené jen sypaly až do jedné hodiny odpoledne. Křesťané byvše kryti hřebem hory chrastinami a záseky na honem utvořenými, zůstávali bezcizky ran. Zatím střelba mezi Turky strašnou zpoustu způsobila, tak že se dali pojednou v zmatku velikém na útek. Tu se s výšiny teprv spustili pluky křesťanské jako rozvodněná řeka a zastihnuvše prchající, porubali jich do 5 hodin přes 10000 a porazili Kara Mustafu na hlavu.

Rozsáhlý tábor nepřátelský s nesmírným bohatstvím padl ještě téhož dne Soběskému za kořist. Skvělým vítězstvím stal se Soběský jak z listu jeho k choťi Marii vysvitá „Dědicem několika beden zlata, drahých kamenův a jiných skvostův,“ jimižto naplněny byly stány turecké. Zlatohlavový praporek, jenž vlál nad nádherným bydlíštěm Kara Mustafovým poslal královský vítěz v křesťanské pokore hned z bojiště sv. Otcí s listem, na němžto napsal: „Přišel jsem, viděl jsem a Bůh zvítězil.“ Na památku pak velikého vítězství tohoto ustanovil papež každoročně v neděli po narození Rodičky Páně slaviti svátek „jména panny Marie a nadal svátek tento katolickým Slovanům dvojnásob milý odpůstkami.

Po velepamátčné bitce této přenocoval král Soběský v táboru vybojovaném; druhého pak dne slavil svůj vítězný průvod, jako obhájce města i Církve svaté do bran vídeňských. Zbytky obyvatelstva vítaly hrdinu slovenského s nevidaným nadšením, nejvznešenější paní libali

mu vděčně ruku a nebylo v zástupu před zahynutím zachovaných Vídeňanův snad ani jediného oka, ježto by nebylo zaroseno bylo slzou svatou radosti. „Přátelé:“ takto jal se k lidu mluvit zbožný král: „Mé vítězství je dílo Hospodinovo a protož pojďte, vzdáte mi díky.“ Soběský v čele davův lidských ubíral se vážným krokem do svatyně sv. Augustina a tam vrhnuv se v kaple loretanské před oltářem pomocnice křesťanův na kolena zapěl sám vroucím hlasem: „Tebe Boha chválíme.“ Lid polmutým srdcem vebíl se vysvoboditelem svým Hospodina; an se zatím biskup Kolonič, Chorvát, objevil na kazatelnici, aby po skončeném chvalozpěvu učinil ku stádcí svému řeč na základě slov: „A byl člověk poslán od Boha, jehožto jméno bylo Jan.“

Když takto za přimluvou Panny Marie s pomocí Boží byl slavný král polský od Vídně a tudíž od celého německého západu šťastně odvrátil nebezpečení a zkazu jistou, vrátil se do sídla svého císař Leopold z útulku svého z Lince. Div nešli se dva tyto mocnáře na tom samém místě dostavili, kde stál stán velkého vezíra Kara Mustafy, tázal se marnivý Leopold vojvodu Lothrinského, kterak by měl jako císař krále uvítati: I odpověděl vojvoda: „Pozdravte ho s otevřenou náručí; vždyt zachoval vám říši německou!“ Než dle souhlasného svědectví dějepiscův zachoval se císař ku svému a svého národa dobrodinci rozpačité — urážlivě. Chladným slovem když se byl vítězi nad zhoubcem křesťanův poděkoval, odvětil Soběský: „A já jsem tomu rád, že jsem Vám, bratře! tak posloužil.“ Po odpovědi této s povědomím šlechtnosti a důstojnosti královské odkvapil koňmo a nechal hrdého nevděčníka zahanbeného státi.

Porážkou na Turcích u Vídně

neakončila se dráha hrdinství, zásluh a slávy Soběského; neboť po krátkém odpočinku sřadiv udatný lid svůj, spěchal za Kara Mustafou a zastihnuv ho u Parkan blíže Ostrihoma poroubal 10000 a zajal 12000 Turkův a uvedl celou armádu nepřátelskou u veliký zmatek (9. října 1863). Za 9 dní na to dobyl Ostrihomu, jenž od Sulejmana Sličného dobyt — úpěl v držení Moslemův a jím za pevnost sloužil proti křesťanům. Dne 11. listopadu přišlo

opět k nové srážce u Šešenu a tu potrel Soběský voje turecké tak, že velkovezír sotva a životem ušel a bez přestávky až do srbského Bělohradu utíkal.

Zvelebován jsa od celého křesťanského světa, vrátil se Jan Soběský do své vlasti, kdežto ve správě zemské počeznaně pokračoval. Padša Sultan pak za odměnu dal Kara Mustafu na vánoce l. P. 1863 v Bělehradě srbském zardousiti.

D r o b n ů s t k y.

Hanák poslal syna svého do K—e., by se tam ve školách němčině princil. Navštívil jej o vánočních zaplesal velice, uvitán jsa slovy: „Kliss tir, Fotter!“

Pohybovací činnost celého člověčenstva úplně mizí porovnáním s pohybovací činností jediné řeky. Stavbou největší pyramidy egyptské bylo prý zaměstnáno 63000 lidí po 20 let. Hmoty této pyramidy nenaplnila by ani milionní díl krychlové míle; a veškeré stavivo, kterým člověčenstvo po 6000 let pohybovalo, sotva by dostačilo, aby naplnilo jedinou krychlovou míli. Řeka Ganges sama vylévá ročně více nežli krychlovou míli vody do moře, a voda tato unáší s sebou tolik bahna, že by se jím pokrylo 250 čtvercových mil na stopu zvýší. Jediná tato řeka polybuje ve stu let větším množstvím pevné hmoty, nežli všichni lidé za 6000 let.

Všeobecná telegrafie elektrická nazývá se nyní nový spolek v Paříži, jenž chce zariditi v každém domě elektrickou baterii,

a spojití ji dráty s jinými bateriemi tak, aby nemohl nastati žádný zmatek. Za dva franky ročně mohl by každý obyvatel domu v Paříži, kdykoli, ve dne nebo v noci, ani nevyjda z domu, rozmlouvatí telegraficky s přítelem, s kupcem, lékařem a t. d. — Tato úspora času zrychlila by zajisté znamenitě činnost lidskou.

Soli potřebuje každý člověk denně asi lot, do roka tudíž bez mála 12 liber. Tolik také musí na pruských celních hranicích každý občan sobě koupit, aby bylo patrné, že se nevyhnutelnou touto stravou, první podmínkou svého zdraví, neopatruje snad způsobem podludným.

V domích boháčů rozliční řemeslníci se zdržují a své živnosti hledí, a sice: krejčí, již česť přišívají; barvíři, kteří nemohouce dér zašiti, aspoň je zabarví; řemenáři, již z kůže blížního řemeny krájejí; tkalci, jimž když obojetnictví osnovu, utrhaní na cti ousek zaopatřily, tkanicij upletou nad pekelný kment tenáí.

Z n ě l k y.

Nevěru nám chcete v lidu vštěpit
Ohrýzt kořen jeho života,
Peklo, jenžto ve vás kolotá,
Do poklidných chcete útrob vřepit.
Má-liž národ jako vy se těpit,
Až se mu loď spásy strokotá?
Má ho zatknout věčná mrákota,
Má se k smrti jedem morným přepit?
Tot se hodí jenom pro padouchy,
Pro lid starý, zžilý, vyhýralý;
Což to škodí padají-li mouchy?
Leč lid náš jest jímoch zachovalý,
Věčné muž i časné slávy nabyt;
A vy chcete puchem svým ho zabít?

Posud Slovan u pohanství oupl
A se koř leda Mahomedu;
Rozjitřuji se mu rány vředů,
Blud mu ducha stráá jak tluk stoupy.
O duši ho barbar pohan loupl
A jej loupl o vlast zbožných dědů,
Do útroby nalérá mu jedu,
Byt' jeho podvracuje sloupy.
Když to vážím jednak slzy nořím,
Jednak hněvem nevýslovným hořím,
Na svět luji, co to chladně patřl.
O již vstaňte ze Soluna bratři,
Váš to ovčín, vaše jest to stáde,.
Chopte meč a sklíďte svatokrádce.
Fr. Sušil.

Antonín Martin Slomšek. *)

Podává

Matěj Procházka.

„Chvalmež mužc slavné a otce
naše v národu jejich. — Moudrost
jejich at vypravují lidé a chválu
jejich at zvěstuje církev (Ekli. 44).
Nebo kteří ku spravedlnosti přivo-
zují mnohé, jako hvězdy skviti se
budou na věky (Dan. 12, 3).“ Slova
ta vším právem potahovati lze na
muže, jež slovanský nám příbuzný
národ Slovincův svou přední ozdo-
bou jmenuje a při jehož úmrtí žalostný nárek se rozléhal od břehů
Drávy až do břehův Jaderského
moře, kterýžto nárek i u ostatních
kmenů slovanských v srdci všech
vzdělanců slušný nalezl ohlas. Jest
to Anton Martin Slomšek, kni-
žebník Labodský, dne 24. září
1862 v Mariboru zemřelý.

Narodil se dne 26. října 1800
v Ponikvě, na známé teď železničné

staci, v někdejší Úcelákém okrese,
mezi Slovinci ve Štyrsku. Přebývají
pak tito (Slovinci), jimž Němci také
Vindové říkají, dílem ve Štyrsku
jižním, dílem ve Přímoři a v okolí
Terstském, dílem i v Benátsku, a
konečně jedna část také v Uhersku;
i počítá se jich vesměs na 1,211.290.

*) Životopis tento nejvíce složen podle slo-
vinského církevního listu: „Zgodnia
Danien“, v němž zláště p. Fr. Kosar,
spiritual v semináři Mariborském velko-
lepou literárníou činnost Slomškovu vy-
vypisuje, kteréhož článku jsme také my
zde nejvíce použili. Tentýž p. Kosar dal
právě, když jsme tento článek psali, ob-
sirnější životopis Slomška do tisku. Li-
tujeme, že jsme tohoto obsirnějšího ži-
votopisu použití nemohli, který zjistě
také mnoho zajímavých zpráv z pa-
stýrské činnosti Slomškovy přinese, o
níž my bohužel z nedostatku znalosti
těch věcí se šititi nemohli.

Jazyk jejich našemu příbuzný náleží k jihoslovanským nářečím a má se ku sousednímu jazyku chorvatskému tak asi jako nářečí Slováků k našemu českoslovanskému jazyku. Tato větev slovanská byla anad mezi všemi větvemi slovanskými nejvíce zanedbávána a jsouc rozkouskována v rozličných královstvích a zemích Rakouska naého, nemohla nikde se volně pohybovati a znamenitě vyvinouti, nýbrž podléhala tu převaze německého, tam vlášského a tu opět maďarského živlu. Jest tomu teprv asi sto roků, co i v tomto národu slovanském čilejší život nastal. Mezi buditeli jeho nalézají se jako jinde, tak i zde v prvním řádku kněží. *) První jejich znamenitý básník Vodník, jenž asi před stem let se narodil, byl katolický kněz. Mezi tyto buditele a největší dobrodince Slovincův náleží také Ant. Martin Slomšek, rodilý Slovinc, jenž na přivětivém pahorku fary Ponikevské, na tak nazvaném Slomu se narodil, odkud i jeho rod jméno Slomšek vzal. Rodičové jeho byli zbožní a dosti zámožní lidé sedláti, otec pak mimo to i kožešnictví provozoval. Narodil se tedy Slomšek pod sprostou střechou, avšak louče se s tímto světem opouštěl jej co kněz a biskup, kteréžto důstojnosti sobě s milostí Boží svou vlastní zásluhou byl vydobyl. Ničeho ale nebyl tak prost, jak toho, aby tím se byl honosil, a nic mu nebylo tak neznámo, jako to, aby za svůj nízký rod byl se styděl. Nejedem z duchovních jeho diocésy zpomíná si, s jankou láskou při duchovních cvičeních připomínal svých rodičů řka: „Na slámu mne máti má položila, když jsem se narodil; sláměná bude i postel, na které umru; kéž bych

*) Podobně zásluhy má duchovenstvo také u nás, jakož o tom svědčí pojednání „Kněžstvo a národ“ v tomto ročníku. Pořadatel.

jen spasen v milosti Boží loučil se odtud!“

Tatáž laskavá matka, kterouž sobě Slomšek tak často připomínal, nekojila ho jen mlékem materakým, nýbrž i mlékem nejněžnější lásky k jeho národu, a z jejich krásných písní i roztomilých povídek vytlívala se do jeho srdce láska k národu a ona vroucná pečlivost o všecko, cokoli života národuho se dotýká; za tou příčinou mluvil Slomšek tak často a tak nadšeně o své milé mateři a o jejich písních i povídkách. Když tímto způsobem rozum jeho byl vzdělán, odhodlal se rodičové jeho, jej do školy v Celi poslati. Věckráte vyjádřil se Slomšek o tom, kterak mu prvního času přiučívání se němčině mnoho nesnazi způsobilo, ale bystrý um jeho všecky těžkosti brzo překonal, a Slomšek byl napotom ve všech školách vždy jeden z prvních. Veliký vliv na rozhrání v něm lásky k národu měl zláštěně gymnasiaľný učitel Zupančič, na něž Slomšek později často s chválou a s díkami zpomínal. Učitel ten byl muž velmi vážený, spravedlivý a zbožný, vroucně nalíbený pro důstojné křesťanské vychování a vzdělání mládeže, který už tenkrát, když idea (myšlenka) národnosti ještě nepohybovala národy evropskými, bystrým důvtipem svým náhlížel, že každému vzdělanému člověku je potřeba vzdělání a vychování v národním duchu i jazyku. Proto také několikrát žákům pro domácí cvičení rozličné písemnosti ve slovanském jazyku uložil. Když Slomšek poprvé přerem v tomto jazyku se pokusil, podařila se mu práce tak dobře, že ho učitel za to veřejně ve škole pochválil. Po druhé, když se jmenoviny jednoho učitele blížily, vybral Zupančič co učitel krásovědy tři žáky, aby jedcu z nich složil báseň ke svátku tomu v jazyku řeckém, druhý v latinském a třetí v něme-

ckém. Velmi bolestně dotklo se Slomška, že také jemu nebyla účast dána v této úloze. Avšak co učinit? Jelikož se mu jednou věc taková ve slovinštině výborně zdařila, tedy zasednul si a složil báseň slovinskou k jmenovinám učitelovým. Když onino tři své básně přednášeli, prosil Slomšek, aby také jemu dovoleno bylo, promluvit. I divili se všickni pozorující, jak hladce, rázně a krásně mu slovinské slovo z úst plynulo; učitel Zupančič pak s radostným obdivem přistoupil a pravil: „Mám za to, že Slomšek uschopně, aby časem ještě něco většího provedl v slovinském jazyku, nechť tedy s obzvláštní pilností slovinštinu pěstuje.“ Slova tato stačila, v nadaném žáku vědomí národní obuditi a jemu lásku ke slovinskému písemnictví pro celý život vdechnouti.

Od toho času začal Slomšek slovinské knížky horlivě čísti a v rozličných písemnostech slovinských se cvičiti, a když jiní spolužáci jeho se sháněli po tělesných rozkoších a radovankách, kochala se čistá duše jeho v knihách a obohacuje se tisícerymi vědomostmi přemýšlela, kterakby národu hluboce pokleslému a zanedbanému se dalo pomoci a prospěti. Tímto způsobem ve svém jazyku mateřském za málo let tak veliké dokonalosti nabyt, že když po výtečně odbytých studiích gymnasiálních a licejných do semenišťe bohosloveckého v Celovci vstoupil, všechny ostatní soudruhy své v známosti jazyka slovinského daleko převyšoval a na žádost tehdejšího ředitele semináře ostatním bohoslovcům slovinskou mluvnici vykládati musel. Tímto způsobem zarazila se v Celoveckém semeništi stolice slovinského jazyka a Slomšek co žák bohoslovecký byl prvním na ní učitelem.

Jelikož byl spolu bibliotekářem v knihovně semeništné, nabyt tím

příležitosti, s církevními učiteli se seznámiti. Rečnická krása jejich spisův velmi zaujala a nadšením pronikala mladého slovinského učitele, který sám od Božské prozřetelnosti dary rečnickými bohatě nadán byl. Mnoho hodin ztrávil Slomšek v knihovně, dělaje sobě z jednotlivých učitelů církevních výpisky, které napotom ve slovinské hodině ku překládání na jazyk slovinský podával, a které poopraveny jsouc ústně se přednášely, čímž povstala slovanská škola byla spolu školou církevního slovinského rečnictví a Slomšek opět co bohoslovec prvním jeho učitelem. Z toho vidno, že už co žák bohoslovecký více se podobal muži vyspělému, než mladíku; žiltě, dle tvrzení vrstevníků svých, jedině bohoslovným vědomostem a slovinskému písemnictví (literatuře); vše ostatní jakoby pro něho nebylo; a tudyž nebudeme se diviti, že už tenkrát mezi jeho souvěkými se předpovídalo, že bystrou hlavu tohoto horlivého bohoslovce ozdobi kdysi biskupská infula (čepice).

Když takto s výtečným prospěchem studia bohoslovná prodělal, udělil mu Labodský kníže biskup Ignát Zimmernann posvěcení kněžské dne 8. září 1824, načež učiněn kaplanem, nejprve u sv. Vavřince v Bizelsku a později 1827 na děkanství v Nové Cirkvi u Cele.

Ovoce této horlivé přípravy ke slovinskému církevnímu rečnictví brzo se ukázalo. Až podnes vypravují lidé v obou farnostech, kterak věřící z blízka i zdaleka ve volikém množství chvátili, aby slyšeli mile plynoucí slovo nadšeného mladého rečníka, i fikal se o jeho kazatelské výmluvnosti, že řeční tak krásně jakoby růže sázel. V ten čas počala i jeho bohatá básnická žila, láskou k Bohu a k národu slovinskému planoucí, plody vydávati a ozdobila Slovinský Parnas nej-

něžnější květy zbožných a zábavných, naskrze nevinných a cudných písní, které až podnes jsou nevinnou zábavou mladých a bohomilovných Slovincův. V nadzemské vůni těch písní zajisté i pozdní potomstvo slovinské se mile kochati bude. Z této doby pochází větší díl jeho půvabných písní ve sbírce Ahacelově vytištěných, z nichžto mnohé, jako n. p. večernou píseň: „Glejte (hledte, vizte), že solnce (slunce) zachaja (zachází)“ po mnoho let v dolině řeky Sávy z úst pastýřův a pastýřek za každým křovím slyšeti bylo.

Takovéto spanilé výkvěty ducha svého tvořil Slomšek ovšem toliko v prázdných hodinách, vynaládaje i tyto doby dlužného odpočinku na utvoření slušných zábav pro jiné. Mnohem větší byla však péče a horlivost jeho, kde se jednalo o vyplnění přísných povinností úřadu duchovního. Tu byl opravdově svící hořící, která se sama stravuje. Sladkou bylo mu rozkoš, ve škole nevinné duše dítek kojiti mlékem slova Božího, ve smířování hříšníků s Bohem prostředkem svatě zповědi pracoval do úpadu, v navštěvování a potěšování nemocných nečtil se žádných obtíží, v horlivém lámání chleba života věčného nepředstihl ho nikdo. Ke všem vřidný, každému přístupný skýtal rád hojivý balsam na každou ránu bídných a zkormoucených, kde, kdykoli a jakkoli mohl. Protož přilnula k němu láskou a úctou veškerá srdce, jeho duchovní správé svěřená a ještě podnes kochají se mnozí z těchto svěřenců jeho v blahých zpomínkách na ten čas, co mezi nimi žil a jim co řídicí hvězda slovem a příkladem svítil.

Takové blahoplné a sverchované dokonale působení nemohlo bez slavné pověsti zůstat; jmeno Slomškovo s velikou pochvalou se připomínalo také v sídle biskupském

ve svatém Ondřeji. Proto byl mu l. 1829. znamenitý úřad duchovního vůdce čili spirituala ve sjednoceném Kerkském a Labodském semináři v Celovci svěřen. Nemůžeť si duchovní krásnějšího pole pro své působení přát, nežli ho našel Slomšek v úřadu spiritualovu; pročež se také tohoto povolání chopil se vši duší, s celým srdcem a ze vši síly své. Věděl pak, že jen ten duchovní pastýř o svoje věřící otcovsky se starati bude, který je po otcovsku miluje, a že láska k národu nedá se odloučiti od lásky k jeho jazyku; věděl dále, že toliko ten kazatel svým posluchačům do srdce sáhne a srdcem jejich pohne, který má jazyk jejich úplně v moci a sám jest jako domácím v jejich myšlení a citění; věděl a nahlížel také, že co se v mladosti zamešká, zřídka se v pozdějších letech vynahradí; a proto co spiritual všecky své síly napnul, pokud to okolnosti národnosti slovanské nepříznivě dovolovaly, bohoslovce v slovinském jazyku vzdělati a jim ušlechtilou lásku k národu do srdce vštípati. Za tou příčinou obnovil nejprve pokleslou slovinskou školu v semeništi a důstojně ji zřídil. V každý čtvrtek od 11—12 hodin vyučoval slovinské mluvnici, a každou neděli v témže času četl půl hodiny slovinsky se žáky a čtené etymologicky i mluvnicky probíral, půl hodiny pak výkládal slovinské církevní rečnictví a cvičil bohoslovce ve slovinském deklamování. Aby pak slovinská škola a slovinský jazyk více vážnosti nabyly, zařídil ku konci školního roku slavnou zkoušku, která se právě v neděli před rozhodem bohoslovců konávala, a ku které všichni Celovčtí a blízcí národomilové pozváni byli. Mezi těmito byli také dva slovuťní mužové: „Ahacel a Jarnik.“ Zkouška ta skončovala se písní slovinskou.

Jelikož kazatelovi hbitost v ja-

zyku spisovném, ve kterém přednáší, svrchovaně potřebna jest, tedy zari-
dílil Slomšek cvičení žákův v ten
spůsob, že bohoslovci I. a II. třídy
krátké povídky a písně na jazyk
slovinský překládali, bohoslovci III.
třídy tak nazvané chrie (krátká po-
jednání), bohoslovci IV. třídy ale
úplná kázání pracovali a je slavně
přednášeli. Cvičení ta byla látkou
několika kněh, které Slomšek v ten
čas vydal s přídavkem: „Sopsali
mladí duchovní.“ Knihy ty jsou:
„Kratochvilná vypravování ku po-
učení dítek. Z německého poslove-
nili mladí duchovní v Celoveckém
semeništi 1835. — Milé povídky
pro děti“ 1836 — „Dvě krásné věci
pro pilné děti“ 1838. — „Tri la-
skavé děti“ 1838. — Zvláště do-
konale dílo: „Křesťanské pancnství“
l. 1834 po prvé a l. 1858 po se-
dmikráte vytištěné. — „Sfavná cesta
života pro mládence“ l. 1837 po
prvé a l. 1859 po čtvrté vytištěniti.
— Mimo to vydal Slomšek v ten-
týž čas sbírku písní pod jmenem
„Ahalceových písní“ známou, která
l. 1835 poprvé a l. 1838 rozmno-
žena po druhé a l. 1855 opět roz-
množena po třetí vytištěna jest.
Nejslovutnější pak dílo jeho z této
doby jest „Pokrm nauk evangeli-
ckých“ l. 1837 u Ferstelná v Hradci
po prvé a l. 1845 u Leona v Ce-
lovcu po druhé v rozmnoženém vy-
dání vytištěn. Kniha tato, větším
dílem do sebe zahrnujíc kázání, která
ještě co kaplan měl, dosvědčuje svě-
tlo, jak horlivě a svědomitě na svýj
kazatelský úřad se připravoval, a
spolu také jiné národophilovně kněze
pro slovinské písemnictví získala;
nebo Slomšek umístil také doko-
nalá kázání jiných duchovních v
této knize, kteráž se jako základem
stala spisovatelské slávy jeho, jeli-
kož skrze ni jméno Slomškovo mezi
duchovenstvem i lidem tak daleko
slynoti začalo, jak daleko jazyk
slovinský sahá.

Ještě několik příhod z této doby
nesmíme zde mlčením pominouti,
nebo ukazují nám stav tehdejšího
písemnictví slovinského a spolu Slo-
mškových směr veskrze praktický (ke
skutečnému životu prohlídající). První
knihla, kterou ještě co spiritual vy-
tisknouti dal, byla knihla s nápisem:
„Modlitby a potřebné nauky pro
mládence“ a jiná potřebná pro mlá-
dež ženskou. Když je přinesl ke
knihkupcovi a žádal, aby také ná-
klad na ně převzal, odpíral tomu
tento rku „že slovinských kněh
nikdo nekupuje.“ Musil je tedy na
svýj vlastní náklad dát vytiisknouti.
Ale obchod s jeho knihami tak do-
brě se dařil, že kdykoli Slomšek
nový rukopis ke knihkupcovi přie-
nesl, tento milerad náklad přejímal,
a od té doby počali se knihkupci o
jeho rukopisy téměř dráti.

Matěj Ahacel, upřímný národo-
vec slovinský, licealný profesor
matematiky a hospodárství, už se
velmi radoval, když Slomšek ještě
co bohoslovec l. 1822 slovinskou
školu zarazil; radost ale jeho se
dovršila, když Slomšek co spiritual
do Celovce se navrátil. Vesele mu
podáváje ruku řekl: „Teď opět za-
čneme po slovinsku.“ I prosil ho,
aby na jeho útraty všecky slovinské
knihy, kolik jich dostati možno, pro
seminář skoupil; což se i stalo. Ten-
kráté založil Slomšek spolu s Aha-
celem jakýsi slovesný spolek slovin-
ský. Čas od času scházivali se totiž
Celovští národovci slovinští a blizci
sousedé v hostinné chyzi Ahacelové
o hodinách večerných a tam nové
složené písmnosti a básně četli i
po vzájemné kritice opravovali a u-
hlazovali (pílovali).

Jako u nás na počátku nyněj-
šího století byl spor mezi hajiteli
pravopisu bratrského a zastavatali
pravopisu Dobrovského nyní vše-
obecně přijatého: rovněž tak pano-
vala mezi Slovinci rozepře mezi
azbukou novou „Bohoryčící a starou

Metelčici.“ Slomšek držel se Metelčice a ve zvláštním spisku ji zastával, ano ještě r. 1846 prvé Drobince ve starém pravopisu vydal, ač novější pravopis (Bohoryčice) už všeobecně byl u Slovinců opanoval. Tázán jaa, proč při starém zůstává pravopisu, odvětil: „Bojím se, aby se novému pravopisu rovněž tak nevedlo, jako Metelčici, která ač samou vládou přikázána, přece se udržeti nemohla.“ Avšak co přítel pravého pokroku podrobil se brzo na to všeobecnému a spravedlivému přání, a přijal též nový pravopis, jelikož se ukázalo, že pravopis ten při všech nedostatkách svých přece jest prvním krokem ku spisovné jednotě Jihoslovanců.

Jak srdečný byl svazek mezi spiritualem a mezi boboslovci jemu svěřenými, dosvědčuje následující událost. Jednou v den sv. Martina zpívali boboslovci IV. ročníku rozličné písně o jmenovinách jednoho spoluzáka svého. Z písní těch zvláštně německá „o radosti“ výborně se podařila. Boboslovci byliby ji rádi také po slovinsku zazpívali; i šel rychle jeden ke spiritualovi a prosil ho za slovinský překlad, a hle! ani dvě hodiny neminuly a spiritual už posloveněnou přinesl boboslovcům nazpět. Překlad ten nalezti lze ve sbírce Ahaclově pod nápisem: „Veselja dom“ (otčina veselí). Jak daleko a bluboko v potřeby národa bystré oko jeho hledělo, dosvědčuje následující jednání jeho. Že tehdejší soustava národních škol mezi Slovinci jakož i u nás pro mládež hroznou mukou byla a skoro beze všeho užitku zůstávala, naznávají s námi i všickni poctiví Němci. Tenkrát bylo jen pořidku takových mužů, kteří měli jasné ponětí o pravém účelu škol národních. Ale Slomšek byl už tenkrát úplně přesvědčen, že pravého vzdělání národa toliko na základě národního ja-

zyka dosíci lze. Za tou příčinou vymyslel sobě výbornou osnovu slovinských škol nedělních, které až podnes mezi Slovinci jsou a zajisté i dále se udrží co slavná památka bystrého vtupu Slomškova a lásky jeho k národu. Proail totiž výtečný muž ten co spiritual každého roku boboslovce IV. třídy, aby všechny děti, kteréžby každodenní školy navštěvovati nemohly, v nedělní škole shromažďovali a je na základě slovinského jazyka vyučovali. Spolu hned jim skutkem ukazoval, jakby organicky (ustrojně) a prospěšně děti cvičiti mohli ve čtení, psaní a počítání a jakby vyučování své vzdělavatelným a zábavným spolu učili, a plltajíce v ně zpěv a nauky hospodářské, zdravotné a jiné potřebné vědomosti. Při tomto vyučování boboslovcův dozrála tuším ve Slomšku vznešená idea (myšlénka) strany slovinsko-německých škol, kterouž později ve spisu svém „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“ (Blažej a Ančka v nedělní škole) vyjádřil.

Také ve zpívání písní k tomuto účelu složených sám boboslovec cvičil; za rukověť při tom sloužily mu písně Ahacelovy. Nejprvé učil písně ty cvičenější zpěváky při svém klavíru zpívati, a když ti to se jim přiučili, zpíval je ve slovinské škole se všemi boboslovci. Zláště skrze žáky Slomškovy rozšířily se písně Ahacelovy mezi Slovinci v Lublanském a Kerkském biskupství, a tím byly mnohé dřívější nedůstojné, aneb v jazyku porušené neb obsahem závadné odstraněny a lepší zpěvný vkus do lidu všípen. Zásluha to zajisté nemalá!

Když tak devět let s křepkou silou nesl těžké břímě úřadu spiritualova, a celou tvárnost semináře Celovského téměř obnovil, zatoužil opět po duchovní správě pastýřské, ku které jeho bohomyšlné srdce veždy láskou lnulo. Na jeho prosbu

udělena mu nevýnosná a spolu velmi obtížná děkanská fara Vozenišská a spolu vložen naň úřad děkana a okresního školdozorce. Takto se sice Slomšek tělesně se seminářem rozloučil, ale srdce jeho ještě dlouho dlouho nemohlo zapomenouti milých žáků, a jich také zapomenouti nechtělo. Právě pro tuto spomínku, aby páska lásky mezi ním a žáky trvalá byla, začal bez odkladu spisovati své dílo „Památník slovanský“ (Mnemosynon slavicum), které l. 1840 svým nejdějším posluchačům a nejmilejším přátelům připsav na světlo vydal. Kniha ta obsahuje v krásné formě krátké řeči (proslavy), modlitby a písně, při rozličných liturgických obřadech potřebné, i byla do r. 1850 až do posledního výtisku rozebrána.

Co děkan a okresní školdozorce přiložil svou první a největší péči k národním a sice slovanským školám; nebo v hornaté farnosti, kde mnohým dětem nemožno každodenní školu navštěvovati, poznal potřebnost a prospěch svrchu dotčených škol nedělních z vlastní zkušenosti. Aby duchovní spolupracovníci dobru rukovět pro tuto školu měli, sepsal neocenitelné dílo své: „Bláze in Nežica v nedeljski šoli,“ kterážto dílo lze nazývati perlou jeho spisů. V ní všecko, cokoli škola s příjemností a prospěchem provesti může, tak důvtipně v krásné formě povědino, že kniha ta v krátkém čase i přes hranice slovinské proslulosti nabývati počala a že i z Moskvy v Rusku na několik výtiskův předplaceno. L. 1842 byla po první, l. 1848 po druhé, l. 1857 po třetí vytištěna. — Co farář Vozenišský sepsal také homilie na všechny epistolny nedělní a sváteční celého roku, které pod jménem „Apostolska hrana“ (apostolský pokrm) vydal. Jako v „Evangelickém Pokrmu,“ tak i v „Pokrmu Apostolském“ ukázal se býti

dokonalým řečníkem církevním, a zajisté dokud národ slovinský žítí bude, zůstane i jméno Slomškovo mezi slovinskými kazateli vždy slovůtné.

Byla-li pak veliká sláva jeho ze spisovného slova Božího, nebyla menší z ústního slova jeho. Se všech stran hrnuly se davy lidstva, naslouchat libezným zvukům co med z úst jeho tekoucím; plynlost řeči, ublazenost slohu, hojnost obrazů a příkladů, a předsvědčivá síla jeho důvodů jakož i bohonaděšenost jeho uchvacovala veškerá srdce posluchačův. Slova jeho měla tím větší váhu, jelikož je potvrzoval i jeho vlastní neuhonný a ve všem vzorný život, zářící leskem všech cností. Obraz dobrého pastýře, jenž ustavičně se vznášel před duchovým jeho zrakem, podněcoval jej k neuvážené horlivosti, k obětovné lásce ke všem, k ochotnému a vytrvalému snášení všelikých břemen ve správe duchovní. Každý světenec jeho nalézal v něm dobrého rádce, utěšitele, přítele, otce. Sám k sobě jsa velmi přísný, milosrdně nakládal s bližním. Nepřítelom jsa všeliké nestřídmosti a nahlížeje, že jen střídmý a pracovitý národ vznik běže a opanovává, všemožně k tomu pracoval, aby i Slovinci jemu světení těmito cnostmi se ozdobovali a jimi, co klíčem k velikým pokladům, sobě i časného blahobytu dobývali.

Taková veliká horlivost a nevědní činnost pro blaho celého národa slovinského zasluhovala též odplacena býti nevědním vyznamenáním. Protož byl l. 1844 co kanovník ke stoličnému chrámu ve sv. Ondřeji povolán a svěřeno mu dozorství na školy národní po celém biskupství. Úřad ten nemohl do lepších rukou vložen býti jako do rukou Slomškových. Nikdo zajisté neznal lépe rány slovinského školstva a nikdo neměl tak nesmírnou lásku k mládeži jako on. Pracovalté

ovšem toliko dvě léta v tomto úřadě, avšak možno přece říci, že při všech překážkách a odporcích, s nimiž mu bylo bojovati, v té době slovinskému školství vzešla jítrenka lepší budoucnosti. Bez přestání vysílal Slomšek po biskupství dobrá pokynutí a výborné návody při vyučování rozličným předmětům jak pro katechety tak pro učitele. Odporučel jim co nejvšeleji nedělní školy slovinské a namlouval kaplany na to, aby tytéž školy též každého čtvrtka drželi, což se až podnes stává. Jelikož si určil, v mládeži povznésti veselý a cudný zpěv, jakož i zpívání jiných dobrých písní ve chrámu a v domácnosti: tedy doporučil všem učitelům, aby mu sbírku písní a nápěvů ve farnosti obvyklých zaslali, aby nejlepší z nich se vybraly a otisknouti daly, kteréžto dílo také co biskup dokončil. Pro školáky sepsal svoje modlitebné knížky, ve kterých všechny pro školáka potřebné modlitby, písně a věroučné nauky, jichžto na zapamatování vědět třeba, ve spanilý věnec svázal. Jedna má nápis: „Anděl modlitby (Angel molitve),“ a druhá: „svatě zabývání pro školáky (sveto opravilo za šolarje)“ 1846. Už tenkrát cítil to živě Slomšek, jak potřebno Slovincům družstvo, podobné německé „Jednotě Mechitaristické“ (Mechitaristen Verein) ve Vidni aneb českému „Svato-Janskému Dědictví“ v Praze aneb našemu Moravskému Dědictví ss. Cyrilla a Methodia. I vznesl k tomuto účelu prosbu o dovolení takového družstva pro Slovincy na vysoké gubernium Lublanské a předložil spolu nákres stanov. Tehdejší poměry časové ale byly všem slovanským kmenům, nejvíce pak Slovincům nepřítivné, a tudíž se dá vysvětliti, proč spravedlivá prosba Slomškova nebyla vyslyšána. Odepření takové bolelo ovšem alechetně srdce jeho,

kteréž sobě jen nejčistějšího úmyslu bylo povědomo, povznesti totiž národ tak dlouho zanedbaný a podporovati jeho hmotné i duchovní blaho. Avšak ač hluboká byla jeho bolest, předce žádného slova nespokojenosti nepronesl, alebrž snažil se cíle svého jinou cestou dojíti. Vymyslíl sobě krásnou osnovu letopisu pro Slovincy, v němžby spisovatelé plody vědy a zkušenosti své — strany církevního a domácího vychování národa — skládati mohli, a poněvadž mu nebylo dovoleno Slovincům celých kusův podávati, chtěl jim aspoň podati malé drobtý, a protož i letopis svůj „Drobnůstky (Drobtinice)“ nazval. Na den sv. Mikuláše 1845 sepsal osnovu a pozvání na Drobtinice a na nový rok 1846 vyšly první Drobtinice na svět, klerym také zajímavé vyzvání připojeno bylo. Kniha ta byla všady s radostí uvítána a v čase kratičkém až do posledního výtisku vyprodána.

Po tak dokonalém působení a trudení se pro vychování mládeže a pro blaho biskupství, kdoby se divil, že kníže biskup Fr. Kutnar vroucně přál, aby opatství Celské svěřeno bylo muži tak veliké moudrosti a horlivosti, kterýby spolu v středu diocésy byl jeho pravým okem a jeho pravou rukou. Toto přání biskupovo považoval Slomšek za kynutí Boží a ochotně úřad ten přijal, poněvadž doufal, že pro vzdělání školských preparandů (připravníkův) ještě více činiti bude moci. Ale člověk mění, a Pán Bůh mění! V Celi neměl Slomšek zůstatí dlouho; Bůh jej k vyššímu povolání určil. Co muž v rozličných duchovních úřadech dokonale zkušený, který ve svém velkodušném srdci všecken slovinský národ nosil, a jehož jméno také Slovinci ve svém srdci nosili, byl hoden, pozdvižen a postavenu býti na svícen biskupství a státi se Slovincům světlem, vůdcem a uha-

dou. A tak se i stalo. V měsíci aprílu 1846 převzal opatství Celské, ale ke konci máje téhož leta byl už za knížete biskupa Labodského vyvolen a tudyž nástupcem zemřelého Kutnara učiněn. Volba ta učiněna arcibiskupem Solnohradským nynějším arcibiskupem Pražským, Jeho Eminencí p. Kardinalem Švarcenberkem, jemuž svědomí utlé kázalo, Labodskému biskupství takového velepastýře dáti, kterýby také jazyka slovinského mocen byl; nebo po tisíc let neměli tamější Slovinci žádného biskupa kterýby v jejich řeči byl a nimi promluvití uměl. A protož jak daleko se rozlihá slovinský jazyk, tak daleko se rozlihá radostná zpráva že Anton Slomšek zvolen za biskupa Labodského. Tolik blahopřejných chodeů nevidělo nikdy město Celské, jako v ten den, když Slomšek se s Celokými loučil. Ode dvěř jízby jeho až do nádraží stál průvod slavnostně oblečený a na dvě strany rozdělený, uprostřed něhož kráčel nově zvolený biskup, sprovázený od vyšších duchovních, městských a cisařských úředníkův; dvanácte duchovních sprovodilo jej až do Solnohradu, kde dne 5. julia (červ.) na biskupa jest posvěcen.

S pevnou rukou ujal berlu biskupskou v 46 letech věku svého, obrav sobě za heslo slova sv. Ignácia: „Všecko k větší chvále Boží a ku spáse duší.“ I věříme pevně, že před soudnou stolicí se sv. Pavlem říci mohl: „Běh jsem dokonál, víru jsem zachoval,“ což jsem chtěl, a pomocí Boží také jsem naplnil. — Kdyby si mysli, že Slomšek miloval a cíl národnost v obyčejném světském smyslu, ten by se velice mylil a Slomškovi nikdy nerozuměl. Národnost byla mu děvečkou, která nejpokorněji slouží vyššímu záměru: totiž většímu Boha oslavení a justější spáse duší. To

jest to stanoviko, na které se musí každý postaviti, kdožkoli národní snahy jeho právě posouditi a hodně oceniti chce. Toho jsou nám důkazem všočky jeho knihy, všecky jeho články v časopisech rozličných umístěné, všecky jeho pastýřské listy, zláště z bouřlivého roku 1848. A právě proto také protivníci a nepřátelé Slomškovy, tak řečení liberálníci (svobodomyšlníci), že všecko jen na své kopyto narážejí, křivě soudili o jeho národních snahách, podkládajícemu nepravé úmysly a zvláště v posledních letech v časopisech jej osočující a hyzdíce. Ale všecky špinavé saze, kterými hvězdu slávy jeho zatemnití usilovali, nestranná soudnost na krátce odmítla, a hvězda jeho slávy nad jeho hrobem ve vši kráse se zaskvěla, jak už jeden z prvňich ministrův, upřímný ctitel jeho, byl předpověděl říka: „Skutky Slomškovy budou teprv po jeho smrti nálezitě oceněny.“ Kdyby biskup tento jen německé straně byl otcem býval, slovanské pak otcím, ba ničím: tuť by jej chvalami až do nebe byli vynášeli, tuť by nebylo většího výtečnika nad něho bývalo. Že pak také Slovincům chtěl býti otcem, jak mu to povinnost kázala, stal se tercem jedovatých spisů jejich nenávisti a závisti. Právě ale v tom viděl Slomšek rozmnožení slávy Boží a pojištění spásy duše, když se každému národu dá, což každému patří a stejná páska lásky i stejná míra spravedlnosti všecky spojuje v jeden krásný a mohutný celek. Právě v tom viděl pojištěnou spásu duše, neobětuje-li se jasná vědomost pravdy křesťanské lichému lesku známosti řeči cizí. Právě ve svádění k odpadlictví národnímu viděl bystrý zrak jeho i nebezpečí duchovního, církevního odpadlictví. Nebo kdo se naučil za svou mateřskou řeč, za své slovanské předky

se stydět, kdo se naučil zásadě Jidášově: „Co mi dáte, a já vám ho (národ) zradím“: zdaliž ten není schopen stydět se i za svou víru, za svou duchovní matku církev, a být jejím zrádcem? Pamatoval i tu Slomšek na slova velikého Goerresa, že odnárodňování jest i odkřesťanění. Národ bez lásky ke své národnosti a ku svému jazyku jest národ hluboce pokleslý, podlý, sestávající ze samých chlebařů, sobců, pokrytců, zrádců, a neschopen krásných občanských cností, zláště obětovnosti, rekovnosti, kteréž jsou největší národně ozdobou. A z tohoto stanoviska považoval Slomšek národnost i snažil se z ní koristiti pro čest Boží a spásu duší.

S radostí neličenou uvítali všichni dobromyslní příslušníci diocésy Labodské nově zvoleného knížete biskupa, hojně obdařeného všemi vlastnostmi dobrého velepastýře. Bylť ze synův diocésy, vzrostl v ní a znal výborně všechny její potřeby, i přijal berlu biskupskou v plné a svěží síle mužského věku, aby světcům svým byl tím, čím jim býti měl, pravým vůdcem duchovním; — i byl jím skutečně. Nebo ani den nepominul, žeby Slomšek nebyl pamatoval na obraz dobrého biskupa, jak jej sv. Pavel v listech k Timoteovi a Titovi byl nakreslil; ani den nepominul, kdeby velepastýř ten nebyl svědomí svého se tázal, zdali slova ta sám na sobě naplnil. Aspoň světcem jeho nepohřešovali na něm ani jedné krásné vlastnosti čili cnosti, kterouž dle obrazu dotčeného dobrý biskup ozdoben bývá. Jmenovitě vynikal úplnou oddaností k církvi katolické a nejvroucenější pobožností i láskou Boží. Církev mu byla nade všecko, v ní všechno žil, pro ni jen myslil, pro ni cítil, pro ni působil. I v pečování národuosti hledal jen dobro církve, věda dobře, že národ tím

jistěji věren zůstane církvi, čím více tato se snaží, byti jemu pravou matkou.

Vždy pamatoval též na slova apoštolova: „Ani ten jest něco, kdož křestuje, ani ten, kdož zalívá, ale Bůh který zrást dává,“ a tudíž modlil se horlivý velepastýř ten milerád a vroucně netoliko za sebe, nýbrž za celou jemu drahu diocésu Labodskou, a ještě v poslední vůli své vyslovil přání fka: „Kéžby mně Bůh dal milost, abych za své duchovní dítky v nebesích se mohl modlití.“ Co takový milovník modlitby milerád spěchával tam, kde nějaká pobožnost se konala, a co takový přítel ustanovil též bratrstvo sv. Cyrilla a Methoděje, kteréž po mnohých biskupstvích, i také v našem Brněnském rozšířeno jest, aby se modlilo za sjednocení rozkolnických Slovanů s mateří římskou církvi. I vůbec vědomo, jak utěšené ovoce duchovní toto bratrstvo už vydalo, a jak mnoho tisíc duší dříve od skály Petrovy odervaných, na modlitbu tohoto bratrstva, jemuž Bůh patrně žehná, opět se stolicí apostolskou se spojilo, uznávajíc v ní střed veškeré církve Boží. Jmenovitě to činí v poslední této době Bulhata, slovan-ský to národ, od ps. aposto- lů našich Cyrilla a Methoděje pokřesťený, ale později do řeckého rozkolu stržený. Neuvadlý zajisté to věnec slávy, jež sobě Slomšek uvedením tolika tisíc duší do pravého ovčince Christova uvil, nesmrtelný to pomník, jež sobě bratrstvem tím postavil. Z tohoto bratrstva spolu vysvitá, jak veliké bylo srdce biskupa Slomška, kteréž nejen Slovince, Němce a Řeky, nýbrž všechny slovanské kmeny laskavě objímalo a za jejich spásu ustavičně obět vroulých proseb přinaášelo, a tudíž sluší i nám Čechoslovanům na hrob vel-

kodušného pastýře toho slzu vděčnosti uroniti.

Z veliké horlivosti v jeho povolání vyplývala též neunavená činnost jeho, která záhy síly jeho vyčerpala a tělo jeho zemdlo. Nikdo zajiště nenalezl ho kdy bez práce. Jako doma tak i na cestách visitačních nevyhýbal se trudu, alebrž podnikal všeliké námahy a obtíže. Žádná farnost v horách nebyla mu nepřístupná, aby jí nebyl navštívil, a kamkoliv přišel, hlásal slovo Boží, vyhovívaje stejnou měrou potřebám Němcův i Slovincův. Jestliže to zvláštní kouzlo pro lid, když pozoruje, že vysoko postavená osoba za jeho řeč se nestydí, anobrž ji krásněji a uhlazeněji mluví nežli sám lid, a že k lidu tomu se unížeje, otcovsky všechny jeho tužby a přání vyslychá, a ním otcovsky mluví, jemu otcovsky radí, jej starostlivě vede a za něho oběti přináší. Protože kníže biskup Slomšek právě tak jednal, přilnula všechna srdce k němu tou měrou, že kamkoliv na visitačních cestách, iěz namnoze pěšky konával, zavítal, lid valně shromážděný svátek držel a už dříve co nejlépe možná velepastýři milenném cestu z vlastního puzení upravil. I vypravuje se, že kdykoli třeba bylo, nějakou cestu opravit, úřadové jen lidu oznámili, že Slomšek k nim přijde, i lid neprodleně cestu tu opravit se jal. Tak dobrý lid Slovincův splácel lásku jemu od biskupa osvědčovanou opět osvědčením lásky.

Veliká byla též jeho štědrost. Jsa nad míru skrovný v požívání zemských dober, potřeboval sám pro sebe jen málo, a právě tato skrovnost umožnila mu, že k dobrým, zbožným a obecně prospěšným účelům veždy hojnou měrou přispívati mohl. Při jeho veliké dobročinnosti, při jeho výtečné lásce k vlasti nikdy se u něho nadarmo pomoci nehledalo. Tohoby dosvěd-

čiti mohli po celé diocése Labodské tisíce chudobných, kterýmž pomohl; o tomby zvláště mluvíti mohl Maribor, kde jeho stádrá ruka tak hojně semeno dobrých skutkův rozsívala, o tomby vypravovati mohly všechny dobročinné ústavy, ku kterým znamenitě přispíval. Co skrytě dobrého učinil dle nauky Páně, aby lovice nevěděla, co pravice dala (Mat. 6, 3), to Bůh sám ví, a On, jenž i ve skrytu vidí, jemu to zajiště už odplatil.

Podle vzoru sv. apoštola Pavla předvezal sobě Slomšek všem býti vším a tudyž i Slovincům tolik co Němcům. Nastoupiv ale vládu církevní, bystřím zrakem svým nahlížel, že jedna překážka hlavně vadí časnému i věčnému blahu Slovincův, že totiž stálo biskupské není uprostřed Slovincův, nýbrž na nejzazším kraji biskupství v německé dolině v Korutansku. Věděl, že dokud stálo biskupské na Slovinsko se nepřeneslo, dokud všichni Slovinci Štyrska nebudou pod pastýřskou berlou jednoho slovinského biskupa spojeni, dotud že také nebude možno, aby Labodské biskupství vlastní bohoslovecký seminář mělo, ve kterémby vychování bohoslovcův potřebám nynější doby přiměřeně spolu na základě národním se osnovalo; a že nebude naděje, žebý zora osvěty Štyrským Slovincům zasvítla. Zbožná tedy láska k národu tomu vnučila mu tu myšlénku, aby se o přenesení stolice biskupské z Korutanska mezi Slovinci Štyrské zasadil, kteréžto dílo už dříve sice několikrát totiž v letech 1785, 1809, 1826 podniknuto, avšak pro nepřítel časových poměrů nikdy provedeno nebylo. S velikou radostí slyšel Slomšek vícekrát, zláště pak l. 1848 opětovanou prosbu Štyrských Slovincův, jmenovitě Sekovských, za toto přesídlení biskupství. Netřeba zde říti

se o velikých prárech a výlohách, které Slomšek podniknouti musel, aby úmyslu svého dosáhl, což se mu konečně l. 1859 šťastně podařilo.

Církevní zákony prikazují, aby každé biskupství, pokud možná, svůj vlastní kněžský seminář mělo. S bolestí velikou pohřešoval z počátku Slomšek takového ústavu ve svém biskupství; nebo nahlížel jasně, že duchovenstvo, kteréž vyspělo před očima svého biskupa uprostřed toho lidu, mezi kterým jemu kdysi jest působiti, nejlépe povolání svému porozumí a s největším prospěchem pracovati bude. Po velikém usilování a znamenitých obětech peněžních viděl bohomyslný biskup želání své vyplněno. Právě: znamenitých obětech, nebo na založení semináře v Mariboru obětoval Slomšek ze svých důchodů 20000 zl. Než láska ku světcům osladila mu i tyto trudy a oběti.

Naznává jasně, že toliko ten duchovní bude veselé a prospěšně v duchovní správě pracovati, jenž spolu národně se vzdělá, pečoval přede vším o dobré vychování bohoslovců. I napnul všechny síly a přinesl sám veliké oběti, aby čtvrtá třída bohoslovecká do Svatého Ondřeje 1850 se přesídlila. Obyčejné pobožné čtení při stole a při modlitbě ukázal sám prakticky ve slovinském jazyku. Slovinskou mluvnicí sám po několik let jim vykládal, praktické nauky o zpovědnici a kazatelně tolikéž jim sám až do smrti přednášel, i cvičil bohoslovce na slovinských vzorech. Při každém pokusu v řečnictví býval sám osobně přítomen, a s otcovskou láskou pověděl každému řečníkovi, co na jeho řeči je chvály hodno, a co opravypotřebuje. I nejhorší povětrnost v Mariboru nezdržela ho od takové návštěvy v semináři. Aby si bohoslovci potřebnou sběhlou v boho-

slovných výrazech přisvojili, přikázal, aby katechetika slovinsky se jim vykládala, která učitelem téhož předmětu Rozmanem slovinsky vzdělána, v Drobntincích l. 1855 vytištěna jest. I viděl to rád, když roku 1861 professor pastoralky (pastýřského bohosloví) a ještě jiní učitelové také druhé předměty slovinsky vykládáti začali. Že tím velmi rozumně a spravedlivě jednal, pochopí každý, kdož rozváží, že žáci ti až do dvanácté školy jen výhradně německy byli vyučováni, a během tak dlouhého času svou mateřskou řeč slovinskou byli skoro zapoměli, ačkoliv napotom ve správě duchovní měli slovinským jazykem lidu kázati, jej zpovídati, na smrtné posteli těšiti, ve škole děti vyučovati. Byly to tedy aspoň drobtý, kterýchž pečlivostí Slomškovou s bohatého stola Němcův se Slovincům dostalo. A přece bylo dosti ztřeštěnců s druhé národní strany, kteří už pro tyto drobtý Slovincům podávané šlechetného biskupa osočovali, a v novinách očerňovali tvrdíce, že prý Slovincům nadržuje, ačkoli světoznámo, že celý bochník duševního chleba podával vlastně jen německým světcům svým, an jim tak zhusta v roce kázával, jako snad žádný biskup výlučně německy smýšlejší. Tak n. p. vesv. Ondřeji i v Mariboru, v dřívějším a v pozdějším sídle svém biskupském, kázával jen německy; že však se o to postaral, aby také Slovincům se kázalo a vůbec duchovním potřebám jejich více, než posud se vyhovávalo, zdálo se to už oněm vzteklým ztřeštěncům hrozným býti zločinem, spáchaným prý na jejich národnosti. Takové osočování novinami dalo se obzvláště v minulém roce a nemálo k urychlení smrti jeho přispělo. Avšak samy noviny německé, „Vaterland“ nazvané, hanebnosti útokův takových světle dokázaly a neúhonnost i vy-

tečnost vcelepastýře toho v nejakvčejšim lesku vystavily.

To druhé, co Slomškovi též velmi na srdci leželo, byly národní školy v zemi. Dříve už spomenuté školy nedělní pro Slovinskou mládež nejenom mocně podporoval, nýbrž i křepce bránil proti jistému pánovi, který vše toliko podle starého koppyta míti chtěl a slovinské mládeži toho dobrodiní duchovního nepřál, kterého německá mládež od jakživa požívala. Při tom ovšem nezapomněl i na školu každodenní. Když l. 1848 idea (myšlenka) národnosti celou Evropou otfásla a také školy pronikla, když biledně se světu dokázalo, jak veliké křivdy se Slovincům ve škole byly činily, tu ministr Thun s důvěrou svěřil Slomškovi vypracování kněž školních. I sepsal neunavený biskup sám malý slovinský katechism, pro druhé knihy však sestavil nákres, a práci tu mezi zpsobně duchovní i učitele rozdělil. Nejvíce však článků sám pro ty knihy sepsal, jak vůbec známo, a zasláno mu práce pročítal a popopravoval. Tak vyšla jeho trudem a pečlivostí na světlo „Malá slovensko-německá čitánka (Malo slovinsko-neměko berilo)“ l. 1853, pak „Velká slovinská čitánká (Veliko slovensko-berilo)“ l. 1855, dále „opakování pro nedělní školy (ponovilo za nedeljske škole)“ l. 1854. Aby pak učitelé knih těch dobře užití uměli, podal jim biskup v Drobčincích l. 1861 zvláštní naučení v článku: „Krátký návod pro malou i větší čitánku. Dobrá rada dobrým učitelům (Kratko vodilo za malo i veliko berilo. Blagim učiteljem dober svet)“ — L. 1853 dal vytisknouti pro děti milou knížku: „Veselá škola krásného zpěvu pro pilnou mládež školní (Šola vesela lepega petja za pridno šolsko mladiko), pro který spis už co školní nadzorce látku byl sbíral. Z tétož

sebrané látky také vzaty jsou písně při požehnutí s nápěvem, jak v Drobčincích l. 1861 byly vytištěny. Aby učitele více rozničil v činnosti pro zpěv a posvátnou hudbu, vypsal z vlastního jmění na deset let ceny, chtěje totiž aby v každém děkanství pět zlatých dáváno bylo tomu učitelovi, kterýžby podle rozsudku školního dozorce vo zpěvu a hudbě nejdokonalejším se byl ukázal.

Pravili jsme už výše, že Slomšek už r. 1844 c. j. nejvyšší školdozorce v biskupství u Lublanského gubernia za dovolení žádal, aby ústav Svatojanskému Dědictví podobný mezi Slovinci zaraziti směl, že však prosba jeho tenkrát byla odmrštna. Ale vronená tužba tato naplnila se konečně přece, když r. 1851 dovolení dáno pro zaražení „Družstva sv. Mochora.“ S nesmírnou radostí uvítal Slomšek ústav ten, jenž krásný účel měl, vydávati knihy pro vzdělání tak velice zanedbaného lidu slovinského, i věnoval hned sám této matici 500 zl. — Postaral se též o to, aby děje starého a nového zákona s obrázky dle Šmida na jazyk slovinský přeloženy byly, kterýžto překlad Družstvo sv. Mochora vydalo. Mimo to obstaral také pro Slovince nové vydání životů Svatých s obrázky l. 1854, kteréžto životopisy pomocí krajinských a štyrských národomilův vzdělal. Na to nadevšecko ještě veškery rukopisy sám prohlížel a sazbu tiskovou sám popopravoval, při kteréžto práci, poněvadž ji toliko v noci konati mohl, výborný zrak svůj tak sobě pokazil, že v posledních letech toliko s brejlemi a to jen stíží čísti a psáti mohl. S obzvláštní láskou však lnul k svým Drobčincům, a byl co biskup redakci jejich do jiných rukou byl položil, přece zůstal až do smrti jich duší a hlavním jejich spisovatelem. Většina článků a sice ty nej-

dokonalejší jsou z jeho péra; zvláště pak se mistrem býti ukázal u věcech, které se týkají duchovního pastýřství, životopisu zemřelých národůmilů a školy.

Jako Drobtínce miloval, nejinak liboval sobě v drobných, lidu prospěšných časopisech. I podporoval je, jakkoli mohl, a duchovním nejednou na srdce kladl, aby dobré časopisy co nejvíce možná šířili, špatné pak potírali. Mezi všemi listy byla mu „Danice,“ církevní list slovinský, nejmilejší, a přecasto mluvil o ní s chvalou, protože chrabře zastává národnost, a ještě chrabřeji křesťanskou víru a zbožnost. Velmi to došlo všech, když při posledních duchovních cvičeních ve Slatině několik dní před úmrtím svým řekl kněžům tam shromážděným, že přeje, aby v každé farnosti jeho biskupství aspoň jeden výtisk Danice byl, a kdeby se nikdo nemohl předplatiti, tam že on sám předplaceti na sebe bere. Pro tuto lásku k Danici (Denici) napsal sám mnoho krásných článků do ní, a každého roku o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje naznačil ve zvláštním dopisu Slovincům stav i pokrok bratrstva slovanských apostoľův.

Na tom všem ještě nepřestával. Co druhému otci bývalo mu nejšladší rozkoší, se svými duchovními dítky právě po otcovsku pohovořiti, a pokudž mu to ústně možno nebylo, činil to písemně prostředkem pastýřských listů. Jeho pastýřská slova s pudivnou silou působila v srdce nejen domácích světenců, nýbrž vůbec ve všechny Slovince jiných biskupství. I naslouchali jim co výrokům poslance Božího. Jeho první pastýřský list byl jako nebeská jiskra, která všechna slovinská srdce rozehřála, nadechnula a plesáním pronikla. Pastýřský pak list jeho v bouřném roku 1848 sloužil duchovním i laikům v jeho diocese za

nejvýbornější vodítko, aby nezabředli v politické a církevní zmatky. Pastýřské listy ty, kteréž bohdá ve knize zvláštní se vydají, budou tuším nejčestnějším poučníkem na hrobě zvěčnělého výtečníka, i dokáží v nejjasnějším světle jeho rakouský patriotismu (vlastenství) k zahánění jeho osočovatcův a vzteklých protivníkův, kteří se oním patriotismem roku 1848 chlubit nemohou.

Bratrstvo ss. Cyr. a Meth., kteréžby za obrácení rozkolníkův se modlilo, zarazil l. 1851 při duchovních cvičeních v Brežicích písemně; nebo konaje cestu na dotčené místo, onemocněl náhle a sice tou nemocí která hlavní byla příčinou jeho brzké smrti, i zůstal nemocen ležeti v Celi. Nemoha tedy zaražen onoho bratrstva ústně a slavně oznámiti, učinil to písemně, vyzýváje všechny při dotčených cvičeních přítomné kněze, by k bratrstvu tomu přistoupili, což všickni hned radostně také učinili. Ohlášení tohoto bratrstva netoliko u Slovanův, nýbrž i v německých biskupstvích bylo s radostí uvítáno, obzvláště tenkrát, když také v Římě l. 1852 církevního potvrzení došlo. I kdoby pochyboval, že bratrstvo to má veledůležitý význam? Velké srdce Slomákovu milovalo všechny Slované, katoické i nekatolické, a proto nesmírně ubolevalo nad ranou, Cirkvi rozkoem zasazenou, a pro zacelení této rány založil Slomáček svrchu jmenované bratrstvo, dobře nablížeje, že sjednocení Slovanův u víře katolické bude nejprve této samé nesmírnou podporou a hrází proti nevěře na západě valně vládnoucí, a pak že náramně přispěje k vzájemnosti a svornosti Slovanův i k zvelebení slovanské literatury.

Tak krásně, tak velokolepě působil, tak neunavně se trdil Slomáček pro svatou církev, pro národ a literaturu slovanskou. I neminulo

zádné léto, že by Slovinci z nových plodů jeho krásného ducha se nebyli těšili. Byltě v pravdě jasnou hvězdou, ku kteréž celé Slovinci s útechou vzíralo, byltě v pravdě vůdcem, jehož hlasu Slovinci všickni ochotně poslouchali. Proto jim také šestnáctero let jeho blahonosného biskupování tak šťastně a tak rychle uplynulo!

Dne 23. septembra (září) popadla jej kolika, která jej už dříve často byla trápila. Bolesti nemocí tou způsobené rostly a všeliké pokusy lékařovy, aby nemocnému zjednal úlevy, ukázaly se býti marnými. Když lékař tento poprvé k jeho lůžku přistoupil, řekl mu biskup určitě a zjevně, že jest to jeho poslední nemoc. V noci na to vyjevil jediné přání, aby se jitra dočkati a svatě svátosti přijmouti mohl. O pěti hodinách poslal pro svého zpovědníka. Na jeho prvou otázku, jestliže jemu už lépe, odpověděl nemocný se mdlým sice, ale klidným a odhodlaným hlasem: „Buď mi mrtvice na útrobu zalehla aneb zalehne.“ Když většín zvonem na věži ráno se zazvonilo a všickni kanovníci i mnoho duchovních s horícími svícemi nejsv. Tělo Páně k domu biskupskému sprovázeli, užasl se všecken lid, jenž ani ještě nebyl se dověděl, že milý velepastýř se roznemohl. Při všech krutých bolestech vstal přece nemocný z lůžka, aby kleče přijal Tělo Páně. Při posledním pomazání odpovídal hlasitě při všech modlitbách a byl očividně potěšen a rozveselen. Ale bolesti nechtěly nikterak popustiti. Před polednem (dne 24. sept.) byla už hlava jeho studená jako led a okolostojící kněží stíží mu studený pot s lící stírali; rovněž tak studeny byly jeho ruce, a žilobiti bylo sotva už znamenati. Odpoledne o třech hodinách, když zpovědník opět k biskupovi vstoupil, řekl mu tento

(latinsky): „Modlete se za mne; neb zdá se mi, že to má poslední hodinka.“ — O pěti hodinách navštívili jej dva bratři, hrabata Brandisové. Když mu jeden z nich řekl, že doufá ráno veselejší zprávu o něm slyšeti, odpověděl nemocný: „Biskup nemá nic dobrého na světě.“ Když druhý bratr doložil: „Bytby také on (biskup) sám rád umřel, přece svěřenci jeho, že ho přetěžce budou pohřšovat,“ tedy odslavil nemocný pokorně: „Na jednom člověku nic nezáleží.“ Pak přidal: „Tak jsem slab, že takofka nic mluvíti nemohu.“ — Když o sedmi hodinách kanovníci jeho postel obstoupili, přijal je přívětivě s přátelským úsměvem a řekl po slovinci: „Přišli jste tuším se mnou se rozloučit,“ a na to zase umlknul. Okolo půl deváté hodiny, když lékař oznámil, že skonání nastává, ptal se umírajícího zpovědník, bylo-li by mu mílo, aby se jemu něco předmodlovalo. Umírající potákal. Počali se tedy okolo stojící modliti litanie lauretanské, a když ihned smrtný zápas se dostavil, modlili se po slovinci modlitby za umírajícího, co zatím dvorní kaplan umírajícímu hromičku v rukou držel; a ještě modliteb těch nedokončili, už se blahá duše biskupova klidně a bez dalšího trápení na onen svět odebrala. Okolo postele klečeli všickni kanovníci, několik duchovních a veškera čeled domáci. Smrtný zápas netrval déle nežli šest minut; hlasitý pláč rozléhal se po celé světnici, když lékař oznámil, že biskup dokonal, a že mu probož stoličný oči zatlačil. Obličej mrtvého vypadal, jakoby se přívětivě usmíval. I hrnuli se všickni okolostojící jeden po druhém k lůžku, aby ještě jednou políbili studenou ruku a slzami dětině vďěčnosti ji porosili: nebo přehořce to cítili, di Danica, že ztratili předobrého otce a nejvýbornějšího pastýře

na zemi. Umřel pak na ochrnutí útrob (střev).

Když po úmrtí se otevřela skříň jeho spisů, našlo se všecko v nejlepší pořádku, jako dávno už pro případ smrti přichystáno. Závět byl psán v den jeho narození 26. října 1861. Jelikož ještě mnoho věci strany diocésy na čisto porovnáno nebylo, přidáno zvláštní písemné poučení pro nástupníka, aby o jednotlivých záležitostech všeho zevrubně se dověděl. Umrličí truhla neměla býti drahocenná, nýbrž jen z měkkého dřeva a nevyleštěná. Z příbuzenstva toliko někteří velmi chudí dosáhli značné pomoci. Hlavním dědicem zemřelého však učiněn jeho nástupce řádně zvolený, jemuž uloženo, aby následující odkazy vyplatil: spolku dobročinných paní v Mariboru 1000 zl., řemeslnickému spolku tamtéž 500 zl., sirotčinci Mariborskému 500 zl., Svato-Ondřejskému 2000 zl. V den pohřbení pak ustanoveno závětem, aby 300 zl. mezi chudé se rozdaly.

Na umřelém lůžku ležel zemřelý ve čtvrtek a pátek ve veliké dvoraně biskupského domu, kterážto dvorana (sín) od rána až do večera naplněna byla lidstvem ze všech stavů, kteréž zde plakalo a se modlilo; v poblížké kapliče, do které se dvoranou jde, sloužily se od rána až do poledne mše svaté. Zpráva o úmrtí Slouškovu rychle se telegrafem rozšířila po celé krajině, a ačkoli byl pohřeb v sobotu (dne 27. sept.), kde duchovním nejnesnadněji jest odejiti, přece mnoho duchovenstva se sešlo; nebo veliká láska k zemřelému biskupovi oslabilá jim všechny obtíže, takže rádi dvě noci (ku přijíti a odejítí) obětovali. Sešli se pak tři knížata — biskupové, Hradský, Kerkský a Lublanský, 105 knězův a 28bohoslovcův. Pohřební průvod vedl a velkou mši sloužil kníže biskup Hradský, a

mezi velikou mši sloužili při pobočných oltářích tiché mše kníže biskup Kerkský (z Celovce) a Lublanský. Pohřebnou řeč, které jsme i my zde na mnoze použili, měl domácí stoličný děkan dp. Stepišnik, jenž v ní krátký životopis zemřelého podal a jenž nyní jeho nástupcem učiněn jest. Řečník podotknul, že byl tak šťasten, při svých prvotinách kněžských, za řečníka míti svého zemřelého biskupa. Nesčíslný počet lidstva sprovázel mrtvolu, mezi nimž byli též všickni političtí úředové a všickni tamnější důstojníci vojenští, kteří jemu zvláště oddáni byli, i spolek dobročinných paní s hořicemi svícemi. V přívětivé kapliče městského pohřebiště připravena byla nová rakev, do které o půl jedné po poledni uloženo bylo tělo nezapomenutelného velepastýře, „jehož jméno, jak dří „Danica“ vším právem, „na vždy zapsáno zůstane nesmazatelnými literami lásky v arcei všech Slovincův, a zlatými literami v knihách dějepisu Labodského biskupství a celého Slovinska.“

Nám pak nezbyvá leč ještě doložiti, co v téže Danici dří p. František Kosar po vyličení zásluh slovesných výtečného biskupa toho řka; „Jestli při kterém muži nynější doby, tedy zajisté u hrobu zemřelého velepastýře toho lze vesele zapřeti slova žalmu Davidova: „Jdouce šli a plakali, metajíce semena svá. Přijdouce pak přijdou s plesáním, nesouce snopy své.““ Když vyšel Sloušek, aby rozšíval, plakal a v mnohých slzách a hořkostech rozšíval směš své; ale nyní opustiv údolí slzavé, s veselím odešel do nebeské otciny a andělové vesele pějice nesli za ním bohaté snopy jeho žatvy (žní). Necht tedy odpovídat v pokoji, kterého si hojně zasloužil, necht radostně požívá věčné koruny svých skutků, které jedině činil k větší oslavě Boží a ku spáse

duši. My pak ještě jedenkrát v duchu hrob jeho obštoupíme a podávše sobě ještě jedenkrát ruce nad jeho hrobem, při slavném jmennu Antonína Martina Slomška obnovíme alib, že chceme býti a ostati věrnými syny církve a národa. že chceme věrně choditi po dráze, kterouž nám naznačil — že chceme totiž neunavně pracovati o pravém blahu našeho národa v duchu církve svaté, a nebáti se žádných nepřátelův naší národnosti i neu-

Pozn. Pořadatelovo. Pamětná a povšimnutí hodná událost jest, že svátek sv. apoštolův našich přeložen byl na 6. července, kteréhož dne Slomšek, vronci ctitel sv. Cyrilla a Methodia a rozšiřovatel slávy jejich, ujal beru biskupskou.

D r o b n ů s t k y.

Úcta k stáři. Jedenkrát přišel v Athenách kmet do divadla, kdež tak plno bylo, že mu spolu-měšťané jeho nikde místa nedělali. Když se dotlačil k Lacedemonským, kteří tam co poslanci byli a vykázané zvláštní místo měli, vstali všickni a vzali kmeta mezi sebe. Když jim na to z uznání od veškerého obecnstva hřmotně tleskáno bylo, řekl jeden z vyslancův těchto: „Athenští vědí, co pravé jest, my to ale činíme.“ —

Zvíře nejškodlivější. Když byl jedenkrát Bias tázán, které zvíře mezi všemi by nejškodlivější bylo: odpověděl: Mezi divokými, těžší-li se, jest to ukrutník (tyran), a mezi krotkými pochlebník.“

Zřídka které hodinky rádně jdou, neb některé příliš spospichají, jiné po zadu zůstávají: nicméně však málo kdo se přizná, že jeho hodinky pokaženy jsou. Tak jest i s úsudkem lidským.

Radá! Když Diogenes jedenkrát do města Myndus přicházel a

hýbati se žádoujím překážkám a protivěnstvím, at v pravo neb v levo na nás dotírají. Naším healem buď slovo, které zvěčnělý Slomšek při posledním shromáždění kněžtv ve Slatině pronesl a co závět své lásky k národu nám zůstavil: Buďme vždycky utužení katolici — věrní Austriané (Rakušané) a Slované. Ano — Slovanský národ jsme a na věky ostaneme, ale všecko a veždy jen v duchu křesťanském.“

spatřil, že město toto veliké a s neobyčejnou nádherou vystavené brány má, samo však že velmi malé jest, zvolal: „Zavřete rychle, mužové Myndus-ští, aby vám město vače neuteklo!“ —

Osoby,

jichžto jmena v Čechách a na Moravě v svaté a blahoslavené a zbožné památce jsou:

1. Cyrill,	13. Přibislava,
2. Method,	14. Zdislava,
3. Bořivoj,	15. Daghuar,
4. Václav,	16. Vilémína
5. Podivín,	17. Radim,
6. Ludmila,	18. Duch,
7. Vojtěch,	19. Hroznata
8. Ivan,	20. Vrbata
9. Prokop,	21. Jan Nepom.,
10. Důbravka,	22. Strobacl,
11. Mlada,	23. Sarkander,
12. Česlav,	24. Střežislava.

Děti mouřeninův jsou při porodu světle šedé; v severních krajinách Afriky vyvinuje se v jejich kůži barva černá až do třetího roku; na jihu zčernají děti mnohem ry-

chleji, někdy již v několika dnech. Vlasy novorozenátek jsou hnědé a vláknité; teprv když počíná děčko běhat, vlas černá a kudrnatí.

Papež Julius II. říkával: Rádné učení a vzdělání jest pro měšťany stříbrem, pro šlechtice zlatem a pro vojvody drahokamem.

Ovčáctví anglické. Podle hodnověrných anglických zpráv jest ve sjednoceném království asi 50 milionů ovci. Každá dává v průměru ročně $5\frac{1}{2}$ lib. vlny; uabývá tedy zem tato celkem 275 milionů liber vlny, a počítá-li se libra po zlatém, právě také tolik zlatých. Uváží-li se, že se mimo to asi $\frac{1}{3}$ těchto ovci pobije, povstává z ovčáctví tamějšího celistvý roční výtěžek asi 500 milionů zlatých!

Vážme si stromu pro ovoce, ne proto, že hmyzu (housonek) nemá. A přece mnozí lidé vážnosti na jiných pohledávají jediné proto, že necností do sebe nemají, ačkoli cností prázdni jsou.

Panna má býti jako zvon na veliký pátek (jenž o sobě zlinky nedá), co zrcadlo (jenž se zanračí, když kdo naň dechne), co hlomejžd který zřídka ze svého domku vychází. (Abr. z st. Cl.)

Počet dětí v království velko-británském dostupuje podle posledního úředního seznamu pěti milionův, čtvrtina jich náleží třídám vyšším a zámožnějším, a těši se vychování velmi pečlivému a důkladnému na vlastní útraty. Z ostatních 3,750.000 jest na 60.000 dětí kongregacionalistů (rozličných bra-

trství), kteří zamítají od sebe veškeré příspěvní z pokladnice státní na vychování; 1,600.000 dětí ve školách, kteréž podporuje a v nichž má dozorství vláda, ostatní vychovávají se na útraty obětovaných jednotlivcův nebo obcí.

Tak zvané nyní království polské pod vládou ruskou se nacházející zaujímá se stolicí Varšavskou 2.320 mil čtverečních a je zalidněno 4,700.000 obyvateli. Celý kraj ten je rozdělen na patero gubernií, na varšavskou totiž, sandoměrskou, lubelskou, plockou a augustovskou. Co do vyznání obyvatelstvo kraje toho dělí se na skoro 3,600.000 katolíků, 218.000 unitův, 272.000 evangelíků, 566.000 židů; ostatek připadá na jiná rozdílná vyznání. Nynější toto tak zvané království kongresové, a zařízení jeho datuje se hlavně od kongresu vídeňského roku 1815. Mino kongresové Polsko čili kongresovku má v držení Rusko ještě jiné kraje, které takze k Polsce náležely, avšak od svazku a království jsou oděrané a k Rusku připojené, jakoz jest: Litva, Volyň, Ukrajina atd., které kraje nazývají se obecně kraje zabrané, a kraje tyto zaujímají přes 8.500 mil čtverečních s 10,000.000 obyvatelův.

Pěstování tabáku v Němcích ubývá. R. 1859 zaseto bylo semenem tabákovým v Prusích 26.780 jiter; r. 1860 jen 25.285 a r. 1861 již toliko 19.541 jiter. V Sasiích za těchto let 1. 150 jiter, 2. 117 j. a 3. jen 16 jiter. V Hanoversku pěstována byla tato rostlina touže dobou na 2030, 1960 a 1225 jitrech. V celém německém celním spolku věnováno bylo tabáku r. 1859 32.509 jiter a r. 1861 jen 22.799 jiter.

Obyvatelstvo celé země obnáší podle nejnovějších statistických dat celkem 1288 milionů lidí. Z této kolosální sumy připadají na Evropu 272 mil.; na Asii 270 mil.; na Ameriku 200 mil.; na Afriku 89 mil. a na Australii 2 miliony. Nejlidnatější díl světa jest tudíž Evropa. Dle průměrného počtu umírají 32 miliony lidí každoročně; tedy za den jich zemře 87.761, za hodinu 3653, za minutu 61; průměrem tedy umře každou sekundu jeden člověk.

Tázán jsa Eugenius, komu by se zamilování podobali, pravil: Zamilování jsou v občanské společnosti tolik, jako šílenci v nábo-

ženství — šťastné hlavy či šťastenci.

Zlý člověk jest uhlí: řezavé tě páli, studené začerní; vždy tedy ti na škodu.

Za příčinou tisícileté pomátky založena v Římě kolej (škola) ku vzdělání jihoslovanských jinochův. Uslyševše o podniknutí tomto, roztoušili jsme se přáním nejvroucnějším, aby pro mladíky naše se podobný ústav u hrobu sv. Cyrilla zřídil a taktó srdce našeho národu se užeji ku skále Petrově připoutalo.

Velehrad.

O d

Fr. Sušila.

Kdož dá mně zírat Velehrad.

Jak stával ondy v slávě,
Když chodil valem odevšad
Lid do bran jeho k správě!
Ó Velehrade z hrobu vstaň
A vrahtun svým se mocně braň.

Vstaň Velehrade, teď jest čas,
Teď rozvij mocnost svoji,
Slyš vůkol sebe lidu hlas,
Jenž k tobě v pouť se strojí,
Hle, jak se korouhvé jím pnou,
Teď rozvij všechnu slávu svou.

Ó zdráha dobo rozmilá,
Ó zdrav buď sladký hlasec!
Hle puká dávná mohyla,
A scálec vstává zase.
Hle Velehrad, hle Velehrad,
A kolem něho květný sad!

Ó rozkvět hojnou lahodou,
O rozkvět, sade v kráse,
A zaroď blahou úrodou
Všem, jenž jdou k tobě, k spáse.
Kdo v tvém se octne prostoru,
Ssaj vzduchy rajských úporů.

Teď k Velehradu, národe,
Směr obrať svojich kroků,
Tam západe a východe
Lej vody svojich toků.
Tam činite lásky obnovu,
Tam stavte míru budovu.

Jak bere toky v sebe proud,
Kde plyne krajů řadou,
Tak na svatou kdo tam jde pouť,
Všech cnost se ozdob vnaďou!
Tam každý duch se k dějům zmuž
A odtud vlasti statně služ.

Výroční tržové na Moravě.

Dle nejvyšších nařízení neodbyávají se tržové nikdy v neděli a ve svátek, nebří v den předcházející nebo následující.

- Archlebov** (okr. Žďanský) 1. v out. před Fab. a Seb. Den před tím trh na dob., 2. v out. před s. Fil a Jak., 3. v out. před sv. Rochem, den před tím trh na dobytek, 4. v out. před sv. Šimon. a Judou.
- Ausov** (Aussee, okr. Moheln.), 1. Na Fil. a Jak., 2. na Jiljiho, 3. na Tomáše Ap. Týdňní trh každou středu.
- Bánov** (okr. Uh. Brod.) 1. v out. po středuposí, 2. v out. po sv. Petru a Pavla, 3. v out. po pozdvížení sv. kříže, 4. v out. po sv. Lucii. Trh na dob. před každým ročním trhem.
- Batelov** (okr. Jihl.), 1. v pondělí po Janu křt., 2. pond. po nanebevz. P. Marie, 3. na sv. Barboru.
- Bouzov** (okr. Litovel.), 1. v pondělí před Pab. a Seb. 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pond. před Mari Magd., 4. v pond. před sv. Šim. a Judou. Trh na len a na přízi každou středu.
- Beroun** (Bärn, okres Dvůřecký), 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v pond. po 4. neděli Velk., 3. v pon. po sv. Anně, 4. v pond. po sv. Leopoldu. Trhy na přízi ten den před výroč. trhy.
- Bergštal** (horní město, okres Rymb.), 1. na popelec, 2. v pond. po křížové ned., 3. v pond. po sv. Marii Magd., 4. v ned. po obětování P. Marie. Koňský a dobytčí trh každý jarmark. Trh týdní a na přízi každou středu.
- Biskupovice** (okr. Hrotovický), 1. na sv. Matjeje v únoru, 2. na sv. Petra a Pav., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu.
- Bíteš velká** (Gross-Bitesch), 1. v out. po Hrom., 2. v out. před Velk., 3. v out. po nanebevz. P. Marie, 4. v out. po sv. Frant. S., 5. vs čtvrt. před Vánoč. Týdňní trh každý čtvrtk. Dobytčí trh před každým výroč. trhem.
- Blitov** (Vötsau) 1. prv. úterý po sv. Jan. Nep., 2. prv. úterý po nejs. jm. P. Marie.
- Blitýska Osava** (okr. Vel. Mezeříčský), jarmark dne 25. července.
- Blitýska Veverská** (okr. Tišnovský), 1. v pond. po sv. Apollonii, 2. v pond. po sv. Fil. a Jakob., 3. v pond. po sv. Janu Nepom., 4. v pond. po sv. Bartol., 5. v pond. po sv. Šim. a Judě. Dobytčí trh po každé dopoledne.
- Blískovice** (Lispitz, okr. Budějov.), 1. v pon. po Bož. vstoup., 2. v 2. pon. po sv. Michala, 3. na sv. Lucii, 4. na den sv. Vavr. Týhod. trh každý čtvrtk.
- Blanské**, 1. v pond. po sv. Janu křt., 2. v pond. před sv. Mart. Trhy na vlnu: 1. v pond. po nanebevstoupení, 2. v pon. po sv. Matouši.
- Blučina** (Laučie, okr. Židlochov.), 1. v out. svatoduš., 2. ve čtvrt. po Václavě, 3. v out. po sv. Mikuláši.
- Bobrová Dolní** (Bobrau, okr. Novoměst.), 1. v out. před sv. Jiřím, 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. před všemi Sv., 4. v out. před sv. Tomášem. Dob. trh v pon. před každým výročním trhem.
- Bobrova Horní** (okr. Novoměst.), 1. v out. po 3. křt., 2. v pond. po sv. Vítě, 3. v pond. po sv. Mart. Dob. trhy: 1. v pond. po 3. křt., pak na ostatní roční trhy.
- Bojkovice** (okres Uh. Brod.), 1. v pondělí před nanebevz. ned., 2. v pond. po Bož. Těle, 3. ve čtv. po sv. Vavř. 4. v pond. po sv. Diviši. Před každým jarmarkem trh na dobytek a na obilí. Velk. trhy: 1. ve čtvrt. před Vánoči, 2. ve čtvrt. před Velkon. Koňský trh každý čtvrt. v postě; tyh. trh každé pondělí.
- Bošovice** (okr. Žďanský), 1. v pon. před Bož. vstoup., 2. první pond. po sv. Mart.
- Boskovice** (okr. Žďanský), 1. v pon. před Bož. vstoup., 2. první pond. po sv. Mart.
- Boskovicke**, 1. v pond. po ned. devítu., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. před sv. Václavem, 4. v pond. po Kateř. Velké tyh. trhy ve čtvrt. před Velkon. svatod. svátek a Vánoči. Koňští tržové ve čtvrtk. před každým jarmarkem. Týhod. trh každý čtvrt.
- Brao** (Braun), 1. v 3. pond. v únoru 2. v 2. pond. v květnu, 3. v 1. pond. v září 4. 1. pond. v prosinci. Každý trvá 14 dní, svátky a neděle nevyjímajíc. Obchodníkům jsou tři dni před začátkem prvního týdne každého trhu, totiž čtvrtek, pátek a sobota k vykládání a prodávání all in grosso povoleny. Hlavní trh na vlnu: 1. out. v červenci, který trvá 8 dní. Trh na vlnu: 1. v sob. před sv. Trojicí, 2. ten den před počátkem P. Marie, Koňští tržové: 1. první pond. v postě, 2. první pond. po nar. P. Mar. Trhy na dob.: tři dni před každým ročním trhem před městem, totiž: ve čtvrt., pátek a sob. v týdnech, jenž roční trh předcházejí. Týdňní trhy každou středu a pátek.
- Bruo staré** (Altrünn) 1. prv. pond. v dub. 2., 1. pond. v červenci, 3., 2. pond. v říjnu. Každý trvá 8 dní.
- Brod Uherský** (Ungarisch-Brod), 1. v out. před 3. křt., 2. ve čtvrt. po smrtné ned.; 3. v out. po 6. ned. velk., 4. v out. po proměně Chr. Pána, 5. v out. po sv. Šim. a Judě. Dob. trh před každ. ročním trhem. Týdňní trh každý čtvrtk.
- Broděk** (Prüdlitz, okr. Prostěj.), 1. v out. před hrom., 2. v out. před nar. P. Marie, 3. v out. po sv. Alžběte.
- Bruice** (Pirnitz, okr. Jihl.), 1. ten den po novém roce, 2. ten den po sv. Františce 3. na sv. Fil. a Jak., 4. ten den

před návštěv. P. Marie, 5. ten den po An-
jelu Strážci, 6. ten den všemí Svat.
Přední trh den před každým jarm.

Brunov (okr. Klob.), 1. 14. ledna, 2. 7.
května, 3. 1. července, 4. 20. srpna, 5. 21.
října, 6. 16. pros. Kdyby jeden nebo druhý
z těchto trhů padl na neděli nebo svátek,
obhýván bude výroční trh následující všední
den. Dob. trhy odhávají se v ty samé dni,
jako trhy výroční. Týh. trh každý out.

Brunseif (Braunseifen), 1. v out. Velkon.,
2. ve středu před naneb. P. M., 3. v pond. po
sv. August., 4. v pon. po počti P. Marie.
Trhové koňši: 1. v out. Velkon., 2. v pon.
po sv. August. Dobyti trh v pond. po sv.
Augustinu. Týh. trh každou středu a sob.

Brušberk (Braunsberg), 1. v pátek před
květ. ned., 2. v outery před nanobvezeti
P. Mar., 3. v out. po sv. Kateřině.

Březlava (Lundenburg), 1. na sv. Jití, 2. v
útery po nar. P. M. Trh navlnu: 1. dne 5. čer-
vna, 2. d. 23. září. Týh. trh každý čtvrt.

Březová (Bräusa, okr. Svitav.), 1. v pond.
před obrác. sv. Pavla, 2. v pon. po nalez.
sv. kříže, 3. v pond. po pozdviz. sv. kříže,
4. v pond. před Lucii, 5. v pond. po sv.
Markytě. Velké trhové: 1. před květ. ned.
2. v sob. před nar. Páně. Trhové na vlnu
a na koně v out. před každým výr. trhem.

Bučovice, 1. v pond. po ned. mnsop. 2. v
pon. před Sv. duch., 3. v pon. před Bart.,
4. v pond. po sv. Šim. a Judě. Koňský a
dobyti trh ten den po ročním trhu. Trh
každý čtvrtk.

Budějovice (Moravské (Mährisch-Budwitz),
1. v out. po 3 králích, 2. v out. před Bo-
žim vstoupením, 3. v out. po sv. Jiljí, 4.
v out. po sv. Havlu. Dob. trh na den před
každým výr. trhem. Týh. trh každý čtvrt.,
potom dva velcí trhové ve čtvrt. před Va-
noci a na zelený čtvrtk.

Budšov (Bautsch), 1. na svatého Filipa
a Jakuba, 2. v pon. po nar. P. Marie, 3.
na sv. Ondřeje. Velké trhy: 1. v sob. před
květinou ned., 2. na sv. Tom. Ap. Trhové
na len a na pizí každou sob. Trh navlnu
z jara a na podzim po ostrihání ovcí po
2. sob. Trh na koně a na jiný dob. v sob.
před květ. ned. Týdňi trh každou sobotu.

Budšov (Budischau, okr. Třebický), na sv.
Ondr. Veliké týdňi trhy: na den sv. Tom.
ap. a v pon. v pašovém týdnu.

Buchlovice (okr. Hrad.), 1. v out. po obrá-
cení sv. Pavla, 2. v out. po sv. Cyr a
Metli, 3. v out. po Bož. Těle, 4. v out.
před sv. Šim. a Judou. Dobyti trh každý
pond. před ročním tihem.

Bystrice (v Novom. Jiljí), 1. v pond. po
sv. Jiri, 2. v pond. po sv. Jak., 3. v pon.
po sv. Ludmile, 4. ve středu po sv. Havl.
5. v pon. po sv. Dorotě. Veliké týh. trhy:
1. v out. před Velikon., 2. v out. před sv.
Svat. Trh na len a pizí v pond. po sv.
Havle. Trh na koně a jiný dobyt ten den

před každým jarmark. Týhodní trh každý
out. a pátek.

Bystřice (pod Host.), 1. první čtvrt. v post.
2. na sv. Fil a Jak., 3. v out. před sv. Jiljí.
4. na sv. Václava. Koňši a dobyt. trhové:
1. v sob. před první jarmark., 2., 3. a
4. ten den před jarm. Týh. trh každý out.

Bystřice Hrubá u Olomouce (Gross-Wi-
sternitz), 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po
sv. Filip a Jak., 3. na sv. Bartol., 4. na
sv. Ondřeje.

Bzeneč (Bivenz), 1. v pond. po okt. sv. 3.
králů, 2. v třetí pon. v postě, 3. v pond.
po Janu křtit., 4. v pond. po sv. Václavě,
tež koňši a dobyt. trhové. Týdňi trh každý
pond. a čtvrtk.

Člupín (okres Kroměř.), 1. v pon. po druhé
ned. Velk., 2. na Jiljího, 3. na sv. Havla.

Čáslavice (okr. Třebíč., kraj Jihlav.), výr.
a dob. trh; 1. v out. po zvestov. P. Marie.
2. v out. po sv. jm. P. Marie.

Černá Hora, 1. na sv. Josefa, 2. v out.
před Fab. a Seb., 3. na sv. Vavřince, 4.
v out. před sv. Ilavlem. Týh. trh kaž. stř.

Červená Voda (Rothwasser), 1. v pond.
před Fabianem a Sebastiánem, 2. v pond.
po Fil. a Jak., 3. v pon. před rozesláním
up., 4. v pond. před posvěc. chrámů. Do-
byt. trhy: 1. ve čtvrt. po středoposti, 2., ve
středu před zel. čtvrt., 3. ve čtvrt. po posv.
chrámů. Týh. trh každou středu.

Čejkovice (okr. Hodonín), 1. v pond. po
sv. Marku, 2. v pond. po sv. Kumigundě.
Trh na vlnu; 1. dne 16. máje, 2. v pond.
po sv. Václ.

Dačice, 1. ve čtvrt. po druhé ned. post. 2.
v out. po Vavřinci, 3. v out. po sv. Frant.
Ser., 4. v out. po sv. Mikul., 5. v out. před
vstoupen. Páně. Přední trhy: ten den před
každ. jarm. Dobyti trhy: 1. třetí středu v
postě, 2. druhý pon. po sv. Vav., 3. druhý
pon. po sv. Frant. Ser., 4. na druhý pon.
po sv. Mikul. Pak první středu v každém
měsíci. Týh. trh každou sobotu.

Dalečice (okr. Hrotov.), 1. na památku sv.
Pavla, 2. na sv. Leopold. Týh. trh každ. stř.

Dambovice (okr. Zlínský), 1. v pond. po
Bož. vstoup., 2. v pond. po sv. Mart. Týh.
a dobytčí trhy ve středu ode stř. popel. až
do velkon.

Doubravice (okr. Blaniřky), 1. v pon. po
sv. Fab. a Seb., 2. v out. svatod., 3. v pon.
po sv. Bartol., 4. na Šim. a Judu. Koňské
a dob. trhy v sob. před každ. výr. trhem.

Doubravice (okr. Třebíč.), 1. na den sv.
Fab. a Seb., 2. na sv. Jana křtit. 3. v pon.
po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Ondřeje.
Koňši trhové: 1. v pond. po smrt. neděli.
2. v pon. po vstoup. Páně, 3. v pon. po
anjelu Strážci. Týh. trh každ. středu.

Deblin (okr. Třebíč.), 1. na den návštěvi
P. Marie, 2. v pond. po proměnění P. Chri-
sta, 3. na sv. Havla, 4. na den Mládatek.

Dědice (okr. Viskovský) Trh každý pond.

Dlouhá Loučka (Unter-Jangendorf, okres Uničov.), 1. v stř. před Velkon., 2. v pon. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Mikul., 4. v pond. po sv. Trojici.

Dobroměřice (okr. Kojetín), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před Porciukul. 3. na sv. Ondřeje. Týždní trh každý čtvrtek.

Domáňat (Damaštdt), 1. první pondělí v postě, 2. dne 28. října Trh na vlnu 10. máje. Trh každou sobotu.

Drahonose (okr. Hran.), 1. na sv. Valent., 2. dne 25. dubna. 3. v out. po sv. Vavř., 4. dne 21. prosince. Týždní trh každý out.

Dřnolec (Dürnholz). 1. v pon. po 3 králích, 2. v pon. p. kychavn. ned., 3. v pon. třetí ned. Velk., 4. v pon. po sv. Bartol., 5. v pon. před Brigit. Trh koňský v sob. před pr. jarm. Týž. trh každ. středu Tržové na dobyt. 1. ve střed. po 3 král., 2. ve střed. po třetí ned. postní, 3. v out. po třetí ned. vel., 4. v out. po sv. Bartolom., 5. v out. po Brigitě.

Dřevohostice (okr. Uher. Brod). 1. druhý out. po hromn., 2. v out. po sv. Filipu a Jak., 3. v out. před nar. I. M., 4. druhý out. po všech Svatých. Trh na vlnu: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Václ. Koňský a dobytčí trh: v pond. před každ. tržem výročním. Týždní trh ve čtvrtek.

Dub (v okr. Olomouck.). 1. v pond. před obrácením sv. Pavla 2. v pond. před sv. Jos., 3. v pond. před sv. Jan. krit., 4. v pond. před sv. Mart.

Dunaňovice Horní (Ober-Danowitz, okres Znoj.), 1. na sv. Marka Ev., 2. na pov. sv. kříže.

Dunaňovice Dolní (Unter-Danowitz, okres Mikul.), 1. v pond. po sv. Jilji, 2. v pond. po sv. Lucii.

Dvorce (Hof), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pon. před sv. Svat. Týždní trh každ. pát.

Dvorce (Höflein, v Mik. okr.), týždní trh každý čtvrtek.

Frenštát (Frankstadt) 1. v out. po novém roce, 2. v out. po prov. ned., 3. v out. po sv. Janu krit., 4. v out. po sv. Václ. Trhy koňsk. a dob.: 1. v pon. po nov. roce, 2. v pon. po provodní ned., 3. v pon. po sv. Janu krit., 4. v pond. po sv. Václavu.

Fryštát (Freistadt, okr. Holešov.), 1. druhé pond. po Jménu Ježíš., 2. v pond. po nanebevstoup. Páně, 3. v pond. po sv. Jilji, 4. v pond. po sv. Mikuláš. Velké týždní trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Václavu.

Frydlau, u Olomouce, 1. na sv. Josefa, 3. v out. svatodusí, 3. v pond. před sv. Matoušem. 4. na sv. Tomáše. Týždní trh každý pátek.

Frydlau (okr. Místecký), 1. na sv. Jiří. 2. v pond. po sv. Petru a Pav., 3. v pond. po sv. Matouši. Trh dob. před roč. trhy.

Fulneck, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. před květ. ned., 3. v pond. po navstiv. P. Marie, 4. v pon. po sv. Frant.

Ser., 5. v pon. po sv. Barboře. Trh na len a přízi na každý vyr. a týždní trh. Koňší a dobyt. tržové: 1. v out. před květ. ned. 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Trh na vlnu dne 1. června a 6. října. Týž. Trh každ. sob.

Goldštejn, 1. v pond. po smrtné ned., 2. na sv. Linhartu, 3. na den sv. Matouš. Týždní trh každý pond. a pátek.

Güntramovice čili **Guntrovice** (Guntersdorf, okres Libavský), 1. v pon. po kychavn. ned. spolu trh na koně, 2. v pond. po Bartol. s trhem na sudy.

Hauoulce (Gandlersdorf, okr. Znojem.), trh každou sobotu.

Hodonin (Göding), 1. v první pond. v postě, 2. v pond. po kříž. ned., 3. v out. v týždní sv. Vavř., 4. v pond. před sv. Šim. a Jud. Koňší a dobyt. trh: 1. v první pon. v postě, 2. v pond. po sv. Šim. a Judě. Trh na vlnu: 1. v out. po Bož. Těle, 2. v out. před Vanoci. Týž. trh každ. středu.

Holešov, 1. v středop., 2. v out. po Bož. Těle, 3. v out. po sv. Anně. 4. druhý out. po sv. Václ., 5. ve čtvr. po sv. Lucii, a na těchto 8 dní tých. trh. Trh na len, na přízi a vlnu o týždní. trzích každ. středu. Dobyt. trh ve čtvrtek před valným trhem.

Holomouce (Olmütz). 1. v pond. po ned. v okt. sv. 3 králů, 2. v pon. po sv. Jiří, 3. třetí pon. po sv. Janu krit., 4. druhý pon. po sv. Michalu. Velké týždní trhy ten den před každým ročním trhem. Trhy na len a na přízi před jarm. a o jarmarech, také každ. středu a sob. o obyčejných trzích Trhy na vlnu: 1. ve středu po sv. Duchu, 2. ten den před sv. Svat. Trh na koně a dob. vždy 8 dní před každým jarmarkem. Obyčejné týždní trhy ve středu a sobotu.

Hoslerndice (Hosleritz, okr. Krumlov.), 1. v out. po 1. ned. po devít., 2. v out. po křížové ned., 3. na M. Magdal., 4. na sv. Ludm., 5. na sv. Kateř. Padnouli pak tyto tři vyr. trhy na sob. ned. neb pon., drží se v nastávající out. Týždní trh každ. pon.

Hostim (Hösting okr. Budej.), 1. v první pon. po sv. 3 králích, 2. v pon. po smrt. ned., 3. v pond. po sv. Fil. a Jakubu, 4. v pond. po sv. Michalu. Trh na len, přízi, vlnu koně a dobyt. v sob. před každ. jarm.

Hradek (Erdberg, okr. Jarosl.), roční trh na sv. Jakuba Věs.

Hradčístě (Hradisch), 1. druhý out. před masopustní ned., 2. v out. po třetí ned. velk. 3. v out. po sv. Marketě, 4. v out. po narození P. Marie, 5. v out. po sv. Martině. Přední trhy: 1. v druhé pon. před masop. ned., 2. v pond. po třetí ned. velk., 3. v pond. po nanebevz. P. Marie. Trh na len a přízi o předních trzích, též ve středu a v sob. po celý rok. Trh na vlnu o předních trzích. Koňší tržové každý pon. Trh na dob. pak týždní trh ve střed. a v sob.

Hranice (Weiskirch), 1. dne 24. břez., 2. v pond. po sv. Jakub. Starš., 3. v out. po

sv. Michal, 4. v out. po sv. Barbore. Trh na vlnu, 1. v pon. první po sv. Janu N., 2. v první pon. po sv. Mich. Přední trhy v sob. před tímto 4. jarm., na naroz. P. Marie, v sob. před sv. Lucii. Trh na len, přízi, vlnu, koň. a dob. na den předn. trhů.

Brozenkov (okr. Drod.), 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., 2. v out. po sv. Urb., 3. v out. po nanebevst. P. Marie. Týhod. Trh každý čtvrtk.

Hrubovany (Grusbach, okres Jaroslavský), 1. dne 2. led., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Martina. Týhodní trh každou sobotu.

Hulín, 1. v out. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu na dobyt. trh ten den kdy jarmark. Trh týhod. na obilí: v out. každý týden.

Huzová německá (Deitschhause, okr. Štern.), 1. v pond. po sv. Janu Křestiteli, 2. v pond. před Velk., 3. v pond. po sv. Mich.; 4. v pond. po sv. Lucii. Týh. trh každ. sobotu.

Hustopeč (okr. Hranický), 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po sv. Vavřinc., 4. v out. po všech Svätých. Trhové týhodní každý čtvrtk.

Hustopeče (Auspitz), 1. ve čtvrt. před sv. Prokop., 2. ve čtvrt. před sv. Nikod., 3. ve čtvrt. před cis. posvicinami. Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před bronna., 2. na zel. čtvrt., 3. ve čtvrt. před svatod. svát., 4. před Vánocei. Přední trh ten den před každ. jarm. Koňský a dob. trh každý čtvrt., potom dob. trhové v pond., v out. a ve stř. v každ. týdenní k přílnání a odehnání a k prod. skopov. a repirového dobytka. Trh na vlnu: 1. ve stř. po B. těle, 2. ten den před sv. Havl.

Hvězdlice (okr. Bučov.) 1. na postrní stř. po sv. dachu, 2. na sv. Martina.

Ivančice (Vančice, Elbenschitz), 1. v pon. masop., 2. v pon. po sv. Urb. 3. v pond. před naneb. P. M., 4. ve čtvrt. po sv. růženci, 5. první pond. v adv. Dob. trh před každ. trhem týr. Týh. trh v out. a v pat.

Jantol čili Janov (Johannisthal, okr. Šimberkský), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před naroz. P. Mar., 3. na sv. Tom. sp. Veliký týdní trh v out. stotud.

Jaroměřice (Jaroměřitz), 1. na sv. Valent., 2. v první out. po Angele Merici (v pon. před tím dobytčí trh), 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Mat. Ev., 5. na sv. Martina. Trhové na koně a jiní dobytek drží se ten den před jarm. totiž: 13. února, 12. červc., 21. září a 10. listopadu. Trhové t. h. o. 14. září až o 1. dubna každ. sob.

Jaroslavice (Joslowitz), 1. v pon. po Dož. T., 2. v pon. po sv. Vavř. Týh. t. h. každ. out., 3. v pond. před sv. Michalem.

Jedovnice (okr. Blán.), 1. v pon. po hrom., 2. v pond. po lité ned., 8. v pon. po sv. Trojici, 4. v pon. po sv. Václavu. Koňský

o dobytčí trh v pon. po každém jarm. Týhod. trh každé pond. Každý výroční trh po 8 dni se povol. v prodaji a v kompl.

Jemnice (Jamnitz), 1. na sv. Apolenu, 2. v pond. po třetí ned. Velk., 3. v pon. po Bož. Těle, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich., 6. v pond. po sv. Ondřeji. Trh na koně a dob. ten den před každ. jarm., potom první out. v každ. měs. Týh. trh každ. out. a sob.

Jevičko (Gewitsch), 1. v pon. po devřtn., 2. v pon. po 4 ned. Velk., 3. v pon. po Bartol., 4. v pond. před sv. Kateř. Trh na len a přízi každý out. po celý rok. Trh na dobyt. každý out.

Jevišovice (Jalopitz, okr. Znojem.), roční a dobytčí trhové: 1. v out. po sv. Matěji, 2. druhý pon. po sv. Jak., 3. pond. po nar. P. Marie, 4. v první pond. adventní.

Jihlava (Iglau), 1. ve čtvrt. po sv. Matěji, 2. ve čtvrt. před sv. Jan. křt., 3. ve čtvrt. po sv. Lidmile, 4. ve čtvrt. po sv. Kateř. Trh na vlnu: 1. ve čtvrt. před Petronil., 2. ve čtvrt. před sv. Voršilon. Přední trh před vš. 4 jarmarky. Trh na len a přízi: 1. ten den před sv. Jan. křt. 3. ten den před sv. Kateř. Trh na koně a dobyt. před každ. jarmark. Týh. trh každ. out. a sob.

Jimramov (Ingrowitz, okr. Novom.), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povýš. sv. kříže. Velcí trhové: 1. v pond. po smrtné ned., 2. v pond. před sv. Tom. ap. Dob. trh po nanebevstoup. Páně.

Jitice (Iritz, okr. Kruml.), 1. v out. po smrt. ned. 2. v út. po sv. Vavř., 3. v út. po 34. říjnu.

Jičín Nový (Neutitschein), 1. ve stř. před obrácen. sv. Pav., 2. ve stř. před sv. Duchem, 3. ve stř. p. sv. Vavř., 4. ve stř. před sv. Šim. a Jud. T. h. na koně a dob. ve dny trhů výroč. Trh na len a přízi jako týh. trh každ. sobotu. Trh na vlnu: první pond. v červnu a druhý pon. v listopadu.

Jičín Starý (Altitschledu), 1. v pon. po družebn. ned., 2. v pon. po sv. Petr. a Pav., 3. v pond. před sv. Václ. Koňský a dob. trh v týž. dny.

Jivová (Giebau, okr. Šternb.), 1. ve středu před Božim vstoup., 2. ten den před sv. Bartolom. Trh týhodní každý pondělek.

Kamenice (okr. Jihlav.), 1. v out. velik., 2. na sv. Jak. Větš., 3. na sv. Václ., 4. na sv. Šim. a Jud., 5. na sv. Tom. ap. Dob. trhové ten den před každ. jarm.

Karlovsky (u Brna), dob. trh, 1. v út. po koň. trh Brněnsk. v březn., 2. v pond. po Troj., 3. v pond. po sv. Vě l., 4. út. po koň. t. h. Brněn. v pros.

Kouřice Dolní, 1. na sv. I. ab. a Šeb., 2. na den sv. Josefa, 3. na sv. Flor., 4. na sv. Jana křt., 5. v pond. po sv. Felixu Aduku, —6. v out. před sv. Kateř. Padne-hi 1., 2., 3. neb 4. jarm. na pat. sob. ned., drží se v přichaz. pond. Trh na obilí každý čtvrtk.

Kouřice Horní, 1. 10. dubna, 2. 14. čer-

- venec, 3. 3. Hjna, 4. 9 listop. Padnou-li trh. dni na sob., ned. neb svátek, budou se den potom držeti
- Kelč** (Kelča), 1 v out před sv. Matěj, 2 v pond. po sv. Pl. a Jak., 3. v pond. po pozdrů sv. křtě, 4. v out po návst P. Mar. 5. v pond. po sv. Alž. Týh. trh ve čtvrtek v každém týdni.
- Klobouky** (v ok. Hustop.), 1. v pon. po sv. Trojici, 2. v pon. po Vav., 3. v 2. pon. v postě, 4. po sv. Vavř., 5. u. s. Barb. Trh na dobytek den po každ. jarm. Tih na obilí každé den.
- Klobouky** (v okr. Uh. Brodek.) 1. v out. po obrac. sv. a v., 2. v out. po velk., 3. na den sv. Jilji, 4. na den sv. Jilji, 5. v out. po posledním ed. svatod. Veliký trh v pond. před nar. P. Christa. Trh na dobyt. ten den před každ. jarmark. Dob. trh každ. pond. po celý pěst. Trh obyčejný každou středu po celý rok.
- Koláro** (Knichitz, okr. Boskovský), 1. 15. červ., 2. 7. Hjna. Velké týdni trhy: 1. v pond. po sv. Markétě, 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Roční trh a dob. v pond. po sv. Mikuláš.
- Kojetin**, 1. v out. po třetí ned. velik., 2. v out. po sv. Matouši, 3. v out. po sv. Martinu, 4. v out. po sv. Fab. a Seb. Trh dobytčí v pon. před každ. jarmark. Týh. trh každou středu.
- Kokory** (okr. Pter.), výroční a dob. trhy: 1. druhý pon. po sv. 3 kralích, 2. v pon. po druhé ned. velk., 3. v pon. po sv. Pet. a Pav., 4. v pon. po sv. Frant. Ser.
- Konice** (okres Olom.), 1. v pond. po nar. P. Marie, 2. ve středu před sv. Mst. Hlavní tržové, 1. ve stř. před velik., 3. ve středu před vánocí. Dobytčí trh v pon. před velkou a ve středu před vánocí.
- Koryčany** (okr. Kyjov.), v útery po nov. roce, 2. v útery po bílé ned., 3. v úter. po sv. Trojici, 4. v útery. po sv. Vavřinci Týhod. trh každou středu. Dobytčí trh v pon. před každým výročním trhem.
- Kostelec** (okr. Pluml.), 1. v out. po druhé ned. velk., 2. na sv. Vavř., 3. v out. po naneberstoupení Páně. Trh na obilí každé out. po celý rok.
- Králice** (okr. Prostěj.), 1. v pond. po provdní ned., 2. v pond. po sv. Jilji.
- Krásna** (okr. Mexcl.), 1. v pondělí po sv. Jih, 2. v pondělí po sv. Vavř. Týdni trh každé pátek.
- Kremšíž** (Kremsier), 1. druhý pon. v postě, 2. v pon. po čtvrté ned. velkou, 3. v 5. pond. po sv. Duchu, 4. v out. před sv. Matoušem, 5. v out. po sv. Lucii, 6. v out. po sv. Domiu. Přední trhy 1. v 4. sob. po sv. Duchu, 2. v den po sv. Mat. 3. v den před sv. Lucii. Trh na len a přízi každ. týd. trh. Trh na vlnu ve stř. po 4. ned. velk. Trh na koně a dob. 8 dní před výročními trhy. Týh. trh každ. sob.
- Krumberky** (Křiva hora), 1. v out. velk., 2. na sv. M. Majd., 3. v pond. před sv. Alžb. Trh konský a dobytčí ten den před každým jarm.
- Krumlov** (Mährisch-Kroman), 1. v pon. po hromnic. 2. v pon. po sv. Filip. a Jak., 3. v pon. po porciunkull, 4. v pon. po sv. Martině. Vel. týh. trhy. 1. na zel. čtv., 2. ten den po sv. Tom. ap. Trh na len a na přízi: 1. v pon. před sv. Cyr. a M., 2. na sv. Annu, 3. na sv. Mart. Týh. trh každ. čtv.
- Křenová** (Křónau, okr. Třeb.), 1. v pond. po velk., 2. 24. června, 3. v pon. po sv. Šim. a Judě.
- Křizanov** (okr. Velk. Mezeř.), 1. v out. před sv. Fab. 2. ten den před sv. Jos., 3. v out. před P. Mar. sněž., 4. v out. před sv. Kat. Koňský a dob. trh před každ. roč. trhem; trh na vlnu ten den po sv. Pet. a Pavlu, týdni trh každé pátek.
- Kunovice** (okr. Holešov.), 1. v pond. po hronu., 2. v pond. po bílé ned., 3. dne 4. červ., 4. v out. před naroz. P. Marie, týh. trh každ. pon.
- Kunštat**, 1. dne 2. led., 2. v pond. př. vs. Sv. trh na vlnu 1. na J. Křitě 2. na sv. Václ.
- Kušim** (Gurein, okr. Těh.), 1. v pond. po sv. Fab. a Seb., 2. v pond. po sv. Jih, 3. na sv. M. Majd., 4. v pond. po všech Sv. spolu i trhy na dobytek.
- Kvasice** (okr. Kroměř.), 1. v pond. před hroum., 2. na druhý pon. po velk., 3. na sv. Vác.; když ten svát. na ned. připadne, v pond. na to se odloží, 4. v pond. před ned. adventu.
- Kyjov** (Gava), 1. v out. před květ. ned., 2. v out. svatod., 3. v out. po sv. anjelu Št., 4. v první out. v adventě, 5. ve čtvrtek po hrom.; tržové koňští: 1. ve čtv. po smrt. ued., 2. ve čtv. před sv. Duchem. Při tom také ten den před každým jarm. trh na koně a dob.; týh. trh každé out a pát.
- Lanžhof**, 1. v útery před sv. Duchem, 2. v out. po sv. Bartol., 3. v out. po všech Svat. Trh. na dob. před výročním. Když všech Sv. v pon. připadne, bývá dob. trh také v outery.
- Louka** (Wiesse), 1. šesté pon. po vel. 2. v pond. po jménu P. Marie, 3. v pond. po sv. Martině.
- Lednice** (Eisgrub), 1. v out. po sv. 3 kral., 2. v pon. po 4. ned. velk., 3. v pon. po sv. Jilji, 4. po první ned. advcn.; týh. trh každou středu.
- Letovice** 1 v pond. po ned. kýchavné, 2. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Jilji 4. v pon. po sv. Mart. Vel. týh. tržové, 1. ve středu před velk., 2. ve středu před sv. Duch., 3. ve stř. před van. Trhy koňské: 1. v pon. po druhé ned. post., 2. v pon. před jarm. sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Jilji, 4. v out. po jarm. sv. Mart. Přední trh den před každ. jarm., trhy na

vlnu: 1. v out. před nalez. sv. kříže, 2. v out. po povýšení sv. kříže.

Lhota brozná (okr. Strážná), 1. v 4. out. v postě, 2. ve 4. out. po velikon., 3. v 2. out. po nar. P. Marie, 4. v 1. out. v adv. Týd. trh každý úterý.

Libová (Láchan), 1. v pon. po jménu Jež., 2. v pond. před Hlogatě, 3. na sv. Jakuba větš., 4. na sv. Mart., 5. na sv. Jos. před každ. roňu. trh na dobyt., vlnu, přízi a len.

Líbiny němeč. (Deutsch-Liebau), 1. v pon. po sv. Valent., 2. v pon. po vstupu. Páně, 3. v pond. po naneb. P. Mar., 4. v pon. před vs. Sv. Trh na koně a dobyt.: 1. v sob. před 1. ročním trh., 2. dne 2. list. a padne-li na ned., dne 31. října; týdní trh každý čtvrtek.

Lipník (Leipnik) 1. v out. po obr. sv. Pav., 2. ve čtv. po ned. družeb., 3. ve čtv. po B. Těle, 4. druhý out. po sv. Jak. a Anně, 5. v out. před vs. Svat. Přední trhy ten den před knž. jarm. na len, přízi, vlnu a dob. Koň. trh: 1. dva týdny, totiž: od stř. v 2. ned. posní až do pátku v příst. týd. 2. druhý týden po druhé ned. posní po dva týd. od stř. až do druhého pát.; týd. trh v pond.

Lipov (okr. Strážná) 1. druhý úterý po velk. 2. v úterý po vs. Sv. Dobyt. trh den před tm.

Liptál (okr. Vsetín), 1. v out. po novém roce, 2. na den sv. Jiri, 3. v out. po sv. Petr. a Pav., 4. v out. po sv. Vác. a spolu i trhy na dobytek. Trh týh. každý out.

Líšeň neb. **Lišina** (Lisch), 1. v pon. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Bož. vstoupení 3. v pond. po sv. Jilji, 4. v pond. po sv. Martině, týh. trh každ. pond.

Litence (Krum. okr.), 1. v 4. pon. v postě, 2. v pon. po sv. Pet. a Pavl., 3. v pond. před sv. Mat., 4. v 2. pondělí před sv. Lucí.

Litovel (Littau), 1. v out. po obrácení sv. Pavla, 2. v out. po smrtě ned. 3. v out. před sv. Jan. Křest., 4. v out. před sv. Mich., 5. na sv. Mikuláše. Přední trhy v sob. před těmi jarm.; trh na len a přízi na obyčej. roční a týh. trhy. Koňský a dob. trh 8 dní před jarm.; týdní tržové každ. pond. a pátek.

Lomnice (okr. Těšov.), 1. dne 7. ledna, 2. v pond. po družeb. ned., 3. v pond. po sv. Imoc., 4. v pon. po sv. Havle, též trh na dob.; týh. trh ve středu.

Loštice (okr. Těšov.), 1. v outery po sv. 3. král., 2. v pon. po Judika, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v outery před vs. Sv.

Lysice (okr. Kunšt.), 1. v out. po hrom., 2. první úterek po sv. Jiri, 3. první out. po sv. Bartoloměji, 4. první out. před prv. ned. adventní. Před každ. jarm. jest koň. a dobyt. trh, a ten den po jarm. trh na vlnu; týh. trh každ. sobot.

Malenovice (okr. Napaj.), 1. v pond. po sv. Valent., 2. v pond. po 4. ned. vel., 3.

v pond. po sv. M. Majd., 4. v pon. po sv. Václavu, trh každ. čtvrtek.

Medlov (Medlau, okr. Zidl.), 1. v out. po sv. Jann. Evang., 2. dne druhého července, 3. dne 21. září.

Měnín (Mönitz, okr. Zidl.), 1. v out. po sv. Mark., 2. v out. po sv. Frant. S., 3. druhý out. po sv. Mikuláši; týh. trh každ. středu **Měmín** (Wolein, okr. Vel. Mezeř.) 1. na sv. Mat. ap., 2. na sv. Sever. Dobytčí trhy v out. před velkon. před sv. Duch. a po početi P. Marie.

Mezeříč Valašská (Walachisch-Meseritsch), 1. v out. po sv. 3. král., 2. v out. po sv. Trojici, 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Martin., 5. v out. před květ. ned.; trh na vlnu: 1. v out. před sv. Jan. N. 2. v out. po sv. Terezií. Dob. trh ten den před každým jarm.; týh. trh každ. pond.

Mezeříč Velká (Gross-Meseritsch), 1. v out. po sv. sv. Fab. a Šeb., 2. v out. po bílé ned., 3. v out. po sv. Prokopu, 4. v out. po sv. Maxmil., 5. v out. po sv. Oudřeji Velké trhy týh.: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tom. ap. Přední trh před každ. trh; trh na len, přízi koně a jiuý dobyt., ten den před každ. jarm.; týdní trh každ. stř. a pát.

Mikulov (Nikolsburg), 1. v out. po sv. Fab. a Šeb., 2. v out. po družeb. ned., 3. v out. svatodušní, 4. v out. po sv. Markétě, 5. v out. po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Václava, 7. v out. po sv. Martinu. Přední trhy: 1. čtyry dni před prv. jarm., 2. oam dní před druhým, 3. čtyry dni před sedmým; trh na koně a rozličný dob.

Mikulovice (Nikolowitz, okr. Znojem.), 1. na sv. Jak., 2. na sv. Martina, 3. v pon. po sv. 3. král. týdní trh každý čtvrtek.

Miroslav (Mislitz, okr. Krum.), 1. na sv. Flor. 2. na sv. Jilji, 3. v out. po památce dušič. **Mírov** (Mürau, okr. Moheln.), 1. v pon. po bílé ned., 2. v pon. po Porciunk. 3. v pon. po s. Šim. a Jud.

Mistek 1. na tučný čtvrtek., 2. před květ. nedělí, 3. ve čtvrtek po Bož. Těle, 4. ve čtvrtek po nanebevz. P. Mar. Koňský a dobyt. trh ve čtvrtek před všemi Svat.; týh. trh každ. čtvrtek.

Modřice (Mödritz, okr. Brn.), 1. druhý pon. po sv. 3. král., 2. druhý pon. po sv. Flor. 3. druhý pon. po sv. Bart., 4. dne 3. říj.

Mohelutec (Müglitz), 1. pon. po 1. ned. po devítiku, 2. v pon. po křížové ned. 3. pon. po naroz. P. Mar., 4. v pond. po sv. Mart. Velký týh. trh. v pond. po naneb. P. Mar. Trh. týh. každou sobot. Dva koňský trhy: ve čtvrt. před křížovou ned. u ve čtvrt. před sv. Martinem.

Mohelno (okr. Náměst.), 1. v out. svatoduš., 2. na sv. Matouše.

Morkovice (okr. Záborsk.), 1. v pond. před sv. Janem křtít., 2. v pon. po nar. P. Mar. Velk. trhy: v pond. před velkonoci a ve středu před vánoci.

Hrakotín (okr. Telčský), 1. v masp. out. 2. v pátek po sv. Fil. a Jakuba, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Václava. Dobytčí trh ten den co trh roční.

Myslibořice (okr. Hrotov.), 1. v pond. po nalezení sv. kříže, 2. v out. po sv. Jiljí.

Náměšť, u Olomouce, 1. v pond. po Invocabit, 2. ve čtvr. před sv. Jan. křt., 3. ve středu po sv. Bartol. 4. na sv. Murt Týh. tržové každý úterek.

Náměšť, u Brna, 1. v out. po 2. ned. po velk., 2. v out. po 14. ned. po sv. Trojici, 3. v out. po první ned. po sv. Martině, 4. v out. po novém roce. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmar. Týh. trh každ. sobotu.

Napajedla, 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Janu Nep., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Svat. Tržové na len a přízi den před každ. jarm. Trh na dobyt. ten den po každ. jarm.

Nedvědice, 1. v out. po smrtné ned., 2. v out. po sv. Markétě, 3. v out. po sv. Jiljí, 4. ve čtvrtek po Brněnském jarm. před poč. P. Marie. Týh. trh. každ. sob.

Němčice, u Brna, 1. první out. po nov. roce, 2. v out. před Božim Tělem.

Němčice, u Olomouce, 1. v úterý po smrt. ned., 2. v out. po Bartol.

Německé (okr. Nivom.), 1. dne 7. máje 2. dne 11. září. Dobyt. trh na oba jarm.

Nivnice, 1. v druhý pon. postní. 2. druhý pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. druhý pon. po sv. Martině. Dobyt. trh o každ. výr. trhu.

Nosslava (Nusslan, okr. Zidl), 1. out. po sv. Janu křtí. 2. v out. po sv. Martině.

Nová ves (Neudorf, okres Ostr.), 1. v out. po sv. Frant. de Paul., 2. v out. po nanebevze. P. Marie, 3. v out. po sv. Mik. Trh dobytčí před jarm.

Nové Město (Neustadt), 1. ve středu po hromn., 2. ve stř. po sv. Duchu, 3. ve stř. před sv. Jak. 4. ve stř. po sv. Frant., 5. ve čtvr. po sv. Ondřeji. Pak každý den před jarm. koňský a dobytčí trh.

Obramkostel (v Znojemska) 1. dne 26. března, 2. dne 20. srpna na sv. Bernarda. Dopol. trh na dobytek.

Olbramlec (Wolframitz, okr. Kruml), 1. na obr. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Trojici, 3. na sv. Michala.

Olčána (okr. Blán.), roční trh dne 22. června
Olčánaice (Oels) 1. v pon. po Boží vstoup., 2. v pon. po sv. Václ. Trh na vlnu v out. po sv. Marj. Koňské trhy: 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Božim vstoup., 3. v pond. po sv. Václava, 4. v pon. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pond.

Olešovice (Olkowitz, okr. Zn.), 1. na den navě. P. Mar. dne 2. červc.; připadne-li tento svátek na sob., tedy ten pond. po něm, 2. v pon. po Rochu.

Olomone (Olmitz), atd. jako na straně 907.

Opatov (okr. Třebíč), 1. v pond. po sv. Janu křtí. 2. na sv. Ondřej. Dob. a koň. trh na oba jarm.

Osoblaha (Hotzenplotz), 1. v pond. po obráčení sv. Pav., 2. v pond. po druž. ned., 3. v pond. po sv. Janu křtí. 4. v pond. před naroz. P. Mar., 5. v pond. po sv. Mikuláš. Trh na len a na přízi, a týh. trh každ. pát. Koňský a dobyt. trh každ. jarm.

Oslavany (okr. Ivanč.), 1. v pon. po kvě. ned., 2. v pond. po sv. Janu křtí. 3. v pond. před sv. Havlem.

Ostrava mor. (Ostrau, Mähr., v Novo-Jič. kr.), 1. ten den po nov. roce. 2. na sv. Mat., 3. ve středu před vstoup. Páně 4. v pon. po Porčunk., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. před sv. Cecilii. Dob. a koňský trh před každ. jarm. Trh na len, přízi a vlnu: 1. v sob. po sv. Fil. a Jak., 2. v sob. o sv. Michalu. Velké týh. trhy: 1 v out. před ván., 2. v out. před velik. Týh. trh každú sob., na černou zvěř každý out. a stř.

Ostroh (Ostrau), 1. v outery před masop. ned., 2. druhý pond. po sv. Řehoř, 3. 3té pond. po sv. Duchu, 1. v pond. před hodani. Týh. trh. každ. pátek a ten den před každ. jarm. trh na koně a na dob.

Ostrovačice (Schwarzkirch, okres Ivančický), výroč. trhy: 1. v pondělí po sv. Mauru (15. ledna), 2. v pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. na den sv. Barb.

Osvětlmaný (Kyjov, okr.), 1. v outery před sv. Anton. Pad., 2. v out. po sv. Matouši, dob. trh před výročním.

Otaslavice (okr. Prost.), 1. v out. před sv. Mat., 2. v out. před sv. Lucii, 3. v outery před sv. Mich. Trh na dob. v pond. před každým výr. trh.

Paskev (Paskau), 1. na den sv. Jiří, 2. v out. před naroz. P. Marie, 3. v pond. po sv. Lukáš. Ev. Trh na len, přízi, vlnu, koň. a do. vždy o jarm.

Pouzdravy (Pausan, okres Mikul.), 1. v pond. po brom., 2. v pond. po 4. ned. velkon., 3. v pond. před sv. Petr. a Pavl., 4. v pond. před sv. Jiljim.

Plumlov, 1. v out. po posl. ned. masop., 2. v out. po B. Těle, 3. v posl. out. m. září,
Podlvin (Kostel, okr. Břeč.), 1. na obrac. sv. Pav. 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Petr. a Pavl. 4. na sv. Jak. věš., 5. v out. před sv. Mich., 6. na sv. Kateř., jestliby ale 1., 2., 4. a 6. jar. na sob. neb na ned. případl. drží se přízi out. Trh na koně: 1. na obráčení sv. Pav., 2. na sv. Kateř. Tyhodní trh každé pon.

Pohodnice (Pohrlitz, okr. Zidl), 1. v out. po sv. Mat., 2. v out. po ualez. sv. kříže, 3. v out. po sv. Jak. věš., 4. v out. po sv. Františku Seraf., 5. v out. po sv. Ondřeji. Tyhodní trh každ. outery.

Polehradice, 1. dne 26. červn. 2. dne 13. listopadu.

Polešovice (okr. Hrad.), 1. na obrac. sv.

- Pavla**, 3. v pond. před sv. Janem Křtitelem, 3. druhý pond. po sv. Václ.
- Polštát** (Bodenstadt), 1. ve středu po ned. druž., 2. v out. Svatoduš., 3. na sv. Kateř., 4. ve čtv. po sv. Bartol. Trh na len, přízi, koně a dob. ten den před každým jarm. Trh na vlnu ve střed. po vyvýš. sv. kříže. Trh obyčejný každou sobotu.
- Pozlevice** (okr. Brod.), 1. v pond. po ned. druž., 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po narození Panny Marie, 4. v pon. po 3. ned. adventní.
- Pozelice** (okr. Slavkov.), 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. Svatoduš., 3. v out. po posvěcení, 4. v pon. po sv. Ondřeji.
- Pravlov** (Pralitz, okr. Zidl.), 1. v pon. př. sv. Duchem, 2. v pond. před sv. Václ., 3. v pond. po sv. Mart.
- Prastějov** (Prosnitz), 1. v out. po středopostí, 2. v out. před vstoupen. Páně, 3. v první úterek po nanebevst. P. Marie, 4. na druhý úterek po všech svatých. Přední trhy před každ. jarm. Trhy na len a přízi: 1. v pon. po středop., 2. v pon. před sv. Abdon., 3. v pon. před sv. Šim. a Jud., 4. v pon. před počtem P. Mar. Dob. a koňské trhy: 1. v pond. před středop., 2. předpoal. úterý před nanebevzet. Páně, 3. předpoal. out. v srp., 4. předpoal. outery před sv. Šim. Jud. Tých. trh každ. pon. a čtv.
- Prstoměřice** (Frosmeritz), 1. v pond. po květ. ned., 2. v pond. po sv. Jilji, 3. na sv. Tomáše ap.
- Prerov** (Prerau), 1. v out. po smrtině ned., 2. v out. po vstoup. Páně, 3. v posl. úterý v srpnu, 4. v out. po vš. Svat. Trh před každ. jarm. Týhodní trh v out. a v pátek.
- Příbor** (Freiberg), 1. v pon. před hrom., 2. v pon. před sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Jakubem větš., 4. v pond. před sv. Hedvik. Trh koňský a dobyt. 1. v pond. po smrtině ned., 2. v pond. po sv. Vltu, 3. v pond. po naroz. P. Marie, 4. v pon. po sv. Mart. Trh obyčejný každ. sob.
- Račice**, 1. v out. vel., 2. ten den po sv. Mart.
- Radiměř** (Rothmühl u Svatavy), 1. dne 25. července a padne-li v ned., tedy následujícího dne, 2. v pon. před posvěcením císař.
- Radostin** (okr. Velk. Mezer.), 1. první pond. po sv. Valentínu, 2. první pond. po sv. Stanislavu, 3. první pond. po sv. Františku Seraf., 4. první pond. po počtí Panny Marie, Trh každ. sob.
- Rouchovany** (okr. Hrotov.), 1. ve středu před velikou., 2. ve střed. po sv. Vitě, 3. ve středu po sv. Jilji, 4. ve stř. před vánočí. Koňský trh před každ. jarm.
- Rousínov** (Rausenitz, okr. Slav.), 1. v pon. po sv. Joa. 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bart., 4. v pond. po sv. Frant. Týhod. trh každý out. a pátek.
- Rajhrad** neb Rajhrady (Raigern), 1. druhé pond. před sv. Benedikt., 2. druhý pon. po sv. Vavřinci, 3. první pon. před sv. Tomáš.
- Říše nová** (Neureusch, okr. Telecký), 1. druhý čtv. po velkon., 2. v out. po sv. Pet. a Pavl., 3. v out. po sv. Voriše, 4. v out. po povýšení sv. kříže. Trh dobytčí ten den před každ. jarm. Týhodní trh každý pond.
- Říše stará** (Altreausch, okr. Tel.), 1. na sv. Josefa dne 19. března, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Havla.
- Roketnice** (okr. Třeb.), 1. v 2. střed. po sv. 3. král., 2. ve stř. po ned. Miskerikord 3. ve stř. po sv. Pet. a Pav., 4. ve střed. po sv. Frant. Ser.
- Rosice**, 1. ve stř. po nov. roce, 2. ve stř. po sv. Jiří, 3. ve stř. po sv. Anně, 4. v pon. po sv. Havlu. Týhod. trh každ. střed.
- Rožnov** (Rožnau), 1. ve stř. před hrom., 2. ve stř. před sv. Janem křt., 3. ve stř. před sv. Annou, 4. ten den před vš. Sv. Dobytčí trhy ten den před každým jarm. Týhodní trh každou sob.
- Rosvold** (Radolice, okr. Osob.), 1. v pon. po sv. Jak., 2. v pon. po sv. Šim. a Jud. Trh na vlnu: 1. na sv. Joa., 2. v pon. po 4. ned. velk. Na len na přízi trh každ. out.
- Rymařov** (Römerstadt), 1. v pon. před sv. Duch., 2. na navst. P. Marie, 3. v pon. př. sv. Mich., 4. v pon. před sv. Mart. 5. druhý pon. po novém roce. Tých. trh každ. sob.
- Slavičín** (okr. Brod.), 1. v pondělí před obrác. sv. Pavla, 2. v pond. po sv. Vojt. 3. v pon. před sv. Petr. a Pavl., 4. v pon. před sv. Václ., 5. v pond. před sv. Mart. Dva dobytčí trhy na druhý a čtvrtý jarm. Trhy na vlnu: 1. na sv. Vojt., 2. na sv. Cec. Slavkov (Austerlitz), 1. v pond. po obrác. sv. Pavla, 2. v pondělí po 2. ned. velk., 3. v pond. po sv. Jak. větš., 4. v pondělí po sv. Matouši, 5. v pond. po sv. Alžbětě. Koňský a dobyt. trh na sv. Matouše. Trhy tých. každý out. a pátek.
- Slavonice** (Zlabings), 1. v pond. po sv. 3. král., 2. v pond. po smrt. ned., 3. v pon. po sv. Trojici, 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Alžb. Velké tých. trhy: 1. na zel. čtvrt., 2. v pond. před sv. Duch., 3. na sv. Tom. ap. Trh. dobytčí v sobot. před každ. jarm. a z počátku prvního postního týdne až na sv. Mart. od 14. do 14. dní. Trh tých. každ. pon. Trhy na vlnu: 1. v pond. před sv. Petr. a Pavl., 2. v pond. po sv. Václ.
- Sloup**, 1. v pon. po Božím Těle, 2. v pon. po sl. sv. anjelů stráž.
- Slušovice**, roční a dobyt. trhy: 14. dubna, 25. srpna, 27. října, 24. listop.
- Sovinec** (Eulenber, okr. Rym.), 1. posled. pond. před sv. Mal., 2. první středu po sv. Duchu, 3. posl. out. po sv. Ondř.
- Spálov** (Sponau, okr. Hran.), 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Šim. a Judu. Dobytčí trh každý roční trh.
- Starč** (Starc, okr. Třeb.), 1. v outery po hrom., 2. na sv. Kunig. 3. března; 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jak. větš., 5. ten den po narození P. Marie.

- Stará Říše** (místo na sv. Tomáše) dne 19. března, na sv. Josefa.
- Staré Brno**, viz: Brno staré.
- Staré město** (Altstadt), 1. v pond. před masopust. pond., 2. v pond. po sv. Jitř, 3. v pon. po sv. Anně, 4. na sv. Kateř. Tých. trh každ. out.
- Stomařov** (Stannern, okr. Jihl.), 1. v první pon. po hrom., 2. v pr. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v první pon. po sv. Václ. Dob. trhy o jar., tých. trh každ. sob.
- Strachotice** (Rausenbruck, okr. Znoj.), 1. v out. velkon., 2. na sv. Bartol.
- Strážek**; ve středu před hrom., 2. v ten den před svät. P. Mar., 3. ve středu před navřt. P. Mar., 4. ve střed. před nepošk. poč. P. Marie.
- Střápnice**, 1. v out. po sv. Dorotě, 2. v out. před sv. Duchem, 3. v out. po navřt. P. Mar., 3. ve 2. out. po vyzdvžení sv. kříže, 5. v out. po obět. P. Mar. Tých. trh každ. stř. Trh na dob. v pond. před jarm.
- Střilky** (Střilek, okres Zdoua), 1. v outerku před popel. stř., 2. v out. velkon., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Hav. Dob. trh o kaž. Jarm.
- Studená** (Studein, okr. Telce), 1. na sv. Jana Nep., 2. na sv. Matouše. Vel. trhy: 1. v pond. po květ. ned., 2. v pond. před vánoci. Dob. trh o jarm.
- Svitavka** (okr. Bosk.), 1. v pon. po novém roce, 2. v pond. po sv. Jitř, 3. v pon. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Havle. Dob. trh v out. po každém jarm.
- Svitava** (Zwitau), 1. v pond. po hrom., 2. v pon. po navřt. P. Marie, 3. v pond. př. sv. Jiljím, 4. v pond. před sv. Mart. Velcí tých. tržové: 1. v pond. po sv. Jitř, 2. v pond. po sv. Havlu. Trh na len a přízi každ. pond. Trh na vlnu ten čtvrt. po nalez. sv. kříže a dva násled. čtvrt., 2. ve čtvrt. po sv. Jilji a na tři čtv., na to koň. tržové každ. pond. po celý pñst až do květ. ned. Tých. trh každ. pond. a pát.
- Šařov** (okr. Vranov.), 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Bar. 4. na sv. Havla. Dob. trh před každ. jarm. Týdñní trh každ. pátek.
- Šatava** (Schattau, okr. Znoj.), 1. na den sv. Fab. a Seb., případ. ale ten svátek v sob. nebo v pon., tedy se jarm. budoucí out. drži, 2. v out. Svatod., 3. na sv. Matouše, 4. v out. po sv. Mart. Trh na len a přízi v sob. po sv. Mart. Trh týdnodñí každ. pond.
- Šumberk** (Schildberg), 1. v pond. masop., 2. po sv. Prok., 3. v pond. po sv. Alžb. Velké trhy: 1. ve střed. před vánoci, 2. ve stř. před velk. Koňští a dobyt. tržové: 1. druhou sob., v postě, 2. v pon. po čtvrté ned. velkon., 3. na sv. Alžbětu.
- Šlapanice** (okr. Brněnsk.), 1. třetí pon. po velk., 2. v pond. po nanebevz. P. Mar., 3. v pon. po hromic.
- Štěpanov** (Štěpanau, okr. Jevický), 1. v out. po 3. král., 2. v out. po Medardu, 3. v out. po nanebevz. P. M., 4. v out. po sv. Svat. Trh na dob. v pond. před třem výročñm.
- Šternberg**, 1. v out. po hrom., 2. v out. po velikon., 3. v out. po sv. Vavř., 4. v out. po sv. Havlu. Dob. a koňští tržové: 1. po obrác. sv. Pavl., 2. v pon. před sv. Vavř. Tých. trh každý pond. a pátek.
- Štítary** (Schilttern, okr. Vran.), 1. 2hý out. po sv. Jitř, 2. v out. po naneb. P. Marie, 3. v out. po naroz. Christa Pan., 4. v out. po sv. Alžbětě. Dob. a koňští trh. před každ. jarm.
- Štramberg** (okr. Novojič.), 1. ve středu po kýchav. ned., 2. ve střed. po Bož. Těle, 3. ve střed. po sv. Bartol., 4. ve střed. po sv. Mart.
- Šumberk** (Schönberg), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po květ. ned., 3. v jat. po Bož. Těle, 4. 4tého srpna, 5. na sv. Havla. Koňské a dobyt. trhy: 1. v pátek před prvn. jarm., 2. v pon. po květ. ned. Tých. trh každ. stř. a sob.
- Švábenice** (okr. Viškov.), 1. v pond. masopust., 2. na 4tý pon. po sv. Duchu, 3. v pon. po sv. Mich.
- Telč**, 1. v out. po sv. Pavlu, 2. v out. po družebně ned., 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Anjelu Stráž., 5. v out. po sv. Mart. Vel. trh na zel. čtvrt. — Dobyt. trh před každ. jarm. Trh týhod. každ. out. Trh na vlnu 1. v out. po sv. Fil. a Jak., 2. v out. po sv. Havle. Dob. trh. 1. out. každ. měs. a kdýby na ten den připadl svátek, nejprvé přitůž. sít.
- Tišnov** (Tisnovic), 1. v pond. před hrom., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. P. Mar., 4. v pond. před sv. Klement. Tých. trh každ. pond. a dva trhy na vlnu: 1. v pondělí po sv. Medardu, 2. v pond. po sv. Teresii. Dobytč. trhy v out. po každ. jarm.
- Tištin** (okr. Kojet.), 1. v out. po sv. Jos. pět., 2. v out. po sv. Janu křest., 3. v 2hý out. měsice října.
- Tlumáčov** (okr. Napaj., v Hrad. kr.), 1. v pond. po 3. král., 2. 3. pon. po velkon., 3. na sv. Jitř, 4. na sv. Havla.
- Tovačov** (Töbitschau), 1. Iní dñn po nov. roce, 2. v outer. velkonoci. 3. v outer. svatod., 4. v out. po sv. Václ. Týhod. trh v out. v každý týd.
- Trachův** (Tracht, okr. Hustop.), 1. v pon. po sv. Trojici, 2. v pond. po sv. Bartol., sv. v pond. před 3. Ondř.
- Trnavka** (Tyrnau, okr. Třebov.), 1. v Iní pond. v postě, 2. na sv. Jitř, 3. na sv. Jak., 4. den všední po naroz. P. Marie, 5. na sv. Mik.
- Troskotovice** (Treskovic, okr. Mikul.), 1. v pond. po 4tē ned. velkon., 2. v pond. po naroz. P. Marie.
- Tršice** (okr. Liven.), 1. v out. po Jmáau

- Ježíše, 2. ve střed. po sv. Janu Nep., 3. ve střed. po naroz. P. Marie, 4. ve střed. po sv. Mart.
- Třebíč,** 1. v středopostí, 2. na sv. Bartol. Veliký trh na sv. Annu. Koňský a dobyt. trh ten den před každ. jarm., pak v outer. před sv. Aloisem a v outer. po vš. Svat. Týh. trh každý pond.
- Třebová Moravská** (Mährisch-Trübau), 1. v pond. po 2hě ned. postní, 2. v pond. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Ruchu, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Lucii. Trh na koně a dob. ve čtv. před Inim a 4tým jarm. Týh. trh každ. sobotu
- Třešň** (Triesch), 1. 3ti pond. v postě, 2. v pond. po sv. Prokopu, 3. v pond. po sv. Frant. Ser. Dobyt. trh na trh výr. 4. výr. a dob. trh v pond. po sv. 3 král. Týhod. trh každ. pátek.
- Tvrdonice** (Turnitz, okres Břeclav.), 1. v pon. po družeb. ned., 2. na sv. Matouše.
- Uherčice** (Auerschwitz, okres Hustop.), 1. v pond. po 3 král., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Františk. Týh. trhy každ. out. a pátek.
- Uncov** (Hluncov, Mährisch-Neustadt), 1. v out. po jménu Ježíše. 2. 2hý out. v máji, 3. v 2hý out. po sv. Pet. a Pav., 4. Ini out. v září, 5. v out. před sv. Martin., 6. 2hý out. v březnu. Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před vánocí, 3. na zel. čtvrt. Týh. trh. v out. a v pátek.
- Vančice,** viz: Ivančice.
- Vejmyslice** (okr. Kruml.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. v out. po nanebevz. Pan. Marie, 3. ten den před sv. Tomáš.
- Vejvanovice** (Ivanovice, Eivanowic), 1. v třetí out. po hronnicích, 2. v out. svatod., 3. v den po sv. Vavřinci, 4. v out. před sv. Mikul. Koňské a dobyt. trhy ve střed. po každém valném trhu (jarm.) Týdenní trh každ. stř.
- Velká** (okr. Stražn.), 1. v out. po hromu., 2. v 3. střed. po velikou., 3. v out. po sv. Mari Majd., 4. v out. po sv. Šim a Judě. Trh koňský a dobytčí každý pon.
- Veselí nové** (okr. Zďár.), 1. v out. po sv. Markétě, 2. na sv. Václav. Hlavní týdňí trh v out. před květ. ned., 3. v out. po sv. Leop. Trh na dobytek zároveň s ročním trh.
- Veselí staré,** 1. v out. po květné neděli, 2. ve střed. po sv. Trojici, 3. 4tý out. před sv. Anjol. Stražc., 4. 2hý out. v adventu. Trh na dobyt. ten den před každ. jarmar.
- Visťatice dolní** (Unter-Wist-rnitz, okres Mik.), 1. v out. po sv. 3 král., 2. v out. po sv. Cyr. a Method., 3. na svat. Filip. a Jak., 4. na sv. Jakub, 5. na sv. Matouše. 6. v pon. po sv. Ondřejí.
- Vladislav** (okr. Třebíč), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. ve čtvrt. před kříž. ned., 3. ve čtvrt. před sv. Mstoušeni, 4. ve čtvrt. před sv. Tomáš. Dob. trh. o těch 4 jarm.
- Vlachovice,** 1. v out. po hrom., 2. 3ti út.
- po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po nanebevz. P. Marie, 4. 2hý út. po sv. Havlu, v den před tím trh na dobyt. Týh. trh každ. sob.
- Vlasatice** (Wostiz, okres Mikul.), 1. v pondělí po Bužim Těle, 2. 3ti pondělí po sv. Mato.š., 3. v pondělí před všemi Svatými.
- Vranov** (okr. Kyjov.), 1. ve střed. po velik. 2. na svat. Prokopa, 3. v outerý po všech svatých.
- Vranov** (Frain), 1. na popeleční střed. 2. na svat. Floriana, 3. na sv. Annu, 4. v pond. po obrác. sv. Pavla, 5. na Dušičky, Trh na koně v sob. před obrác. sv. Pav. Případně-li výr. trh na sobotu, odbývá se násl. úter. a dob. trh v pond. před tímto úter.
- Vratěmín** (Fratting, okr. Jeau.), 1. na den sv. Fab. a Seb., 2. v out. po květ. neděli, 3. v out. po sv. Markétě, 4. v out. po sv. Jiljí, 5. v out. po sv. Katerině. Trh koňský a dobytčí před každým jarm.
- Vselim.** 1. v out. po hromu., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. ten den po proměnění Christa P., 4. na sv. Lukáše Evan. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtvrtek, 2. v pond. před sv. Václ. 3. na sv. Tomáše Ap. Trh dobyt. před každým jarmar. Trh na obilí každou sobotu.
- Vsetín dolní,** 1. v out. po sv. Matěji, 2. ve střed. před sv. Duch., 3. v out. po naroz. P. Marie. Trh na dobytek před každ. roč. trhem. Týh. a dobytčí trhy ve střed. ode stř. popeleční až do velkon.
- Viškov** (Wischan), 1. v pond. po 3 král., 2. ve střed. po sv. Františku., 3. v pond. po sv. Fil. a Jak., 4. v pond. po sv. Markétě, 5. v pond. po povýšení sv. kříže, 6. v pond. po všech Svatých. Trhy na koně a dob. 8 dní před každ. jarm. Týh. trhy každ. out. a sob.
- Vyzovce,** 1. na 2hý out. po sv. 3 králích, 2. 2hý out. po velikon. 3. 2hý out. po sv. Pet. a Pav., 4. ve stř. a ve čtv. před posvícením, 5. v out. po všech Svat. Dobyt. tržové v pond. před každým jarm. Velici týh. tržové: 1. v outer. po sv. Duchu, 2. v out. po sv. Vavř. Týhod. trh každý outerek. V postě jest každ. outerek trh na dobyt-k.
- Zabřeh** (Hohenstadt), 1. 2. ledna, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. ten den po sv. Bartol., 4. na sv. Voršilu. Trh na koně a dobyt.: 1. v pon. po neděli postní, 2. v pond. po Bož. Těle, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Vršile.
- Zdoumky** (Zdounek, okr. Kroměř.), 1. v pond. po Bož. vstoupení, 2. v pondělí po sv. Mart.
- Zlín,** 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po pro vodní neděli, 3. ve střed. po sv. Duchu, 4. v out. po škap. 5. v pond. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Barboru. Velk. týhod. trhy v pon. svatodňní.
- Znojmo** (Znaim), 1. na sv. Dorotn., 2. v

out. po kýchavě ned., 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jana křt., 5. ve čtvr. po naroz. P. Mar., 6. na Šim. a Judu, 7. ve čtvrtek před počtím P. Marie. Kdyby sv. Doroty, Jiřího, Jana křt. neb Šim. a Judy připadlo na pátek, drží se výroční trh v outěry na to. Občejný trh vždy před výročním trh. Trh na len a plázi 1. na sv. Šim. a Jud., 2. v sob. před 3hou ned advent. a někdy i o předním trhu. Trhy na vlnu: Šim. a Jud., někdy též o předním trhu. Trh na koně a na dob. ten den před výročn. trh. Trh týdní každ. sobota.

Žďánice (Steinitz, okr. Kyj), 1. v pondělí před Božím vstoup., 2. v pondělí před sv. Bartol.

Žďár (Saar), 1. v out. po nov. roce. 2. v out. před středopostim., 3. v out. po svat. Troj.,

4. v out. po sv. Bartol., 5. v out. před sv. Mart. Dobyčí tržové v pondělí před každ. jarm. Trh na koně zároveň s trhem na hovězí dobytek.

Želetava (Scheletau, okr. Tel.), 1. na svat. Matěje, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. ve čtvr. po sv. Václ., 4. na sv. Tomáše ap. Dobyč. trh ten den před každ. jarm. Trh občejný každou středu.

Žeravice, 1. v pond. masopust., 2. v pond. v křž. dnech. 3. v pond. po sv. Anně, 4. ten den po sv. Kateř. Trh konš. a dobyč. první den a den po sv. Kateřině.

Židlochovice (Seelowitz), 1. v outěry po obrácení sv. Pavla, 2. v out. po sv. Vítě, 3. na sv. Šim. a Judu. Když ale ten svát. v ned. připadne, drží se jarm. v pondělí 4. v out. po sv. Vavřinci.

Opravy mezi tiskem došlé:

Bilovice (okres Břecl.) 1. v pond. po 3. ned. postní, 2. v pond. po sv. Jana stěti. Trhy dobytčí v ty samé dny.

Poznámání. Níže psány vznášejí smaznou prosbu na al. přednostství obcí, aby mu ve frankovaných listech veliké omyly v tržích oznámili sobě neobtěžovali.

Ignác Vurm,

duchovní správce v mor. úlez. ochranovně pro zanedbalou mládež v Brně, pořadatel kalendáře.

Výroční tržové v Slézku.

Albrechtice (Obersdorf), 1. v pond. po 3. Král — 2. na Filip. a Jakub. — 3. v pond. po Nanebev. P. Mar. — 4. na Šim. a Jud. — Trh konš. a dob.: 1. ve stř. před ned. květ. — 2. ve středu po Jak. a Anně. — 3. ve stř. po 2. pon. v říj. — Tých. trh každ. středu.

Anjelská Hora (Engelsberg), 1. v pond. před Obrác. Pavla. — 2. na 1. pond. po Anně. — 3. v pond. před všemi Svat.

Benešov (Benisch), 1. na 1. pond. v postě. — 2. v úter. po Pet. a Pav. — 3. v pon. před Jiljím. — 4. v úter. po Kateř. — Tých. trh každ. stř.

Bílá Voda (Weisswasser), 1. v pon. po ned. smrt. — 2. v 4. pond. Velik. — 3. v pon. po všech Svat. — Tých. trh každ. čtvr.

Bilovice (Wagstadt), 1. druhý čtvr. v post. 2. na Jilji. 3. na Mikul. — Dobyč. trh 1. ve čtvrtek před Božím vstoup. — 2. První čtvrtek po Bož. Těle. — Velký tých. trh na zelen. čtvr. — Každ. čtvr. trh tých. a na obilí.

Bílsko (Bělic), 1. v pond. po 2. ned. post. — 2. v pond. po Janu Křest. — 3. dne 15. září. — 4. na Mikul. — Trh na vlnu: 1. dne 22. května — 2. dne 10. října. —

Trh dobyč.: 1. v pond. po sv. Trojici. — 2. na Jana Křest. — 3. na Jak. — 4. dne 15. září.

Bohumín (Oderberg), 1. na Adelgundu. — 2. v pond. po 2. ned. Velik. — 3. na Navštíví. P. Marie. — 4. na Michala. — Hlavní tých. trhy: Ve středu před Velik. před sv. Dnehem a před Vánoci. — Koň. a dob. trh před každ. vyr. trhem.

Bruntal (Freudenthal), 1. v pond. po nov. roce. — 2. v pond. po 2. ned. post. — 3. v pond. po Jilji. — 4. v pondělí po Markytě. — 5. v pond. po Martinu. — Tých. trh každý úterek. — Dob. trh: 1. v úterý po Jilji. — 2. v úterý po s. Martinu.

Čikmantel (Zuckmantel), 1. na Matěj. — 2. v pond. po 7. ned. Velik. — 3. na M. touse. — 4. na Ondřeje. — Tých. trh každ. středu a sobota.

Freiwald (Freiwaldau), 1. v den po nov. roce, dne 2. ledna, 2. na sv. Josefa, dne 19. břez., 3. na sv. Jana Křest., dne 24. čer. — 4. na sv. Michala, dne 29. září.

Friedberg, 1. v pondělí masop. — 2. v úter. velikon. — 3. na Navštíví. P. Marie. — 4. v pond. po Hedvice.

Frydek 1. v pondělí po 3 Král. — 2. v pondělí před Josefem, — 3. v pond. po Fil. a Jak. — 4. v pond. před Janem Křest. — 5. na sv. Jak. — 6. v pond. po Michalu. — 7. v pond. před Kateřinou. — Trh na koně, vlnu a dobyt. dva dni před každ. výr. trh. — Týh. trh každ. pond. a pátek.

Fryštát (Frei-tadt), 1. na Obrác. Pavla, — 2. v pond. po ned. velikon, — 3. na Bartol. — 4. na Šim. a Jud. — 5. ve střed. po Velik. — Trh na vlnu v den před Šim. a Jud. — Týh. trh každý úterek.

Hrabina, 1. na Zamoubení P. Marie. — 2. dne 16. března. — 3. dne 16. května — 4. dne 2. července. — 5. pondělí po Naroz. P. Marie. — 6. na Šim. a Jud.

Hradec (Graz), výroč. a dobyt. tihy: 1. v pond. před 1. květnem. — 2. v pond. po Božím Těle. — 3. na Jakuba. — 4. v pond. po Michalu. — 5. na mladáka.

Jablunkov, 1. v pond. po Obrác. Pavla, — 2. v pondělí po Jak. apost. — 3. v pond. po Šim. a Jud. — 4. v pondělí po Fil a Jak. — 5. v pond. po prv. ned. Velik. — Týh. trh každý úterek.

Javorník, 1. v pond. a v úter. po obrácení Pavla — 2. na Filipa a Jakuba. — 3. na Jakuba. — 4. na Šimona a Judu. — Koň. a dob. trh na všechny výr. tihy — Týh. trh každ. úter. na obilí, stravné věci, slámu, dříví a t. d.

Klínkovice (Königsberg), 1. v pondělí po neděli družeb. — 2. v pond. po sv. Trojici. — 3. na sv. Vavřince. — 4. na Kateřinu. — 5. v pond. před Valent. — Trh na dob. a vlnu: 1. na Fil. a Jak. — 2. na Václava. — Týh. trh každ. pon.

Krnov (Jägerndorf), 1. v pond. po neděli kýchavné. — 2. v pond. po 6. ned. velik. — 3. v pon. po naroz. P. Mar. — 4. v pond. po naroz. P. Mar. — 5. v pondělí po oběti P. Marie. — Koň. a dob. trh 1. v pond. po ned. květ. — 2. v pondělí po Markytě dne 13. července. — 3. v pondělí po Bartol. — 4. v pondělí před Mikul.

Dáry (Odrau), 1. v pond. před 3 Krály. — 2. v pond. po ned. provedné. — 3. v pon. před Janem. — 4. v pond. po povýš. sv. Kříže. — Dobyt. trh 1. v pond. po ned. proved. — 2. v pond. po povýš. sv. Kříže. — Týh. trh každ. pond.

Opava (Troppan), 1. dne 1. února po 8 dni — 2. dne 1. května po 14 dni — 3. dne 1. srpna po 8 dni. — 4. dne 1. listop. po 14. dni. — Vel. dob. tihy: 1. 8 dni po sv. Troj. — 2. 8 dni po Janu křest. — 3. 8 dni po Jak. — 4. 8 dni po narození P. Mar. — Trh na vlnu: 1. dne 6. květ. — 2. dne 29. září. — Každý trvá 8 dni. — Týh. trh každ. stř. a sob.

Opavice (Troppowitz), 1. první pondělek po Bož. Těle. — 3. po Michalu. — 3. po devítniku.

Skočov, 1. ve čtvrtek po devítniku. 2. v den po Božím Vstoup. — 3. na Martina: padne-li v sobotu neb v ned., odloží se na budoucí úterek. — 4. na Bartol. — Velk. týhod. trh.: 1. ve čtvrtek před Vša. — 2. ve čtvrtek před Velik. — 3. ve čtvr. po Bož. Těle. — 4. ve čtvrtek po Michalu. — Dob. trh v den před každým výr. a velk. týhod. trhem.

Sřebovice, 1. na 4. úterek po nov. roce. — 2. v úter. po Velik. — 3. v úter. před Jan. Křest. — 4. v úter. před Hedvíkou.

Struмень (Schwarzwasser), 1. na Jitih. — 2. na Michala. — 3. v pond. po Jakub. — 4. v úter. po nov. roce. — Dob. trh. v den před každ. výr. trhem. — Týh. trh každý pátek.

Těšín (Teschen), 1. v den po Hrom. — 2. v úter. svatodušní. — 3. v pondělí před Maří Magd. — 4. po naroz. P. Marie. — 5. na Ondřej. — Týh. trh každ. středu a sobotu. — Trh na vlnu: 1. dne 28. květ. — 2. dne 2. října. — Dob. trh každý pát. Padne-li však na ten den svátek, odloží se na budoucí sobotu.

Vidna (Weidenau), 1. v pondělí po novém roce. — 2. v pond. po ned. křt. — 3. na Vavřince. — 4. v pond. po Frant. Seraf. — Týh. trh každ. pond.

Vitkov (Wigstadt), 1. na Vítu. — 2. ve střed. před Havlem. — Týh. trh.: 1. ve čtvr. před hrom. — 2. v pondělí po 3. ned. Velik. — 3. na roze-l apost. — 4. v den před Lucíí velký trh

Vrbno (Wurbenthal), 1. v pond. před hrom. — 2. v pond. po Janu Křestí. — 3. v pond. po Michalu. — 4. druhý pond. před Velikon. — Týh. trh každ. pond.

Výroční tržové v Čechách.

NE. Výroční trhy na svátky padající odbyvají se následujícího, místně také předcházejícího věšedního dne.

Abertham (Abertham), v pondělí po čtvrté neděli svatodušní.

Abtsdorf, 1. na černý čtvr., 2. v pon. před sv. Duch., 3. ve čtvr. po Marii Sněžné, 4. druhý čtvr. po početi P. Marie.

Amjelská Hora (Engelhaus), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. v první v Adventu.

Arnoltsce (Arnsdorf), ty pondělky: 1. po bílé ned. 2. v pond. př. sv. Petrem 3. po sv. Václavu.

Asch (Asch), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po ned. Látare, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Jiljí, 4. před sv. Ondřejem; každou sobotu týhodní trh.

Bakov nad Jizerou (Backofen), 1. v pond. po druhé ned. adventní, 2. v pond. po sv. Fabianu a Šebestiánu, 3. v pond. po smrtelné ned., 4. druhé pond. po Velikonoce, 5. ve středu před Božím Tělem, 6. v pond. po sv. Markétě, 7. v pond. po sv. Bartoloměji, 8. ve středu po sv. Františku Seraf.

Bárlatk (Bárringen) první pon. v září neb po sv. Anjelu str.

Bavorov (Barau), 1. popel. stř. 2. na sv. Jiljí, 3. na sv. Jiljí, 4. na obětování P. Marie.

Bečov (Petschau), ty pondělky: 1. před Velikonoce, 2. v červenci, 3. po sv. Havlu, 4. př. Vánoceml.

Bechyně (Bechyn), 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. na Dušičky. Trhy na dobytek a vše-liké zboží v outerý po celý rok. Čtyrykrát, totiž: druhý out. v postě, v outerý velikonoční, v out. po nanebevz. P. Marie, v outerý po sv. Urbanu, (kdyby měl poslední na svatodušní out. padnouti, tedy přišli outerý všem cizím obchodníkům a řemeslníkům dovozeno jest své zboží veřejně prodávati. Outerý po sv. Fil. a Jakubu, pak po sv. Václavu jsou pouze pro domácí ustanoveny.

Bělá má čtyry výr. a čtyry dob. trhy o pondělkách: po hrom., př. kv. ned., po na'ez. sv. kříže a po sv. Matouš. ev.

Bělá (Weiswasser), ty pondělky: 1. první v postě, 2. před nanebevstoup. Páně, 3. druhý po sv. Markétě, 4. po povýšení sv. kříže, 5. ve středu před sv. Katicinou, 6. na sv. Tomáše apoštola; každou středu týdenní trh.

Bělčice, výroční a trhy na dobytek: 1. na sv. Josefa 2., na den po naroz. P. Marie, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. ve čtvr. př. všemi Svat.

Bělohrad, 1. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 2. ve čtvrtek po narození Panny Marie, 3. v out. po sv. Havlu; týdní trhy každý outerek.

Benátky (Neubatek), výroční a trhy na dobytek ty pondělky: 1. po neděli Okuli, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Marii Majdaléně, 4. před narozením P. Marie, 5. po sv. Martinu.

Benešov (Beneschau), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Josefa pěstouna, 3. na sv. Filipa a Jakoba, 4. na sv. Antoina Pad., 5. na sv. Annu, 6. na sv. Mateaše, 7. na sv. Rafaela Arch., 8. na sv. Ondřeje apost. První a třetí trvá 8 dní. Případně-li některý z nich na sobotu, drží se v násled. pon. Týd. trh každ. čtvrtek.

Benešov (Bensen), ty pondělky: 1. před květinou neděli, 2. před nanebevstoupením Páně, 3. po naroz. P. Marie.

Benešov u Káplíce, 1. v outerý velikonoční; 2. na sv. Jak., 3. na sv. Teresii.

Bernardice, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před Kanata, 3. na sv. Prokopa; týhodní trhy: ve čtvrtek před velikonoce, ve čtvrtek před vánoceml.

Beroun, 1. v pond. po jménu P. Ježíše 2. třetí pondělí v postě, 3. v pond. po neděli Jubilate, 4. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 5. v pondělí po stěti sv. Jana Křtit., 6. v pond. po sv. Martinu; v outerý a ve čtvrtek týh. trhy.

Bездруžice (Weseritz), 1. v pond. před Hrom., 2. dne 4. květ., 3. v pon. po sv. Václ.

Bílina (Bilin), 1. v pond. postní, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. ve stř. po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina bisk. Každou sobotu týdenní trh.

Bíllice, 1. ve čtv. př. květ. ned., 2. ve čtv. př. Mar. Sněž., 3. v pond. př. povýš. sv. Kříže. 4. v čtv. před sv. Martinem.

Blatná, 1. na sv. Fabiana a Šebestiána, 2. druhý čtvrtek v postě, 3. ten den po zvěstování P. Marie, 4. na sv. Vítu. 5. ten den po nanebevz. P. Marie, 6. v pond. po sv. Jarolímu, 7. ten čtvrtek před 1. nedělí adventní, 8. ve čtvrtek před sv. Matoušem a na sv. Tomáše koňský a dobytčí trh. Každý čtvrtek po celý rok trhy na obilí a dobytek.

Blatce, 1. ve středu před kv. nedělí, 2. na sv. Markéta, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve středu před všemi Svatými.

Blšany (Blöhan), výroční trh na koň a dobytek: 1. první pondělí v postě, 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Jarolímu, 4. v pond. po početi P. Marie.

- Bohemněč.** výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu před vstupením Páně, po 8 dní. 2. v den Rozesl. sv. Apostolů, 3. ve středu po Bartoloměji, 4. v pond. před sv. Havlem, po 8 dní. 5. ve středu před sv. Martinem, po 8 dní; na plázi v pond. 1. po třech Králích, 2. po Hromnicích, 3. po sv. Josefu, 4. po sv. Vitu. Každou středu trh na obilí.
- Bochov** (Buchau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Jiti, 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. na sv. Nichola, 4. v outery před Adamem a Evou.
- Boleslav mladá** (Jungbunzlau), ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Bartolom., 4. po sv. Havlu.
- Boleslav stará** (Altbunzlau), 1. tu středu po smrtelné neděli, 2. poslední středu v srpnu, 3. ve středu před sv. Havlem, 4. na den sv. Jana Evang.
- Bor** (Haid), výroční, dobytčí a koňské trhy ty outerky: 1. po Okuli, 2. před sv. Duch. 3. po sv. Michalu, 4. po sv. Nikulášem; obilní trhy každý outerek, na koně a hovězí dobytek každý outerek od sv. Jiti až do sv. Havla.
- Borek, Jirkov** (Görkau), ty pondělky: 1. po neděli Látare, 2. před sv. Jmem Křtitelem, 3. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Borohrádek**, 1. ve středu v středopostí, 2. na sv. Františka Seraf.; každý outery týhodní trh.
- Borotín**, 1. ve čtvrtek po středopostí. 2. v pond. po neděli Rogate, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. na sv. Prokopa, 5. na sv. Annu, 6. na povýšení sv. Kříže, 7. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Borová** (Borau), výroční trhy ty čtvrtky: 1. po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. po neděli. Quasimodog., 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po první neděli postní, 2. po Látare, 3. po Judika, 4. na sv. Tomáše apost. Týhodní trh každý pátek.
- Borovany** (Forbes) 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. na sv. Lukáše 18. října
- Bousov dolní** (Bautzen), 1. na svat. Vavřince, 2. v první pondělí v postě, 3. ve čtvrtek po svatém Duchu 4. ve čvrt. po naroz. P. Marie, 5. na sv. Šimona a Judu, 6. ve středu před vánoce. Týhodní trhy každý čtvrtek po celý rok.
- Božejov**, 1. na sv. Annu, 2. na sv. Leopolda; každou středu týhodní trh.
- Boží Dar** (Gottesgab), v pond. po sv. Anně a před sv. Šimonem a Judou.
- Brandejs**, 1. v outery před Hromnicemi, 2. po Velikonoci, 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Vavřinci, 5. p. sv. Václav., 6. po sv. Alžbětě.
- Brandys nad Orlicí**, výroční trhy a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ve čtvrtky: 1. před popeleční stře-
- dou, 2. před sv. Markem, 3. před rozsláním sv. apostoľů, 4. před sv. Havlem 5. před středním dnem. Týh. trh každý čtvrtek na len a potravu.
- Březnice** 1. v pondělí po první neděli postní, 2. v pond. po květné neděli, 3. v outery svatodušní, 4. v pond. před sv. Matě Majdalenu, 5. ve čtvrtek po sv. Bartol., 6. ten den po Dušičkách, 7. v pondělí po sv. Mikuláš.
- Březno** (Priesen) 1. v pondělí po sv. Kehoři, 2. po nanebevst. P. Marie 3. po sv. Michalu; týdenní trh každý outery.
- Brod Český** (Böhmiach-Brod), ty pondělky: 1. po neděli Judika, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Havlem. Dobytčí trhy: 1. v pondělí po první neděli postní, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pondělí po sv. Šimonu a Judě.
- Brod Německý**. (Deutschbrod), ty outerky: 1. druhý out. po sv. Uech Král. 2. druhý v postě. 3. po nalezení sv. Kříže. 4. před sv. Janem Křtitelem. 5. po povýšení sv. kříže. 6. po sv. Františku Seraf. (Třetí a pátý bývají nejasnější). Trhy na dobytek ty outerky: 1. po Hromnicích, 2. čtvrty v postě, 3. před Velikonoci, 4. po sv. Trojici, 5. po sv. Prokopu, 6. po sv. Vavřinci, 7. po sv. Martinu, 8. před Vánoce.
- Brod Křižový** (Eisenbrod), 1. předposlední masop. outerek, 2. před sv. Vitem, 3. po sv. Václavu, vesměs po 8 dní.
- Broděc**, 1. v masop. pondělí, 2. v svatodušní outery, 3. v pond. po sv. Frant. Ser., 4. po Vánočích.
- Broumov** (Braunau), 1. v pond. po ned. Sexag., 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před naroz. P. Marie, 4. v pond. po neděli adv. Každý čtvrtek trh na plázi, každou sobotu trh na plátno.
- Brozany**, 1. v pond. po 3 Králích, 2. po sv. Gouthardu, 3. na sv. Vítu, 4. v pond. po sv. Václavu.
- Buckov** (Butzkau), 1. dne 10. ledna, 2. dne 24. května, 3. dne 19. července, 4. dne 17. října. jmenovaném dnu. Týh. trh každý pát., každý čtvrtek trh na koně, hovězí a jiný dob.
- Budějovice** (Budweis) ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. po Božím Těle, 3. po naroz. P. Marie, 4. na sv. Martina, vesměs po 14 dní, totiž 8 dní před a 8 dní po junenov. dnu. Týh. trh každ. pát., každý čtvr. trh na koně, hovězí a jiný dob.
- Budňany** (Budian) 1. dne 4. dubna, 2. ve stř. po naroz. P. Marie, 3. na sv. Vavřila.
- Budyně** (Budín), 1. v outery po Hromnicích, 2. v out. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po Marii Sněžné, 4. out. po sv. Václavu, 5. po sv. Křispinn.
- Bukovsko**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Matě Majdalenu, 3. na sv. Havla.
- Buškovice** (Fuschwitz), výr. a dob. trhy

1. v outery před sv. Duchem, 2. v out. po jménu P. Marie, 3. ve čtv. před sv. Kateř. **Bydčov** (Neubidschow) výr. a dob. trhy: v druhou stř. postní, 2. v out. po svatoduš. svátce, 3. na den sv. Jiří, 4. v out. před sv. Havlem, 5. na sv. Tomáše bisk.; týdňní trhy na obilí každou středu. **Bystrá** (Bistran) výr. a dob. trhy 1. ve stř. po Septuag., 2. ve stř. po Quasim., 3. dne 4. srpna, 4. ve stř. po sv. Matouši, 5. ve stř. po sv. Ondřeji. **Bystřice**, 1. dne 24. února, 2. dne 23. dub., 3. dne 29. srp., 4. dne 28. říj., 5. dne 20. pros. **Bystřice Nová**, ty středy: 1. po Reminiscere, 2. po Látara, 3. po Misericordia, 4. po sv. Duchu, 5. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 6. v pond. po sv. Michalu, 7. na sv. Kateřinu s osmidení lžtů na rozl. zboží a dob. Týd. trh na obilí a dob. každ. středu. **Cerekve Dolní**, ty pondělky: 1. po svat. Josefu, 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Havlu, 4. po sv. Lucii. **Cerekve Horní**, 1. v středoposti, 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Maurice dne 22. září, 4. na sv. Linharta 6. listopadu. **Cerekve Nová**, 1. první středu v postě, 2. na sv. Matouše. **Cerhanice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Václava. **Cerhanovice**, ty čtvrtky: 1. druhý v postě, 2. čtvrtý po Velikonoci, 3. před sv. Petrem a Pavlem, 4. po sv. Václavu; každý outery týdňní trh. **Cinwald**, výroč. a dob. trhy: 1. na sv. Markétu, 2. na sv. Frant. Seraf. **Časlav**, ty pondělky: 1. třetí v postě, 2. po ned. Jubilate, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. po nanebevz. P. Marie, 5. ve čtvrtk. posv. Lidmile, 6. v pond. po sv. Havlu, 4. trhy na koně: 1. out. po prvním dnu postním 2. dne 22. a 23. května, 3. ten den po sv. Prokopa, 4. v out. po sv. Darboře. Trhy na rozlič. dob.; 1. den po sv. Petru a Pavlu, 2. den po nanebevzetí P. Marie, pak každou středu a pátek po 3 Králich, po Reminiscere a Jubilate. **Častalovice**, 1. ten den po 3 Králich, 2. na sv. Víta, oba s dobytčím trh., 3. na sv. Marii Majdalenu, 4. den po naroz. P. Marie. **Čelčice**, výr. a dob. trhy: 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v páť před svatoduš. nedělí, 3. na sv. Wolfganga, 4. třetí den po Sim. a Judě. **Čelakovice** výroční a dobytčí trhy: 1. po sv. 3 Králich, 2. po ned. Kantate, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. po sv. Havlu. **Čermna** (Lenkersdorf), ty pondělky: 1. poslední v měsíci květnu, 2. po sv. Havlu, 3. před sv. Mikulášem. **Černošín**, 1. v pond. po Hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. da sv. Michala Trhy na dob. od sv. Jiří až do sv. Michala každé pond. **Černovice**, výroční a dob. trhy: 1. na sv. Blažeje, 2. na zelený čtv., 3. v pond. před na nebe vstoup. Páně, 4. v pond. před Božím tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. ve stř. před povýšením sv. Kříže, 7. na sv. Terezii.

8. den po sv. Leopoldu. Každý čtvrt. týd. a dob. trhy. **Čestín**, 1. v pond. před nanebevstoupením Páně, 2. v vond. po sv. Petru a Pavlu, 3. dne 2. listop. Týh. trh každou stř. **Čistá**, 1. v out. před Velikon., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Kateřinu. Týdňní trhy na potravní věci, dříví a uhlí každé pond. **Chabarovice** (Karbitz), výr. a dobytč. trhy ty pondělky: 1. druhý postní, 2. druhý po Velikonoci, 3. posl. po sv. Duchu, 4. první v srpnu, vždy po 3 dní a toliké dní na dob. Ve stř. po celý rok týhod. trh. **Cheb** (Eger), ty pond.: 1. po neděli Látara, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Matouši. Týdňní trh každ. středu a sob. Trhy na dob. první stř. každ. měsíce. **Chejnov**, 1. na obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Filipa a Jak., 3. den po sv. Petru a Pav., 4. na sv. Martin. Týdňní trhy ty pond.: 1. po 3 Králich, 2. první v postě, 3. v středoposti, 4. po krétné ned., 5. druhý po Velikon., 6. po sv. Duchu, 7. po sv. Václavu, 8. v outery po Vánocích. **Chlum Královský** čili Kinzig (Königsberg), 1. v pon. po třetí ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. v pon. před sv. Václ. 4. druhé pond. v adventě. V outery každ. měsíce trh na dob. a všecky pátky po celý rok trhy na obilí. **Chlumeč**, výr. a dob. trhy: 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. první out. v postě 3. ve středu po Kantate, 4. ve stř. po sv. Havle, 5. ve středu po počtí P. Marie. Každý čtv. týh. trh. **Chocen** 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na velikonoční outerek, 3. na sv. Marii Magd., 4. v den po sv. Václavu, všecky s osmiden. svobodu; druhý a třetí s mladým jarm. Ráno v den výroč. trhů trh na dobytek. Týhod. trh každý pátek. **Cholčice**, 1. v pond. po 3 Králich, 2. v out. po sv. Filipu a Jakubu, 3. vestí, posv. Václ. **Chomútov** (Komotan), ty pondělky: 1. v pond. po ned. Reminiscere, 2. posv. Filipu a Jak., 3. po navst. l'anny Marie, a sejde-li se ten den s pon. po Petra a Pavlu, vpon. na to, 4. po sv. Mich., 5. po sv. Mart bisk. **Chotěboř**, 1. v pond. druhý postní týden, 2. v pon. čtvrtý postní týden, 3. v pond. šestý postní týden, 4. v out. po sv. Duchu, 5. v pond. po sv. Jak., 6. na den sv. Felixe muč., 7. v pond. po sv. Lukáš. 8. v pon. po sv. Martinu. Každou středu týh. trh. **Chotusice**, trhy na dob.: 1. dne 12. června, 2. dne 17. října. **Chrast**, 1. ten den po sv. 3. Králich, 2. ve čtvrtk. před květ. nedělí, trvá 8 dní, 3. ve čtvrtk. před sv. Janem Nep., 4. ve čtvrtk. po sv. Markétě, trvá 8 dní, 5. ve čtvrtk. po sv. August., 6. před Havlem. **Chrastava** (Kratsau), ty pondělky: 1. před masop. nedělí, 2. před sv. Janem Křt., 3. před sv. Vavřincem, 4. před sv. Havlem,

5. po druhé neděli adv. Týhodní trhy drží se každou středu.

Chřibská (Kreibitz). 1. v pond. tři ned. před sv. Duchem, padne-li ale Děčinský trh na ten samý den, tedy o 14 dní dříve. 2. v pond. po sv. Michalu, 3. první ponděli v adventě. Týdlní trh každou středu.

Chromstovice, ty čtvrky: 1. po očištění P. Marie, 2. před sv. Filipem a Jakubem. 3. před sv. Vavřincem, 4. na den sv. Kateřiny.

Chrudim, 1. druhé pond. v postě, 2. ve středu po nalezení sv. Kříže, 3. den po nanebevz. P. Marie, 4. v pond. před sv. Frant. Seraf., 5. na sv. Barboru. Padne-li 3. neb 4. trh na sobotu, odbývá se přísti pondělí. Trhy na koně: 1. v první postní pond., 2. třetí postní pond., 3. v pond. po smrtelné neděli, 4. v pond. před sv. Duchem, 5. na sv. Prokopa, 6. v pond. před nanebevzetím P. Marie, 7. v pondělí po sv. Frant. Seraf., 8. v pond. před sv. Barborou. Týhodní trh každou sobotu.

Chudenicce, 1. druhou středu v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Havla, 4. na sv. Kateřinu. Týhodní trhy na přizi: 1. druhý pátek v postě, 2. první pátek v adventě.

Chvalšinky (Kalsching), výr. trhy: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Floriana, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šim. a Jud. Týdlní trh každý úterý.

Chýně (Chisch), výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek v třetím týdnu velikonoč., 3. v pond. po 16. červenci, 4. v pond. po narození P. Marie, 5. na sv. Martina. Každý outery trh na obilí.

Děčice, 1. na den sv. Skolastiky, 2. v pond. po Kant., 3. na sv. Víta, 4. v outery po sv. Jakubu, 5. den před sv. Michalem, 6. na sv. Lucii. Koňské trhy: 1. ve středu po sv. 3 Králich, 2. ve středu po Jubil., 3. ve středu před sv. Jakubem, 4. ve středu po povýšení sv. Kříže, 5. ve středu po sv. Martinu.

Děvle, 1. ve čtv. po sv. Filipu a Jakubu, 2. dne 11. července, padne-li v sob., drží se přísti pondělí, 3. ve čtv. po sv. Bart., 4. ve středu po sv. Raědi.

Děčín (Tetschen), ty pondělky: 1. první po novém roce, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po nanebevzetí P. Marie, 4. poslední v říjnu; vždy po dva dni. Týhodní trh na přizi, obilí a potravní věci každé pondělí a středu.

Děšenice, 1. 5. dubna, 2. 16. srpna, 3. 2. prosince; každou středu trh na obilí a od sv. Josefa až do sv. Marka trhy na dobytek kaž. stř.

Děštna, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Bartol., 5. na sv. Šimona a Judu, 6. na sv. Barboru. Trhy: 1. v outery před Vánoce,

2. v outery před Velikonoce, Týhodní trhy na dobytek od sv. Josefa až do konce října každou středu. Padne-li na středu nějaký svátek, nedrží se žádný trh.

Děvšov, výroční a dobytčí trhy ty čtvrky: 1. na tučný, 2. na zelený, 3. před sv. Vitem, 4. před sv. Bartolomějem, 5. před sv. Martinem, 6. před Vánoce.

Dobřany, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Remiscere, 2. po Exaudi 3. po naros P. Marie, 4. na sv. Mikuláše,

Dobruška, 1. ve čtvrtek po popeleční středě. 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na den sv. Michala, 4. na dušičky, 5. na sv. Tomáše.

Dobruška, 1. ten den po sv. Jiří po 8 dni, 2. po bílé ned., zároveň koňský trh, 3. den po sv. Duchu, 4. na sv. Jiljí po 8 dni, 5. den po sv. Václavu, 6. v outery po sv. Matěji, zároveň trh na koně. Trhy na dobytek: 1. den po sv. Troj., 2. v outery po sv. Havlu, 3. den po obrác. sv. Pavla. Každý outery týhodní trh na len, přizi, obilí a jiné.

Dobruška (Hirschberg), 1. ve středu po očištění Panny Marie, 2. po sv. Filipu a Jakuba, 3. v pond. po sv. Jiljí, 4. v pondělí po obětování P. Marie.

Domažín, ty outery: 1. před květnou nedělí, 2. na svatodušní, 3. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Havlem; každý outery trh na dobytek.

Domažlice (Taus), 1. ve středu po sv. Dorotě, 2. na sv. Antonína. 3. v pondělí po sv. Anjele Strážci, 4. druhý čtvrtek po sv. Martina. Týhodní a dobytčí trh vždy ve čtvrtek po celý rok.

Doubravice, výroční a dobytčí trhy ty středy: 1. po Kantate, 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Václavu, 4. po všech Svatých.

Doupov (Duppau), 1. ve čtvrtek po sv. Michalu, 2. v pond. po Okuli, 3. dne 17. května, 4. v pond. po sv. Alžbětě. Dva trhy na dobytek drží se druhého všedního dne po jarmarcích.

Dub Český (Böhm. Aicha), ty outery: 1. před broma, 2. před velikon. 3. před sv. Duch., 4. po sv. Bartoloměji, 5. před sv. Havlem, 6. v první pondělí po adventě.

Dubá (Douba), 1. na sv. Josefa, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Havlu, 4. druhé pond. v adventě.

Duchcov (Dux), 1. ve středu po 1. ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bartoloměje, 4. v pond. před všemi Svatými.

Dvořiště Dolní (Unterhaid), 1. v outery před sv. Duch., 2. na den sv. Michala.

Dvořiště Horní (Oberhaid), 1. na sv. Josefa, 2. v svatod. out., 3. na sv. Mich., 4. na sv. Jana Ev. Tých. trhy každ. středu od 1. května až do posledního září.

Dvory Nové (Neuhof), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po Judika, 3.

3. ve čtv. před sv. Duch. 4. na sv. Annu, 5. v pond. před sv. Matouš, 6. nasv. Šim. a Jud., 7. na sv. Tomáše. Týh. trh každý outerek na obilí a rozličný dobytek.

Dvůr Káralov (Königinhof), výroční a předcházejícími trhy dobytčími: 1. v onterý před hromnicemi, 2. před květnou nedělí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Markétou, 5. před sv. Matoušem, 6. před všemi Svatými, 7. před sv. Tomášem; týh. trhy na obilí a pšizi v out. a v sobotu.

Ervčnice (Seestadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po bílé ned., 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Barbaru, každý čtvrtek týh. trh.

Fleissen, 1. v pond. před na nebe vstoup. Páně, 2. druhé pond. po sv. Michalu.

Friedland (též Mírov), 1. po hrom. 2. po ned. Rogate, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Šim. a Judě, vždy 8 dní spolu s trhem na dobytek; trh týhodní každé pond., na obilí každý pátek.

Frimburg (Friedberg). Výr. trhy na sv. Annu. Týdňní trhy pak na dob. a obilí každ. úterý

Georgswalde, (v kraji Litoměřick.) 1. v pond. po nalez. sv. kříže. — 2. v 1 pond. po sv. anjelu strážci. Každý úterek týdňní trh na pšizi.

Grafenfried, výroč. a dob. trhy ty pond. 1. po Bož. těle, 2. po naroz. P. Marie.

Habry (Habern), dobytčí trhy: 1. ve středu po jmennu Ježíš, 2. ve čtvrtek v postě, 3. ve čtvrtek v středopostí, 4. ve středu před Velikonocí, 5. ve středu před sv. Duchem, 6. v out. po sv. Janu Křtí, 7. po sv. Jak., 8. ve stř. po nanebev. P. M., 9. ve čtvr. po povýšení sv. Kříže, 10. ve středu po sv. Lukáši, 11. ve čtvrtek po sv. Felixi, 12. ve čtvrtek před vánocemi.

Hánspach, 1. v pondělí masopustní, 2. dne 2. května, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Šim. a Judě.

Hartmanice, 1. na den sv. Víta, dne 28. dub., 2. na sv. Kateřinu; týh. trhy na dobytek a rozličné věci každý pátek.

Hájek, ty pon.: 1. po sv. Jiří, 2. po sv. Vítu, 3. po nanebev. P. M., 4. po sv. Václ.

Haslava (Hasslau), ty pon.: 1. po sv. Jiří, 2. po 18. červenci, 3. po třetí ned. v říjnu.

Heralce, 1. na sv. Eleonoru 21. února, 2. na sv. Antonína Pad., 3. na sv. Teklu 23. září. Každý 1. čtvrtek v měsíci trh na dobytek, vlnu, pšizi a len.

Heřmanův Městec, trhy výroční a na dobytek ty pondělky: 1. po jmennu Ježíš, 2. po první nedělí po velikonocí, 3. po sv. Modardu, 4. po sv. Bartol., 5. ten den po všech Svatých.

Hlinsko, výroční trhy s předcházejícími trhy na dobytek ty středy: 1. první po sv. Apoleně, 2. první po sv. Vítu, 3. první po sv. Bartoloměji, 4. první po sv. Lukáši, 5. první po Velikonocí.

Hluboká (Frauenberg). Trhy na koně a hov. dob., 1. druhý čtv. po velikon., 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. po sv. Šim. a Judě. Týh. trh každý outerek.

Hodkovic (Liebsau), ty pondělky: 1. po nedělí Látera, 2. po sv. Vavřinci, 3. po sv. Matouši.

Holice ty pond.: 1. po jmennu Ježíše, 2. po bílé ned., 3. před navštíven. P. Marie, 4. po povýš. sv. kříže, 5. po sv. Mikuláši.

Hora Březová (Birkenberg), výr. trhy: 1. druhý čtv. po 3 Král., 2. dne 14. květ., 3. dne 21. července, 4. dne 15. října. Týdňní trh každ. pond.

Hora Koso (Amschelberg), 1. na velikon. pon., 2. ve stř. před Dožím tělem, 3. ve čtvr. po jmennu P. M., 4. v pon. po sv. Barb.

Hora Kárasná (Schönberg), 1. první pondělí v postě, 2. v onterý před velikonočí, 3. den před svat. Jan. Nep., 4. v onterý před sv. Duchem, 5. den po nanebevzetí P. Marie, 6. na sv. Kateřinu, 7. v onterý před vánocemi.

Hora Kutná (Kuttenberg), výr., koňské s dobytčí trhy: 1. první pondělí postní, 2. v pond. po Kantato, 3. den po Božím Těle, 4. v pon. po sv. Ignáci Loj., 5. v pond. po sv. Matěji, 6. v pond. po sv. Martinu.

Hora sv. Kateřiny (Katharinaberg), 1. dne 2. července, 2. v pond. před sv. Bartolomějem, 3. v pondělí před sv. Havlem.

Horaškovice, 1. v onterý před Septuagesimou, 2. v onterý před květnou nedělí, 3. ve čtvrtek před sv. Petrem a Pavlem 4. v den Porciunkuli, 5. v onterý před svatým Havlem, 6. na sv. Barbaru. Každou středu trhy na dobytek, obilí a potravu.

Hory Kašpárské (Bergreichenstein), 1. ve středu po středopostí, 2. v onterý po povýšení sv. Kříže, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. v pond. před sv. Mikulášem.

Hory Matky Boží (Bergstadt U. L. F.), 1. v prv. pond. v postě, 2. dne 16. srpna.

Hory Nalžovské (Silberberg), 1. třetí čtv. po velikonocí, 2. v pond. po sv. Prokopa, 3. den po sv. Václ., 4. v pond. před sv. Luc.

Hořepník, 1. na sv. Blázeje, 2. na sv. Michala, 3. na sv. Martina biskupa.

Hořice, ty čtrvky: 1. po sv. třech Králich, 2. před květnou nedělí, 3. před Rogate, 4. před sv. Prokopem, 5. ve stř. a ve čvrt. před sv. Václ., 6. ve stř. a ve čvrt. před sv. Martinem; den před tím se drál vždy trh na dobytek. Trhy na obilí každý čtvrť.

Hořice (Höritz). Svobodný trh na Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. den před nanebevstoupením Páně, 2. na sv. Martina, 3. na sv. Tomáše.

Hořovice, výroční a dobytčí trhy, 1. dne 11. února, 2. v out. před nanebevstoupením Páně, 3. na sv. Jakuba s osmidenní lhbou, 4. na povýšení sv. Kříže, 5. dne 29. listopadu. Trhy na krámské zboží: 1. v sobotu před

- kv. nedělí, 2. v sobotu před vánoce: týhodní trh každou sobotu.
- Hostice Sřečlecka (Strahlhoetic)**, 1. čvr. v březnu, 2. dne 2. května, 3. dne 26. zář. 4. dne 12. prosince.
- Hostinná (Arnan)**, trhy výr. a dob. ty pon.: 1. po sv. Dorotě, 2. po sv. Trojici, 3. před jménem P. Marie, 4. po všech Svatých: každ. out. a sob. týh. trh na hov. dob.
- Hostonice**, 1. v pon. po 3 Král., 2. na sv. Matěje, 3. na den sv. Jiří na vlnu, 4. v pon. po sv. Prokopa, 5. ve stř. před naroz. P. Mar., 6. ve stř. po Václ. každ. stř. týh. trh.
- Hostouň (Hostau)**, 1. ve stř. před masop., 2. ve stř. před velikon., 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jak. 5. na Šim. a Judu, 6. ve stř. před vánoce. Týh. trhy každ. stř. na obilí a polní plodiny, a na rozličný dobyt. Trh na koně od ned. Invokavit až do Bož. Těla každ. středu.
- Hostka (Gastdorf)**, ty outerky: 1. po Sezageima, 2. po Kautate, 3. na svatoúsmí. 4. po nanebevzeti P. Marie, 5. po jmenu P. Marie, 6. před sv. Katerinou.
- Hradec Jindřichův (Neuhaus)**, 1. v první pond. v postě, 2. v out po Exaudi, 3. v pon. po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. po sv. Havlu: trhy na dob.: 1. ve stř. včtvrťtému týdnu v postě, 2. ve stř. po Judika, 3. ve stř. pátý týden po velikon., 4. v pon. po sv. Trojici, 5. ve stř. po sv. Václavu, 6. ve stř. po sv. Katerině; týhodní trhy každou stř. a sob.
- Hradec Kralovský (Königrätz)** ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. po neděli Reminiscere čili druhý v postě, 3. po sv. Trojici, 4. po naroz. P. Marie, po každ. 8 dní. Koušské a dob. trhy: 1. v pond. po sv. Fabianu a Seb., 2. v out po ned. Reminisc., 3. outerý v pšijový týden, 4. ve stř. po křížových dnech, 5. v pond. po sv. Trojici, 6. den před naroz. P. Marie.
- Hradec Nový (Neukönigrätz)**, 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. v pond. po sv. Ondř. Každý out. týhod. trh.
- Hrádek (Grottau)**, 1. po neděli Jubilata, 2. sedmý týden po svatoúsmích svatcích, 3. v pond. po sv. Bartolom., 4. v pond. před sv. Martinem Týh. trh každ. pátek.
- Hrádek Nový (Neuhradec)**, 1. ve stř. po velikon., 2. v pond. po nanebevz. P. Marie, 3. na den Moudrosti; každé pond. týh. trh.
- Hradiště Mnichovo (Münchegrätz)**, výroč. a předcházejícími trhy dobytčími ty čvrt.: 1. tučný, 2. zelený, 3. čtvrtý po velikon., 4. po Božím Těle, 5. po proměnění Páně, 6. po sv. Václavu, 7. před sv. Martinem, 8. před váno. Každý čvrt. trh na obilí.
- Hradiště Choustnicko (Gradlitz)**, 1. ve stř. po sv. Jilji, 2. ve stř. po všech Svat.; týh. trh každou stř. a sob.
- Hradý Nové (Gratzen)**, 1. v pon. po ned. Lázare, 2. na sv. Matouše, 3. v pond. po první advent. ned. Každé pon. trh na dob.
- Hrob (Klostergrab)**, 1. v pond. po navštív. P. Marie, 2. na sv. Filipa a Jak. 3. oam
- dní po pozdvžení sv. Kříže, 4. na sv. Ondřeje apošt.
- Hronov**, ty out.: před 3 Králi, 2. po sv. Josefu, 3. v kříž. týdnů, 4. po sv. Bartol., 5. před všemi Svatými. Případně sv. Jos. nebo B. rt. na out., tedy toho dne.
- Hrozničín (Lichtenstadt)**, 1. v pond. po 1. květ. 2. v pond. po jmenu Pany Marie.
- Humpolec**, ty středy: 1. po sv. Filipu a Jak. 2. druhon po sv. Adolfu, 3. před povýšen. sv. Kříže, 4. druhon po sv. Klementu. Týdní trh každ. stř. — na dob. potravu, len a přízi.
- Hůrky (Adamsfreiheit)**, 1. v pon. po rozol. sv. Apošt., 2. v pon. po sv. Rafaelu.
- Husinec**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Lukáše. Týh. trh každ. sob. na obilí a a hov. dob. mezi nimiž i 4 hlavní trhy na obchodnické zboží: 1. v masop. sob., 2. na květ. ned., 3. v sob. po Božím Těle, 4. v sob. před váno.
- Hutě Štíbrné (Silberberg)**, 1. třetí ned. po velikon., 2. na sv. Michala arch.
- Jablouna (Gabel)**, ty pon.: 1. před brom., 2. čtvrtý ned. po velikon., 3. po sv. Janu Křt., 4. po nar. P. Marie, 5. po sv. Kateř. Trhy na vlnu: 1. dne 8. květ., 2. dne 4. říj.
- Jablonec (Gablonz)**, ty pond.: 1. před velik., 2. před sv. Duchem, 3. před 7 bratry, 4. před sv. Bartolom., 5. první v říjnu, 6. před sv. Alžbětou. Týh. trh každ. out. a pát. na obilí, přízi, len a jiné věci.
- Jáchymtál, Jáchymov (Joachimsthal)**, ty pond.: 1. po hromnic., 2. třetí v dub., 3. po sv. Markétě, 4. čtvrtý v měsíci zář.
- Jankov**, 1. na sv. Rehoře, 2. den po sv. Janu Nep., 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Bartolom., 5. na sv. Mart. bisk.
- Janovice v Táboru**, 1. dne 14. února, 2. dne 31. květ., 3. dne 13. zář., 4. dne 13. prosince.
- Janovice v Čásl.**, ty outer.: 1. po 4. ned. po-tní, 2. před sv. Janem Křt. 3. po jm. P. Marie, 4. před sv. Mart.
- Janovice v Plzeňsku**, 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Šimona a Jud. Týdní trh každ. pon.
- Janovice Ublířské (Kohljauowitz)**, 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pon. v středop., 3. v out po velik., 4. na den sv. Vítu 5. v pon. před s. Matí Magd. 6. v pond. po Anjele Stráci, 7. v pond. po sv. Havle.
- Jaroměř**, 1. druhý den po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Duchu, 3. v outerý před sv. Bartolom., 4. den po sv. Havlu, padne-li který na neděle neb svátek, drží se o týden později. Týh. trh každý pátek.
- Jelení Horský**, 1. na sv. Josefa, 2. v outerý po sv. Duchu, 3. na sv. Jakuba 4. na sv. Matouše, 5. v outerý před Martinem, 6. v pond. před Adamem a Evou. Týh. trh na obilí každý outerý.
- Jenikov Golčův (Golsch-Jenikau)**, ty středy: 1. po očistování P. Marie, 2. po zvěstov. P. M., 3. před sv. Janem Nep., 4.

- před Bož. Těla, 5. po sv. Markétě, 6. po sv. Václava. Týdlní trh každou středu.
- Jeníšov větrný** (Windig-Jenikau), 1. den po sv. 3 Králích, 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. na sv. Jakuba, 4. druhé pondělí po nanebevz. Panny Marie, 5. na sv. Martina.
- Jesenice** (Jechnitz). Výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí před Velikonocí, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. v pond. po sv. Simonu a Judě, 4. v pond. před Vánocí.
- Jičín** (Gitschin), ty pondělky: 1. první po Hromnicích, 2. po Jubilate, 3. po s. Jakubu, 4. před sv. Havlem. Trh na obilí každé pondělí.
- Jilemnice** (Starkenbach), ty pondělky: 1. po jménu Ježíše, 2. před Velikonocí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Jakubem, 5. před sv. Divilem, trvá 8 dní, 6. před Vánocemi. Týh. trh na obilí, potravu, přízi a plátno každou středu.
- Jilové** (Eulau), výroční a dobytčí trh, první pondělí v listop., případně-li na svátek, tedy následující všední den.
- Jičlová** (Eule), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v pondělí po Božím Těle, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Lukáše, 5. v pond. před sv. Kateřinou; týh. trhy: 1. ve středu před Velikonocí, 2. na sv. Tomáše.
- Jindřichovice** (Heinrichgrün), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. v pond. před sv. Havlem.
- Jirkov viz Borek.**
- Jičtín Hořejší** (Obergeorgenthal), ty pondělky: 1. na masop., 2. po sv. Jiří, 3. po narození P. Marie, 4. po všech Svatých. Týhodní trh každý pátek.
- Jičtín Dolní** (Niedergeorgenthal), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pon. před Božím Těla, 3. v pond. před sv. Matoušem, 4. na sv. Mikuláše.
- Jistebnice**, ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. na sv. Matěje, 3. po květné neděli, 4. po Velikonocí, 5. po svatodná. svátcích, 6. na sv. Marii Magdalenu, 7. na sv. Bartol., koňské a dobytčí trhy po 8 dní; 8. v pond. po sv. Matěji, 9. v pond. po všech Svatých. Trhy na dobytek každé pond. od sv. 3 Králů až do nanebevst. Páně.
- Josefov čili Plesy** (Josefstadt), výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ty outerky: 1. po zvěstování Panny Marie, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Václavu, 4. po počti P. Marie; tyto trhy trvají vesměs po tři dni; týdlní trh každé pondělí a čtvrtek.
- Kácov**, 1. na narození sv. Kříže, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. na narození P. Marie, 4. na sv. Martina. Týdlní trhy: 1. den po hromnicích, 2. v pátek před květnou nedělí, 3. na sv. Michala, 4. v pátek před čtvrtou nedělí adventní.
- Kámen** (Kanden), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po Judika, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Barbore, každý trvá tři dni.
- Kámenberk**, 1. na sv. Jiří, 2. na povýšení sv. Kříže.
- Kámenec**, 1. prv. pát. v postě, 2. v out. velikon., 3. na sv. Marii Magdal. týd. před den po ní, 4. ve čtv. po nanebevst. Páně, po tři dni, 5. den po sv. Václ. a před ním po 4 dni, 6. v pond. po všech Svatých, po 4 dni. Týdlní trhy každé pond. na koně, hovězí dobytek a rozličné jiné zboží.
- Kámenec český** (Böhmisches-Kamnitz) ty pondělky: 1. před sv. Duchem, 2. po Porciunkuli, 3. před sv. Havlem.
- Kámenec trhová**, výroční a dobytčí trhy ty čtvrtky: 1. třetí postní, 2. pátý v postě, 3. na zelený, 4. po sv. Prokopa, 5. po naroz. P. Marie, 6. po všech Svatých, 7. po počti P. Marie.
- Kamýk** (Kamaik), 1. na sv. Aloisia dne 21. června, 2. na sv. Františka Seraf. dne 4. října.
- Kaňk** (Gang), výroční trhy: 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v out. před sv. Duchem, 3. v outerý před sv. Bartolomějem, 4. ve čtvrtek po sv. Havle. Na dobytek: 1. ve čtvrtek před jmenem P. Ježíše, 2. ve čtvrtek po naroz. P. Marie, 3. před sv. Markétou (13. červc.), 4. ve čtvrtek po sv. Kateřině.
- Kaplice**, 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Simona a Judu. Týdlní trh každou sobotu.
- Karlovy Vary** (Karlbad), 1. třetí pond. v dubnu, 2. první středu v měsíci říjnu; trvá dva dni. Trhy na koně a jiný dobyt, poslední pondělí v červnu, každý čtvrtek týh. trh.
- Kasejovice**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek 1. den po sv. 3 Králích, 2. v out. po provodní neděli, 3. na sv. Jakuba, 4. den po sv. Jiljí, 5. na sv. Vavřilu. Týdlní trh na dobytek každý květembrový pátek, ve středu před zeleným čtvrtkem, pak každý pát. po velikonocí až do všech Svat.
- Katovice**, první čtvrtek po hromnicích, na Filipa a Jakuba, 3. ve čtvrtek po Vavřinci, 4. dne 12. pros.
- Kadýmě Nová** (Neugedein), 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. druhé pond. po Velik. 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Ondřeje. Týdlní a dobytčí trhy od 2. postního týdnu až do sv. Martina každý pátek.
- Kátrchenberk** (v Chebském kraji) dva výr. a dobyt. trh ve 4. out. v březnu a v říjnu. Dobyt. trhy kaž. 4. outerý v ost. měsících.
- Kladno**, ty pondělky: 1. po obrác. sv. Pavla, 2. po sv. Václ. 3. po sv. Václavu.

- Kladrauhy (Kladrau),** 1. ve středu před květnou nedělí, 2. v pondělí po Božím těle, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše.
- Kláštersce (Klosterle),** výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. před hromnicemi, 2. před sv. Johannou kráľ., 3. před sv. Bartolomějem, 4. před sv. Martinem. Případne-li na ten den svátek, odbývá se trh o osm dní dříve. Týždní trh každou středu.
- Klátovy,** ty outerky: před obrác. sv. Pavla, 2. po neděli Kantale, 3. po sv. Kilianu, 4. po sv. Jilji, 5. po sv. Kateřině.
- Kl. měi Klentach),** 1. na sv. Matěje, 2. v outery po sv. Trojici, 3. na sv. Lucii. Týždní trhy po celý pňat; trhy na dob. každý outery od postu až do sv. Mart.
- Klomsín (Chlomin),** ty pon: 1. po hromn. 2. v třetí ponděli měsíce května, 3. po P. Marii Sněžné, 4. po všech Svatých, Hlavní trhy na dob. v pon. po květné ned. po sv. Janu křt., po sv. Václavu, a před vánoc.; týh. trh každé pond.
- Kněžomostí (Fürstenbruck),** výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. druhý po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. druhý v postě, 3. po Velikonoci, 4. před navštívením P. Marie, 5. před nanebevzetím P. Marie, 6. po jmenu P. Marie.
- Kněm nový (Neuknin),** 1. v poslední masopustní čtvrtěk, 2. v pond. po květné neděli, 3. na sv. Vítu, 4. ve čtvrtěk po sv. Vavřinci, 5. na sv. Ludmilu, 6. v pon. před Havelským posvícením, 7. na sv. Barbortu.
- Kocengrün (Gossengrün),** výroční trhy ty pond.: 1. třetí v měs. dub, 2. před sv. Vitem, 3. po nanebev. P. Marie, 4. před sv. Šim. a Jud.
- Kolčeovice,** výroč. a dob. trhy: 1. dne 20. břez., 2. dne 30. června, 3. dne 4. září, 4. dne 12. listopadu.
- Kolínec,** 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje.
- Kolín nový (Neukolin),** výroční a předcházejícími trhy na dobytek: 1. ve čtvrt. po 3 Král., 2. v pon. po posl. masop. neděli, 3. v pond. po svätostech, 4. na sv. Antonína Pad., 5. v ponděli po sv. Bartolom., 6. na sv. Františka Seraf., 7. v pond. po sv. Ondřeji. Týždní trhy ve středu a v pátek.
- Kolschevec (Kolsutschen),** 1. v outery Velikonoci, 2. na sv. Jana Křt., 3. v pond. před sv. Havlem; týždní trhy: 1. druhý pond. po Velikonoci a po sv. Martinu.
- Kopidlno,** 1. ve středu po Velikon., 2. sv. na Prokopa, 3. ve středu před nar. P. Marie, 4. ve středu před počtetím P. Marie.
- Kostelec černý (Schwarzkoetelec),** 1. v pond. po neděli Rogate, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Mich. archanj. 4. v pon. před poč. P. Mar.
- Kostelec nad Labem (Elbekoetelec),** výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pon-
- děli před sv. Matěji, 2. ve čtvrt. před nanebevzetím sv. Křiže, 3. na sv. Vítu, 4. na sv. Jakuba, 5. na povýšení sv. Křiže, 6. na Šim. a Jodu. Každá sobota týždní trh.
- Kostelec u Náchoda,** ty čtvrtky: 1. po jmenu P. Ježiše, 2. před první ned. v květ., 3. po sv. Matouši, 4. po početi P. Marie. Týždní trh každou středu.
- Kostelec nad Orlicí,** výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek: 1. na sv. Dorotu, 2. ve čtvrtěk před květnou nedělí, 3. v pond. po nanebevstoup. Páně, 4. dne 17. červc. 5. na sv. Bartol. 6. na Karla Bor. Trh týh. každý čtvrt.
- Kouřim,** výroční koňské a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po novém roce, 2. po květné neděli, 3. před sv. Duchem, 4. na sv. Natě Magd., 5. po narození P. Marie, 6. po sv. Kateřině.
- Kožmány,** 1. ve čtvrtěk po Velikonoci, 2. ve čtvrtěk po sv. Duchu, 3. na sv. Vavřince dne 10. srpna, 4. na sv. Matouše.
- Kráčalky (Grulich),** 1. ve čtvrt. před hromn. 2. 2hý čtvrt. po Velikon., 3. ve čtvrt. po sv. Anně, 4. po sv. Luk. Týždní trh každý pond. Případne-li na pondělek svátek, týždní trh odbývá se v úterý.
- Královice,** výroční, koňské a dobytčí trhy, 1. ve čtvrtěk před zvěstováním P. Marie, 2. v ponděli před sv. Petrem a Pavlem, 3. v ponděli před nanebevz. P. Marie, 4. ten čtvrtěk před sv. Havlem.
- Kralovice Dolní,** výroční a dob. trhy: ve středu před sv. Vojtěchem, 2. na sv. Jana Křt., 3. ve stř. před Marii Sněžnou, 4. ve stř. před sv. Václavem.
- Kráslupy,** 1. v out. před Velikonoci, 2. ve středu před naroz. P. Marie. Týždní trh ve středu na rozličné potravu.
- Krásláv Městece (Königsstadt),** trhy výroční a na hovězí dobytek ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po Quasimodogeniti, 3. po Božím těle, 4. na sv. Bartol. 5. ve středu po sv. Frant. S., 6. ve stř. po sv. Cecilii. Týždní trhy na obilí po celý rok v pátek.
- Kraslice (Graslitz),** 1. den po sv. Jana Křt., 2. 2hý pond. po sv. Michalu. Trhy na dobyt. 3. středu každ. druhého měsíce.
- Krásné doly (Schönthal),** 1. ve čtvrtěk před sv. Václavem. Týždní trh každou sobotu.
- Křtinec,** 1. na tačný čtvrtěk a ty čtvrtky: 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Kateřině.
- Křivsoudov,** na pondělky po sv. Jiří a Jilji. Týždní trh každý pond.
- Krucemburk (Krucburek, Kreuzberg),** výr. a dob. trhy s 8 denní svob. ty pond.: 1. po hromn., 2. před květnou ned. 3. před vstoup. Páně, 4. den po sv. Vavř., 5. v pon. po sv. Václ., 6. na sv. Kateř.; každý čtvrt. týždní trh.
- Krumlov český (Böhmisch-Krumau),** 1.

ve čtvrtek po středoposí, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. v pond. před sv. Havlem. Padne-li sv. Havla na pondělek, odbývá se trh o týden dříve; 4. na sv. Katerinu. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Havla každou středu; tyhodní trhy každou středu a sobot.

Krupka (Graupen), ty pondělky: 1. před květ ned., 2. před Sv. Duchem, 3. před sv. Michalem, 4. před sv. Martinem. Sv. Duchem, 2. před sv. Václavem.

Křtiny (Kriegern), výroční a dobytčí trhy: 1. ve stř. před ned. Látare, 2. ve čtvrtek po neděli Kantate, 3. ve čtvrtek po pozdvížení sv. Kříže, 4. na sv. Bohumira 8. listop.

Künigsek (Königsack), ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. po Miskirkordia, 3. po sv. Matouši, 4. na dušičky. Trhy týdňí a dobytčí každý čtvrtek.

Kunátaš (Kronstadt), výr. a dob. trhy ty pond.: 1. v posl. v dub., 2. první v srpnu, 3. posl. v říjnu.

Kunčvart, Kuliwarda, 1. o sv. Jiří, 2. o sv. Michalu arch., 3. 15. prosince.

Kuřivody (Hühnerwasser), výroční trhy na dobytek: 1. v pond. po Velikonoci, 2. v pond. po Sv. Duchu, 3. na sv. Jana Křt., 4. v pondělí po nanebevz. P. Marie. 5. v pond. po sv. Havlu, 6. v out. před sv. Tomášem apost. Každou středu tých trh na dobytek a rozličné krámské zboží

Kunčvart (Königswart), výroční dobytčí a koňské trhy: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po sv. Markétě, 3. v pond. po všech Svatých. Trh na obilí každý čtvrtek.

Landškron (Landskron), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v out. po ned. Judika, 3. na svatodušní outerý, 4. na sv. Maří Magdalenu, 5. v outerý po sv. Matouši.

Lečeř, 1. v outerý po neděli Septuagesima, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. den před sv. Maří Magdalenu, 4. v outerý po sv. Jiří, 5. ve čtvrtek před sv. Havlem.

Leskov, 1. dne 19. března, 2. dne 2. květ. 3. dne 4. července, 4. dne 15. října.

Levin, na sv. Matouše Evang.

Lichtenec (Elthenz), 1. na sv. Fabiana a Sebestiana, 2. na sv. Jiří, tých trh každou středu. Trh na přízi na sv. Linharta.

Lidbář, 1. v out. po sv. Mat., 2. po sv. Troj. 3. po sv. Bartoloměji a 4. po sv. Šimou a Judě. Týdenní trh každý outerý.

Liberoc (Reichenberg), ty pondělky: 1. po bílé neděli, 2. před sv. Vítem po 8 dní, 3. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. v pond. a v outerý po 3tí neděli v říjnu, 5. v pond. a v outerý před první neděli adventní. Trhy na vlnu: 1. v outerý a ve středu po Sv. Duchu, 2. v outerý a ve středu po sv. Michalu. Trhy na dobytek: v sob. před bílou ned., v sob. 8 dní před 1. ned. adv. Týdňí trhy každé pond. a čvrt.

Liběšice, výr. a dob. trhy: 1. dne 8. dub., 2. dne 25. září.

Liběšice, 1. v pondělí po jmene Pána Ježíše, 2. na popeleční středu, 3. v pond. po sv. Janu Nep., 4. v pond. po sv. Prokopu, 5. v pond. po nanebevz. P. Marie, 6. na sv. Havla.

Liblím, ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před Bož. Tělo, 4. po sv. Jiří, 5. před sv. Martinem.

Libochovice, 1. v středoposí, 2. ten den před nanebevst. Páně, 3. na sv. Bartolom. 4. ve středu po sv. Václavu, 4. tu stř. po sv. Martinu. Každou středu tých trh.

Libouchee (Königswalde) v Litom., výr. a dob. trhy: 1. v pon. masopustní, 2. v pon. před sv. Jan. Křt., 3. v pon. ponaroz. P. M.

Liebštejn (Liebenstein), 1. v pond. po navst. P. Marie, 2. v pondělí před první neděli adventní.

Lipa česká (Böhmisch-Leipa), 1. ve čtvrtek po sv. Markétě, 2. ve čtvrtek po sv. Martinu, oba po 8 dní. Případně-li sv. Markéty neb sv. Martinu nu čtvrtek, začne trh téhož dne. Trhy na dobytek: ty středy: 1. po středoposí, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, každý trvá 2 dni.

Lipnice, výroční koňské a hovězí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po Judika. 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. před sv. Havlem, 5. po sv. Martinu, 6. před Vánocemi. Trhy na vlnu: 1. na sv. Floriana, 2. v pond. před sv. Havl. Trhy na dobytek: 1. každý pond. od 8. ledna až do 9. listop. Týdňí trhy každý pátek po celý rok.

Litšov, 1. na velkonoční outerý, 2. na sv. Bartoloměji, 3. na sv. Ondřeje. Týhodní trh ve čtvrtek.

Litěň, 1. na čtvrtý pondělek po novém roce, 2. ve středu před Sv. Duchem, 3. na sv. Maří Magd., 4. ve středu před sv. Václav., 5. na sv. Alžbětu, též vždy trh na dobyt.

Litoměřice (Leitmeritz), ty pond. 1. po Sexagesima, 2. po Kantate, 3. po naneb. P. Marie, 4. po sv. Katerině. Týdňí trh v sobotu a v outerý.

Litoměřle 1. dne 27. ledna na sv. Christof. — 2. dne 7. květ. na sv. Stanisl. — 3. dne 5. září na sv. Vikt. — 4. dne 6. listop. na sv. Leonarda. — Kdyby některý z těchto trhů připadl na pátek, na sobotu, na neděli nebo svát., odloží se na příští úterek. Trh dobytčí jest o den dříve; padne-li výroč. trh na pon., je trh dob. v pát. před výr. trhem. Týdňí trh každ. sobotu.

Litvňachy (Lautorbach) výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Jana Křt., 2. první pond. po růžencové alavnosti.

Litvínov (Oberleutenandorf), 1. ve středu před květ. ned., 2. na sv. Maří Magdalenu, 3. na sv. Mich., 4. v pon. po všech Sv.

Lochovice, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Mat., 3. den před sv. Janem Křt., 4. na sv. Leop.

Lokeč (Ellbogen), 1. na zelený čtvrtek, trh

- na chléb, 2. dne 1. května, 3. první stř. v září, 4. na sv. Martina, 5. ve čtvrtek před Vánocemi, pouze na chléb.
- Lomnice**, v Buděj. 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala.
- Lomnice**, v Jičín., 1. 2. čtv. postní, 2. ve čtvrtek před sv. M. Magdalenou, 3. před sv. Simonem a Judou. Hlavní trhy na dobytek a jiné věci 1. 8 dní po vstoup. Páně, 2. ve čtvrtek po Bož. Těla. Týdňní trhy každý čtvrtek.
- Loupy**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve stř. před tučným čtvrtkem, 2. v pond. a v outery před nanebevstoup. Páně, 3. ve stř. po narož. P. Marie po 8 dní, 4. ve středu a ve čtvrtek po sv. Simonu a Judě.
- Louňovice**, ty čtvrtky: 1. před sv. 3 Králi, 2. před sv. Řehořem, 3. před sv. Vojtěchem, 4. na sv. Vítu, 5. na sv. Maří Magdalenu, 6. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 7. před sv. Václavem, 8. na sv. Lukáše, 9. na sv. Barboru.
- Lovosice (Lobosic)**, ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Troji., 3. po narož. P. M., 4. po sv. Barboře.
- Lubence (Luhenz)**, výroční a dobytčí trhy: 1. 2hý pond. po Hromnicích, 2. ve středu před sv. Václavem.
- Lukavice** ve středu po sv. Jiří. Týh. trh každou středu.
- Luzce**, 1. ve středu před nalez. sv. kříže, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. ve středu před povýš. sv. kříže, 4. dne 4. listopadu. Trhy na dob.: 1. ve stř. před jmen. Ježíš, 2. ve stř. po 3. ned. postní, 3. na sv. Antonína, 4. dne 2. listop. Trh na obilí každ. sob.
- Lysá**, 1. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 2. v pond. po stěti sv. Jana. Týhodní trhy každou sobotu.
- Malešov**, ty outerky: 1. po 3. ned. post. 2. před nanebevst. Páně, 3. před sv. Maří Magdalenou, 4. před narož. P. Marie, 5. před sv. Martinem biskupem.
- Manětín**, 1. v pondělí po neděli Sexagesima, 2. druhý pond. po Velikonoci, 3. na sv. Vítu, 4. na sv. Mat., 5. na sv. Barb.
- Markovice**, 1. dne 14. ún., 2. dne 18. Hj.
- Matšov (Maschau)**, 1. první nedělí v postě 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na den nar. P. Marie (8. září), 4. v nedělí po všech Svatých, každý trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. první pátek po sv. Jiří, 2. druhý pátek po sv. Jiří. Týhodní trhy každý pátek.
- Měděč (Kupferberg)**, 1. v pondělí po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Matouši.
- Měděčín (Midschin)**, 1. v pon. po sv. Jos., 2. druhý den po sv. Markétě, 3. v pon. po sv. Nikuláši. Týdňní trh každ. pond. od sv. Jos. až do sv. Havla.
- Měšitka**, výroční, dobytčí a koňské trhy ty čtvrtky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po druhé postní neděli, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, trvá 8 dní, 4. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 5. ve čtvrtek po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Havu, 7. na sv. Ondř. apost. po 8 dní. Týh. trh každ. out. **Merklin**, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. v pon. po Martinu.
- Městečko České (FriedländerNeustadt)**, Ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po sv. Josefa, 3. 14 dní po Sv. Ducha, 4. po jménu P. Marie, 5. po svatém Martinu.
- Město Nové nad Metují (Neustadt)**, výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Aněthu, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jana a Pavla, 4. na den povýšení sv. kříže. Týdňní trh na přísti a obilí každou středu a sobotu.
- Měšov, Mnichov (Eimsiedl)**, ty pon.: 1. dr. po Velikon., 2. po sv. Jana Křt., 3. před sv. Havl.
- Mýto (Mauth)**, 1. v pond. po první neděli po velikonoci, 2. v outery po sv. Trojici 3. na sv. Matouše.
- Mýto Vysoké (Hohenmauth)**, 1. první čtvrtek v postě, 2. v out. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v outery po sv. Petru a Pavlu, 4. v outery po nanebevzetí P. Marie, 5. v out. před sv. Františkem Seraf., 6. v outery před sv. Lazarem. Dobytčí trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po nanebevzetí P. Marie, 5. v pondělí před sv. Františkem Seraf., 6. v pond. před sv. Lazarem.
- Meziměstí**, 1. na sv. Dorotu, 2. na sv. Floriana, 3. v pond. po sv. Martinu.
- Niklasov (Niklasberg)**, v pon. po sv. Vítu.
- Nobletín**, 1. na sv. Stanislava, 2. na den sv. Jana Křt., 3. dne 13. červc., 4. na den narož. P. Marie, 5. na dušičky.
- Nělešov (Něleschau)**, výroční a dobytčí trhy: 1. den před arch. Gabrielem, 2. den po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po pozdvi. sv. kříže, 4. v pon. před nar. Páně.
- Něstím**, 1. tu středu po sv. Jiří, 2. v pond. po svatém Lukáši; každou středu týhodní obilní trh.
- Nilín**, 1. v masopustní pondělí, 2. dne 28. července, 3. dne 14. září, 4. na sv. Ondřeje.
- Nělevesko (Mühlhausen)**, 1. na sv. Josefa, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na svatou Markétu, 4. v pondělí po jménu P. Marie, 5. na sv. Vorkilu; týdňní trhy na dobytek, obilí a potravu každý čtvrtek.
- Nimovň (Niemes)**, 1. první pátek v postě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. v pondělí po sv. Matouši, 4. v pondělí po sv. Šim. a Judě.
- Nirotice**, (v Piseckém kraji) 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Pet. a Pavlem, 4. v pondělí po sv. Jiří, 5. v pond. před sv. Martinem. Týdňní trhy na hovězí dob., obilí, dříví, len. atd.: 1. v outery před velikonoci, 2. v out. před Vánocí, takto ale každou stř. po celý rok.

Mírov v Friedland.

Mírovítec, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pondělí po Sezrag., 3. na sv. Vojtěcha 4. ve středu před Božím Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. na den Marie Sněžné, 7. den po narození Panny Marie, 8. v pondělí před sv. Havlem, 9. na den obětování Panny Marie.

Mlátkov (Wichstädt), 1. 23. dubna 2. 2. dne 24. června, 3. dne 30. listopada.

Mlasovice, 1. v pondělí po jménu Pána Ježíše, 2. v úterý po Velikonoci, 3. v úterý po sv. Vitu, 4. v úterý po sv. Kateřině.

Mlázovice, ty středy: po nanebevstoupení Páně, 2. před Božím Tělem, 3. před narozením P. Marie, 4. na sv. Matúna biskupa. Hlavní trhy na dobytek, obilí a rozličné věci: 1. na tučný čtvrtek, 2. na zelený čtvrtek, 3. na sv. Jakuba apost., 4. ve čtvrtek po sv. Václavu, 5. na sv. Františka Xav., 6. den před stédřím večerem; týhodní trh každý čtvrtek.

Mníšek, 1. na sv. Fabiana a Šeb., 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. dne 2. srpna, 5. dne 24. srpna, 6. dne 24. října.

Most (Brux), výroční a trhy na dobytek: 1. v pondělí po Okuli, 2. v úterý svatodušní, 3. na sv. Jiří, 4. v pond. po sv. Burkhardu

Mšece (Kornhaus), výroční a trhy na dobytek: 1. ve stř. po neděli Okuli, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. dne 2. října.

Mšeno, (v Boleslavském kraji) ty středy: 1. po jménu Ježíše. — 2. po sv. Filipa a Jak., 3. ve středu před sv. Václ. — 4. po sv. Martina. Hlavní týdení trhy ve středu po sv. Josefu a ve středu po návštěvě P. Marie. — Týhodní trh každé pondělí.

Mumelínský (Smečno), 1. den po sv. Vojtěchu, 2. den po sv. Michalu

Mutěšov, (Muttersdorf), dne 24. srpna; týhodní trh každý čtvrtek.

Náčeradec, výroční a dobytčí trhy: 1. první úterý v masopustě, 2. v úterý po květní neděli, 3. v úterý posvatodubních svátků, 4. ve středu po sv. Jakuba, 5. ve středu po jménu P. Marie, 6. na sv. Teresii, 7. v úterý před vínozemí.

Nadějkov (Nadějkau), výroční a dobytčí trhy: 1. v úterý po sv. Rudolfu, 2. na den sv. Štěpána (2. srpan). 3. v pond. před svat. Teresii, 4. v pondělí po sv. Kateřině.

Náchod 1. poslední čtvrtek v postě, 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Martina biskupa. Každý čtvrtek týhodní trh.

Nasavrky (Nussalberg), výroční a dob. trhy: 1. ve čtvrtek po první postní neděli, 2. ve čtvrtek před sv. Norbertem, 3. ve čtvrtek po sv. Havlu.

Nečtiny, výroční i trhy na koně a hovězí

dobytěk, 1. první pondělí v postě, 2. v pond. před nanebevzetím Panny Marie, 3. na sv. Jakuba, 4. v pondělí po svatém Michalu, 5. v pondělí po všech Svatých.

Nejirsko, Nyrsko (Neuera), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v. pondělí po naroz. P. Marie; týd. trhy ve stř. a sice na obilí a potravu po celý rok, na dob. od střed. až do sv. Martina.

Nešvizdy (Grossnehwizd), výroční a dobytčí trhy též na koně a vlnu, 1. ve čtvrtek po nalezení sv. kříže, 2. druhý čtvrtek po povýš. sv. kříže, každý trvá 8. dní.

Nešauice, 1. v pondělí před sv. Matújem, 2. v pondělí před Svatým Duchem, 3. ve čtvrtek před nanebevzetím P. Marie, 4. v pondělí po sv. Václavu, 5. v pondělí před první nedělí adventu.

Nepomuky, 1. v pon. po Hromnicích, 2. v pon. po Jubilate, 3. ve středu po sv. Janu Křt., 4. ve stř. před sv. Matoušem, 5. ve středu po sv. Barboře; každou středu od Hromnic až do sv. Jana Křt. týhodní trh.

Nepomysl (Pomeisl), 1. v pondělí před narozením P. Marie, 2. na sv. Mikuláše; trhy na dobytek 8. dní trvajících: 1. na Remiu, 2. na sv. Vítu.

Netolice, výroční a trhy na koně a hověz. dobyt.: 1. v pon. po Hroma, 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý pon. po naneb. P. M., 4. na sv. Michala, 5. na sv. Lazara, 17. pros. Velké trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v úterý velikonocí, 2. v úterý svatodušní; týhodní trh na obilí a hovězí dobytek každé pondělí po celý rok.

Netvořice, výroční a trhy na dobytek: 1. dne 4. března, 2. dne 17. května, 3. dne 27. srpna, 4. dne 16. října.

Neuklonec, 1. druhé pondělí po velikonoci, 2. v pondělí po pozdvížení svatého kříže.

Neustupov, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po Hromnicích, 3. na sv. Marka evangelisty, 4. v pond. po Božím Těle. Týhodní trh každý čtvrtek po celý plet.

Neveklov, 1. dne 3. února, 2. v úterý svatodušní, 3. dne 4. srp., 4. dne 29. zář.

Nevedčety (Neudeck), ty pondělí: 1. před květnou nedělí, 2. po sv. Michalu, 3. před všemi Svatými.

Nymburk, Vícemilov, ty středy: 1. ve středopostí, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. kříže.

Olehnice (Gicshübel), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. před Sv. Duchem, 3. po sv. Mari Magdaleně, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Havlu; týhodní trh každý čtvrtek na pšai, pláto, obilí a všeříké kramské zboží.

Olovi (Bleistadt), 1. v pondělí po Rogate, 2. druhé pondělí po sv. Michalu.

Oldřejov, 1. tu středu před sv. Blažejem, 2.

- tu středu před sv. Vojtěchem, 3. naden sv. Petronily, 4. na den sv. Markéty, 5. ve středu před povýšením sv. Kříže. 6. ve středu před sv. Simonem a Judou. Kdyby 3. neb 4. výroční trh na sobotu, na neděli aneb na nějaký jiný svátek padl, drží se tu středu před tím.
- Opočno**, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Marka dne 25. dubna, 3. dne 20. října. 4. na sv. Mikuláše dne 6. prosince. Trhy na koně a rozličný dobytek, jakož i jiné zboží: 1. na obrác. sv. Pavla dne 25. ledna, 2. na svatého Řehoře dne 12. března, 3. v pátek před sv. Jiřím. Trhy na vlnu: 1. na sv. Petra a Pavla dne 29. června, 2. na stěti sv. Jana dne 29. srpna. Trhy týhodní na obilí a kramářské zboží každý pátek.
- Osečno (Osic)**, ty pondělky: 1. po čtvrté postní neděli, 2. po sv. Víta, 3. druhý po narození P. Marie, 4. po sv. Simonu a Judovi, 5. před sv. Tomášem.
- Ostrov (Schlackenwerth)**, 1. v pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pon. před sv. Havlem, 3. v pon. před třídřím več.; trh týhodní a obilní každou stř.
- Oudlice (Eidlitz)**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrté po smrtelné neděli, 2. v pondělí po narození Panny Marie, 3. v pondělí po sv. Kateřině; při každém výročním trhu jest spolu trh na dob., jakož každý čtvrtek týhodní trh na obilí, palivo a potravní zásoby.
- Unhošť (Unhošt)**, 1. den po novém roce, 2. na sv. Josefa, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středu před sv. Františk. Seraf., 5. v pondělí po sv. Martina.
- Oplice (Eipel)**, 1. na Hromnic, 2. v úterý před sv. Jakub. V., 3. v úterý po svatém Jiří, 4. v úterý po sv. Martina. Týdenní trhy tyto pon.: 1. před velikon., 2. před svatodušními svátky, 3. před sv. Havlem, 4. před vánoce. Týdní trh každou stř.
- Ossohy (Pollerskirchen)**, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. dne 22. července, 3. dne 28. října. Každý pondělěk trh na dobytek a obilí.
- Oustí nad Labem (Aussig)**, výroční i dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Fabianu a Šebastiánu, 2. 14 dní před Velikonocí, 3. po sv. Markétě, 4. po sv. Bartoloměji a 5. po sv. Martinu.
- Oustí nad Orlicí (Wildenschwert)**, výroční trhy s předcházejícími dobytčími: 1. v out. po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Jakuba, 4. v out. po narození Panny Marie, 5. na sv. Martina. Každou sobotu trh na len, pláň, plátno a vlnu.
- Oustěka (Auscha)**, 1. pátou stř. postní, 2. na sv. Jana Křtitele 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Outerý (Neumarkt)**, 1. v úterý před květ. ned., 2. ve čtv. před sv. Duchem,
3. na sv. Jana Křt., 4. ve čtvrt. před sv. Havlem, 5. v sob. před Ad. a Evou.
- Pacov**, 1. v pondělí po neděli Kantate, 2. na sv. Annu, 3. v pondělí před sv. Havlem, 4. na sv. Barbaru. Týhodní trhy od středoposti až do začátku adventu na koně, hovězí dobytek, obilí, vlnu atd.
- Pala Nová (Neupaka)**, 1. v úterý po jmenu P. Ježíše, 2. v úterý po neděli Rogate, 3. v úterý po Božím Těle, 4. na sv. Vavřince, 5. v úterý po sv. Matoně. Každý úterek týhodní trh
- Pardubice**, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. v pond. v křížovcím týdnu, 3. na sv. Viktorina, 4. v úterý po počtu P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. 3 dní před ostatky, 2. druhý pond. v postě, 3. druhý pond. po velikon. 4. v pond. před sv. Jak., 5. v pond. po sv. Havle.
- Pecka (Peckau)**, výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po Sv. Duchu. Týhodní trh každou středu.
- Pečky (Petschkau)**, 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Martinem.
- Pelářímov (Pilgram)** ty úterky: 1. po novém roce, 2. po středoposti, 3. po Božím Těle, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek každou středu postní, pak 1. sob. před křížovou nedělí, 2. v sob. před sv. Trojici, 3. v sob. před sv. Prokopem, 4. v sob. před povýšením sv. kříže. Trhy na koně každé pond. před výročním trhem. Týhodní trh každou sobotu.
- Pernink (Büringen)**, první pond. měsíce záti aneb po svátku Anjela Strážce.
- Petrovice (Peterswalde)**, 1. v pondělí před sv. Janem Nep., 2. v pond. 14 dní před císařským posvěcením.
- Přílníkov**, 1. v úterý velikonoční, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Šimona a Judu.
- Písek**, 1. ve čtv. po 3 Králích, 2. pátý čtvrtek v postě, 3. v úterý po sv. Trojici, 4. na sv. M. Magdalenu, 5. na den po výš. sv. kříže, 6. na sv. Alžbětu.
- Píseň**, ty pondělky: 1. první v postě, 2. po nanebevz. Panny Marie, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po všech Svatých.
- Planá (Plan v Čechsk. kraji)**, 1. na sv. Tom. Akv., 2. v úterý před zel. čtvrt. — 3. v pond. po nanebevstoup. Páně, 4. v pon. po povýš. sv. kříže. V pondělí na dobytek a v sobotu na obilí.
- Planá Horní**, 1. druhou nedělí po Hromnicích, 2. Zhou nedělí po velikonoce, 3. na sv. Markétu, 4. na sv. Michala; týh. trh. každý úterý.
- Planšauy**, 1. na sv. Fabiana a Šebastiána, 2. na sv. Matěje, 3. v svatodušní pond., 4. na sv. Jakuba.
- Planice**, ty čtvrtky: 1. po Quasim. po

- 8 dní, 2. po rozesání sv. apost., 3. po povýšení sv. kříže po 3 dni, 4. po sv. Havlu, padne-li sv. Havla ve čtvrtek, ten samý den; týždní trhy: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše, s od sv. Josefa až po sv. Havla na rozličný dobytek každou sobotu.**
- Plátna (Platten), ty pondělky: 1. před Sv. Duchem, 2. po sv. Vavřinci, 3. třetí v říjnu.**
- Píseň (Písen), výroční a dobytčí i koňské trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu. Trh na vlnu drží se zároveň s trhem Petro-Pavelským a trvá plyných 8 dní. Týždní tržové ve středu a v sobotu.**
- Písevec, výroční a dobytčí trhy ty out: 1. po Hromnicích, 2. po sv. Vojt., 3. po nanebevzetí Panny Marie, 4. po sv. Diviši.**
- Poděštky, ty pondělky: 1. po jménu P. Ježíše, 2. po nanebevstoupení Pána, 3. po sv. Františku Ser.**
- Poděbrady, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Josefa, 2. před sv. Markétou, 3. po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Havla; každou sobotu tých trh.**
- Podhořany (Podersam), výroční a dobytčí trhy ty středy: 1. před Velikonocí, 2. před sv. Havlem, 3. před Vánocemi. Týdní trh každý pátek.**
- Podhradý, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v out. po velik., 2. druhý outery před sv. Bartolomějem, 3. v outery po sv. Šimonu a Judě.**
- Podmokly, týdlní trh v outery a ve čtvrtek.**
- Podoly Bílé (Weisspodol), 1. na Hromnice, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. na sv. Václava.**
- Polná (Pölln) 1. na sv. Marketu, 2. na dušičky.**
- Polnice, 1. v pond. po ned. Kantáte, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Bernarda; padnou-li ale dva posled. trhy na sobotu nebo na neděli, drží se v pond. s osmidem. svobodným prodejem kramářského zboží, koní a hovězí dobytku. Týždní trh každou středu na plátno, přiči s obilí všeho druhu.**
- Poličany, 1. v pondělí po sv. 3. Králích, 2. pátý pátek v postě, 3. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu, 4. na sv. Jana Křt., 5. na sv. Bartoloměje, 6. na sv. Šimona a Judu; týždní trh každý čtvrtek.**
- Polička, 1. v pondělí po sv. 3. Králích, 2. třetí čtvrtek postní, 3. v outery před svatým Jiřím, 4. ve čtvrtek před sv. Janem Křt., 5. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 6. v out. před sv. Šim. a Judou.**
- Polna, 1. ve středu po sv. Matěji, 2. po sv. Filipa a Jakuba, 3. po sv. Vítu, 4. po sv. Václava.**
- Portěcí Spálené, (Brennporchen), 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po Sv. Duchu, 3. v pondělí po sv. Bartoloměji, 4. v druhé pondělí po sv. Martinu.**
- Postoloprty (Postelberg), výroční trhy: 1. v pond. před Velikonocí, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. den po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Ondřeje sp.; týždní trh každou středu.**
- Postupice, 1. dne 30. května, 2. dne 5. září, 3. dne 16. října, 4. dne 20. listopadu.**
- Praha, 15. března na star. náměstí; 12. května na malostransk. náměstí a na Štěp. náměstí; 11. června na mal. nám.; 24. sál na Václavsk. nám.; 2. prosince na starom. náměstí — vždy 14 dní.**
- Prachatic, 1. ve čtvrtek po sv. 3. Králích, 2. den po sv. Jakuba, 3. na sv. Matouše; tých. trhy na dobytek a obilí každý čtvrtek, s nímžto hlavní jsou ve čtvrtek po sv. Matěji a po sv. Vojtěchu.**
- Prácheň, výroční a dobytčí trhy: 1. v masopustní pond., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. po nanebevzetí Panny Marie, 4. na sv. Šimona a Judu.**
- Prešlové, 1. ve čtvrtek po neděli Judka, 2. ten den po navštívení P. Marie, 3. na proměnění Christa Pána, 4. na sv. Kateřinu; trh na dobytek vždy 6. června.**
- Přestáve, 1. v pondělí po nanebevstoupení Pána, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Vavřinci, 4. den před sv. Křísp.; týždní trhy na potravní věci: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše; pak od začátku postu až k sv. Martinu každý čtvrtek.**
- Přibislav, 1. prv. postní sobotu, 2. třetí pondělí po Velikonocí, 3. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 4. po narození Panny Marie, 5. po sv. Ondřeji.**
- Přibram, 1. ve stř. po Hromnicích, 2. po Velikonocí, 3. po sv. Janu Křtělci, 4. na sv. Jiří, 5. ve stř. po Linhartu.**
- Přibram, (v Čásl.), 1. dne 23. dubna, 2. v pond. před sv. Michala. Trhy na dobytek 1. první čtvrtek v postě, 2. třetí pond. v postě, 3. pátý čtvrtek v postě, 4. na sv. Jana Křt.**
- Přibuzny (Frühbusz), v pond. po sv. Bartoloměji.**
- Přidolí (Priethal), 1. na den sv. Vavřince, 2. v neděli po sv. Jiří; každou středu týždní a dobytčí trhy.**
- Přichovice, výroční trhy ty pond.: 1. po Jubil., 2. po sv. Petru v okovech, 3. před sv. Havlem.**
- Přísečnice (Priesen), trhy výroční a na dobytek: 1. v pond. před nanebevst. Páně, 2. v pond. po sv. Bartoloměji. 3. ve čtv. před posvic. V témdni před adv. ned. je po 6 dni trh na les; týždní trh každ. sob.**
- Proseč, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po hromn., 2. ve čtvrtek po sv. Rehoti, 3. v pondělí po sv. Mari Magdal.,**

4. v pond. před sv. Teresí, 5. v pond. před svatou Kateřinou. Dobyččí trhy od-
bývají se před polednem.
- Protlín**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Prok.,
3. na sv. Havla. Trhy na dob. každý čtv.
od 3 Králů počínajíc.
- Rábá**, 1. v pátek po sv. Josefu, 2. na sva-
tou Trojici po 8 dni, 3. na svatého Barto-
lomje, 4. na svat. Martina, po 8 dni; tý-
hodní trh každou středu.
- Rabštejn** (Rabenstein), 1. druhou středu
po sv. Jiří, 2. ve čtvrtek před sv. Vác-
lavem.
- Radnice**, 1. v pond. po Judika, 2. po na-
nebevstoupení Páně, 3. po Božím Těle, 4.
po narození P. Marie, 5. po Lukáš. Zvlá-
štní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv.
Tomáše apok; trh na dobytek a obilí
každý čtvrtek.
- Radomyšl**, 1. na sv. Vojt. 2. na sv. Matouše.
- Radonice**, výroční a trhy na koně a ho-
vězí dobytek: 1. v pondělí po neděli Látare
2. na svatého Bartoloměje, 3. v pondělí
po svatě Kateřině.
- Radoušův** (Graber), výroční trhy: 1. na
sv. Valentina 14. února, 2. na sv. Víta 15.
června, 3. na sv. Michala 29. září, 4. na
dušičky 2. listopadu.
- Rastysob** (Richenburg), výroční trhy a na
dobytek: 1. ve čtvrtek po Božím Těle,
2. ve čtv. po sv. Bartol., 3. v pon. před
sv. Václavem.
- Rakovník** (Rakonice), 1. ve čtvrtek po
Reminía, 2. ve středu po Kantáte, 3. na
rozslání sv. apoštolů, 4. na sv. Ludmilu,
5. na den sv. Linharta; týhodní trh na
den sv. Tomáše.
- Rataje**, 1. v suché dni před svatým Ma-
tějem, 2. v pondělí před Velikonoci, 3. ve
středu po nanebevstoupení Páně, 4. v pon-
dělí před Vánocemi.
- Ratibořice**, 1. v středopostí, 2. na sv.
Jakuba; týdní trhy: 1. na masopustní ou-
terý, 2. ve středu po Velkonoci, 3. na sv.
Víta, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Rechstejn Dolní** (Unterreichenstein), 1.
na sv. Šebestiána, 2. na sv. Vojtěcha, 3.
na sv. Jiří, 4. na sv. Linharta.
- Rečov Horní**, městys, 1. v pon. po svěst.
P. Marie, 2. v pond. po Janu Křt., 3. v
outerý před sv. Havlem, 4. ve stř. po
početí P. Marie.
- Rehčice**, ty pondělky: 1. po velikonoci,
2. po sv. Prokopu, 3. po nanebevz. P. M.
4. po cis. posvěcení. Týdní trh každý čtvrt.
- Rokycany**, 1. v pondělí po sv. Faustina,
2. po sv. Torpesu, 3. po sv. Štěpánu pa-
peži, 4. po sv. Františku Seraf., 5. po
první neděli adventní.
- Rokytnice**, 1. na sv. Valentina, 14. únor.,
2. na sv. Markétu, 3. ve stř. před první
nedělí adv. Pouti: 1. na svat. Josefa, 2. v
oktávu Božího Těla; týh. trh každé pon.
- Rokytnice** (Nieder-Rochlitz), vždy druhý
pondělí: 1. po velikon., 2. po sv. Prok., 3.
po nanebevz. P. Marie, 4. po cis. posvěc.
Ronov, 1. ve čtvrtek před Velikonoci, 2.
před Sv. Duchem, 3. před Vánocemi, a
padne-li na ten den štědrý večer, drží se
trh o týden dříve.
- Ronov** (Ronsperg), 1. na sv. Filipa a Ja-
kuba, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3.
v pond. po narození P. Marie po 8 dni,
4. na sv. Mikuláše, 8 dni.
- Roudnice**, (v Litoměř. kraji) 1. první čtvr-
t. v postě, 2. prostřední čtvrť. v postě, 3. v pon.
po květ. ned. 4. na den nalez. sv. kříže, 5.
ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 6.
v pondělí po Božím Těle, 7. na sv. Matě
Magdalenu, 8. ve čtvrtek po sv. Jiří, 9.
ve čtvrtek po sv. Václavu, 10. ve čtvrtek
po sv. Martinu, 11. na den sv. Tomáše;
týhodní trhy každý pát. a na obilí každy čtvrt.
- Rovensko**, výroční a dobytčí trhy: 1.
na sv. tři Krále, 2. na sv. Josefa, 3. na
svat. Vojtěcha, 4. na sv. Víta, 5. na sv.
Michala, 6. na sv. Martina. Týdní trhy na
obilí a jiné zboží každý out. a pát.
- Rozdrušovice**, výroční a trhy na koně a
dobytek: 1. ve čtvrtek po třetí neděli po
3 Králích, 2. po Judika, 3. v outerý před
nanebevstoup. Páně, 4. ve čtvrtek po sv.
Markétě, 5. po svat. Vavřinci, 6. po sv.
Havla, 7. po svat. Martinu, 8. ve čtvrtek
v suchém tédní před Vánocemi. Tý-
hodní trh každý čtvrtek.
- Rožmberk**, 1. na sv. Fabiána a Šebe-
stiána, 2. na sv. Vojtěcha, 3. v pon. před
sv. Václavem; trh na chleb. na sv. Mikulá-
še; týhodní trhy každou sobotu
- Rožmitál** (Rosenthal), 1. na sv. Filipa a
Jakuba, 2. na sv. Jakuba dne 25. červenc.
týhodní trh každou středu.
- Rožmitál**, 1. v pondělí po Judika, 2. na
sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po Božím
Těle, 4. na svat. Vavřince, 5. v pondělí
před svatým Václavem, 6. na Katiciu.
Týdní trh každy čtvrt.
- Ruumburk**, 1. v pond. po obrácení sv.
Pavla, 2. po svatodušních svátcích, 3. před
sv. Bartolomějem, 4. po sv. Havla; tý-
hodní trh každou středu.
- Rychanov** (Reichen), 1. na sv. Bartolo-
mje, 2. na sv. Michala.
- Rychanov** (Reichenu), výroční a trhy na
dobytek: 1. ve středu po jménu Ježíš, 2.
na den nalezání sv. kříže, 3. na sv. Pro-
kopa, 4. na svat. Matouše, 5. na sv. Lucii.
- Rychanov Český**, 1. v pondělí po Božím
Těle, 2. na svatého Ondřeje; každé pondělí
týdní trh.
- Rychanov Nový** (Neureichenau), výroční
a dobytčí trhy: 1. v pond. po Hromnicích,
2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před nane-
bevz. P. M., 4. po sv. Martinu; týh. trh
každé pon. na plátno, přízi a potr. věci.

Křečice Ferveim (Rothfeic), 1. v out. před květ. ned., 2. v out. po nanebevst. Páně, 3. na sv. M. Magd., 4. na sv. Šim. a Judu, 5. na sv. Kateřinu.

Křečice Mardabova (Kardašfeic), 1. na sv. Jos., 2. na sv. Vavř., 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Martina; trh na dobytek každý outerek.

Křovice, 1. v pond. po sv. Matěje, 2. ve stř. před Dožím Tělem, 3. ve stř. před sv. Havlem.

Křivany, 1. ve čtvr. po sv. Matěji, 2. na sv. Zikmunda, 3. ve čtvr. po sv. Prokopu, 4. ve čtvr. po sv. Bartol., 5. v pon. po sv. Václ., 6. ve čtvr. po sv. Martinu, 7. v pond. před třetím več.; týh. trh každ. sob.

Sadská, 1. v pon. po jmenu Pána Ježíše, 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Pavlu; týdlní trh každ. pon.

Sandava (Soudau), 1. v pon. po ned. Reminiscere, 2. po Sv. Duchu, 3. po sv. Michalu Arch., 4. po druhé neděli adventní, týhod. trh na obilí každé pond.

Sázava, výroč. a dob. trhy ty outerky: 1. před sv. Jos., 2. před sv. Anton. Pad., 3. před nanebevz. P. Marie.

Seč, výr. a trhy na koně i hověz. dob. 8 denní svobodou: 1. ve čtvr. po sv. Vitu, 2. v pond. po sv. Jilji, 3. na sv. Mart. bisk. Na obilí, vnitro, vlnu a přízi: 1. v out. v post., 2. v out. před středopostím, 3. v out. po Judika.

Sedlec, 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jiri, 3. na Pís. papeže, 4. na sv. Michala arch., 5. na Albětu.

Sedlice, 1. ve stř. po čtvrté postní neděli, 2. v pond. po nejsvětější Trojici, 3. ve stř. po navštívení P. Marie, 4. na sv. Bartoloměje, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina biskupa.

Sedlčany, 1. ve stř. v středoposti, 2. ve stř. před Velkonoc., 3. ve středu před sv. Duchem, 4. den po sv. Petru a Pavlu, 5. na sv. Jilji, 6. ve stř. před sv. Havlem, 7. na sv. Martina, 8. ve stř. před Vánoc. Týhod. trh, každ. stř.; tak nazvaná koranda, totiž trhy na len a plátno: 1. osm dní před sv. Petrem a Pavlem, 2. osm dní před sv. Martinem.

Sedlo Staré (Alsattel), 1. v out. po sv. Janu Nep., 2. v pou. po sv. Václavu, 3. ve stř. před sv. Mart.

Semily, 1. v pond. v středoposti, 2. před svat. Janem Křt., 3. po sv. Jilji, 4. před sv. Ondřejem. Týhod. trh každý pat.

Senožaty, 1. na sv. Hátu, 2. na sv. Vojt., 3. na sv. Matouše, 4. dne 15. list., 5. d. 27. pros.; každý pat. trh na dob.

Seznamce, 1. ve čtvr. po jmenu P. Ježíše, 2. ve stř. před květ. ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. na sv. Bart., 5. na sv. Šim. a Jud.; týhod. trh každ. čtvrtek.

Skalice, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pod. před sv. Kateřinou.

Skalice Česká a Velká, výroč. a trhy

na dob.: 1. ve stř. před hromn.; 2. po sv. Filipu a Jak., 3. po sv. Vavřinci, 4. před všemi Svatými. Týh. trh na obilí, přízi a potravní věci každ. out.

Skuteč, 1. první out. v postě, 2. v outery svatodušní, 3. na povýšení sv. Kříže, 4. na sv. Lucii Trhy na koně a hovězí doby; 1. na den sv. Karla Vel., 2. na první out. postní, 3. v pat. před květ. ned. 4. na proměnění Christa Pána, 5. na sv. Martina bisk., 6. na sv. Lucii.

Slaný (Schlan), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Matouše po 8 dní, 3. na den obětování P. Marie. Trhy na dob.: 1. druhé pond. v postě, 2. na den proměnění Chr. Pána.

Slavětín, 1. tyto stř.: před květ. ned., 2. před sv. Ignác., 3. před sv. Václavem, 4. po obětov. P. Marie.

Slavkov (Schlaggenwald), 1. v pondělí po ned. Sepaug., 2. po jmenu P. Marie.

Smidary, 1. v out. před zvěst. P. Marie, 2. v out. po sv. Stanislavu, 3. v out. pos. Markétě, 4. v out. po naroz. P. Marie, 5. v out. po všech Svatých. Každou sobotu trh na obilí.

Smítice, 1. ve stř. po Hromnicích, 2. před sv. Jirím, 3. po navštívení P. Mar., 4. po sv. Mat., 5. před adv. Každou stř. týh. s-h.

Smržovka (Morchenstern), 1. ve stř. před sv. Josefem, 2. po sv. Marku, 3. po sv. Markétě, 4. po všech Svatých. Týhod. trh každou středu.

Suběslav, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, aneb v pon. před Hromnicemi, 2. před svatodušními svátky, 3. po povýšení sv. kříže, 4. před sv. Kateřinou. Trhy na koně i den potom, trhy na hovězí dob. od druhého pond. v postě až do pon. po svatě Troj. každ. pon.

Sobotka, 1. ve čtvr. po 3. Král., 2. na velk. out. 3. na sv. Magd., 4. na sv. Bart., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Katriinu. Týhod. trh každ. sobotu.

Sokolov (Falkenau), 1. v pond. před Sv. Duchem, 2. po sv. Jakubu Vít., 3. na sv. Michala; trhy na dob. každ. 3. pon. v každ. měsíci.

Solnice, 1. na masopustní pond., 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jilji, 4. na sv. Šim. a Judu; týh. trh každé pond.

Sovinka, 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. v out. před sv. Václ. týh. trh na obilí a dob. každý čtvrtek.

Stadlec (Stahletz), 1. ve čtvrtek po sv. Janu Nep., 2. ve čtvr. po počtu P. Marie.

Stankovy, 1. v outery po novem roce, 2. po sv. Františku Serafinském; týhodní trh každé pond.

Stárkov (Starkstadt), výroční a trhy na dob.: 1. v první pon. v postě, 2. v pon. před Sv. Duchem, 3. v pon. po sv. Vorské. Případně-li sv. Vorské na pondělí, drží se trh toho samého dne, a druhý den na to dobytčí trh; týhodní trh na přízi a plátno každou sobotu.

Stodý (Stasb), 1. ve čtvr. před Hromnic.,

2. na sv. Jiří, 3. ve středu po sv. Michalu, 4. v outery před sv. Martinem. Pripadne-li svatojirský trh na neděli neb svátek, odloží se na příští outerek.
- Strakonice**, 1. 3. ledna. 2. ve čtvrtek v atedoposil, 3. v out. po nanebevstoup. Páně, 4. v out. před sv. Mari Magd., 5. v out. po naroz. P. Marie, 6. na den sv. Šim. a Judu. Pakli některý z těchto trhů na neděli a svátek padne, drží se násled. dne, a jestliže by trh na sv. Maří Magd. a Vodňanským trhem stejně padl, drží se ve čtvrtek před sv. Maří Magd. Po celý rok ve stí. dob. trhy; ve čtvrtek a v sob. trhy obilni a na běžné zboží.
- Strážecí Nové**, (Nenstrahic), 1. ve čtvrtek před květnou neděli, 2. v outery před nanebevstoupením Páně, 3. ve čtvrtek před navštívením Panny Marie, 4. v pond. před and. strážcem, 5. v pon. před sv. Havlem, 6. na sv. Barboru.
- Strážov** 1. na sv. Jilji, 2. na sv. Martina.
- Stráž** (Nenstahl), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. na sv. Kateřinu; každý outerek trh na dobytek.
- Stráž** (Platz), 1. v pondělí po smrtelné neděli, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Lucii; trh na dobytek každý pondělek.
- Stráž** (Wartenberg), výroční a dobytčí trhy: 1. v druhé pond. po Velikonoci, 2. po rozesání sv. apost., 3. před sv. Havlem, 4. po sv. Martinu; týhodní trh: 1. ve středu před Velikonoci, 2. před Vánocemi.
- Strážov** (Drosau), 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Jakubu, 4. po sv. Martinu.
- Stranišov** (Tremles), 1. den po novém roce, 2. druhé pond. v postě, 3. čtvrté pond. po velikonoci, 4. v pond. po Božím Těle, 5. na sv. Jilji, 6. na sv. Havla, 7. den po sv. Ondřeji; trhy na dobytek každé pond. od 1. května až do 31. října. Trhy na obilí každé pondělí.
- Strábro** (Mies), výroční a dobytčí trhy: 1. v out. po počtí P. Marie, 2. třetí pon. po velikon., 3. v pon. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Frant. Seraf.
- Stropnice** (Stropnic), 1. 5. ún., 2. na svatod. out., 3. 6. list. každý out. trh na dob.
- Strunkovice**, 1. v pond. po největší Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Františka Ser.; týhodní trhy vždy v out.
- Sukdole**, v outery před sv. Havlem, 2. v outery před sv. Tomášem apost.
- Sunáperk** (Sonnenberg), 1. dne 1. května, 2. na sv. Michala.
- Supí Hora** (Geiersberg), výroční a trhy na dobytek: 1. po hromn. 2. po druhé ned. po velikon. 3. po svatě Markétě, 4. po sv. Matouši, 5. po obětování Panny Marie; trh týhodní na obilí každé pond.
- Smítec** (Schüttenhofen), 1. v pond. po 3. Králich, 2. v outery svatodušní, 3. na sv. Rocha, 4. na sv. Františka Ser., trhy na dobytek od květné neděle až do sv. Martina; každý pondělek a pátek po celý rok trhy na obilí.
- Světlá** 1. v outery týd. po sv. 3. Králich, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Michala.
- Svímy** (Schweinic), 1. den po sv. Trojici, 2. v neděli po nanebevzetí Panny Marie. Padne-li na ten den trh v Líbové, drží se o osm dní dříve, 3. na sv. Františka Serafského.
- Svojanov**, výroční a dobytčí trhy, kterážto poslední drží se před polednem: 1. na masopustní outerek, 2. v out. před květnou nedělí, 3. ve středu před nanebevstoupením Páně, 4. na sv. Maří Magdalenu, 5. ve čtvrtek před sv. Tomášem.
- Svrátka**, 1. v pond. po sv. Fab. a Šebest, 2. po velikonoci, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Martinu.
- Šauov** (Schönau u Teplie), 1. posl. out. v dubnu, 2. v out. před sv. Janem Křt., 3. v pond. před Vánocemi.
- Šenbich**, 1. v pondělí po neděli Kanátské 2. po všech Svatých; trhy na dobytek každý první čtvrtek v měsíci.
- Šenbich**, 1. v pond. po první neděli velikonoční, 2. v outery před sv. Jan. Křt., 3. v pond. po jménu P. M., 4. v outery po všech svatých.
- Šenfeld**, 1. v pond. před sv. Bart., 2. v pond. po sv. Martinu bisk.
- Šenlind**, 1. druhé pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pondělí před první adventní nedělí.
- Šenlinda** (Krásná Lipa) 1. druhé pondělí po velikonoci, 2. v pondělí před sv. M. Magdalenou, 3. v pondělí po sv. Martinu.
- Škvorec**, výroční a dobytčí trhy: 1. v outery před Velikonoci, 2. před sv. Havl., 3. před Vánocí.
- Šluknov** (Schlakenau), 1. v pond. po neděli Okuli, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Matouši; padne-li sv. Vavřince neb Matouše v pond. drží se trh ten samý den; týh. trhy každý čtvr., na selexy čtv. a ve čtvr. v adv. přicházejí cizí kramáři a řemeslníci.
- Štětkna** (Stecken), 1. v outery po 1. neděli v postě, 2. v out. před sv. Jilji, 3. na sv. Tecku.
- Štěpánov**, 1. dne 31. března, 2. na sv. Bartoloměje, 3. v outery před sv. Havlem; trhy na včelický dobytek po celý pět každou středu.
- Štětí** (Wegstädtel), výroční trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvr. před sv. Vavřincem, 3. ve čtvr. před sv. Havlem, 4. po počtí P. Marie.
- Štoky** (Stecken), ty pond.: 1. po sv. Jos. 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svat., 5. po počtí P. M., 6. po hromn.

Švarcenatal, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. dne 8. května, případně-li svátek, tedy v úterý, a padne-li 8. května v pondělí, o týden pospějí, 3. v pondělí po sv. Bartol., padne-li sv. Bart. na pondělí, tedy přišti pondělí.

Švihov, 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po sv. Václavu, 4. v pondělí po sv. Lucii, každou středu týždní trh.

Tábor, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Uršana, 3. v pond. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; padne-li některý z těchto trhů na sobotu aneb jiný židovský svátek, drží se přišti středu.

Tachov čili **Dřevňov** (Tachau), 1. v pondělí po jménu P. Ježíše, 2. po květ. neděli, 3. v pondělí po Božím Těle; trhy týdní každou středu a pátek.

Teplá (Tepl), trhy na koně a jiný dobytek: 1. ve středu před Hromnicemi, 2. před Velikonoci, 3. po Jubilate, 4. po sv. Kiliánu, 5. na sv. Jilji, 6. ve středu před císařským posvěcením, 7. ve středu před Vánoci; trh na obilí každou středu.

Teplice (Teplitz), 1. v pond. po sv. 3 Král., 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Jilji, 4. po sv. Havla; hlavní týždní trhy v outery každého téhodne a týdní trhy každodenně. První hlavní týždní trh v každém měsíci je spolu trh na dobytek.

Teplice (Weckelsdorf), 1. v outery po jménu P. Ježíše, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po nanebevstoupení P. Marie, 4. po všech Svätých; tých. trhy každý outery na plátno, přišti a lea.

Terestín (Theresienstadt), 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. první pond. po velikonoci, 3. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po sv. Václavu.

Tejn Horšův (Büschelsteinic), 1: v outery před Hromnicemi, 2. před svätým Petrem a Pavlem, 3. po povýšení sv. Kříže; týždní trh na obilí každou sobotu po celý rok.

Tejn nad Vltavou (Meldautcin), 1. dne 8. května, 2. dne 26. července, 3. dne 21. září, 4. dne 25. listopadu; trhy pro pouťanky dne 19. března a 15. června; týdlní trhy na potravni věci každou středu po celý rok.

Tejnice Mirochův (Hrachevsteinic), 1. na den sv. Matěje, 2. ve čtvrtek čtvrtého téhodne po velikonoci, 3. na sv. Jana Křt., 4. den po sv. Michalu, 5. na sv. Tomáše; trhy na dobytek o druhém trhu ten samý den, o čtyrech ostatních den před tím.

Tejnice Labská (Elbsteinic), 1. v pond. po 3. Králích, 2. po květné neděli, 3. v out. před sv. Duch., 4. v pond. po sv. Jana Křteli, 5. v out. před sv. Bartolomějem, 6. po sv. Václavu.

Tejnice Pannenská (Jungfersteinic), 1. v pond. před Hromnicemi, 2. po sv. Jilji, 3. před naroz. Panny Marie. Na sobotu připadlý trh drží se přišti pondělí.

Thomárium (Thomsing), 1. na zelený čtvrtek, 2. dne 1. května, 3. druhé pondělí po Sv. Duchu, 4. ve čtvrtek po narození P. Marie, 5. ve čtvrtek po sv. Martinu, 6. ve čtvrtek před Vánocemi; s druhým, třetím a čtvrtým trhem jsou trhy na dobytek spojeny; týždní trh každý čtvrtek.

Třebechovské (Hohenbruck), výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu po obrácení sv. Pavla, padne-li ale stě. na ten svátek, drží se trh v přišti středu, 2. na proměnění Christa Pána, 3. na sv. Kosma a Damiana, 27. září, 4. na sv. Kateřinu, každý čtvrtek týždní trh.

Třebeňice, 1. v sobotu po středopostí, 2. v oktávu sv. Petra a Pavla, 3. na sv. Františka Ser.

Třebemice, výroční trhy na dobytek: 1. ten den po Hromnicích, 2. na sv. Jilji, 3. v pond. před proměněním Kr. Pána, 4. den po všech Svätých.

Třeboň (Wittingau), 1. na svätého Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jilji, 3. na sv. Tomáše.

Třebova Česká (Böhm. Trübau), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po vstoupení Páně, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Matouše. Před každým trhem je trh na dobytek. Trh na obilí každý čtvrtek.

Trančice (Türmic), 1. v outery po Velikonoci, 2. v pondělí po Rogate, 3. po svätém Michalu, 4. po početi Panny Marie.

Tratnov (Trautenau), výroční a trhy na dob: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Josefu, 3. ve čtv. před Sv. Duchem, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Alžbětu. Všecky trhy, s výminkou svatod. trhu, drží se první pondělek, na který ta slavnost padá, jinak následující pondělek s trhem na sv. Josefa a sv. Alžbětu povoleným na koně a hovzí dobytek; pak-li-by trh na koně o sv. Josefa a Chrudimským stájně padl, drží se v Trautnově na pondělek před tím; máno ty jest každé pondělí a čtvrtek týždní trh na obilí, přišti a plátno.

Tučapy, 1. dne 27. květ., 2. dne 30. září; každý pat. trh na dob.

Turmov, 1. po 3 Králích, 2. ve středu po středopostí, 3. před svätým Janem Křtitelem, 4. po sv. Jilji, 5. po Božím Těle, 6. před proměněním Christa Pána, 6. před všemi Svätými.

Tuškov, výroční a trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. první čtvrtek po Božím Těle, 3. první čtvrtek po sv. Františku Seraf., 4. v pondělí po početi Panny Marie.

Týmažské, výroční trhy na dobytek: 1. v pon. po nejv. Trojici, 2. na sv. Lukáše, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Tomáše, 5. velký týhodní trh v pond. po květné ned. Týhodní trh každý pondělek.

Ústava (Ustawa), 1. v pondělí po sv. Vítu, 2. po sv. Michalu.

Waleš (Walš), výroční trhy a na dobytek: 1. ve středu po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Václavu.

Wamběřice, 1. pátý čtvrtek v postě, 2. na sv. Annu, 3. na sv. Frant. Seraf., 4. na sv. Barb. Každé pon. týh. trh na dob., vlna a pšiši.

Wartembek, viz Stráž.

Weschin, 1. na svatého Josefa, 2. v outery svatodušní, 3. v pond. po sv. Havlu.

Wolbřetice, 1. na zelený čtvrtek, 2. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Marii Magdalenu, 4. den po dušičkách.

Wolvary, 1. v pondělí po zjevení sv. Michala dne 8. května, 2. ve středu po svatém Petru a Pavlu, 3. ve středu po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Martina bisk.

Werneřice (Wernstadt), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pát. po sv. Markétě, 3. na sv. Ondřeje, 4. v pon. před sv. Havlem. Týhodní trh každý outerek.

Weselí nad Lužnicí, 1. ve středoposti, 2. ve středu po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Františku Seraf., trhy na vlnu: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. ve čtvrtek po sv. Jilji. Trh na dobytek od Velikonoci až do Sv. Ducha každý čtvrtek.

Weselí nad Cidlinou (Hochweseli), 1. na sv. Matěje na všecko zboží a dobytek, 2. na sv. Vojtěcha na plátno a pšiši, 3. na sv. Jan Křt. na vličníkové zboží a dobytek, 4. v outery po sv. Vavřinci na zboží a dobytek, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina na pšiši a plátno.

Wejprty, 1. v pond. po Božím Těle, 2. třetí poz. v cervenci, 3. v pon. po nar. P. Marie.

Widštein, 1. v pondělí po sv. Janu Křt. 2. v pondělí po sv. Michalu. Od března až do října každé poslední pondělí v měsíci dob. trhy.

Wilemice (Wilmic), 1. v pondělí po svatém Jilji, 2. před svatým Havlem.

Wilmov, 1. první čtvrtek v postě, 2. ve čtvr. po letnicích, 3. na sv. Vavřince, 4. ve čtvrtek po sv. Martinu.

Wimberk (Winterberg), 1. ve stř. před Velikou 2. na svatého Prokopa, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Martina.

Wlašchovo Hřezí (Wllischbirken), 1. na sv. Apolináře, 2. na sv. Ludmiku, 3. na sv. Mikuláše, po každé s osmidenní svobodou. Velké týd. trhy? ve stř. před Velikou, sv. Dnem a Vanocemi; týdenní trhy na obilí, hov. a vepř. dob. každ. stř. Padneli svátek, odbývá se trh předch. dne.

Wlašim, 1. v masop. pon., 2. v pon. před Velikonoci, 3. v out. před nanebevst. Páně 4. v pondělí před Sv. Duchem, 5. v sobotu po sv. Jilji, 6. na dušičky, 7. v druhé pondělí před naroz. Christa Pána, Týdní trh každ. sobota.

Witavice Dolní (Unter-Wuldau), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v nedělí po sv. Janu Křt. Týhodní trh každý čtvrtek.

Wodňany, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. třetí outery v postě, 2. v outery před svat. Janem Nepomuckým, 3. na den rozeslání sv. apoštolů, 4. ten den po narození Panny Marie, 5. na svatou Barboru. Velké týd. trhy a na dobyt. out.: 1. druhý po jmenu Jeříšce, 2. druhý po Velik., 3. před sv. Havlem. Každý outerek trh na obilí a potravní věcí.

Wolary, (Wallern), 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. na sv. Mikuláše.

Wolyně, 1. v pon. po obrácení sv. Pavla, 2. v pon. po nanebevst. Páně; oba 9 dní, 3. v out. po nanebevz. Panny Marie, trvá 8 dní, 4. v pond. po všech Svatých 3 dni.

Wolice, 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. ve středu v křížovém týdnu, 3. ten den po navštívení Panny Marie, 4. na sv. Vavřince, 5. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Františka Ser., 7. na sv. Petra s Alkantery (19. října), 8. na sv. Tomáše zpom.

Wolice Mladá (Jungwoitz), výroční trhy na dobytek a rozličné zboží: 1. v outery po sv. Petru a Pavlu, 2. po zvěšování Panny Marie, 3. po sv. Vojtěchu, 4. po nanebevstoupení Páně, 5. po Božím Těle, 6. po nanebevzání Panny Marie, 7. po sv. Matouši, 8. po sv. Linhartu.

Wrama, 1. dne 21. března, 2. na sv. Jana Křt. 3. druhý den po sv. Matouši. Malé trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. den po sv. Bartoloměji, 3. ve čtvrtek před sv. Lukášem, 4. ve čtvrtek po sv. Barboře.

Wraja (Frelheit), 1. v outery po přenesení sv. Václava, 2. po Božím Těle, 3. po narození Panny Marie, 4. první outerek v adventu.

Wrech sv. Šebestiána (Sebastiansberg), 1. v pondělí po sv. Trojici, 2. první pondělí po nedělí po sv. Havlu.

Wrechlabí (Hohenelbe), 1. den po sv. Matěji, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. den po Vavřinci, 4. na sv. Kateř. Týh. trhy vždy v outery a v sobotu na rozličné obilí a vařivo.

Wrontek (Rudig), trhy výroční a na dobytek: 1. ve středu před květnou nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Janu Křt. 3. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 4. ve čtvrtek před poč. P. Marie. Každý out. trh na obilí.

Wieraby (Neumarkt), 1. ve čtvrtek po nedělí Kantate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle. Trh na obilí a dobytek každou středu.

Váseruby (Věrauy), 1. na sv. Blažeje, po 8 dní, 2. na sv. Markětu, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Michala, po 8 dní, 5. na sv. Mikuláše.

Vysoké (Hochstadt), 1. v pondělí po Quasimodogeniti, 2. páte poud. po velikonoci, 3. v pond. po sv. Prokopu, 4. v pond. po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po naroz. P. M., 6. v pondělí po sv. Šimona a Judě, 7. v pond. po sv. Barboře. Týžhodní trh každou sobotu a úterý.

Vyšší Brod (Hohenfurth), 1. svobodný trh: na sv. Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Josefa, 3. na zelený čtvrtek, 4. v pondělí po sv. Trojici, 5. na sv. M. Magdalenu, 6. na sv. Šimona a Judu, 7. na sv. Tomáše; týžhodní trh každý pondělek a dobytím trhem za letních měsíců.

Záblatí, 1. na sv. Floriana, 2. na štěti sv. Jana, 3. na sv. Ondřeje.

Začlet (Schatzlar), 1. v úterý po 3 Král, 2. v úterý po svatočušních svátcích, 3. na sv. Martina; trhy týžhodní v úterý a páte.

Zahrádka, 1. ten čtvrtek po středopostu, 2. na sv. Víta, 3. ten pondělek před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; v úterý každého týdne trh na dobytek.

Zákupy, každou středu týdlní trh.

Zámoss (Friedberg), v. Frimburk.

Zásmuky, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Prokopu, 4. v pondělí po nanebevzetí P. Marie, 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po všech Svátcích; trh týžhodní každou středu.

Zbítov, 1. v úterý velikonoční, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Kateřinu.

Zbraslav (Königsau), 1. dne 6. dubna, 2. v pondělí po sv. Janu Nepom., 3. po jménu Panny Marie, 4. po sv. arch. Rašselovi.

Zbraslavice, 1. v úterý po Hromnicích, 2. po neděli Judika, po 8 dní, 3. po sv. Trojici, 4. po návštěvě Panny Marie, 5. v pond. po sv. Vavřinci, 6. v úterý po sv. Václavu, 7. na sv. Kateřinu, trvá 8 dní, 8. na sv. Tomáše apotola.

Zdislavice, výroční trhy na rozličné kramářské zboží a spolu trhy na dobytek: 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. ve středopostu, 3. po nalezení sv. kříže, 4. den před Božím Tělem, 5. ve čtvrtek po sv. Markéte, 6. po povýšení sv. kříže, 7. den po sv. Barboře.

Zetvice (Zettwing), 1. druhý pond. po Velikonoci, 2. v pondělí před sv. Martinem; trh na chléb každý úterek.

Zlončice, první pond. v postě, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Ondřeje, 4. na nanebevzetí Panny Marie. Druhý a třetí trvá 8 dní; trh každý pondělek.

Zruč, 1. na sv. Dorotu dne 6. února, 2. na

proměnění Christa P.; trhy: v úterý před zeleným čtvrtkem, v úterý před Vánoce. Zvíkov, výroční trhy v pond.: 1. po sv. Valentinu, 2. po Božím Těle, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po sv. Alžbětě; trhy týžhodní na obilí, len, přilá a rozličné potravni věci každou středu.

Zambersk (Senftenberg), výroč. a dob. trhy ty pond.: 1. před hrom., 2. před Marii Sněžnou, 3. před sv. Havlem; hlavní týž. trhy na všecko zboží v pondělí před Velikonoci, před Sv. Duchem a před Vánoce; každé pondělí a čtvrtek trhy na obilí.

Zandov (Sandau), 1. v pondělí po jménu P. Ježíše, 2. třetí v postě, 3. po sv. Antonínu, 4. před sv. Václavem; dobytčí trhy každý poslední čtvrtek v měsíci od února až do konce listopadu, týžhodní trh každé pondělí.

Zatec (Saaz), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli Okult, 3. v pond. před Sv. Duchem, 4. v pond. před naroz. P. Marie 5. v pond. před sv. Kateřin. trhy chmelové: v září, v říjnu, listopadu a prosinci každý čtvrtek; od 16. až do 31. října každý všední den.

Žebrák, 1. ve čtvrtek po jménu P. Ježíše, 2. na svatočušní úterý, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šimona a Judu.

Železnice (Eisenstadt), 1. ve středu po jménu Pána J., 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narození P. Marie; trh na obilí každou středu.

Železná Ruda (Eisenstein), trhy na obilí a dobytek: 1. ve svatočušní úterý, 2. na sv. Vendelina dne 20. října. Měl-liby posleďnější trh na sobotu neb neděli padnoucí, odbývá se v pondělí na to.

Žitke (Scheles), 1. v out. po sv. Jiří, 2. v úterý po sv. Václavu.

Žitce (Schurz), 1. v úterý před sv. Filipem a Jak., 2. v úterý před sv. Bartolomějem.

Žitovnice, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po svátcích 3 Králích, 2. po svat. Filipu a Jakubu, 3. po svátcích Jilji; trhy na dobytek každých čtrnáct dní od družáha úterka po sv. Matěji až do sv. Havla.

Žitčice, 1. ve středu před sv. Jitím, 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po narození P. Marie, 4. v pond. po všech Svátcích, po každé 8 dní; na kramářské zboží v piatek před květnou ned. a před vánoce každou středu trh na obilí.

Žitby, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po návštěvě P. Marie, 3. den po všech Svátcích; týžhodní trh den před všemi Svátcími.

Žlutice (Luütz), 1. v úterý Velikonoci, 2. v úterý svatočušní, 3. v pond. před sv. Bart., 4. na sv. Šimona a Judu.

Zumberk, výroční a dobyt. trhy ve čtvrtky: 1. před Hrom., 2. před sv. Vitem, 3. před naroz. Panny M., 4. před všemi Svátcími.

Výroční tržové na Slovensku.

- Arad**, na neděli Judika, 11. července, 19. srpna, 4. listopadu, 2 dni před tím velký trh na dobytek.
- Asod**, v Pešť. stol., na vstoupení Páně, 20. srpna, 11. listopadu a dva dni před tím velký trh na dobytek.
- Baja**, v Bač. stol., 24. dub., 24. července, 21. září a 6. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Bajnoc**, v Nitran. stol., 6. ledna 24. dub., na sv. Duchu, 24. srpna, 24. září a 11. listopadu.
- Bánovce**, v Trenč. stol., první neděli po 3 královi, na neděli Sexagesima, 24. dubna, na neděli sv. Trojice, na sv. Jana Křt., na zanebavení P. Marie, 29. srpna, na Šim. a Judu, na sv. Lucie.
- Bardějov**, v Šariš. stol., 22. února, na ned. Sexages., 24. června, 1. září, 21. pros. a 5 dni před tím trh na dobytek.
- Bátovce**, v Bont. stol., na ned. Sexagesima, na neděli květnou, na neděli Rogate, na sv. Vavřince, 11. listop.
- Beckov**, v Trenč. stol., na sv. Řehoře, na den nalezení sv. kříže, 26. srpna, 24. listopadu.
- Béla**, v Spiši, 22. ledna, na neděli Rogate, 15. července, 21. září, na sv. Tomáše, v pond. před advent a 2 dni před tím trh na dobytek.
- Béluše**, v Trenč. stol., 24. února, 1. květ., 24. června, na proměnění Christa Pána, 3. září, na Šimona a Judu.
- Bíče**, v Trenč. stol., v pondělí po obrácení sv. Pavla, po sv. Filipu a Jakubu, Svato-dušní, po povýšení sv. kříže, po všech Svatých.
- Ľubrovec Velký**, v Lipt. stol., na ned. Invok., 16. května, 1. září, 19. listop.
- Bodňanovec**, v Šariš. stol., 17. ledna, 6. února, 25. dubna, 26. července, 28. srpna, 31. října, 23. listop.
- Brezno**, na neděli Latare, tu středu před sv. Duchem, 16. srpna, 30. listopadu. Výkladci i na dobytek spolu se držívali.
- Brezova**, v Nitr. stol., v pondělí po třech královi, v pond. před popelcem, na zelený čtvrtek, v pondělí před sv. Duchem, v pondělí před sv. Janou Křt., v pondělí po sv. Štěpánu králi, po sv. Matouši, po sv. Eupr. Výkladci i na dobytek spolu se držívali.
- Budča**, 1. března, 27. června, 14. září, 30. listopadu.
- Bystřice Báňská**, 25. ledna, 7. května, 30. listop.
- Bystřice Povazská**, 6. ledna, v pondělí po květné neděli, na sv. Trojici, 10. srp., na sv. Matouše v září.
- Cachtice**, 24. února, na neděli Rogate, na sv. Ladislava, na stěti svat. Jana, na sv. Vorskilu, na sv. Tomáše.
- Čtělčince**, na sv. Fabiana a Šebastiána, na sv. Josefa, na neděli Miseric., na sv. Jana Křtitele, na sv. Bartoloměje, na sv. Havla.
- Čtvrtek**, ve Spiši, na sv. Duchu, 28. října.
- Darmoty**, 6. ledna, 2. února, na neděli Latare, 1. května, 24. června, 20. srpna, 20. září, 21. listopadu.
- Debrečín**, 17. ledna, na sv. Antonína poust., 24. dubna, 15. srpna, na sv. Diviše, a dva dni před tím trh na dobytek.
- Détna**, v svol. stol., 25. dubna, 24. června, 24. září, 24. listopadu a vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobroniva**, na sv. Pavla poustev., na Sv. Duchu, v pondělí po sv. Trojici, na sv. Matouše, na sv. Barboru, vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobšina**, 2. února, 12. května, 1. srpna, 8. prosince.
- Dubnice**, 24. února, na neděli Quasimod., na sv. Jakuba, na sv. Michala.
- Flečkovo**, 6. února, 25. května, 24. srpna a 19. listop.
- Frajštanek**, (Galgocz), 25. ledna, na neděli Latare, 1. května, na Svät. Duchu, 29. června, 10. srpna, 22. září a 1. list.
- Gajary viz Jagary.**
- Galanta**, na sv. Duchu, 20. srpna.
- Gemer (Sejo-Gömör)**, 14. února, v outerý před Velikonočí, 3. července, 17. prosince a vždy předešlý den na dobytek.
- Hanušovec**, Šariš. stol., 6. ledna, 14. dubna, na oslání Duchu Sv., 27. září, 1. listopadu.
- Hollé**, na obrácení sv. Pavla, v outerý po Quasimod., v outerý po Miseric., na oslání sv. apoštolů, v outerý po 20. srpna, 16. října, 11. listopadu.
- Hrabušice**, (Káposztafalva), 25. ledna, 1. května, 4. října.
- Humene**, 6. února, 26. března, na neděli Rogate, 29. červ., 14. září, 1. listopadu, v pondělí před nar. Ch. P.
- Hyby**, v pondělí po obrácení sv. Pavla, na zvěstov. P. Marie, na den Božího Těla, v pondělí po sv. Egidu, 1. listop.
- Hlava**, na sv. Dorotu, na zvěstování Panny Marie, na vstoupení P., na Boží Tělo, na sv. Marii Magdalenu, 1. listop.
- Jagary**, Gajary, v Prešp. stol., na neděli Latare, na Boží Tělo, na počestí Panny Marie na povýšení svat. kříže, v pondělí po sv. Zofii, 1. listop.
- Jelšava**, na sv. Apollon., 27. dubna, na sv. Jana Křt., na sv. Egid., na sv. Alžb.
- Kapušaný** (Kapi), v Šariš. stol., 12. květ., Keckemet, 12. března, 10. května, 10. srpna, 26. září, 25. listopadu a dva dni před tím velké trhy na dobytek.
- Kerestur**, při Bodrogu, 20. února, 21. března, na sv. Marketu, na prom. Christa.

- Pána**, na sv. Bartoloměje, na povýšení sv. Kříže, 25. listopadu.
- Košmark**, na neděli Invokavit, první neděle po sv. Trojici, 3. května, 14. září, 13. prosince.
- Kláster**, v Turci, 9. ledna, v pondělí po sv. Duchu, v neděli po sv. Michalu, na sv. Mikuláše.
- Komárno**, při Dunaji, 1. května, 29. června, 4. října, 30. listopadu.
- Komjatice**, neb Komjaty, 15. června, 26. srpna, 19. listopadu, třetí neděle adventní.
- Košice**, na sv. Fabiána a Sebestiána, 1. května, na den Božho Těla, 15. srpna, na sv. Katerinu.
- Kostolany**, Nitr. stol., na neděli květnou, na vstupení Páně, na sv. Vavřince, na sv. Matěje.
- Křemnice**, 6. května, 2. srpna, ve čtvrtek po sv. Michalu.
- Krupina** (Karpfen), na sv. Dorotu, na květnou neděli, na neděli Exandí, na sv. Petra a Pavla, na sv. Bartoloměje, na Šimona a Judu, na neděli před Vánoce a vždy 8 dní před tím trž na dobytek.
- Kubín Dolný**, v Oravě, na neděli Sexagesima, na neděli Palm, na sv. Jana Křtitele, na narození Panny Marie, na svatou Alžbětu, vždy násled. pondělí a každý úterek od sv. Kateriny až do květné neděle trž na dobytek.
- Kysce** čili Gyra, na neděli Invokavit, na neděli Latare, první neděle po sv. Trojici, 1. září, 21. října.
- Leopoldát**, na neděli Okuli, na neděli Exandí, na neděli před sv. Duchem, 13. července " 21. září.
- Leváry Vel.** (Gross-Schutzen), v Prešp. stol., v pond. po 3 Král., na sv. Řehoře, v pond. po neděli Rogát, před sv. Jakub., před sv. Matouš., po sv. Vavř., po sv. Martinu.
- Levice**, na 3 Krále, v pond. po Judika, na den Božho Těla, 25. července, 29. září.
- Levač**, 1. ledna, na ned. Judika, 2. července, 16. října.
- Lilbava** (Lublau), ve Spíši, na ned. Sex., na ned. Palm., na ned. Exandí, 2. července, na subvaci Panny Marie, na ned. po sv. Matěje, na sv. Mikuláše.
- Ličenc**, na sv. Valentína, na sv. Stanislava, 2. července, na povýšení sv. Kříže, na sv. Juditu.
- Lubětová**, 2. února, 1. května, 22. července, 29. září.
- Makov**, na ned. Judika, 24. června, 19. srpna a 19. listopadu.
- Malé Topolčany**, 6. ledna, 22. března, 1. května, 24. června, 24. srpna a 25. listop.
- Malý Varadín**, 17. března, na sci. čtvrtek, 15. června, 1. září, 5. listopadu 25. prosince.
- Matějovce**, ve Spíši, 6. února, 8. června, 6. srpna, 19. listopadu.
- Michalovec**, v Zempl. stol., 2. února, na ned. Palm., 8. května, 13. června, 15. srpna, 15. října, 21. prosince.
- Miljava**, v Nitr. stol., ve středu po obrácení sv. Pavla, po sv. Josefu, po sv. Duchu, po sv. Jakubu, po naroz. P. Marie, po Šim. a Judě, po sv. Mikuláši a vždy v předešlý úterý trž na dobytek.
- Miskovec**, 16. února, na vstupení Páně, na sv. Samuele, 18. října, 16. prosince.
- Močounak**, 28. ledna, 29. března, na sv. Ladislava, na sv. Bartoloměje, na svatou Věršilu, na sv. Kleimenta a 3 dny před tím trž na dobytek.
- Modra**, 2. února, na ned. Miserik., 24. června, na ned. po sv. Bartoloměji, na sv. Matouše, 11. listopadu.
- Moravce**, v Těkov. stol., v úterý před Běhovaním Panny Marie, před květnou nedělí, před sv. Jitím, před sv. Petrem a Pavlem, před sv. Jakubem, před sv. Michalem, před všemi Svätými, před sv. Tom.
- Moravce Velk.**, 2. července.
- Mošon** (Wieselburg), 13. července, 6. října, na ned. po sv. Františku.
- Mošovec**, v Turci, na sv. Fabiána a Sebestiána, na sv. Stanislava, na sv. Trojici na prom. Christa Pána, na sv. Matouše 1. listopadu, vždy v pond. trž na dobytek. Ve středu výkladné jarmarky. Před tím pak půst v ont. a ve středu trž na obil.
- Náměsto**, v Orav.; v pond. po první neděli po 3 Králích, na sv. Řehoře, na sv. Lucii.
- Německá Lipce**, 25. ledna, 24. dubna, 24. června, 21. září, 21. prosince.
- Németh**, v Hont. stol., na imeno P. Jožie, na ned. Latare, 23. dubna na sv. Trojici, 6. srpna, 1. listopadu.
- Néredház**, 10. ledna, 26. května, 8. září 13. prosince.
- Nitra**, 10. ledna, na ned. Okuli, na den Božho Těla, 3. července, 28. října, 21. prosince.
- Nová Běla**, ve Spíši, 3. února, v pond. svatodušní, 19. listopadu.
- Nová Ves**, ve Spíši, 26. února, na narození Panny Marie, 11. listopadu.
- Nové Město nad Kysci**, v pond. před sv. Dorotou, na středu po popeleční střede, v pond. po sv. Jití, před sv. Jakubem, před Kalist., 14. října.
- Nové Město na Váhu**, v pond. po Septuagesimě, po Reminiscere, po Velikonoce, na svatodušní pond., po sv. Trojici, po sv. Friskopu, po narození P. Marie, po sv. Michalu, po všech Svätých, před Vánoce.
- Nové Zámky**, 14. února, na květnou ned., první ned. po sv. Trojici, na sv. Kleimenta, na sv. Lucii.
- Osľany**, na květnou ned., v ned. po sv. Filipu a Jakubu, po sv. Štěpána, po sv. Mikuláši.
- Outthom**, 2. února, 12. března 25. května, 23. července.
- Ožďany**, Gem. stol., 14. února, 7. května, 18. července, 10. srpna, 20. listopadu.
- Papa**, 2. února, 25. března, na sv. Trojici, 2. července, 10. srpna, 8. září, 8. pros.

Parkan, 23. dubna, 24. srpna, 28. října, 15. prosince.

Pešť, na sv. Josefa, na sv. Medarda, na den štítí sv. Jana, na sv. Leopolda.

Pezynek, 6. února, v out. velikon., v outery svatočušní, 22. července, na sv. Augusta, na sv. Frant., 5. listop.

Plešivec, v Gem. stol. 23. února, 10. dub., 17. září.

Plešovec, v Zvol. stol., 12. března, 12. července, 1. října, 29. pros. a vždy před tím trž na dob.

Podhradí, v Gemeru, 25. ledna, 10. srpna, 30. listopada.

Podolínec, v Spši, na obrác. sv. Pavla, na ned. Jubilate, v pon. po sv. Trojici, v pon. před navští. P. Marie, v pond. před Šim. a Judou.

Poprad, v Spši, v pát. po ned. Judika 15. října a 6. pros.

Poljak, 7. března, na ned. Exaudi, 29. června, 10. srpna, 8. pros.

Ponchov, v pondělí po novém roce, po velikonoci, po ned. Exaudi, po sv. Marku, po povýšení sv. Kříže, po všech Svatých a vždy ve čtvrt. před tím výkladní a trh na dobytek.

Právo Německé, na ned. Reminiscere, na sv. Jakuba, na ned. po štítí sv. Jana, na sv. Emce, na sv. Tomáše, a týden před tím trž na dob.

Právo Slovenské, na ned. po sv. Řehoři, na ned. Rogate, 24. července, na ned. po sv. Havlu, vždy čtvrtý den před tím velké tržy, na dob.

Předmír, na ned. Quasimodog., v pond. po sv. Janu Křt., čtvrtou ned. adventní.

Prešov, 27. ledna, na sv. Trojici, 10. srpna, 14. září, 30. listop.

Prešperk, na sv. Fabiána a Šebest., na ned. Látare, na vstup. Páně, 2. července, 16. srpna, na sv. Michala, na sv. Lucii a den před tím trž na dob.

Privide, v Nitr. stol., 20. ledna, 19. března, 3. květ. 10. srp., na den povýšení sv. Kříže, na sv. Lukáše.

Pruské, 12. břez., 24. dub., 24. června, 11. srp., 19. listop.

Puchov v Ponchov.

Pukavec, v neděli Septuag., na ned. devítní, na sv. Jiří, na navští. P. Marie, na sv. Egidie, na sv. Mikuláše.

Ráb, ve středu po květné ned., ve středu před Božím Tělem, 22. července, 8. září, 18. listop.

Radošovec, Nitr. stol., 6. ledna, 3. května, na ned. Exaudi, 26. června, 2. července, 14. září.

Radvan, na sv. Stanislava, třetí ned. po sv. Trojici, na naroz. P. Marie, 30. listop.

Rújec, v pond. po sv. Mat., po sv. Jiří, po sv. Zofii, po štítí sv. Jana, po sv. Voršile, po sv. Nikalži.

Ratkova, na obrác. sv. Pavla, na nalezení sv. Kříže, na sv. Štěpána krále, na sv. Lucii.

Revúce Velká, v Gem. stol., na sv. Jos., 13. června, na sv. Malouše, 16. pros. a vždy den před tím trž na dob.

Rimavská Sobotka, 6. ledna, na květnou ned., 15. května, na sv. Markéta, na štítí sv. Jana, na sv. Voršile.

Rožemberk, Liptov., 7. ledna, 19. března, na vstup. Páně, 29. září, 1. prosince, nad to ještě od 3 Králů až do velikonoci kaš. čtvrtek tržy na dobytek.

Sablínov, 24. února, 24. dubna, 24. června, na pov. sv. Kříže, 7. pros.

Sarvaš, v Běkešské stol., na sv. Matěje, zvlášť na dob., na sv. Jana Křt., na sv. Luk., na sv. Tomáše.

Sebechleby (Kltb), v Hont. stol., na obrác. sv. Pavla, na sv. Filipa a Jak., na sv. Janě Křt., na Magd., na povýšení sv. Kříže, na sv. Katinu.

Segedin, na sv. Jiří, 31. července, 16. říj., 30. září, vždycky se počíná v pond.

Senec (Wartberg), v Prešp. stol., 6. led. na ned. květnou, na sv. Urbana, 13. září, 18. října, den před tím trž na dob.

Senice, v pond. po ned. Okuli, na ned. Misserik., na ned. po Božím Těle, v pon. před rozesláním sv. apoštolů, na sv. Augustina, druhý pon. po sv. Michala, na sv. Alžbětu, na sv. Tom.

Serdahely (Středěš), v Situ aneb Čalokezy, na den sv. Pryske, na sv. Ladisl., 2. července, 11. listop.

Sereď, v Nitr. stol., 2. února, 15. květ., 24. června, 15. října.

Sjelnice, v Lipt. stol., 2. února, na neděli Okuli, 1. května, 26. července, 2. listop. a od 1. ledna až do velikonoci trž na dobytek.

Skalica, drhý den po Hromn., v out. po ned. Reminiscere, v out. po ned. Rogate, 2. července, na sv. Jakuba, na naroz. P. M., 1. listopada. 13. pros. a den před tím trž na dobytek.

Slovenská Lipča, 6. ledna, na ned. Septuagesim., na sv. Ducha, na sv. Jakuba, 4. října.

Sobotka Spišská, 6. ledna, 24. dubna, na sv. Bartoloměje, 1. listop.

Sobotiště, v Nitr. stol., na sv. Matěje, v pond. velikonocní, na nanebevz. P. Marie, na sv. Matouše, na sv. Lukáše, na počest P. Marie.

Šahy, při Jolí, 24. února, 24. března, 19. května, 4. srpna, 22. září, 3. listop. s tržy na dobytek.

Šahy, v Zel. stol., 15. květ., 15. srpna, 21. září, 5. listopada.

Šandorf, v pond. po ned. Palm., v outery svatočušní, na Bartol., na sv. Luk.

Šaryš, na ned. Látare, na rozesláni sv. ap., 15. srp., 11. listop., vždy ve středu.

Šarluhy, ve středu po jmenu P. Jechie, na ned. Reminiscere, ve středu před Velikonočí, ve středu před sv. Duch., 21. září, ve středu před Vánocí a 3 dni před tím trž na dobytek.

- Šaština**, na obrácení sv. Pavla, na sv. Josefa, na sv. Stanislava, na prom. Christa Pána, na povýšení sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Ondřeje, vždy v následující středu a toho dne trh na dob.
- Šoproň**, v out. po ned. Invok., 1. května, 7. srpna, 19. listop.
- Štávnice**, každé suché dni, a vždy, v pondělí před tím trh na dob.
- Stará Turá**, v outery po 3 Krátcích, po ned. Judika, po vstoupení Páně, po sv. Michalu, po sv. Katošíně, a vždy den před tím trh na dobytek i každou sobotu znamenitý trh na obli.
- Stará Ves**, v Spiš, na ned. Palm., 29. června, 4. října, 8. pros.
- Staré**, v Zempl. stol., 22. ledna, 24. června, 26. července, 28. září, 30. listop.
- Staré Mrady (Uberské)**, 6. ledna, 5. květ., 2. srpna, 21. září, 28. října, a vždy den před tím trh na dob.
- Středa**, při Váhu, 2. února, 15. května, 24. června, 16. srpna.
- Stupava**, v Prešp. stol., na zelený čtvr., 1. května, 25. července, 20. srpna, 6. listop., 21. pros.
- Sušany**, na 3 Krále, 24. dubna, na svatou Zofii, 25. července, 8. září, dva týdny po sv. Michalu.
- Šurany**, v Nitr. stol., 25. ledna, 1. května, 10. srpna, 2. listop., s trhy na dob.
- Sv. Kříž**, při Hroně, ten týden po Hrom., po sv. Jirí, po sv. Janu Křt., po nanebevz. P. Marie, po sv. Michalu a po obědování P. Marie; vždy v pondělí před tím trh na dob. a v out. trh vyklad.
- Sv. Martin**, v Turbi, 24. února, na zelený čtvrtek, v pondělí před sv. Duchem, na sv. Vavřince, na sv. Bartoloměje, na sv. Martina. Nad to na vlnu 25. a 26. května a 25. i 26. září.
- Sv. Mikuláš**, v Liptově, na neděli Reminiscere, na ned. Exaudi, 24. srpna, na sv. Mikuláše.
- Těkov**, (Pars), na ned. Invokavit, na vstoup. P., 8. září, 11. listop.
- Temešvár**, na ned. Reminisc., na sv. Ducha, na ned. před sv. Michalem, 6. pros. podle starého kalendáře.
- Teplice**, v Trenč. stol., 19. břez., 29. června, 2. září, 7. prosince a den před tím trh na dobytek.
- Terezyopol (Dubotica)**, v Banáte, na vstoup. P. podle starého kalendáře. 6. pros. s velk. trhy na dob.
- Tisovec**, 17. ledna, 19. května, na sv. Vavřince, na sv. Emer.
- Tokay**, 25. března, 24. června, 26. července, 22. září, 26. října, 21. pros.
- Trenčín**, 2. února, v pondělí po ned. Judika, na sv. Ducha, 2. července na sv. Petra v okovech, na povýšení sv. Kříže, na sv. Lukáše, na sv. Ondřeje, a přes celý pout. v pondělí trh na dob.
- Trnava**, 11. ledna, a 16., 22. a 27. února,
19. a 21. dubna, 14. a 19. června, 26. a 31. července, 30. srpna a 4. září, 18. a 23. října, 6. a 11. pros.
- Trnovec**, v Líp., na sv. Matěje, na sv. Ducha, na sv. Vavřince, Havla a Lucii.
- Trojnna**, v Oravě, v pondělí po sv. Dorotě, na svatodušní, na sv. Jirí, 16. července, ten den po nanebevz. P. Marie, v pon. po sv. Martinu.
- Turany**, 5. Turci, 5. ledna, na sv. Ducha, na sv. Emericha.
- Tvrdošín**, v Oravě, v pon. po obrác. sv. Pavla, 1. květ., na povýšení sv. Kříže, v pon. po všech Svatých.
- Uhgvár (Uhgár)**, 25. ledna, na ned. Palm., 7. května, 25. července, 29. září.
- Vacov**, ve středu před květ. ned., 2. červ. 16. října, ten týden před Vánoci, s velk. trhy na dob.
- Varys**, v Trenč. stol., v pon. po sv. Fab. a Šeb., po Látare, po sv. Trojici, po sv. Markétě, po naroz. P. Marie, po první ned. adventní a vždy před tím ve středu trh na dobytek.
- Velká**, v Spiš, 28. ledna, v out. po květ. ned., 6. června, 1. října.
- Velké Topoľčany**, na sv. Antonína, na sv. Rehoře, 6. května, v pon. po sv. Troj., na sv. Magdalenu, na sv. Bartol., na sv. Matouše, na sv. Leopolda.
- Velký Varadin**, 6. ledna, na Boží Tělo, 2. července, 1. září, 4. října.
- Vesprym**, 6. ledna, na sv. Rehoře, na sv. Floriana, 10. srpna, na naroz. P. Marie, 6. prosince.
- Vrabľany**, na ned. Sexag., Misarik, 1. srp., 25. listop., 21. pros.
- Vrbové**, v Nitr. stol., ten den po novém roce a před ním trh na dob., v pondělí po Sexag., na ned. Palm., po Kantáte: předch. pátky trh na dob., též 16. června, 22. července, 14. září, 11. listop. a vždy před tím trh na dob.
- Vrbovce**, v Nitr. stol., v pon. před těmito dny, totiž před obrác. sv. Pavla, před Judika, před Kantáte, před sv. Janem Křt., před naroz. P. Marie, a v pondělí po všech Svatých.
- Zemplin**, 6. února.
- Zemplin**, 4. ledna, na sv. Matěje, 30. listopada.
- Zvolen**, 12. ledna na dobytek, na sv. Matěje, na zelený čtvrtek, na Boží Tělo, 14. září, na sv. Alžbětu, jen na dobytek, na sv. Tomáše.
- Žabrokreký**, v Nitr. stol., na zelený čtvr., ve stř. před vstoup. Páně, v outery před Božím Tělem, na povýš. sv. Kříže, v pon. po sv. Zofii.
- Žerňovce**, pondělí po sv. Fab. a Šeb., po sv. Troj., po sv. Jak.
- Žilina**, v pondělí po sv. Dorotě, 10. dubna, na svatého Filipa a Jakuba, na Boží Tělo, na svatého Štěpána krále, na povýšení sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Lucii

Obsah.

Obraz titulní. Na str. 2 Tisícletá památka, básně od Fr. Sušila. — Od str. 3 až na str. 18 čtení kalendářské. — Str. 18 Nejvyšší císař, rod panovníků. — Str. 19 Poplatky kolkové. — Str. 20 Sbor k tisícletému jubileu Cyrilla-Methodějskému od Jana Saukopa. — Str. 20 — 24 zpráva o Dědictví. — St. 24 chrám sv. Klementa v Římě (s obrazem). — St. 27. Natice Velehradská a koruna solunská. — St. 28. Žádost. — St. 31. Moravsko-slez. uchránova v Brně s obrázkem. 32. Časopisectvo naše. St. 33. Tatarsé l. 1241, básně od Fr. Sušila. St. 35. Sv. Cyrill a Method zakladatelé písemnictví slovanského. St. 50. Pláň Radhoště nad Velehradem (básně). St. 51. Dražba (příběh). St. 54. Daniel O'Connell vesněmu Londýnském. St. 58. Vlčatina v Belgii. St. 64. Zkamenělý lovec (básně.) St. 65. Kněstvo a národ. St. 73. Zábavy přirodopisné od Fr. Pojmona. St. 94. Továrny a pastvy překážky školnímu cvičení. St. 97. Má cesta do Lužice od dra. Bílého. St. 113. Lípa. St. 116. O tisícleté památce (básně od Mat. Procházky). St. 117. Kdy počala na Moravě slavnost sv. Cyrilla a Methodie. St. 120. Osudná stovka, povídka od Per. Obdržálka. St. 136. Slovo k rolníkům. St. 139. Na Hostýně. St. 141. Morava v sylvestrové noci k r. 1863, básně od Mat. Procházky. St. 147. Kapitola remeslníkům. St. 148. Životopis Tomáše Procházky, od Beneše Kaldy. St. 192. Morava před příchodem sv. Cyrilla a Methodie. — St. 201. Ročník Nechuta. — St. 203. Křesťanský hrdina. — St. 210. Antonín Martin Slomšek, od Mat. Procházky. — St. 228. Velehrad, (básně) od Sušila. — St. 228. Čtení výroční tržové. — Drobnůstky na st. 34, 49, 57, 63, 64, 72, 93, 96, 111, 112, 115, 116, 119, 136, 140, 142, 147, 191, 199, 200, 202, 209, 226, 227, 228. — Znělky od Fr. Sušila na st. 58, 73, 94, 97, 120, 136, 143, 146, 192, 201, 203.

Opravy.

Nedopatřením v tiskárně vloudily se v loňském ročníku některé chyby v červeném kalendáři strany postů sv. i strany svátkův, takže letos na st. 67. v prvním sloupci v 39. řádku vynechána slova: „s úmyslem nejšlech etnějším,“ a dvě drobnůstky na st. 191 opakují se.

Cenník druhů tiskových,

kteréžto v tiskárně a knihoskladu **Rudolfa M. Rohrera** v Brně,

vždy dostaří iso.

Žádá se, aby dopisy byli vždy frankováni.

	Druhy tiskové	Druhy papíru							
		I. Nejmen. počet.		II. Jemný početní		III. kancelářský		IV. kancelářský	
		zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.		
<i>Rožrnk stavebních ryloh pro stavitele</i>	knha					50		40	
<i>Oznámení ukladů úradů depozitních p. notáře, v arš.</i>	"					50		40	
<i>Nákladní listy pro poštovní záсылky</i>	100 kusů					30		25	
" " záсылky po železnici, sprosté zboží	knha					90		80	
" " zář. po želez. rychl. zboží, čer. pap.	"			1					
<i>Faktury s příloženými dopisy, po půl archu</i>	"	1 50	1 30						
" bez dopisů po půl archu	"	1 30	1 10						
<i>Licitační protokoly pro notáře v arších</i>	knha					45		35	
<i>Inventáře</i>	"					45		35	
<i>Obálky na svíčky v 11 druzích, 2 na jedn. archu na bílém papíru</i>	rys							2	
" " " " modrém papíru	"					3 40			
" " " " červeném " "	"					3 40			
" " " " zeleném " "	"					3 40			
" " " " chromo žlutém papíru	"					3 50			
" " " " okrově žlutém " "	"					3 40			
<i>Kaloby v celých arších</i>	knha					40		30	
<i>Lístky loterní a marginalie, černě tisknuty</i>	rys					3 40		3	
" " " " červené " "	"					3 90		3 50	
<i>Loterní protokoly nebo kopie, černě</i>	"					3 40		3	
" " " " červené " "	"					3 90		3 50	
<i>Loterní kvítkační počty</i>	knha					43		35	
<i>Výtahy loterních výher</i>	"					40		32	
<i>Loterní dopisy</i>	"					24		20	
<i>Seznam loterních peněz</i>	"					24		20	
<i>Palmarní a expensní účty v celých arš., zevnitřní</i>	"					45		35	
" " " " " " vnějšní	"					45		35	
<i>Účty v malé osmerce</i>	100 kusů	35	30			28		24	
" " ve velké " "	"	40	36			34		30	
" " v malém čtverci	"	55	30			48		40	
" " ve velkém " "	"	70	66			64		58	
" " v malém foliu, na jedné straně	"	95	85			75		65	
" " " " " dvou stranách	"	1	90			80		70	
" " " " " " jedné straně	"	1 40	1 30			1 20		1 10	
" " " " " " dvou stranách	"	1 45	1 35			1 25		1 15	
<i>Pinocenství v celých arších, litografované</i>	knha					50		40	
<i>Blankety na směnky se spodním barvořískem</i>	100 kusů	1				80			
" " " " " " bez " "	"	60				40			
<i>Protesty směnkové ve velkém čtverci</i>	"	60				56		50	
<i>Týdenní listy pro stavitele</i>	knha					50		40	
<i>Declarace cetní v příčném foliu, 2 na jedn. archu</i>	"					50		35	

s přiloženými listy 100 kusů v 5 kr. více

Seznam knih,

ježto lze dostati v knihoskladu

Rudolfa M. Rohrera

v Brně,

na baště u Ferdinandovy brány, č. 415.

1. V řeči české:

Obrácení Moravanů na viru křesťanskou od Brennera	16 kr.
Kytice Velehradská od Jana Soukopa	15 "
Sbírka kostelních písní, 8 rozmnožené vydání	12 "
Nejnovější kancionálek	16 "
Křížová cesta	16 "
Svatá Maria, modlitební knížka od Emmerlinga	32 "
Povídky od Frant. Poimona	20 "
Baruška a Tom, povídka od Ziaka	12 "
Co hrdlo ráčí, (kuchařská kniha)	64 "

2. V řeči německé:

Obrácení Moravanů na viru křesťanskou od Brennera	16 kr.
Dějiny Rakouska od Beidta	zl. 2-48 "
Příručí kniha zákonoznalství Moravského od Bernardta	3-80 "
Navedení k dobrému připravování pečiva	52 "
Navedení ku připravování masitých pokrmů	48 "
Příprava ku Květeně Moravské, od Rohrera a Mayera	30 "
Pomněnky z minulých dob	24 "
Tajnosti Špilberku	22 "
Pohled na Velehrad, litografováno, velký formát	50 "
Plán průmyslové výstavy v Londýně	20 "

V Knihkupectví **Antonína Nitsche**

v Brně,

v Kleinově domě na velkém náměstí,

bývají na skladě

aneb lze rychle dostati spisy česko-slovanské
všeho druhu.

Zejména však doporučují se:

Anthologie z Ovidia, Kátulla Propertia a Muzea,
přeložil Fr. Sušil. 70 kr. r. č.

Básně sebrané, Fr. Sušila. Vydání opravené 1 zl.

Hymny církevní, převedl a vyloučil Fr. Sušil; druhé
rozmnožené a opravené vydání 1 zl.

**Hodinka věnována účtě nejsvětější svátosti ol-
tářní, s povolením slavné biskupské konsistoře
Brněnské.** 10 kr.

Kniha pro každého Moravana, sepsal V. Brandl. 1 zl.

Krátká prosodie česká pro začátečníky, sepsal Fr.
Sušil. (III. vydání v tisku).

Moravské pohádky a pověsti, sporádal a vydal
Menšík, 6 sešitů po 20 kr.

Peleha starého Velehradu, historické pojednání od
Vinc. Brandla. 24 kr.

Svaté přijímání, kniha pro každého, kdož Pána Je-
žíše miluje. Přeložil B. M. Kulda, pro mužské v
jednom a pro ženské v jiném vydání po 32 kr.

Václav Volný, Eli malý štěpar. Přeložil a rozšířil
Josef Kučera. 22 kr.

Ilus, časopis církevní, přináší náboženská mravná,
zabávná a poučná pojednání, vychází 5., 15., a 25.
každého měsíce, cena předplatní

ročně . . . 2 zl.

půlročně . 1 zl.

poštou ročně . . . 3 zl.

půlročně . 1 zl. 50 kr.

Lékárna Fr. Podivína Slabýhodka

u „koruny“ v Olomouci, vedle Gollatba, blíž sv. Trojice,
má vždy na skladě a doporučí následující dovolené léky:

Mýdla léčivá rozličného druhu, zvláště proti chorobám kůže.

Pokroutky pro zatívání z Bilinské soli v krsbičkách po 42 a 70 kr.

Pasty čili těsta na zuby k zachování a čistění zubů v conách dle druhu po kr. 35, 70, zl. 1.20 a 1.40 kr.

Pomády na vlasy k zesílení zrůstu: chinová po 70 kr., bylinná po 85 kr.

Profesora Pagliana výtečný krev čistící syrup v původních lahvích po zl. 1.30.

Dra. Rohmershausna voda na oči k zesílení zesláblého zraku, zvlášť pro staré lidi. Lahve Akenké původní stojí zl. 2.88 kr.

Dra. Horsta voda na oči po 42 kr.

Štávy pro prsa. Štyrská po 87 kr., Allop po zl. 1.26 kr.

Rybí tuk jaferní, (Dorsch Leberthran-Oel). Láhev po zl. 1.5 kr.

Všeobecný přílep Olomúcký proti omrzlením a rány velikého druhu po 35 a 50 kr.

Prášky pro dobytek, v conách dle množství po 35, 60 a 70 kr. Dle vlastní zkušenosti jak u koňů tak i u skotu důkladný.

Španělské byliny pro prsa po 7 kr. a podobné léky.

Karel Pertlíček,

má svůj kancelář

V BRNĚ,

na velkém náměstí, číslo 104, v prvním poschodí,

kupuje a prodává

c. k. metaliky, obligace vybavení gruntu, národní půjčky a jiné, pak všechny akcie, c. k. losy půjčky od roku 1839, 1854, 1860, losy privátních půjček: knížecí Esterházyho 40 zl., kníž. Salma 40 zl., kníž. Claryho 40 zl., hrab. St. Genoise 40 zl., kníž. Windischgrätzova 20 zl., hrab. Waldsteina 20 zl., hrab. Kegleviče 10 zl., 100 zl. města Terstu s 4 $\frac{1}{2}$ úroky o 50 zl. s 4 úroky, města Budína 40 zl., Kromské 14 zl., pak zlaté a stříbrné ražené peníze, též obstarává vklady a vyplácení spořitelců, směnek a rozličné komise.

Pro podnikatele stavby.

Od c. k. rakouské, král. pruské, c. ruské, kr. bavorské, kr. a vojv. saské vždy zkoušené a co ohněvzdorné usnéš slezské

kamenné lepenky na střechy

Stalling-a a Ziem-a.

v Berlíně
v Břetislavi

v Praze

v Barge u Sagan
v Hofellicch (Göhrliu).

Kancelář: v Praze u špitálské brány na Poříčí, číslo 1412—II.

Mimo sklad čistěného dehtu (thér) z kamenného uhlí, asfaltové smuly, hřebíků do kamenných lepenek. Pokrývání naším výrobkem podnikáme -- pod několikaletým ručením za trvanlivost -- na akord. Též podáváme brošůrky o způsobu krytí a vhodnosti materiálu tohoto zderma.

Domácí lékař.

Člověk musí umřít, neboť je smrtelný, toť jest zákon přírody; nikoliv však ve věku pcholetském neb v silném věku matkém, nýbrž tenkrát, když stářím unavením vše živní ho opouští; pak tělo chradne, bítí se svému konci.

Co nebláhověji způsobilo seponštěním žilou, pijavkami, mineraliemi a jinými jedy, mnohobásobně bylo dokázáno. Podepsaný uhnal si ve své dvacitileté jezdecké službě nemáavé občasné krvetok, z čehož za rok povstaly souchotiny. Trpěl na hemoroidy, později na rheuma a po 12 roků na dnu spotřeboval pro lékaře, lékárníky, lázně, léčení vodou a dietické polovici svého jmění a to bez výsledku. Konečně se mu podotřilo prostředky domácím a bylinami, že všechny své neduhy vyhojil a snaží se k dobrému trpícího člověčenstva všechny své zkušenosti upotřebiti; boji nemocné, o jichž vyléčení se lékaři již naděje vzdali, odesyaje, je do lázní, aby se jich sprostili.

Mezi vším léčením není zajisté žádné tak škodlivé jako léčení Baunscheidovo, ona nebláhá metoda proti chrastickému nemoremu užívána, okrádá člověka pod záminkou polepšení o chuť k jídlu, spánu, o sílu a maso úplně — a co je člověk bez těchto čtyř? Člověk na tento způsob takřka zničeny, může jmenované čtyři věci pro život nevyhnutelné podepsaným nejkratší cestou opět dosáhnouti.

Podepsaný ostatně hojí všechno domácími prostředky a bylinami způsobem nejjednodušším a nejněkodnějším; obrací svůj zřetel vždy k tomu, aby podmínku nemoci z těla odstranil a nic neutilil.

Jeho způsob léčení téměř již ve všech dílech mocnářství potěšitelných výsledků došel; trpící na dnu se několik neděl opět a berly své vřháno se na nohy; na rheumatism trpící, kterýž si na nohy postaviti se nemůže, aniž by postel opustiti mohl, je za čtrnácte dní zdrav a může cestovat. Křtíce a všechny jiné vyraženiny kožní, staré rány, bolesti jaterní a slezinní jakož i všechny stvrdnutí břišní v nejkratším čase se úplně očistěním krve vyhojí.

Jeho léčení trvají již po delší čas, doma jsou známý a nyní již se rozšiřují také do jiných zemí. Jejich jména jsou:

Léčení chronických pakostrních nemocí a rheumatismů	10 zl. r. č.
<i>do</i>	
<i>praních</i>	5 —
<i>jaterních a slezinních nemocí a zatvorení břišní</i>	5 —
<i>Čištění krve (často už u dětí potřebno)</i>	5 —

Kdožby si některého z těchto způsobů léčení přál, tomu se odešlo po obdržení částce peněz franko.

Karel Tollhonni

ve vlastním domě, č. 459 v Szent Endre blízko Pešti v Uhrách.

Proslulý lih archibasální (Archibasal-Spiritus),

vyřáběný a složený z nejsilnějších léčivých bylin,

k posílení čiv, svalů a ku zmohutnění těla atd.

V každou láhev vliáno jest jméno Archibasal-Spiritus a jest zavřena pečeti výrobitelovou, což má kupovace před zfalšováním uvarůi.

Láhev stojí 1 zl. r. č.

Stoughton-ův žaludkový nápoj,

nazván „liduunil“ k posílení žaludku, ku napomáhání a způsobení živivosti a chuti k jídlu atd.

Láhev stojí 50 kr. r. č.

Postupimský balsám (Parfume aromatique balsamique),

proti bolení zubů, suchému lámání, dně, slabosti čiv, oznoheninám, slabosti očí, lfytek, proti žaludkovým křečom atd.

Láhev stojí 1 zl. rak. čísla.

Schwarz-ova silici pomáda ku zrůstu vlasů,

k zachování a oživení zrůstu vlasů. — 1/2 hrnečku stojí 40 kr., 1/1 70 kr. rak čísla.

Hlavní jednatelstvo těchto předmětů nalézá se v Praze, v lékárně J. Fürsta, „u bílého anděla“, na Poříčí č. pom. 1044—II., kamžto páni lékárníci, kteří by sobě

žádali sklad jich přijmouti, obrátit se ráčes.

Města a lékárníci, kdežto se sklady již nařezají, jsou:

Brno: Wlasák.	Karlovy Vary: Becher.	Píseň: Kaiser.
Hala: J. Knaus.	Konice: Proskowetz.	Praha: Fürst, Václavka, Fra-
Buňeč: Czerkawski.	Kornaruburg: Kwizda	guer, Ullmann.
Budějovice: Grossmann.	Liberec: Ehrlich.	Prešburk: Henricl.
B. Teplá: Dietl.	Lvov: Serflor, Rucke.	Rokyecany: Kubert
Česka Lipa: Nentwich.	Mont: Dietrich.	Sv. Víti: Bippert.
Dečín: Schützenberger.	Nový Bydžov: Schmid.	Těšín: Schröder.
Hradec M.: Echlcr.	Nová Páka: Šviba.	Třebíč: C. Fiedulna.
Humpolec: H. Bauer.	Opava: Brunner.	Vyškov: Vavruška.
Jičín: Btahl.		Warnsdorf: W. Lukha.

Gastrofan

připravený dle předpisu lékařského

**Mnohonásobně zkušeny, nejvíce z bylin alpských zhotovený
prostředek záživnosti a způsobení dobré chuti k jídlu.**

Gastrofan není takovým výšeřízným prostředkem, jakož za nejnovější doby tak často pro nedostatek života samotnou bývali. Cíť působí jenom na žaludek, způsobuje jeho činnost a rozpouští jeho záživnost. Jeho vůně ať jak vůně žaludku na rostlích urostje tuho působí, jak mnohonásobným nátlakem tímto způsobem postranních šťav na volných místech jednatelových ústředí: žalci, ať už důležitosti ledvinyho prostředí, kterýž takto první pobuzením k živobytí lidem mu podporuje a nepravdělných rozličných zamerze.

Některce všakbyť u osoby vedou do podobná vyvoláváni, kterýž k výkony žaludku prostředek aneb uprosněte rovností, dovolujeme si zejména vytknouti jenom tyto, při kterých užívání gastrofanu bezpečně co nejméně škodliví působiti bude a sice:

1. Při slabosti žaludku. Někdyť k tomu tato vzniká následkem předčasných chorob aneb trvalým působením trávěnní žaludku, některdyť pakomů gastrofanu co nejméně, jeho kůsobť aneb příživnou činnost žaludku zapuzuje, žaludkové činy záží a při ohevmu živější zamerze látky, zvláště pak rozpuštění lín a trávěnní štávy zživnosti podporuje a čim i jibná ostí.

2. Předzavivné živobytí vyvoláváno v žaludku. Toť žněte bídění záhy, třeba toť nejčastě je vyvoláváni, vzhledem k tomu tedy je zájena, jeho proti tvorení živobytí — jalože živimů páčimého činu v žaludku — působí. Výsledky tyto záje a užívání se ho věti, třeba tato neprosto jaldnt.

3. Jaku dleto a k té. Výsledky nemůžeme tvorením, kterýž k nebuzením tímto spůsobením, gastrofanem rychle se zapuzuje, a vtomtož objasňiti na žaludkové činy blahobytí působí, toť tato třet žaludkové ve vsobě má připobuzení, třeba co pouhá živimůž nemoc se vyvolává, po delším užívání gastrofanu již a docela je uzleť.

4. Při slabém živobytí. objasňiti co žnětemu předčasných žaludkových tvoreních užívání se gastrofanu k výsledím prospěšným, jestož vobřeba a zživimovány žaludku jim se zájena a v tvorbě čim i jibná opř se používá.

5. Při báděni. Někdyť báděním z příčin jalkož původ žněti má, užívání gastrofanu vobřebu mtemen a postěť k tvorení nemulu učim. To se sime objasňiti třeba, když báděním uměle se způsobilo a poď více nepřekážám, aneb když báděním vžitím uobůž rychle se má zájena; tovmž toť, když báděním vžitím báděním ošetřiti, báděním, ve kterýchž připobuzení gastrofanu již nejvíce použije.

6. Při bíděnicí. Objasňiti způsobuje vyvolána bídě ostleotní ta, je slabost živimůž, žaludkové říce — této slabě působiti bíděnicí — užíváním gastrofanu tu pobuzením rychle se zájeněti, a je právě tímto účinkem báděnicí vobřebu bíděnicí je možným čim a pobuzením vzhledem, jestož tím žaludku nahřimůž vobřebu, jiných léčebných prostředků žněti, což k tomu, což na bíděnicí tíže, což často je nebye a vzhledem k tomu žněti, je se učele vobřebu aneb vtomtož báděnicí, aniž by vobřebu bídě negřeba tak ostleotních vobřebu tvorením báděnicí vobřebu, jakož již bídě báděnicí bylo, zvláště po předčasných nemocích žněti, třeba pouhá na žaludkové tvoreně, což žněti vobřebu vzhledem k tomu, zejména pak rosem žněti, u nichžto tvorením žněti zživimová se zřetelně. a ta je živimová vobřebu báděnicího prostředí portěti jest.

Užívá se tohoto gastrofanu:

ráno a večer $\frac{1}{2}$ kávové lžičky, osoby slabší konstatimě vzhledem k potvori.

Hlavní sklad gastrofanu pro celou Evropu,

období všických jásněti se ději, jest

v Praze v lékárně J. Fürsta, č. pop 1044—2

Rádkovská Rožk 70 kr. z. č.

Město a lékárni, vzhledem k tomu žněti se nacházejí, jsou

- Brno: A. Wlasak.
- Benčov: Pospíšil.
- Budějovice: E. Grossmann, A. Haas.
- Bydčov Nový: J. Schmidt
- Česká Lípa: A. Günther
- Děčín: J. Schützenberger
- Friedland: J. Adler ml.
- Haid: Fr. Schlegel
- Hermsdorf: B. Watzek.
- Hochst: J. S.olz.
- Holešov: J. Kneisl
- Hornárdovice: W. Kock.
- Hydec Král: J. Hanzlik.
- Chomútov: F. Logna.
- Jičín: R. Stahl.
- Josefov: J. Eckert, E. J. Trauer.
- Kadaň: E. Hellmesser.
- Konice: Ed. Proskovits
- Kráč: Ed. Kratochvíl, J. Spazler.
- Kroměříž: Ad. Šipek.
- Krumlov: C. Fírbas.

- Kutná Hora: J. Fousek.
- Liberec: L. Ehrlich.
- Litoměřice: Mithisch a syn.
- Mělník: Koldt.
- Mnichovo Hradište V. J. Sekera.
- Mst: Fr. Dietrich.
- Olomouc: von Gerhanser.
- Pisek: J. Stacky.
- Píseň: Ed. Kaber.
- Praha: P. Vsetecka, U. Mann, Fragner, Kurz, Füst, Trzsch, Nentich.
- Rokycany: F. Kuberth, G. Haas.
- Rumburk: M. Strohbch.
- Slaný: Nedwed a syn.
- Šenberg Mor.: E. Wanka.
- Těšín: E. Schröder.
- Týnice: J. Diel.
- Votice: A. Völkner.
- Wartenberg: F. Gäbler.
- Znojmo: Al. Glesner.
- Zátec: L. Kaiser J. Podubotsky.

Zeobalení 2—4 lžiček stojí 35 kr.; méně než 2 lžičky nerozdejlají se

Dokonalé vyléčení **raka v kostích** bez upotřebení řezacích nástrojů.

Nižepsanému podařilo se mnohonásobnou a dlouholetou zkušeností, (o čemž úředně potvrzená vysvědčení předložiti může) **kostijed (raka)** a největší část v něm původ majících fistulních neduhů cestou čisté lékařskou, vystříhaje se všelikého operacemi způsobeného zmrzačení, i tehdež ještě dokonale vyléčiti, když již úbytě k tomu se připojivši vysokého stupně byly dosáhly

Spůsob léčení spočívá na následujícím :

Vsáknuti podebraniny do krve necht se co možná nejvíce zametl; plíce necht zvláště se chráni, aby podebraninu vsácky; necht se předejde brozicím tuberkulim anebo další jejich vyvinování at se zamezí; záživnost a šťávy at se zlepšují, třeba hnilobě se opírati, a vůbec čilejší a účinnější život podporovati.

K obmezení neduhu na místo: Vliv na veškeré ústrojí at se obmezí a poznenáhla zmaří, necht se podporuje bojivá síla přírodní; jakost podebraniny nechat se zlepšuje; přírodě nápomahati, aby skažené šťávy od zdravých oddělovala, její vylučování připravovala a konečně zprostředkovala, necht se konečně ztráta hmoty z těla dobrým způsobem nahrazuje.

Ti, kdož na tento neduh trpí a bez ohledu na své stáří a trvání i stupeň neduhu jeho zbavení býti chtějí, nechat ve frankovaných listech obrátí se na **Dra. Zeiske, městského fysika v Králové Hradci** (v Čechách).

Cis. k. privil.

dílna na kamené lepenky k pokrývání střech

podepsaného vtele doporučuje své

kamenné lepenky na střechy, kaučukové pokrývky (k ochraně všech předmětů na venku ležících) a železový lak,

v posledním čase značně zlepšené.

Velkolepě i menší, v dřívější i novější době k úplné spokojenosti provedené pokrývy, o nichž se každému ochotné vědomost poda, dostatečně svědčí o výtečnosti svých kamenných lepenek. Můj výrobek obdržel na hospodářské výstavě v Brně a Starých Hradech první medaili.

Jasně navedení k pokrývání i cenníky se co nejochotněji písemně udílí.

Markus Schostal, v Starém Brně č. 54.

Knihotiskárna, kamenotiskárna

a sklad knih vlastním nákladem vydaných

Rudolfa M. Rohrer-a,

poruč. se ku

tláčeni spisů v jazyku slovanském, německém, francouzském, vláském, anglickém a t. d.

Dále tisknem se lum

Časopisy.

Tabely druhu všelikého pro vel. duchovenstvo, sl. obecní a statkářské úřady atd.

Všecky druhy kupeckých a živnostenských formulářů:

cirkuláře, oblatce, hlavy k listům, konta, návěsti, faktury, účty, kvitanec, návěsti výtěžení odporúčoval listy, etikety, cedule knoovní, listy dorozně, deklaratorie, seznamy zboží, listy cen, poukázky, adresy.

Návěstvé listy. Pozvání, programy, návěsti o zábavách, taneční pořádky, listy jídelní, tarify vinní.

Návěsti o událostech rodinných (party).

Objednaná práce vykoná se v obyčejném černém tisku, v barv. a v šedých, ve zlatě, stříbrě a ve spíti (bronce) jako i vrytém.

Též se přijímají celá díla do tisku tak i do skladu.

Moravané!

Tisíc let jest tomu, co ss. bratři Cyrill a Method v srdce našich otců zasedli sítě víry Christovy, ježto od té doby spanile zkvétalo a mnohonásobně ovoce přinášelo.

Nám potomkům jejm přislůši nyní památku na událost tuto v dějinních vlasti moravské nejdůležitější a nejvýznamnější vykonati důstojně a slavně.

Ss. bratři Cyrill a Method započali požehnané dílo své — na Velehradě. Na Velehradě umřel a pohřben jest také sv. Method. Na památku, že tito naši světci a po Bohu největší dobrodyncové nairoda našeho sídleti na Velehradě, a že tam v tajemném úkrytu odpočívají kosti slavného apostola; veděli tam na Velehradě otcové naši klášter a velkolepý chrám. Nehodami časovými však klášter byl vyzdržen a osiřelá svatyně zátala rabně Justinovi a hynouti.

Zatím dostavil se rychlým postupem velepanátný rok třinádesátý a věčnost vel Moravianum tisíciletu ročníci příchodu ss. Cyrilla a Methodia k nám — stariti na Velehradě — nikoliv však na Velehradě upadajícím, nýbrž na Velehradě zvelebeném a okrášleném, aby jsa obnověn v druhém tisíciletí víry Christovy na Moravě hlásal potomkům, že jsme nebyli plněm nerděnci, že jsme nedali zahynouti Velehradu drahému, nýbrž že jsme zachovali, ba zdokonalili, co otcové podnikli. — Že však budoucího zvelebení Velehradu bez značného nákladu při sebe větší obtížnosti jednotlivců nelze docíliti, nýbrž spojenými silami celé clásti, sestoupili se náze psaní ve výbor ústředný a založili:

„Matici Velehradskou ss. Cyrilla a Methodia.“

Tak se nazývá pokladnice, s níto svatyně Velehradská bude pomocí Boží a čitlivu Cyrillo-Methodějská opravena, dávnou krásová hýbateln lesím ozdobena, a s níto seť možná bude, tolikéž i duchovní správa na Velehradě se má rozmnožiti a sice k slávě Boží a ku většímu pohodlí poustníků.

Údmi či účastníky Matice Velehradské stávají se všichni dobrovolní přispěvatelé, jejichto bohatí bude tolik, kolik se čítá pravých Moravianů. Nesnadno bylo by ústřednímu výboru, s rukou každého jednotlivce zlást přijímati dary na Velehradě, a nemožno bylo by každému Cyrillo- a Methodějskému čitelovi o době přivážeti svou almužnu do Matice Velehradské, v Brně řízené; pročť pohledáni byli důstojní pp. děkanové, aby v okresích sobě svěřených filiálky, či Velehradské odbory snáždili sobě neohlášovali. Kdokolek pak v okolí aneb v osadě jest usřchtití horlivé pro čest ss. Cyrilla a Methodia, radčeť se ochotně propůjčiti okresnímu výboru radou i skutkem za sběratel i byby třeba bylo od domu k domu, radčeť laskavě a vytrvale nám, jenž jsme se v ústředný výbor sestoupili, napomáhati v zvelebení podniknutí, od jehož sdaru závisí čest budoucího tisíciletí; a jak se právem nadějeme, požehnání Hospodinovo.

Všechno ke slávě Boží a k účtě našich ss. apostolů Cyrilla a Methodia!

V Brně, dne 2. června, l. P. 1862.

Předseda: Kniže Hugo Salm. Náměstkové předsedovi Cyrill Napp. — Hrabě Egbert Keleredl. Pokladník: J. U. Dr. rytíř Jan Lachnit. Jednatel: Ign. Varša. — Vile. Brandl.

Ant. rytíř Haberler, měštan v Brně — Nad. Dr. Hanel v Třebíči. — Hubík statkář v Trávníku. — Ant. Kaláb, starosta ve Vel. Meziříčí. — Fr. Navrátil, arcikněz v Píerově. —, Alfons hrabě Mensdorff — Fr. Skopalík, statkář v Záhleonic. — Ed. Sahanek starosta v Kojetíně. — Jiří Vrba, děkan v Kloboučích.

HLAS,

časopis církevní,

P. T. pánům spoluúřdům

**Dědictví ss. Cyrilla a Methodia jakož i
čtenářům Moravana**

odporněti máme za prospěšné i potřebné.

Časopis tento prináší nejen náboženská a mravně
základná i poučná pojednání, ale také zprávy církevní
z našich vlastí i z cizozemská, a zláště o všem, co se
týká Velehradu v památném roku 1863. Také uvádí
se vždy ve známost, kdy se knihy z Dědictví vydávají,
jakož i jiné záležitosti Dědictví Cyrillo-Methodějského,
které spoluúřd se týkají aneb jim jsou zajímavé. Kdoby
se předplatiti chtěl aneb si přál předeslé ročníky
(vycházit od roku 1849) míti, uceht se ve frankova-
ném listu obrati na Expedici „Hlasu“, kněhkupectví
Antonina Nitsche na velkém náměstí v Brně; ročníky
však 1860 a 1861 jsou úplně rozebrány. Vychází po-
čátkem r. 1861 třikráte za měsíc, 5., 10., 25. každého
měsíce; poštou stojí 3 zl., kněhkupectvím 2 zl..r. č.

Karel Smídek,

redaktor.